

Inc. 238

III

Libraria e Geologorum
et egregij vni dei
nania deactero
et Canonici ede:
posnamy wla:
Germanis cessit
7 1-8 Cras

y. IV. 10.

B. G. 403

[Faint, mostly illegible handwritten text in a medieval script, possibly Gothic or Carolingian minuscule. The text is written in dark ink on aged, yellowed parchment. There are several large, dark stains and areas of discoloration, particularly in the center and lower half of the page. The handwriting is dense and fills most of the page area.]

[Continuation of the handwritten text from the adjacent page, visible on the right edge of the parchment. The text is also in a medieval script and appears to be part of the same document. It is partially cut off by the right edge of the image.]

[The page contains dense handwritten text in a cursive script, likely from a medieval manuscript. The ink is dark brown or black, and the parchment shows signs of age and wear. The text is written in a single column, filling most of the page area.]

allhand vng. bym
v. fua vordnt. f. m. v. d.
v. f. m. v. d. v. f. m. v. d.
v. f. m. v. d. v. f. m. v. d.
v. f. m. v. d. v. f. m. v. d.

olim K. Tynd
Var. In-

de

Crepel

et

1518

Antarctic
v. f. m. v. d.

y. 18. 10

Clarissimi viri Iuriūq; doctoris Felicis
hemmerlin cantoris quondā Thuriceñ.
varie oblectationis opuscula et tractat'.

Felicis si te iuvat indulgisse libellis.
Malleoli: presens dilige lector opus:
Illius ingenium varijs scabronibus ac
Perspicias: et stimulos sustinuisse gra-
Casibus aduersis (aurum velut igitur) m-
Hostibus vsq; suis malleus acer erat.
Hinc sibi cōueniens sortitus nomen: vt ei: r-
Hemmerlin dictus: nomine: req; statu.
At felix tandem: vicioq; illesus ab omni
Carceris e tenebris sydera clara subit.

Bibliotheca Collegii
Majoris Universitatis
Sikatis Graecae
Civ

BIBLIOTHECA
VNIV. MAGELL.
CRACOVENSIS

Ad reuerendissimū in chri-

sto patrem Illustrissimumq; dominū Hermannū
Colonię Agrippinę Archiantistitē Sacri Roma-
ni imperij p̄ncipem electorem: atq; per Gallias ar-
chicancellariū Lantgrauium Hassie. westualie et
Angarie ducem Ecclesieq; Padebornen. Coadiu-
torem magnidecentissimū: dominum sibi perpetuo
obseruandū Sebastiani brant: in libellos Felicis
hēmerlin Lantorū Thuricen elegiacū Epistodion.

Venerat in mentem dudum illustrissime princeps
Velle tuum totum me dare in obsequium.

Nec voluisse pudet: sed multa negocia partim:

De partim et longe prepediere vie.

Unde etiam inceptum tenui calamum: auspicūq;

Hactenus: et siluit musula nostra diu.

At tandē mecum: miser ab. tam principi honesto: et

Illustri: ignotum num pudet esse viro:

Hinc tentanda fuit via qua dignarer amore:

Quaq; sacro fruerer principis alloquio

Incideram interea dum forte opus: atq; libellos

Felicis nostri scriptaq; malleoli:

Continuo excussū: certe hec sunt principe docto:

Atq; agrippino presuli digna legi.

Auctor enim illorum Germanis natus in oris:

Germanis merito presul eumq; leget.

Inueniet quia nam: ludosq; salesq; modestos

Dardacesq; iocos: vasaq; dicta viri.

Dicacem offendet lector cynicumq; magistrum:

Quiq; hostes lacerat mordicus vsq; suos.

Unde et iure suo poterit dici ille Cicada

Que semel vt tacta est: murmura longa canit.

Temporis ille sui carpit: variosq; reprendit

Indecoros actus: scandala multa notans.

Ipse stilus scripti: quis levis atq; humilis sit:

Nec satis incudi traditus eloqui:

Plautino quis redolet minus ille nidoze:

Est tamen et salibus plenior atq; iocis

Que tibi scripta quidē: princeps clarissime presul

Dagnifice exhibeo: dedico t illa tibi:

Et si quando vacet: nostros percurrere libelle

Atq; manu voluas: illa vel illa: sacri

Comperies (quis vultu grauis atq; seuerus

Sis pater) vt risum vix tenere queas.

Lunaq; leges: nostri memor illustrissime princeps:
Non donū aspicias: verum anīmū atq; fidem.
Deq; tuos inter seruos numerabis inanes:
Qui mihi perpetuo tempe numen eris.
Te mona: leodium: colit. herbipolisq; tribus nam
Ornasti has vrbes iam modo presulibus:
Hinc patris instar amat te quisquis episcop' harū
Te faciente quidē culmina tanta tenent.
Te caput atq; patrem Germana Colonia seruat:
Te dominū atq; ducem westualus acer amat.
Hassonib; princeps: padeborn tua dextra gubnat:
Esq; coadiutor illius ecclesie.
Littera docta tibi nota est: tibi bellicus vsus:
Consilio atq; armis cuncta decoza facis.
Utq; alios fileam titulos. laudisq; triumphos.
(Quorum me fessum copia longa premit)
Russiam solus seruasti / splendide princeps:
Que fuit hostili iam laceranda manu.
Pertulera sq; tuis virtutibus obsidionem
Annalem. fortis magnanimitq; ducis.
Fecisti atq; hostem tibi cedere: menia q̄uis
Ariete contorto decutiebat humi.
Tum vere enituit quantū virtute: potenti
Corpore: consilio: presidioq; vales.
Senserat imperium tum dignū proisus honore
Te celebri: et tanto iure sedere loco.
Inde p̄ij elector regis quoq; Maximiliani
Factus: eum innato diligis officio.
Rex quoq; te rursus pre cunctis diligit vnum:
Teq; patres seruat: percolit atq; loco.
Te cuncti venerantur: amant: te principe gaudent:
Communemq; vocant te patrie esse patrem.
Tu decus es rheni: tu gloria prima: senatus
Imperij: et terre splendor es omnigene
Iccirco dignum est: longos vt nestoris annos
Maximus ille tibi det deus atq; parens:
Quo regi: et patrie: valeas prodesse paterno
Consilio: atq; armis presidioq; tuo.
Diu tibi faueant: precor: o pia munimina presul:
Teq; pater (placeat si tibi pauper) ames.

Basilea Idibus Augusti. D. cccc. xcviij.

Tabula tituloy

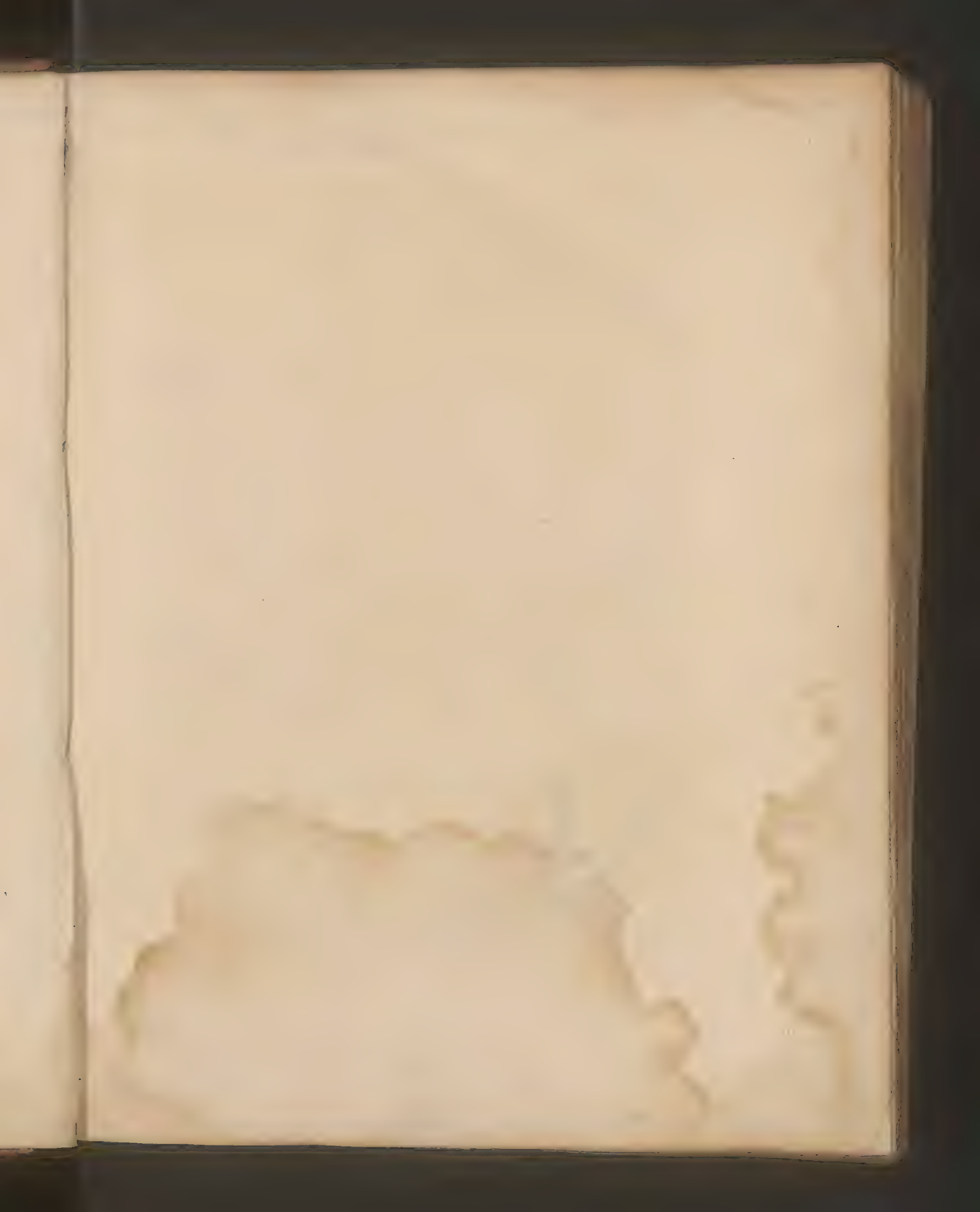
Sequuntur tituli tractatuloꝝ Quos

titulos lector volens prompte inuenire: querat eos fm signaturas quat
ternoy que inferius in folijs signatur.

Contra validos mendicantes. Sub signatura q̄terni littere A.
Recapitulatio eiusdem. Sub signatura littere. b.
Contra Anachoritas Beghardos Beginasq; siluestres. sub l̄ra. b.
Zollhardorum descriptio. In quaterno littere. c.
Blosa bullarum per Beghardos impetrataꝝ. sub littera. c.
De negocio monachorum Sub littera. d.
De plebanis et religiosis mendicantibus. sub littera. g.
De religiosis proprietarijs precepta dñi predicantibus. sub l̄ra. i.
Tenor epistole de celis misse per patronos ecclesie Thuriceñ contra
negligentes diuinũ cultum. sub littera. k.
Tractatus de nonorum officiorum diuinoy institutiõe. sub l̄ra. k.
De oblatiis ⁊ solutis pecunijs pro prebenda seu beneficio in ecclesijs
vel monasterijs percipiendo. sub littera. m.
Dyalogus doctoris Felicis hemmerlin de anno iubileo. sub l̄ra. n.
Recapitulatio de anno iubileo. sub littera. q.
De benedictionibus aure cum sacramento faciendis. sub l̄ra. r.
Tractatus de exorcismis. sub littera. r.
Alius tractatus exorcismorum seu adiurationũ. sub. l̄ra. s.
De credulitate demonibus exhibenda. sub littera. t.
De arboꝝ torculari ducendo in die festo. sub littera. v.
Tractatus de matrimonio. sub littera. v.
De furto reliquiarum et alijs rebus nuper in monasterio beate virgi
nis loci heremitarũ per tres personas miraculose commissio et dedu
cto: et finaliter reperto ⁊ recuperato. sub littera. x.
Epistola contra quendam superbum clericum. sub littera. y.
Forma appellationis contra cardinalẽ qui in Germania vellet intra
re ecclesiam cathedralem. sub littera. y.
De libertate ecclesiastica. sub littera. y.
De boni et mali occasione. sub littera. bb.
De emptione et venditione vnus pro viginti. sub l̄ra. cc.
De contractibus qui obstagia dicuntur et vulgariter Bisel nuncupa
tur. sub littera. cc.
Doctoratus in stulticia. sub littera. dd.
Tenor littere doctoratus in stulticia. sub littera. dd.
Contra iniquos iudices. sub littera. ee.
Dyalogus de consolatione inique suppressorum. sub litt. .ee.

Finit tabula titulorum.

l: y cft
r gl

Contra validos mendicantes.

Querendo in Christo patri ac

domino Dño Henrico dei et aplice sedis gratia episcopo
Constantien: dño mihi metuendissimo. Felix cantor
Thuricen: decretoꝝ doctor inutilis. Cum recõmedatiõe
perspicaciter speculari: ac salubriter p̃sentem attendere
eplam. Ex quo suscepti regiminis cura pastore sollicitat.
vt vtilitatibz subiectoꝝ in illis p̃cipue p̃ que animarũ sa
luti p̃sulitur sollicitè puidere p̃uere errantes in viam
veritatis inducat. Dicente aplo. Omnibz omia fac. sum

vt omnes lucrificat: et non cõnuentibz oculis cõplacere lupis et gregibz ouiu: ac
mentẽ terrenis obligare carceribz. Hinc est vt intelligat r̃a R. p̃q̃ nuper erat
vir in terra: nõ re nec nomie Job: nec erat vir ille rectus nec timẽs dei: nec rece
dens a malo. sicut legĩt Job in p̃n. prout i fructibz suis cognoscetis eũ. Math.
vi. habens flocũ sine cucullã sub cap̃a et scapulare: vt legĩt in Ele. i. de sta.
mo. et tunicã talarẽ. vt Beñ. xxxv. et h̃ erat vestimentũ eius q̃ operitur: et zona
qua semp p̃cingit. Ps. cxv. Erat enĩ rufus et pulcher aspectu. decoraq; facie. pri
mo Regu. xvi. Et tanq; potens crapulatus a vino. Ps. lxxv. In crassatus im
pinguatus dilatat. Deut. xxx. Habens tumẽtes buccas. rubẽnaq; ora. xxxv.
dis. Ecclesie principes. Et fortis vt gegas ad currendã viam suam. Ps. cxv.
Et paucos canos gerebat in barba. vt legĩt de sancto Bartholomeo et roga
bat vt elemosynã acciperet. Act. vi. Ducens enim a sinũ plenũ panibz et lagenam
vini. i. Reg. xvi. Et ex quo quis talis p̃sumit qual' habitu incedit. de sent. excõ.
c. In audientia. et eo. titu. Si iudex laicus. li. vi. mox ipm p̃sumpsi lollhardus
sine beghardũ fore. Et ideo eidẽ sic mihi occurrẽt in hec verba duxi loqundum
dicendo. Tu inueterate diez maloz. Daniel. xii. Vere tu ex illis es. Math.
xxv. videlicet de statu abhominabili q̃rundã hominũ malignoz qui beghardi
vulgarit̃ nũcupant. in regno ñro Alemanie procurate satore maloz opoz. dam
nabiliter insurgentiũ. vt in Ele. Ad nr̃am. de heret. Et insuper labores manuu
tuar nō māducas. ideo beatus nō es: nec bñ tibi erit. Iuxta p̃ham ps. cxv.
Et insup nō perpendis qd scribit in. li. li. xi. C. de vali. mend. videlicet q̃ pau
peribus danda ē elemosyna qui suis maibz laborare nō possunt. paup̃ aut q̃ la
borare pōt: si se elemosynis imiscet: captiuadus est et in seruitutez redigendus.
Nec ibi. Et in canõe Quoniã. xxi. q. ii. d̃r. Illi aut tantũ accipiat pauper cibos
qui laborare nō pñt. Uesceris g̃ pane tuo in sudore vultu. put dictũ est p̃i
ñro Ade nobilissimo quẽ dñs maibz suis formauerat. Beñ. ii. l. dis. In capite.
Et tu de rusticoꝝ genere rudissimo: tugurioq; vilissimo cõp. etas. et cõmittas
contra mādata dei nr̃i. Deut. xv. vbi dicit Dñino indigens meliora nō erit
int̃ vos. et mendicus excludit vt nō sit semẽ iusti. Ps. xxxvi. Iuxta scripturam in
terp̃tatur mendicare in vindictã maloz. ps. x. Autantes trã. erit fil. ias et
mēdicet et eñciant d̃ habitatoibz suis. et Ero. xx. Nec p̃cupisc. vren. m. tui.
imo accipe quod vere paupibz est erogandũ. videlicet de bilibz. et p̃donũ
crudelitātẽ superat. xii. q. ii. Aluico. z. c. Si illi. i. q. ii. L. Sed quia tu
sponte mēdicas: nō coactus q̃ laborare posses. igit vicio lare. larene vincis et
sacrilego eq̃parari. Ibidẽ. Et Prosper in li. ii. de vita p̃tēpianũ d̃r. Qui pōt
se suis laboribz transigere: nō debet quod infirmis debet accipe. Et in colla. pa
trũ dicit. Proueris tibi ex hoc graue detrimentũ conferri q̃ cum sis sani corpis

f. est in
et gloria

Contra Validos

si tu sustentaris elemosyna que solis debilibus est attributa. Et adhuc contra te noui et veteris testamenti aliorumque sanctorum patrum et philosophorum autoritates adducere possem quas breuitatis causa obmittam. Et insuper mala malis accu mulando, defers cucullam et scapulare que sunt signa et habitus vere et approbate religionis, ut in *Ele. Ne in agro, de sta. mo.* Et etiam si esses de tertia regula fratrum minorum: tibi non liceret, cum tales etiam non sint religiosi nec de religione approbata. Ex quo matrimonium contrahere possunt, ut de voto, c. *Unico, li. vi.* Nec proprie religio nec regula dicitur: sed modus viuendi vel fraternitas: et layci sunt ut legitur et notatur in *Ele. Cum ex eo, de sen. ex. et id iurisdictioni laicorum sunt subiecti* Nec beatus Franciscus instituendi illi modum viuendi de tertia regula ut ipsi dicunt ipsos monachos esse voluit, nec Nicolaus papa in confirmatione tertiae regule nec flos cum nec scapulare ipsis concessit nec iniunxit: nec valido corpore ipsos medicare voluit: sed iubet eos laborare, ut patet per bullam ipsius Nicolai et constitutionem ipsius fraternitatis quas propterea vidi. Sed quia nonne religionis habitum ausu temerario assumpsisti ipso facto sententiam excommunicationis incidisti, ut de reli. do. c. i. li. vi. que est maior pena mundi, maxime in vilipendebis eam ut tu facis, xxiiij. q. ij. Corripiat, et propterea praeuatus es comunione fidelium, de sent. excom. c. ij. Trahe mini et nolite percutere. Tu terribilis es et quis te

Beghardus. Trafcimini et nolite percutere. Lu. i. non es et p̄s.
fufte tibi. p̄s. lxxvi. Tange mōtes ⁊ fumigabunt. p̄s.
celiij. Et fcias q̄ cū his q̄ odeft pacē nunq̄ erā pacificus ꝑ ꝑham. p̄fal. cxiij. Et
flōne fcriptū est. Seniorē ne increpaueris sed obfecra vt ꝑiem. i. ad Thi. iij. Et
erubescit lex filios castigaturos parētes. in aut. de nup. s. Si ꝑoz glia senum
est canicies. lxxiij. dif. Porro Et corā cano capite ꝑurge ⁊ honora ꝑsonā ei⁹.
Leuit. xix. Et clamabat voce maḡ dicēs. Non sum inq̄t lollhard⁹ vl' beghard⁹
nec nouū habitū religionis assumpfi. sed vn⁹ de anachoritis seq̄ndo heliam. de
quibz Jsid. vij. ethi. c. xvi. et regē nō habeo sicut locuste. puerb. xxx. Et q̄s cōsti
tuit te ꝑncipē sup nos. Ero. ij. Sed q̄ validus elemosynis vtor ⁊ bñ q̄ de⁹ do
cuit me ⁊ et iuuentute mea ⁊ vsqz nūc ꝑnūciabo mirabilia sua ⁊ vsqz in senectā et
seniū de⁹ nō derelinq̄t me. p̄sal. lxxv. et si dānas me et ꝑdicā q̄ neqz tu times de
um qui in eadē dānatiōe es. Lu. xxiij. Patere ergo legē quā ipse tuleris. de ꝑsti.
Lū omnes qz turpe est doctori cū culpa redarguit ipm̄ dicit sapiētis autoritas.
Iudicet ergo ille de alter⁹ errore q̄ nō habet qd̄ in seipso ꝑdēnet. iij. q. vij. Judi
cet qz cui⁹ vita despiciū: restat vt ei⁹ ꝑdicatio ꝑtēna. iij. q. vij. s. pene in fi. Nec
legem d̄z alijs imponere quā ipse negligit obfuare. de ꝑben. Pro illoꝝ et ille q̄
trabē gestat in oculo. ꝑbat nō posse educere festucā de oclō fr̄is sui. Math. vij.
Quia in q̄ aliū iudicas ⁊ teipm̄ ꝑdēnas. xxiij. q. vi. c. i. et noli impugre qd̄ teneris.
defendere. de nat. et li. ven. c. i. et scriptū est. Nolite iudicare ⁊ nō iudicabim̄.
xxij. q. i. s. i. De sed q̄ tu sis fortis ⁊ labores manūū tuaz non manducas ⁊
diueris ab one ꝑ dorsum tuū quēadmodū ego. Patet ⁊ q̄ vtaris elemosyna
per u ⁊ tōne bi ꝑbabo supabūdantes. flōne scribit. xxiij. q. vij. q̄ aut ⁊ q̄
bona ⁊ r̄ fū pauperz. Si r̄ bōa clericoz pauperz sūt. vt. xxiij. q. viij. Cōue
mor. ⁊ i. ⁊ gada sunt ⁊ cōicanda. vt. xlviij. di. Sic hūz. xi. q. i. c. ij. Itē
et alio. flōi in traditiōe rei sue pōt ponere legē quā vult. etiā cū tra
dat rem ecclie. de ꝑdi. appo. Verū. xviij. q. ij. Eleutheri⁹. imo in traditiōe rei
sue potest ponere pactū legibz nō improbatū. vt. l. in traditiōibz. ff. de pac. et. l.
de ꝑben. emp. l. iij. in fi. Et sic donator ⁊ fundator bñficij voluit dare in elemo
synam. et q̄ essent elemosyne. et hoc n̄ est cōtra leges. et sic res de facili reuertit

Mendicantes.

ad naturā suam. ff. de pac. l. Sumus. et voluntas remunerat et non opus. et voluntas facit opus remunerabile. de pe. di. i. c. Voluntas. et sola voluntatis forma nouerat opus. ff. de furt. qui iniurie. circa pn. xxv. q. v. ti. i. z. c. Corpus. imo voluntas spectanda est et non exitus. ff. de homi. In lege. z. l. Diuus. Nōne hec esset mutatio dextere excelsi. Ps. lxxvi. q. de fructib. tuis aliud q. elemosynas facere psumeres nisi bñficiū sit fundatū sup vsur. ut inferius dicā. et iō Breg. in collecta. Deus cui? mie zc. z infra. quāz vtinur elemosinis. quā te iubet legere p defunctis: elemosynariū te oñdit. Vere non est differentia inter te z me: nisi q. tibi portatur saccos i domū: ego pō curro cū sacco p ciuitatē. Vere cithara cū psalterio male p cordat. de cler. diu. diuersis fallacijs. et frustra auxiliū legis inuocat q. cōmittit in legē. de vsur. q. frustra. Sed qd. qd. nō diligit: s. facili contēnit. ij. q. iij. Pñs. Ecce mensurabiles posuisti dies meos z subia mea tāq. nihilū añ te. ps. xxxv. Uade g. z de cetero noli peccare ne deteri? tibi ptingat Job. viij. quia si mendicādo delinqrem: tūc nos par facin? coindnaret: z eq. līs siml. vtrosq. pena comitaret. xv. q. iij. Sane. Ideoq. dic. Prosp. Bene loqui et male viuere: nihil est aliud q. se sua voce dānare. Idcirco p sidera legē impiālē que dicit. Humanitatis nfe est. pspicere egenis: z dare operā vt paupib. de q. rum nūero ego sum. alimēta non deficiant. vt. l. de sacrosanc. ec. l. pñilegia. Et ideo dixit propheta. Bñs qui intelligit sup egenū z pauperē: in die mala liberabit eum dominus. Et insup dixit Christus. In quācūq. ciuitatē intraueritis aut castellū: interrogate in eo quis dign? sit: id est bonus hospes: z ibi mane te donec creas. In quācūq. domū intra ueritis dicite: pax huic domui: z comedite de his que apponūtur vobis: z quicūq. nō recepit vos z nō audierit sermones vros: exeuntes de domo foris z de ciuitate z excutite puluerē de pedib. vestris. Math. x. Et ideo desine ab ira z derelinque furorem: noli emulari ne maligneris. ps. xxxvi. quia tu ex sola cupiditate procedis que omniū malorum est radix. xi. di. Bonorū z continuo generat nouas lites: vt in pñmio Decre. Unde dicit. Figulus odit figulū: ppter cōmune lucrum. Nam videt inter vos canonicos ecclesiariū collegiatariū q. qnto int. pauciores diuidunt. puent? pben darū: tanto maiores fieri pnt singulor. pncipatū portiones. de pñ. l. cum. B. de pñ. pñ. li. vi. c. vlti. et ita elemosyna q. mihi denegaret tibi accresceret: z lo cupletari velles cū iniuria mea. ptra reglā iur. li. vi. ecce oīa dicta tua rōne carent. iō extirpanda sunt. lxxv. di. Corripi. Dicta aut. mea sunt natalis rō. et iō legē faciūt. ff. de bo. dam. Cū ratio. et ideo expecta dñm z custodi viā ei: z exaltabit te vt hereditate capias terrā: z cū perierint pctōres videbis. Ps. xxxvi.

Felix. Responde stulto iuxta stulticiā suam. ne sibi sapiens videatur. Pro uerb. xxv. et q. nō plura sapiat q. oporteat. de rñ. c. i. li. vi. Quia scini q. durus es tu z neruus ferreus cernix tua: z frons tua. Esa. xlv. et quia nō ad omnia. sed aliquib. ptermisiss ad aliqua respon. illi et p. illis concessisti. vt in. c. Plonne. de presum. Nihilominus tamē. co: qui. incipia responsiōis tue pretendūt in effectū te non esse beghardum. l. an. ita seqn do Heliam ppham. Regem nō habendo vt locustas de cū. ano manifeste liquet. q. hec eneruare nō compelloz. Sed si saltē. allegare inconueniens pro solutione ad excusandū excusationes in pñ. i. vt psal. ccl. et de consue. Quanto. xvi. q. i. Predicator. de excels. prela. Inter dilectos. que excusatio nulla est. vt infra patebit. gliari in malicia nō postponeres. S. q. respōdes q. crimine grauius alium corrigere vl. docere non possit. Attende o begharde

Contra Validos

nonne scis quia scriptum est **S**up cathedrā moysi sederūt scribe et pharisei. omnia ergo quicunque dixerint seruare et facite secundum hoc opera eorum nolite facere **M**ath. xxiii. et in cle. Dudū. de sepul. et dicit canon. lxxiii. di. s. vlt. quibus sacerdotes tamen suis quibus alienis criminibus oporteat esse immunes. tamen si aliorum se habuerint. non ideo propter sua sue predicacionis debent preteriri. Et ideo dico tibi et prestat quod si tantummodo dominus daret propter bonum euangelizantibus salute multa. ut per. lxxvii. et his qui recto sunt corde. quod nostrum sine peccato primum mitteret lapidē. ut Jo. viii. imo tunc finis dei preciosus esset ut tunc Samuelis et hely sacerdotis. i. Reg. iii. de quo si sincerus scire volueris. vide Omelia Bede super euang. Estote misericordes. Luc. vi. Sed qualitercumque de residuo verborum tuorum ad infamiam inter medios clericos tendentium. diligenter attendo et quod bona clericorum et ecclesiarum pauperum sunt. per iura per te allegata concedo. sed cum modificacione subscripta. Et dico tibi begharde quod ideo pauperes dicuntur quod tempe necessitatis ipsis comunicanda sunt sed non approprianda ut de prebenda. c. iij. de dona. c. iij. Et bona ecclesie ita dicuntur ecclesie sic quod ecclesia habeat eorum dominium. ut. xxv. q. iij. Inter vel prout dicit Jo. mo. in. c. v. de re. ec. non alii. li. vi. quod ecclesia et congregatio fidelium cuius christus caput est habet dominium. sed pauperum sunt quo ad sustentationem et clericorum qui ad ministracionem Sed tamen illa bona ecclesiarum non adeo pauperes sunt quod ipsis propterea competat actio propter clerum etiam abundanter ut arguit. clxx. di. Sicut. et ibidem in glo. vlti. et ita fuerit alii omnia consistoria iudiciorum plena continuo essent pauperibus per singulos dies agendo propter clerum pro victu. Sed quo ad hoc quod dicitur quod quis in traditioe sue rei potest ponere pacta et legem etc. Dico tibi lolharde per glo. xi. q. v. c. v. quod verum est ita tamen quod homini lex et pactio non sunt contra ius et honestatem Nam si donator diceret clerico. Dono tibi illam possessionem et eius fructus in beneficiū ut celebres missas per singulos dies in maledictionem populi pactum et lex non valerent ex quo missa pro salute populi est instituta. Item si diceret. Dono tibi possessionem illam et eius fructus ut sint elemosine ut per singulos dies celebres missam. et vigiliis mortuorum. vel psalterium legas pro salute progenitorum meorum defunctorum. Hoc est contraracionem. discretionem et elemosine institutionem et eius diffinitionem quia elemosine debent dari indigenti pure propter deum. Nam utique labor est celebrare et tanta legere ut predicat per singulos dies. quod sacerdos non tenetur talia facere gratis nec suis stipendiis militare. i. ad Corinth. ix. de prebenda. Et officij. Sed hoc per sequentia tibi plenius probare et declarare intendam Nam cum begharde non solus sed multi clero inimici dicere solent quod puentus ecclesiastici sint elemosine Attende quod uis res ecclesie ut decime et oblationes siue redditus et puentus ecclesiastici et prebenda seu prebende quibus clerici religiosi ordinum non mendicantium sustentantur sint vota fidelium. prebenda per totum. patrimonium pauperum. et tributa egentium animarum non tamen proprie habendo et possunt elemosine vel quod sint elemosine vel quod tales persone de elemosine siue vel sollicitate viuunt ut notat Aug. in li. de ope monachorum. Sunt enim illi qui non recedunt a laboribus et oneribus ad quos et ad que ipsi clerici religiosi ecclesiastici debent et eliguntur vel deputantur ut dicit apostolus. Qui enim altario defuncti viuere debent. et qui ad onus eliguntur repelli non debent a mercede. de prebenda. Cum finit. et de sepul. c. i. et sic clericus non est deputatus ad laborem manuale sed ad cultum divinum. Secus de te lolharde. de hoc per beatus Thomas. gentiles li. iij. c. q. et in iunior sequentibus capitulis. Item begharde attende ex alio Nam elemosina non est danda abutentibus. de re. pmu. c. In iustis. q. vi. Si res. cum propter decime et oblationes dande sunt sacerdotibus etiam abutentibus.

Mendicantes.

et ex debito. vt de deci. Tunc nobis / ergo decime et oblatiões nō sunt elemosyne
Item ex alio. Nam beatus Tho. predictus li. iij. dis. xv. q. i. dicit. Elemosyna est
opus in quo datur aliquid indigenti ex compassione propter deū: sed fructus be-
neficiorū nōrū nō sūt huiusmodi. Probo sic. quia fructus beneficiorū nōrū sti-
pendia sunt. ergo nō elemosyne. quia stipendia et elemosyne q̄si contraria sunt
vt patebit infra. Sed q̄ fructus beneficiorū nōrū stipendia sint et nō ele-
mosyne. p̄t̄ p̄ iura immunerabilia. vt de cleri. nō resi. Quia nōnulli. i. q. i. Cle-
ricos. et. c. vlti. de conse. dis. vlt. In omnib. xvi. q. i. c. vlt. xij. q. ij. Caritatē. xci.
dist. c. i. Que de dyacono sunt. i. q. ij. s. i. de pben. Dilecta. de postu. c. i. vij. q. i.
c. Quia frater. ff. de re. indi. l. cōmodum. cū concor. et in plurib⁹ alijs iurib⁹ cau-
sa breuitatis obmittēdis. Et huiusmodi stipendia pro gubernatōe et in officia-
tione ecclesiarū et beneficiorū dantur. vt habet in multis iuribus iam allegatis
Et ideo dicit in. c. vlt. de rescrip. li. vi. Beneficiū datur p̄pter officiū. Ac si dice-
ret. Fructus beneficij dant̄ propter inofficiationē beneficij. Et p̄pter stipendia
et ratiōe stipendiorū clerici in ecclesiā ministrant. vt de preben. Cum fin. et. c.
Extirpande. et. c. Dilecti. et beneficia ecclesiarū p̄pter officia diuina distribu-
ta sunt. xij. q. ij. Concesso. xvi. q. i. Generaliter. et. i. q. ij. c. Lypuanus. et. c. vltio.
Et ideo dum clericus ab officio suspendit̄ regulariter et a beneficio et fructibus
beneficij est suspēsus. vt dis. xviij. c. Eos. et. c. Si quis sacerdotū. xxij. di. Preter.
et per officia debent clerici deservire fructus beneficij. vt de cleri. nō resi. Con-
querente. et dicuntur militare in ecclia dei. vt de cle. egro. c. i. imo dicunt̄ proprie
milites militie celestis: de penis. c. Degradatio. li. vi. et ad illam militiā nō assu-
muntur apti ad mendicatiōem vel elemosynā vt ceci claudi et hmoi. sed tantus
sanū corporis et nō viciati. vt de cor. vici. p̄ totū. Dicitur enī mendicus a mene
quod est defectus. Et fm̄ Isidor. x. etymologiarū. Mendicus qui min⁹ habz
vnde degat. sine quia mos erat apud antiquos os claudere: et genu ac manus
extendere: quasi manu dicere. Omnia hec iura phibent fieri in clero. vnde nul-
lus ordinari p̄mittit̄ ad ordines sacros: et ad militiā huiusmodi nisi habet et vt
non egeat: ne mendicet nec elemosinā petat. vt infra melius videbis. Ecce mo-
do lollharde q̄ longe differūt militare et mendicare tanq̄ abundare et deficere:
que cōtraria sunt: vel q̄ longe differūt vti elemosynis vt mendicātes vel vti sti-
pendijs vt militantes. Item differūt stipendio vti et militare ministrādo aut mi-
nistrare militādo pro stipendio in ecclia dei. quod stipendū etiā ex debito dat̄
et exigitur ab inuito put docet practica q̄tidiana. et apparet. ff. de p̄boz sig. l.
debitum. et videt̄ principalr in decimis. vt de deci. Tunc. ij. de quo etiā Archid.
plene. eo. ti. c. i. li. vi. Sed vti elemosynis que regulariter nō dant̄ ex debito aut
officio. sed indigenti ex compassiōe propter deum voluntarij sunt. vt ex diffini-
tione elemosyne. et ex cōmuni practica videt̄ et a nullo exigitur. Imūp videt̄
q̄ fructus beneficiorū quotidie dant̄ et episcopis et alijs p̄latis diuinis et qui
tamen indigentes nō sunt. ex quo videt̄ q̄ elemosinā non recipiūt ex ratiōe
predicta. Ad hoc tamē dicit sanct⁹ vbi sup. q̄ licet tales p̄latis clerici nō in-
digeant: tamē elemosyna ipsis datur vt ministris pauperū et pensatoribus
elemosynariū. et ideo q̄ ipsis in elemosynā datur per eos p̄latis vel eo transmittit̄.
Nec ille. Et sic eadē rōne elemosyna datur cōmendatorib⁹ et pensatorib⁹ hospi-
talium et zenodochiorū: cū de similib⁹ idem sit iudiciū. de transla. Inter corpora-
lia. Et tales prelati q̄bus talis elemosyna cōmittit̄ distribuenda: nō dicuntur
elemosinarij: nec dicunt̄ vti elemosynis sed stipendio suo. et illud nō est mirum

Contra Validos

Ecce nōne et idem denarius in manu vni⁹ hoīs pōt esse elemosyna. et mox pos-
tus ad man⁹ alteri⁹ nō ē elemosyna. Exēplū de fāilia hospital. nōne in māu pro-
curatoris hospital. dant elemosyne. et ita denari⁹ in māu pcuratoris ē elemosy-
na: et mox tradit⁹ in manu familie: aut mercenarij laborantiū in hospitali est sa-
lariū eius et nō elemosyna. Similit̃ possum⁹ dicere de vsurarijs: cuius pecunia
tota est vsura: sed pueniens ad man⁹ laborantis sibi in vinea nō est vsura: nec ta-
lis laborator tenetur ad restitutionem sicut vsurari⁹. Sic ē de clerico bñficiato
qz licz aliq̃s fundet bñficiū ī finē: vt ppetuo dictim aut interpellatim missaz cele-
bret. et ea intētiōe tradat bona sua vt tal' traditio sit elemosyna. et ita circūspē-
ctū et infra scribat. tñ mox traditioni facta et dñ puenit ad man⁹ clerici extūc ē sti-
pendiū suū p labore suo. s. celebrādi diuina officia: et nō ē elemosyna. et licite pōt
recipere hmoi stipendiū p hmoi labore suo etq̃ nemo tñ militare tenet suis stipē-
dijs vt pdictū ē. Attamē o begharde audi vnā vitatē fm̃ doctores et m̃gros me-
os q̃ qliscūq̃ sit intētiō donātis seu fundātis bñficiū cū tale donūz nec in māu
donātis nec in manu recipiētis ē elemosyna vt sup⁹ dictū ē de donatōe. Exq̃
intētiō nō sp̃ indicat op⁹ put op̃ans intēdit. i. q. i. Non ē. vbi dīc̃ text⁹: qz l3 ali-
quis de male acq̃sitis: puta rapina et furto. intendat facere op⁹ elemosine. tñ in
veritate intētiō illius tantūmō opari nō pōt qñ semp sit rapina et nō elemosyna.
Possunt assignari alie rōnes p differētia eorundē. Nam dicit Archid. xxij. di.
Si quis p̃o. Elemosyna dī opus misericōdie verissimū. de q̃ mīa dī. Misericōdie aīe
me placens deo. Eccī. xxx. de pe. di. iij. Qui vult. S3 stipendiū dī tributū quod
militibus datur. ita dicit lex. Agere. s. Stipendiū. ff. de verbo. sig. xxij. q. i. s.
Iam si christiana. et ita antiochus rex dedit stipendia de erario suo. i. Bath.
iij. Ecce quantū differunt elemosyna et stipendiū. ecce q̃ nobiliter canones et le-
ges appellant fructus beneficiorū nostrorum. Nam nō dicuntur salariū ṽl mer-
ces vel precīū qd̃ suis datur sed appellant stipendiū militare et tributum. vt in
iuribus pallegeris. Dicit etiam tps Bath. v. Si ergo offers munus tuū an-
te altare et: quod tantū pertinet sacerdotibz constāt. longe ergo differūt mu-
nus et elemosyna. Et Marci. iij. vbi similiter oblata ad altare dicit esse donūz.
Ecce begharde nō obmitto replicare qd̃ dixisti de collecta que legitur p defun-
ctis. Ad quam dico qz solum illi qui vtuntur elemosynis tenentur illam dicere vt
sunt mendicātes fratres. vel al' sacerdos infelix: quia in veritate dicitur infel-
ix qui mendicat vt dicit Canon. xcij. di. Dyaconi. Ultra mendicat infelix
in plateis clerus et seruilī opere mancipatus publicā a quolibet poscit elemo-
synam: qui ex eo magis despicitur a cunctis quo miser et desolatus iuste putat̃.
ad hanc ignem nō pueniē. et hec sunt vba sancti hiero. ad Narbonē. ep̃m.
et illi et similes q̃ vtunt elemosynis dicant hanc collectam in nomine domini.

Beghardus. Ad hoc beghardus ē locutus cū furore serpentū atq̃
trahentiū sup̃ terram dicens. Hūane aures talia ver-
ba iudi- ut quibz foris sonāt. xxij. q. v. Humane. Sed d̃s solus nouit corda
hominū. Talia et verba vtiq̃ instituta sunt. vt p ea quisq̃ in alterius notici-
am suā pueniat. et ita dīc̃: nō vt se hoīes fallāt. vt. xxij. q. ij. Institutū. Si enī
hominibus placet. et ita sēu⁹ nō essem. ad Ball. i. Et ideo dico qz testimonia
tua credibilia facta. nō sunt: quia vidi iniquitatē in eis et contradictionē. et ma-
xime quia solam vbi bñ imaginariā omni quidem effectū vacuam potero repe-
rire. vt. xxxvi. di. Vmo. de consue. Quanto. de quo protestor. et ideo tibi displi-
cere non curo. Nihilominus tamē mihi dicas quare vt verbis tuis vtat stipen-

Benedicantes

dia singulis clericis sunt tam imparia. ut puta quod unus clericus magnū beneficiū habet: alius parvū. imo unus multa magna: alius parvissimū. unū tantū vel nullū et tamē pariter et uniformiter laborant diuina legendo officia: qualiter hereditas dñi diuisa est cū funiculo distributōis. Nonne scriptū est Deut. l. q. dei iustus ē iudicare. Et sequit. Nulla erit distantia psonarū. ita audies magnū ut parvū. nec accipietis cuiusq. psonam: dei enim iudiciū est. Sed deus nō est acceptor personarū. Act. x. Leuiti. ix. xxij. q. iij. Sicut. de pe. di. iij. Nequaquā. et vicarij videlicet prelati tā indiscrete distribuunt. imo textus est et Glo. ordinaria. lxx. di. Sanctorū. q. de iure cōmuni nō pōt quis habere duas ecclesias vel duas pbendas in eodē episcopatu vel diuersis. Nunquid iniquū est deus ut nobis nō equaliter distribuatur vite subsidia ut quidam esset affluens et abundās. alijs vero deesset et egerent. ut. xlvij. distinc. c. Sicut hi.

Felix O begharde: loquebar ego Felix. Nonne scis q. reprobat̃ur ea que ponunt̃ extrinsecus et que ad rem nō pertinet veluti arma vinūq. Cano. ff. de verb. obli. l. que extrinsecus. et hec incidens materia puerse causa p̃mouēdi erroris introducta vult ne correspondeat vltima p̃mis tamē ne dicas. laque⁹ cōtritus est et nos liberati sumus. ps. cxxij. Ad hec rīdere nō postponā. et dico tibi q. nō obstantibz iuribus per te allegatis: nihilomin⁹ tamen sublimes et nobiles ac litterate persone que maioribz beneficijs sunt honorāde cum ratio postulauerit ut habeant plura beneficia p. sedem apostolicā poterit dispensari: ut de preben. De multa. Et insuper dicit Inno. monarcha iuris. in. c. Dudum. de elec. et in. c. Cum iam dudū. de prebē. q. citra curata et dignitates pōt quis habere plura beneficia in diuersis ecclesijs. dūmodo nō sit nimia mltitudo. et hoc de iure cōmuni. Eandē etiā opinionē tenet Jo. an. in. c. Gratia d. rescrip. li. vi. et h. si nō redrant residentia d. statuto vel p̃suetudie. et dicit Inno. nō esse p̃ctm. talia h̃re plura beneficia. de qua materia si plenius scire volueris et informari videris de Joh. de lignauo in suo tractatulo de pluralitate b̃nficiorū quē posuit in Eleg. gratie. de rescrip. et clarius q. ad fundamentū p. Buil. parisiē. in tractatulo cōsimili. Sz obmissis mltis subtilitatibz et disputatiōibz et absq. casibz in iure cōscriptis et p. summistas annūeratis: mūdi practica: et rex m̃gra erpientia ostēdit veritatē. de elec. Quā sit. li. vi. Nā si nō de iure possem⁹. cōpellit tñ nos impotuna necessitas q. legē nō h̃z. de p̃se. di. ij. Sicut. de p̃suc. Quāto. de penis. Si gnificante. de p̃se. di. v. Discipulos. de furtis. Si q̃s p. necessitate. Nam p̃t̃ cui denter q. plura sint beneficia imo in decuplo q. sint abiles clerici ad b̃nficia: sz beneficia p̃nūc fundata tanq̃s semel deo dedicatū nō sunt ad hūanos vsus trāsferrenda. de re. in. li. vi. quid restat nisi q. oportet necessario q. vn⁹ clericus h̃eat plā b̃nficia. q. opamū. xxi. q. i. Clerici. i. si. et q. in f̃dū vn⁹ ē nobilioꝝ aut doctioꝝ alio. h̃eant q̃ hī pl̃alitatē h̃mōi. Sz si q̃s querit̃ de iniuria. h̃et p̃mū b̃nficiū vel modicū imputet sibi quare fuit fact⁹ clericus p̃ rā m. dico b̃nficio q̃re nō remāsit sine b̃nficio ad op⁹ p̃ris rediens et se nutrit. vel abutit̃. et t̃at p. labores si b̃nficiū nō sufficit. ut. xci. dist. c. ij. et de cele. m̃s. ca. Sz ad begharde q. tu dixisti de eq̃li labore et ineq̃li stipendio et allegasti mūdi. et dicit deus zc. Rīdet tibi veritas Math. xx. Amice nō facio tibi in me ex denario diurno cōuenisti mecum: tolle quod tuū est et vade. Si ergo cōuenisti es per beneficium vnus marce tu teneris ad horas canonicas sicut alius p. beneficium marcarū mille. sicut legitur et no. de cele. m̃s. Presbyter. Nā si quis culpa sua eget indignū est ei subueniri. de cōliti. Que in eccl̃iaz. et in glo. Et damnuū qd

Contra válidos

quis sua culpa sentit: sibi debet z nō alijs imputari. de re. iur. li. vi. Cum 3 cor.
Lollhardus O herr dñe dixit lollhard. z frendebat sup me dētibz
suis. Sentio Quidiū in li. de vetula vez dixisse. q̄ in/
q̄t: vereq; veniūt nisi raro sola sinistra: z p̄firmat vulgarē sanctas. Eyn vnglück
kumpt selten. or. d. is ander. Et hmoi auctas allegari p̄t. vt. ff. de fundo instru.
l. i. z in cle. i. de relig. do. cū 3 cor. in glo. z cortina cortinā trahit. de sacra vnc. c.
Unico. §. ad exhibēdū. z ex vno incōueniēti sequiū p̄lā: vt no. de resc. li. vi. c.
Statutū. Idcirco ad dyabolū paupes. nō obstatē candē tuo q̄ dicit q̄ paupes
nō sūt d̄ genere maloz. xv. q. i. Illā. in fi. Sz attēde ex q̄ bñficiū dat. p̄t officiū
vt p̄ te p̄dictū ē. Et si q̄s recepit bñficiū. i. fruct⁹: z fm te stipēdia mag⁹ z nō fe/
cent officiū: cantādo vl̄ legēdo put institutū ē: nunq̄d recipit stipendiū sine la/
bore. z furtū z rapinā cōmittit. vt ille q̄ asserit se p̄ diē in vinea laborasse z ocio/
se ambulauit. z ad horā cōpletorij mercedē ad instar alioz recipit: q̄ portauerit
pond⁹ diei z estus: nunq̄d tenet ad restōnē. nunq̄d tales sūt puādi bñficijs et
stipendijs suis. vt de cle. nō resi. c. v. z. c. Et p̄te: z duobz. c. seqn. xxxij. dis. P̄fē/
hoc. L. de epis. z cle. Generalr. xvi. q. i. in fi. sic miles q̄ nō fuit puat stipendijs
vt. ff. d̄ remili. l. Desertorē. §. qui militie. z. l. q̄ ex culpa. et. l. penult. L. eodem ti/
tulo. et insup apponūt iniquitatē sup iniquitatez. quia fm Bern. clerici huiusmo/
di aliud esse z aliud videri volūt. sūt nempe habitu milites. questu clerici. actu
neutrū exhibent. nam neq; pugnāt vt milites: neq; vt clerici euāgelizant. Qui/
ordinis sunt: vnusquisq; in suo ordine resurget. Isti in quo. Cleroz nō alibi or/
dinādos q̄ ibi vbi null⁹ est ordo sz sempit⁹ horroz inhabitat. hec ille. Pūq̄d pui/
legi meretur amittere qui concessa sibi abutiū potestate. de regu. Ricer. d̄ priu/
leg. Tuorum. d̄ sent. excō. Lōtingit. Nam q̄ pōt facere z non facit: nolle vides.
ff. de edili. edi. l. Item q̄ritur. Item q̄ nō facit qd̄ debet: intelligi facere qd̄ nō
debet. ff. d̄ edili. edi. l. Quid sit. §. Idem. lxxx. dis. Non satis. Utq; domine ne
p̄icias sermōnes meos retro: sum: sed cete sculpantur in silice. Job. xix. caplo
Felix Ad que itez rñdebam ego Felix. Ecce lollharde p̄stat q̄ p̄libz intē/
tus: minor est ad singla sensus. de heret. Accusat⁹. §. d̄ q̄b. li. vi. z q̄
ad vtrūq; festinat neutrū pagit. xvi. q. i. P̄sbyteros. z ira impedit animū: ne
possit cernere vez. Prius te asseruisti pauperē gloriando: et nūc insultas p̄ eos
maledicēdo Insup z me pluribz attendere velles vt me a p̄posito diuertes vt
prius fecisti. Nihilomin⁹ tamē scias qd̄ Greg. li. v. moralū dicit. Habēt quip/
pe heretici hoc p̄pūū vt malis bōa p̄misceāt. qualr facile sensui auditorū illudāt
si cū praua semp dicerēt: citius in sua p̄uitate cognin qd̄ vellent min⁹ p̄sua/
derent. rursum si semp recta p̄sua derēt: p̄fecto heretici nō fuissent. hec ille. Et sic
vicia sub specie heretū subintrāt. vt d̄ heret. Sic in vna. z iō. p̄nunc tu enarras
iusticias meas z firmis testamētū p̄ os tuū. z p̄sertim ex eo qz dicit q̄ nō facit
officiū suū cantādo vl̄ legendo put institut⁹ est zc. quare clericis cathedralium
collegiū vt aut p̄ntualū eccl̄iaz in q̄b hore canonice de iure aut p̄suetudie
cātant: sufficit vando horas in loco puato canōicas: qz cantare z legere tes/
nentur ei. hore. quia in Bern. Ingratiū ē deo quicqd̄ ei obtuleris eo obmisso
ad quod tenet. Nec vñū pro alio dari pōt inuite creditori n̄ro q̄ est x̄ps. ff. de
re. cre. l. q. z. l. i. c. de no. tol. ob. §. i. ff. si certū petat. l. iij. Et ideo Gregori⁹ dicit
Non meheretice p̄tecto deum offendit si debita celestis regi⁹ z dñi sua p̄sum/
ptione resoluat. rem. a. iij. Si is q̄. Sed nō p̄ncipiū p̄boz tuoz veritas. Ideo
qz dimissis his tuis p̄cessisti q̄ validis mendicare nō licz. vadām⁹ ad materiā

Dedicantes

principale: in q̄ tibi talē pono p̄clonē. Clerici bñficiati seclares z etiā religiosi ordinū nō mēdicantiū cuiuscūq; status fuerint nō p̄nt dici elemosynarij. aut q̄ vrant elemosynis s; dicunt stipendiarij: etiā vtūtur stipēdijs suis: vt; ex p̄missis Item pbat ista p̄clusio ex alia via sumpta p̄ locū a sufficiēti diuisione qd̄ est argumētū validū in iure. vt. ff. de act. z obli. l. obligationū. §. placet. vt sic dicēdo nullo iure nec diuio nec hūano cauet̄ d; vel asserit q̄ fruct⁹ bñficioz sint aut nō minētur elemosyne. ergo zc. Dicuntur em̄ stipendia vt in iurib; p̄allegat̄. vt de p̄ben. Cum scdm̄. qd̄ patrimoniu digni⁹ ē sup̄ oia p̄monia laicoz etq; sp̄alia digniora sunt t̄pali; vt de pe. z remiss. Cū infirmitas. z laici nō hnt vtī fructu le de h̄mōi patrimonio nisi discrete cū a clericis ad h̄ vocētur. lxxvi. di. nō sat̄. z est sacrificiū z offertoriū dei. xij. q. i. §. his ita. Laici enī potius dicunt viuere de bonis ecclie z clericoz. qz quicqd̄ ministrāt clericis prius ecclie ē. vt decime et oblatōes. xvi. q. i. statuim⁹. z h̄mōi p̄prietatē hnt clerici in tra. vt d̄ deci. Qua xij. q. i. §. i. Et illa. et oia alia de clericis z bōis ecclie p̄cessuz hnt z ortū. Nā a summo sacerdote vicz papa: ipse rex romāoz recipit coronā imperiale z p̄tatem iudiciariā. vt de elec. Venerabilē. lxiij. di. Tibi dñe. fm̄ Inno. z Hosti. z papa succedit in iurisdictione imperij vacāte impio. vt in. c. Licz. de fo. cōpe. imo de ponit impatorē p̄t crimina z nō equa. de re iudi. c. ij. li. vi. et etiā cum inutil̄ est vt. xv. q. vi. Aliud. Et p̄t negligentia ipsi⁹ iurisdictionē assumit: vt in dic. c. Licet. z cōpellit eum facere iusticiā. xxiij. q. v. Administratores. z ius canonicum etiā i debitis casib; obfuare. de fo. cōpe. c. ij. de iur̄ iur̄. Licz. de sen. exē. decernim⁹. Atq; ex receptiōe h⁹ corone impial̄ est sup̄ oēs reges. vij. q. i. In apib; z omēs natōes sunt sub eo. v. q. i. volum⁹. et extūc est p̄nceps mūdi z dñs. ff. ad. l. rodiz am de p̄ca. z etiā iudei sub eo sunt. L. de inde. Iudei. z omēs puācie. lxiij. dist. Adrian⁹. ij. z oia extunc sunt in p̄tate impatoris. vij. di. Quo iure. xxiij. q. viij. Conuenior. L. de quadriē. p̄scrip. l. bone. Ecce hec omia contulit sibi sacerdos summ⁹ id est papa. vt in dic. c. Venerabilē. et impator expost p̄fert alijs p̄ncipib; secularib; p̄ncipes p̄o baronib; z sic de singul̄ vlsq; ad priuatas p̄sonas p̄cedendo. Et sic seq̄t Correlariū laicos oportere ḡrariactōem referre oipotenti de op̄ honorib; bñficijs z p̄edijs eis sic collata summo sacerdote z vicario xpi capite cleri z tota etiā ecclie. magnā etiā reuerentiā exhibēdo nō solū p̄t h̄mōi sed potissime p̄ sp̄alib; bñficijs ab eodē clero ipsis imp̄stis. P̄pendāt ḡ laici ipsi illud dictū Breg. in omel. sua sic dicentis. Probatio dilectiōis exhibitio ē operis. Hinc iohes in p̄ncipio sue canōice. c. ij. dic̄: q̄ dic̄ q̄ diligo deū z mādāta sua nō seruat mēdat ē. si ḡ diligūt xpm̄ recipiāt illud Jo. v. p̄ se. Qui honorificānt p̄m̄ honorificāt filiū. z q̄ honorificāt filiū honorificāt z clerum suū tanq̄ suos vicarios. et ergo de p̄mo ad vltimū in arguendo. h̄mōi imp̄stus clero vel detractio ipsis a populo facta redundat in christū z dñm crucifigūt. qui cū in sacerdotib; suis p̄sequūt. xxx. q. i. Nulli. z honor ipsorū d; honor v̄t. i. q. v. hoc habet. Vñ dixit ille venerabil̄ doctor Henricus de halia i p̄logo p̄cato sup̄ Benesim. Quidā dum nō habent aliā occasionē p̄fundēdi d̄p̄. dāt ipm̄ viuere z sustentari de elemosyna z esse elemosynarios: qd̄ ē falsū. qz temerarie z supersticiose p̄sumūt erronee talia dicere. hec ille. Ecce quantum tu begharde et aliq. detrahūt nob̄ z p̄ cōsequens christo qui dicunt nos de elemosynis viuere.

Beghardus Erubesco valde velociter et tibi viciū grande dicam. et expost te obmutescere faciam. dicis in effectu bñficiū tanq̄ deo dedicatū ad hūanos vsus nō reuerti. falsitas appet. Nam p̄dixi q̄

Contra Validos

non perpendis fructus beneficiorum esse elemosinam nisi beneficia super usuris sint fundata uti plerumque videtur in his clericis qui habent census florenorum: ubi ex pacto cum sorte principali redimunt census. ut puta de. xx. vel. xxv. florenis unus datus: qui census ut verbis tuis utar per magistrum Henricum de bassia per te allegatum in suo tractatulo de tractatibus est usura. nec vidi scripturas saltem authenticorum in contrarium et huiusmodi crimine usurarium tam in veteri quam in nouo testamento est reprobatum. ut de usuris. Super eo. Exod. xxij. Et insuper paganus detestatur. ut patet. iij. ethi. c. x. Ecce ubi sunt fundamenta tua in montibus sanctis. cum pro nullo bono malum sit faciendum. ut i. dic. c. Super eo. cum per cor. et plures fratres tui homini recipiunt usuras ut celebrent divina et merentur tanquam de rapina facerent elemosinam quod non licet. ut xiiij. q. v. Forte. et sic cum fecibus purgant culisteria. sed quia homini beneficia non sunt perpetua patet. quia dando sorte cessant fructus et per omnes beneficia. et est iniustitia super iniustitiam.

Felix Begharde quid ad nos de his que foris sunt. de diuor. quitas. c. Baudem? Ex quo census tales usurarii beneficia non constituunt. imo non tantum clerici sed laici tales census recipientes usurarii sunt: nisi si tantum exponerent in sorte quantum communi cursu tales census emerent perpetuo. Quis est hic et laudabimus eum. Ecclesi. xxx. qui taliter emat. et ita dicunt famosiores doctores: nec audio vocem authenticam in contrarium. et sic tales usurarii non dicuntur beneficiarii. sicut nec falsa iustitia est iniustitia. xxi. q. iij. ca. Est iniusta. nec falsus denarius est denarius. nec falsus tutor est tutor. ff. de verbo. signifi. Paulus. Sed hoc nihil ad propositum. sed quod facis fac citius. Iohannis. xij. et

Beghardus unde me obmutescere volueris. ponere non perponas. Ad hec beghardus respondebat et dixit. Adhuc tu permanes in simplicitate tua Benedic deo et morere Job. ij. Nam quia dicit propheta Detrahentem secreto primo suo hunc persequar. Ps. c. z. xxiij. q. iij. Admirum quantum ego delinquerem in lingua mea. si detraherem proximo: videlicet patri nostro. ex quo tu me dicis detrahere christo cum dico te elemosynis uti et mendicium. Scriptum est enim Inter opera caritatis non minimum est errantem ab erroris sui semita reuocare. de spon. Inter opera. et vellem potius omnia mala pati quam tanto malo consentire. ut. xxiij. q. v. Ita tu minimum emungis et vis elicere sanguinem. de renunc. Fili. s. iij. in fi. Attende et obmutesce et suppone digitum ori tuo. Job. xxi. Os meum loquetur sapientiam et meditatio cordis mei prudentiam. Ps. xlvij. Apponam in pabulo os meum et locum propositiones ab initio. ps. lxxvij. Ex quo crudelis est qui negligit famam suam. xij. q. i. Nolo. Abijciam? Opera tenebramur. i. profectiones humanas. et induamur arma lucis. i. utamur operibus et verbis christi. ad Ro. xij. quia scriptum est. Accipite armaturam dei ut possitis resistere in die mala et in omnibus perfecti stare. ad Eph. vi. Dixit enim iesus persequere me. Jo. vlt. Et itez. Qui sequitur me non ambulat in tenebris sed habebit lumen vite. Jo. viij. Et itez. Amen dico vobis qui credit in me opera que ego facio et ipse faciet. si diligit me mandata mea suate. Jo. xiiij et hic. Celum et terra transibunt: verba autem mea non peribunt. Math. xxij. et Lu. xxi. in i. Ecce tu claresce quia per est quod in veritate agit quam quod simulate concipitur. qui si. sim legi. Per tuas. et ideo de verbis tuis ociosis habes reddere rationem. ut. xxiij. q. vlt. c. Dico. et ego si veritatem occultarem: peccarem mortaliter. ut de testi. c. i. xi. q. iij. Quisquis. Et ideo ausculta. Nonne dixit christus. Exemplum enim dedi vobis: quemadmodum ego feci vobis et vos faciatis. Iohannis. xij. Reliquit enim nobis exemplum ut sequimini vestigia eius. i. Petri. et de cele. miss. Cum marthe. s. Ex eo. Christus enim incepit facere et docere Act. i. et ideo christi actio nostra

Mendicantes

est instructio. ij. q. i. De^o omⁿⁱs. Ipsa etenim facta eius videlicet xpi: vt dic^t Greg^{orius} precepta sunt. qz dū aliqd tacit^{us} facit qd agere debeam^{us} innotescit. z ita docuit paupertatē similr z mēdicatē. qz p se volūtariē mēdicauit. z vt intelligas nā natus in tanta paupertate vt p^{er}tinuo poneret in p^{re}sepio: qz nō erat ei loc^{us} in diuersorio. Lu. ij. z iō dixit ppha in psona xpi. Ego aut mēdic^{us} sum z paup^{er}. Ps. xxxix. Item psecut^{us} ē hoīem inopē z mendicū. Joh. viij. z sic xpus vt adimpleret scripturas a samaritana muliere potū postulabat: z dixit. Da mihi bibere. Jo. iij. Itē mēdicauit a zacheo dū dixit. Zachee festinās descēde: qz hodie i domo tua oportz me manere. Lu. xix. Itē ibidē dz. Inuenietis pullū asine soluite z adducite eū mihi nōne mēdicabat. Itē in templo exns circūspectis oīb^{us} cū iā vespertina hora esset: exiuit i bethaniā cū duodecim discipul^{is} suis. sic legi^t Math. xi. Item ait xps Lu. viij. sibi dicenti. Magister seq^{er} te q^{ui}q^{ue} ieris. vulpes foueas hnt: z volucres celi nid^{os}. fili^{us} aut homis nō hz vbi caput suū reclinet. Item dixit xps Math. iij. Nolite possidere aur^{um} z argentū neqz pecuniā in zonis vestris. nō perā nec duas tunicas neqz calciāmēta. Item Lu. xij. dicit. Omis ex vob^{is} qui nō renūciat omib^{us} q^{ue} possidet nō p^{ot} me^{us} esse discipul^{us}. Itē dixit iuueni Math. xix. Lu. xviij. Marci. x. Si vis pfectus esse vade z vende omia que habes z da paup^{er}ib^{us} z veni z seq^{er} me. Un^{de} dicit Paul^{us}. ij. Cor. viij. Scitis enim grām dñi nostri Jesu xpi qm^{us} p^{ro} nos egen^{us} factus ē cū esset diues vt vos illius inopia diuites essetis. Non sit g^o discipulus sup^{er} magist^{rum} suū: neqz finis sup^{er} do minū suū. sufficit discipulo vt sit sic m^{ag}is eius. Math. x. Et nō mireris tu clerice si nō pcepit directe mēdicare. sufficit vt p^{ro}mittit q^{ui} docendo ipē princeps exhortatur. et ita mēdicātis ope fungit^{ur}. vt. ff. de his q^{ui} no. infā. §. hec verba. z ipse christus pnceps fuit Esa. ix. z ideo legib^{us} mūdi solut^{us} ē. vt. ff. de legi. l. pnceps. et principi qd placuit legis habet vigorē. Insti. de iure na. gen. z ci. §. Qd^o p^{ri}ncipi. et ego similr qui spū dei ducor: sub lege hūana nō sum. vt de renū. Afri. §. Verum. et iō dixit ille melliflu^{us} doctor Bern^{ardus}. in Omel^{ia}. sup^{er} euang. Cum fact^{us} Lu. ij. post multa. Quid dicā deus me^{us}: an vt in te p oīa n^{ost}re p^{ro}formares paup^{er} tati. et omnes hui^{us} v^{er}ite calamitates susciperes: quasi vnus ex pauperum turba stipendia per hostia mendicabas. Ecce z sic xpi mendicitatē spontaneā et paupertatem vberius probare esset supernuacū. vt si solem facib^{us} vellem adiuuare vt habes in canone tuo. vij. q. i. Si omnia. et probat hoc glo. magistralis. xij. q. i. Habebat. Sed vir insipiens nō cognoscit z stultus nō intelligit. Ps. xci. Huius igitur vestigia dñi nostri iesu xpi sequi non obmittā propter vanā tuam garrulitatē ranarum. quibus percussa est egyptus. Ero. viij. et habes in canone tuo. xxxvij. dis. Legimus. quomō videlicet xpm secut^{us} est sanctus Alex^{ander} Et est optimū argumentū arguere ab exemplis qui pietatem cōtinent. ad hoc de p^{re}se. di. iij. Factum est. de quo plenius Archid^{ius}. de re iudi. Cum eterni. li. vi. Considerabo igitur lilia agri que crescūt z nō laborant neqz nent. Math. vi. Respiciā volatilia celi: quoniā non serūt neqz metūt: neqz cōgregant in horrea sua: et pater n^{ost}r celestis pascit ea. Ibidem. Quid dicam ergo illi qui d^{es}cendunt esurientibus. Et quid respondebit mihi. Aperi os tuum z implebo illud. Ps. lxxx. qui iusti epulentur z exultent in cōspectu dei: et delectent^{ur} in leticia. Psal. lxxij. Et manducauerūt z saturati sunt nimis. et desiderium eorum attulit eis et nō sunt fraudati a desiderio suo. Psalmo. lxxvij. Et qz xps precepit Lu. xviij q^{ui} oportz semp orare z nūq^{uam} deficere. Et apls. i. ad Thell. v. Sine intermissiōe orate. in omnibus gratias agite: quam orationem labor manualis impediret.

Contra validos

Nam dicit dominus. Si volueritis et audieritis me bona terre comedetis. Esa. i. Quiesce igitur: et discite bene agere. Ibidem. et non contradicas verbo veritatis illo modo. Eccl. iij. Et altiora te ne quisieris. et fortiora te ne scrutatus fueris. Ibidem. Et ita tue simplicitati et imperitie ac rusticitati adhuc parcere volo iuxta no. in. c. Ex litteris. de rescriptis. in glo. quia humana natura labilis est ad delicta: ut dicit lex in aut. de monachis. §. Si quis. coll. i. At fallax non reputaris si ad veritatem reverteris. xxij. q. i. Apud. et quod factum est illicite potest licite renovari. xxxv. q. ix. Quod quis commisit. imo sapiens mutat consilium cum prudenti meditat. L. de colo. illicitis. l. nunquam. Nam humanum est peccare: dyabolicum autem perseverare. L. quomodo et quando iudex. l. consentaneum. Quiesce peccasti. Ecclesiastici. xxi.

Felix. Obegharde: extunc loquebar et dixi Scriptum est Esa. v. Ue qui sapientes estis in oculis vestris: et coram vobismetipsis prudentes. Item scribitur. Ne innitaris prudentie tue. Prudentie sue innititur qui ea que sibi agenda vel dicenda videntur patrum decretis anteponit. de prescriptis. Ne innitaris. Unde dicit Augustinus. in phile. iij. li. de trinitate. Laudabilior est animus cui nota est infirmitas propria: quam qui ea non inspecta mentia mundi. vias fidei. fundamenta terrarum. et fastigia celorum scrutatur. Et ideo ut sincere intelligas errorem tuum attende. Tibi enim concedo quod christi actio: nostra est instructio. sed quod tu sequaris vestigia eius. permixtume nego. Nam christus nudis pedibus legem incessisse. sed tu calcasti pedes tuos. sed non in preparatione euangelii pacis. putat enim mandatum fieri apostolis ad Eph. vi. imo tu possides aurum et argentum. pecuniam inzonis tuis. peram in via. vicem magnos saccos: et duas tunicas. propter id quod dicit christus Mathei. x. per quem christi paupertatem quam procedo. et christi medicamentum quam astruere conaris. quas toto corde et animo constantissime me nego. Tibique brevissime respondebo: licet cum singula tua puncta per singulas responsiones quas fecit quondam Armachan? hybernic. per quas lucidissime apparet te per tuas allegationes christi medicamentum minime probasse quas causa brevitatis obmittam. Et ad Greg. dico. Quis sane mentis iob in labijs suis peccasse indicat. ex quo divina sententia prius dictando demonstrat. Quis christum per tua dubia dicta medicasse declarat: ex quo Petrus auctor christi validos non debere medicare plustrat. Nam dum matrem Clemens medicare vidit et eam validam ad laborandum estimans: eam reprehendit dicens. Dic mulier quod membrum tibi deest ut stitem petas: et non potius tuis manibus operans victum queras. ut dicit idem Clemens in itineralio suo. et licet hoc sit apocryphum. ut. xvi. dist. In primis. tamen ista sententia etiam confirmatur per facta Petri et aliorum discipulorum christi. quoniam de ipsis scribitur Actuum. iij. Neque enim quis egens erat inter illos quotquot possessores agrorum vel bonorum erant vendentes offerebant precium eorum que vendebant: et ponebant ante pedes apostolorum. dividebant autem singulis. prout cuius opus erat. ubi appetit quod diversum ad christi sequela non dubium per christi discipulos informati vendiderunt omnia iuxta prefatum christi consilium et precium totum apostolis contulerunt. nullatenus permittendo ipsos mendicos. quoniam neque quisque egens erat inter illos. ut supra. Ecce christi consilium facto recenti apostolorum pedibus expositum mendicantem excludit. Sed ut dicis de bernardo: qui sic. scilicet excitative et opinative non assertive locutus videtur fuisse. cum quasi dubitans interroget. An christus per omnia tempora. Sed bene movetur. ut dicit ibidem in euangelio. quod christus per triennium in medio magistroz misericors fecit actus. et si hodie tante etatis iuvenem tam gloriosa faceret certamina credibile est ut a pluribus largitus invitaret et reficeret. Idcirco hoc dubium in meliorem partem: ut verisimiliter presumamus interpretemur. secundum Thome. q. lx. arti. iij. et glo. super illud Johis xij. Qui autem manducat. et de re. iur. Estote. cum per cor. Sed ad glo. magistrale

Mendicantes.

per te similr allegatā: dico q̄ ponderanti textū ibidē p̄t̄ q̄ oblatas elemosynas
per fideles x̄ps tanq̄ sagat dispensator distribuit p̄ suor et alior necessitatib̄
quas p̄re alijs scire p̄lect̄ ē. et ita tanq̄ p̄curator hospital' nō ē v̄sus elemosyna
data s̄ officio disp̄sandi put hodie faciunt ep̄i et p̄lati: vt p̄dictū ē. et sic eadē
res bis donat p̄ris dispensatori: et sc̄do paup̄ib̄: et ita de elemosyna dat elemo-
syna: et h̄ vult glo. Et si dicas p̄s. in forma x̄pi Mendic' sū et paup̄. Et itez p̄s.
xxi. in eadē forma. Vermis sū et nō hō. cū fuerit in p̄tate de' et hō put apparet
psal. cix. vbi ch̄rist' dicit' sacerdos in et̄nū. Vñ illa sacra sc̄ptura tam crude nō
est intelligēda: vt patz. et absit q̄ quis dicat q̄ aliq̄s doctor saltē famosus in mū-
do scripserit x̄pm mendicasse: qui p̄ opinioe sua sc̄pturā autēticā et certā allega-
uerit. h̄mōi medicatiōē in x̄po approbantē. put sufficientissime in p̄rium alle-
gari poterit. Nam p̄stat neq̄ negas q̄ x̄ps vñq̄ medicauerit coact' ex q̄ oblat'
est q̄ voluit. Esa. liij. et om̄ia q̄cunq̄ voluit fec̄. p̄s. cxxxiij. de p̄se. di. ij. Om̄ia.
et maxime ex eo p̄t̄ si exnūc put exnūc in mūdo trāfiret: se ac suos opib̄ manuū
suarum abundāter nutrirer si veller. et de mūdatione vñq̄ leprosi sumpt' mltor
diez reportaret. et ita si medicasset: vñq̄ sponte medicasset: qd̄ restat improbare
Nōne sc̄ptū est p̄ p̄ham p̄s. xxxvi. Non vidi iustū derelictū: nec semē ei' q̄rens
panem. et si x̄pus q̄huiusq̄ panē medicando: put h̄ ita exponūt sancti doctores.
sequit' x̄ps nō fuisset de semie iusti. i. filius iustor. Itē si x̄ps summus sacerdos
existens spontanee medicasset. ecclia sc̄tā sciēter errasset q̄ statuit nullū in sacer-
dotē vel vicariū vñ locū tenentē x̄pi ordinare: nisi sufficienti titulo. i. b̄nficio aut
patrimonio fuerit munit': vt. lxx. dis. Sāctor. et de p̄ben. c. ij. cū x̄ps suo exēplo
nō docuerit q̄mōs mendicare. Itē si x̄ps spontanee medicasset: tunc medicare ad
p̄fectionē vite p̄tinuiss̄. Inepte enī dedit de' legē antiquā statuēs q̄ sacerdotes
dnt cē p̄re ceteris p̄fectōe vite muniti. et q̄ possēdēs h̄rent et decimas: insup et p̄ri-
mitias frugū ne medicaret. s̄ si medicare p̄fecti' fuisset: medicatōez ipsis inuñ-
xisset. Item si x̄ps volūtarie medicauit: tūc medicitas ad p̄fectōem euāgelij p̄ti-
neret. et sic ecclia dei errauit sciēter dotatiōes eccliaz instituendo. imo statuit
nullā p̄secrari sine dotatiōe sufficienti. vt de p̄se. di. i. Nemo. Idem vult lex in
aut. vt nullus sa. ora. domū. s̄. i. coll. v. et per h̄mōi statuta put hodie seruat p̄se-
ctionē suor p̄lator. ecclia diminuiisq̄: qd̄ est nephās dicere. Item si x̄ps sponta-
nee medicasset s̄ diuinū mādātū p̄ se fecisset qd̄ dicit. Non p̄cupiscas rē p̄ri tui
nō desideres vxorē eius: nō filiū: nō ancillā: nō bouē: nō asinū: nec om̄ia q̄ illi'
sunt. Exo. xx. qm̄ qui spontanee medicat: facit s̄ h̄mōi p̄ceptū: q̄ petit. et p̄ p̄nā
rem p̄rimi p̄cupiscat qd̄ de x̄po nemo audet asserere q̄ nō venit vt legem solue-
ret sed adimpleret. Math. v. de p̄se. di. iij. Si q̄s aut. Itē si x̄pus mendicasset
spontanee: legem dei de dilectōe p̄rimi soluisset. q̄ qui vere diligit p̄rimū sicut
seipm̄: nō verat ipm̄ indebite. Nam qd̄ fieri tibi nō vis rē. Math. v. Luc. vi.
Thob. i. Petere aut a p̄rimo qd̄ suū est: nō agendo et sine necessitate. It ipsum
verare indebite. x̄pus aut nunq̄ d̄r aliquē verasse indebite. Item si x̄ps sponta-
nee medicasset: vere fuit ypocrita. et appens medicus. et in veritate non fuit: q̄
magn' et om̄ipotens. nullus aut dicit vere mendicus nisi ille q̄ sibi nō pōt suffi-
cere: vt p̄dictū ē in expōitiōe mendici. Sed q̄ mendicat spontanee: et nēcitate
non cōpulsus: oñdit qd̄ nō est: et facto mentis. sicut rustic' qui defert tonsuraz
et habitū clericales et tñ clericus nō est. sed talia dicere de x̄po nephās est. Itē
si x̄ps volūtarie mendicasset hoc similr apostoli qui secuti sunt agnū quocūq̄
ierat. Apocal. ix. fecissent. et maxime Paulus cui x̄pus viuere fuit et mori lucz.

Contra Validos

ad Phil. i. qui dixit Act. xx. Argentū et aurum aut vestem nullius ꝑcupiui sic ipsi scitis. qm̄ ad ea q̄ mihi opus erant his qui mecū sunt ministraverūt man⁹ iste. et ita si xps medicasset apli eū secuti fuissent ꝑ omia vestigia sua. s; nō legif aliquē aplōz medicasse vnq̄s. Item si xps spōtance medicasset: suo euāgelio of fendiculū ꝑosuis; qđ ipse ꝑ miraculū ꝑfirmavit vic; pascendo qnq; milia hoīz et seipm̄ pascere nō posset. put iudei illudebāt sibi dicētes. alios saluos fec̄ zc. Dat. xxvij. sed ꝑ leges antiq̄s alios gnasset et dicere possem⁹ hodie q̄ ipse talr se pascendo hoīb; illufisset. put faciūt lolhardi et ioculatores q̄ alijs ostēta tiōē faciūt multi auri et argenti. et ꝑtinuo sunt pauprū qđ de xpo null⁹ asserere ꝑt. Item si christus mendicasset: et ꝑpterea mendicare esset felicitas. tūc expediret q̄ tibi Begharde et omib; alijs lolhardis elemosine subtraherent multiꝑlꝛ vt magis egeni exinde magisq; felices essetis. et si extūc ita mendici essetis q̄ fame moreremini. tūc essetis felicissimi. et forte illa felicitas tibi nō cōpeteret. nec viso nomia tua: hmoī felicitatē declarat. put ꝑdictū ē. Multa qđē adhuc argumen ta essent inducēda q̄ in effectu armachan⁹ ꝑosuit. s; causa breuitatis obmittā.

Beghardus

Uach dixit beghardus: qui destruis templū dei et im bractas totū negociū: allegando armachanū hereti cū: quē hodie Hussite ꝑ suis opinionib; induxerūt. Indignū est eni vt illa ad mittant quoz repellunt auctores. de testi. Licet. et leues sunt q̄ de facili credūt ea q̄ ꝑbari nō ꝑnt. xi. q. iij. In cūctis. Nam nihil et inutile ꝑuertunt. de cle. nō resi. Tue. et malo inchoata ꝑncipio vix bono exitu pagunt. lxi. dis. Miramur. Hoc ꝑstat impedimentū qđ de iure nō sortit effectu. de re. iij. Non ꝑstat. li. vi.

Felix

Begharde nō obstat q̄ hussite et alij heretici ꝑ suis opiniōib; alle gauert armachanū. q̄ ꝑptea mior fides sit adhibēda sibi in ꝑmissis Dico tibi q̄ hussite etiā allegauerūt euāgelia aplōz et q̄tuor doctores. et nos ecō tra Origenē qui in multis bñdixit: et in multis heretic⁹ reptus ē. et iō post mortē anathematizat⁹. xxiij. q. iij. Quidā. s. Origeniani. Nam nō est ꝑsiderandū qđ dicat: sed q̄re dicat attēde. dis. viij. Ego. et in glo. Erubescāt q̄ sic iude⁹ infelix errauerūt et ab vtero locuti sunt falsa: qui dixerūt medicasse xpm̄ opant iniqua tem: et ꝑdent vt oēs q̄ loquunt mēdaciū. Rō qđ dictū ē Dñi est terra et plenu do ei⁹: orb; terraz et vniuersi q̄ hitāt i eo. ps. xij. Et ipse in ꝑpria venit: et sui euz nō receperūt. quoqt aut receperūt euz. et si q̄ sibi obtulerūt tanq̄ sua sibi sui mīstra bant. Cū dixit ꝑpha. Tua sunt oia: et q̄ de māu tua accepim⁹ dedim⁹ tibi. i. Pa ralip. xxix. Item tu sunt celi et tua est t̄ra: orbē terre et plenitudiez ei⁹ tu fūdisti. ps. lxxxvij. Tu es sup ꝑncipes diuitie et tua glia est. tu dñar⁹ oim̄ cuncta q̄ in celo et in t̄rra sun tua sunt. ps. xix. Ecce qđ longe differt abundās plenitudo a vinctis mēdicatē et ferro. De Alexo dico tibi begharde q̄ errauit mendican do. s; sp̄scō illustrat⁹ redijt ad ꝑpria vt nulli eēt onerosus. Flā et Aug⁹. sepe er rauerat. et ꝑost in li. retractationū; s; emēdauit. Attū facta scōz nō sp̄ sunt ad ꝑsequētiā trahēda vt videm⁹ de Marco. qui ꝑscidit pollicē zc. lv. di. Si qđ absciderit. imo q̄ a iure cōi exorbitant. nequaꝑ ad ꝑsequētiā trahenda sunt. de re. iij. Que a iure. li. vi. S; tu begharde q̄ considerasti lilia agri et volatilia ce li. et in te et ipa cōꝑationē facere ꝑsumpsisti. s; nō ꝑ oia vt ꝑtꝛ in practica. Flā dñs in his ꝑbis dissuadet sollicitudinē ꝑ aliuꝝ bonoz et cū q̄li moderatōe ꝑ sin gulos dies audis ꝑdicātes ꝑcepta dñi. s; alia dñtia est in te et ipa. imo mul triꝑliciter magna. nā lilia nuda sunt: et tu diployde et multiplici vestito munit⁹ es vt ꝑdictū ē. Aues celi singule singla grana colligūt. s; tu singularitꝛ ꝑ singlos

Mendicantes.

saccos plene sarcitos multa grana cum sollicitudine temporalium accumulatis. Sed quod dicitis te sine intermissione orare. Rursum. Tu non oras sine intermissione. sicut legitur in colla. patrum. quod Lucius abbas manibus suis orauit: fecit sportas quas vendidit: et unam partem in usus proprios et suorum. aliam pro in usus pauperum exponebat. in fine dum ipse dormiret et comederet: aliorum orationes propter se adimpleret. et sic ille sine intermissione orabat. quod tu non facere soles sed oratio tua erit tibi in peccatum. Psal. cxiij.

Beghardus Hinc beghardus mutato colore loquens in amaritudine anime sue dicebat. Laborant clamantes: rauce facite sunt fauces mee. ps. lxxviii. Et caleuit cor meum intra me: et in meditatione mea exarde scit ignis. ps. xxxviii. quod os peccatoris et dolosi super me apertum est. ps. cxiij. propositum tamen infringere non videtur quod in melius illud committat. de iniuriis. Peruenit. et ideo per verbosum nolo contendere verbum. quod nunquam hunc finem verba venenosa. Job. xxiij. occurrit mihi verbum Breg. mora. iij. Sunt nonnulli qui tarde loqui inchoant. sed semel inchoantes habent modum locutionis ingrati. hec ille. Constat mihi quod vitas in mansuetis et pacificis et non contentiosis inueniunt. ut dicit Augustinus. et huiusmodi. sen. dis. vlt. et dicit Aristoteles. i. de celo et mundo. Necesse est inimicitias vitas non esse inimicos. Ideo boemi et theutonici de fide disputantes in studio praegei. nunquam potuerunt concordari quod fuerit inimici. et sic inter te et me disputando nunquam fieret concordia: Honor est ergo homini qui separat se a contentiosis. Prover. xx. et dicit Augustinus. Nihil similius actibus demonum quam contendere et Jesus sydrach. Non litiges cum homine linguato et non strues in ignem illius lingua Ecclesi. viij. et dicit apostolus. Noli peccatis tradere ad nihilum utile est nisi ad subuersionem audientium. iij. ad Thimo. ij. Item et finem dei non oportet litigare sed ad omnes mansuetum esse. iij. Thimo. ij. Jesus enim dum tulit lapides iudei ut iacerent in eum: abscondit se et exiit de templo. Jo. viij. xij. q. iij. s. i. Melius enim iuxta Breg. in omelia. puto salua fide alieno intellectui credere quam intentionibus deseruire. Et idem in alia super verbo. Magister quod est mandatum magnum in lege etc. Conuenerunt. scilicet iudei ut multisitudine vincerent quem ratione superare non poterant: et a veritate se nudos professi sunt quod multitudinem se armauerunt. ita et tu clamorosis hominum tumultu et oino me ratione vincere conaris. Sequar ergo christum qui dicit. Estote prudentes sicut serpentes et simplices sicut columbe. caute ab hominibus: tradent enim vos in concilia. Math. x. et ideo dixit propheta. Ecce peccatores intenderunt arcum parauerunt sagittas suas in pharetra ut sagittent in obscuro rectos corde. ps. iij. et si fieri potest secundum apostolum ad Romanos. xij. Cum omnibus hominibus pacem habendo me non defendam amplius sed dabo locum ire. et transmigrabo in montes sicut passer et sicut oliua fructifera in domo dei spau in misericordia dei in eternum et in seculum seculi. psal. li. et continuo abiit et recessit cum alino suo et non erat: et quesiui cum ut ultra loquerer sibi et non est inuentus locus eius. Psalmo. xxxvi.

Sequitur persecutio epistolae. Felix Ex quo autem nouit via R. p. quod hic beghardus factus est sic homo non audies et non habens in ore suo redargutiones. ps. xxxviii. et tacendo dictis meis assentire videtur: ut dicit regula iuris. Qui tacet. de re. iu. li. i. et more dimicantium qui dum predesse vel obesse non possunt per certos apparatus tanquam victores recedere solent: cum suo errore dispuunt. et deinde dereliquit eum. persequimini et apprehendite eum cum sibi adherentibus beghardis: lollhardis: ac beginis ac begutis. quod non est qui cum iusticia eripiat eos. et pena illorum sit metus aliorum. ff. de pe. l. Capitolium. s. Famulos. quod constat quod error cui non resistit approbatur: et veritas cum minime defensam opprimitur. negligere quippe cum possis perturbare puerfos. nihil aliud est quam fouere. lxxxiij. dist. c. Error. cum hoc maledictum hominum genus sit de illis de quibus scribit Salomone quodam

Contra Validos

ep̄s Constantien̄. predecessor R. v. p. post Isido. libro suo vocabulorū de monachis et ipsos nominat circūcelliones q̄ sub hitu mōachorū circūquaq̄ vagant̄ circa cellas huc illucq̄ discurretes. Et per Ananiā et Saphirā in exordio ecclesie pullulauit. et p̄ aplm̄ Petrū succisum legit̄ Act. v. Hec ille. De q̄b̄ circūcellionib̄ h̄r. xxiij. q. v. c. i. et veri pharisei et ypocrite sunt: q̄s xp̄s i vita sua semp̄ persecut̄ ē p̄ ceteris generib̄ hoim. vt p̄z sc̄ā euāgelia legenti. Insup̄ inobedientes. vaniloqui. seductores: q̄ vniuersas domos subuertūt: docētes q̄ nō oportz. turpis lucri gr̄a. semp̄ mendaces. male bestie. ventris pigri. ad Tytum. i. Apparentes in vestimētis ouiu: intrinsec̄ aut̄ sunt lupi rapaces. Math. vij. Multū enī pficiunt ad impietate. et sermo ipsoz vt cancer serpit. ij. ad Thi. ij.

Sequitur petitio et epistole conclusio.

Idcirco humiliter peto quatenus validorū h̄mōi mēdicantiū Zolhardorū et Beginarū eisq̄ adherentiū errorib̄ resistatis. veritate defensetis. puerfos h̄mōi p̄turbetis: et nulla interueniente negligentia foueri: eosdē p̄mittatis p̄ eū qui de voluntate patris inenarrabilr p̄cessit ex vtero intemperate virginis speciosus forma p̄z filijs hoim vt diffundat gr̄az suā in corde et labijs v̄ris: vngatq̄ vos oleo leticie p̄ sortib̄. O p̄sul in eternū victure intēde p̄sperare: p̄cede et regna: in eo qui regnat p̄ infinita secula sc̄loz b̄ndictus Amen. Datum Tburegi anno dñi Millesimoquadringentesimo tricesimo octauo Kaleñ. Januarij inditōe p̄ma.

Sequitur recapitulatio ad premissa.

Idia beghardi Zolhardi Begutte

ac Begine: ex sueta et a longa introducta malicia noluerunt intelligere vt bene agerent obdurātes aures suas vt aspides surde intantū q̄ euangelizantes nō aduertūt: neq̄ p̄ p̄dicātes quoq̄modo moueri p̄nt: vt validi nō mēdicent. et el̄ynis q̄ debilib̄ paupib̄ debent nō vtant̄. Expedi igit̄ vt quēadmodū iudei q̄ tam indigni sunt vt p̄ directū vinculis ecclesie. s. excōicatiois ligari nō p̄nt vtputa s̄z p̄ indirectū excōicant̄. i. fidelium cōione priuant̄: vtputa christifidelib̄ districte p̄cipiēdo mādat̄ ne iudeis cōmunicēt q̄cūq̄ cōione. vt de vsur̄. Post miserabilē. et de iud̄. c. Judei. et c. se. in fi. et c. Postulasti. et ita sufficienter sunt excōicati et maledicti dñi a xp̄ianis nullā penit̄ sentiūt sustērationem. et ita videt̄ fore necessariū vt xp̄ifideles inducant̄ vt suas elemosynas dictis beghardis et c. saltem validis ad laborandū nō cōmunicēt. exq̄ ipsi a perceptione elemosynarū induci nō p̄nt. et s̄ forte p̄ talē modū vt sequit̄: aut meliores vt sagax p̄dicans rōnabilr rōnē rationi poterit applicare. qz vtiq̄ q̄ ad beghardos quibuscūq̄ sermōib̄ tanq̄ p̄tra iudeos obstinatos pficere nō possum̄. Et quoniā indirectū s̄ beghardos extitit p̄cedendū: dicat̄ in effectū qz saluari n̄ possum̄. Et si sine pctō fuerim̄ nisi miscōie opa fecerim̄ vt vox diuina in extremo iudicio p̄ horrendā sn̄iaz illos p̄dēnabit. ad q̄s dicet Discedite maledicti i ignē eternū et c. Esuriui enī et nō dedist̄ mibi mādu. et c. math. xxv. Cū aut̄ inter opa miscōie ipsa elemosyna teneat p̄ncipatū. et est illa pietas de q̄ d̄r Elemosyna ab oī pctō a morte liberat et nō patit̄ animas ire ad tenebras magna erit domino deo summo oib̄ facientib̄ eā. Tho. iij. Et extinguit pctā sic aq̄ ignē. Eccl̄ iij. Et sicut in medicina vna p̄dominat̄ herba. ita in p̄nia el̄yna. de pe. dist. i. ca. Medicamentū. et elemosyna multa bona pfert que diligens lector colliget

Mendicantes.

re poterit: et notatèr dicit psal. Beatis qui intelligit super egenū et pauperē: in die mala liberabit eum dominus et c. et psequit idem ps. vsq; ad finē. Ergo elemosynā cū magna faciam? cautela ne labores et expēsas perdam? Et insup videamus ne nob et alijs fiat in pctm. vt vicz nō dem? his qbz danda nō est: put sūt validi medicantes. i. fortes et abiles ad laborandū. et cū h viuetes in pctis cum proposito nō desistendi: vt beghardi et begine: quibz duplici de causa nō est dāda elyna. Prima si et inquātū sunt fortes ad laborandū et nō laborāt. Scda q te/mere et friuole peccāt petendo et recipiēdo elynā cū proposito nō desistendi. nec h graue pctm mortale. qd pei? est p pctō reputāt: nec pniā uec p tritionē de hoc pctō habent. et ita morient morte pctōz pessima et nō videbūt lumē in eternum se excusantes p xpm et Alecium: mentiētes. qz nec xps nec apli nec vnq aliq bon? aut honest? homo legif: aut p ho dicif valido corpe mendicasse seu elynaz recepisse: exceptis his qui sunt de ordine approbato medicantiū. Sz qd sit peccatū mortale et graue nimis: sano et habili corpe ad laborandū recipe elynā. patet qz scriptuz ē. Illi tm recipiant pauperz cibos q iam laborare nō pūt. xxi. q. i. Quomō. i. q. i. Eliduas. qui aut de bonis parētū vl' laboribz prijs sustentari possunt. si qd pauperz est recipiūt. videlicz elemosynā: sacrilegiū pfecto cōmitunt. et p abusione talium: iudiciū sibi māducāt et bibunt. i. q. v. c. Clericos. Itē accepisse paupibz erogandū. aut qd apertissimi sceleris est exinde aliqd subtrahere omniū predonū crudelitātē superat. xij. q. ij. Amico. Et ita eorundē validoz medicantiū pctm. p mltas veteris ac noui testamētoz: ac vtriusq iur? scripturas: et alioz scōz pīm autoritatibz pbari pōt qd breuitatē cā obmittat. absq; eo q tales beghardi et begutte vt plurimū sunt maioris excoicationis sentētia iuxta sacroz canonū statuta innodati: ppter habitū eiusdē noue religiōis assumptū. Sed parū est: si iste desperate et dyabolice psone vicz Beghardi et begutte que als sunt filij belial forēnt dānate in sua pfidia quā gerunt p clerū et religiosos. sed restat deterius. Nam exq scriptū est. Facientes et p sentientes eadē pēa puniunt. vt d sumo. Non satis. et pensus facit alienū pctm. pxiij. di. p totū. fortius puniēdi sunt illi q nō tantū p sentiunt illis. sed insup ipsos beghardos et beguttas in sua malicia et crudeli sacrilego peccato cibant. potant. fouēt. nutriunt atq; consilia et auxilia pstant. et p hoc simili pena videlicz crudelium et sacrilegoz peccatoz puniēdi veniūt. et se alieno pctō grauāt cū propria sufficerēt et similr cū talibz crudelibz et sacrilegis peccatis p pctō apud eos nō reputatis in pfundū inferni sine pniā et p tritione mergunt. Quarum rectores animarum et ecclesiārū subditos suos per viscera misericōdie dei nostri exhortari: admonere: et solerter inducere p has et alias autoritates: efficacioresq; rationes nō prosto nant: vt suas elemosynas nō illis beghardis et beguttis validis: etiā alijs fortibus et abilibus personis que suis laboribz nutrire se pūt: tribuant. sed debilibz et paupibus: quoz infinitus est numerus largiri et donari pcurent. vt tam magnum meritū adipisci. put dictum est liberalr valeant et nō perdant. per cū qui est largitor omniū bonorum p infinita secula seculoz benedictus Amen.

Finis.

b 3

Contra anachoritas

Idem admodū beatissimus Hiero

nymus vastas terre solitudines:egyptiq; loca plustravit. vt p san
ctorum patrū vitas vineam dñi plantaret:ac multos ad bonorū
operū sequelam inuitaret.laboriosum volumen hystorialiter exa
rauit.de quo fucatum colorem:pleriq; modernis temporib; peruersi sumentes.
congregauerūt conuenticula eorum de sanguinibus suam per hanc maliciam
multipliciter palliando. de quib; profecto dicit in ca. Inter sollicitudines.de
purg.cano.sic inquit. Inter sollicitudines nostras illa debet esse precipua
vt capiamus vulpeculas que demoliūt vineam domini sabbaoth.spiritus
quidē habent diuersos.sed caudas inuicem colligatas:quia de vanitate con
ueniūt in idipsum. Hi sunt nāq; caupones qui aquam vino cōmiserunt qui vi
rus draconis in aureo calice babylonis ppinant. qui iuxta verbū propheticum
arcum rem amarā intenderūt. Ps. lxiij. quorum error serpit vt cancer: ita q; nī
si protinus in flore ledatur. fructū non solum amarū sed etiam pestiferum ger
minabit. Hoc apostolus predicator egrediens in epistola sua pphetico sermone
describit. et docet modis omnib; euitandos. Contra quos sacerdotes tubis ar
genteis clangere debent. vt cum clamāte populo archa federis pcedente muri
corruant hierico que iam fuerat perpetuo cōdemnata anathemare. ita q; si q̄s
ex ea vel regulam auream furari psumpserit:cum Achior filio Charim lapidis
bus obuiat. Hec ille. Ita ego Felix clericus Lantor thuricensis Decretorum
doctor inutilis in quodā frondoso nemore ad fores cuiusdā domus solitatorū
seu heremitarū preteriens. vidi simulacrū cuius subscriptio fuit hec: videlicet
Agnus dei: crucis signaclo ⁊ dyademate decoratū. vnde solerter mihi pulsanti
referata sunt ostia. et cōtinuo occurrenti loquebar. Pax huic domui. Qui ait
Pacificus est ne ingressus tu⁹. i. Regū. xviij. et dixi. Pax dei que exuperat om
nem sensum:cōuertat cor tuum ad pacem. ad Phil. iij. Vñ ait ipse. Domin⁹
custodiat introitū tuum. Ps. cxx. et cōtinuo mirabar quare huiusmodi versuz
nō cōpleuerit. Et introduxit me in habitationē istam: vbi mox vidi promptua
ria plena eructantia ex hoc in illud. Psal. cxliij. ⁊ expost quosdā homines in
habitu religioso cappatos:scapulariatos et plures ex eis barbatos proceden
tes: et in vno loco ad horam oratiōis nonam: se (vt asseruerunt) congregātes.
Et iterum dixi. Aperiat dñs cor vestrum. Et respondens vnus de seniorib; di
cens mihi demonstrando fratres suos. Hi sunt qui venerūt ex magna tribula
tione ⁊ lauerūt stolas suas ⁊ dealbauerūt eas in sanguie agni. Ideo sunt hi aut
thronū dei ⁊ seruiūt ei: die ac nocte in templo eius. ⁊ qui habitat in throno: ha
bitat sup illos. nō esuriont neq; sitient amplius. neq; eadet sup eos ros neq; vl
lus estus. Apocalip. viij. Et ego contēplando eosdē dixi. et ideo apparent vult⁹
eorū meliores ⁊ corpulentiores pre omnib; qui vesebant cibo regio. vt Dan. i.
At vltra tulit idem. Ecce q̄s bonū ⁊ q̄s iocundū: habitare fratres in vnū. ps.
cxxxij. Et hoc dicto: cōuersus ad fratres suos ait sub silentio. lūpus est in fabu
la: vt scribit Isido. ethimologiarū. xij. li. c. ij. Et fortassis sicut agniculus natu
raliter contremēdo agnoscat lupum appropinqntē sibi. licet prius non vident.
prout dicit Plini⁹ de naturis rerum. ita admirādo mox cognouerūt aduersan
tem sibi. et omēs videntes me deriserunt me: locuti sunt labijs ⁊ mouerunt ca
put. Psalmo. cxi. Et ideo alius frater eorū subiungit. Vtiq; habitabit lup⁹
cum agno. Esa. xi. Et sicut dicit Grego. vnus loquatur pro omnibus vt omēs

Reghardos beginsq3 silucstres

loquamur per vnū. vt si quidem vicerit: omnes videamur victores. si aut victus fuerit: solus videat confusus. nō perpendēs quod sequit̃ q̃ leuis est consolatio qui in se confusus est qđ ab alijs ignorat. vnde exaltariit electum de plebe sua. videlicet seniozem p̃dictum ⁊ statuerūt in mediū vt daret responsa petenti. Ad quem ayo. Cur agnus immaculatus ponit in foribus vestris figuratus: qui blandis fictisq3 sermonibus loquebatur mihi tanq3 amico et sentij q̃ rhete ex- pandebat sermonibus meis. vt Proverbior. xxx. Et dixit scđm Isidor. vbi su- pra. c. i. Agnus scđm grecos dicitur quasi pius. Nam inter animātia maxime inuenit̃ mansuetus ⁊ innocens. ⁊ quicquid in eo reperitur est vtile. ⁊ pellis ad variū vsū. pilus ad indumentū. vngula ⁊ cornu ad medicationē. Et scđm lati- nos. Agnus dicitur ab agnoscendo: eo q̃ in ceteris animalibus: etiam in ma- gno grege ouiu si errauerit statim in balatu voce nōscit parētis. Item capt⁹ et ligat⁹ nec cornupetit nec dente se defendit. ⁊ si spoliē vellere sine cute. sic aial innocuum obmutescit. siue enim ducatur ad pascua siue ad victimam non ge- mit: non murmurat. nō recalcitrat sed obedit. Hec ille. Nos aut qui sequimur agnum: quocūq3 ierit. scilicet Christum q̃ patientiā nos docuit. quia cū percuteretur non reperiēbat cum malediceret non maledicebat. cum pateretur nō cōminabatur. clv. dis. Episcopum. xij. q. i. Suggestum. In cui⁹ figurā hnt agnū tanq3 chulsi patientiā per quā possidebimus animas nostras. Lu. xxi. pro titu- lo cōgregatiōis et domus habitatiōis nostre proferim⁹. Nam sicut nobilitas in signū domininatiōis arma preponit regibz palatij. ita humilitas nostra in signū patientie agnum māfuetum cruce signatum depingit in suis solitariozū tugurijs. Ad quod mor affirmās nomen suū: loquebar. Vtat⁹ sum in his que dicta sunt mihi. sperans p̃ h̃ firmare propositū suū. qz per patientiā vestram si vtiq3 vera est. ⁊ non reddit malū pro malo ⁊ nō pro bono malum. sed bonum pro malo. vt. xxij. q. iij. Sex differentie. spero multū pro salute vestra p̃ficere. Nam patientia vult suas ⁊ suozum iniurias equanimiter tolerari. vt. xxij. q. i. s. i. In medio. et qui patiens est: multa gubernatur sapientia. qui aut impa- tiens est exaltat iusticiā suā. Proverbiorū. xij. Scui eteni ipsum cum suis fore ypocritā dolosum volens dolo bono: fraudem ⁊ dolū ipsi⁹ excludere. vt. ff. deleg. ij. l. cūz p̃tor. s. Titio. in fi. ⁊ artē arte intēdēs deludere. sic ⁊ p̃ insidias et p̃ dolū possum⁹ licite deuincere hostes n̄os. vt. xxij. q. iij. Utile. vbi d̄ q̃ Bieu rex isrl finxit se idolū velle colere. iij. Reg. xix. sic inq̃ens scio qz verax es et viā dei in veritate doces: ⁊ nō est tibi cura de aliq̃: nō enim respicias p̃sonā hominū. Matth. xxij. Dic ergo mihi me fidelr informādo. qz fides sine opibz mortua ē. Jaco. ij. ⁊. i. q. ij. Fertur. cū p̃cor. ⁊ opus cōmēdat artificem. in aut. de domo. s. Hinc cogitandū. col. i. Que sunt opa tua ⁊ tuoz p̃fratrū. Interrogat eni quis vt ad interrogatiōē cōpetēter r̄ndeaf fm Bedā sup̄ isto p̃bo xpi. D̄ndite mihi nūmisma cui⁹ est ymago. Math. xxij. Et r̄ndit mihi senior. Opa pietatis sine quibz nemo saluari poterit. vt Math. xxv. Nā p̃ pietatis opera hō uoluit vt etiā p̄ntis vite subsidia ⁊ eterne claritat̃ p̄mia p̄cipe mereat. vtrūq3 cū pietati promittit. s. salus p̄sentis vite ⁊ future. vt. xxij. di. in pn. Un apls scribens. i. ad Thimo. iij. ait. Exerce teipm ad pietatē. nam corpale quidē exercitiū modicū vtile est. pietas aut est vtilis ad omia habens p̄missionē vite q̃ nūc est ⁊ future Ibidem. Inter q̃ aut opera pietat̃ nō minimū est errantē ab erroris sui semita retrahere. de spon. Inter. ⁊ maxime in periculo hui⁹ ⁊ etne vite p̄stitutos. q̄ruz animas tantū p̄fortam⁹. vt mltos eorū dē q̃ ab spe desparēt spem. p̄mittēdo sal

Contra anachoritas

uos fieri nō dubitamus: et ita multas animas preciosas et omnibz corporibz preciosiores nostra diligentia ab infirmis et egrotantibz morituris ad celū duxim⁹ puehēdas. et si de vno pctōre pniā agente gaudiū erit in celo. vt Luc. xv. qn to maius gaudiū de pluribz nra sagacitate inductiōe et puidētia: pctōribz ad supna p̄motis. At ego. O frater audiui auditōez tuā et nō timui. q̄ dulcia elo quia tua ori meo sup mel et fauū. hoc opus pietatis pop̄tame plustrasti. Sz res tant alia q̄nq̄ q̄ sub vocabuloz pietatis cōprehēdi p̄nt. et int̄ oia pietatis opa dominatior et potēti⁹ est: videlicet elemosyna. de pe. di. i. Medicamentū. et est fabricis et ornamētis ecclie p̄ponēda. xij. q. ij. Gloria epi. Rndit ipse senior. Aurum et argentū non est nobis sed tantū quod habem⁹ (vt premititur) hucusq̄ dedim⁹. Nec ad largitiōē elynaz tenemur: licet de elyna elemosyna fieri possit vt. xij. q. i. Habebat. Nec nobis est p̄ceptum put dicit scūs Tho. in summa. q. xxxij. art. v. q̄ ex parte dantis elemosynā cōsiderandū est q̄ illud qd in elemosyna est erogandū sit ei supflūū nō solum respectu sui ipsi⁹ q̄ est supra id quod est necessariū respectu sue vite pprie. sed etiā respectu alioz quoz cura sibi incumbit. et postea de residuo alioz necessitatibz subueniat: rationi quoz dicit necessariū persone sicut in pmo accipit sibi ad sustērationē pprii corpis qd est necessariū monasterio virtutis nutritiue. supflūū autem erogat ad generatiōē alterius p virtutē generatiuā. Et ita fm eundē Tho. ad elemosynarū distributōez nō tenemur. qz q̄ possidem⁹ vix nob et nris sufficiūt. Tu aut dñe cui vno vl pluribus bñficijs abundāter extitit puium sub p̄cepto ad elemosina stricte teneris. Unde Ambro. dicit. An idcirco vicz de⁹ magisq̄ et tibi voluit benignitatē sue experimēta conferre: et aliū pro virtute patientie coronare. tu ho susceptis dei muneribz et in suaū tuum redactis nihil reputas te agere iniquū. si tam mltorū vite subsidia solus obtineas. quis enim tam iniustus tam auar⁹ q̄ qui multorū alimenta suū nō vsum sed abundantā et delicias facit. ac si diceret nullius neq̄ enī min⁹ est criminis habentē tollere: q̄ cum possis abundās indigentibz de negare. Esurientiū panis est quē tu detines: nudorū indumentū quod tu recludis: miseroz redemptio est et absolutio pecunia quā tu in terra fodis. tantoz q̄ te scias inuadere bona. quātum possis p̄stare qd velis. i. velle debes. xlvij. dist. Sic hū. Sic tu clerice plus q̄ cōpetenter bñficiate ad elemosynas sub p̄cepto teneris. et p cōsequens sub pena peccati mortalis rationabilr obligaris. Nō autem dubito quin elemosyna sit p̄ciosissimū opus misericordie qd a pctō et morte liberat. Thob. iij. Quare dixit Breg. ad tribuēdū cur pigri estis qn hoc qd iacenti in terra porrigitis sedēti in celo datis. Quibz his filia cū magna sagacitate in suoz frat̄ aspectu. de triumpho nobili nō mediocrit̄ exultatūm platis: humilr aiebam. O frater amāde. Benedictus fmo oris tui. q̄ dulciter me tuis iuribz et sermōibz corroboraſti. Dic queso. Est ne modus q̄ tu et fratres tui tantū premiū videlicet erogatiōis elemosynaz possens adipisci. Qui dixit. Vti q̄ dñe: q̄s dubitat. sed ego cū patribus meis optimā partem elegim⁹ cū Maria sorore Marthe: que nō auferet a nob. Lu. x. Orationibz aut et cōtemplatiōibz ac in ieiunio et fletu vacando. alijs operibz quō insistere possem⁹. et ideo in humiliato spū ab alijs xp̄ifidelibz elemosynā poscimus. et in his puidētia diuina largiter reficimur: et gr̄as agim⁹ dño. O frater itez loq̄bar cū reuerētia ne fictam ostenderē bñlitate: cū res de facili reuertit ad naturā suā. ff. de pac. Si vnus. §. Pactus. Et dixi. Salua tua discretiōe et vberioris informationis causa: nōne quoddā opus misericordie notabilr allegasti. vicz infirmoz visitatiōē

Reghardos beginasq3 siluestres

que in se nō p̄tinet p̄templationē: s3 vtiq3 vite actiue coopationē. Mariā vtiq3
supradictā vite p̄tēplatiue speculū nō legim⁹ talia p̄fecisse. S3 lucidi⁹ p̄cedē-
do nō appet in domo tua z oīb3 hītantib3 in ea h̄mōi speculatiois locū vnq3 ob-
tinuisse: sed tātis est tue hūilitatis ḡdus q̄ addiscere vis oī tpe z a q̄libet edo-
ceri. ff. de fideius. l. apud. z p̄stat tibi qđ Aug. dīc. Ego senex a puero nōdū an-
niculo parat⁹ sum edoceri. xxij. q. iij. Si habes. z stult⁹ ē qui bona q̄ videt di-
scere p̄tēnit. vt. xxij. di. De cōstātinopolitana. Vñ attento q̄ dicit sc̄s Tho. p̄
te allegat⁹ in sc̄ptis. dis. xv. q̄ elemosyna p̄tute includit orōnē z ieiuniū dupli-
ci rōne. Primo q̄ elyna cui dā cōstituit debitorē ad orandū z ieiuniū z ad alia
opa bona q̄ pōt faciendū p̄ eo q̄ dedit. Secdo q̄ elemosyna p̄t deū data est q̄ si
oblatio qđā deo scā. Vñ etiā dicit ph̄s. iij. ethi. q̄ dona h̄nt aliqd simile deo
sacrat̄is. oblatio autē ipsi deo factayim orōnis h3. z sic inq̄tum bona exteriora
ad corp̄is p̄suationē ordinant. subtractio exterior3 bonoz p̄ elynā quasi p̄tute
continet ieiuniū q̄ ad macerare corp⁹. sic z oīo virtute p̄tinet ieiuniū. qz extē-
sio in adorādo deū debilitatē corp̄is parit. vñ elemosyna cōpletius h3 vim satisfā-
ctionis p̄ n̄ris p̄ctis q̄b3 oēs inuoluimur q̄s oīo: z oīo pl⁹ q̄s ieiuniū. z iō dī. i. ad
Thi. iij. Corp̄alis exercitatio ad modicū vtil⁹ est. z iō elyna magis inducīt vt
vniuersal⁹ medicina p̄cti q̄s alia pietatis opa. sicut p3 Lu. xij. Date elynaz et oīa
munda sunt vob. et Dañ. iij. Peccata tua elemosynis redime. Ad q̄ parū ob-
mutescēs senior. z extūc alta voce p̄clamās dixit. Scriptū ē. Aures h̄nt z n̄ au-
diēt: oculos h̄nt z n̄ videbūt. ps. cxij. Nonne dixi tibi. Aurū z argentū non est
nobis. Nunqd ad impossibile nos astringere velles: cōtra reglā iur̄. Hemo.
li. vi. z illud enī solū possum⁹ qđ cōmode possum⁹. de rescrip. Scissitat⁹. vtiq3
possibilitas in omib3 subaudit. de re. c. ij. cum p̄cor. vnde q̄ nō possumus dare
elemosynā bōa n̄ra volūtas p̄fecto habet z sufficit nob. vt. xxij. q. v. c. Nec sō-
lo. cū p̄cor. et p̄tēpiēter videt in eo q̄ ad baptisimū p̄perat. z in via decedēs sal-
uabitur. vt de p̄sby. nō bap. c. ij. in glo. vlt. vbi voluntas p̄ facto h̄t. s̄l̄r in ma-
lo vt p̄t3 in eo q̄ viderit mulierē ad p̄cupiscendū eam: mechat⁹ ē eā in corde suo
vt. xxij. q. v. Qui viderit. Idcirco ab re noli contēdere. neq3 in furore tuo cor-
ripias me. ps. vi. Ad q̄ mor̄ intulī: absit q̄ irascat. ad qđ me cōpellit venerabi-
lis māfuetudo tua. Noui etenī itra me qđ iter mltos erat mecū s̄ri⁹ opib3 meis
et q̄ etiā blādīmētis nō aspiratib3 infideles ducēdi sunt ad fidē. vt. xlv. dis. Cū
sincera. z. c. De indeis. Vñ subiunxit. Si placeret caritati tue hui⁹ articuli tui
dicere solutionē. Et placet inq̄t: vnde loq̄bar. Scias q̄ in multis casib3 volun-
tas sumit p̄o facto: put p̄ te optime p̄batū ē. sed vbi de necessitate op⁹ est facto
non sufficit voluntas si factū adimpleri nō pōt: vtputa vellē esse in Roma vel
hierl̄m p̄pter indulgētiā: vbi volūtas tantū opari nō pōt q̄ntūcūq3 bona nisi
transiuero p̄sonalr ad illa loca. qz nō alit̄ valēt q̄s sonāt indulgētiāz indulta. vt
notat Boff. in summa. s. vlt. de pe. z re. z vltra. qñ voluntas recipiat p̄ facto vl⁹
non. vide plene put determinat Jo. an. in mercur. sup reglā. In penis. libro. vi.
D inq̄t senior. Et illud est qđ volo. sed factū adimpleri nō p̄t. qđ imo nos i no-
stra societate adimplere nō possum⁹ vt p̄dixi. Ad qđ loquebar. O frater atten-
de quid dicit Doctor gentiū. ij. ad Thessal. c. vlt. vbi inter cetera sic inquit De-
nunciam⁹ aut vobis fratres in nomie dñi n̄ri Jesu Xpi vt subtrahatis vos ab
omni fratre ambulāte inordinate: z nō s̄m traditionē quā receperit a nob. Ipsi
enim scitis quēadmodū oport3 vos imitari. quia nō inquieti fuim⁹ int̄ vos. ne
q̄ ḡtis panē māducauim⁹. sed in labore z fatigatōe nocte z die laborantes: ne

Contra anachoritas

quemq̃ vestz grauarem? nō qz nō habuerim? prātem: s; vt nosmetipsos formā darem? vob ad imitādū nos. Nā z cū essem? apd vos h denūciabam? vob: qm̃ si q̃s nō vult opari nec māducz. Audiuim? enī int vos q̃sdā ambulātes inq̃ete nihil opantes s; curiose agētes. his aut̃ q̃ eiusmodi sūt denūciam? z obsecram? in dño iesu xp̃o vt cū silētio opantes suū panē māducēt zc. In his p̃bis p̃o clare oñditur put glo. ibidem demōstrat. subtrahendū se fore ab omī fratre ambulante inordinate. i. nō ambulandū fore cum mala societate: z suos dei corpālī operari vnde viuāt. vt nō cōpellant̃ egestate necessaria petere. s; q̃ possint alijs elemosynā ministrare. z tribuere nc̃itatē patienti. vt dicit idē apls ad Eph. iij. et vt impleat̃ qd̃ sc̃ptū ē p̃ Breg. in omel. de tuis laborib; iustis ministra paupibus. nō auferas alteri vñ alteri tribuas. nō te misericordē oñdas alieno spolio. Item nullū despicias. vacuū nullū dimittas. null? a te tristis abeat. nemo abs te p̃fusus discedat. oib; cōmunica. oib; tribue: nō eligas. nō elōges cui miseari ne forte p̃tereat q̃ mereat accipe. hec ille. Si igit̃ apli xp̃i ac oēs frēs quondaz in egypto felicissime degentes. ac de p̃nti p̃les xp̃ifideles in sudore vult? sui laborātes z labores manūū suaz māducātes sequi volueris gloriosissima elemosynaz p̃mia sup̃? descripta. poter? n̄ p̃ impossibile put allegasti: sed comedite rite ac rationabilr̃ adipisci Si autē tu cū societate tua hec saluberrima monita nō adimplueris. sed ociositati q̃ fm̄ Bern. mater est nugaz z nouerca viciōrū. vacaueritis z elemosynas de cetero put hacten? corpe sano recepitis graui sacrilegio et mortali pctō vos noueritis p̃taminatos. vt. i. q. ij. Elencos. et. q. ij. Amico z p̃lib; alijs vtriusq; iuris z alioz sc̃toz patz autoutatib; constare poterit euidenter nisi aliud mihi tua oñderit caritas q̃ nō irritat̃ nec cogitat maluz: nō gaudet sup̃ iniq̃tate: p̃gaudet aut̃ veritati. i. Cor. xij. At ille. Rogo inq̃t acq̃esce fm̄ oib; meis. Nā vt cōcepi anime p̃ferēde sunt cūctis corpib; xij. q. ij. Anis me defunctor. quia ad similitudinē dei create sunt. de pe. di. ij. Et illa. cur igit̃ nō curā eorundē cūctis extolletē occupatōib; mūdi cū etiā regimē earundē ars artium intitulet. de eta. z q̃li. oz. Cum sit. Si autē aiaz p̃fect? nob̄ fuit cure: vt prenotauī: qd̃ vtilius nos exercere disponis. Inuanū labores tui sunt in domo aliena. z ad nihilum redigis qd̃ pmouere cupis. et hec ē vnica felicissime canonicus nostri voluntas. Ad que inferebā: p̃pter veritatē z mansuetudinē tuam deducet te mirabilr̃ dextera tua. ps. xliij. ad aperiendū cordis mei secreta bñ dixisti. sed si addideris bonū bono: facies ipm̄ magis bonum. vt in aut. Alto magis de sacrosan. ec. si ergo h̄ tuū exercitiū imples. z insup panē ociosus nō comedas labores manūū tuaz māducas. z de iustis laborib; egēis tribuis. z maledictōez mendicatōis euitas. p̃culdubio salu? eris. Si aut̃ solū animas ad celū vis p̃uehere z lingua tua trāsibit in terra. sicut faciūt p̃ singulos dies q̃ sedent in cathedra moysi qui alios docent z seipsos condēnāt. Sic z dyoclecian? nō melior est sed peior q̃ multos ad superos pmouit beatoz martyruz spūs. Quid ergo prodest vniuersum mūdum lucrari. anime vero sue detrimentū pati. de symo. Ba. theus. Tunc senior talem vultum ostendebat ad instar illorum que in mēte gerebat z dixit. Nōne scribit̃ in iure tuo q̃ p̃suetudinis vsusq; lōgeni nō sit leuis autoritas: z plerūq; discordiā pariāt nouitates. z est lex. ij. L. q̃ sit lon. p̃sue. q̃s nouitates tu qd̃e introducere conaris. imo hm̄oi cōsuetudines leges faciūt et transgressor eorum vt transgressor legis punitur. xi. dis. In his. Dimitte ergo nos tāta lege gaudere qz legitimo p̃scripsimus. nam z p̃res nr̄i nūciauerūt nob̄ Interroga g̃ generatōz p̃lūā z diligēter inuestiga patz memoriā: et ipsi doceat

Beghardos beginasq3 siluestres

bunt te. Job. viij. quoniā pauperē vitā gerim⁹ ⁊ paupertas in nob⁹ nō est p̄tēdēda quia xp̄seam docuit ⁊ edificauit. xij. q. ij. B̄lia ep̄i. Ad q̄ dicit. O pater dulcissi⁹ me tanta fret⁹ es p̄tute q̄ animū tuū nō possum cōmouere. Scias q̄ scriptum est de p̄sue. c. vlt. q̄ tanto sunt grauiora p̄ctā q̄nto diuti⁹ infelicē aiām detinent alligatā. nemo sane mentis intelliget naturali iuri cui⁹ transgressio piculū salutis inducit q̄cunq3 p̄suetudie q̄ dicenda est in hac p̄te poti⁹ corruptela posse aliq̄te nus derogari. licz enī lōgeue p̄suetudis nō sit vilis auctas. nō est tñ vsq3 adeo valitura vt vl' iuri posiquo deb eat p̄iudiciū generare nisi fuerit rōnabil' ⁊ legitime p̄scripta. et dicit Poeta allegat⁹ in. c. Quāto. e. ti. Lōposito late fetēti q̄lo ciba te. Qui putas exclus⁹ crimē p̄ t̄pis vsū. Ac si diceret. q̄ cōpositū rapax et olez sit vetus tñ fetet. Esto aut q̄ p̄missa tua enūerata beneficia. ⁊ insup omnia ⁊ singula tua acta ⁊ actitata sint valde bona. constat aut tibi qd̄ sc̄ptum est Defleat p̄ctōz quia offendēs in vno facit⁹ ē oim re⁹. etiā si als totā legē suauerit de pe. di. i. Frēs. ⁊ de re. iij. Defleat. put Origenes qui iuxta Hieronimū octo milia volumina exceptis epistolis magno conamine totum mūdum decorādo cōposuit: quib⁹ hodie vñ ecclia in laudē omnipotentis. in vno reus facit⁹ ē. et iō in decalogū hereticoz dānatoz p̄script⁹ ē. et alij heretici ip̄m seq̄ntes ab eodem denominati sunt. vt. xij. q. iij. Quidam. s. Origeniani. Nōne hic Origenes beneficia tua ⁊ tuoz fratru excessit: ⁊ vno vicio succubuit. Reuertere reuertere su namitis. Lanti. vi. vt intueamur te in nullo deficere ⁊ in om̄ibus perfecte stare et firmiter credere q̄ valido corpe tibi sit crimen mēdicare vt dicit ler. L. de validis men. l. i. li. ix. et ibidem plen⁹ in glo. ⁊ noli opinionē tuā sacrozu canonū ⁊ beatoz patrū preponere decretis. Et ecce sicut scriptū est. Non crediderūt verbo eius: ⁊ murmurauerūt in tabnacul' suis nō exaudieūt vocē dñi. ps. cv. Quā per scripturas locut⁹ fuit: ⁊ p̄uenerūt in vnū aduersus dñm ⁊ aduersus xp̄m ei⁹ ps. ij. et nolebāt intelligere vt bñ agerent. Quib⁹ auditis dixerūt ad inuicem. Durus est hic sermo: quis p̄t eū audire atq3 abierūt retrorsum. xxij. q. i. s. Sz notandū. et Jo. vi. cum p̄cor. Videam⁹ q̄ si f̄mones illius veri sunt et tempte⁹ mus q̄ vētura sunt illi. ⁊ sciem⁹ q̄ erūt nouissima illi⁹. Sap. ij. ⁊ mirati sunt q̄ calliditas eoz insidiādi locū nō inuēisset. ⁊ postea reuersus est cū societate sua. et mihi quidē pacifice loq̄bant: ⁊ in iracūdia terre loq̄ntes dolos cogitabāt dicentes. Loquere om̄ia que sunt in corde tuo. ⁊ ne parcat oculus tuus nobis: et patienter sustinebimus te et cōfusus in domino et in potentia virtutis eius ita exorsus sum. Non enī ypocrite estis: quia nō exterminatis facies vestras vt appareatis homib⁹ ieiunātes vt p̄tactū est Matth. vi. Est aut ypocrisis simpliciter considerata put solū inducit simulationē vl' fictionem: nō ita grauis sicut homicidiū vel adulteriū cū ypocrisis possit esse veniale p̄ctm tantū. vt dicit Tho. ij. q. cxi. ypocrisis tñ que p̄nūc ap̄d plēs regnat put erat pharisaica magne grauitatē est. Vñ sup istud verbū saluatoris Luc. xij. Attendite a fermento phariseoz quod ē ypocrisis. Beda ait. Sicut modicū fermentū totam farine massam corrūpit. sic simulatio animi totam virtutē sinceritatē et veritatem de fraudabit. Et tho. Nihil enim sic alterat mores vt ypocrisis pharisaica. vnde patet q̄ grauitas hui⁹ p̄cti put in phariseis vigeat: magna ē tanq3 alteratiua et corruptiua omniū morum. Circa qd̄ p̄siderandū est q̄ seriem euangelioz diligentiissime cōsideranti patz manifeste q̄ xp̄us non legīt tam acriter impu⁹ gnāle vicia sicut ypocrisim phariseoz. Qui⁹ ratio ē: nam ypocrisis pharisaica quā increpabat ex quattuor causis reddit⁹ grauissimū peccatum. Pr̄ma est pro

Contra anachoritas

pter ipsius granitatē. Que quidē granitas patet ex hoc q̄ viciū ypocrisis est corruptiū oīm morū: vt dictū est. Secūdo vt dicit glo. sup illud Trenoꝝ. iij. Maior est iniquitas. s. ypocrisis: populi mei pctō sodomoz. z rō qz fm Hiero. sup illud Esa. xxi. et Math. xv. Popul⁹ iste labijs me honorat: cor aut ipsorū longe ē a me. In cōpatiōe duorū maloz meli⁹ ē aperte peccare q̄ simulare sanctitatē. In tali enī simulatiōe pcurrit duplex iniquitas. qm̄ vna ē malicia interior. alia vero simulatio exterior. Tercio qz ypocrisis fm se cōsiderata est qdam species mendaci. vt in scōa secūde. q. supra allegata. pstat aut q̄ mendaciū qm̄to magis elongat a veritate tanto est gūius. Vñ pbs in metaphisica. Magis mentis qui asserit de nouē q̄ est centū q̄ qui dicit est nonagintanouē. Mendacium aut qd in ypocrisi pharisaica includit. in extremis distat a veritate. Ipsi enim cū essent pessimi et pleni vicijs: simulabāt se nō solum esse iustos z bonos sed etiā sanctos: tanq̄ ceteros in bonitate z iusticia excedentes. vt patz de phariseo ascendēte in templū. qui de sua se iactans iusticia confidebat ceteros spernēdo. Lu. xviij. Quarto qz h viciū. s. ypocrisis pharisaica xpō marie ptraniebat Xps enī qui nō solū fm diuinā naturā sed humanā etiam intrinsecus plenus gratia est z pitate. foris tñ in similitudinē carnis peccati mundo apparuit. Pharisaeus aut totum oppositū. nititur enī magnā innocentiaz foris oñdere vt omis interioris aut omni inuidia z impietate ē plen⁹ sicut lupi. de quib⁹ Math. viij. Veniūt in vestimentis ouium: intrinsec⁹ aut sunt lupi rapaces. Unde xps pmissorū z aliorū actiōe. ipsos plus q̄ ceteros pctōres crecabat. vt patz Math. xxij p totū. Unde cōclūdo. Nolite fieri sic ypocrite tristes: vt p̄dixi. Rursum dixit senior. Placent nob fabulatiōes tue. nam natura est camillatiōis vt ab euidenter vero p breuissimas mutatiōes disputatio ad ea q̄ euidenter falsa sunt pducatur vt. ff. de p̄bo. sig. Natura. Sed dic nobis quid intendis quia asseris apostolorū dixisse. Subtrahat⁹ vos ab omī fratre ambulāte inordinatē. O frater rñdebā qd p̄sideras nō est speculatiōis mee. sed qntū valeo de h paulisper reserabo. Dixit enim ppha ps. lxiij. Protectisti me a puentu malignantiū a mltitudine opantiū iniquitatē. Et de hoc gratulabāt in dño cū diceret. Ibidem. Letabit⁹ iustus in domino z sperabit in eo: z laudabunt oēs recti corde. Vñ dicit Greg. sup Ezech. omelia. ix. Unum vero est p quo vitari debz societas malozū: ne si fortassis cor rigi nō valeant: ad imitationē trahant. Et cum ipsi a sua malicia trahātur eos qui sibi p̄iuncti fuerint puerant. corripit bonos mores colloquia mala. i. Corinth. v. Et sicut p Salomonē dicit. Noli amicus esse homi iracundo: nec ambules cū viro furioso ne forte discas semitas eius z sumas scandalū aie tue. Proverb. xxiij. Sicut ḡ pfecti viri puerfos p̄imos nō debent fugere. qz z eos semp ad rectitudinē trahūt. z ipsi ad puerfitatē nanq̄ trahunt. ita infirmi quicunq̄ societate debent declinare maloz: ne mala q̄ frequenter inspicunt z corrigere nō valent delectent⁹ imitari. Sic enī verbo p̄imoz audiendo q̄tidie sumimus in mente. sic flando z aspirādo aerem trahim⁹ corpe Et sicut mal⁹ corz aer assiduo flatu tactus inficit corpus. ita puerfa locutio assidue audita infirmatiūz inficit animū vt tabescat prauis opib⁹ assiduitate. Hec ille. Idcirco precipit Moyses populo recedere a tabernaculis peccatoꝝ ne cū eis perirent p̄cepit Numer. xvi. c. Nam ppter amicitia quā habuit Amon cū Jonatha dedit ei viam vt opprimeret Thamar sorore eius. ij. Regū. xij. Et fertur q̄ Alanus ppter bonor vt putabat socios transiuerit ad patibulū. Unde Irido. de summo bono. Melius est habere maloz odium q̄ consortiū. Sicut multa bona habz cōmunis vita san

Beghardos beginasq; siluestres

corum. sic plura mala pfert societas maloz. Et ita cludo iuxta premissa q societas maloz hominū z pferim phariseorum et ypocritarū fuit: et est periculo sissima qd apls annotare voluit vt dixi prenotandū. Non inquit Senior: dubito q societas mala verisimiliter inducat pericula p te allegata: a cōtrario vero bona societas vt similiter tetigisti: inducat multa bona. Nam scriptum est: (ve soli) quia cum ceciderit non habet subleuantē. z si dormierint duo fouebuntur mutuo: vnus quomodo calefiat Eccl. iij. et dic Seneca. Omnium societatum nulla prestantior est. nulla firmitior est quantū vt boni moribus similes si sunt familiaritate coniuncti. Item nullius boni sine socio iocūda est possessio. z apostoli domini in vnu congregati merebatur spiritū sanctū accipere. z loquebantur varijs linguis magnalia dei. Actū. j. et ppheta Dauid ps. xviij. dicit. Cum sancto sanctus eris: et cū viro innocente innocēs eris. Et his dictis circūdederunt me sicut apes: z exarserunt sicut ignis. Ps. cxvij. Apis enī vt dicit Greg. in Omelia vbi. s. In ore mel habet: in occulto caude vulnus. et omnes qui lingua blandiuntur: sed latenter ex malicia feriunt apes sunt. quia loquendo dulcedinē mellis pponunt. sed occulto feriendo vulnus inferunt. Ista vero facientes exardescunt sicut ignis. quia per flāmas detrahentū non iustorum vita cōburitur: sed q in eis inesse poterant peccatoz spine cōcremātur. Nec ille. Et qz dicit Crisostomus. Malos qui monet offendit. incurrit odiū qui arguit criminosos. et per tribulationē iusti cognoscunt. pena quippe interrogat si qs quiescus veraciter deum amat. Grego. in principio moralium. Videbatur ipsis quia de ypocrisi pharisaica et eius societate fecerim mentionē. tetenderunt arcum in eorum conuictū quod multū probat patientē afflictum. dicente dicto Gregorio Qualis vnusquisq; apud se latet. hoc illata contumelia probant. Eracuerunt vt gladium linguas suas: venenū aspidum sub labijs eorum. et os eorum maledictione et amaritudine plenū erat. et irruerunt in me fortes. Oculi autē mei ad dominū vt euelleret de laqueo pedes meos: et dixi in corde meo. Omnipotens pater respice in me z miserere mei: quia vnicus z paup suz ego. tribulationes cordis mei multiplicatae sunt: z de necessitatibz meis erue me. Vide humilitatem meā z laborē meum: z dimitte vniuersa delicta mea. Respice inimicos meos qm mltiplicati sunt et odio iniquo odeſt me. custodi animā meā et erue me: nō erubescam quoniā speraui in te. Ps. cxliij. Unde dñs exaudivit me et eripuit me de manibus inimicorū meorum. als forsitan aqua absorbuisset me. Benedictus dominus qui non dedit me in captionē dentibus eorum. z sic euasi quasi ego solus vt annunciarem hec in vniuersa terra.

Collhardorum descriptio.

Nunc scio vere quia iste populus et eorū similes sunt de his quos christus pre omnibz alijs in hoc mundo persecutus est. Sunt enī vt scribit Luc. xviij. qui in se cōfidunt tanq; iusti aspernātur ceteros: gratias deo agunt. quia simulāt se nō fore sicut homines ceteri: raptōres videlicet iniusti: adulteri: ieiunantes bis in sabbato. decimas dant de omnibz (sicut asserunt) que possident. prout veritas describit ypocritum pharisaicam vbi supra. Nam et propheta dixit Esa. lx. Omnis ypocrita neq;. Et primo quia in se cōfidūt tanq; iusti. quia suas opiniōes falsas preponunt scripturis z scripturarū doctoribus. et ideo sunt hi de quibus dicit

Contra anachoritas

Hiere. vii. Non audierunt me nec inclinauerunt aurem suam. sed indurauerunt
cervicem: et peius operati sunt q̄s patres eorum. Quod p̄prie verificatur de hu-
iusmodi populo periculoso: sicut et de iudeis. Nam patres eorū interfecerunt
prophetas: vt dicit Crisostom⁹. et ipsi iudei quia interfecerunt xpm principem
prophetarū peius operati sunt: et p̄s iudeorū qui et nostri p̄s fuerūt sicut nō
audierūt prophetas. sic ille ppl̄s nō audit p̄ncipē p̄harū qui p̄ singulos dies in vo-
ce tube per suos legatos. vicarios et locumtenentes phibet validos non men-
dicare. sed nō audierunt neq̄s inclinauerūt aurē suam mihi. Unde sequit̄ Esa-
vi. Vadas et dicas populo huic. Audite intelligentes et nolite intelligere et vi-
dete visionē et nolite cognoscere. Et vt oñderet p̄pheta q̄ in credendo principi
p̄harū vlt̄ suis vicarijs consistat sal⁹ ppli. statim subdidit. Ecce cor ppli h⁹ et
aures eius aggraua et oculos ei⁹ claudē: ne forte videat oculis: et in aurib⁹ suis
audiat. et in corde suo intelligat et cōuertatur. Hec ibi. Et hec opantur q̄ in se
confidūt tanq̄ iusti put hodie faciunt iudei. Scđo aspernātur ceteros int̄ q̄s
viviunt: et vestitu et habitu se segregant ab eisdem. et contra continuā dictorum
veri p̄ncipis p̄phetarū vicariorū in terris phibitionem sumptuosa temeritate
habitum noue religionis assumunt. vt de relig. do. c. vnico. li. vi. Qui quidem
habitus eis si essent de tertia regula frat̄ miorū minime liceret cū sanct⁹ Fra-
ciscus nec talem habitū nec scapulare eisdem vnq̄ indixerit. vt pat̄ in Cle. 1.
de ver. sig. Tertio gratias agūt. quia nō sunt sicut ceteri raptores: inulti: adul-
teri: et quomō. Nam incedunt inclinato capite p̄lixas in ecclesijs facientes ora-
tiones p̄e ceteris. de quib⁹ Irido. li. iij. de sum. bo. c. vij. Proprium ypocritarū
est offerre se in orationib⁹ videntib⁹ quorū fructus est nō deo placere sed gloriā
ab hominib⁹ cōparare. In domib⁹ autem suis put experior penitus vacantes
et ad saturitatē comedentes bibentes et dormientes. quia nō est lex ipsis vlt̄
arbitrium liberum (vt ipsi p̄sumunt) a quouis imposita. Et in publico vtiq̄ hu-
iusmodi crimina ibidem enumerata. plerunq̄ vt fides ipsis maior adhibeat̄
implere non p̄sumunt. quare ieiunāt non tm̄ bis sed ter vel quater in sabbato
vt puta iuxta aliq̄z expositionē. bis ieiunāt i die illi q̄ sel̄ manducant. quia ses-
mel a mane vsq̄ ad prandium. et post prandiū vsq̄ ad noctē. Ipsi autē pluries
videlicet primo a mane vsq̄ ad gentaculum. et abinde vsq̄ ad prandiu. tertio
abinde vsq̄ ad merendinā. quarto quousq̄ cenant. quinto vsq̄ ad noctem. Et
his inferunt: quia videlicet non sumus vt hic publicanus. per quod ostendunt
primum sacerdotes: et consequenter omnes status mundi ipsis fore peiores a
quib⁹ per habitum vt p̄mittitur se segregarunt tanq̄ milites qui per delationes
balthei. et nobiles per torneamēta se ceteris oñdunt p̄minentiores. Et licz ve-
ritas sit q̄ tam sacerdotes q̄ alij plerūq̄ ipsis beghardis: sint quo ad actus pu-
blicos multū deteriores. Hi tamē videlicet sacerdotes et alij sicut publicanus
iste. stantes a longe pcutientes pectora sua: dicentes singuli. Deus p̄pitius esto
mihi peccatori. Recognoscentes om̄es actus suos criminosos: et humiliter cō-
fiteutes et penitentes palam publice et clam insup et occulte om̄ia sua peccata.
Isti autem beghardi zc. cecitate mentis a deo percussi q̄ non recognoscunt er-
rores suos. nec se errare p̄fiteñt prout p̄dixi. Hi moriunt̄ in peccatis suis. vt Jo.
viij. prout claret et iuxta fidem nostrā perpetuo damnabūt̄ vt in dicto. c. De
fear. de re. iur. quia et omnis virtus (si quam habent) detrimētum patitur ab
vno vicio. et de pe. di. v. c. Dolendum. et dum in vno peccato pseuerant: omnia
bona perdunt: vt ibi sicut in testibus qui aliquid addidit de suo: totū testimo

Beghardos beginasq; siluestres

nium p tali mendacio decolorat. iij. q. ix. Pura. simile de eodē: dis. iij. nō licet. Sed quid sequit videlicet de publicanis. id est alijs peccatorib; sacerdotibus et hmōi. de quib; dicit Xpus. Amen amen dico vob. descendit hic iustificatus in domū suam ab illo scz phariseo et ypocrita: qui pmanebit in peccatis suis vt predictum est. Et quia fm Greg. eoz opera que clara hominib; foris apparuerunt in aduētū iudicis intus obscurantur. et a deo retributionē nō inueniunt. qz pro ipsis recipiūt laudes quas amauerūt. Hec ille. Et pro iniquitatū suar defensione: et executionis securitate tanq; iudei qui inuocabāt Laypham pontiū pylatum et ceteros contra xpm: qz ipsis non licebat interficere quenq;. potentia magnatū hacten⁹ armauerunt se quos pre ceteris in suis et suoz infirmitatibus apparatu quodā deuotissimo visitarunt: ipsis astiterunt et dulciter informauerunt et diuites nō dimiserūt inanes. sed nec humiles paupes et esuriētes in suis languorib; nec corpali nec spiritali cibo replentes: nec domibus eoz appropinquātes. et quod peius est vt ecce illoz nec alioz clam vel palam eoz rectiones patiūtur. sed mox dum senserunt increpationes in agni vellere experientur lupi rapaces. dentes mordaces non verent denudare. et fictū hūilitatē spiritū in rebellionē cōtumaciter et contentiose puerentes suam et suoz consodalium vbicunq; constitutoz vtriusq; sexus errores defendere non erubescunt tanq; dicerent deo. Recede a nobis scientiā viarum tuarū nolumus. Job. xxi. Quid aut iniqui⁹ est dicit Leo papa qz impia sapere et sapientiorib; doctiorib; busq; non credere. Sed in hanc insipientiā cadunt. quia cum ad cognoscēdū veritatē aliquo impediunt obscuro. nō ad ppheticas voces: nō ad apostolicas litteras: nec euangelicas auctoritates: sed ad semetipsos recurrunt. et ideo magistri errorū existūt. quia veritatis discipuli non fuerunt. xxiiij. q. iij. Ex autem. Unde proprie de eisdem dicit Grego. xi. moralū. c. iij. in fine. Plerunq; fit vt cū audientis cor. exigentib; culpis omnipotentis dei gratia nō replet incassuz exterius a pdicatore moueat. quia mutū est os ore quod loquitur. si ille interi⁹ in corde nō clamet qui aspirat verba que audiūtur. Hinc ppheta ait. Nisi dñs edificauerit domū inuanū laborant qui edificant eam. Hinc Salomon ait. Considera opera dei: q nemo possit corrigere qz ille qui despererit. Nec miruz si a corde reprobo: pdicator minime auditur: dum nōnunq; ipse quoq; domin⁹ in his que loquitur resistentiā moribus impugnatur. Hec ille. Et vltra tanq; serpens in gremio et ignis in sinu solent recondi: suos remunerant hospites. vt. xiiij. q. j. Ad hec. Ita suos fautores: et maxime religiosos mendicātes. nō tñ linguis detrahendo: sed elemosynas ipsis de iure debitas subtrahēdo moluntur defraudare. quia plerunq; quātum ipsis dispergitur: tantū ipsis religiosis in suis donis debendis euacuatur. vt est ar. de cōsti. c. Cum. B. de excess. pla. c. vlt. li. vj. An pfecto odio oderā illos: et inimici facti sūt mihi. et hoc fm Tho. in sum. q. xxxiiij. ar. iij. possum sine peccato. quia tantū ipoz crimina et excessus odiui: put facit iustus iudex qui psequitur criminosos vsq; ad mortē et meret vt. xxiiij. q. v. c. Iudex. et. c. se. put et xps persecutus fuit vendētes et ementes in templo ac phariseos ypocritas: sed ipsam naturā et gratiam fratris non potest aliquis odio habere sine peccato. Hoc aut q in fratre odimus culpam et defectum boni: pertinet ad fratris amorē. Eiusdem em ratiōis est q velimus bonum alicui⁹ et odimus malū. Nam et ppheta iniquos odio habuit. et nihilominus legem dei dilexit. vt ps. cxvii. Sed quia sepe iura adaptantur ad ea que sepe accidunt. de despon. impu. Litteras. cum pcor. Frequenter etiam accidit

Contra anachoritas

vt patet q inter illam malā societate fuerūt secte hereticorū cōuenticula in die
bus et in terris nostris: vt ptz de quodā Beghardo dicto Burkardo cum suis
fratribus in dominio Thuricensi: qui post pñiam et crucis assignationem rela
psi in heresim igne fuerunt cōcremati. Item de quodam fratre Carolo qui ma
gnam habuit adhesionē in terra Uraue ppter eandē causam cum socijs igne
consumptus est. Item de quodā Henrico de Tierrem prope Constātiā: qui
cum magna adhesionē penitentiā publicā suscepit. Item de quodā Johāne
in dominio Almensi cū multa societate. q propter dictā cām pñiaz publicā su
cepit. Item de vno magno heresiarcha in dominio de wirttemberg. qui ingen
ti difficultate expertorū cōuentu fuit conuictus. Item de quibusdā beghardis
venientibz per annos singulos quondā de Bohemia infinitū populū in opibz
dis Bernen ac Soldoren ac in multis villis et terris eisdem subiectis in hor
ribilem heresim pduxerūt. Et summarie q in tota Alemanīa superiori non est
contra fidem catholicā heresis introducta nisi per vulpeculas illius secte beg
hardorum Lollhardorū et beginarū maliciosissime: absq eo q q̄ plures latro
nes et sodomite sunt in eorum habitu reperti. Unde propter hmoi grauissime
iniquitatis frequentia: iura ac iurium canonū et legum sacratissimorū et eorū
dem ministrorū arma viriliter adaptent: et vtriusq iuris gladiū vibrentur. vt co
rundē hominū et illorū ministrorū qui vulgariter et communiter vt premittit
tur Lollhardi Beghardi et Begine nuncupātur cōtumacia: per directum et in
directum cōpescatur. quonā verissime vt p̄mittit sunt per omnia pharisei et ypo
crite tristes. Sed quia fortassis sepe per directū vt puta personaliter et in am
bonibus cancelloz multipliciter generalr et singulariter sunt correcti. put chri
stus exprobrauit phariseorum illorum duritiā et incredulitatē. ad quos dixit
Vos non creditis mihi qz nō estis ex ouibz meis: oues mee vocem meā audiūt
Joh. x. Sed durissime ceruicis sit populus. Vemento q ad iracundiā prouo
cauerit dominū. Deuteronomij. xxxj. Sed vt p̄dictum est hactenus induraue
runt faciem suā supra petram. et noluerūt reuerti. Hieremie. v. et cor suū po
suerunt vt adamantē: non audierunt legē et verba que misera t domin⁹ Zacha
rie. viij. Idcirco expedit vt p indirectū put indei excomunicātur: eorū fautores
et receptores ad desistendū ne alieno grauent pctō. prouide et sollerter indu
cantur: prout hoc nuper in quodam cōpendioso tractatulo vberius duxi p̄scri
bendum. per eum qui obstinatorū malicie nunq misertus fuit. sed in se creden
tium est salus et vita per infinita secula seculorum Amen.

Finis.

Glosa bullarū p beghardos impetrataz

Pro fundamentalī bullarum sub-

p scriptarū intelligētia clarius demonstranda. Nec pncipalr videtur sincerius p̄sideranda: q̄ Greg. papa. xij. natiōe Venetus de Carrarijs electus: de anno dñi. M. ccccviij. multū annosus et sedit legitime in papatu vno āno mēsi b̄ q̄nq; dieb; decē. et depositus p̄ p̄ciliū Pisaniū: et in eodē anno ibidē fuit extūc elect⁹ Alexander q̄nt⁹ natione grecus de Landia. de āno dñi. M. ccccix. die. xxvj. Junij. et sedit mēsi b̄ decem. dieb; octo: et mortu⁹ ē in Bononia. Et extūc ibidē elect⁹ ē Johes. xxiij. qui sedit in papatu legitime annis sex. et deposit⁹ in cōcilio Constantien. anno dñi. M. ccccxv. die. xxix. mēsis Maij. Et expost de āno dñi. M. cccc. xviij. Ipsa die sancti Martini electus est ibidē Martin⁹ papa q̄nt⁹: qui sedit annis. xiiij. Hinc electus est Eugenius qui vocabat̄ Babriel: et fuerat quondam cardinal⁹ predicti Greg. creatus p̄ eum dū fuerat puatus papatus dignitate in concilio Pisano p̄dicto. et dū morā traheret in ciuitate Arunulē sub potestate dñi Caroli de malatesti baronis ibidem. Hunc videam⁹ p̄ntis bulle videlz Greg. conditionē. Hāc in fine ponit. Datum Rome apud sanctū Petrum. iij. nonas Decembris pontificatus sui anno septimo. et ipse in papatu nō remāsūt legitime p̄ ut prescribit̄ vltra duos annos. Item nota q̄ Eugenius confirmauit illā bullā primo anno p̄ntificatus sui. et infra tres menses post suam creationē. Item nota prout veritas ē q̄ ille Eugenius prout domin⁹ suus Gregorius semper fuit fautor et promotor illorum Beghardorum. Nam et ipse Babriel videlicz Eugeni⁹ per se quondam fuit in heremitorio prope Paduam tanq̄m beghardus. Itē nota q̄ illa bulla p̄ma videlz Gregorij stabat per. xxiij. annos anteq̄m cōfirmaretur p̄ Eugeniū. Et nūc procedam⁹ ad intentum. et sequi tenor bullarū que est talis Et primo tenor bulle Eugeni⁹ que in se continet aliam.

Eugenius

e Episcopus seruus seruorum dei Venerabilib; fratrib; Coloniē. Treuerē. Maguntinē. ceterisq; archiep̄is et tam eorū suffraganeis q̄ alijs ep̄iscopis vniuersis per Alemāniam Brabantiam et Flandriā constitutis: ad quos p̄sentes littere puenerint. Salutem et aplicam b̄ndictionem p̄ijs votis fidelium qui sub humilitatis spiritū pie vite sedulum dño famulatum impendunt. Illis presertim qui tranquillitatē pacem et statū prosperum eorundem respicere dinoscuntur: eo libentius fauoris apostolici presidij impartiri de-

a Alemāniam. Hic ponit differētijs inter Alemāniam et Brabantiam et Flandriam. licet in veritate brabantini et Flandren. sint alemāni: prout saxonēs.

b P̄ijs votis etc. Hec arenga siue hoc exordij tanq̄ curialis sermo nō inducit veritatis probationē. vt no. de insti. Lū venissz. xxiij. q. iij. Unus quisq; et in glo. prout dicitur in litteris expectatiuis: vite ac morum honestas etc. Unde scriptum est: que cōmendandī causa dicuntur pro nō dicto habentur. ff. de cōtrahē. empt. Ea que.

Glosa quarundā bullarum

a Quiete. Hec est pars exordij: et dicit quiete. Hec est pura veritas sine curialitate: quia homines illi fraternaliter seculum fugiunt: et in seculo perversari non erubescunt sed potius laborem fugiunt: ut sic quiete iuxta tenorem bulle: sed non iuxta sensum bulle victum et vestitum acquirant.

b Gregorio. Hic est gregorius de quo super sit mentio in themathe: et ipsi bulle transumptio facit fides tanquam principalis per universum mundum: quia sic in registro Greg. repta est. ut per de iure in. c. ij. in superscriptione. et alius est stilus et ob servantia romane curie quam facit probationes. de cri. fal. Licet. et facit ius ut no. in. c. Ex litteris. de psti. et bulla pluribata tam Eugenij quam Gregorij per dictorum est: ut fertur integra apud congregationem fratrum illius perversationis in civitate Londoniensi.

c De cellis Hoc est nomen cuiusdam domus illius fraternitatis.

d Voluntarie pauper. Ecce quod recipiunt nomen de voluntaria paupertate. Videamus ergo ut nomina corrumpantur rebus. xij. q. i. Clericus qui instituitur de dona. §. Est et aliud. cum de cor. Sunt autem voluntarie pauperes: de quibus legitur et no. in. c. Sacerdos. j. q. ij. qui se amore paupertatis in numero pauperum constituit. ut ibi tamque pauperes voluntarii vivunt exemplo apostolorum: et quod omnia sint communia: et in hoc non committat dolus put legimus de Anania et Saphira uxore sua Act. iij. q. ij. §. Legimus. et ubi est hic et laudabimus eum. prefertim in illis congregationibus. nam plures delicate vivunt quam vixerunt tempore quo fuerunt in locis suis propriis. Nam experienter videmus quod raro vel nunquam nobiles vel cives abundantes: aut periti intrant illo

rum congregationem. sed tantum artifices mechanici et rurales qui se prius suis laboribus nutriebant: et nunc ocio multipliciter vacant. et rustici qui prius dormiebat in campo cum pecoribus supra terram: vel in

paleis apud illos fratres dormit in penarum plumis: aut in stratis bus bene politis.

bemus quo ex eorum quiete altissimo famulatur gratior exhibetur. Dudum siquidem felicitis recordationis Gregorio pape undecimo predecessori nostro exposito quod nonnulli ex vobis seu predecessoribus vestris et alij in vestris civitatibus et dyocesis: dilectos filios de cellis seu voluntarie pauperum pertatis pauperes communiter nuncupatos occasione vestitum quas gestarent diversis molestiis et iniuriis afficerent in eorum pauperum detrimentum. Idem predecessor noster volens dictorum pauperum indemnitati providere: vobis et predecessoribus ipsis nominibus propriis non expressis: suis de

e Vestitum. Forte de ferebant vestes longas ad laborandum non aptas. aut alicui religioni approbate siles. de quibus de relig. do. c. j. li. vi. antportabant scapularia cum cappis tanquam monachi ordinis aliter approbati. Nam scapulare est signum vere et approbate religionis. ut le. et no. in

Clemen. ne in agro. de sta. mo. §. Cum vero abbates. Nec etiam fratres de tertia regula sancti Francisci aut sorores talibus scapularibus debent uti quia regula huiusmodi hoc non intendit. et videtur magna ratione. Nam in eadem regula tertia sunt persone matrimonialiter coniuncte. et si alie persone solute possent uti et deberent similiter et ille. Ecce qualis inconuenientia si soror huius regule impregnata ventre elevato cum scapulari transiret ad ecclesiam vel ad alia loca publica. vel si vir scapulariatus furtum committens suspendere ad patibulum

per beghardos impetrataꝝ

lum. unde hoc cōsiderantes prelati voluerunt fortassis q̄ tali vestitu non vterentur.

f Quieti et tranquillitati. Hec in veritate est quies et tranquillitas nō anime sed corporis et animi ut ocio vacent. put̄ dictū est supra super **h**. Quiete.

g Gregori⁹. Hic est de quo fecim⁹ supra mentionē in themate.

h Per alemaniam. De q̄ supra dictū est. q̄ illud hoīm genus plus p̄ alemaniā q̄ p̄ alias mūdi plagas reperit vñ emanavit illa. Cle. tñ̄. s̄ eos proprie. de heret. Ad nostrum. vbi dicit in regno alemanie procurante satore maloz operū damnabilr.

i In vestris ciuitatib⁹. vbiq̄ fuerit corpus illuc congregabūt et aquile. **Mathei. xxiiij.** Hoc genus laudabile habuit ortuz adinstar sanctorum patrum et fratrum heremitarū in nemorib⁹ morātium. sed q̄ in deserto non erant corpa pingua quibus māducarent ad saturitatez. et ideo congregabantur: pro ut hodie ad ciuitates vbi pane vino et oleo mltiplicati tanq̄ fideles christi requiescunt.

k Humiliter et honeste in fidei puri

dit litteris in mandatis ut certis modis et formis quieti et tranquillitati dictorum pauperum prouidere curaretis seu curarent prout in eisdem litteris quarum tenor est talis continet. **Gregorius** episcopus seruus seruorum dei venerabilib⁹ fratribus Colonien⁹. Treuerensib⁹. Maguntinen⁹ alijs q̄ archiepiscopis et tam eoz suffraganeis q̄ alijs episcopis vniuersis p̄ alemaniam: brabantiam et flandriam cōstitutis: ad quos p̄sentes littere peruenerint salutem et apostolicam benedictionem. Ad audientiam nostram peruēit q̄ in vestris ciuitatibus et dyocessib⁹ sunt nōnulli paupes vtriusq̄ sexus qui humiliter et honeste in fidei puritate et honestis vestib⁹ aut habitibus. aut in paupertate aut castitate viuunt: et ecclesias deuote frequentant. Et q̄ licet huiusmodi pauperes nobis et Romanę ecclesie ac eoz prelatis et curatis reuerenter

tate et c. Que quidē puritas cum alijs optimis conditionib⁹ si fuerit in ipsis in fructibus suis cognoscemus eos. **Mathei. vij.** Sed puto q̄ hec verba curialiter dicta prout p̄notauimus non obligant ad mera veritatis fundamenta.

l In paupertate et castitate. De quibus infra dicemus.

m Ecclesias deuote frequentant. simulātes longam orationē. **Luc. xx. c.** et ita deuorant domus viduarum sub obtentu prolixę oratiōis. **Mathei. xij.** et hec pprie dixit xps de phariseis et ypocritis. Nunq̄ autē vidi aliquod genus hominū tantaz similitudinē cum ypocritis habere sicut illi. Constat autem q̄ christus in vita sua huiusmodi ypocritas et phariseos pl⁹ ceteris hominib⁹ p̄secut⁹ est finib⁹ suis: dñ̄ dixit post multa publicani et meretrices precedunt vos in regno celorum. **Mathei. xxij.** Videmus autē experienter q̄ ipsi faciūt longas orationes in publico et laborare non possunt: nec volūt palam nec in occulto ad mandatū apostoli: prout infra dicetur.

n Prelatis et curatis reuerenter obediant et c.

Notabile verbum est. nā dicit **Gregorius**. Sicut laudabile dīcretūq̄ est reuerentiā et honorē exhibere porib⁹. ita rectitudis et dei timor est

Glosa quarundā bullarum

si qua in eis sunt q̄ indigēt correctiōe nulla dissimulatiōe postponet. ij. q. vii. Sicut inq̄t. et etia si inutiles sunt dū modo tolerant. xvi. q. vi. Si fortassis Un in his h̄ gen⁹ hominū pre ceteris nō facit reuerentiā nisi cum dissimulatiōe. naz. p̄p̄ie reuerentiā est honor q̄ cum pauore exhibet. ita dicit Archid. de imu. ec. decz. sup. p̄. Reuerentiā.

a Nullis. erro. se inuoluēdo. q̄ istud gen⁹ hoim se multis aū tpa inuoluit. videt patēter in Cle. Ad n̄fam. de heret. Et insup in dieb⁹ meis et i dyocesi Constantien⁹ isti homines infinitos seminauerūt errores. vñ pleriq̄ sunt ad p̄nā publicā positi. alij igne cremati. vnde his diebus videlicet de anno dñi. M. cccc. xxxvii. qui dam nouos fecerant erroris articulos in suis libris cōscriptos. et i occultis cōuenticulis dogmatizatos qui demū et vix informa⁹ ti p̄nā publicā pegerūt. Hinc publicū est et notoriū q̄ hoc errore depuati nō erubescūt dicere. q̄ sano corpe et validis mēdicare et elemosynā recipe non sit p̄ctm̄. de quo infra dicitur.

b S; intime caritatis amore q̄ patiens et benigna ē; q̄ nō emulat nō agit perperā: nō inflat. nō ē ambitiosaz c. j. Coz. xii. Unde si tales fr̄es intime caritatis amore vt dicit bulla deo et p̄p̄t ipm̄ p̄mis seruiūt. experiētia rez magistra demonstrat. put videmus.

c Ordinaria. Ordinarij sua auctoritate sepe tales visitāt. quia hoc et alijs p̄uilegijs abutunt: vnde perdere merentur. vt de p̄uile. Tuaz. de regula.

c. Licet. cum concord.

d Inquisitores. et de illis plene notatur in Cle. j. de heret. et in Cle. seqn. et quia idem ex officio sepe inuenerūt inter talem fraternitatē actus iniquos ideo q̄si consueti pl⁹ illos visitarūt.

e Occasiōe vestiū. vsus nō despiciūt: sed abusus vnde quisq̄s reb⁹ p̄tereūtib⁹ restricti⁹ vñt q̄ sese habēt mores eoz cū q̄b⁹ viuit. aut intēpans aut sup̄sticiosus ē. clj. di. Quisq̄s. et sunt p̄ba sc̄i Aug. vñ patēter isti homines vestitu se ab alijs segregant vt suos ritus et mores alijs meliores oñdāt et dicāt in cordib⁹ suis sic pharise⁹ Deus gr̄as ago tibi q̄ n̄ sū sic ceteri hoim raptiores et. velut etiā hic publican⁹. Lu. xviij. f Simpliciter et honeste. h̄ discernere q̄ ad ipos vel etiā q̄ ad alios non possumus specialē aut certā da

re doctrinā. s; stat i arbitrio boni viri. et discreti put le. et no. de rescrip. sedes. et g Occasiōe h̄mōi (etiā i glo. ibidē. vestiū. Nota q̄ n̄ dic̄ cā h̄mōi s; occasiōe. nā cā se h̄z ad vez. occasio ad nō verū vtz de ma. et obe. solite. j. Rñ. vbi p̄tz q̄ cā se h̄z ad id qd iurē rōnabile et occasio ad id qd p̄sistit in facto et ē rationabile. Un̄ sc̄ptū ē. occasione. i. q̄lē cūq̄s aīmi motiōez q̄rit q̄ vlt̄ discedere ab amico. Prouer. xviij. vñ q̄tienscūq̄s occasio ponit̄ hic vel in alijs scripturis taliter intelligamus.

h Grauiamina infe. Ut quia eos deferebant ordinarijs locorum. aut inhi

per beghardos impetrataz

bebāt suis subditis ne ipsis elemosynas cōmunicarēt. et sic p indirectū eos ppele bāt ad rite pcedēduz vel ad recedēduz. et talr etiā p indirectuz cōpellūt iudei: vt de iudeis. Judei. et de vsu. Post misabilē.

a Simpliciu z honestariū. hoc stat i ar bitrio boni viri. put pdictū est.

b Fideles et catholici. z bñ qz pñc tan qz heretici nullo iur privilegio gauderēt. qz nihil ad nos d his qui foris sunt. de di uoz. Gaudemus.

c Indebite pñtos Punir interdū aliqs sine culpa: s; nō sine causa. de q dic vt de re. iū. sine culpa. li. vj

d Appellatōe rmo ta. Hanc clausulā so lus pnceps ponit. de offi. dele. sup qñtionū §. Nos aut. cū pcor. et nihilomin p ap pellari ex legitima et euidenti causa. vt no. ibidē. §. vlt. et ita pa rū videt ponderāda in rescriptis.

e Nō obstante rē. Hic ponit obstācias generales. poni pñtas qñ in omi rescri pto. z nō ponit obstā cias iur scripti et cla rissimoz textuū iuris qui vident huic bul le patenter obuiare.

rū. Quo circa fraternita ti vñe per aplica scripta mandam: qñten quilibet vñm i dyocesi sua paupe res ipos occasione hmōi eozū simpliciū z honesta rū vestiū nullaten mole ster: nec ab alijs molesta ri qñtū in vob fuerit: dñ tñ fideles z catholici re pianr pmittatis. et si qñ eoz occasiōe pñcta excōi catos vl dictis sacris pri uatos vel als idebite pu nitos repietis anctē apli ca pñcta vigore pñtium absoluatis. et ad sacramē ta pñcta restituatis cos dē: in forma ecclie pñcta. Cōtradictores p censurā ecclīasticā appellatōe re mota cōpestendo Nō ob stante si aliqby cōiter vel diuissim a sede aplica in dultū existat qz interdicti suspendi vel excōmunica ri non possit per litteras aplicas nō facientes ple nā et expressam ac de ver bo ad verbum de indul to hmōi mentionem rē.

f Datum Rome apō san ctum Petrū. iij. Nonas Decembris pontificatus nostri anno septimo. Et sicut nuper accepim be ne memorie quōdam Eu charius episcopus wor maciēsis ad litteraz pñ ctaz executiōes vigore ip sarū aplica z quondā Jo hānis de cerno officialis Colonien ordinaria au

de quibus dicitur infra circa finem secūde bulle. Nam i clausula generali ea q nō sunt verisilia n in telligunt inclusa. d deci. Statuto. lib. vj. ff. de re gu. iū. l. In obscuri.

f Datum rome. mirari possem. put notat in the mate. qz tñ vno anno et mensibz qñqz sedit in pa patu legitime. z q p suā depositionē i ciuitate Pi sana factā pñsidebat in ro ma āno septimo sui pon tificat. Sciendū q ipse habuit pñtuā adherētiā regī neapolitani. de cui pmissiōe residebat i ciui tate Baietana vbi port ē maris. et pñqñter in por tu Venetoz. Et romani in absentia Johānis pa pe q fuerat elect in Bo nonia gratantissime rece perūt eū in Roma. et des mū ab omnibz derelict remansit in ciuitate Ari muleñ. et ibidem creauit cardinales prout premit titur et renūciauit papa tui sub conditione inter als vt sui Cardinales vi delicet duo pmanerēt et bi peruenerūt in paup ta te ad concilium Cōstan tiense.

g Et sicut nuper Finē habet hic bulla Gregorij Hic incipit continuatio bulle ipsius Eugenij.

Glosa quarundā bullarū

a Eosdē paupes rē. ea paup̄tate degētes: put in fra sincerius declarabif. **b** Sectatores. Ista sūt verba cōmēdatoria z curialia. de q̄bo suandū est vt p̄misimus.

c In colonien. et worzmatien. Ecce ibi ep̄us et officialis dnaz dyocesū p̄scrutatores facere volūt leges cōem p̄ vniuersam germaniā: imo per alias mūdi plagas vbi h̄ gen⁹ hoīm ducit morā. et scrip̄tū est q̄ vnaq̄q; patria suo sensu abundat. de se pul. certificari. Q̄ q̄ miranda vidissent si totam alemaniam z puincias z dyocesē alemanie p̄scrutati fuissent: forte aliū p̄cessum fecissent.

d Cōmorantes. placet licet plerūq; viderimus mutuā ip̄oz bonaz p̄uersionē tanq̄ vnā et eandem p̄fraternitatē.

e Frequētent. ea frequētatione put p̄misim⁹.

f Preceptis De his z iā dictis p̄ditōibz p̄dictū ē.

g Orthodoxe. orthodoxa res ē q̄ recte gl̄iamur. et orthodox⁹ d̄r catholici. de sum. tri. z fi. ca. c. j. li. vj. siue recte credens et vt credit ita vinēs aut recte gl̄ians: vel in recta fide cōsistens. ab orthos quod ē rectū: et doxa gloria.

h Infirmoz curā gēit illi videlicet frequēter q̄ in ciuitatibz morant. z ad h̄ opus siluestresz anacho rite non conueniunt. sed

ctoritatibz rite p̄cedētes: eosdem⁹ paupes xp̄ifideles z catholicos: ac virtutum ac bonoz opez sectatores⁹ debita inquisitione p̄uia reptos⁹ in colonien et worzmatien ciuitatibz z dyocesibz a q̄bussibet xp̄i fidelibz taz clericis q̄ lai cis ple cōfouēdos p̄ suas patentes l̄ras diuersas z p̄cessus in se cōtinentes. publice mandauerūt. Et quanq̄ predicti paupes viri de p̄ se sit et m̄lieres seorsum i suis distinctis domibz absq; mutua eoz conuersatiōe cōmorātes in paup̄tate et p̄tinentia in humilitatis spū ecclesiasticas deuote frequētent: et romane eccl̄ie ac eoz ordinaris p̄relatis: plebanis rectoribz et curatis in omnibus reuerēter obediāt: nullisq; erroribz seu ritibus q̄ salutaribz p̄ceptis et fidei⁹ orthodoxe repugnent se inuoluāt: sed liberat diuini noīs intuitu misabiles: ac alias honestas p̄sonas ad eoz loca declinantes gr̄a hospitalitatis recipiunt: ac requisiti⁹ infirmoz curam gerūt: decedentiū fidelīū corpa etiā tempe furozū pestilēcialis in terris q̄s hitāt ad sepulturā eccl̄iasticam deferendo: ac alia p̄ieratis et caritatis opera exercendo. etiā de his que⁹ māibus proprijs et

in talibus pure quie scunt.

i Decedentiū fidelīū. vt silr in sepultoris q̄runcūq; se nō intromittūt q̄ in nemo ribz degunt.

k Manibz p̄p̄is z medicat. Hic lup⁹ ē in fabulayr dic. ysid. Echi. li. c. xxxvj. z est trop⁹ qui pareomia d̄r: z cōmittit dū rebo et t̄pibz accōmodatū p̄uerbiū attribuitur. vnde mihi nō cōstat quibz iure vel rōnibz huic pp̄lo hec p̄borū p̄p̄ietas ascribit. Nō enī dubitam⁹ put p̄dictū est: q̄n illa fratnitas opus manuum hacten⁹ vt pestē refutauerit. s; q̄ medicando se nutrire dulciter cum ocio cunctis ope ribus p̄ordinauerit z se cōstater in his p̄uicis suis p̄lati curat et rectoribz ecclesiayz imoueri⁹ ap̄lo violento opposuerit Nam et si veri essent religiosi alicui⁹ approbate professionis expletis suis diuiozū officijs ad laborē non tantū manuū sed alioz ope rum honestoz q̄rum cunq; tenerentur: vt plene le. z no. de p̄se. dis. v. Plunq̄. Nam dicit apl̄s. j. Thessa. iij. Operami māibz vris sic precipim⁹ vo

per begbardos impetrataz

bis. Un et Aug⁹. in li. de opibz monachoz. Eterum quis ferat homines contri-
maces. i. religiosos nō opantes. de qbz ibi loquit^r saluberrimis apli monitis re-
sistentes nō sicut infirmiores colorati. sed sic fortiores p^rdicari. Itē. ij. ad Thes.
ij. Si q^s nō vlt opari nō māducet. dīc glo. dīcūt qdā d opibz spūalibz aplm sⁱ
precepisse: nō de ope corpali in quo agricole z opifices laborāt. z infra. s. sup^r
fluo conant^r sibi z ceteris caliginē adducere. vt qd vtil^r caritas monet nō solū
facere nolūt s. nec etiā intelligere. z infra. Vult suos dei corpali opari vnd vi-
uāt: s. p^rcipue. z iō religiosi sui dei noiant. vt puta vt se total^r fuitio dei manci-
pātes: vtz p Dyoni. vj. c. eccliaſtice hierarchie. vñ dīc Aug. in li. de opibz. Mo-
nachi si aliqd agāt si corpali opari nolūt scire desidero. orōnibz inqunt z psal-
mis z lectiōibz z verbo dei. S. q^d p ista nō excusent dīc p singla. Flaz pmo de
orōne dīc. Citius exaudī vna obediētis orō q^m decē mille p^rceptoris. Istos p^re-
ptores intelligas z indignos exaudiri q^m māibz nō opant^r. Scdo de diuinis lau-
dibz subdit. Cantica sō diuina etiā cātare māibz opantes facile pūt. Tertio sub-
iungit de lectōe: qui aut dīcūt se vacare lectioni illic uenit qd p^rcipit apls: q^d
est q^d ista puerſitas lectioni nulle obtemperari dū vult ei vacare. Quarto subiūgit
de p^rdicatōe. Si aut alicui sermo erogād^r est. z ita occupat vt māibz opari non
valet. Nunq^m hec oēs in monasterio pūt. quādo q^d nō omēs possunt: cur sub hoc
p^remptu omēs vacare volūt quāq^m si omēs pūt vicissitudinē facere deberēt nō
solū vt ceteri necessarijs opibz occupent^r. sed etiā qz sufficit vt mltis audientibz
vnus loq^rtur. Ergo videt^r q^d religiosi z fortius laici q^d sub forma religiosoz sunt
vniti teneāt^r ad labores. Itē sup illo Luce. xij. Vendite q^m possidet^r dicit glo.
Non tantū cibos vestros cōmunicate paupibz: sed etiam vendite possessiones
vt omibz vestris p dño sp^retis postea labore manuū opemini vñ viuatis vt ele-
mosinā faciatis. sed ad voluntarie paupes xpi put illi frēs se pfitēt^r. et etiam
ad vere religiosos p^rinet. p^rie omia sua relinq^re. ergo videtur q^d etiam eorum
sit de labore manuū suarum viuere. Item voluntarie paupes put viri religiosi
p^recipue vident^r teneri ap^roz vitaz imitari. qz statū pfectōis pfitent^r. s. apli ma-
nibz p^ris laborant. fm illō. i. Cor. iij. Laboram^r opātes māibz n^ris. q^d videt^r
q^d voluntarie paupes quēadmodū veri religiosi teneāt^r māibz laborare. z pl^r laici
q^d clerici. qz laici min^r certis horis canōicis psallere sunt astricti. z etiā maxime
quia in laboribz a iuuetute sunt nutriti. Un dixit apls. ij. ad Thessa. ij. Sub-
tra hat^r vos ab omī fratre ambulāte inordiate zc. Frēm aut noiat quēlibet chri-
stianū. Item. j. Cor. vj. Si q^s n vult opari n māducz. Unde Job vnica sal^r
locutus est. Homo ad laborē nascit^r: z auis ad volatū. Job. v. qd s^rbū gloriose
psequit^r a d n^rm ppositū Breg. li. vj. moralū. c. v. circa fi. et de laboris cōmēda-
tiōe z ocij detestatiōe: z ad p^rsentē materiā p^rie videt^r facere Tho. ij. ij. q. clxxij
ar. ij. et seqⁿtibz duobz. Sunt aut p^ria māibz: aut alio corpis mēbro vt studio
laborare z ocio p mēdicatiōis suffragiū cibū acquirere. z h in illo q^d sanus est z
laborare pōt. Si aut san^r z p laborē sibi z suis qbus puidere tenet nō sufficit
ad mendicandum cōpellitur. Nemo enī ad impossibile astringitur. de pac. c.
vlt. de re. iū. c. Nemo. li. vj. cum pcor. Un sacratissima dicit lex impialis. C. de
vali. mendi. q^d pauperibz danda est elemosina qui suis manibz laborare nō pūt
paup autē qui nō laborare p^rt si se elemosynis imiscet: captiuand^r est z in fuitu-
tem redigēd^r ē. Nec ibi. et dicit canon. xxi. q. j. Qm. Illi autē tñ accipiāt pau-
perum cibos qui laborare nō pūt et mendicare in sacra scriptura interp^rta^r in
vindictā maloz. p^rs. cviij. Mutātes trāfferāt filij ei⁹ z medicēt eij⁹ ciantur de ba

Glosa quarundā bullarū

bitationibz suis zc. De q̄ quidē materia vicz s̄ validos mendicātes nuper feci duos tractatulos copiosissime loq̄ntes. et ipsoz ritū ac mores reprobātes. Ut aut ius cōe: hūanū vlt̄ diuinū nō violes p̄ cessioz illoz pontificū. hic q̄ si p̄uilegia p̄cedentiū interptemur p̄ba inq̄ntū de iure fieri p̄t vt res poti⁹ valeat q̄ p̄reat. de ver. sig. Abbate. vbi enī aliqd a iure cōi discrepare videt. reducēdus est ad ius cōe si fieri pōt ne pereat. qz p̄mptū est leges legibz p̄cordare. C. de inof. do. l. vna. et Aug⁹. p̄cor. euāgelistas. de pe. di. j. Periclose. z etiā testes dñt ad concordia reduci. de testi. Lū tu. z faciēda est interptatio vt nulli sit onerosa et fm ius cōe de rescrip. Eām q̄. de p̄uile. Ex ore. de p̄sue. Lū olim. Itē interptatio fieri d̄z vt min⁹ sit captiosa. ff. de re. iū. quarū ad finē tituli. et h̄ vez si verba illud patiant: vt videb̄ hic in p̄nti bulla. Nā a p̄bis p̄uilegiū nō est recedendū vbi certa sunt. de p̄uile. Porro. de deci. Ad audientia. vbi enī p̄ba nō sūt ambigua. nō est locus interptatiōi. ff. de le. iij. Ille aū ille. s̄ vbi sunt dubia necessaria est interptatio. z illa interptatio sit p̄tinuo p̄ doctores vtriusq̄ iur̄ put vide mus in exp̄ientia p̄ lecturas z in glosis ordinarijs. et p̄p̄e in. c. Lū dilect⁹. de cōsue. et sic ad p̄positū redeam⁹. Nam dicūt p̄ba ter⁹ in bulla: caritatē opa exerceudo. etiā de his q̄ māibz p̄p̄ijs z medicatis acq̄rūt suffragijs egenis erogādo Nam nō dubitam⁹ ex p̄missis q̄ māibz p̄p̄ijs acq̄rere p̄nt. z h̄ ē claz et nō indiget interptatiōe. Dñc sequit̄ z medicatis acq̄runt suffragijs. i. q̄ illi inter ipsos qui laborare n̄ p̄nt qd̄ vltra nēcitatē suā acq̄rūt: alijs erogēt. Nā certū est q̄ de elemosyna fieri p̄t elemosyna. vt. xij. q. j. Debat. i. glo. j. et ita p̄ singlōs dies hospitalarij aut p̄curatores hospitaliū de elemosyna sibi cōicata dāt alijs elemosynas. et ita x̄ps vt p̄curator ab alijs recepit z alijs dedit. qz nouerūt hoies q̄ sagax erat dispensator z nouerat vbi op⁹ erat. z ipse p̄ se elemosynis nō vtebat̄ qz in p̄pria venit z vltus est suis. de q̄ plenissime scripsi. vbi. s̄. Aut inter h̄mōi fratres taliter p̄gregatos tot sunt debiles qui laborare nō p̄nt q̄ ceteri illos sz stentare suis laboribz nō sufficiūt: z taliter bulla p̄cedit. vt si q̄ talia mendicatis acq̄rūt suffragijs: alijs cōmunicent. nam veri z voluntarij paupes put ipsi se in dicta bulla p̄fiteñt: nō curāt de crastino: nec solliciti sunt quid māducēt: nec corpori quo induant̄ Math. vj. et taliter exponit̄ bulla iuxta catholicū intellectum et Pauli mandatū. vt h̄ p̄uilegiū ipsis quo ad cōscientiā et alijs exemplar nō sit onerosus et talr vt ociosi sano q̄z corpe cū p̄tracta moderatiōe elemosynis nō vtant̄ aut vilissime medicatiōis obprobrio non cōtaminent̄.

a Viuētes in cōi. Hic clare videt̄ q̄ isti fr̄es aut sorores vt ita loquamur viuētes z moras trahētes singlares in singlari bus loc̄ nō vtunt̄ p̄rogatiuis huius bulle si saltē prerogatiua aut p̄uilegia dici merentur.

b Complectunt̄. id est constringūtur vel amplectant̄ p̄pter ipsoz adulationes. Nam mollii sunt sermones ipsoz sup ole

medicatis acq̄rūt suffragijs egenis erogando viuentes in cōmuni: adeo q̄ christifideles p̄p̄li zelo sinceritatis: fauoris z dilectionis ipsos plurimū complectūtur. De quibz omnibus curatoz suozū plebanozū et magistratuum presidētū et regentium ciuitatū z locozum vbi ipsi cōmorātur non

um: z ipsi sunt iacula Ps. liiij. vñd̄ ḡue peccatū ē. z d̄ ip̄is scribit̄ clvj. di. Sūt nōnulli. q̄ parietē linire z puluillū sub cubito z ceruical sub capite ponētes dicunt̄ q̄ p̄ctoribz adulant̄. Ezech. xij. de q̄ pulcre p̄ Bre. in pastoral. c. xij. c. Magistratū p̄fidentū. In omī loco

per begbardos impetrataz

vbiq; morant dili-
genter conant vt ha-
beant fauorē tpaliuz
psidentiu vt se defen-
dant ꝛ clericoruz aut
aliorum religiosoruz
quorumlibet impedi-
mentū iuxta illud cu
insdā sapiētis Stu-
de q; sis potens aut
potentioribus adhe-
rere.

a Angelo. qui fuit
cōmissariꝝ ꝛ stilus est
romane curie ꝛ in cō-
cilijs generalibꝝ vbi
cause sine lucro tra-
ctātur in opponēdo
nec labores nec expē-
se cōmittunt nisi ma-
iores cause puta ec-
clesie reformatiōe to-
tius tractentur.

b Conciliꝝ cōstan.
In q; fui ꝛ vidi tot ī-
sultus ꝛ strepitꝝ ma-
gnarū causarū ditiō-
res et maiores mūdi
prelatos tangētes q;
nimirum dicere pote-
rant de tali negotio
ad dyabolum paupe-
res.

c Aemīe opponen-
te. Quia nemo cura-
uit se opponere prout
predicimus.

d Heretice prauita-
tis. et nō mirū cū tot
iura noua ꝛ antiqua
moribꝝ iporū videbāt
obuiare put clariꝝ di-
ceretur infra.

e Religiosos. ꝛ bñ
quia ipi eosdē verbo
et facto multiplꝝ of-
fendunt. verbo q; p;

nulle testimoniales litte-
re auctentice corā bo. me.

Angelo tituli sanctoruz
Petri et Marcelli presby-
tero cardinali iudice ꝛ cō-
missario auctoritate sa-
criꝝ Constantienꝝ. conciliꝝ
generalis specialiter de-
putato in certa causa in
cōtradictorio iudicio in-
tenta pducte nemine op-
ponēte seruatis seruādīs
recognite et transsumpte
reputētur: prout in dicti
cardialis cōmissariꝝ etiā
autēticis lris transsum-
pta hmoi continentibus
suo sigillo munitis ple-
nius continet. Verunta-
men idem paupes vt fi-
dedigna relatione pcepi-
mus a qbusdaz heretice
prauitatis inquisitoribꝝ
ac diuersis maxime reli-
giosis ordinū mendican-
tium ac alijs eorum emu-
lis in ipsozū bono ppo-
sito indebite et iniuste in-
quietantur et perturban-
tur: ac pretextu pmissorū
captatis exinde qbusdaz
occasionibꝝ ꝛ fictis colo-
ribꝝ: eis diuersa grauā-
mina inferunt pariter et
iacture in aīaz molestā-
tiū periculū ꝛ pauperum
hmoi lesionē ꝛ scandalū
Quare p parte dictorum
fratz pauperꝝ nobis fuit
humiliter supplicatū vt
eoruz quieto statui et in-
demnitati in pmissis pa-
terno affectu puidere de

ut ipsi ordines medican-
tium sunt ordinati ab ec-
clesia ad seminandū ver-
bū dei. vt in Cle. Dudū.
de sepul. et ꝛ in publico.
et ꝛ idē ipsi faciunt in oc-
culto. Itē offendūt facto
q; stipendiū qd̄ ipsis reli-
giosis debet ex verbo dei
illi surripiunt.

f Emulis. quoz plures
sunt in mundo. sed q; nō
ꝛsequunt exinde lucrꝝ.
deficiūt scrutātes scruti-
nio.

g Indebite ꝛ iniuste ī-
quietāt. ꝛ si ita fieret ma-
le. q; scriptꝝ ē: qd̄ iustus
est exquetis. Deut. xvi.
et. l. vii. Cum exaudiero
Et quod vob nō vultis
fieri. alteri facere nolite.
ij. q. j. Primo. in fi. ꝛ de ꝛ
plene i phemio dcretorꝝ.

h Occasionibꝝ. Hic. s.
describit occasionez de q;
predicū est.

i Iacture. Et iactura p-
prie est damnū qd̄ naute
sustinent quādo propter
tempestatem res in mare
iactant. s; large sumitur
pro omni damno tamen
stricte dicit a iacio iacis
pro iactura que fit exone-
rando nauē tpe periculi.
Ita no. Jo. an. in regula
locupletari. li. vi. in no-
uella.

k Scandaluz. Q si re-
monemꝝ a subditis: nos
in eorū quiete quiescimꝝ
ꝛ fouemur in pace. de of.
le. li. vi. Officiꝝ. et qd̄ ali-
qñ cauendū sit scādaluz:
aliquādo nō. de quo ple-
ne p Gregoriz sup. Eze-

Glosa quarundē bullarū

chielem li. j. c. lxxv.

a Qui cunctoz fideliū.
de q̄ pulcrevidi exordiu
in. c. de homi. c. j. li. vj.

b Sedulo. i. incessant
ita exponit glo. in. c. De
uocissimaz. xij. q. ij. Ecce
q̄ bonū hēbāt p̄motores
seu referendariū q̄ eos re
tulit incessantē dño famu
lari. s. fortassis ibidē lar
giter sumit vt. xxxvij. di.
Sedulo. vbi sedulo dī si
semel ī mēse scolastici ad
humilitatē mouent. z sic
fortassis illoz famulatus
quo ad deum denotat vt
veritas p̄fuetur.

c Sine mutua cōuer.
Interdū reglā fallit. mē
tiri deo potes: fallere ip̄s
nō potes. de p̄se. di. ij. pa
nē de altari. z glo. diē ibi
dem. Fallere pōt q̄s deū
q̄ntū in se est: s. nō q̄ deo
aliā oppositionē inducat
p̄pter alicui⁹ fallaciā quā
habuerit.

d Opa p̄fata. videlicet
pietatis z nō medicatōis.
Nā p̄ medicatōnez in se
volūt cōmittere opa pie
tatis q̄ tñ cōmēdāt q̄
p̄sint hic z in alio seculo
p̄re cūctis alijs opibz. vt
le. z no. xlij. di. in pn. z sic
hoc glorioso pietatis ope
volūt carere. z p̄ pietatez
in ipsos cōmissaz volunt
alios mere paupes et debiles defrauda
re: et p̄textu pietatis vel sub ei⁹ specie vo
lūt ipietatē p̄mittere put talē cōmitūt in
xitate. xij. q. ij. nec is. xxx. q. j. nosce. lxx
vj. di. cleric⁹. Nā qd̄ ipsis tāq̄ paupibz
applicat misabilibz detrahīt. vñ diē canō
Et si illi q̄ nulla de rebo suis paupibz di
stribuerūt eterni iudicis voce p̄dēnabūt

benignitate aplica digna
remur. Nos itaq̄ q̄ cun
ctorum fideliū z p̄sertim
dño sedulo famulātium
trāquillitatē affectamus
attendentes q̄s q̄ nra in
terest sup̄ p̄missis opoz
tune puidere hmōi sup
plicationibz inclinati vt
paupes p̄dicti viri z mlie
res seorsum et distinctim
sine mutua cōuersatione
viuere z hītare: ac vestes
put hacten⁹ p̄sueuerūt ge
stare opa p̄fata exercere
necnō victū z amictū hu
iusmodi vt p̄ferē acq̄rere
libere et licite possint et
valeāt aucte eadē aplica
tenore p̄ntius indulgem⁹
ipsis vtriusq̄ sexus ne p̄
quēuis sup̄ p̄missis mole
stari queāt vl̄ turbari. cū
oibz z singul⁹ eoz domibz
possessionibz locis rebz et
bonis q̄ nūc obtinēt z in
futurū p̄stante dño iuste
poterint adipisci ab inq̄
sitorz z fratru p̄dictorum
ac alioz q̄rumcūq̄ cuius
uis status vel p̄minētie
inq̄sitiōe iurisdictione po
testate z supioritate eadē
auctoritate harum serie

in futuro: q̄nto magis
bi q̄ auferūt pauperi
bus qd̄ nō dederunt
xij. q. ij. Et si illi. Itē
Amico rape quippiā
furtū ē. ecclīaz defrau
dare sacrilegiuz ē ac
cepisse paupibus ero
gandū aut qd̄ ap̄issi
mi scelerē exinde ali
quid subtrahere oīm
p̄donū crudelitatem
supat. xij. q. ij. Ami
co. Vñ dixit Hiero.
qui de bōis pentū et
opibz sustentari p̄nt. si
qd̄ paupes ē diripi
unt: sacrilegiū p̄fecto
cōmittūt. z p̄ abusio
nē taliū iudiciū sibi
māducāt z bibūt. j. q
ij. Clericos. cōcor. c.
Pastor. z. c. Sacer
dos. ibidē. Ecce nūc
ppende tenorez bulle
q̄ dicit opa p̄fata ex
ercere. necnō victum
et amictuz hmōi put
p̄ferē acq̄rere. tu igit
qui voluntarie paup
tatis mercede gliarī
ascende ad cor altuz
et vide ne per abusio
nē elemosynaz mise
ria p̄petua crucieris.

e Libere z lici. pos
sint. Illud possum⁹
qd̄ honeste possum⁹.

ff. de p̄di. insti. Filius q̄ fuit. z omīa
mibi licent: s. nō oīa expediūt. j. ad
Loī. x. et ibi glo. exponit. melius tñ
xi. q. j. Aliud. z in glo. xij. q. j. i. pn.
Sed pulcerrime Breg. moraliū. v.
c. vij. vnde nisi papa ex iusta cā p̄ce
dat vel dispenset. peccat nec cōcesso
valet dispensatio. vt no. in. c. Non

per beghardos impetrataz

est de voto. Vñ dum pcedit quit qđ est ē euangeliū vel ē gene rale statutū ecclie vl' contra votū tacitum vel exp̄ssum. Item ē aplm. Item ē ius di uinū. xxv. q. j. Sunt quida. de resti. spo. lras. xxv. dis. Olim S; ē ius posituum dispensare pōt qz in his sufficit sola volū tas dispensatorū. etiā sine cā de his oibz de spe. de leg. s. Plūc breuiter dicendū.

a Eximētes peni tus. Ecce vsq; huc qđ laudabilia lata lar ga pba ad ipoz fr̄m et soroz exēptionē fa cientia. et magn' cla mor z modica lana z dū sūmarie colligi et singla sincere ppē dim' ipsi n̄ pl' qđ aliq laici pnt inq̄tū n̄ de liquūt. si at deliquūt tanq; laici correctio nem p̄dignā recipiūt Nam z veri exempti religiosi de ordinib' approbatis i plurib' casib' puniunt p or dinarios loco. put de h' plene le. z no. vj q. iij. Placuit. de off. or. Braue. in glo. ij. z ibi vide put hec z alia in p̄nti bulla cōsequē clarissime vident' expressa. nā si fil' hīcāt sic patron' cū familia z nobiles in castris. cōiter bucusq; stabunt z solū de bitu discrepatōez recipiūt. sicut etiā quondā hēbāt et hoc sincerius vide in notula sequenti b In omib' z p oia. Et ea q nota

perpetue' eximētes peni tus et liberātes: ita q ipi inquisitores fr̄s et quis alij: nulla inq̄sitiōis: visi tationis: iurisdicōis su perioritatis: ptatē vl' offi ciū i eosdē eozūq; domos valeāt exercere. nec in ip sos excōicatōis seu alias sentētias vl' penas pmul gare. decernētes exnūc ir ritos et inanes omes et singulos p̄cessus excōica tiōis. suspensiōis z inter dicti snias siue penas qđ vel qđ forsan ē exēptōez et libationē p̄dictas quo quomodo p̄tigerit pmul gari vl' haberi. Nolumus tñ vob' ppter hoc siue iurisdictioni v̄re ordinarie in aliq derogare. sed po tius paupes ipsos in oī bus z p omia v̄re iurisdic tioni tanq; p̄latis z ple banis curatis z rectorib' eoz subesse obedire et in tendere. Ceterū si q vtri usq; sexus siue paup̄tat' et habitus hmōi velami ne oberrātes extra pgre gationē dictozū pauperū siue māifesta et legitima causa in ciuitatib' z dyo

biliter dicim'. hic pspice clarius. extus em̄ acta p bant. fines p̄o pugna co ronāt. C. de iudi. Rēnō nouā. in fi. de pe. dis. mul ti. ix. dis. Negare. de p̄se. dis. j. nullus.

c Ceterū. Hucusq; dixit bulla de cohabitātib' in vna domo. nunc de alijs tractas q soli discurrunt nā ceterū ē p̄iunctio copla tiua orōnū. nō aut dictio num vel p̄boz. vt est con iunctio et vl' ac. et igit po nitur in p̄ncipio oratōis vt h' z derescrip. Ceterū. de pur. ca. Ceterū. vnde semp intelligendū ē aliaz orōnē p̄cessisse cui con tinuabitur.

d Extra cōgregationē Et ita videt si sit aliqua prerogatiua iur' vl' facti: q extra hmōi domus vel habitatiōes cōmunes ta liter vagātes tali liberta te nō gaudeāt. dicebātur autem quondā tales cir cūcelliones. de quib' le. et no. xxiij. q. iij. Circun celliones. Vñ dic ibidez glo. antiq q etiā tales fu erūt falsi monachi q cir ca cellas alioz vagabant sedem certā nō hūtes. vl' etiaz dicunt heretici qdā qui vagatiōe ita dicebāt

Est autē notandū q duo vl' tres faciunt hmōi cōgregationē. ita q hmōi libertas (si que est) maneat apud ipos. vt le. z no. clare de elec. c. j. z in glo. j. imo si omnes morerent vl' recederēt vsq; ad vnū in illo remanet ius collegij. ff. q cuiuscūq; vni uersit'. sicut municipij. in fi. et. lxx. di. Si forte. z ille solus posset eligere pcuratorē

Glosa quarundē bullarū

vel magistz dom^o et alia
facere quod pri^o fecerat
suum collegiū. z ita no. z
le. in. c. Bratū. de postu.
pla. z in glo. magna. et il
le sic solus put ali^o ex col
legio ex iusta cā pt ambu
lare solus. put hic ptinef
in bulla.

a Vob iniūgim^o. vide
licet omnibz z singlis ar
chiepiscopis z epis p ale
maniā constitutis.

b Ut eosdem. videlicz
vagantes z oberrātes so
los: quoz in alemania su
periori infinit^o est nūer^o
in siluis. nemoribus aut
villis aut apud capellas
morantes z soli p loca p
elemosina colligēda dis
currentes: z etiaz aliqui
vxores aut alias mulie
res secum tenentes.

c Expellatis. Rōdum
audiui talē fuisse p ordi
narios executionem ppe
tratā: nec requisitionem
hmōi talr ipsis intimatā
nec talem repulsionē ob
errantiū apud aliqs ob
seruatam.

d Habitum deponere.
De quo pmissimus etiaz
si habuerit scapulare.

e Auxiliū brachiū secla
ris. Nā nō tantū hic sed
vbicūqz deficit eccliaſti
ca potestas: semp recurri
tur ad brachiū seculare.
vt. xvj. dist. Reclituit.

xj. q. j. Petimus. et. xxiij. q. v. de liguri
et. c. Administratores. z etiam delegat^o
De quo Archid. de heret. Ut officium.
§. Deniqz. li. vj. in glo. §. brachiū.

f Gubernatori puifori. vt conforment

cesibus vestris retri fue
rint^o vobis iniungimus
per presentes^o vt eosdem
predictas censuras et ali
as penas temporales et
spirituales q merito for
midentur de ciuitatibus
dyocesibus et locis z ter
ritorijs vob subditis eij
ciendo. ptin^o expellatis
aut als eosdē oberrantes
cōpellatis dictū^o habitū
deponere vl ipsos stare z
cōmorari in cōgregatiōe
cōmuni paupz pfatoz.
etiā cū inuocatōe si expe
dit auxiliū brachiū secula
ris: ac etiā ipsos z qscun
qz alios pdictos paupes
gubernatori puifori vl
pcuratori eozū quē inter
se duxerint eligēdū iuxta
canōicas sanctiōes et pro
uinciales z sinodales cō
stitutiōes z vestz ordina
rioz et obseruātiās et ho
norabiles ritus eoz iter
ipsos ab antiq approba
tos^o in licitis et honestis
vt pgruit eoz statui z cō
ditioni parere z intēdere
faciatis. put fm deū sin
gulis circūstātijs q circa
premissa cōsiderāde sunt
attentis noueritis expe
dire: vt exinde animarū
suarum salutem conse

se in hoc iuri natura
li z hūano. nā natura
li iure apes et grues
hnt principē. vt. vij.
q. j. In apibus. Sic
pastores iure hūano
habebant pncipē. vt
j. Pe. v. z coci hēbāt
pncipē. iij. Reg. vlt.
xliij. di. in pnci. et la
trones hēbant pnci
pem. ij. Reg. iij. z de
mones hnt pncipem.
Math. xij. Lu. xj. sic
inter hoies sunt pri
cipes. vt no. i. dic. c.
In apibz. et int omēs
status hoīm vt ibidē
qz dicit textus. Unū
enim oportet esse pn
cipem ad quē oēs re
currāt. d q q si. sint
le. Per venera. z d h
vide qd no. Inno. et
Hosti. d fo. cōpe. Li
cet ex suscepto. et ita
tales paupes hēant
pncipē vel pncipa
lem ad quem recur
rant.

g In licit^o et bone
stis. Et taliter et nō
aliter etiā habemus
obedire plati nostr^o.
quia ppter obediētiā
malū nō est cōmittē
dū. sz aliqñ dz bonū
qd agitur intermitti
vt si monach^o nīmiū
ieiunaret: z sibi con
trarium demādares
de h. xj. q. iij. Quid

ergo. et vide ibidem bonā glo. Un
si platus aut gubernator ipoz pau
perū mandaret dū p pane laborare
vellet vel posset nō est in hoc obedi
endū. quia h nō est licitum vel ho

per beghardos impetrataz

nestum vt patz ex pre
missis.

a **U**berim⁹ fruct. zc. In pitate coperi et p³z euidēter scriptu ras bullaz pntiū sin cero scrutinio pseru⁹ tanti q⁹ pba necnon orōes tā exordioz q⁹ narrationū: petitiōz z pclusionū tā exq⁹si te sūt dictate. tā rene renter floribz toti⁹ cō mēdatōis laudē gl⁹ie et honoris sunt cōsti pate q⁹ sufficerēt ad vitaspaz scitissimoz qui q⁹ndaz in egypto degebāt eximia felici tate vt apparet q⁹ ha bebāt abbreniatores siue dictatozē cordia li feruore feruentissi mū in cancellaria pa pe: z possem⁹ exēpluz pducere put nup q⁹ dā eximi⁹ doctor. p³tu lit ad p³ciliū basilicē se: q⁹o magno strepi⁹ tu fuit ichoatū z exi⁹ liter terminatū. z in⁹ quit. clamabat mōs ingēs vlulatu terribi li totā pene puinciā cōmouēti q⁹ sibi tps ingruēbat vt asseruit pariendi z abhorruit totus ppl⁹s q⁹ si aliuz mōtē parturiret quō et q⁹lit ip⁹z sine iactu ra vicinitatē colloca⁹ rent: z his anxietati⁹ bus dū gens ingemuit mōs sinum aperuit z murū vnicū parturinit. Et ita dicā de clangore pntiūz l⁹raz maximo q⁹ modicos ap⁹d sincere p⁹ pendentes pducit effectus.

quantē: et al⁹s vberimus fruct⁹ in christiano pplo crescat atq⁹ opa mīe abs q⁹ ipedimēto in exēpluz salutare valeāt vbilibet exerceri. Quocirca frūita ti v⁹re p aplica scripta⁹ cō mittim⁹ z mādā⁹ q⁹ten⁹ vos z v⁹m singuli p vos vel aliū seu alios eisdem paupibz in pmissis oībus et singul⁹ aucte p⁹fata effi caciis defensiōis auxilio assistatis nō pmittentes ipsos p⁹ exēptōz z libatio nē ac l⁹raz n⁹farū tenozes h⁹mōi p inq⁹sitozēs z fra⁹ tres predictos seu quis alios vexari perturbaret illis grauamina molesti as siue damna irrogari turbatozēs z molestato⁹ res huiusmōi: necnō q⁹libet p⁹dictozēs z rebelles in pmissis eadez aucte p censurā eccl⁹asticā appel latione postposita⁹ cōpe⁹ scendo. Nō obstāte si eis⁹ dem ordinibz v⁹l q⁹busuis alijs cōiter vel diuissim a sede aplica idultū existat q⁹ interdicti suspendi vel excōicari nō possint p lit teras aplicas nō faciētes plenā z exp⁹ssaz ac de ver bo ad verbuz de indulto h⁹mōi mētionē et alijs in

b **C**ōmittim⁹ z mādā⁹ Nota q⁹ nō dīc p⁹cipim⁹ De q⁹ infra dicet. v⁹l distri cte precipiendo manda⁹ mus.

c **E**xemptionē. Valde largiter hic sumit exem⁹ ptio put infra dicetur.

d **C**ōpescēdo. Hic no ta q⁹ ab ista clausula q⁹ in cipit. s. Quocirca frat⁹ni tati vestre p aplica scri⁹ pta cōmittim⁹ et mādā⁹ vsq⁹huc magne auctozū tatis verba demādātur: et si voluerint archiepi z epi p ipsos magnalia pfi ciunt. sed si sincere p⁹sīde ram⁹. tūc papa mādauit illis ordiarijs. quō q⁹ pu niēdi sunt si h⁹ mādatum ereq⁹ nō volūt. videt⁹ q⁹ ar guēdi sūt p papā si accu⁹ sant. Secus si scripsisset papa districte p⁹cipiendo mādā⁹ sub pēa excōica tiōis. z sic p⁹sumacia re nirent excōicandi. Vide q⁹o le. et no. de offi. dele. Prudentiā: z in glo. sup⁹ p. Arguēdus. et differūt multū mādātū et p⁹ceptū c. Imperiū. xiiij. q. j. Q⁹o precipit. z in glo. ibidem et stilus curie simil⁹r ma⁹ gnā facit discretionē inē simpl⁹x mādātū z p⁹ceptū cū pena. hic aut nulla pe na apponit nec cōminat ergo videtur q⁹ papa hic simplicissimū fecerit mā dati preceptum.

e **E**t alijs in p⁹uiz facien. Videt⁹ em⁹ q⁹ hec bulla obuiet multis iuribz quondaz edictis p⁹ statū z p⁹ditōem h⁹mōi paup⁹ vt p⁹z de reli. do. c. vlt. z. e. ti. c. vnico. li. vj. z. e. ti. c. j. in Cle. z in Cle. Ad n⁹rm. de

Glosa quarundā bul. p begh. ipetra.

heret. et 7 doctores eisdē iuribz largitē scri-
bētes qz dicta forēt mltā p extēsu dicēda
et n̄ est verisile dñz papā aut hūcl' aliū sū
mū pōntificē tātoz iurū in corpe iur' clau-
soz. detmiationē mlt' vigilijs excogitatā
vnico et gñalissimo pbo tollere voluisse.

Cō ioffi. test. l. si qñ. de
elec. Ecclesia vřa. de resti.
spo. Audito. vñ le. et no.
in. c. Ex pte. ij. de offi. de
le. q. rescriptū obtentū
ius positū non valeat. h̄
idē de rescēp. Causaz q. d.
q. spe. de rescēp. pñta. s.
vlt. s. Itē qd ē sri. S.
omissis mlt' doctoz alter
canōibz. Jo. an. de excēf.
pla. c. vñ. l. i. vi. sup glo.
ergo necesse videt cōclu-
dere q. in oī materia si in
rescēpto vñ bulla p verba
derogatoriā plata. licz ge-
neralr vt hic ab eo q. dōro-
gare pōt vt ē pñceps vicz
papa vel ipator appet de
ei' volūtate q. gñalr oībz
dōrogare voluit illi stabit
als secus q. distinctio no

tať in dicto. c. Ex pte. ij. de offi. dele. In
pma. z. ij. z i glo. d. pñfir. vti. vñ inuti. Por
recta. z in glo. in. c. si 7 ius vñ vti. pub. l.
vlt. Et exēplifica sciaz z i gñantia put no.
in. c. nōnulli. de rescēpt' cū ibi notat: z ad
h̄ fac scia quā pñceps h̄re censet i scrinio
pectoris sui. fac ad h̄ C. de testa. mili. l. sic
certi. s. miles sciēs se filiū h̄re instituēdo
aliū: videt aliū exhereditasse: l. z n̄ expmat
Ad idē. ff. d. excu. tuto. l. Itē vulpian'. s.
vlt. vbi tutor absoluit a tutela si pñceps
sciēs cū tutorē dat ei lñiaz domiciliū trās-
ferendi. ad idē fac opinio doctoz et audi-
toz. de rota q. talr iudicat. z est stil' z obf-
uantia romane curie q. put pmissus ē. fac
ius z legē in pmissis z alijs casibz. vt vi-
dem' qz clare dic' text' i. c. j. de fi. pñf. q. ta-
les ad sacros qd' n̄ pmoueāt z p singlos
dies recipim' l'ras d. penitētiaria pape. d.
h̄ textu. z cū sibi pcordātibz mētiōz nullā

faciētes. z hec sit pñlo final' cū pñtica
expimētalī q. rex ē m gñfa. d. ele. q. sit.
li. vj. cū pñcor. i glo. z plen' ibi d. p ar-
f. Et ordiez reli. Et bñ (chidya.
qz qñ oēs s̄ rustici aut mechāici ad
laborē repidi viuētes cōiter z colle-

cōtrariū facientibz qbus
cunqz. Per hec aut statū
predictoz' vt ordinē reli-
gionis approbate nō in-
tendim' approbare s̄z col-
per vos ordinarios volu-
mus exhortari vt sub fir-
ma z pñma romane ec-
clesie obediētia z duotōe
sic pñstāt q. merito cā in-
ducāt ad pcedēdū eis vl-
teriores grās et fauores.
Datum Rome apō scñm
Petrū Anno incarna-
tionis dominice Millesi-
mo qdringentesimo trice-
simopmo. iij. idus Maij
pñtificat' nri āno pmo.

gialr. nihilomī s̄ lai-
ci. hitatio tñ ipoz bñ
possz dici loc' fligios'
vt zenodochiū vñ ho-
spitale. vt d. reli. do. d.
zenodochijs. vñ mōa-
stria tēpla z alia loca
silia ad pios et fligio-
sos vñ deputata qñ
qz noīe cēsēt. vt i d. c.
de zenodochijs. C. d.
epif. z cle. l. orphanos
trophos. z oia orator-
ia: etiā q. aliq. i pñijs
domibz aucte epi pñti-
tuūt loca religiosa s̄
vt. clij. di. oratorij. cy-
ij. q. ij. qdā. d. pñse. d. j.
vñicuiqz z. c. clicos et
c. si qñ. et n̄ seqt si isti
paupes l' aliq. laici sint
i loco fligioso q. pñtea

sint fligiosi vt appet i fāilia mōaste-
g Anno icar. Nō legi' int' (rioz'
sumos pñtificates pñteritos aliquē vñū
fuisse hac ānotatōe. vicz d. āno incar-
natōe dñi nisi pñtē eugenij z pñter
nicolaū. z laudabile videt i ocul' h̄y
storioqphoz. Nā sepe vidim' erro-
res i ātiqz bullaz tenozibz notabilr
pmissos dñi pñnebat simplr ān' tñ
mō pñtificat' z patēter i gñauim' q.
tpe p' xpi natitātē fuerit corōat': z
dñi isup plūbū fuerat vetustate obfu-
scatū suis i caractibz silr nesciim'
qē ille papa sui nois appellatiōe fue-
rat supputat' Et hec sufficiāt p glo.
dictaz bullaz iutlr collēa p me feli-
cē cātorē thuriceñ mīmuz decretoz
doctoz ad rogatū certoz curatoz z
rcōz prochiāliū z ad qñlibz pitoz
correctōez. de āno dñi. D. ccccclij.

De negocio monachorum

Reverendo in xpo patri et dño do-

rmino. B. abbati de Dulebunū ordinis Cisterciensis dño mihi multū venerādo Felix pposit^o Solodoren^o decretorū doctor valde modicus. Si qd meli^o salute dudū Lothari^o cardinal^{is} vir mirande speculatiois put videt in cōpilatiōe sua videlz in libro de miseria humane conditiois. creatus psequēter dñi nostri Jesu chisti vicarius et pontifex summ^{us} dictus Innocēti^{us}. iij. et hic dixit in decre. ij. de obfuātia ieiuniorū. Bonaz mentiū est ibi timere culpā vbi culpa minime reperitur: ex quo fide liter arguo qd fortius earundē mentiū in his tractādīs vbi culpa vir abesse poterit remorsus cōscientie percutit. et hoc argumentū a fortiori pbatur. de elec. Cum in cunctis. et hec cōscientia vere religiosos crebrius remordere concernit dum p ipsos negocia secularia de supiorū etiā mādato disponūtur. Et nimiz mādantū e quorū māibz sanguis subditoz regit mētes stupēdo perplectunt. Et qz pater reuerēde cū in hūmōi negotiorū dispositiōe nup apud excellētissimū et in omni artū facultatibz viz clarissimū vicz ingm venerandū Hispanum sollerter requisitū: maioribz fortassis occupatū. expeditiōez nō receptis: z mihi tandē qui nō possem solvere corrigiam calciamenti illius in his scribendis cōfidēter iniūxerit. vltro me offero vt dixit ppha. Ecce dñe ego: mitte me. Esa. vi. Qui^o officiū etiā reqsit^o alter expanit qd dicit. A. a. a. dñe: nescio loq: qz puer ego sum. Hiere. j. et. viij. q. j. In scripturū desiderii animi vñ ad vestrā z mltroz correctionē scribere p modū dialogi quasi ptentiosi trepidus attemptabo. Nā scriptū est Esa. xlvij. Tantūmō sola veratio intellectū dabit auditui.

Abbas. Placet mihi qualitercūqz pcedas: z quid tibi videbit edicas et qz credam vl nō mihi sit pura libertas. quia le. z no. de arbi. Cum olim. q quis aliquādo cōsiliū petere tenet. Attamen sequi nō obligat cōcor. C. de iu. emphi. l. vlt. z. ff. de admi. tu. l. Quidā decedens. §. Papinian^{us}. **Felix** Ad ppositū igitur nos (ff. vbi papil. edu. de. l. j. et de reglā. Licet. strum constat q multa sunt secularia negocia de quibz le. z no. primū in rubro. ne clerici vl monachi secularibz negocijs se immisceāt. quod quidē rubrū est autenticū tanqz sit lex vel canon. z de per se competēter allegat quia in eo oratio pfecta perficit. de quo spe. de dispu. circa fi. et clarius ibidem per Jo. an. in additiōibz. et post dictum rubrū sequitur caplm primū de huiusmodi negociatiōibz de quibz pauca perstringamus vt proprie eiusdē decretal^{is} verbis vtamur: ad que ptinent omnis carnalis concupiscētia. quicquid plus iusto appetit homo turpe lucrū est munera iniusta accipe vel etiā dare pro aliq seculari questu precio aliquē conducere: contentiōes vel lites vel rixas amare In placitis secularibus disputare excepta defensiōe orphanorū aut viduarum cōductores aut procuratores esse seculariū rerum zc. et sequit. Negocium iniustum exercere. nec tamē iustum negocium est cōtradiciendū propter necessitates diuersas. quia legim^{us} sanctos apostolos negociatos fuisse. z in regula sancti Benedicti precipitur prouideri per quorū manus negocia mōasterij prouidentur. Lanes vl aues sequi ad venandū. z omnibus quibz libet causis superfluis interesse. Ecce talia z his filia ministr^{is} altaris dñi. necnō et mōachis oīno interdicim^{us}. de qbz ait apls. Nemo militās deo implicat se negocijs seclarijs: hec ibi. Dicat aut negociū negās ociū: p Boff. eo. ti. in sū. pprie em in causis negociū. in vicjs aut negociatio locū habet. de ver. sig. Forus. §. Constat.

De negocio

Abbas. Et utiq; mihi pstat hanc decre. magne auctoritatis fore de precepto et de concilio Moguntino: iuribus canonicis incorporato vñ cū pfratrib; meis oim seclariū causar; negociatiōes ptractare crebri? ptime
Felix. Pater reuerēde patz ex pmissis q; iuste negociatiōes clericis et (sco. monachis nō sunt interdicte propter diuersarum dispositionum; necessitates sibi per singulos dies incumbentes. sic vt pmittitur discipulos xpi et fratres sancti Benedicti in artissima regula vidimus negociantes. et hoc dicit lex imperialis in auten. de sanctis. epi. 8. Aliū aut. coll. ix. q. clerici et mōachi pnt p ecclasticis causis negociari. pcor. c. xxi. q. iij. Credo. et c. Lyprian? et insuper canō dic. ad vite hui? necessitatē studia sunt diuersa. vt. xxi. q. j. Clericus.

Abbas. Bene dicis. ad vite huius necessitatē. Nam ad hāc si bene perpenderes studia modica sufficerēt si carnis appetitus nostros vagos affectus non puocaret. Nam dicit Boetius. ij. de pso. prola. v. Paucis enī minimisq; natura cōtenta est: cui? facietatē si supfluis vigere velis aut in iocundū quod infuderis fiet aut noxiū. Unde Lathonis auctoritas. Qd nimīū est fugito. et Hostien? dixit de maio. et obe. Requisite. Omne qd est nimīū: ver? titur i viciū. vnde culpā timeo put pmissisti. quia nimīū negociatiōib? vt abundatius viuam? vna cū nostratib; vel stratib; accolis peregrinis et hospitibus nostra nostrorumq; solertia cunctis horis dieb; vite nostre sagaciter intricat extri

Felix. Rescitis qd petat. Adne scri? (catur implicat et nūq; explicat. prum est vbi multe sunt opes: sunt et mlti qui deuorāt eas. Eccl. v. et ad prouidendū tot et tantis deuorantib; (oportet necessario fm apostolū) illis abundatē prouidere. Nam dic idem. j. Thimo. v. Si quis suorum et maxime domesticor; curam nō habet fidem negat et infideli deterior est. id est ostēdit se deteriozem. vnde apostoli vnicuiq; prouidebant fm q; vnicuiq; opus erat Act. ij. et christus dixit discipulis suis. Nunquid aliquid defuit vobis. at illi dixerunt nihil. Luce. xxiij. et hoc operabatur et hodie operatur vnus et idem spirit? apud vos et illos tribuens singulis prout vult. j. Corinth. xij. Et insuper dixit apostolus. Gratias ago deo meo semp pro vobis etc. quia in omnib? diuites facti estis ita vt nihil desit vobis. j. Corinth. j. Et qui omē dicit: nihil excludit de peni. dist. j. Nemo potest. xix. dist. Si romanorum. Hinc infero q; amici dei replebuntur omni bonitate tam temporalium q; spiritualiū felicitate vt dicūt doctores ibidem. Cum autē spiritualia sine temporalibus subsistere nō possint quemadmodū corpus sine anima. vt. j. q. iij. Si quis obiecerit. et temporalia

Abbas. Dic igit q; so que ne? (suis negociationē necessario requirūt. gociationes sine pctō religiosi sunt tractabiles.

Felix. De questione tam larga penitus etiam incerta non pōt assignari solutionis sententia. xxiij. di. Habuisse. constat q; plures sunt religiones: et quot religiōes tot negocior; gestores. imo q; mōasteria tot negociorum diuersorū conditiones. Unde sancti Francisci de obseruantia fratres in se iuxta Elemen. Eriui. de ver. sig. quasi nullas habent temporalium negociationes imo inter vnius ordinis et regle frēs dispares sunt negocior; dispositores.

Abbas. Est veritas q; sepe iam dictorum fratrum minor; in summa quiete et vera paupate degentiū vultus prout Daniel cū ceteris pueris sibi cōiunctis: sicut Dan. j. apparent meliores et corpulētores q; nostri q; vescimur cibo regio p ineffabiles p intricatiōū negociatiōes et labor; sollicitudines acquisito: et fortassis illi plerūq; p singulos dies prout apponitur ipsis in trans

monachorum

quillitatis paup̄tate. nos multū copiosos p̄cellunt in alimētis secundioribz fer-
uenter crepitātes. Sz his dimissis dic q̄so est ne aut̄ general̄ norma cūctis reli-
giosis z clericis rōne sue negociatōis ascribenda.

Felix Utiqz dñe. quā clare videre poteris p̄ Henricū boūt in. c. ij. ne cle.

Abbas Dudum consideravi eandem nimis generalē inten- (vel mo-
tioni nostre pure nō satisfaciēte. Sed quia dicit apl̄s. Quid
enī ad nos de his q̄ foris sunt iudicare. nōne de his q̄ int̄ sunt iudicabit̄ vos.
de his aut̄ q̄ foris sunt iudicabit̄ deus. i. ad Cor̄. v. z. ij. q. j. Multi. de diuor.
Baudem⁹. De mōachoz aut̄ tm̄ dic queso dispositiōe negociationū. de regula
riū p̄o z clīcoz negociatōis diuersitate p̄tētor ad p̄ns obmittēdū.

Felix De monachis vero vix z absolute possum⁹ quin etiā tangant̄ alia-
rum religionū: z etiā clīcoz stat⁹ z q̄si oīm: cū indifferenter monachi fratres: et
fratres monachi possint appellari. Ita pp̄rie no. in. c. Cum dilectus. de p̄sue. et
etiā noīe mōachoz abbas intelligit̄. de cōcess. p̄la. Et tenore. z sic oēs q̄ spūali
statu gl̄iant̄ fratres dicunt̄. z religionis vocabulo describūt̄. sed monachi cle-
ricoz nomine nō designāt̄. nec econtra: vt dicit Archid. in. c. j. de biga. li. vj.
in glo. vlt. Attamen regulariter quo ad negociatōis materiam loquamur. Et
si de clericis sim. l̄r mentionē faciemus. incidēter p̄ hoc vestre q̄stionis extrica-
tiones nō impediunt̄. Negociū q̄ ad p̄positū n̄m dicūt̄ actus secl̄ares de rebus
secularibz acquirēdis emendis vlt̄ distrabendis. z hec sunt prohibita: nō tantū
religiosis sed etiā clericis. e. ti. c. j. z. lxxvj. dis. Fornicari. qz inter emēt̄z ven-
dentis cōmertū difficile nō est interuenire peccatū. vt de pe. dist. v. Qualitas.
Nam Hiero. dicit: negociatorē clericū ex inope diuitē z ex ignobili gl̄iosum
quasi quandā pestē fugere. lxxvij. di. Negociatorē. et si hoc in clerico est dete-
stabile: q̄nto pl⁹ in monacho. qz in eodē genere peccati plus peccat monachus
q̄ clericus. vt le. et no. xl. di. Homo. in glo. magna. licet dicāt iura q̄ cōtrahē-
tibus licitū sit se mutuo decipe vsqz ad dimidiū iusti p̄cij: vt le. z no. de testi. cū
causa. z in glo. vlt. et h̄ vez in foro cōtentioso. secus in foro p̄scientie vbi p̄pen-
ditur q̄ iustus vix saluabit̄. vt. j. Petri. viij. De q̄ Greg. v. mora. c. ix. Unde pri-
mum dico q̄ negociatio monachoz q̄ ex necessitate cōtingit q̄ legem nō habet
non est p̄ctm̄. vt le. z no. de re iu. Qd̄ non est. vnde tali casu si monasterium est
inops z cōuent⁹ est paup̄: p̄nt monachi si pp̄ria predia non sufficerent aliorum
possessiones cōducere et in eis p̄ se z alios laborare. ar. de ec. edi. Dilecti. et lex
in auten. de san. epis. s. Alium. coll. ix. Si aut̄ negociatio p̄cedit citra necessita-
tem et causa lucri: hanc mōachi exercere nō p̄nt vt ne cle. vlt̄ mo. p̄ totū. h̄ saluo
q̄ mōachi a suis abbatibz priorat⁹ vlt̄ eccl̄ias ad mēsas ip̄oz spectātes recipere
p̄nt ad firmā: z exinde soluere pensionē annuā mōasterio talr̄ inopi z depaupe-
rato vt fr̄s p̄gruēt⁹ alimēta p̄cipiāt. qd̄ dic vt no. Inno. de sta. mo. c. Mona-
chi. et. S. de monte laudino. de excess. p̄la. c. Unico. et Henric⁹ boūt. in dic. c.
ij. ne cle. vlt̄ mo. Dicūt̄ autē ad firmā locatio sub certa pensioē. et est vulgare gal-
licorū. de q̄ de deci. Dilecti. p̄ Holti. Ex his sincere p̄pendere poterit̄ q̄ sit lici-
ta negociatōis p̄uersatio p̄ctm̄ in omī mōachoz p̄tubernio.

Abbas. Non dum clarus persulto. quia de necessitatis nondum p̄les

Felix. Dicit lex Omnes in fi. C. (ne sum informatus articulo.
de epis. z cle. q̄ necessitas est magistra rerum. z sic necessitas famis
si fuerit in monasterio vel alio quocunqz loco sine peccato permittit nos come-
dere carnes. etiam tempore per ecclesiam prohibito. ar. de conse. dist. v. Carnē.

De negocio

de obser. ieiun. Consiliū. vnde et David fame cōpulsus comedebat panes pposi-
tionis. xxv. q. i. §. his itaq. i. Reg. xxi. et ppter eandē cām licitū est auferre aliena
de pse. dis. v. Discipulos. et etiā furari. de fur. Si q̄s. et homicidiū impune cō-
mitti tpe necessitat. de homici. c. ij. et comedere ydolatitū. de cōse. di. j. Sic et
necessitatē tpe oīa sunt cōia. xij. dis. dilectissimis. ff. ad legē rodīā. l. ij. cū in eodē
nā in fi. ppter viros. et ppter p̄t vendere filiū tpe necitatis. C. de pa. q. fi.
distra. l. ij. sed nō vxorē. vt no. ibidē glo. Sic fecerūt illi de q̄b. p̄pha Jobel. iij.
qui puellā suam vendiderūt p vino vt biberēt. qz necessitas sitis vt famis an-
gustiauit eos. nulla tñ necessitas excusat ad fornicandū. ff. de ri. nup. Palā. §.
non est ignoscendū. Ex his ppendētes si que sint necessitates vobiscuz in tam
mūltiplici et innūmerabili negociatiōis tumultu sine pctō penit? opus vestz excu-
santes. Vñ fm plm polli. v. Dñ nobil' artē vl' negociationē exercet iuxta terre
consuetudinē suo statui nō competentē perdit gener' sui nobilitatē. Vñ dupli-
cem ponūt canones negociatiōē licitam causa necessitatis. et illicitam causa
cupiditatis. lxxxvij. di. Fornicari. et semp negociatio causa cupiditatis presu-
mitur in laico clerico et monacho nisi contrarium probet. xij. q. i. c. j. Scriptum
est em̄ q negociatio sine mēdacio et pctō vix exerceri pōt. de pe. di. v. Qualitas
Et penam? q veniale pariat peccatū. hoc tamē vilipensum et multiplicatū erit
mortale assiduitate continuatū. vt. xxv. di. Criminis appellatio. et de iamdicta
necessitate qua possunt verisimiliter excusari dixit Beda in quadam Omelia.
et habet p regula iuris p̄tracta sic inquit. qd non est licitū in lege: necessitas li-
citum facit. Nam et sabbatū custodiri p̄ceptū est. machabei tamē sine culpa in
sabbato pugnant. sic et hodie: sic quis ieiuniū fregerit egrotus. reus voti non
habetur. Nec ille. Si autem dubiū fuerit exordium de necessitatis articulo qñ
fuerit sufficiens ad excusandū pctm vel non: cum in h̄ q̄t capita tot sensus in-
teruenire possent eloquio. de p̄ces. plā. Quia diuersitate. Dico in h̄ arbitriū bo-
ni viri spectandū cum certa doctrina de talibz p̄cise non habeat. de h̄ de resc̄p.
Sedes. et in glo. iij. Vñ legim? quendā nobilē virum se et sua conuersum tra-
didisse monasterio. et sepe p abbate missum negociando. vnde dum asinos la-
bore lassatos et ponderibz p̄fractos ad v̄dendū tanq̄ inutiles in foro pducere
Ipse nobilis continuo volentibz emere fidel' defectus asinorū secretos indica-
uit quos propterea quilibz cōparare cōtempnit. et sic asinos ad mōasteriū redu-
xit quem ppter abbas increpauit. Sed cōuersus: et si nuper inquit optima
caltra ppter dñm ad saluandā animā reliquit. hāc ppter pessimos asinos nō ma-
culare decreuit. Nam volunt iura q vendunt: teneātur vicia reuelare latentia.
de quo plene Asten. li. iij. ti. xij. v. Utrum venditio reddatur et se. Hic conuer-
sus fideiiter negociatus fuit quem infideliter abbas increpauit.

Abbas. De necessitatis conditiōe satis competentē: inutilibus tamen
verbis cōtentor expeditus. Sed de negociationis hūane mul-

Felix. Satis clare per (tiplici diuersitate adhuc sum mente cōfusus.
Archid. clare colligit q̄ negocia sint licita vel nō. qz alia sunt inhonesta ex sui
natura: alia non. Inhonesta ex sui natura sunt oīa q sine pctō exerceri nō pñt
vt contract' vsurarij symonie et similes. et ista oibus sunt phibita indistincte.
vix laicis clericis et mōachis cuiuscūqz sunt p̄ditiōis vl' artis dñmō sunt dolica
paces. xij. q. iij. Nec hoc q̄z. j. q. i. Reperiunt. in fi. lxxx. dis. Fornicari. de delic.
pu. Pueris. de re. iur. Et si christus. Alia plura sunt honesta vt emptio ven-

monachorum

ditio locatio pductio: et similes tractus: similis et quasi tractus ut tutela cura negotiorum gestor et exercitatio omnium iudiciorum et similia. et breuiter in his concluduntur omnium artium mechanicarum cultores.

Abbas: Et quid hoc ad monachos.

Felix Nonne dixi vobis quod negotiatio licita propter personam additorem erit illicita et in honesta. nam illis et istis dicit apostolus put est predictum. Nemo militas deo implicat se et cetera. et huiusmodi. Quia cum per cor. et propterea dicit propheta. quoniam non cognoui negotiatio in potestas domini. Psalms. lxx. et alia littera habet litteraturam. et dicit glossa. ibidem super eundem locum. Audi acqrendo per dano blasphematur. pro pecunijs suis mentis et peccat. Sed hec vicia sunt hominis et non artis que sine his vicijs agi potest. ars

Abbas De negotiorum discretione nondum fui certifica. (cum vicijs nescit. tus sed exclusis aliorum quicunq; negociationibus mihi velle esse proprius et penitus edoceri de nostri cenobij additionibus.

Felix Habetis rationem: et quod magis attendendi sunt ac primiores et reijciendi remotiores. per multorum iurium probas attestaciones. vtz. lxxvj. di. Non satis de pe. dis. iij. Quia radix. et c. Dis enim. de cau. posses. Lii ecclia. de homici. Tua. et c. Exhibita. ff. de re iudi. Ad ex. Dicat si placet de proprijs notatum vris negotiorum

Abbas Constat quod in domo rebus (cultoribus) ut discreti ratione valemus. religionis: similis et extra competenter ad nos spectantes mansiones multe sunt negociationum negociatores: diuersarum additionum plures subsistunt. et utique sine tali industria singulari singulariter singuli et alter alteri indigent suffragio. nec alter alteri carere potest subsidio. Nam primo et principaliter in vinea domini sunt instituti de fundatorum nostrorum testamento et diligenter ordinati laborantes. et officia diuina principaliter cum horis canonicis ea que decet vel fieri potest deuotionis intentione iugiter perficere. sed si diuinum negocium sine temporalis administrationis ministerio: put predictus est perfici non potest: put etiam in perfecto quandoque primordial monachatus sincere religionis ocio cum sibi se oportune coniuncti indigent diuerso laboris et negociationis ministerio imo labor manualis nobis prouenit ex religionis statuto. et hi sunt que necessitas condimento. similis et corporis alimentum: vestitu tegumento: necnon habitatois tabnaculo et habitationum refectoris reformatorio: et his coniungunt necessario cuiuslibet artis vel quasi mechanice rursus ruralium et predialium que urbano exercitatores frequenter manent

Felix Dicat si specificet que in labore hominum vobis (res sub pae nostro quotidiano. bifici sunt. aut que vobis coniuncti: propterea religionis clementia flagellabunt.

Abbas Non pudet dicere quoniam nobiscum versantur honestissimo labore et sunt quidam scriptores. medici. barbitores. pictores. sutores. pellifices. molitores. pistores trituratores. carpentarii. leuigatores. torcatores. fabri. mariscalci. lapicide. cementarii. retores. figuli. sellatores. corigari. coci. scutellares. carnifices. piscatores. reticulatores. ortulani. magones. quidrigarii. currifices: funifices. doleatores. vinatores. pincerne. caupones. putatores. armementarii. sulcones agricultores. agrestes. agellarii. abigei. pastinatores. villici. pastores. agozonestes. opilonces. bubulci. venatores. stabularii. stratores: aucupes. lucarii. custodes: vigilatores. equites. militantes. clientuli quoque familiares. trichini et eorum runde vicetenentes. et insuper contractuum et quasi contractuum per te superius annumeratores. ac omnium iurisdictionis temporalis ad diuina temporalia spectantis actuum directores. actores. factores. dispositores et negotiorum gestores. iudices et nuncios. spatiales et generales. hinc balni. vicedomini. aduocati sculteti. scabini. pules. pcosules scribe. scriptores. notarii. cancellarii. et officiales quorum non enumeramus: qui omnes aut alii

De negocio

qui ipsorum ex officio sibi specialiter aut generaliter commissio pphannarum et secularium: et usque ad sanguinis effusionem. membrorum mutilationem. necis inflictionem. et carcerum terrorem mulctarum et penarum impositionem tractare tallias et gabellas et collectas de vino: frumento et oleo qualitercumque distracto colligere et ab inimicis extorquere ac mortuaria que consistunt specialiter apud nos in defunctorum pecoribus ac vestimentorum melioribus tollere: et generaliter omnia et singula disponere subdelegare: relegare: depotare et ordinare solent et disponere que principes temporales in suo principatus dominio facere et ordinare solent.

Felix. Et si bene ppendo omnes et singulos negotiorum saltim horum (cere possent. nestorum actus. et insuper distractus et quasi distractus qui in mero et mixto imperio et modica maiori et maxima coactione comprehenduntur per vos et vestros expedire soletis. put de iuris permissione potestis. ut clare patet de re. ec. non alie. Ad nostram. et clarum. c. se cum plibus pecor. De quo quidem impio plenissime videre poteritis per spec. de iuris. om. indi. §. Notandum quod est. et quasi usque ad finem ipsius. §. et ibidem.

Abbas. Et hoc est quod ego volo (sincerius per Jo. an. in suis additionibus. lo si bonarum mentium (ut permisi) est culpam ibi timere ubi culpa minime reperitur: cum hec omnia et singula numero tumultuosa dispariter per nos annumerata sunt negotia secularia per nos et fratres expedita seu expedienda et sunt utique negotia inter hec nobis monachis imo clericis secularibus competentia: prime scilicet nobis culpa excessus et peccata lignum fenum et stipulam tot et tantis piculis immineant: in reddenda ratione que nostris e malis requiritur per nunc phorresco tremendo ratione.

Felix. Et reuera quia iuris angulos non noueritis omnes (nonabiliter respondere. nes: et merito bene mouent vestra et vestrorum mentes sed ad tollendum tantum propter scrupulum. ppendatis auctores sacrarum legum et canonum. Scriptum est enim quod per nos non possumus: per alios facere debemus. ff. de procur. l. i. ff. de adm. tu. l. i. Ita tamen. §. Bessille. et bene expienter videmus in tutelam et tutoribus ubi pupilli penitus in potenti potentia tutoris fulcita releuant oneribus. ut patet insti. de tu. et cu. et ff. eo. ti. per totum. Hoc idem in iurisdictionibus cetum clericorum et monachorum non competentibus officialium ministerio pagendis. Item sicut ubi persone eligunt industria. aut quod non licet vobis aut conuenit seu per vos non potest expediri in persona propria per aliam personam parant exercitia. ut dicit lex. C. de cadu. tol. §. Ne autem. et l. Inter artifices. ut patet in picture videri quod sepe sua morte industria vel sanctos vel angelos vel dyabolos multum uaces depingit in pariete vel tabula. sic similiter aliorum mechanicorum ponderat practica. et hec non dicuntur put et iurisdictiones manibus abbatum aut monachorum quali tercumque peracta seu pagenda munde sunt enim manum vestre per talium et aliorum vestrorum exercitia. et quod dicit lex pale. quod per nos non possumus et c. Nam tantum posse dicimur quod honeste possumus. xxij. q. ij. faciat. ff. de condi. et insti. l. Filius qui fuit. et id enim solum possumus quod comode possumus. de rescrip. Scissitatus. vel de iure et sine scandalo. de preben. Cum teneamur. et in glossa. ij.

Abbas. Et nonne dicit regula iuris. li. vj. Qui per alium facit. est pinde ac administrat per seipsum est ac si administraret per alium. ut ff. de adm. tu. l. Ita autem. §. Bessille. et l. tutores. §. Non solum. Item sicut tenetur iudicio unde vi qui deiecit per se. ita si deiecit per alium. ff. de vi. et vi. ar. l. i. §. deiecit. Item qui occidit per se ita et per alium occidit. C. de accu. l. Non ideo. C. ad fill. l. Si percussor. Arg. ff. ad tur. l. i. §. penultimo. Item si punitur tanquam calumniator qui per se detulit et non probauit. Ita et qui per alium. ff. de iur. fisci. l. ij. §. Diuus pius. et l. Non tamen. Ad idem potest induci. ff. de fideius. l. Postulare. cum infi

Monachorum

nitis iuribus similibus. unde pnt supra merito medullitus tremisco: si p alios
Felix tot crudeles actus singul dieb z horis mādato vl ordiatōe pficio.
 Bene mouemini. Nam hec regula fictiōe iuris videt fore vera naz
 als impossibile pcernit q ista q p aliū sunt ita fiāt ac si fieret p meipm. qz iure
 cauetur q etiā factū ab eodē diuersis tpib nō repñtet idēptitatē eiusdem facti
 vt. ff. de p di. inde. l. Si pō sorte. §. Libertus. z in aut. de fide instru. circa pñ. et
 hoc ē necessariū. alioqn archiepi z epi z abbates z ples eccliaz plati ppe suas
 in tempalib iurisdictiones eēnt frequēter irreglāres. Hoc idē videt velle Jo. an.
 post Dynū. in dicta reglā p vos allegata in mercurialib suis. Constat enī q
 pater nō portabit iniquitatē filij: nec econtra. quātumcūqz cōiuncti Ezech. xviij
 et. i. q. iij. Judei. xxiij. q. iij. §. Bis ita. Nec dñs punit pro facto familie sue ci
 tra mandatū suū delinquentis. de q plene Spe. de iureiur. circa fi. qz pctā suos te
 nent actores. vt dicit lex. E. d. penis. Sancim⁹. de his q fi. a ma. pte ca. Quesi
 uit. de sen. excō. Romane. unde filr scribit q delictū psonē in dānū ecclie nō de
 bet redū dare. enī si fuerit administrator: sindicus vel procurator aut nego
 tiorū gestor. De q plene p Henricū boyt. de excep. Venerabil

Abbas Hōne etiā pter iā dictas videt alia q si ad nīm ppositū reglā pñ
 nenter pducēda q dicit. potest qd p aliū qd pōt facere p seipm. vñ dic Dyn⁹ ibi
 dem. sicut possum p me emere vendere locare pducere z litigare. ita possum p
 aliū. vt. ff. de pcut. l. i. §. Usus aut. z de iniur. l. Si vn⁹. §. idē iuli. z. §. idem ait.
Felix Et sic seqretur q possem sine cor⁹ (et insti. p qd pso. age. pos. §. i.
 pozis lesione certis dieb ieiunare z eqnimitē p aliū h idēz ieiuniū
 possem pficere. vide de hoc textū bonū in. c. Pnia. de pe. di. iij. z glosaz bonā in
 c. Presbyt. lxxij. di. et aliā in. c. Anime. xxiij. q. ij. Scitis qz sup dictū ē q qd
 pōt p aliū qd nō p se. Item pōt qd p seipm qd nō p aliū. sic in pñti casu. Et sunt
 iuris regule reglaritē vere als regule nō essent si exceptōes nō erāpent. vñ dñs
 regulare cū suū dñū sit speciale. vt elec. Lupiētes. li. vi. z in glo. §. Comode
 et doct. ibidē. z hoc vñ in nre facultatis traditiōe. vt pñz p omēs vtriusqz iur

Abbas regulas. secus per alias scientiarum disciplinas.
 Plus errone⁹ sum qd prius. nec mihi radicē? ostat in tātoz tpa
 liū tumlibz vbi demū req̄scat purus pscie spūs aut salutiū nrōz potentat.
Felix Sine prioribz vñ ad vestre pentionis intentū. pcedere poterat nō
 stre responsionis apparat⁹ Constat vob primū q experientia rerū
 est magistra. z pñtūm rationū z iuriū ritu reglariter sulcita. vt le. z no. de elec
 qd sit. li. vi. Ecce primū q Constatin⁹ magnus impator xpia nissim⁹ p se z suis
 in impio successoribz tradidit suo tpe summo pontifici z suis seqntibz donariā
 magna z pñtūm urbem Romanā z multas italie z occidentaliū partiū regio
 nes: qd hacten⁹ sūmi z romāi pōtiffices tenuerūt. vtz in. c. Decernim⁹. xxiij. di. z
 palea est. z in. c. Futurā. xij. q. i. unde dic Jo. an. in addi. spe magna. de instru
 edi. §. Plunc aut videm⁹. q si donatio Cōstantini nō tenuisset. tamē ecclesia ro
 mana z alie ecclie z mōasteria tpaliū hmōi possessiones pscipsissent. Hinc vi
 dem⁹ qntas impatores romanoz: reges ac alie terre pñcipes ecclesijs z mona
 sterijs tradiderūt terraz suaz z diuinoz possessiones qd hodie tenent p vniuer
 sum mūdū dñantes. Hinc videam⁹ mōasteriū sancti Benedicti in sublaco fun
 datum. de q in. c. Cū ad monasteriū. de sta. mo. et totius sue regule sit exēplū
 et norma. z speculū sue religiōis. vt patz p idem. c. Quia p vniuersum mūdum
 taliter et in pñtate famatū z diuulgatū. q pñc put lōgis retroactis tempoz

De negotio

ribus per castra meri et mixti imperij munita cum omnibus pertinentiis videtur gloriose fundatum: et sub abbatis ibidem ministerio penitus constitutum. Item legitur de sancto Gregorio qui se construxit in Sicilia vir clarus monasteria. et infra urbem septimum in qua se fecit monachum. His sane monasteriis predia large tribuit etc. put hodie suum monasterium in urbe romana multorum horum possessionum et prediorum massola. Hinc monasterium sancti pauli extra muros urbis simili modo dotatum est. Item monasterium sancti Galli. de quo in c. Dilecti filijs. de pur. ca. in qua sanctus Beda monastice professionis vigeat et disciplina. de qua dicitur Jo. an. post robertinum in addi. spe. de arbi. §. sequitur. §. sed quod diligenter in hec verba etc. et quod in Germania est princeps maior abbas sancti Galli quod ex eo fortasse est locutus. quod idem abbas sub se vassallos vicem comites et barones generosos illustres et nobiles. homagia magnifica sicut princeps. idem princeps cum noiauit. et iurisdictiones sic princeps per alios exercuit. Item abbates morbacen. et Campidonen. his diebus ducibus austrie beneficia feudalicia contulerunt. et per eos de illis beneficiis tanquam vassalli investitura receperunt. attamen principes in veritate iuxta iuris dispositionem dici non merentur. sed est supbia in abusione. igitur tales ab adulatores proclamantur. Scripsit autem Gregorius papa Hermanno episcopo Metensis. put habet xxvii. dist. Quis dubitet. sic inquit. Quis dubitat sacerdotes christi regum et principum: omniumque fidelium preses et magistros censeret: ac si diceret. nemo dubitat. §. sunt principes et plures principes. put aliquid sunt argumentantes. sed hic largiter loquitur et in foro principum in qua papa vel imperator principes mundi subsunt illi hoc tempore quam profiteres sibi caput supponunt. ut le. et no. in c. Sane. de off. dele. sic largo vocabulo pastores habuerunt principes. ut. iiii. Reg. vlti. xliii. dist. in prin. de quibus plenius scripsi in li. de nobilitate. c. xliii. §. An ne abbates. Hinc infinitarum ecclesiarum et monasteriorum prelati sunt talibus privilegiis et prerogativis peroptime iuste rite et legitime dotati. et ab ecclesia Romana rationabiliter a tanto tempore cuius initium non est memoria hominum tolerati. et nec regula sancti Benedicti etiam de obsequantia strictissima per hominum dominorum et aliarum rerum quicunque temporalium supradictarum possessionem videtur fore violata imo confortata put patebit infra. Nec autem monasteriorum consuetudines in ordine sancti Benedicti sunt sufficientes ad tollendum omnem scrupulum conscientie et de ritu simili fuado sufficientes faciunt probationes. ut le. et no. l. dicto in c. Contra morem. Constat igitur quod omnia concessa intelliguntur de iure communi nisi prohibita in certis casibus repiantur. arg. xxvii. q. ii. Lex diuina. de sen. excō. Ruper. de quo. ii. q. v. Consultuisti. in glo. ii. et certum est quod vno concessio: concessa intelliguntur omnia que sequuntur ex illo. et etiam illa sine quibus concessum expediri non potest cum omnibus concessis. ar. i. q. v. Sicut christus. ubi de hoc. Ad idem. ff. de ihen. emp. l. Creditor. §. vlt. l. de bo. vacan. l. ii. l. i. ff. dele. ii. l. Quis. ff. de pe. le. l. Plang. §. Si ita de quo Jo. an. in mercurialibus super regula: cum quod prohibetur. li. vi. An si prelati concessit iurisdiclio prout promissum est. videtur sibi concessa omnia et singula que spectant ad hominum iurisdictionis exercitacionem. put si monacho conceditur quod sit in scholis omnia videtur sibi concessa que requiruntur ad scholarē. unde si eius interest potest ibidem accusare vel aliter agere conducere et locare. ut no. de accu. Ex pre. in glosa ii. Unde dicit archid. ne cle. vel mo. c. ii. li. vi. Dare operam sine intendere sacris litteris. non est de vocatione monachale. et idem abbati precipienti ut sacris rebus intendat monachus: obedire tenetur. Tamen ad hoc ut monachus possit esse in studio duo precipue requirunt. Primum est ut obedientia cogatur. quod ex se semper debet velle in claustro manere. Secundo exigitur ut intentio eius non sit ad gloriam sed ad sapiam aspirare. sufficit enim monacho si bonus est licet sit illiteratus vel irregu-

Monachorum

laris: sed hec nocent clerico. vt legiſt z no. xvi. q. i. l. Legi. in glo. ſufficit. vñ diſ-
 lex. Eſt obprobriū mōachis ſi velint videri periti ſeculariū negotioꝝ. L. d. epi.
 et cle. l. Reptim. L. de teſta. l. Coſulta. z ea rōne ſuadet eis q̄ in negotioꝝ mo-
 naſterij diſpoſitiōe p̄ſtituā ſindiciū. q̄ ſuos dei decz eē quicōs. de ſindi. c. Uni-
 co. Dicat etiā d mōacho q̄ ſi mutuū p̄bat tenebit mōaſterio vſq; ad p̄babilē mo-
 dū. ar. ff. ad macedo. l. Filiū habeo. z ibidē doc. z ſi talis monachus obligat li-
 bros vſ res alias p̄ ſcolari vſ alio. obligatio nō tenet. z ſi fideiuſſor fuerit ibidē
 pro aliq; ſilr nō tenet. vt diſc Archid. in dic. c. ij. ne cle. vſ mo li. vi. vñ prout col-
 ligiſt. lxxij. diſ. in. c. Si q̄s. z in glo. i. iurib; ad hoc bñ ſulcita. monach⁹ pōt eē
 eps in ecclia ſeculari. z etiā prelat⁹ in ecclia ſeculari. Item pleban⁹ in eadē. Itē
 canonic⁹ ſecularis. Item vicedomin⁹. q̄ eps d̄z h̄re teſtimonia monachoz z p̄t
 eſſe yconom⁹ epi. z ibidē vide Archidya. Item mōach⁹ pōt eē official⁹ cauſarū
 fori contentioſi de cōſenſu tñ abbatis ſui. vt notat will. de monte laudino. de
 reſcrip. Et ſi p̄ncipal. z Henric⁹ boijt. ne cle. vſ mo. Scdm. in ſi. Ex his ſuffi-
 cienter colligiſt monachos oīm tpaliū abundantiā ſine pctō poſſe poſſidere. put
 poſſidebāt ab antiq; z p̄ſtim Liſterciensēs. put clare videt de deci. nup. vbi d̄z
 euidenter de poſſeſſiōib; p̄ ipſos illis dieb; cōpatis z acq̄ſitis. z hodie videtur
 poſſidere. z q̄ pauca poſſidet cum paup̄tate maledicta minori felicitate vident
 ab oīmib; fulgere. Vñ dixit hiero. vt h̄. xxxij. q. ij. Moyses. Anima certe q̄ ſpi-
 ritus eſt in ſicco hitare nō p̄t. z iuxta glo. ibidē in ſicco ideſt in corpe rudi et in-
 formi. q̄ vtiq; corpus ſine aia rudiffima videt materia. imo ſpūſ ſctūs in ſicco
 arido z ſterili: necnē in ſecundo paupeꝝ loco habitare diuiti⁹ nō cōſuenit. vt
 in Lathuſiēſib; contēplatiōe ſctiſpūs. put aſſerit bene redolentiū z ceteri reli-
 gioſi q̄ ſpūs dei ducunt in p̄ſumatōe vite contēplatiue q̄ apd nos dicat p̄nūc
 reformatiōis. Qui quidē religioſi reuera deſiderabāt loca hacten⁹ in hitationē
 ſibi. z conſeq̄nter poſſidebāt z priores Jebuſeos z vir q̄nq; repellebāt vt a fru-
 ctu frumētī v̄ inī z olei multiplicati fideles xpī in pace requieſcerent. z ita dedit
 ſpiritus pinguedinē z pinguedo ſpirituī. Ac ſi diceremus q̄ obſeruatiē religio-
 nis cultozes nonniſi loca victualibus abundāter referta querebāt. anda quoz
 q̄ repudiabant. z eoz poſſeſſozes minime moleſtabāt. Sed ad p̄poſitū noſtrū
 redeundo dicam⁹ q̄ eccliarū z mōaſterioꝝ prelati hucusq; iuramēto multiſq;
 penis conſtricti māſerūt. q̄ h̄mōi dominia put alias ſuoz p̄dioꝝ poſſeſſiones
 quibuſcunq; iuriſdictionib; tanq; ſpiritalib; munita. alienare non potuerunt
 ſine ſedis apoſtolice licentiā. vt apparet de re. ec. nō ali. quaſi p̄ totum. Ex his
 igitur q̄ dicta ſunt notabilr colligiſt q̄ nō tñ vob dñe abbas. ſ; oīmib; eccliaz z
 monaſterioꝝ p̄latis p̄ mūdum cōſtitutis nomie ſuaz eccliaz z monaſterioꝝ
 licet dominia z dñationū inſignia patēter z potēter poſſidere z poſſeſſa manu-
 tenere. z nouas res tpales ſolenter acquirere. vnde iura n̄ra ſalubriter ſtatuerūt
 vt mōachus ſuccedat in hereditatē res mobiles z immobiles q̄litercūq; i ſe cō-
 tinētē. vt ptz. xij. q. iij. Non liceat. ſ; monaſteriu noie ei⁹ recipit z acq̄rit. xviij.
 q. i. c. i. De q̄ plene in nouell. de p̄ba. In p̄ntia. circa ſi. ſue magne glo. z ſ; ſuaſ
 ſed ſ; tñ ibidē vbi auētās cū potentia cōcurrere videt vt infra dicetur. ſ; ſi mo-
 nach⁹ nollet adire hereditatē z oīno vellet quieſcere extūc monaſteriu nō ſuc-
 cedit niſi coactus adeat. De q̄ Spe. de ſta. mo. p̄. Octauo q̄ritur. z in nouell.
 de p̄ba. In p̄ſentia in magna glo. S; Alanus dixit: q̄ ſi monach⁹ vellet here-
 ditatē penitus repudiare qd nō poſſit. vt ibidem. p̄. ſeq̄n. S; ſi monach⁹ vellz
 adire hereditatem et monaſterium recuſat p̄fertur voluntas mōaſterij vt di-

De negotiis

Abbas. Premissis bene perpensis (cit nouell. vbi supra circa finē. argue sequit̃ vt dicas an feuda intrā mōasteriū psonā seq̃ntur.

Felix. Vidi talem questionem in practica et iudicialiter expeditā. Nam dicit Johānes andree vbi. s. q. si huiusmodi feuda talia debeāt seruitia que monasteriū per se vlt̃ p aliū licite potest exhibere q̃ extunc omnino se quātur personā. sed si non potest monasteriū talia perficere seruitia q̃ extunc ad dominū debent redire huiusmodi feuda. allegat arg. l. de cadu. tol. l. vni/

Abbas. ca. s. Regantem. ff. de solu. l. Inter artifices.

Felix. Dicit Jo. an. vbi. s. q. vtiq; tales possessiōes cū onere suo transeūt ad mōasteriū. allegat ar. ff. dele. ij. l. Peto locū titij. s. i. Ticer sit. ar. contrariū in auten. de alie. emphi. s. i. colla. ix. sic etiam si intrans religionem habet vsufructū cuiuscunq; rei: similiter transit ad monasteriū. 7 dñrat ad vsu/

Abbas. tam intrātis tantū. allegat insti. de acqui. p. arro. s. Usus enim. Quid autem si ingrediens monasterium prius ad vitam suam emerat fructus aut cēsus in pecunijs aut alijs rebus consistētes an monasteriū licite recipiat huiusmōi fructus et cēsus ad vitam ingredientis.

Felix. Quis dubitat si ingrediens licite quondā potuit emere. 7 sibi talis ter puidere et sibi proximus esse cū caritas a seipso incipiat. xxiij. q. v. sed nō licet q̃ monasteriū quod succedit monacho: similiter recipiat ad vitam istius monachi. De hac igit̃ questioe vidi doctores sepe discrepantes. s. pluribus altricacionib; defalcatis. dicit Jo. an. in addi. spe. sup rubrū de vsuris post Hostien. si fructus certi vendunt ad tempus incertū: hoc est ad vitam hominis. id est ad horā mortis que incerta est. vt no. de pe. 7 remiss. Cum ex eo. ff. de adi. 7 de. l. i. et q̃ huiusmōi cōtractus ad vtrāq; partē scz vendentē et ementē sit licitus. et hoc si nō fiat in fraudē vsurariū. nec deceptio vltra dimidiam et satisfacit decre. fi. de vsu. vbi ppter incertitudinē excusatur cōtractus ab vsura. ad idem bene facit. l. Scim. s. penul. l. d. dona. Ibi. incertus enī fortune certus tē. 7. l. de vsu. Si ea lege. 7 l. Oleo. 7. l. de vsufu. l. Ambiguitatem. s. i. de sepul. sacris. cū. i. glo. Resistit etiam in hoc Hosti. Raymūdo 7 Goffre. quod vide in summa sua de vsuris. s. an aliquo. Predicti enī dixerūt q̃ si huiusmōi contrahētes credunt diu viuere intentio ipsorū est corrupta. Sed dicit Jo. an. vbi multū tempe viuit emptor nō habz venditor conqueri qui ecōtratio. s. morte felina nō fuisset cōquestus. facit ad hoc. l. de solu. l. penulti. Item est hoc accusare naturā cōtra. l. Maximū. l. de libe. pte. vlt̃ exhere. 7 in hac diffinitōe tanti doctoris sitis bene cōtentus. imo supstitiosum foret si magis velletis fore certus. vt legi 7 notat in regula Qui certus. de re. iu. li. vi. sic in casu pueri si quis emit fructus incertos ad temp⁹ certum. videlicz arborū oliuarum vel vinearū. dicit Jo. andree ibidē q̃ est idem ius: 7 q̃ similiter valeat contractus. hic autē et proxime pscript⁹ videlicet ad vitam hominis: religiosi personis singularib; semp ē interdict⁹ vt colligit̃ ex p̃dictis. secus de clericis secularibus.

Abbas. Sum cōtentus. sed adhuc alia questione mouet animus. quid si ingrediens monasteriū fecerat dum erat in seculo tales cōtractus. videlicet quia emerat census vnius floreni pro viginti florenis. aut qnq; pro centū 7 huiusmōi similes in alijs reb; cum pactis 7 conditiōib; de redimendo pro tali summa iuxta ratum temp⁹. an monasterium loco illius professi sine peccato recipiat illius fructus.

Monachorum

Felix De hac materia dudum et breuiter scripsi in tractatulo contra validos medicantes. et summarie: prout per multorum doctorum collegi collationes et dixi talem contractum fore usurarium nisi emptor tantum exponeret in solutione principali pro quanto communi cursu talis census emeret perpetuo: et si tunc emptor venditori facit talem pietatem. ut quoadocumque venerit ad pinguiorem fortunam redimere se valeat ab huiusmodi solutione. hic meretur fratri suo facere talem gratiam: sed si minus soluerit. videlicet. x. vel. xx. cum in veritate non sit moris illius terre pro tanto tales census comparare. mox presumitur dolus et usura: de quo monasterium se non intromittat. Nam contractus ex conventionem legem recipiunt et servari debet nisi reprobetur a iure hominum lex. de depo. c. ij. et ibidem in glossa. ij. In his autem contractibus intentio multum iudicat hominem. xxij. q. v. Humane. de sensibus autem et cogitationibus iudicat deus. xxxij. q. v. c. i. §. Quid autem. Si autem clerici vel religiosi aut laici possidentes superabundantiam aurum vel argentum. scientes ipsum fore sterile et non indigent. nec aliter per illud volunt subuenire pauperibus. aut alijs suis in christo confratribus multis debitorum oneribus gravatis. Hi ut hec sterilis massa auri vel argenti contra suam naturam. put alchamiste laboraret fructificet: faciunt tales contractus. etiam secundum cursum quo tales census perpetuo venduntur. et ecclesia que de occultis non indicat. videlicet militas ut de symo. Sicut. cum cor. in glo. hos contractus permittit. secus de ecclesia triumphante. ut in de. i. de here. et in glo. Hic placet. Est tamen magna differentia inter usuram taliter palliatam per quam subuenit sepe salubriter opprimi timetibus. et inter nudam usuram nullo colore bono vestitam. put inter eandem et rapinam. Nam usura sit sine violentia. quia scienti et consentienti non fit iniuria: neque dolus. de reg. iur. Scienti. li. vi. de sent. exco. Contingit. et in glo. i. secus de furto et rapina. unde leges furem et raptorem ultimo supplicio condemnant. de quo Azor in summa dicit penes. sed non usurarium qualitercumque procedente. Pena enim gravior ubicumque imponitur gravius exinde peccatum estimatur. ut le. et no. xxxij. q. vij. Quicquid in omnibus. et in glo. i. Sed aliter secundum canones. quia si laicus est usurarius. hic est excommunicandus nisi restituat. de usu. Preterea. et clerici ab officio et beneficio suspenduntur et repelluntur etiam a dignitatibus. de excess. pla. Inter dilectos. et etiam deponi debet si communicatur. clvj. dis. Quia multi. et nihilominus excommunicandi sunt et fortius quam laici. ut colligitur ex premissis. Videamus igitur perpendendo quo criminis ausu sit perplexus qui contra conscientiam facit prout premitte tales usurarium contractus palliatos aut dolo et fraude punctos. de quibus doctores scribere consueverunt de emp. et vendi. Cum dilecti. et super glo. ult. et eod. ti. Ad nostram. quod. c. facit ad propositum. Cum igitur put premitte monasterium hominum personis in totum succedat. tenetur idcirco monasterium in quantum ad ipsum pervenit querulantibus respondere. ff. de calum. l. Tutelas. ff. de adop. l. Si arrogare. Insti. de acqui. p. arro. §. i. et idem est ubicumque alicuius patrimonium ad alium que pervenerit. L. de vi. pub. l. ij. ff. de fideius. l. Inter eos. §. si.

Abbas. Quid autem si res taliter est donata alicui laico vel clerico cum conditioe quod alienare non possit. et ille se et sua tradidit monasterio. nunquam monasterium

Felix Dicunt doctores quod sic ar. ff. de fini. dora. l. i. (sterium tenebit illas. ff. de le. ij. Pater. et in eo quod le. et no. de iurepa. Ex lris. licet sit ar. §. ff. de le. ij. l. pero luti titij. §. si. de q. Jo. an. l. c. In pntia. de pba.

Abbas Quid autem si monachus in sua oblatione aliquid mandavit expendi. et maxime ad pias causas.

De negotio

Felix Dicitur q̄ ad implenda est voluntas taliter intrātis tanq̄ mortuū
ri et testamentū facturi. cū put p̄dictum ē monach⁹ mortuus sit mū
do postq̄ mōasteriū intrauerit. et p̄fessionē fecerit. ar. ff. de pac. § iij. cū reg. in
fine. et. l. de pac. l. Regem. Idem si mōach⁹ v̄l monach⁹ adus anteq̄ intret mō
nasteriū mādāt ne aliqd de his q̄ secū trāsferūt. postea alienēt. i. aut. de alie. em
phi. §. sc̄tissimas. col. ix. licz aut ad h̄ obfūdū nulla cōpetat mōasterio actio §
plati. v̄l mōacho § mōasteriū. tñ plati ex officio h̄ faciēt adimpleri. l. de libe.
cā. l. Cū affines. de testa. Nos q̄dē. et. c. Judicante. et. c. Si heredes. et. c. Tua.

Abbas Quid aut si aliq̄s ingrediat monasteriū cui nō h̄ h̄re p̄pria bona
immobilia sic sunt fr̄es sc̄ti Augustini. heremitaz. p̄dicatores
aut fr̄es minores et aliq̄ pro dñō mēdicātes. et hi fr̄es habent put p̄sueuerūt ho-

Felix Dicūt quidā bona imobilia ingreditis debent ha- (na imobilia.
beri p̄ derelicto. et sic occupāti p̄cedūt. ff. p̄ derelicto. l. i. ij. et. ij. et p̄
totū. v̄l in cā caduci sūt. l. d. cadu. tol. l. Unica. S; aliq̄ dicūt q̄ dñt venire ad
heredes ab intestato. q̄ exq̄ p̄fessus ē mortu⁹ fingit put p̄dictū ē. et pbat. l. de
epi. et. cle. l. Dico vob. Tertij dicūt cū nō sit tñ mōach⁹ tal mōasterij qd̄ igredit
sed ep̄i dyoces exq̄ mōasteriū tale ē q̄ nō p̄t h̄re bōa dñt ad ep̄m puenire. xvi. q.
i. Qui vere. et. q. i. c. vnico. et. q. i. de puellis. als de viduis. i. et ibidē de hoc
fm̄ Inno. et. meli⁹ ar. de deci. Qm̄. et. l. de ep̄i. et. cle. l. nullū nocere. §. q̄ si testa
mētator. S; dic̄ Jo. an. in dic. c. In p̄ntia. de pba. quicqd̄ tñ scribatur p̄ illos
alia mōasteria volūt h̄re bona nō vt sibi retineāt s; vt vendāt. quo autē iure h̄
faciāt h̄ aduertāt. generalr enī p̄ciū succedit loco rei. ff. de vsufri. l. quia q̄ p̄cio
et. ff. de tribu. ac. l. Procuratoz. §. nō aut totū. et. l. aliq̄n. fm̄ Hosti. et de hoc in
spe. de sta. mo. §. ij. vide qd̄ nō. de reli. do. c. Uno. li. vi. in glo. veterē. vbi Jo.
an. remittit ad Lynū et ad p̄stitutionē de fr̄ib⁹ miorib⁹ et p̄les alias qōnes p̄pe
ad dispositōes mōachoz faciētes. vide spe. de sta. mo. et Jo. an. i dic. c. i p̄ntia.

Abbas Quid si fili⁹ regis aut marchionis ducis vel comitis aut baronis
fiat monachus: et pater morit sine alio herede. nunqd̄ huiusmōi

Felix Dixit Alanus q̄ sic si iure heredi- (dominia accedūt monasterio.
tario sic deferatur. Dicit tñ Spe. vbi. §. §. x. q̄ hoc de facto nō fua
tur. His igitur et alijs p̄missis et sincere p̄pensis. vos dñe abbas videtis expe
rienter q̄ tam ex donatiōe libera q̄ ex successiōe naturali vel paterna monaste
ria religionū quorūcūq̄ abundāter ditata. et p̄ diligentē sollicitudinē et nego
ciatiōis occupatiōem: ac religiosoz p̄tinuā solertiā. est h̄mōi abundātia fidelr
introducta et iuridice cōfuata. et a tanto tpe cuius initij nō est in hoim memo
ria. et q̄tū h̄mōi ius aut iurisp̄scriptio opetur cū p̄suetudie solēniter cōtinua
ta notat ex p̄script. et in. c. Cū p̄suetudinis. de p̄sue. cū ibi notat. Vides etiam
q̄ notant dicim⁹ p̄ solertiā q̄ a dñō p̄ platoz et alioz fratrū negligentia dissola
tam q̄ iuxta legē p̄pe doli ē. vt. ff. mā. l. si fideiussoz. i. Rñ. h̄mōi felicissima abū
dātia plerūq̄ videt̄ deserta dissoluta et dissipata. p̄elatus enīz nō solū tenet de
dolo culpa lata et leui ad instar tutoris. l. de peri. tu. vel cu. l. Si res pupilli.
sed etiam de negligentia. vt in. c. Eaq̄. de offi. archi. cum etiā p̄pter negligentia
remoueat. de offi. cu. c. i. et. i. q. i. §. Ecce cū honoris. lxxi. di. Dicta. et sic etiam
iuder p̄pter negligentia remouet. l. de offi. p̄fe. Quiētis. l. quos et. ff. d. custo.
et exhi. reoz. l. Larceri. et. l. Non est. Sic p̄pter negligentia papa Zacharias
deposuit regē Francie. xv. q. vi. Alius. qd̄ pōt intelligi cū crassa est negligentia
Arg. i. q. i. Quicqd̄. ff. de p̄b. sig. Vagne. Vñ negligentia p̄lati mortale p̄ctū ē.

monachorum

vt. lxxxi. dist. Dictū est nob. et de re. iiii. c. penul. vbi dicitur. Non potest esse pastoris excusatio si lupus comedit oues et pastor nescit. Et a domino diligentia in quolibet presidio te videtur meritoria. de qua dixit bonus Josaphat ad indices terre. Cum diligentia cuncta facite. ii. Paralip. xx. et hanc diligentiam dicimus sollicitudinis occupationem imo negociationis exercitacionem. et in his laudamus ioseph Ben. xli. et c. sequi. quod tempore fertilitatis collegit. et tempore sterilitatis regem Pharaonem et se et suos subleuauit unde si ecclesie et monasteria terre nostre. et presertim. primum per gentes inhumanas vicibus interuenient. cum copulicibus desolata et ignis voragine consummata quondam tempore pacis cum negociationis sollicitudine diligenter thesauros in abscondita collegissent iam sua monasteria miserabiliter cum suis possessionibus dilaniata restaurarent. sed quia nil reueruata vident. igitur cum lamentabili penuria fratres et sorores destructo pacis et religionis loco in pretium sacratissime regule exules per mundum vagantes conspiciunt aut si in alia terra villarum aut prediorum possessiones contingerent. putarent licite potuissent ut le. et no. de deci. nup. primum ibidem moram ducerent. aut cum eisdem suas mansiones et alias personas recuperassent. et hec est sollicitudo de qua dicit Latho. diligentiam adhibe. et Apoc. xvi. dicitur. Beatus qui vigilat et custodit vestimenta sua ne nudus ambulet.

Abbas. O felix tu loqueris (let et videant videlicet homines turpitudinem suam. ris ut crudus iurista qui sperat et spectat tantum transitoria et temporalia. et non curat si per vana consilia inquam aia. nec in te latent decocta feruore caritatis igne diuinarum scripturarum: imo tuarum ministeria. unde ad ultimum et consequenter tergoten perpende nostra responsoria. et quod dixisti de vestimentorum custodia. audi quod dicitur Bre. mox. xij. c. iij. super eodem verbo Vestimenta quippe custodimus cum precepta innocentie per suam in mente. ut cum nos indutos culpa nudat. et ad amissam redeunt innocenciam primum aperiat. et insuper largiter loquaris de sollicitudinis diligentia sed si tempore pacis per maius non erat residuanda. quod dicitur quod diligentia in rebus et negociationibus res per supponit habitas putatio per supponit hitus. ut no. Bar. ff. de ob. l. Dec. An scias quod triplex est negotiorum sollicitudo. quod quidam vituperat. quedam tolerat. et quidam laudat. Primum prohibet Math. vi. vbi dicitur. Nolite solliciti esse etc. quod nimia sollicitudo temporalium suffocat spiritualia quod utique temporalibus sunt preciosiora. de qua dixit di. Hinc etenim. et Lu. viij. et torquet hominem nimis: ut dicat. Recessit somnus ab oculis meis: et cor meum per sollicitudinem. i. Macha. vi. Hanc autem sollicitudinem et diligentiam per se cauere debent omnes clerici et religiosi. ut leg. et no. xij. q. i. Cui. vbi dicitur. Cui portio dei est nihil debet curare nisi deum ne alteri impediat necessitatis munere. hec enim est per sacerdotis fuga abdicatio domesticorum et quidam alienatio carissimorum. scilicet parentum etc. ut suis se abneget quod fuire deo elegit. Hec ibidem per Ambro. Ergo omnem sollicitudinem in eum pericietes. i. in deum. quod ipsi cura est de nobis. i. per. v. et hec et alia per me super enumerata sunt perit de me negociationis documenta. Secunda vero negociationis sollicitudo est tolerabilis. ut quis sic transeat per bona temporalia: put infra dicitur. Tertia sollicitudinis negociatio est laudabilis deo et hominibus quod est circa mere spiritualia sic circa sacrarum scripturarum collationes et verborum dei seminationes. exemplo apostoli. ut. i. ad Thess. ij. fiduciam habuimus in domino loqui ad vos euangelium dei in multa sollicitudine. et etiam sollicitudo sit circa pacem inter deum et peccatores et etiam inter homines faciendam. ad Ephe. iij. vbi dicitur. Solliciti fuare unitatem spiritus in vinculo pacis: et maxime circa opera caritatis et pietatis: videlicet elemosinarum que habent per missionem presentis vite et future. clj. dist. s. i. xvi. q. i. Decime. Constat autem mihi de quibusdam nostre professionis fratribus talia minime perpendentibus. si autem quorundam religiosorum conseruatoria sunt auro et argento et omnibus humanis vti

bus per huiusmodi pambula diligentie diligēti diligētia supueniēte referta. et
sibi proximiores de Joseph p̄sagio forte timentes suis in christo confratribus
prout p̄mittitur periclitatis subuenire nō perpendētes et his et alijs miserabili
bus personis non miserātes. et de sue negociatiōis: etiaꝫ licite cōmertio consci
entiā formantes. et de tantarū animarū et corporū periculo minime cogitātes.
et prout fecit Grego. qui triginti milia Rome paup̄s sub regula: exceptis dei fa
mulis longe videlicet in sicilia vel calabria: et prope positis non pensantes. hi
sunt de q̄b̄ dixit X̄pus Math. xxiij. excolantes culicē. camelū autē glutietes.
Audi quid dicat Ambro. de officijs et ponitur. xij. q. ij. Aurum ecclesia habet
nō vt seruet sed vt eroget et subueniet necessitatibus. quid est op⁹ custodire qd
nihil adiunat: an ignoram⁹ quantū aurum atq; argentū de templo domini su
stulerunt. videlicet gentes etc. Et infra. Melius fuerat vt vasa viuentiū serua
res q̄ metalloꝝ. His nō potest respōsum referre etc. Item sequit̄ ibidē p̄ Hiero.
Multi edificant parietes et colūnas ecclie subtrahunt marmorea nitent au
ro etc. nulla est dilectio. id est cogitatio. Item ibidem caplo seq̄n. Amico quic⁹
q̄ rapere furtum est. ecclesiā fraudare: sacrilegiū est accepisse paup̄ib; erogan
dum etc. aut qd apertissimi sceleris ē exinde aliquid subtrahere omniū p̄redo
nū crudelitātē superat etc. Et omnia iura volunt in effectū opes reservare et
pauperib; nō subuenire: qd omniū p̄redonū crudelitātē supat. pro hac materia
proprie videas. c. Sicut hi. xlvij. dis. et sunt verba sancti Ambro. scripta super
xij. c. Luce. et post multa dicit. Propriū nemo dicat qd ē cōmune: plus q̄ suffi
ceret. sumptū violētē obtentum ē. Et infra. Nunquid iniqu⁹ est deus vt no
bis nō equaliter distribuāt vite necessaria. vt tu quidē esses affluēs et abundās
alijs vero deesset et egerent. an idcirco magis quia tibi voluit benignitatis sue
experimēta conferre et alium per virtutē patientie coronare. tu vero susceptis
dei munerib; et in sinū tuum redactis nihil reputas te agere iniquū si tam mul
torum subsidia solus obtineas. quis enī tam iniustus tā avarus q̄ qui multo
rum alimēta suū non vsum sed delicias facit. q. d. Nullus. Neq; enī minus est
crimini habēti tollere q̄ cum possis et abundas indigētib; denegare. esuri
entiū panis est quē tu detines. nudorū indumētū est qd tu recludis. miserorū
redemptio est et absolutio pecunia quam tu terra defodis. tantoꝝ ergo te scias
inuadere bona quātis possis p̄stare qd velis. id est velle debes. Nec ille.

Felix Et quid hec ad nostre p̄ncipal̄ materie deductionē nisi qd p̄ solertā
tempaliū diligētie negociationē puenire poterim⁹ ad vtriusq; vite
cōmoditatē. Flā nō dat qd nō habz. i. q. vij. Daybertū. et ei⁹ periclo nihil ē. ff. de
furt. l. Itaq; si illa. in p̄n. et nec laudabim⁹ eū sicut illū d quo dicit Hilare datorē
diligite ds. ij. ad Cor. ix. et xxiij. q. vij. s. Ex his. nec sibi dici p̄t. Date et dabitur
vobis. Lu. vi. et centuplū recipiet: et vitā etnā possidebit. Math. xix. et beati⁹ est
magis dare q̄ accipere. Act. xx. et xvi. q. i. Predicator. de cele. miss. Cum marthe.
Abbas Non dubitam⁹ qn nō habentis sincer⁹ cōpassiōis sup afflictos
tristis anim⁹ mltū danti cōparet. de q̄ pulcre p̄ Greg. mora. xx.
c. xxy. et vidim⁹ in vidua q̄ duo minuta misit i corbonā Marci. xxiij. Lu. xvi. de
quo pulcre. xxiij. q. i. Qd. circa fi. et ibidē in glo. Sz hntis et nō dantis put pre
missum est tenacitas apud omniū bonorum largitorē non excusatur. et p̄sertim
apud religiosos magis videt̄ viciosum. qui autē p̄iungūt domū domui. et agrū
agro. et vt multipl̄r augeatur census sollicitudis cū studio (de q̄ infra dicet) et si
ex supabūdanti thesauro villā emūt. sicut ille de q̄ Lu. xxiij. quā necesse habuit.

videre nō tñ ea necessitate q̄ excusat a pctō. de q̄. xviij. di. Peruenit. z in glo. ij. sed p̄fēs suos p̄dictos vl̄ alios xpi fideles p̄mittūt in tam miserāde nēcitatē articulo. timeo verisimilr̄ trepidando put̄ xps vbi. s. q̄ nemo viroz̄ illorū q̄ vo
Felix. Disciplina vel (cati sunt gustabūt cenā suā. nūc nec in ppetuo. miscōia mltū destituit si vna sine altera teneat. z rigor est māsuetu dine tēperād⁹. xlv. di. Disciplina. de iudi. Dudū. i. Cle. Videat̄ iḡ. De rigore v̄ro. qz in q̄ mēsurā mēsi fueritis remenietur vob. Marci. iij. Lu. vi. de pe. z re.

Abbas cum ex dimissis procedam⁹ ad priorē materiā negociatiōis. Et igit̄ dicas si mōasteria put̄ p̄mittit p̄ donatiōes aut emptio nes seu successiōes ditata. z sibi p̄pterea acq̄runt dominia in q̄b⁹ p̄suetudo fuit aut dños t̄pales quondā p̄scripta possidētes dominia q̄ si rusticus decessit si ne filio nepote aut alio de sua stirpe vel linea descēdentes nō obstatē q̄ hz frēs aut soroz̄ filios z filias aut eorū dē descēdentes dñs q̄ndā totū occupauit iure peculij. an. p̄nūc licite mōasteria h̄mōi possint vti. tali vl̄ simili iure cū penit⁹ vi

Felix Dico vob q̄ tal̄ p̄suetudo p̄ monaste/ (deatur fore p̄ legē nature. ria legaliter ē fuāda: si saltē est vl̄ fuit p̄scripta. Nā dñs q̄ndā z nūc monasterij potuit allegare q̄ isti rustici ab initio h̄ pacto fuerit sic cassati vel re legati. z ad h̄ p̄bandū inducit̄ p̄suetudo q̄ est optima legū z dubioz̄ interpretes de p̄sue. Lū dilect⁹. Ad h̄ in Leuiti. xxy. vbi dicit dñs. Terra q̄z nō vendet̄ in p̄petuū qz mea ē: z vos aduene z coloni estis mei. z ita dicit Hosti. de na. ex li. v̄c. p̄. vlt. sicut similr̄ p̄suetudines seruare p̄suari cōpellunt̄ rustici vt defunctorū ru sticorū melior vestitus aut meli⁹ aīal qd̄ habuerit p̄ciat ad terre dños. z nūc ad

Abbas Et si debiliores aut al̄s (monasteria q̄ h̄mōi dñis succedunt. impotētiores rustici v̄si fuerim⁹. z h̄mōi dominia cū iurib⁹ suis iā annūeratis aut alijs sibi p̄ rebelles manutencere nō possem⁹. q̄b⁹ remedijs

Felix Non tñ p̄ rusticos s̄z etiā p̄ quoscūq̄ nobiles et (vti voluerim⁹. alias vniuersitates. p̄ncipes terre seculares ex debito tenent̄ ad de fensionē oīm eccliaz: q̄z subsidio facietis vos cūc̄s rebellib⁹ potentiores. vt le. et no. de sup. ne. p̄. c. ij. li. vi. z de h̄ videat̄ valde gl̄iosum iuris textum sumptuz ex fido. li. iij. de summo bono. c. liij. canonizatum. xxiij. q. v. p̄ncipes. z ibidē glo. i. q̄ q̄tuor capitula ibidē seq̄ntia inducūt̄ ad h̄ vt terre p̄ncipes ecclesias defendāt. z reos viuere nō p̄mittāt. Et p̄p̄dat̄ ibidē q̄z solēniter diuine dele gatiōis auctē defensiōis illi⁹ officio p̄ncipat⁹ nobiliū tam laudabilr̄ sibi cōmis so vtitur aut vti debet in vniuerso mūdo. S̄z si nollēt qd̄ absit scitis q̄ mu nera placāt hoīes deosq̄. vt no. Ben. xxiij. de Esau z Jacob. z p̄prius per eun dū Jacob Ben. xliij. q̄ dixit. Deserte viro mūera videlicz̄ Joseph z c. Et igitur dicit Lombardus in prouerbio. Qui habet terram habet guerram. et allegare possum⁹ prouerbia cōmunia siue vulgaria. vt le. z no. xvi. q. i. Regi. imo tanq̄s autentica. de q̄ Hosti. de elec. p̄ venerabilē. s. q̄ autē. Unde frēs minores d̄ ob seruātia vob Listerciensib⁹ sunt quietiores. z cū oī abūdantia v̄sa put̄ p̄misist̄ inquietissima vob alimēto degūt quasi quotidiano similiores z alimētoz̄ noīe intelligunt̄ etiā vestes z habitatio. vt le. z no. x. q. ij. Epus. in glo. ij. vnde iura vestra stipendijs v̄ris defendat̄ z t̄pa redimat̄ qz cara sunt. Ad ephe. v. z. xviij q. iij. s. vlti. z ita vt Antiochus redimeret pplm suum dedit stipendia de erra rio suo. i. Macha. iij. z ita facit summ⁹ pontifex z alij mundi pontifices. Nam nemo suis stipendijs militare tenetur p̄ vob. vt. xij. q. i. Dis. xv. q. ij. In sum ma. de p̄scrip. Cum ex officij. z ideo dñs abundāter vob prouidere voluit.

Abbas Et quid paupes facient religiosi taliter suppressi: qui nec per se
nec per alios iura sua et suorum monasteriorum defendere possunt nisi
Felix Non est hoc nouum in mundo. sed de simili formidum. (multum desolati
lose pudenter tremendo. sic oculi suorum in manibus dominorum suorum: et sic oculi
ancille in manibus domine sue. ita oculi legum impialium: imo ipsi impatores qui dominus mundi
lacrimatur querendo proclamantes. quia potentioribus pares non possumus. ut le. et notat
ff. de alie. iudi. mu. ca. fac. l. quia etiam cum per cor. in glo. que narrat insuper quendam sapientem
dixisse quod maiorem nemini prestat honorem. uicem canones et leges. concordes. de ma. et obe.
Lui inferior. quia honorat potentem in eo quod potens est et despiciunt pauperem ut le. et no.
clix. di. Sacerdotes. et sic libere dicamus: ad dyabolum paupes. nisi habeant patientiam
que proprie uult suas et suorum iniurias equanimiter tolerare. xxij. q. i. In me-
dio. et faciant de necessitate uirtutem put fecerunt abbates Listerciem. ut per in
ca. Super. de deci. cum put permittit quod potentiores ipsis non est consulendum. nam
quilibet tamen ius presumit habere iuxta mundi cursum quantum potest defendendo autoriza-
re put de hoc in libro de nobilitate scripsi. c. xxij. §. et quod hoc ad propositum.

Abbas Quid autem est de illis principibus et nobilibus seu alijs quibuscumque
quod nos in nostris iuribus et rebus mobilibus et immobilibus multipliciter grauamus
Felix Contra tales iuris habemus gloriosissima sufficienter remedia. (tribus.
dia. et beatus cui sunt tempore nostro profutura. alioquin put predictum est non sunt ve-
neratione digna. et primo de immuni. ec. c. Non minus. ex palio Lateranensi. procedens. ubi
dicit manifeste quod laici quicunque qui angarias collectas vel alia onera quicunque ecclesie
vel monasterijs vel bonis rebus eorum imponunt aut iurisdictiones et auctem platorum
eorundem diminuerint vel perturbant. et si moniti non desistunt ipsi et fautores eorum
excommunicati sunt donec satisfactionem exhibeant competentem. Item de in decre. Ad-
uersus. eo. ti. Laici indicentes ecclesie aut monasterijs tallias vel exactiones que diuer-
sis modis fieri consueverunt. tales et fautores ipsorum excommunicati sunt. donec satisfaci-
ant monitione semper premissa. Item in. c. Fluuerit. de sent. exco. ubi de Excommuni-
cati sunt facientes et scribes statuta vel introducetes consuetudines in ecclesie liber-
tate et ipsa facientes fuari. et preiudicantes et consiliarij locorum ubi edunt talia vel obfuan-
tur et iudicantes secundum ea. vel scribes in forma publica iudicata. Item. e. c. ti. in
ca. Breuē. ubi dicit promulganda est excommunicatio in consiliarios et officiales
nisi statuta facta in ecclesie libertate in loco cui preiudicant de capitularibus deleri faci-
ant et caneri quod talia de cetero non attemptent. et facientes statuta fenda que tenent
ab ecclesia perdant et priuati sint eisdem. Et ecce per reuerende nonne uobis populi
me priuatum uidetur: dum maxima mundi persecutoribus uestris infligitur que pena ui-
delicet excommunicatio nuncupatur. ut. xxij. q. iij. Corripit. et insuper episcopalis mucro non
minatur: quo frequenter et salubriter prelatio spiritualis ponitur. xvi. q. ij. Uisus. de quo
ij. q. i. Remo. i. glo. i. et breuissime quod sacerdotes clerici et monachi sunt immunes ab
omni exactione temporalis. et in hoc concordant canones et leges impiales diuersi. ut patet
in dictis iuribus pertinenter ad hoc allegatis. et. L. de sacrosanc. ec. l. Administra-
tiones. et. l. Placet. xxij. q. vlt. conuenior. et. §. quis. xi. q. i. Si tribunal. xviij. q.
i. Noua. xi. q. i. sacerdotes. sic et oia que uelibus ecclesiasticis deputantur que ad fundacionem
ecclesiarum et cimiterium et domos et ortos iuxta positos immunita sunt esse ab omni exactione
ne. Cetera autem cum suo onere transeunt ad ecclesiam. de cen. c. i. ubi de hoc. et licet
clericorum nomine non comprehendantur. ut legitur et no. de biga. li. vi. c. Unico. et ibidem
per Archid. in glo. vlt. ubi etiam dicitur idem quod bigamus non potest fieri clericus sed monachus quod
monachus clencatui minus est dignus. sed postquam bigamus factus est monachus: habet priuilegium

legiū clericorū. vt dicit nonel. in dic. c. Unico. li. vi. tñ eccliarū noīe mōasteria cōprehēdunt vt plene pbat. xliij. di. §. Auēte. cir. fi. et hoc dico qz dū iura loquūt de imunitate eccliarū monasteria similr includunt. sed quādo et qñ nō. et quid nomie eccliarū cōprehēdat vide archid. in. ca. Unico. de pfe. ec. li. vi. in pñci.

Abbas Audio te o felix gūlāter pcedentē in omī rez. abūdātia et humaniter gaudentē in diuitiāz tēpaliū pfluētia. Ad qd ponderas verba xpi qd dicit Diues difficile intrabit regē celoz. Math. xix. Itē facili? ē camelū p foramē ac? trāsire qz diuitē i regnū celoz. Ibidē. et Lu. xviij. et dimissis scripturis dicit iste venerabil' Boetius. ij. de pso. psa. v. in fine. O p clara opum mortaliū bñtudo quā cū adept' fueris securus esse desinis. et vt de scripturarūz patenter inūcrabiliū tumultū summā sūmaz tollere valeas. xps et oīm scōz patrū et pphāz cetūz frēqnter detestabant (quas tu sūme colis) terrenāz diuitiāz potētatis et lucidius ppendēdo siue res nre sint cōes generales vel speciales aut peculiāres. si nō defecerit virt' mea in pūsiōe sumptū et expensāz largi i me sunt mihi diuitie. silr et abūdans abūdātia tēpaliū sufficientissimā et paup inops et medic' aliter nō pqr̄itur p singulos dies lamētādo qz de hmoi rerū carētia. et nonne sunt propriissime cōtraria egestas et abundantia.

Felix Amore dei nō puto difficultatem talibz obiectionibz rñdere. et qz diuitijs salubriter valeam? insistere. vos ppter ea dñe abbas fratresqz vros nō dubito scripturāz rōnibz infinitis redolere. Nam dixit Breg. moraliū. ix. c. xx. Nō est q census in crimie sz affectus. cūcta enī q de? condidit bona sunt. sz q bonis male vtiť: pfecto agit vt q si p edacitatis ingluuiem eo quo viuere debuit pane moriat. igit' paup ad requiē lazar? venerat. supbū pō diuitē tormēta cruciābāt. sed tñ diues Abzāā fuerat q in sinu lazar? tenebat: q tñ actori suo colloqns dicit loquar ad dñm meū cū sim puluis et cinis. qd itaqz iste diuitias estimare nouerat q semetipm puluerē cinerēqz pensabat. Hec ille. et de hmoi diuitijs qñ pñt et quando nocent pulcre psequit' ibidē Breg. et in pluribus capitul sequētibz.

Abbas. Audi queso bone Felix qd idēz dicat in eodē li. v. c. viij. allegās Paulū. i. ad Corinth. vi. et. x. et. xi. q. i. Aliud. sic inqñens. Omnia mihi licent sz nō oīa expediunt. cū enī mens pcepta desideria sequit'. seruire rebus pūnciā quoz amore superatur. sed Paulus cui cuncta licent sub nulli? potestate se redigit. quia semetipsum etiā a licit' restringēdo ea que delectata premerent despecta transcendit. Et infra. Sciunt enī q nequaqs mens ad superna attollitur si curarū tumultibus cōtinue in infimis occupatur. Item qui ergo rebus tēpaliū occupant: tunc bene exteriora disponūt cum sollicite ad interiora refugiūt. cum nequaqs fortes pūrbationū strepitus diligunt sz apud semetipos intus in trāquillitatis sinu requiescūt. Hec ille. Vñ statuerūt iura q etiā a licitis abstinendū est si eoz occasione puenit ad illicita. lxxi. di. Volum'. et hoc practicam? in ordine nro p singulos dies. quia qz deus pūncit et licitū fuit vicz viz et mulierē. vt Bēñ. i. vt mltiplicarent sup terrā nos in vno monasterio simul pmanere nō pmittim'. iuxta id qd legit et no. in. c. Periculoso. de sta. regu. li. vi. et. ij. q. ij. diffinim'. et. c. sequenti. ne licitū fm nature legem ruat in illicitū. Sic ad ppositū qz dubitat negociationē cū diuitijs fore licitā. sz frēquētissime p eandē put pfortiū viri et mlieris nascit' pctm. imo vicz deest pctm. Nōne securi? imo securissimū eet nos separe a tātis diuitijs q nccario requirunt officiū negociatōis: etiā diuerse et aduerse exercitatōis. sic etiā sepamur a mlieribz ppter vtriusqz piclū pñtiose frēquēti occasiōis. vñ legibz cauēť ipialibz q p

pter difficile separationē liciti ab illicito phibetur q̄s a toto. ff. de aq̄ quoti.
et esti. l. i. §. Itē q̄rit. z. ff. de aq̄ plu. ar. l. i. §. Itē sciēdū. in fi. z. §. Si vicin⁹. z. l.
iij. §. finali. sed ad ea q̄ frequēti⁹ sūt iura coaptant z referunt. vt. L. d. lati. li. tol.
l. i. §. sed z si q̄s. xxviii. di. De siracusane. de cle. diu. diuersis falla. viij. q. v. De
nig. xix. q. ij. Due sunt. ff. de vsuca. l. Iusto. §. i. Rñ. in fi. ff. de legi. Flō adea. et
iij. q. v. Accusatores. s. qz frequētissime ex diuitiaz tumultu q̄ necessario negocia
tionis occupatiōes req̄rūt pueniūt pctōz inq̄namēta tanq̄ ex viroz et mlierū

Felix Scriptū est. Noli esse nimīū iustus. qz qn⁹ (cōbinatiōe cōtinua.
doqz iustus perit in iusticia sua. ij. q. viij. §. De his. de pe. di. i. Ser
pens. Flōne xps dixit. Jugū enī meū suauē ē et on⁹ meū leue. Math. xi. in fi. et
dixit Iohes crisost. et hī. xvi. q. viij. Alligant aut onera grauiā vicz plati eccle
siarū z importabilia. et sequit. Flōne meli⁹ est p̄t miscōiaz rōnē reddere q̄s pro
crudelitate. vbi enī p̄familias larg⁹ est. dispensator nō debet eē tenax si de⁹ be
nign⁹ vt qd sacerdos ei⁹ auster⁹ vult apparere. Vñ generalia p̄ba q̄ ponit p̄in
ceps in suis p̄uilegijs. tu nō debes stricte interpretari. vt de deci. Ad audientiā.
xvi. q. i. Frater n̄r. de dona. Luz dilecti. Quis ē hō qui vult vitā diligit dies vi
dere bonos. gustate z videte qm̄ suauis ē dñs. nō ē inopia timentib⁹ eū. nec mi
nuent oī bono. ps. xxxij. Spera i dño z fac bōitatē z ibita terrā z pascersi diui
tjs ei⁹. delectare in dño z dabit tibi petitōes cordis tui. ps. xxxvi. z aperi os tuū

Abbas Q felix p̄pensis omnib⁹ sincere z rumina / (et implebo illud.
nis dictis tuis cōstat qz ex largo p̄scientie modulo pcedis. z gra
tularis onādo in omī negotiatiōis rez singularit̄ tpaliū abundātia plenitudis
sed sic nō trāsitur ad culmē p̄fecte p̄tēplatiōis. Constat nob qz dñi Constantinus
impator magn⁹ p̄dictus in p̄sonā Siluestri pape tradidit eccle tpalia. man⁹
scribens in ecclesia Lateran. in parietē patent est vīsa. hec verba videlz. Hodie
venenū infusum ē eccle ie. et tūc primū catholicis p̄mittebat vt eccle eoz p̄dñs
dicarent. z h̄ fm sanc. doc. fuit venenū infusum. qz quietissime homies z p̄f̄m
ecclesiastice p̄sone viuerēt si de mūdo hec duo p̄ba vicz meū z tuū sublata forent
vt notat. xij. q. i. c. ij. in glo. ij. Item p̄z p̄ venerabilē Boetiū quē tñ nouim⁹ per
scripturas xpiane p̄fessionis munitū. sed tanq̄ p̄m naturalē abundantia tuā
multuosam repudiātē dixisse. Felix nimīū prior etas p̄tenta fidelib⁹ aruis. nec
inerti p̄dita luxu. fatilqz sera solebat ieiunia soluere glande. nec bachica mune
ra norat zc. ac si diceret. Beata etas quondā q̄ glandib⁹ faciebatur. z sera q̄ de
coagulatiōe casei defluit. z vina nō nouit. z modic⁹ alimētis se p̄tinuit. Et Sa
lusti⁹ dixit. Luriosus paruo q̄ legerat orto ponebat olusticula squalid⁹ q̄ nūc fa
stidit in cōpede fossor. et ille Luri⁹ fuit nobil⁹ nat⁹ de Romāoz p̄ncipib⁹ et par
cissimis vtebat z satiebat olerib⁹. Itē in his z alijs bñ videt mot⁹ Fredericus
impator scōs q̄ p̄ reformatiōe toti⁹ cleri z monachoz scripsit regi Francie put
alios terre p̄ncipes sollicitauerat sc̄ptur⁹ suis sic incipiētib⁹. Illos felices descri
bit antiquitas q̄b⁹ ex alieno p̄stat cautela piculi status nanqz seq̄ntis formatur
ex p̄ncipio p̄cedentis zc. et in fine eiusdē eple dic. Habem⁹ p̄scientie puritatē. ac
per p̄ns deū nobiscū cui⁹ testimoniū inuocam⁹. qz fuit n̄rē voluntat⁹ intētio cle
ricos cuiuscūqz religiōis ad h̄ inducere z p̄cipue maxios vt tales p̄seuerēt q̄les
fueſt in ecclesia p̄mitua aplicā vitā ducentes z hūilitatē imitātes. tales nāqz so
lebat ecclesia angelos intueri. miraculis choruscare. egros curare. mortuos su
scitare. z sanctitate nō armis sibi p̄ncipes subiugare. ac isti seclō dediti z ebrie
tati delicijs deū postponūt. quoz ex affluētia diuitiaz religio suffocat. talibus

Monachorum

ergo subtrahere nocentes diuitias quibus dānabilr onerant: opus est caritatis. ad hoc vos omnes pncipes vnanobiscū vt omnia supflua deponētes modicis rebz contenti deo seruiāt omnē debetis diligentia adhibere. Hec ille. Et forte motus per Paulū qui dixit. i. ad Thimo. vi. Nihil intulim⁹ in hūc mundus. haut dubiū qz nec auferre quid possum⁹: hñtes alimēta z qbz tegamur his pntenti sīmus. nā qui volūt diuites fieri: incidūt in tēptationē z in laqz dyaboli: z ī desideria mltā z nociua q mergūt homīes in interitū z in perditionē. Hec cōsiderantes mōachi egyptij: de qbz Hiero. in vitaspaz. z qz omniū maloz radix sit cupiditas: q put pdirim⁹ semp inheret negociationibz. sincerissime mētis affectu perpendētes in summa paupate. cū animi iocunditate degentes Boeciuz et Socratē gentile qui auri pond⁹ piccit in mare vt pntū studio philosophie qz radijs florere possz quieti⁹. vt. xij. q. ij. Socrates. als est sub. c. Gloria. z Helizeum ppham iudeū qui in exemplū pfectōis pscqnde boues z omnē curaz domesticā reliqt. lxxxvi. dis. Non sat. iij. Reg. xix. diligētissime sequētes. et si seqmur illos videam⁹. Nam nra vasa vinaria sunt largiora qz predictoz mōachorū egyptiacoz habitacula: z frumētoz nroz granaria ampliora sunt qz illoz monasteria. z nō est cōparatio de illoz hilari penuria ad nre societatis varietatem cum anxietate cōtinua in omī negociationū nostrarū abundantia. Unde dicit Greg. moralū libro. ij. c. ix. Pnenicia tribulatiōis est leticia satietas. Et si idē ad ppositū nostz pulcriter psequit. vbi si placet videre poter. Vñ nob proprie dicit Hiero. Ignominiosum est Jesum crucifixū pauperē z esumentē faxis cor poribz pdicare. z ieiunioz doctrinā p rubentes buccas. tumētiqz ora proferre. xxxv. di. Ecclie pncipes. Et idē ibidē. Si in aploz loco sum⁹. nō solū sermonē ipsoz imitemur. s3 puerfationē ipoz z abstinentiā. Hec ille. Et si sanct⁹ nri videlz Bern. de nob sīlī nō est fastidi⁹ scribere. imo sincere patēter affectōis intentōe voluit frēs ppetue suos memorie fidelr subscpta scriptis cōmēdare. Rogo bone Felix ne afficiaris tedio verba sua ptnēter: nob tñ qndiana ppendere. Nā in apologetico scripsit: nos frēs ppiissime denotādo. Quis inqt in pncipio cum ordo cepit monastic⁹ ad tantā crederet mōachos inertia deuenire. Qñtuz distam⁹ ab his qui in diebz Anthonij sancti extirere mōachi zc. et ibidē annumerat mltā: sed tñ de cibi z pot⁹ pnunc loqmur indigētia. et subdit. Inter prandendū quantū fauces dapibz: tñ aures pascunt rumoribz. quibz totus intētus modū nescias in edendo. interim autē fercula fercul' apponūtur. et pro sol' carnibus a quibz abstinet ex regula. grandū pisciū corpa duplicant. cunqz prioribz fueris satiat. si secūdos attigeris videberis tibi: necdū gustasse pisces. tanta quippe accuratiōe z arte cocozū cuncta apparant: quaten⁹ quattuor aut quinqz ferculis deuoratis prima non impediāt nouissima. nec satietas minuat appetitū. palatus quippe dū nouellis seducit cōdimētis paulatim disluescunt cogitata. z ad succos extraneos veluti adhuc ieiuniū quide renouat in desiderio. venter qppe dū nescit onerari: s3 varietas tollit fastidiū. quia em̄ pura et vcas nō creauit epulas fastidim⁹ dū alia alijs miscētur multipharie. et sumptis naturalibz quas deus indidit rebz quibusdā adulterinis gula prouocatur saporibus. transitur nimiū meta necessitatis: dum delectatio supaddit. quis em̄ dicere sufficit qd modis vt cetera raceā sola oua versant z vetātur. qnto studio evertantur: subuertunt. liquantur. durant. diminuitur. z nūc quidā frixa. modo assa et nūc salsa. nūc mixtim z nūc sigillatim apponūtur. vt qd aut hec omia nisi vt solo fastidio pfuler. Ipsa deniqz qlitas rerū talis deforis apparere curat: vt nō

De negocio

minim⁹ aspectus q̄ gustus delectet. et cū iam stomach⁹ crebris ructib⁹ repleti⁹ se indicat. necdū tñ curiositas satiat. sed dū oculi colorib⁹. palat⁹ saporib⁹ illici⁹ untur infelix stomach⁹ cui nec colores lucēt nec saporēs demulcēt. cū oīa susci⁹ pere cogit. opp⁹ssus magis obruit q̄ refertur. hec ille. Et q̄lit ibidē Bern. in eodē de mirifico mōasterioz singularū q̄z māsionū suaz scripserit ornatu supfluo. p nunc breuitatē ḡra p te legendū si placz derelinquo. et hec seriatim clericis bñfi ciorū mltitudie supabūdātib⁹ q̄s dñs erexit paupes de stercore: et collocauit cū pncipib⁹. Nos nimirū ptinēter ascribere conat⁹: neq̄q̄ ptimescim⁹. Pā de his et ill⁹ Hieronimi p̄ba pducim⁹. Ignominia inq̄t sacerdotib⁹ ē studere pprijs di uitijs nat⁹ in paupē domo et i tugurio rusticano: q̄ vit milio et cibario pane ruglente ventrē saturare poterā. nūc simulā et mella fastidio. xij. q. ij. Bliā epī. Itē idē de eisdē. Hi dicūt: delicijs affluūt. spaciosis domib⁹. lautisq̄z puinijs. et mlt⁹ to labore epul⁹ q̄sitis deducūt dies suos. xxxv. di. Eccleie pncipes. His igit et alijs sincere pp̄sis q̄s putas int⁹ tot eximios vsus opes et ornat⁹ demū cūz xpī paupib⁹ psequimur eterne portiois effect⁹. Habes h̄ casuz ptinēter pmissis appli candū: qz qdā cleric⁹ vidit mōasteriū cū puētū suo delicatissime p singlos dies viuere p̄suetū: et igit intrauit et p̄fessionē fec. et exinde mōasteriū illud fuit refoz matū ad strictioris obfuatione modulū. igit mōasteriū exire voluit. sed iuxta iur⁹ dispositionē nō potuit: licz se deceptū allegauerit. De q̄ sat⁹ no. Ray. in summa de vot⁹ et trāsgress. sub Rubrica de voto terre sc̄te. s. Itē pone aliq̄s et.

Felix

Qui timet puinā: irruet sup eos nix. Job. vi. Trepidat timor vbi non ē timor. Pōne sufficit vob sc̄tōs sequi p̄res. vics summos pontifices veros christi vicarios. de transl. Inter corpalia. qui nō puri homīs sed veri dei vices gerunt in terr. eo. ti. Quanto. et p̄pterea sanctissimi dicunt. Pā et impator sc̄psit i auten. coll. ix. de sanctissimis et deo amabilib⁹ epīs reuerens dissimul⁹ cleric⁹ et mōachis. Hinc alios put p̄missim⁹ ton⁹ orbis p̄latos q̄ als in suis subsistere nō possent facultatib⁹ nisi frequē insisterent tpalib⁹. Igit occurrit mihi fabula nup in pcilio Basiliē. per cardinale placentinū. alio tamē fine recitata. Dan⁹ inq̄t et pedes p̄certabāt cōtendēdo cū stomacho. qm ipse labores eoz penit⁹ deuoraret. vnde puenerūt in vnū aduersus eundē vt de cetero i ipi⁹ contēptū penit⁹ q̄scerēt: et stomachū inanē dimitterēt. q̄ ptumelia modico tpe cōtinuata stomach⁹ fame defecit. et ḡuiter euacuat⁹ p̄t malas cōplexiōes infir⁹ mabat. et ynascū nō tñ man⁹ et pedes s̄ caput et totūz corp⁹ debilitauit et ad interitionē q̄si pducit. vnd vidētes man⁹ et pedes p defectu stomachi tāt⁹ grauari mox laborare feruēt⁹ ceperunt. et stomachū vix in poris firmitatem roboris restaurarunt. Sic dñe abbas remotis membroz vestrozu sollicitudinib⁹. vide te quanto tpe p̄ficiat stomach⁹ in interioris aut exterioris p̄templatiōis viscerib⁹. Sic quondā frēs mōasterij in sublaco p̄dicti in summa religiōis obseruantia sudātes p̄pter abbat⁹ desidiā defecerūt in alimētoz sumptib⁹: et p̄sequē in diuini cultus laborib⁹. et fame et siti tabescētes p̄ficere nō poterāt in p̄suet⁹ p̄templationib⁹ perpendētes q̄ omīa dat deus s̄ nō p cornua thaurum. Demum vidētes q̄ om̄ps de⁹ et pontifex summ⁹ subuēire tardabat suis anxietatib⁹ man⁹ ponebāt ad aratrū et retro respereit. et abbatē auēte pp̄ia ligat⁹ māib⁹ et pedib⁹ incarcerationū et n̄ erat q̄ ipm e māib⁹ suis crueret. vnde sibi solliciti de alio prelato et corpis alimento solerter p̄viderunt. et ex necessitate contra regulā sancti Benedicti abbatē sumpserūt et sibi nouā legē fecerūt. Sz ad p̄ceptūz rex tpaliū allegatis Fridericum impatorē secundū. qui cum opinionib⁹ suis et alijs suis

Monachorum

demeritis exigentibus dānatus est. vt le. 7 no. in. c. ij. de re iudi. li. vi. Et similr ad
 detestationē bonarū epularū Bernhardū allegat: qui iā ppter frequentia ieiunio-
 rum oēm cibū fastidiuit. stomachi meatibus pstrictis. Sz qz sua sentētia manet
 extra corp^o Juris. 7 igit intentio sua 7 cuiuslibet sc̄i doctoris cedit his q̄ incor-
 porata sunt canōibz sc̄is. vt pr. 3. xx. dist. De libellis. 7 in glo. l. dist. Si ille. Nec
 sanctitas p̄sone pdest vt citius credat. l. di. Si q̄s p̄postera. Audiatis igit qd
 dicat sc̄us Aug^o. in libro de doc. xp̄iana. 7 h̄r. xli. dist. c. i. sic inquit. Quis q̄s
 rebus p̄tereuntibus restricti^o videtur q̄s sese h̄nt mores eoz euz quibz vinit: aut in-
 temperas aut sup̄stitiosus ē. quisq̄s p̄o sic eis vti^o vt metas p̄suetudis bonorū
 inter q̄s versat^o excedit: aut aliqd laudis significat aut flagitiosus est. In omni
 bus enī talibz nō vsus rez sed libido in culpa est. Item fieri em̄ pōt vt sine aliq̄
 vicio cupidinis aut voracitat^{is} p̄ciosissimo cibo sapiens vta^o. insipiens autē fe-
 dissima gule flāma in vilissimū inardescat olus: 7 sanus quisq̄ maluerit more
 dñi pisce vesci q̄ lenticula more Esau nepotis Abraam. aut ordeo more iumē-
 torū. non em̄ p̄pterea sunt p̄tinētiorez plures bestie: quia vilioribz alunt^o escis.
 nam in oibz h̄mōi rebz. nō ex eaz rerū natura quibz vtimur. sed ex causa vten-
 di 7 modo appetēdi. vel pbandū vl improbandū est qd facim^o. Hec ille. Con-
 cordant in hoc multū laudabilr tria capla seq̄ntia ibidē: mentē vrām q̄ ad cibi
 sumptū penit^o euacuātia: q̄ breuitat^{is} colore decreui nō recitāda.
Abbas. Plus est qd in veritate agitur q̄ qd simulate concipit. q̄ si. sine
 legiti. Per mas. C. plus valere in rubro 7 nigro. cum ymbra q̄daz ostendat in
 opere: veritas aut nō subeat in effectū. de p̄sue. Quāto. in fi. Hōne silt scriptur
 est q̄ nō ē p̄siderandū quis dicat. sz qd dicat vt le. 7 no. ix. di. Ego sol. xix. dist.
 Scdm ecclie. quia veritas a q̄cunq̄ plata sp̄ est p̄ferenda. ij. q. vij. Querit. ix.
 dist. Neqz. ff. de suppel. lega. l. Habeo. Eis em̄ mag^o credit q̄ rei apparētia dicūt
 vt. iij. q. iij. §. In criminali. Sz his dimissis fateor me p̄posito n̄ro non p̄secuto
 vsum nō fuisse materia p̄se mōachoz negociatiōis. licz illa curiositas ferclaz
 nō pcedat sine negocio solertis dispositōis. Sed ppende qd dicā. Tu de sum-
 mis 7 alijs mūdi pontificibz 7 plat^{is} vti conaris v̄e religiōis rationū p̄batiōibz.
 Q̄ male p̄cordat psalteriū cū cithara. vt d̄r de cle. diu. l. c. Diuersis fallacijs
 In quo q̄dem. c. Inno. iij. pte in p̄ncipio n̄re collatiōis allegat^o vt pr. in integ
 siue antiq̄ cōpilatiōe dixit p̄rie ad p̄positū n̄m. diuersis fallacijs homīes circū
 uenti deo 7 māmone famulari conātur. cum tñ fm euangelicā v̄itatē nemo pōt
 duobz dñis fūre. qm̄ si vnū dilexerit: alterz habebit exosum. aut vno p̄empto:
 aliū sustinebit. Hec ille. Sic magnis inhauribilibz diuitijs inhiare q̄ magnis
 negociatiōibz nō pōt carere: 7 sic xp̄i paupertatē praticare. p̄cordat cum summo
 pontifice quondā piscatore: qui q̄ntū rhete pandit 7 paupertatē coluit: 7 aurū 7
 argentū sibi fuerit. tu nouisti qz Lurtizan^o 7 curial^{is} fuisti. 7 sumoz alioz pon-
 tificū mores vidisti. 7 si cū piscatore put asinus cū philomena cōcordāt vocife-
 rando. tu expienter notasti. Sat est intelligēti. sed vt vtar traditionibz tuis et
 loquar sc̄ptur^{is}: tuis canonibz patēter incorporat^{is}. vt abusiōe nō fruār. Audi qd
 dicat Hiero. ordinis n̄ri p̄fessus. 7 h̄r. xvi. q. i. c. iij. Monach^o inquit non do-
 ctoris sed plangētis h̄z officiū qui vl se 7 mundus lugeat: 7 dñi pauid^o p̄stole^o
 aduentū. Et. c. seq̄n. ibidem. Si cupis esse qd dicer^{is} monach^o. id est solus. qd
 facis in vr̄ibz: q̄ vtiq̄ nō s̄t soloz habitacula sz mltorū: 7 vr̄biū noīe nō muroz
 ambitus. sed hoīm denotat cōuēt^o. siue in villis siue in vicis siue in ciuitatibz
 aut aliunde qualitercūq̄ (vt infra dicet) sit cōstitutus. Hinc ibidē. c. Placuit.

De negocio

ditur Eugenius papa. Placuit cōi nro cōsilio vt nullus monachoz p lucro ter
reno d mōasterio exire nephādissimo ausu psumat: neqz em penitentiā dare: ne
qz filiū de baptismo accipe neqz infirmū visitare. neqz mortuū sepelire. neqz ad
ecclesiam secularē transire. neqz qbuscūqz negocijs se implicare. sit claustrō pten
tus. qz sic piscis sine aq caret vita. ita sine mōasterio mōach⁹. sedeāt itaqz soli
tari⁹ z taceat: qz mūdo mortu⁹ ē: deo at vinit. agnoscat. nomē suū. **Donos** em
grece. latine vn⁹. acos grece. latine trist⁹. sedeāt igit tristis z officio suo vacet.
Un dō mōach⁹. i. vn⁹ trist⁹. Item ibidē Alexan. papa. ij. iuxta Calcedonē. te
norē optimi cōcilij put sonat tenor subscriptiōis. **Monachis** quīs religiosīs
ad regulā scī Bndicti intra claustrū morari p cipim⁹. vicos. castella. ciuitates
peragrarē phibem⁹. a pplōz p dicationē oīno cessare censuim⁹: nisi forte quis de
sua salute aīe sollicit⁹ vt eoz habitū assumat. eos intra claustrū pfulere voluerit
Nec ibi. **Un** monastical⁹ vita dō ocīū. de renūc. **P** trāslationē. p. Itē si qz p⁹.
Felix Protestor q puri⁹ iā dicta pnter cribabim⁹. attē vt intelligat⁹ q nō
tā linealiter p directū pcedit intētiōis v⁹e discurs⁹: dicat⁹ qd tūc fa
ciat monach⁹ mōasterio z puctu cū plato p⁹ paganorū aut aliorū tyrānorū insul
tus oīno destituto. nec inuenit loc⁹ vbi reperiat⁹ nutriendus.

Sibbas Hoc tibi meli⁹ q nob p⁹stare videt⁹ cū dicat car. vicz. **Frā.** de zaba
rell. de p dī. app. c. ij. q. ij. Juribz z rōibz bñ fulcit⁹ q tal⁹ monach⁹ ab oībz dere
lict⁹ sub ordinarj loci ptate pstituit. z his extrauagātibz pñic derelict⁹: sup dicta
sacrozū cononū pcepta: in iā dicto decretoz. volumie. z als in diuersis iuriū no
tabilit⁹ angulis descripta. diligēter. ruminabis ea ruminatiōe q damnationem
ignis perpetui frēs ordinis nri euitare voluer⁹: ppendēdo signāter q iste mona
chus mortāl⁹ peccat q scienter facit p hmoi z aliorū canonū scōz: p⁹estum tan
gentiū rite statū monachoz phibitōes siue pcepta: put h⁹ clare pbat. xix. dist. c.
Nulli. Et ibidē p Hugonē ad idē. xlvij. dist. Si quis eps. in fi. z .q. vij. Si
quis omne. in pn. ij. q. iij. c. i. z. ij. et. lv. dist. c. Null⁹. in fi. de maio. z obe. c. ij.
vbi de h⁹ p Hosti. z de treu. z pa. c. i. de offi. oz. Inter cetera. s. vt in princi. z ibi
dem videas. Ad h⁹ etiā habes. xxv. q. i. Violatores. z. c. Prima salus. Et nota
q Jo. et Lau. dixerunt q traditio ecclesie. i. mādāta canonū obligāt vt pceptuz
et hoc ipsi notaue⁹ de pe. di. v. In summa. z vide Archd. in. c. ij. de pcess. pla.
li. vi. sup. p. Damnabil⁹. vbi dicit notabile verbū: z hēs simile. l. di. ca. De his.
in fine. de re iudi. Cum eterni. li. vi. s. vlt. vbi falsoz iudiciū z iuristarū terribi
liter per hec verba corripit cōditio. et si verba hmoi pceptorū vim nō haberēt
hec gentes inhumane videlz falsi iurisperiti illesi apud iustū iudicē penit⁹ opi
niones qundā trāserunt. Et summarie scias iuxta pdictoz iuriū dispositiōes
q eternal⁹ dānabūt in statu mōachali. si trāsgressi fuerimus sacroz canonū tra
ditiones. Ad h⁹ p⁹rie dicit Aug⁹. in li. de pnia. et h⁹ p regula iuri. Desceat inqt
peccator. quia offendēs in vno: fact⁹ est oīm reus. Unde scriptū est. put ibidem
dicit glo. Qui totam legē suauerit offendens aut in vno: fact⁹ est oīm reus. de
pe. dist. i. Fleat. Vel etiam si vno peccato mortali reus inuenit⁹: factus est oīm
reus: q ad vitā eternā. qz ppter istud solū cōdemnabit⁹. quia oīs v⁹it⁹ detrimen
tum patit⁹ ab vno vicio. de pe. dist. i. Dolendū. dū enī in vno pctō p⁹enerat: omia
bona sua perdit. vt ibidē. Vel dic. offendēs in vno. i. in caritate. sine q nullus
saluatur. Un apls. Et si tradidero corpus meū ita vt ardeam. caritatē aut nō
habuero nihil mihi pdest. de pe. di. ij. c. Si qz. i. fi. i. ad Cor. xij.
Felix Durus est hic sermo quis pōt eum audire. Joh. vi. vno pertinēter

Monachorum

notabis q̄ Gratian⁹ collector voluminis decretorū. de quo vñe cōtinuatōis sermo colligit serenissim⁹ quē collectū reperim⁹. de anno dñi M. cl. tempe Alexā⁹ dri pape. iij. de q̄. ij. q. vi. s. Forma aploz. in glo. et qui Gratian⁹ fuit mōach⁹ ordinis sc̄i Benedicti in monasterio sc̄i Felicis in Bononia iuxta cronicas et doctor dicta vite laudabil⁹ et sanctissime cōuersatiōis. vnde rigidior nimirum in colligēdo scripturas p̄rie faciētes ad obfuantia sue p̄fessiōis. q̄ omēs voluit saluos fieri. sed penit⁹ recedam⁹ ab eo cū multū poterim⁹ iungi facili⁹ omīpōtenti deo. Dic sc̄us Isidor⁹ ethi. xij. c. iij. de basilisco serpēte p̄nciosissimo. Nil enī parēs illerērū sine remedio cōstituit. sic remedia s̄ strictissime religiōis rigorosissimas traditiōes. et p̄ p̄ns s̄ hui⁹ occasiōis laq̄os pctōz p̄ vos dirissi⁹ me recitatas. Idem omīpōtēs p̄ vicarios suos in terris feliciter ordiauit: et est fides n̄ra (put no. in phe. decre. q̄ in summo pontifice est plenitudo p̄tāt. de pe. et remis. Cū ex eo. cū p̄cor. et celeste habet arbitriū. quia in his q̄ vult est ei p̄ rōne volūtas: nec est q̄ dicat ei: cur ita facis: et pōt supra ius dispēsare. et de iusticia pōt facere nō iusticiā. corrigēdo iura et mutādo. de transla. Quanto. et ibi dē in glo. et hic vicari⁹ dñi n̄ri Jesu xp̄i nō tm̄ cū laicis et clericis s̄ cū mōachis et monachoz p̄latis s̄ strictissime districtiōis seueritatē p̄ vos tam terribilr̄ indicta: mitissima de thesauro ecclie posuit remedia. de sacratissimi iur̄s archa mise

Abbas

Rogo q̄ sunt remedia refer. vt p̄ bo⁹ (ricorditer dispēsando. na temporalia: opinione tua nō amittamus eterna.

Felix Sūt remedia d̄ thesauro ecclie p̄ sūmos pōtīfices misericordit̄ districti buta. Primū indulgētiarū munimēta. de q̄b⁹ de pe. et re. Cū ex eo. cū cōcor. de q̄b⁹ nō dubitat qm̄ xp̄i fidelib⁹ cōfessis et cōtritis sunt largiter cōcessa. Hinc ē dispēsatiōis p̄rogatiua q̄ est rigoris iur̄s et regule cuiuscūq; p̄ eū ad quez spectat canonice facta relaxatio mitissima. put colligit. i. q. vij. s. Rigor. et c. se. de q̄ plene p̄ Spe. de lega. s. Premissum. attm̄ p̄ n̄ro p̄posito licet viris in iure peritis hec dispēsatiōis materia hic inserēda sit cōmunissima. vob tñ et scribus v̄ris q̄ iura scire nō tenemini put p̄mittit. de abbatis auctē dispensandi tm̄ cū suis mōachis ex auctē iur̄s q̄ nō ē aliud nisi iusticia q̄ d̄s ē et sūma f̄itas. put colligit. xij. q. ij. Cū deuotissima. Vñ p̄mū notandū q̄ abbas dispēsare p̄t in diuersis caplis fm̄ p̄suetudiez cuiuslibet monasterij. dñi tm̄ nō sit s̄ ius vel regulā v̄l contra bonos mores. vbi et in q̄b⁹ alis monach⁹ nō h̄z p̄p̄riā volūtatē. vt. xi. di. Ecclesiasticorū. et c. In his. et c. Catholica. xi. di. Illa. sed cū p̄suetudo ē onerosa debet remoueri p̄ abbate. put ptz. xij. di. Omnia talia. Itē dispensat in p̄nia monachi nubentis aut n̄rimoniū p̄hēntis fm̄ arbitriū suum. xxvij. di. Presbiteris. tales enī nubētes v̄l cōcubinas h̄ntes multū dānant canōes vt. xxvij. q. i. Ut lex. et c. Quotq̄t. et c. impeditas. et c. Monachi. attm̄ abbas p̄t dispēsare in talib⁹. vt in p̄allegatis iurib⁹. et xxvij. q. i. Nec aliq̄. Item dispēsat cū monacho si pollutus fuerit pollutiōe nocturna vt seq̄nti die celebret p̄habita cōtritiōe et confessiōe fm̄ regulā Breg. vt. vi. dist. Testamētū. et fm̄ Isid. eo. ti. Nō est. Itē dispensat cū illis q̄ loquunt̄ in oratorio cū sit s̄ regulā sc̄i benedicti. xlij. di. In oratorio. Itē abbas p̄t mōachos verberib⁹ corrigere: etiā si furit sacerdotes: si verbis corrigi n̄ possunt. xlv. di. Salomon. et xxvij. q. xij. c. vlt. Itē p̄t abbas dispensare cū monacho nouitio. s. q̄ pmoueat ad ordines sacros. xxvij. di. monachus. contra hoc. xlvij. di. c. vl. fm̄ formā ibidē positā. et de apostatis. c. vlt. Item dispensat s̄ illū canone. liij. di. c. i. vbi dicit q̄ infra triennū nō recipiant milites. de regula. Apostolice. xix. q. iij. Monasterijs. et h̄ ex eo quia abbates

De negocio

ibidem pronunciant illi quod p ipsis introductus ē. vt in palleгато cap. Ad hoc
 xvi. q. i. Sonfaldus. est tñ periculosus. vt cū recipiat suos alienos nō p̄t dispē
 sare illd. lūij. di. Si fu? Itē p̄t dispēfare cū illegitimis q̄ intrauert religioez
 vt pmoueāt ad sacros ordies itellige z administratōes. lvi. di. c. i. de fi. p̄f. c. i.
 qd̄ als ep̄s facere nō p̄t sz sol⁹ papa cū clericis sclaribz. vt de fi. p̄f. p̄ to. Item p̄t
 dispēfare cū suis mōasterij. s. q̄ manumittant z fiāt mōachi. lūij. di. z. c. Dul
 tos. de ser. nō oz. Et familia. Item dispēlat q̄ monach⁹ detur in capella vnius
 parrochial ecclie: si accesserit consensu ep̄i z ppli. lviij. di. c. i. z. ij. z. xvi. q. i. Do
 ctos. z. c. Si monach⁹. z. c. Hoderamie. z. c. Extractor. z. c. Sūt nōnulli. z. c.
 Si q̄s. Nō tñ sol⁹ p̄t eē hodie i capella. vt de sta. mo. c. ij. de capel. mo. Ex pte.
 et. c. Ad audientia. Canonici tñ regulari p̄t eē sol⁹ ex cā. de sta. mo. q̄ dei timore
 Item p̄t z d̄ dispensare cū mōacho q̄ reducat eū ad mōasteriū si nō placz ei in
 capella vlt in p̄oratu. lxxvij. di. q̄rūdā. sic ibidē pbat Breg. magn⁹. Itē dispēlat
 cū mōacho in murmuratōe z sulurratōe discipline z correctōe. sicut. xc. di. Alie
 nus. z. c. Si q̄s monach⁹. Itē nota q̄ nō purgat viciuz symonie si de pecunia
 symoniaca vel funebri monasteriū vlt sinodochiū p̄suat. i. q. i. Non ē putāda.
 et. c. Seruis. ad fi. q̄ nūq̄ bono pagim⁹ sine que malo sunt inchoata p̄ncipio
 lxi. di. Miramur. Hic nota q̄ abbas nō d̄z deserere abbatiā cū pacto pecunia
 aut pensione: z transire ad aliud mōasteriū. q̄ h̄ est symoniacū zc. put in dicis
 iuribz notat. Itē abbas p̄t dispēfare cū monacho q̄ p̄ reglāz aliqd̄ occulte p̄ci
 pit. xij. q. i. Sic dicat. de sta. mo. Lū ad mōasteriū. ad finē. a p̄trario sensu qd̄
 est fortissimū argumētū in iure. de q̄ vide Lc. i. de sen. excō. i glo. p̄. Obfuare.
 de offi. oz. Pastoral. in glo. ij. Itē abbas dispēlat cū monacho vt eligat ad pla
 turā alteri mōasterij vlt ecclie cathedral. xviij. q. i. Unico. Itē dispensat abbas
 cū monacho vt hēat cellā singularē infra septa monasterij. xviij. q. ij. Null⁹. et
 xx. q. vlt. c. fi. ad fi. Item abbas d̄z dispēlando req̄rere monachos fugitiuos et
 reducere ad claustrū: z misericorditer agere cū eis. als reū se iudicat añ p̄spectū
 dñi dei. xviij. q. ij. Abbates. de re. do. c. fi. z. xviij. q. i. Nec assigna. Item abbas
 potest dispensare in penitētijs homicidarū: si h̄mōi homicide fiant monachi.
 xviij. q. ij. Admonere. Itē abbas pōt dispensare in ieiunijs z cibis z in opibus
 videlicz matutinalibz vigilijs z matutinis cantādīs cū suis mōachis. de cōse.
 di. v. Non mediocrit. z. c. Plunq̄. de sta. mo. Lū ad monasteriū. Item pōt di
 spensare cū nouicijs: scz q̄ eis restituant sua: si nō sint p̄fessi. de renūc. Ex trās
 missa. Si aut̄ donaret inter viuos: secus. xviij. q. iij. Sunt q̄ opes. z ea. q. iij.
 s. i. z vlt. et. xix. q. iij. s. i. z. c. Relatū. Itē dispensat cū monacho vt pmoneatur
 ad sacros ordines z miores. q̄ sine aucte pmoueri nō posset. de tēpo. oz. Ad au
 res. Item abbas dispensat cū monachis cōuersis: scz q̄ ferant testimoniū pro
 monasterijs suis. de testi. Statuim⁹. z. c. Lū nūci⁹. z. c. Tuū. z. c. Sup. de re.
 iur. Et si xps. Itē abbas p̄t dispēfare q̄ nouiti⁹ pmoueāt ifra annū. de reglā.
 Ad aplicā. Contra B. xviij. q. i. Lōsald⁹. i. q. ij. Si q̄s incognit⁹. xix. q. iij. Mo
 nasterijs. et h̄ q̄ renunciat qd̄ p monasterio fuit introductū: videlicz si nō experi
 antur mores cōuersi zc. vt ibidē. Itē pōt dispensare: z etiā d̄z dare lñiaz mona
 cho vt transeat ad striciorē regulā vlt ordinē. de regu. Licz. z. c. de canōico. Et
 nota si p̄ añū stetit mōach⁹: nō p̄t exire. nā ipso iure est p̄fessus iur̄ interpretatiōe
 de regu. Ex pte. als infra añū p̄t redire ad statū p̄orē. c. ti. Statuim⁹. Itē p̄t di
 spensare q̄ hēat p̄riū ita vicz q̄ hēat aliqd̄ ad expensas p̄ iniūcta administra
 tione. de sta. mo. c. ij. z. iij. non tñ sup p̄rietate vlt castitate p̄t dispensare cum sit

Monachorum

annexa res ad religionē. Item p̄t dispensare cū mōacho q̄ licentiā habeat eun-
di ad scholas: z p̄seq̄nt̄ ibidem faciendi q̄ req̄runt ad scholas put p̄dictū est. z no-
ta de m̄gr̄is sup Spe. ne cle. vel mo. Non magnope. Item dispensat abbas
vt monach⁹ maneat in domo pp̄ia vtens reb⁹ ad vsum. vt infra dicet. q̄ cle. vel
vo. c. vlt. xxvii. q. i. De viduis. Itē dispensat abbas cum monacho qui in seclō
recepit ordinē furtiue sacrum vel nō sacrum anteq̄ fact⁹ esset monach⁹. de eo qui
fur. or. re. c. Cum. h. latoz. Item abbas p̄t dispensare cū his q̄ violenta manuū
injectionū sententiā excoicationis incurrūt in seculo si monachi fiāt. Itē cum
monachis q̄ p̄ iḡrantiā iuris vel facti excoīcati: sacros ordines susceperūt.
nisi forte ē eorum ignorantia violentē presumatur. de sen. excō. Cum illoz.
Item dispensat cū mōacho excoīcato a se. scz q̄ recipiat eū manuali p̄missione
sine iuramēto. de sen. exc. Sup eo. z talr eū absoluit. vts. z p̄t absolvere mona-
chū suū excoīcatū p̄ iniectionē manuū in aliū mōachū. de sen. exc. p̄ tuas. z. c. mo-
nachi. Sz dictōem ibi positā si secularē clericū p̄cussit: nō p̄t vt ī p̄all. decre. Ec-
ce q̄nta auctas ē abbas: qz totū negociū siue regimē monachoz p̄sistit in ipi⁹
ptate. xviii. q. i. Nullā ptatē. Vñ si abbas dignitati sue: vicz mōasterij regimini
voluerit renūciare nō dz teneri inuit⁹: qz nulla ptas remaneat abbati si mona-
chis se subiecerit. vt ibidē clare ptz. sed tñ cū eis dz oīa deliberare. de dona. Le-
terum. Et de abbatū hmōi dispēsatione plura si placebit colligere poteritis.

Abbas. Tu de dispensatiōe hmōi priuilegio vter⁹ pro certo clamore ma-
gno: prout qui suem tondit cui remanet finalr modica lane por-
tio. Quid credis q̄ dispensatiōis solennitas aut abbas benignitas excuset q̄
rundā cordiū in sui cognitōe conscientias. Nam z taliter conscientia describit̄
per Archidya. de rescrip. statutum. libro. vi. Constat q̄ monacho ex sacrozū ca-
nonū statuto nec gustandi nec sumēdi carnes: cōcessa est licētia cū moderamē
pietatis erga egrotos. vt de cōse. di. v. Carnē. de sta. mo. Cum ad mōasteriū.
nec aliū reperio casum nisi fuerit famis put p̄missim⁹ pura necessitas putasne
si fuerit infirmitatis vel famis oportunitas z magna sit abbas remissio que im-
proprie dicit̄ aliquando pietas. de quo plene per Gregoriū sup Ezechielē. li. ii.
c. lviij. et pretextu pietatis non est facienda impietas. xiiij. q. v. Fori. et. i. q. i.
Non est putanda. Et sic apud quē remanebit demū pure satisfactionis z cōtri-
tionis acerbitas. Dicit em̄ ysidorus de summo bono lib. ii. c. xvi. Omnia fugit
homo preter cor suū. Non em̄ potest a se quisq̄ recedere. vbicunq̄ enī abierit
reatus sui consciētia illum nō derelinquit q̄uis hūana iusticia interfugiat. sed
omnis qui male agit: iudiciū tamen cōscientie sue effugere non pōt. Ac si dice-
ret. Si per dispēsationē supioris tui: huiusmodi iudiciū subterfugas. scrupu-
lū tñ p̄scientie tue te iudicat. De q̄ dicit ysidor⁹ p̄dictus. Hoc enī signat abyssus
abyssum inuocat. Inuocat abyssus abyssum inuocare: z de iudicio sue p̄scientie
ire ad iudiciū dānatōis p̄petue. De hac p̄scia dicat. xxvii. q. i. s. ex his. et me-
lius. de simo. p̄ tuas. om̄e qd fit ē cōsciam edificat ad gehennā. z hec est illa de
qua dz: qm̄ de⁹ iudex erit. alius testis a cōscientia n̄ra nō erit. xi. q. iij. Custodi.
vnde dz. inter iustum iudicē z cōscientiā tuā noli timere cām tuā. ibidez. Hec ē
illa de q̄ in p̄ncipio p̄timescebā n̄re collatiōis quā pure auctas tue nō tollit di-
spensatiōis. aut q̄s dispensatorē certificat aut cōducit. dū p̄ductor cū cōduct⁹
cadit in laq̄z dānatōis. z cec⁹ cecū dirigēdo p̄clitauit. Dixit autē quondā car-
dinalis in p̄alio Basilien. p̄sicens. p̄nuc Julian⁹ apostata scōs cōiter noīat⁹
ad m̄gr̄m iohem Ragazanū. Hustonis seq̄cē. An ne tui p̄genitores et proges

De negotio

nitorum tuorum cōtegerime in regno Bohemie olim degentes tue pñic opinio
ni contrariantes sunt salui. et magister Johānes obtulit. Unde Cardinal' in
quit. Loquar pro te. Si salui sunt: tu cū opinioe tua damnaberis. si tu saluus
eosdem cōdemnabis. quia penitus estis aduerse imo contrarie p̄fessionis. Sic
puto loquēdū ad propositū si quondā monachi egyptiaci: et etiā quidā moder-
ni q̄ sub hūilimis tugurijs arundine fiminicq; tectis et p̄tectis limo glebaq; cō-
pactis vix repellentib; aeris temperiē et estum solis. sub cinericeo pane tabes-
centes: siti quoq; et fame corpuscula plectentes coram illo: qui cū accepit tem-
pus iusticias nostras indicabit persistere trepidantes metuerūt. quomō cūz no-
stris humāis dispensatōib; beniguitate lasciuia retentis. omni plenitudine
cum delectatiōis amenitate gustus: visus: auditus: tactus et odorat'. vt nō of-
fendāmur in ocio. nō inquietemur in somno: nec minuemur omī bono: put pre-
missum est. et nunq; aliquid deficiat nob; cūz p̄dict' p̄fratrib; nris corā vno tri-
bunali eadē die et hora. imo vno momēto p̄ntib; eisdē testib; pcuratorib; ad-
uocatisq; in vno sono tube cōparentes persistem' quia si sincere causā merita
partiū iura et rerū gesta: deponētiumq; quoq; testimonia ac vtriusq; iuris et re-
cte ratiōis allegata. sagaciter p̄ iusti iudicis sniam fuerint rimata. et p̄dicti re-
gnicule et egyptiaci regno celesti fuerint sentētiāl': et vix p̄ iuris et iudic' rigores
introduci: et possessionē adepti. nescio qualr contrarij p̄fessionū conseruatores
similib; vtāt p̄rogatiuis eterni p̄uilegij: vnde vald' p̄timeſco. et sic cepit nre col-
latiōis trepidatio q̄ p̄genitorū ordinis nro salut' generatio sit nre disparis p̄-
fessionis corruptio.

Felix. Et quid dicā ego paup̄ eloquio cū dill' gentia mea nō profecerit in p̄ncipalis negociatiōis negotio. fortas-
sis et igit' seq̄mini Thomā didimū: qui pro nobis profecit dubitādo q̄ Petr'
cito credendo. Sed nunc audite verba doctorū quorū doctrina fulget ecclesia
vt sol et luna. patenti testimonio: videlicet Hostien'. Cardinalis et Jo. an. ciuis
bononiē. et hi fuerunt et hodie sunt monache vtriusq; iuris qui in. c. Relatū
ne cle. v. l. mo. Patenter dixerāt q̄ regula monachorū sit sub p̄cepto. et q̄ h' res
rum intelligāt quo ad tria substantiaalia regule indistincte. de quib; nō. de regla.
Ex parte. et quo ad ea q̄ continētur de sta. mo. Cum ad monasteriū. omnia ho-
alia q̄ continent' in regla aut alijs canonib; nō putāt esse sub p̄cepto taliter vt
transgrediētes sint in mortali pctō. alioqn vix vn' e quatuor saluaret. His cō-
cordat Henricus boych brito. put opus pbat artificē i dicto. c. Relatū. vir mi-
rande speculatōis. et quāta maturitate talia retulerint merito nob; est p̄petuū
memoriale sincere p̄batiōis. Et qd dubitat tantos viros pōderasse p̄fundū sin-
guloz iuriū et textū fundamēta de mōtib; scis: q̄ nos tantilli doctoruli aut or-
dinis cuiuscūq; fraticelli. et nūc ponam' exēplū de carnib; p̄ mōachos comedē-
dis: de q̄ prime dixistis. de. c. Carnē. de conse. dis. v. Quēquidē textū cōposuit
Gregori'. vij. de anno dñi. D. lxxvi. v. l. fm alios tempe suo q̄b; ep̄s nomie fru-
ctuosus. Sed iste Grego. fuit vir vtiq; put dicit Otto friscen'. in cronica sua
libro. vi. circa fi. mire deuotōis. sed ex post Inno. iij. de q̄ in p̄ncipio nre colla-
tione p̄misim'. creat' de anno dñi. D. ccix. mitius p̄cedēs sp̄sctō fulat' dicta
uit decretalē ad abbatē et cōuētū monasterij Sublačen'. in regla scī Benedicti
rigorossissime degentes q̄ nūc ponit d' sta. mo. Cū ad monasteriū sepissime alle-
gata. Et q̄ humaniter p̄cedat in esu carnū extra refectōrium et in infirmaria
temporibus suis comedendū per vos videatis gratia breuitat'. imo verius oc-
casiōe maioris credulitatis hic nō veniat replicādū. Et insup videatis quid

Monachorum

dicat Johannes theutonicus ad glossandum volumē decretorum pre doctoribus mundi cum
 cū electus dicitur q. xvi. q. i. Sūt nonnulli. in glo. i. q. oia q. nō phibuit Bñdictus sunt
 pcessa in oachis. et h est largū et gliosus pbi. Un venerabil p: vñe loq: pplexe
 pscie. put xps locut? ē adultere. Jo. viij. vbi sūt inqt q. te accusabāt. vicz opinio
 nes intricate: q. dixit. Nemo dñe. et aio. Nec ego te cōdēnabo in taz multiplici
 largo latoq: dispositōis negociationū negocio. auctoritate tātoz viroz. ex vñce

Abbas. ribi sacrozū canonū salubriter ordinato seu ordinando.
 Quis nō nouit qn p dicta tua (nescio si sint autētica) fraus mul
 tipliciter. fieri possit pstitutiōibz et reglāz nřaz legibz. Et videam? p exēplo in
 pceptis de carnibz dū nō in refectorio. s; in alio loco cedit vsus. Nā notanter
 dicūt iura tua q. si aliqd phibet vna via p fraudē nō cedit alia. vt de pcur.
 Tue sūntat. vbi de h de excels. pla. Constitut? et optime hēs h. ff. de tuto. et cu
 ra. l. Scire. §. i. ff. de cōdi. insti. q. sub cōditōe. §. Si q. ff. de bo. li. l. iij. §. Dis
 aut. in si. ff. de spon. l. Dīno. de puil. Quāto. vbi de h: vnde credo q. hi tui do
 ctiores talr loqntes ponāt in celū os suū. lingua eoz trāseunte sup terrā. xij. di.
 in tantū. et insistere nō p sūeueit p tui suauitat interne cōtēplatōis. vnde nōdū
 plene expedit? sum de pncipal materia qstidōis: et mihi penit? manet pplexitas

Felix Et si stultus sepe q. (grandis cū dubio premote prior opinidōis.
 rit de q sapiens deficit a fortiori sagax stultū in qrendo cōstringit.
 quid vult? vltra qd faciā cū lati? loqndi facultas in me nō remāserit: nisi qntuz
 diē Jfīd. de sum. bo. lib. iij. c. lv. de duplici vita vicz actiua q est inocētia opoz
 bonozū. Speculatiua pō supnoz illa cōis multoz. et ista paucorū. de q Archi.
 de pbo. sig. Priuilegiū. in glo. vlt. li. vi. et credo q. inde dicat lex q. bono melior
 inuenit. ff. de pbo. obl. l. Ubi aut. vbi de h: et sic bonis meliores. sic melioribus
 optimi pferunt. lxiij. di. Metropolitane. et in aut. de monach. §. Ordinationē.
 et bon? ē aliqd eo ipso q. nō ē mal? de p sūp. Dudū. ff. dele. ij. l. Cū p. §. Rogo.
 Rōne sufficit nob si boni sum? in actiua vita q iuxta Jfīd. bonis opibz imitat et
 nunq est ociosa s; negociatōe plena. Et cōstat ex pmissis notāter q. opatōes ne
 gociationū vřaz actiue vite normas q Martha misterio frequētissimo sine cri
 mine fuit hūaniter occupata. et demū in p tēplatiōe fūcta fuit vita. et q. dubitat
 quin vtraq fuerit bona. Nā nemo repēte fit sūm? s; cū bōa puerfatōe q sine ca
 ritate nulla ē. A minimis qsq inchoat vt ad magna pueniat. Sūt itaq gdu
 nō solū int virtutē et p tute. s; etiā in eadē p tute. de pe. dis. ij. §. Hec q. de carita
 te. et sequit ibidē. Breg. sup Ezech. scribens. vicz li. ij. c. xxv. Dum scīaz ecclīaz
 dñs suscepit: in gdu eius dinoscit. et ei? grā p ei? incremēta declarat. qntū em
 ecclīa sancta ascēdendo pficit. tñ de? hoibz ex ei? p tute inotescit. De his qz gra
 dibz btis Job loquit? dicens. Per singulos grad? meos pñciabo eū rē. et si
 vos cū fratribz vřis nō repēte s; gdatim ascēderis: et p singulos dies pfeceritis
 demū vnā de sedibz habitationū qz ples sunt in celo possidebitis. si aut repen
 te volueris summū gdu apphendere. put lucifer q mane oriebat et dixit. Ascen
 dam sup altitudinē nubū: et filis ero altissimo. Esa. xliij. scitis qz periculosi? ca
 dunt qntoti? ascendere ad altiora festinant. i. q. i. Pueri ad sacros rē.

Abbas Adhuc in nostre negociationis materia nondum sum certifica
 tus: et quid eligam penitus confuso perplexus.

Felix Laudet deus q. nō oīno sitis incredul?. Nā ppler? solū ppter do
 ctroz aut scpturaz diuersitat appentiā remanet aio suspēsus. et d il
 la pplexitate. le. et no. xij. di. In sūma. et Ray. eo. ti. §. v. et frat Alstē. li. ij. titulo

De negocio

ult. Ex quoz mihi scriptis colligi videt v're q'stioni solutio. quia alia est pplexitas iur's. alia facti. Perplexitas iur's est dñ ali' circa illd qd sibi patēter incurrit faciēdū inuicē diuersas auctoritates sibi ab inuicē oppugnātes. sic hic in nostre q'stionis posito. qz si scripture negociatōibz vris v're nō fuissent apparenter cōtrarie v'l aduerse aut diuerse. anim' v'r in tali pplexus nō fuissz opinione. et hec pplexitas tollit p scripturaz q vident opponētes claram solutionē cum in veritate iuxta peritoz intelligentiā in iure nro: imo in tota sacra pagina nisi illa cōtrarietas p noua statuta vel ecclie p'stitutōes sit sublata: nō reperim' p'trarietatem saltē realem. sed sup'ficialē tantū. vt. xxvii. q. v. Quid g. xxvii. q. i. Sic enī de pe. dis. ij. Periculoso. et ibidē in. s. Si em̄ inq't omis. in glo. Et hec pplexitas p't esse in bonis hoibz obstinat'. scrupulo scripturaz sublato. Unde si de negociatōis modulo fueritis pplexus teneatis firmiter q honeste negociationis conat' sempride' pmissus: vtz ex p'dictis. Sic frēs minores añ tpa Bar' tini pape. et ante cōciliū Constantiē. fuerit perplexi p't Elemenēte videlicet exiui de paradiso pnotate seueritatē. Nam nūmū videbat aliq'bz fratribz inhumaniter rigorosa. Un idem martin' p nouā p'stitutionē suā tollebat omnē pplexitatem. et vt p yconomū laicum p'pua possent habere mire in cōmuni prout aliq' fratres medicantes planā fecit declarationē. neminē tñ astringēs ad alteri' dīmissionē. Sic ē apd vos: et inter ordīs v'ri p'fessores. qz de iur's benignitate poteritis mltas aut modicas h're. cū discretōis tñ moderatōe sine auaricia in cōpetenti nccitate: dispositionū negociatōes. Sz alia pplexitas est facti: cū dyabolus suggestiōe mala ita peccare fac hoies. q'tenus si pctm fortassis fugere appetant. hoc sine aliq' pcti laq'o nō euadūt. De q' pplexitate dic' Bre. in moī. li. xxv. c. xvij. et h'f. xiiij. dis. Perui testiculoz. et ipse dat ibidem consiliū q tunc min' malum eligatur. i. q als fm se consideratū esset min' peccatū. Nam inspecta veritate nihil ē pplexitas: nec p't aliq's eē perplex' int' duo mala. id est necessitate constrict' aliqd malū ppetrandū. nisi p't errorē p'scie: vt dicūt ibidē doc. aut p'pter malā volūtate quā nō vult deponere. Sz h' nihil ad ppositū nrm. Sed de ipsa plen' p Jo. in summa cōfessor. libro. iij. ti. xxx. q. ix. et Ray. vbi supra.

Abbas Et sic concludis religiosos et nos Listeriensis honestis negotiorum oneribus occupatos cū p'ditionibz debitis. p'terea nō fore laqueis pctōz constrictos. Sz nūc rōnabil'r restat. Si bono meli' (put allegasti) et optimū meliori potest inueniri: quid putas cōsulendū salubr' nostri moī.

Felix Dixit xps Math. (nasterij pncipal'r pntibz et futur' p'fessoribz. x. Vade et vende q'cūqz habes et da paupibz et habeb' thesaurū in celo et veni et seq're me. Hoc p'siliū si fuero secutus: salu' ero. Et ples salui facti sunt vt Abraam ysaac Jacob et Dauid: qui rebz nō venditis paupibz cūcta nō tradiderūt. attñ vnū salubr' alio. Constat q sunt vob t'palia put pncipibz seculi merū et mictū impiū. put p'dictū est patē et potēter cōtinētia. et hec et alia tēpalia que possidetis p'ter diuina officia iugiter in v'ro mōasterio: et inibi in eccl'ia et nō in omī parte eccl'ie. sed notabil'r et p'cipue in choro q loc' est ab origine eccl'iarū ad h' solēniter abilitatus laudabil'r altitonanter et vocal'r celebranda. et h'mōi t'paliū pūctus sunt vob tanqz beneficioz fruct' largiter alimēta. vt de rescrip. c. fi. li. vi. et. lxxi. di. Si q's sacerdotū. et c. Eos. et fruct' reddit' et obuentiōes n tñ mōasterij v'ri. sz oīz eccl'iaz et mōasterioz q i mūdo sūt: pncipal'r prop't diuioz iubilatōez p'stituti fuerūt. xi. q. ij. Concesse. xvi. q. i. General'r. i. q. ij. c. ult. Arg. C. de mili. testa. l. penul. xvi. q. i. Cipan'. et nō econtra. vt patz.

Monachorum

Abbas. Et quid hoc ad monachos qui mortui censentur. et vox eorum
 funesta precipitur et semper flere sollicitatur put. s. clare probatur.
 Unde videt quod homini iubilus de quo tam glorianter loquaris. apud nos in silentio di-
 ligentis deuotione debeat penitus quiescere. et si quis iubilatiois precetur: erit apud nos
 tantum ut soporem et accidia repellam in diuinorum propalatione.
Felix. Hec est opinio fallax magistri Berchtoldi qui nouit quod pigre stimulam
 asinum: et ne dormiat pugnam excitando litargicum. vt. r. q. v. Non ois. xxiij. q. iij.
 Ipsa pietas. Sed quod argumentum suum non precedat. alia perpendatis nostrum ad pro-
 positum. Nam diuina officia fuerunt ordinata in ecclesia dei siue in templo domini: vt in
 fra dicet antequam ecclesia habuit temporalia. et exposit vt sincerius et liberi diuina perfici
 possint per Constantinum magnum et sequenter per alios reges: principes et nobiles terre
 ecclesie et monasteria sunt fundate: dotate largiter quibus temporalibus pueris: et sic habeatis quod
 non propter iurisdictionis temporalis administrationes exercitanda habetis fructus. sed propter
 officia diuina. quorum exercitium est actus principalis in ecclesia. Et exemplum habemus de
 Salomone qui in templo ineffabilibus sumptibus et expensis in certum finem et principalem
 copulato vt iubiliter faceret laudari dominum in tubis et voce in cimbali et organis: ac
 diuersi generis musicorum continens et vocem in sublimi tollentibus. vt per. ij. Paral. v.
 et hi cantores et musici ad laudem domini iugiter deputati per familias leuitarum inter se
 habebant principes. vt. i. Paral. xviij. et habebant sortes. i. Paral. xxv. et David po-
 suit cantores ante archam domini iugiter psallentes. i. Paral. xvi. Et nunc in ecclesia dei
 cantorum officia sunt magne dignitates. vt leg. et no. xxi. dist. Cleros. et Beda di-
 cit in omel. in vigilia Jo. baptiste super Lucam. Cantores tempore dauid non solum subli-
 mitate verborum que dicebant animos populi circumstantis ad memoriam amoris celestium
 erigebant. Vnde scriptum est que ultimo fuerunt: melius memorie commendantur. de pse. di.
 ij. Liquido. et sunt verba sancti Augustini in libro resurrectionis: intendentes probare quod Christus
 in ultimo vite sue termino reliquit nobis memoriale corporis et sanguinis sui per nos tra-
 ditorum vt sincerius perpetue commemorationi designaret. Ita dauid in exitu et fine om-
 nium canticorum et iubilatiois psalmorum suorum tanquam de illo quod firmius memorie sit reco-
 lendum cecinit: dicendo Laudate eum. scilicet dominum in sono tube: laudate eum in psalte-
 rio et cithara. Laudate eum in timpano et choro et c. laudate eum in cimbali iubila-
 tionis. et demum conclusit. Omnis spiritus laudet dominum. videlicet cherubin et seraphin
 qui non cessant quotidie clamare vna voce dicentes. Sanctus sanctus sanctus dominus deus
 sabaoth. Esa. vi. et no. in. l. Rem non nouam. C. de indi. cum multis precor. quod etatus
 acta probant. fines vero pugna coronant. Vnde dicit Bernardus super cantica. Nichil inquit
 in terris ita proprie representat quandam celestem habitationis statum: sicut alacritas lau-
 dantium deum. hec reuera est portio. hoc negocium est angelorum. Beati qui habitant
 in domo tua domine in secula seculorum laudabunt te. Et Augustinus dicit. Psalmus est
 laus diuina cum cantico. Et ad hominum laudes secundum doct. taliter per clericos et mona-
 chos celebrandos septem requiruntur. videlicet psona ydoneitas. cause rationalitas. loci
 abilitas. temporis congruitas. intentionis finalitas. morum puritas. et norme laudis diuine
 qualitas: que talis est. alijs breuitatis gratia conditionibus dimissis vt iocunde et hila-
 riter decantent. i. voluntarie. et cum mentis leticia et iocunditate. Non enim pla-
 cent deo coacta fuitia: nec multum psunt homini. Hinc est quod apostolus dicit. ij. Cor. ix.
 Unusquisque prout destinauit in corde suo: non est tristitia. aut ex necessitate. hi-
 lare enim dator diligit deus. Vnde beatus Hieronymus. Quapropter melior est septem
 psalmorum decantatio cum cordis puritate et sinceritate et spiritali hilaritate
 quam totius psalterij modulatio cum anxietate. de conse. dist. ij. Non mediocriter.

De negocio

Ad sic ergo vocaliter glorificandū deū hortat̃ psalmista psal. cxi. Venite exultem⁹ dño zc. iubilemus deo salutarī nro: poccupem⁹ faciē ei⁹ in p̃fessiōe. scz diuine laudis. vnde sequit̃. et ī psalmis iubile⁹ ei. Ecce tria vba hic ponuntur. Jocunditatē. hilaritatē z leticiā importat̃ia. quia dicit̃ Exultem⁹: iubilem⁹. z ī psalmis iubilem⁹. qz iste dicitur exultare q̃ saltat ex gaudio cordis. aut alio mō gaudia cordis ab extra demōstrat. Jubilus aut̃ dicitur vox de gaudio cordis resultans ineffabilr qd̃ nō p̃t penit⁹ taceri: nec etiā ad plenū effari. z psalmus dicit̃ laus diuina cū cantico. put̃ p̃dictū ē. Canticū aut̃ importat iocūdicatē cū sonitu et illud p̃pha expressius notauit: cū exhortādo dixit. Jubilate deo oīs fra: fuite dño in leticia. Introite in p̃scū ei⁹ in exultatōe. Ps. xcix. Et glo. ibidem. Jubilus est son⁹ leticie sine verb. qz eius leticia nō p̃t explicari. qñ videlicet hō gaudens. ex his q̃ nō p̃nt explicari verb. prumpit in vocē quandā exultationis sine verbis. ita vt appareat aliquē ipsa voce gaudere. sed q̃si repletū nimio gaudio nō posse verbis explicare q̃ gaudeat. Hoc appet in cātū Gregoriano. vbi mult̃ tipl̃r in cantu Alleluia z in alijs cantibz z in neumatibz q̃ in fine antiphonarū subiūguñ mltē cantātur note sine verb aut vboz. psis. p̃ illū magnū doctorem Gregoriū cū magne deuotiōis p̃meditatiōe cōpositis: iubiliū importatibz mēt̃ et cordis. Et aliter ordinassent mūdi sapiētiores. si quid tali sonora iubilatōe placibilr oīporenti deo nouissent. sciētes qz dixit David. Cantate dño cāticū nouū: bñ psallite ei in vociferatōe. et Salomō filius su⁹ Eccl̃. cl. Tibie z psalteriū z cithara dulcē faciunt melodīā. sz sup vtrāqz ligua suauis. Vñ dixit Lasiodor⁹ sup ps. cxi. Habet em̃ lingua fruct⁹ suos vberima q̃ mellis inde colligit si in laudes dñi pura mēte moueat. Quapropt̃ impleam⁹ aera dulcissimis sonis: nā musica ista salutar̃ nō solū mortaliū pmulcet auditū. sz etiā intellectū delectat angelicū. Hinc Isid. ethimo. iij. Sine musica nulla disciplina p̃t esse p̃fecta. Hoc idē testat̃ Quintilian⁹ li. i. c. viij. Et mltō poti⁹ in oīporent̃ dei glorificatiōis laude dignissima necario req̃rit̃ angelice musice venerabilis sciētia Et dicam cōcludendo q̃ brā vita semp hz gaudiū. de pe. di. iij. Consideret. in fi. p̃ Archid. De q̃ quidē diuine laudis iubilatōe mltā forent scribēda. breuitatis gratia nunc dimittēda. Sz vide Bern. in floribz suis. li. v. c. xliij. Vñ iuxta inris dispositiōem sacerdos tenet̃ scire libz sacramētoz. i. missale z lectionariū et musicā gregorianā. De q̃ vide Hostien. in summa de eta. z q̃li. §. vlt. Hui⁹ igitur occasiōe fruct⁹ reddit⁹ z p̃uenis oīm eccl̃iaz z mōasterioz stipēdia dicuntur. q̃ etiā militātibz in eccl̃ia dari debētur. Nā p̃prie stipēdiū dicit̃ tributū qd̃ militibz datur. ff. de vbo. sig. l. Alger. §. stipendii. Et igit̃ hmoi fruct⁹ clericoz z monachoz elemosyne nō dicunt̃. contra q̃rundā exp̃ssam opiniōz q̃ vos mōachos et clericos bñficiatos dixer̃t elemosynarios z elemosynis vti. et hī errāt corde. vtz de cle. nō res̃. Quia nōnulli. i. q. i. Clericos. z. c. vlt. de p̃se. di. vlt. In oībz. xvi. q. i. c. vlti. xij. q. ij. Caritatē. ca. di. c. i. xciij. di. c. Dyaconi. cuz mult̃ p̃cor. de q̃ nup̃ plen⁹ scripsi in collatōe qdā 5 validos medicātes. sim⁹ igit̃ ad p̃ns p̃cēn.

Abbas. Bene dicis fateor inq̃. licz verba nimīū multiplicauer̃ Sz nos quo ad b̃ videlicz q̃ bñficia nra dentur p̃t officiu. cōuertimus simplr. quia p̃t tpalia videlz ruralia. rusticalia. z p̃dialia solerter ruditer z ruraliter in squalore rusticano freq̃nt̃ exercenda. sacerdotes nri nō taliter militāt sed rusticāt in laudē xpi. z p̃ hmoi diuio diligēter officio ī eccl̃ia nra iugiter iubilāt z vigilāt celebrādo p̃ncipalr ordīnatos. imo illos q̃ spontanea q̃z voluntate pur̃mētibz similr z deuotōe se z sua relictis suatibz liberalr obrulerunt

Monachorum

extra monasteriū z extra ecclias in rus z mere ruralia sollicitissime die noctuq;
cōglutinādo relegam⁹. z s̄ fundatorz testamēti p̄ordinationē. imo in diuini cul
tus celebriter celebrādi (put p̄misisti) diminutionē z nō trepidam⁹ timore q̄ me
rito foret trepidādū cū aīaz mltaz piculo ponim⁹ i ruīnā. put trepidauit p̄pha
qui euādō locut⁹ ē. in salicibz inq̄t in medio ei⁹ suspēdim⁹ organa n̄ra. et quō
inq̄t: cantabim⁹ canticū dñi in tra alicā. P̄s. cxi. z de pe. di. iij. in salicibus. Et
pp̄ie dīc Aug⁹. sup p̄bo. in salicibz. hoc est in hoīes mūdānos z infructuosos q̄
rigant fluminibz babylonis. i. qui delectant⁹ in terrenis desiderijs q̄les sunt ho
mines auari luxurie dediti zc. Hec ille. Et plerunq; frēs n̄ri extra mōasterium
p̄ agēdis negocijs z negociatōibz cū tpaliū strepitu directi i salicibz. put p̄mit
tūt vident⁹ cōmorari. Et nōne sepe q̄ tangit picē: inq̄nabit. Eccl. xij. z. xij. q. i.

Felix s̄. Ad hec. per Archid. et vtiq; cum sc̄o sanctus eris zc.
Peroptime nostis p̄ reuerēde q̄ obediētia est quicqd a supioribz
imperatū fuerit obtēperari. xxiij. q. i. Summa. z illa melior est q̄ victima. de
ma. z obe. illud. cū p̄cor. z victimis pure p̄ponit. qz p̄ victimas aliena caro. per
obediētia p̄o pp̄ia mactat. viij. q. i. sciendū. Igit̄ vbiq; fuerit mōach⁹ i ab
batis mādato saluabit. qz ad ip̄ius mādatuz firmiter z sub pena pcti mortalis
obedire tenet. de sta. mo. Cū ad mōasteriuz. s̄. Abbatē. xxiij. q. ij. abbates. z sic
obediētia in exhibēdo inest monacho. sic in recipiēdo inest abbati. et huic obe
dientie abbas renūciare nō p̄t. qz mōachū monētē suū mōachū nō p̄t absolue
re ab obediētia. de renū. c. penul. Vñ p̄ obediētia impune bonū obmitat. xi.
q. ij. Quid ḡ. Vñ dīc io. an. in mercurialiabz sup regla: nō ē obligatorū. li. vi.
put aliqliter sup tactuz ē. qz mōach⁹ in domo q̄ndā sua cū bōis oibz q̄ndā suis
manere pōt. z illa admīstrare p̄t z in suos vsus p̄uerrere de abbatis licentia et
in obediētia. Forti⁹ ḡ abbas cū p̄uētū p̄t facere mōachū admīstratorē in rebz
monasterij in certū nccariuz vsū cōuertēdis. Ar. a maiori. de q̄ p̄dictū ē. et h̄
de elec. Luz i cunctis z de toto ad ptē. de offi. dele. Pastoral. Item p̄bat qz mō
nach⁹ de lnia abbatis p̄t aliqd possidere: lz nō in pp̄riuz fac ad h̄. xij. q. i. Nō di
catis: z ibi no. Nam text⁹ dīc qz nihil p̄nt possidere sine abbatis licentia. ḡ de
abbatis lnia p̄nt: vtz de his q̄ sūt a p̄lato. Cū aplica. in fi. vñ talibz spoliat⁹ re
stitutionē petit. de resc̄p. Cū dilecta. d̄ accu. Olim. Item p̄stat qz monachi p̄nt
h̄re pp̄riuz peculiū p̄ administratōe sibi iniūcta. de sta. mo. c. ij. vñ patz qz licite
mōach⁹ de abbatis mādato administrat q̄libz tpalia z tpalis admīstratiōis offi
cia. Nec obstat: qz p̄dictū ē qz mōach⁹ mortu⁹ sit mūdo. Vñ dicim⁹ propterea.
Postq; nobil⁹ fact⁹ ē monach⁹ p̄dit nobilitatē secularē si quā habuit. imo p̄ q̄
quis efficit⁹ monachus desinit esse rex vl̄ impator vl̄ papa vel ep̄us. xxiij. q. ij.
Scripsit. z in glo. i. z. vij. q. i. Hoc neq; q̄. et extūc d̄r Vix bon⁹ mōach⁹ fac bo
num clericū. xvi. q. i. Legi Nam dignior est cetus cl̄icorū q̄ mōachorū. de accu.
Qualr. ij. in glo. vlt. Hec em̄ sup̄ficialr intelligunt: qz p̄ munduz nō seruantur
nisi inq̄ntuz volum⁹. z h̄ videt⁹ in mōasterijs vbi tñ nobiles aut illustres mō
nachant⁹ et papa scit z tolerat: imo p̄nunc papa cū concilio Basiliē. p̄firmat.
et in quarundā eccliarum cathedralium consuetudines corroborat.

Abbas. Rogo dimissis penitus imprinētibz istis redeam⁹ ad n̄re nego
ciatiōis p̄positū: qz in tā tumultuosa vicz negociatiōis p̄ftim iu
ris tempalis dispositione. securitas p̄scie n̄re videtur vix posse subsistere.

Felix. Quod vix fit tñ fit. xix. di. in memoria. de q̄ d̄ cog. spi. c. ij. z ita pos
sibile videt⁹ (put p̄misum⁹) vt sine pctō fiat oīs honest⁹ negociatiōis

De negotio

conatus. Sed quid securius me nouistis sincerius. Constat luce clarius q̄ preter iurisdictiones temporales (de quibz notāter p̄missum⁹ fructus aliorū prediorū et possessionū: et p̄sertim ecclesiarū et decimarū competentī⁹ licentius et conuenientius cōpeteret cetui monachoz: cum iurisdicō temporalis mater sit in quietudinis. Vñ dicit Grego. papa. et habet in. c. Unico de sindico. Expedi em̄ pro paruo incōmodo a strepitu causarū seruos dei esse quietos. Et idē Grego. in registro. et habet. viij. q. i. In scripturis. Quies itaqz nob̄ ex corde appetēda est. et tantū pro mltorū lucro aliquā postponēda. nam sic toto desiderio debem⁹ occupationē fugere videlicet terrenorū. ita si desit qui p̄dicet occupatiōis onus libentī necesse est humero subire. et hec est occupatio occupatiōis et occupati fructuosissima. Vñ scribit. xvi. q. i. De p̄sentū. Satis valde amarissimū habeo de isto proposito ad aliud officium homines deduci in q̄ nullo mō que a monachis deo sunt p̄missa valeant adimpleri. omnimoda est enī illius videlicet monachi habitus. et istius scz secularis officij diuersitas. Illic enim quies oratio labor manū: atqz hic causarū cognitio. cōuentiones. actus. publica litigia. et q̄cunqz vel ecclīastica instituta vlt̄ supplicatiū necessitas poscit. faciat aut̄ de⁹ vt tales sint hi qui vel a nob̄ in isto habitu nutriunt vel in mōasterijs crescunt: vt prouecta etate et pbata vita nō ad litigiorū officia sz ad sacerdotiū in mōasterio valeant p̄moueri. Hec ibi. Et Salomon dixit. Solūmodo hoc inueni q̄ de⁹ fecerit hominē rectum. et ipse se infinitis immiscuit questionibz. Eccl̄s. viij. in fine. De h̄mōi igitur monachorū quiete videbitis. xviij. q. ij. Quam sit. xvi. q. i. Qui vere. Ad fundandū autem cōsiliū per vos pater reuerēde: si nō placet mī nime perpendēdum cōstat q̄ ecclesia tolerat q̄ laicus decimas possideat. de q̄ largiter d̄ deci. c. iij. li. vi. per Archid. et clarus p̄ Jo. in summa p̄fess. li. i. ti. xv. q. xvj. et sequētibz. Item constat q̄ si decime redimūtur a laicis: tūc rei ecclīastice liberatio est. i. q. iij. Altare. in glo. i. cum sint vota fidelium. precia p̄ctorum et patrimonij pauperū. xi. q. i. Quia iuxta. Item tributa egentium aīaz et dñs eas in signū vniuersalis dominij sibi retinuit. et debentur diuina cōstitutione. xvi. q. i. Decime. de deci. Tua. et ita decime laicis sunt pene incōuenientes. et si auctoritate summi pontificis aut alteri⁹ ad hoc auctoritatē habentis veltre possessiones quibz iurisdictiones sunt annere tempales cū laicis aut clericis secularibz talium decimarū aut aliarū possessionū possessoribz p̄mutarētur videret multū expedire. Dixi autē auctoritate summi pontificis. quia scdm̄ alios quos simplr decimas emere vlt̄ redimere de laicis simoniacuz videt. xvi. q. vij. Decimas quas ppl̄s. in glo. i. et ij. sed nō est ita. de quo si breuiter volueritis in formari videatis Jo. in summa p̄fess. li. i. ti. xv. et per experientiā video fieri p̄ singulos dies tales emptiones et redēptiōes decimarū de manibus laicorū p̄ ecclesias et monasteria sine summi pontificis auctē: nisi Listerciensis ordinis religio aliud haberet in suarū diffinitionū dispositione. Dicit enim lex q̄ res defacili reuertit ad naturā suam. ff. de pac. Si vnus. §. Pactus. Et Boetius in de consola. metro. iij. Et si de h̄mōi p̄mutatiōibz aut trāslatiōibz monasteriū deberet pati aliquā in pensionibz annuis diminutionē. cum melius sit pugill⁹ cū requie q̄ plena vtraqz manus cū dolore et afflictione animi. Eccl̄. iij. et melior est buccella sicca cū gaudio: q̄ dom⁹ plena cū iurgio. Prouer. xvj. et melius est modicū iusto sup̄ diuitias p̄ctorū multas. Ps̄. xxxvi. Et dixit Pamphilus. Cū modico pulcrā ducit solertia vitam. Et pluribz intētus minor est ad singla sensus. vt no. de heret. Accusatus. §. de questionibz. li. vi. Et dixit Latho. Despi⁹

Monachorum

ce diuitias si vis animo esse beatus: quas si suscipiunt mendicant semp auari. Et dixit aug⁹. in li. de vera religione. Ille qui cupit vel sequit diuitias nō pōt vite securitatē habere. Ratio fm eundem: quia auarus omnē creaturam timet. Unde Innocentius tertius sepe dictus in libro de miseria humane conditōis c. xxxvij. ait. Falsa diuitiarū felicitas que diuitē veraciter efficit infelicē. Quid enim falsius q̄ q̄ opes mundi diuitie nuncupant. Opposita sunt esse diuitem et egenum. Sed vos domine abbas et fratres vestri egeni non estis. Ergo et c. Unde verum est quod sapiens protestatur. Multos perdidit aurū et argentū qui autē diligit non iustificabit. ve illis qui sectant illud. Eccl. xxi. Item ve vobis qui cōiungitis domū ad domum: et agrum agro copulatis vsq; ad terminū loci. Esa. v. Et quid sit ve quod talibus infligetur. dicit Gregorius sup Ezechielem libro pmo: omnia. ix. Ve in scriptura sacra sepius de eterno lucu quē in presenti solet intelligi. Unde scriptū est. Ve impio in malum. Et Job dixit. Si impius fuero: ve mihi ē. Sed magister in historijs de notatiōe proditoris dicit. Ve in sacra scriptura eternā damnationē notat. Unde dixit chri stus apostolorū collegio ad hoc ve remouendū. Nolite possidere aurum neq; argentū neq; pecuniā in zonis vestris. Matth. x. c. quorum sequelā profitemini. Sed vidi monachos ordinis vestri fortassis administratiōe constrictos. quorū marsupia zonis alligata sup femur suum potētissime. quod quasi propter solite concussionis impetū: emarcere sepe putauī. Et si hec et his similia de vobis et monasterij vestri membris quadā benignitate iuribus et ratiōibus sufficienter fulcita proueniūt: fortassis humaniter excusanda. securior tamen via et certior semita videlicet dimissis maioribus secularis negociationis intricatio nibus per christi seruos foret semp precligēda. quia in his que dubia sunt pro ut in spe temporaliū quod certius extimamus. put est salus spiritualiū tenere debemus. de spon. Iuuenis. cum concor. in glosa.

Abbas. Tu bene dixisti. Scuto bone voluntatis. Spe supernorū sincerissime fulcito. Sed prout ptestati fuimus in nostre collatiōis initio possum⁹ vel non possumus consilio tuo pronunc potiri vel possumus vti ministerio: et in presenti nostre cōuersatiōis diuersorio promerēdo perfrui futura leticia cum Amen domine. et ita dixit Hieremia pro⁹ (gaudio sempiterno. pheta capitulo videlicet Undecimo.

Finis.

De plebanis

De plebanis et religiosis medicantibus in predicationis et confessionis officio se inuicem impediuntibus.

Non est enim potestas nisi a deo.

n que autem a deo sunt: ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati dei: ordinationi resistit. qui autem resistunt: sibi ipsis damnationem acquirunt. Ad Ro. xij. Est autem ordo secundum Augustinum parium dispariumque rerum sua cuiusque tribuens debita dispositio. de qua ait propheta. Ordinatione tua perseverat dies. id est claritas eterna: secundum Cassiodorum. quoniam omnia serviunt tibi. Ps. cxvij. Quia quidem patres sancti dicunt sanctissimi patres sanctorum canonum conditores in terris locum dei et apostolorum tenentes inter cetera de divinorum ordinationis dispositione cōtionantes. lxxxix. dist. 8. Porro. sic inferetes ipsa officia videlicet divina ita sunt distinguenda. nec vni persone omnia committenda. Et prosequitur ex auctoritate Gregorii et Bonifacii summorum pontificum datur intelligi qui dicitur ibidem. c. scilicet. Ad hanc dispositionis divisio gradus diversos et ordines constituit esse distinctos. ut dum reverentia minores potioribus exhiberetur: et potiores minoribus dilectione impederetur: vera concordia fieret. et ex diversitate contextio et recte officiorum gerere administratio singulorum. neque enim universitas. scilicet. creaturarum. alia poterat ratione subsistere nisi hominum magnam eam differentie ordo servaret. Hec ibi. Unde Augustinus in libro. c. scilicet. Inordinata inquietant sunt: ordinata pax descendit. Et dicitur in doctrina rudium. Modus in rebus res est discretio summa. Et modus in rebus res facit esse bonas. Et igitur ego Felix cantor Thuricensis. decretorum doctor inutilis perpendebam. quia narrauerit mihi (sed non iniqua fabulationes) quod inter ecclesiarum parochialium civitatis Constantiensis. pastores ex una: et confessionis medicantium ibidem fratres patribus ex altera: ordo pacificus et quiete consuetudinis versus a tanto tempore fuit cuius initium non est in hominum memoria venerabiliter obfuit: quod ipsi confessores tempore quod drage simali per singulos dies privatos aut non festivos ad horam tertiariam vel quasi ad populum predicabant. et pastores predicti tales suis famulis aut alijs suis officiis divinis hora tali non impediebant. Hoc igitur more laudabili: ordinationis quoque ritu non obstante ecclesie sancti Stephani Constantiensis. curatus novit quibus fortassis sit iuribus rationabiliter armatus. eadem hora tertiariam in morum antiquissimi consuetudinem: similiter predicationis collationes facere presumit et ordinem suorum predecessorum infringit in dictorum fratrum gravaminis augmentum. et in ipsorum contemptum quod exinde surgit. quoniam ipsi plebani suorum tantum procurrit subditorum et aliorum tumultus: qui dictis fratribus a longe retroactis temporibus solebant offerre dona et sacrificia pro peccatis et eis conferre victum alimentorum magne commoditatis. Sed in his quod dignum et iustum equum et salutare committam iamdictis partibus suis rationibus: necnon et iuribus altitudo pretenditibus discutientium quia scriptum est. Sola veritas dat intellectum. Esa. xxxvij. et hec est veritatis exercitatio: quod mentium caligines purificant in cuiuslibet discrepationis diverticulo. Et igitur primum religiosus qui se putat offensos locum assignamus querulose propositionis. et incidet infra dicemus de materia confessionis.

Religiosus. Et ego loquar nomine totius nostre religionis. Nam utique sumus hi de quibus Gregorius. ix. summus pontifex scripsit eleganter universis ecclesiarum prelatis in. c. Humilis. id est. de excessu. placatus nobis quod nostra quies per platorum ceca cupiditate multipliciter inquietata. Et igitur dixit. Nos de ordine mendicantium denotando. Cum religiosi viri abnegantes salubriter semetipsos elegerunt in paupertate

et religiosis medican.

christo pauperi ad placitū famulari: tanq̃ nihil habentes et oīa possidētes zc.
et in B.c. z se. idē Greg. solēniter annūerat nroz privilegioz p̃rogatiuas. z dete

Plebanus statur p̃lationū insultus nostre p̃fessionis ordinē seq̃ntes.
Sup montē excelsūz ascende tu qui euangelizas syon: z ex
alta ī fortitudie vocē tuā. Esa. xl. nec te euāgelizare phibeo saluo iure meo. Sz
scis q̃ q̃ peccat: nō peccat legis auctē: sz ī legis auctē. xxiij. q. iij. Qui peccat.
Sz legis auctē id facio q̃d facio. z p̃ h̃ nec diuīe nec hūane legis auctē offendo.

Religiosus Et q̃ est lex p̃ quā q̃d tibi fieri nō volueris: alteri facere p̃
tendis. vt Thob. iij. Act. xv. z l. dist. Ponderet. ij. q. i.
Primo sp. z. q. vi. De cetero. x. q. i. Placuit. et iactura aliena. i. iniuria vl' dāno
alteri locupletari disponis: ī regulā iur̃ li. vi. z iactura hic sumit̃ p̃ omī dāno.
de penis. Sūma. et p̃prie b̃r in. l. ij. §. vlt. ff. ad. l. rodīā. vbi si sit iactura rerū de
noui exonerādo tpe piculi z iacētes nō h̃nt res p̃ derelicto: q̃re hī ad q̃s puenē
runt illa restituere tenent̃ ne locupletent̃ cū aliena iactura. et sic d̃ pluribz exem

Plebanus plis per Jo. an. in mercurialibz annumerat̃.
O frater: tu nō nouisti naturā regle iur̃. qz si sp̃ staret im
mobilis: nō regula sz p̃stitutio foret imutabil' vt le. z no. in p̃logo de reg. iur̃. li.
vi. put dicit fortuna. si nō mutarer cur fortuna vocarer. de q̃ Boeti'. i. de p̃so.
prosa. i. Videt̃ em̃ p̃prie hui' mutatio regle: z p̃tinēter in vsucapiōe. vbi sit acq̃
sitio dominij rei aliene p̃ p̃tinuatōez t̃pis lege diffiniri: vt p̃tz. Nam em̃ rē mo
bilē bona fide putās rē esse vendētis z rē illā possedi p̃ triēniū sine interruptōe
eo tpe efficioz dñs. et sic s̃l̃r de re immobili aliena fit p̃scriptio p̃ t̃ps a iure diffi
nitū. z salu' ero. z hoc ne rez dominia diu sint sub incerto. ff. de solu. l. fi. ff. de
vsuca. l. i. z h̃ p̃t̃ desidiam dñoz puniēdam ius suū p̃temnētū. ff. de vsuca. l. i.
et insti. de vsuca. in p̃n. z le. z no. de p̃scrip. Vigilantibz z nō dormiētibz iura
subueniūt. ff. q̃bz ex cau. ma. l. Non em̃. ff. de eden. Veluti. Et igit̃ si tibi p̃ ser
mones meos dānū inferi et p̃ h̃ vtilitas mea p̃curat̃. hoc fieri de iure n̄ phibe
t̃ Nā nō videt̃ iniuriā facere q̃ vti suo iure. vt de elec. Cū ecclia vulturana. z ibi
dē p̃cor. in glo. Et ex B̃ videt̃ put dicit lex q̃ p̃ p̃suādīs mercibz meis alienas pos
sum p̃ccere in mare sine t̃i dolo z fraude. ff. de p̃scrip. ver. Qui conseruādozum

Religiosus et hec de antiq̃s iuribz. sed in nouis habet̃ sincerus.
Et quod est hoc nouū ius q̃ in his videt̃ loq̃ clarius z

Plebanus Ecce bonifacius papa. viij. compilator p̃dicti libri sexti
decre. qui p̃mū etiā instituerat annū iubilēū olim p̃stinu
tionem fecerat. quā suaz cōstitutionū volumīe nō incluserat. z extrauagās per
māserat: quā Clemēs q̃nt' resumpsit. et Johānes. xxiij. per Clementinaz volu
men publicauit: et nūc d̃r Ele. Dudū. de sepul. z q̃ post mltā talr de vob dicit
auctē apl'ica p̃stituim' z ordinam' vt dictoz ordinū fr̃es in locis et eccl'is eozū
ac in plateis comunibz libere valeant clero z pplō p̃dicare ac p̃ponere p̃bz dei
hora illa dūtaxat excepta in q̃ locoz p̃lati p̃dicare voluerint vl' corā se facere so
lēniter p̃dicari in q̃ p̃dicare cessabūt p̃terq̃ zc. Ex hāz igit̃ p̃boz forma liquet
q̃ h̃mōi p̃dicatiōis vsus licuit: z de cetero clari' licebit. Nam q̃ pleban' aut cu
ratus sit p̃lat' z h̃eat iurisdiciōem ad suos subditos plene le. z no. p̃ Archid.
c. ij. li. vi. z in glo. ij. et etiā pastor d̃r vt notat̃ ibidē siue archip̃s byter rural' de q̃

Religiosus plene de offi. oz. Cum eccl'iaz. z doc. ibidem zc.
Tu dicit̃ de licito. Nihil enī est adeo licitum vt nō possit
permissus irrogari. vt hic. z. xxiij. q. v. De occidendis. z sepius vsus rei non con

De plebanis

demnatur sed libido. eli. dis. Quisquis. et sic videt q peccatur in re honesta. vt
xiiij. dis. Quod ait. Cū dixit Hiero. ad ppositū. xxxij. q. iij. Origo qdē amoris
honestā erat: sed magnitudo deformis. vnde p̄textu liciti nō debz illicitū cōmit
ti. ff. de offi. p̄si. l. Illicitas. §. i. et p̄textu boni malū non est faciendum. de vsu.
Sup eo. cum cōcor. et est brocard. nec omne qd licz honestū est. ff. de ritu nup.
l. semper. Et igit̄ ait apls. Omia mihi licet sed nō omia expediūt. i. ad Loz. vi.
et Archidia. de regula. nō solū li. vi. exponit hoc verbum expedit dicēs eē idēz
quod p̄dest vel cōuenit. De quo p̄prie dic̄ Breg. moralis. v. c. vij. Sepe hi qui
in potestate sunt: dū sese et a licitis retinere nesciūt ad illicita opera. et inquieta
dilabunt. Solus enī in illicitis nō cadit qui se aliquādo et a licitis restringit.
qua videlicet constrictiōe ligatum bene se Paulus insinuat dicēs. Omia mihi
licent sed nō oia expediunt: atqz vt ex ipsa religatōe oñderet in quāta se mens
libertate dilataret: illico adiungit. omia mihi licet: s; ego sub nulli⁹ redigar po
testate. cū enī mēs p̄cepta desideria sequi seruire rebz p̄uincis quaruz amore su
perat. sed Paul⁹ cui cūcta licent sub nulli⁹ p̄tate se redigit. qz semetipm etiam
a licitis restringēdo ad ea que delectata premerēt despecta trāscendit. Hec ille.
His igitur p te sincere p̄pensis constat qd tibi puenit ex licitis.

Pleban⁹ Et quid tu dicis de vsucapione et p̄scriptionis materia in
quibus licitum et honestū sinceriter sunt perpendiculāda.

Religiosus. Bene dicis. et hoc est q volo qd tu solerter allegasti p
tui iuris fundamento. Patere ergo legem quā ipe tute
ris. de p̄sti. Cū om̄s. Ecce si iuri scripto derogat p̄scriptiōis bñficio. put legi⁹
et no. in. c. Cū ecclia suterina. de cau. poss. et p̄prie. Et igit̄ si tu p te allegas iurs
scripti cōstitutionē: resumam⁹ qz similr allegasti p te legitime t̄pis p̄scriptionē.
Hanc igit̄ solēnis p̄dicatōis morē et vsuz. put p̄mittit in themate p tantoꝝ cur
ricula tēpōꝝ pacifice dēte qz p̄tinuatū. s̄l̄r allegam⁹ venerabilr obfuarū. et igit̄
tui p̄decessores nos in dētis tranquillitate fouentes nos talr nō molestauerāt.
sed nos in n̄re p̄scripte cōsuetudis more laudabilr p̄suare pacificos p̄miserāt.
sic et tu antiqz ritus legalitatē immutare nō p̄sumas. qm̄ nouisti q antiqz p̄sue
tudinis nō est leuis autoritas. et qz plerūqz discordie zyzaniā generat adinuēctio
nis inaudite nouitatis curialitas. vt le. et no. in. c. Cum p̄suetudinis. de p̄suc. xi.
dis. Quis nesciat. et nouitates sine cā inducēde nō sunt. qz in rebz nouis cōsue
tudinis: euident d̄z eē vtilitas cōis et nō p̄uata. put no. ibidē in glo. vi. S; ad
hoc clari⁹ tibi deducendū vt intelligas q̄stū p̄ euāgelice veritatē t̄rtū. et contra
ius scriptū patenter opat bone consuetudis auctas. ecce septuaḡ e Matthei. x. c.
Gratis accepistis a deo gr̄tis date. i. q. i. Placuit. et. c. baptizand⁹. et. c. q̄busdam
et. q. iij. Si quis. xij. q. ij. In ecclia. de magi. c. ij. et signāter. i. q. i. Quicquid.
vbi d̄z q cōmutat simonia in q̄buscūqz sacris ecclie si nō libere cōferant. ecce h̄
euāgelico p̄bo et iuribz p̄tactis nō obstantibz: licz ordines sacros et clauēs ligā
di atqz soluēdi et dona sacramētalīa cūcta gr̄tis gr̄te recepis. grati tñ et pure tu et
tuates dare nō cōsueuistis. vt p̄z. Nōne tibi dat pecunia i sacramēti cōfessiois
seu p̄nie cōmertio. et in vinctiōis extreme sacramēto. nōne p missarū celebratōe
pro vigiliāz septimāz et tricesimāz lectōne gaudes sp̄calis donatōis emolimē
to. et te nō aliter eximis a laqueo nisi in antiqz consuetudinis cōseruamēto. et h̄
licet vt le. et no. p doc. lxiij. dis. Agatho. ita tñ q in huiusmodi consuetudis mo
re sinceriter seruato nō interueniat iniquitatis cōpactio. Et hoc igit̄ cōsuetudis
p̄ssime fundamēto. audi qd seruam⁹ cū continuatōis experimēto. Et igit̄ nos

Et religiosi medicantib⁹

mendicantiū ordinis fratres christifidelium vndecunq³ venientium audim⁹ et recipimus libere confessoribus: put vigore dicte Cle. possum⁹ et iniungim⁹ penitencias salutare: et sequenter exinde nob⁹ pueniunt put tibi et alijs curatis piissime largitiones. et si sine placeat sine displiceat platis per nostros ab ordinario loci fratres admissos de iure possum⁹. imo nos pre ceteris curatis eligi et preelegi in audiendis confessionibus experienter videmus. et hoc q³ fieri possit licite manifeste pbatur p⁹ Jo. an. in glo. ordinaria. qui hoc verbum libere taliter exponit. et q³ non sit necesse licentiam sacerdotis parrochialis habere etc.

Plebanus. Hic ori tuo pone custodiā: vt nō delinqs i lingua tua. Et nihilominus saluis pmissis de consuetudinis more: since rurs⁹ infra infricadis. Nā fateor q³ Jo. an. i glo. ibidē talr videt sonare s³ cōcluditur aliter cōcludere. et ita concludit in hec pba vitz cui⁹ prius videt hic velle Jo. monachi. Hec ibi. et ille fuit presbyter cardinal⁹ sub dicto Bonifacio. viij. gliosus monarcha iur⁹ et viuēte dicto Bonifacio de anno dñi. M. cccxviij. eandem decre. glosauit. expost aut tpe Johis pape. xxiij. floruit Jo. an. i studio Bononiē. et postq³ iam dicta decre. per eundē Jo. papā libro clemētinaz fuit incorporata de anno dñi. M. cccxi. idē Jo. an. eandē de nouo glosauit. et opiniōez Jo. mōachi tā modico pbo resumpsit. licz in sua glosa de hac materia largissime scripserit. put tota Frantia immo Hispaniaz et Arrogonie et Flauarrie regnoz peritiores ac studiū paricnsis vniuersitas hucusq³ tenuerūt eandē. et licet etiā nō viderim eiusdē Jo. monachi glosam videt tamē mihi eius opinionem iuribus et rōnib⁹ fundatā et in concilio Constantiū. quod inceperat de āno dñi M. ccccxiij. pma Octobr⁹ p famosiores viros ptūc in dīctorio iudicio diuulgatā. vitz p iudices in cā fidei deputatos. et pncipaliores fuerūt Franciscus de Zabarell⁹ quondā lector ordinari⁹ in iure in studio Paduano ptunc Florenti⁹ neñ. et Petr⁹ cameracē. et Anthoni⁹ acqlegiē. cardinales cum tribus epīs et vndecim sacre theologie pfessorib⁹. int⁹ q³ fuit mgt⁹ Nicolaus dīnckelspūhel de wienna: et cuz trib⁹ vtriusq³ iur⁹ doctorib⁹ q³ dā frēm Nicolau⁹ Sernura⁹ r⁹ ordīs frat⁹ heremitaz scī Aug. magist⁹ in theologia Cameracē. dyoces⁹ in Francia sup articulis pluribus erroneis delatum per ipm predicatis et sup illis examinati et cōuictum. Inter quos primus erat q³ nullus parrochian⁹ debet a suo curato petere licentiā alteri confitendi: et potissime religioso medicati. Item secundus erat q³ religiosi tales pſentati sunt proprij sacerdotes et veri curati. Quos quidē articulos in sessione publica cum octo alijs articulis a iure discrepantibus. et expost per cameracē. et Atrebacē. dyoces⁹ vbi predicauerat solenniter et in singulis locis vbi talia diuulgauerat publice in lingua latina et vulgari reuocabat: prout hec et alia in actis concilij Constantiensis predicti patenter inueniuntur per compendiosum processum conscripta. et licz non viderim examinis iam dicti ratiōes: aut allegationū designatiōes. Apparet tñ q³ contra iam dictum mgtm bene fuerūt moti. Nam non est alius sacerdos p⁹ prius nisi ille cui cura ecclie parrochial⁹ est cōmissa sine sit rector. vicari⁹ v⁹ plebanus aut illi quibus illi vices suas cōmiserunt. Ita notat Jo. an. in ca. Omnis vtriusq³ serus. de pe. et remiss. Dicuntur autem tales merito: magna³ ratione proprij sacerdotes. Nam tante proprietatis connexio est inter sacerdotes talem et suū parrochianū: sicut inter dñm feudi et vasallum qui ambo sibi mutue fidelitatis confederationē iurauerunt. et vnus alteri pari conditiōis obligatione constringitur. vt in libro feu. ij. ti. vi. in fine. et spe. de feu. §. i. versicu.

De plebanis

et no. sic etiā inter curatū et subditū. Nā tali fidelitatē additiōe sunt collegati et sibi confederati. Nam parochianus in quicūque tribulatiōis angore. vicē morbo putrido. fetido. cōtagioso seu morboſo. ut puta lepra. pestilentia. epidimia. morphea epilepsia. aut quicūque maleficio fuerit infectus vel contaminatus seu paupertatis extreme contumelia grauius. aut in patibulo vel alio turpitudinis loco constitutus. et ipse curatus sacerdos per eundem requisitus obligatur ex fidelitatis predictae vinculo ut veniat et sibi ministret: ministret diuine cōsolatiōis et hūane cōpassiōis potētatus et familiariter cōmunicet oēs sacramētales apparatus. et econtra ipse subditus parochianus talem sacerdotē qualitercūque constitutū et ab ecclia toleratū regulariter ad accedendū et nō alium: ex pmissis videtur astrictus. Et ecce videamus huius proprietatis veriores euidenter effectus. Nā si in tali contagionis fastidiose miseria: et i extreme necessitatis erūna fuerit christifidelis constitutus. et vocaret fratrem religiosum. et idē (quod in nullo vocanti videtur obnoxius) liber est ad accedendū vel ad nō veniendū. etiā si possit vel per curatū fuerit licētiatus fastidiret supuētus. ecce quis est primus vel prius aut pelegendus sacerdos: an pater. vel vitricus. vel leuita. an sacerdos aut samaritanus qui curā gessit vulnerati illis pretereuntibus Luc. x. Porro perpendas sincerus. quod inter religiosos medicantes et curatos. imo inter doctores mundi famosiores: huius materie scrupulus remansit diuersimode circūcisus et phoborum ritus pallegati textus per Jo. monachi. et Jo. an. monarchas iuris diuersificatus. Et igitur ego plebanus et tu religiose et quilibet simplicianus. imo nobis prudentiores nō immerito dubitamus et dubium sumus. Nōne ergo in his quae dubia sunt quod certius est tenere debemus. ut dixit Eugenius papa tertius in cap. Inueniunt. de spon. pcor. de pe. dis. vij. c. ij. et dicit Aug. ibidem imperator. Tene certum et dimitte incertū. et in re dubia nō potest certa dari sententia. xi. q. iij. Graue. xxx. q. vlt. §. vlt. et insti. de rez. diui. §. Illud quod situm. et melius est pie dubitare quam temere diffinire. xxxij. q. vij. Tantū. et in glo. vlt. pcor. et rōne dubitatiōis melius est ex abundanti aliquid facere quam aliquid dimittere: ut le. et no. clj. di. Quiescamus. et benignior rem partes sequi debemus in re dubia. ff. de his quae in testa. debent. l. prime. Tertium autem dicitur quod clarum est et manifestum. et incertum dicitur obscurum et non manifestum. ut dicit Archidiaconus. de elec. c. ij. l. vi. in glo. Puta. et dicit lex super abundans cautela non nocet. C. de testa. l. Testamenta. Nōne igitur benignus est ut in hoc dubio eligat parochianus quod est certius. et petat licentiā a suo sacerdote pronissimus: ut in huius saluberrimi sacramēti cōtinuatōe nō defraudet didimus et ostendat et producat omnem humilitatis extreme boneque mētis diligentiam deuotissimus: in finē ut res de qua agitur potius valeat quam pereat. de pho. sig. Abbate. Quatinam adhuc proficeret et vere peniteret peccatis cōtaminatus. Nam bonarum mentium est ibi culpam timere ubi culpa minime reperitur. ut infra dicet Tu igitur qui euangelizas pacem: et producis pacis auctorem qui mitis fuit et humilis corde. Math. xi. et tu christifidelē doctrinandum predicās: imo mandas fore pium mitē et humilimum. et turpe est doctorem cum culpa redarguit ipsum. unde tu ipse sequere vestigia ut verbo et opere representes omnem humilitatis viam ne tibi dicam. Infelix namque predicator esse dinoscitur qui alios illuminando ipse tenebrosus et reprobus efficit. de pe. di. ij. Opponitur. et in quo alium iudicas teipsum condemnas. ad Ro. ij. xxxij. q. vi. Nihil iniquius. et ita male predicanda sonant si vltima primis non respondeant.

Religiosus Cum igitur intentio Jo. an. in pho sit brevis et conclusio leuis. dic igitur quātorius et breuius quo poteris: motiua Jo. monachi cardinalis.

et religiosis medicantib⁹

Islebanus Et ipse sup^r eadē Cle. et in verbo cōcedim⁹ de apostolice plenitudie potestatis zē. largissime scribit. z mltō diffusi⁹ q³ Jo. an. qui (vt p^rmittit) fuit breuissimus. z p^rmo pbat q³ per hanc constitutio nem nō derogatur concilio generali. in. c. Omnis. de pe. z remiss. Item q³ hec et illa videlicet vtrq³ decretal^r erat iuris: quo casu special^r prouisio nō tollit ge^r neralē. sed geminat subsidium vt melius prouideatur saluti animarū. quod res^r spectit p^rsens concessio. et sicut iuris subsidiū geminat vt plenius improbitas re^r primat. Item vbi gen⁹ z species legunt^r diuersis z ad diuersos fines nō obstat regula q³ dicit q³ generi p^r spēm derogat. tamē illa regl^a intelligit^r taliter. nam si mihi est relictū gen⁹ z species illius generis. et sic meū ligatū nō est extinctum sed attenuatū. et mihi donat vt habeam. et tibi similiter. et isti sūt diuersi fines. Sed in hoc casu tam generalis prouisio q³ specialis est eundē finem vt saluti animarū prouideatur. et ideo vna aliq³ nō obstat si concurrūt: sicut genus z spe^r cies vni essent legata. Item ex premissis si quis diceret q³ quis iterato tenebit^r confiteri. sed ipse dicit q³ hoc nō est ex necessitate sacramēti. sed ex obligatione tui qui voluntarie ad fratrem accessisti: patre spiritali relictō cui es astrict⁹. non fratri ad quē voluntarie vadis: nec subuenit illi taliter qui voluntarie facit. sicut illi qui ex necessitate facit. Item vult q³ hec concessio est gratiosa prouilegialit^r data que nō tollit ius p^rcedens nisi de ipso mentio fiat specialis. quod est no^r tatu dignum. hinc dicit q³ si subditus ad curatū non haberet quandoq³ reuerti posset p^rorsus eius potestas in auditione confessionū exhauriri. z prouilegium non tenet q³ vertitur in alterius enormem lesionē. Item esset in potestate sub^r ditorū total^r recedere a curato q³ casu qualiter curabit q³ morbu^m nescit. Nam vt ait Boetius si quis operā medicantis expectat. oportet vt vulnus detegat. Itē si curati non intersit propter subditū qui forte bene confessus est fratri. interest tamē curati p^rpter se agnoscere vultū peccatoris: cui dictum est in Ecclesiast. Curam illius habe. Item subditus posset transire nunq³ veniēdo ad confessioⁿ nem dicendo se fratri cōcessum. Item qualiter curat⁹ dabit ecclⁱastica sacramē ta subdito quē nō nouit dispositum: maxime vbi in subditis sunt aliq³ mortalia crimina: nec pōt frater reuelare confessa. Hec ille. Et ego dico q³ sunt aliq³ crimina put^r vidi in practica in bello Switeⁿ. que subtil^r publicāda sunt ne deteri⁹ inde contingat vt sunt preparamēta ad seditionē vniuersitat^{is}: subuersionē patriā et crimē lese maiestatis z ledēde. in q³bus z multis alijs peritiores z sagaciores sunt consulēdi. z aliq³ p^rfessioes curial^r reuelāde: vt notat Hosti. in dicto. c. Omis. Unde q³ cōmuniter hmoi frēs sunt aduene mobiles: z in vno statu nō p^rmanē tes: reipublice v^r patrie dilectionē nō hñtes. sicut sacerdos p^rpetuo stabilit⁹ ad parrochiā suam: z in talib⁹ casib⁹ posset q³ confiteri extraneo fratri etia³ in alie no loco. et dicere se cōfessum p^r certo. s³ p^rterea nō habuit cor p^rritū et hūiliatū et ipsum de⁹ despiciet. vt p^rs. xlix. Item Jo. mōachi subiūgit q³ sacerdos p^rri⁹ meli⁹ habz ag^rscere vultū p^rctōis sui: z subdito habz administrare sacra. z si ius^r tam habet causaz: habeat licentiā proprii sacerdotis. put^r p^ractum est. Item di cit q³ hoc indultū pōt mltos effect⁹ opari cū hoc q³ stet dictū cōciliū de p^rfiten^r do semel in āno p^rprio sacerdoti. q³ stabit h⁹ cōciliū cū h⁹ indulto. Item q³ papa p^r hoc indultū nō aufert p^rātes curati. s³ sociū hic sibi cū mltis meditatioibus ad^r iungit. ergo curatus remanet nō exclusus sed inclusus. Nec obstat si dicat^r duo bñs cōpetit p^rās insolidū. q³ frater postq³ impleuit cū certa p^rsona. nō pōt curat⁹ cū eadem sup^r eodē. Sed h⁹ soluitur p^rm cū vbi duo essent dati ab initio. pariter

De plebanis

procedit argumentū: sed curatus datus est ab antiquo sicut habens potestatem ab initio fundatiōis ecclesie. sed iste frater de nouo adueniens qui dari p̄sumitur ut potestas curati non tollatur sed iuuetur: unde ius cōmune pro curato est fortius iure privilegiato. nec mirū p̄mū necessariū: secundū voluntarium: licet sit equalis potestas audiendi et absoluendi. infra eo. §. p̄mo. necessitate veniendi ad curatū remanēte que nō est hic expresse sublata. Item hic p̄cessio gratiosa ut hic que est voluntaria nō tollit necessitatē dicti capli. Omnis rē. Hec et multa alia multū subtilia argumēta pro et contra. et demū in unū finē tendētia ponit hic Jo. monachi cum copiosissimis allegationibus vtriusq; iuris: pro nunc breuitatis benignitate postergāda ut pcedamus ad vltiora.

Religiosus Sum contentus de presenti. Sed queritur vltra: quid si tuus veniat parochianus cum summi penitentiarij littera munitus: ut a quolibet sacerdote recipiat confessiōis et penitētie fructus?

Plebanus. Hoc est indultū qd cōmuniter datur ad quinquennium et aliquādo in perpetuū. et si per papam foret concessum tamen iuri scripto nō derogat: nisi specialiter de ipso fiat mentionis decretum. prout supra tactum. et no. Spe. de Rescrip. p̄i. §. vlt. Item qd est.

Religiosus Placet de p̄senti quicq; fuero sincerius p̄ peritiores informatus: et ad materie p̄ncipal' ppositū reuertamur vtili?

Plebanus Et etiā contentor breuitatis amore. Et si nouitates prout replicasti aliquādo sunt odiose. gaudent tamē nouitate moderni: et nō obprobriose sunt et frequenter placabiles. put no. de trāsla. p̄e. Quanto. Sed de p̄scriptiōis p̄uilegio mendicata quesuisti suffragia. Dic q̄so

Religiosus. quantum sufficit qd iura possint p̄scribi parochialia. Patet p̄prie de p̄scrip. Auditis. et non tantū parochialia sed etiā episcopalia et archidiaconalia. et quod tangit ibidē glo. iij. et

Plebanus. plenissime per Henricū boych ibidem de eadē materia. Posito et non concessio qd in his incorporalibz iuribz prout p̄tēdis p̄scriptio fuerit incepta. fuit tū p̄ actus legitimos mihi de iure competentī patenter interrupta. ut patet in. c. Illud. de p̄scrip. nam nō tantū p̄ actus legitimos. sed etiā violentos si ita fuissent interrupti p̄scriptionis vsus. ut

Religiosus no. Hostien. de testa. Raynūtiū. Dico qd ante p̄sumptiōis tue violentiaz et retrosum prout p̄missum est taliter seruatiū: nō tū ad ānos. xl. ut in dic. c. Auditis. s; vltra et ad tanta tpa q̄z initiū nō est in mēoria viuētū. et hui' p̄suetudis ordinatiōis et moris ac vsus obfuitācia benigniter pacifice et regulariter ac religiose patēter et quierissime fuerat cōtinuata. videlicet qd p̄dicatiōis n̄re collatio in hora tertiāz vel q̄si put p̄mitti nūq; nisi p̄ te p̄ntibz diebz fuit ipedita. imo stat qd hec hora tibi penit' ad p̄dicandū discernit extraordinaria. et si nolles: te nō compelleret supior' auctas et te d̄fenderet dissuetudis imunitas et act' imp̄tinēt' raritas.

Plebanus Si saltē intelligo que dicis sic de probatōe negativa p̄ducis vsus tue p̄suetudis qd nō p̄cedit i ordie iur'. vtz de p̄sue. p̄ omia capla. et de p̄suetudis descriptiōe. de qua infra dicet certissime.

Religiosus Verū est qd dixisti tales fieri sermōes nō debere et anti qua moris p̄suetudie. sed p̄riū est rez. Nā h; vtiq; sit rum de actu negatiuo pducit p̄suetudinis et p̄scriptionis dispositio. ut legif et notat in. c. Ea noscitur. in fi. de his que fi. a pla. vbi dicit textus nisi ex antiq

et religiosis mēdicantib⁹

et approbata p̄suetudine vlt̄ p̄cessa libertate aliq̄ eorū p̄banc̄t cōmissi sibi colle-
gij non debere in ecclesiarum seu beneficiorū collationibus requiri consiliū. sile
h̄r de p̄b. sig. Abbate. et sic in p̄posito est p̄suetudo et fuit obfuationis ordo et pie
cōuersatōis et mutue p̄fraternitatis dispositio vt in dieb⁹ p̄scriptis p̄ plebanos
ciuitatis Constātiē. et in hora p̄tacta: non fieret aliq̄s sermo publicus sed nisi
apud religiosos. Unde dicit Aug⁹. et habet canonizatū. xi. dis. In his. Vos
populi dei et instituta maiorū pro lege tenenda sunt. et sicut p̄uaricatores legū
diuinariū: ita cōtemptores cōsuetudinū eccl̄iasticarū coercendi sunt. Nec ille.
Ac si diceret. Transgressor cōsuetudinis vt transgressor legis puniendus est.
concor. de cōsue. Cōsuetudinis. Itē. xij. di. dicit tertius. Diuturni mores cōsen-
su vtentiū approbati legem imitantur. Concor. i. q. vij. Si quis omnē. consen-
su tamē partium receditur ab omni consuetudine. etiam iuramento firmato. si
subest causa. vt de his que fiunt a maio. par. capituli. Cum in cunctis.

Pleban⁹ Quibus autem penis transgressores legum diuinariū. et con-
sequenter contēptores cōsuetudinū eccl̄iasticarū coercenē.

Religiosus Ex quo nouisti trāsgressores cōsuetudinū legitime pre-
scriptarum: et legum diuinarū. i. sacrorū canonū seu statu-
torum eadē pena puniri: ceteris parib⁹: vt dicit Archid. de p̄ces. pla. li. vi. c. ij.
sup. s. Damnabilr. nota verbū et habes simile. l. dist. De his. i. in fi. et de re iur.
di. Cum eterni. libro. vi. s. vlti. l. iij. dist. Quia. Ex quibus iuribus videtur q̄
peccat mortaliter p̄ceptorū canonicorū transgressor. Ad hoc Archidyacon⁹
ibidē allegat multa iura et iuriū rationes: breuitatē benignitate hic obmittens
das. sed si placet videbis ibidem. Ponamus exempla de ieiuniorū et sabbato-
rum obseruatione. de proximi lesione. de priuilegiōrū et immunitatū eccl̄iasti-
carum violatione etc. De consuetudis transgressiōe videamus exemplum. Si
quis sacrificia vel oblatiōes ordinarias: vel extra ordinarias de cōsuetudinis
longeue ritu venerabilr̄ introductas in ecclesia tua contumaciter obediret. aut
ex cōtemptu violenter obmitteret. Dic queso an ne in tribunali tuo publico vlt̄
occulto contra tales transgressores aliusona voce clamitares. et in foro peni-
tentie cōtra tales ratiōabiliter insultatares. et si perseuerarēt et nō mores im-
mutarent: tanq̄ in peccatis mortalib⁹ sordescerent a sacramēti corpis christi
perceptione firmiter phiberes. Et sicut peccatorū sunt diuerse species. sic mor-
et cōsuetudinū sunt diuersi transgressores. et pl⁹ peccat q̄ in plib⁹ et diuersis pec-
cat q̄ qui in vno peccat. xij. dis. c. i. Nouit autē ille qui nil ignorat a tue discre-
tionis sagacitas quomō p̄ctā sunt differentialiter puniēda. Unde dicit apl⁹
Quid ergo aliū iudicas: teipm nō doces. qui p̄dicas nō furandū: furarē etc. ad
Ro. ij. Et si p̄ directū mea surripis et qd̄ tibi fieri nō velles mihi facere non de-
dignaris. et iacturā inferis (prout p̄tactum est) et in hoc tu et tuates et tibi cō-
sodales patenter lucras. et non pateris legem quam ipse tuleris. Ecce coram
illo vbi iustus vit saluabitur: quid respondebis. Nam largiter alijs diebus
tuis parrochianis sufficienter et plus q̄ sufferre possent si benignitatis gratia
tibi faueret. per extensum predicares et nos et nostrates per talium nouitatum
disinuetudinis vsus inuisitatos nō p̄turbares. Et sat est ad intelligentes.

Pleban⁹ O frater Aperi os tuū et implebo illud nō illusiōib⁹: sed iurē
re farcitis rōnib⁹: fingamus. et nō concedam⁹ q̄ sit p̄suetudo
tamē nō est rationabil. ex eo q̄ p̄cludere vellet viā eccl̄ie prochia⁹ quā solens
niter cū alijs iurib⁹ antiquis de nouo restaurat cōstitutio p̄dicti Elementis.

De plebanis

Religiosus. Ex prescriptus sit huius consuetudinis usus non dubitamus nec interruptiois producis actus. sed quod sit rationabilis non ambigimus: et plene probatur de consue. c. vi. in glo. penult. omissis multis altricatibus: et inter cetera dicitur ibidem de ecclesia Suterina. ubi licet de iure scripto episcopus de gremio ecclesie eligatur: nihilominus ex consuetudine prescripta clerus cum alijs religiosus ipsius civitatis ad electionis negocium rite vocabatur. ut legitur et non in c. Cum ecclesia suterina. de cau. poss. et pri. et sic in posito. Si dicti fratres per tanta tempora et diebus praetextibus predicabant. hoc iuris scripti tenores non improbabant. Fuit autem consuetudo illicita quod abbas exemptus et apostolice sedis immediate subiectus propria temeritate monasterium dimitteret et alium institueret ut in c. Cum venerabilis. de consue. Sic maius foret consuetudo quod pastor ecclesiam defereret. et per se vel alium nunquam in ea predicaret de quibus satis in dic. c. penult. de consue. Item de consuetudine onerosa dicitur e. ti. c. i. et in c. Cum inter vos. de re iudi. Cum causa. et generaliter omnis consuetudo dicitur irrationabilis ubi sit aliquid contra nervum ecclesiastice discipline. aut libertatem aut immunitatem ecclesie. de elec. Cum terra. Nec ibidem perpendimus quicquid de longevi temporis prescriptioe. Nam consuetudo non est aliud (puta dicitur eo. ti. Hoff) nisi quoddam ius. moribus id est assidue actibus hominum institutum: quod per lege suscipitur cum deficit lex. ut. i. dis. Consuetudo. et ita hic prope in nostri casus disceptatione. Sed quod in scriptis redacta est vocatur lex siue constitutio. que autem in scriptis non est redacta: retinet suum nomen scilicet consuetudo: ut ibidem clarius per eundem. Et nunc perpendamus. quod ergo sunt ei sua iura suanda quod ius alienum servare non metuit. ut lex. et non. de privileg. Dilecti. lxxiiij. dist. Ubi. xxv. q. ij. Sic decet. de mu. pe. c. i. et ar. xv. di. Esto subiectus. Et ecclesiasticus ordo confunditur si cuilibet sua iura non servantur. xi. q. i. Peruenit.

Plebanus. Et si concesserimus: quid sequitur quod sit prescripta necnon rationabilis: et quod non obviet iuri scripto taliter puta est natura consuetudinis: et non sit contra nervos aut bonos mores (puta praetextus est) ecclesiastice libertatis. et sit talis quod habeat vim legis. Nunc patere legem quam ipse tuleris. Nam video patenter et audio te quod tuas: mores hominum corruptos: virtualiter non corrigentes: et per privilegium (si quod habetis) penitus abutentes. Et privilegium mereatur amittere: qui concessa sibi abutitur potestate. de regu. Licet. cum concor. sed potius sitis illi quorum mores propria detestatur: dum dicit. Qui hominibus placet: id est adulatores. et cum mollitis sermionibus super oleum strenui collectores. et ubi non seminas istis solliciti metores: puta non. de patrono duro. Marci. xxv. Luc. xix. et c.

Religiosus. Duo mordenter inseris: et primum si in nostre collationis processu negarem: sed non refert quia omnino deficeret. et igitur postponamus Sed de secundo hec est ordinis nostri institutio ut colligamus et metamus de agro non proprio. et igitur observantia nostra dicitur medicantium religio. et presertim si tenet minorum fratrum professionis institutio ut per abdicationis proprietatis propositum non curent de crastino: et pure fundata super incerte mendicationis instabili fundamento. ut plene lex. et non. de verbo. sig. in Ele. que incipit Et in de paradiso.

Plebanus. Paueo frater: sed non cordialiter quod tu et plerique de tuis: paradisum terrestrem creatis quod celestem nunquam intretis: quia lege per te nunc allegata: videlicet abdicationis proprii negligenter observatis. Defleat ergo peccator. quia in vno reus: omnium est reus. ut dicit Augustinus. et in regula iuris et c.

Religiosus. Quid hoc ad propositum. Nam si quid proprii possidere videmur: hoc nostre maiestatis auctoritate conceditur: sed quis sine peccato sit: in nos mittat lapidem et letetur. Iohannis. viij. c.

et religiosi medican.

Isleban? Aut totū aut nihil: vt le. 7. no. de pse. di. ij. Cōperim? et si 3
 canonū statuta in h p tuā plationē dispēsāt vt sis salu? 7 sic
 similr vt ipune dormias cū moniali cōcedit: cū par auctis ptās in q̄libz tibi cō
 milla videat. 7 p̄ter illa religio q̄ dī de obfūātia fraudulentē decipit. qz cōti
 nētie abdicatiōis qz p̄prij rigor p̄ ipos paribz passibz obfūat: qui si nō i vno nec
 in alio dissimulatiōis aut concessiōis bñficio cōsolat.
Religiosus De re que nihil ad te noli te intromittere: 7 falcem esse
 alienā noli cōcidere. vi. q. ij. Scptū est. Et si regle nre traditiōes offendimus
 p h m te nec tui iuris p̄ditōem collidim? 7 i h solū scrutatori cordiū rōnis cal
 culū summarie reddem? s3 tu p tuas extraordinarie p̄dicatiōis incōsuetas col
 latiōis platiōes nos 7 paup̄tatē nram offendis. que si nimia fuerit in religiōez
 infringit 7 robur pie puerlatiōis. xij. q. ij. c. vlt. qd est nota dignū. Et insup pa
 nē nrm q̄tidianū nob tribuendū subtilr tollis. 7 cū iactura nra tu cū tuis paten
 ter locupletar. 7 qd p̄ijs xp̄ifidelīū oblatiōibz nob largiter hacten? accrescebat
 per indirectū de vicio facis virtutē: vtputa de auaricie latētis sacculo: largas
 ad pplm extollis vociferatiōes. 7 de rebz male q̄sitis striccas p̄fers fieri restitu
 tiones: et tenaces ad pietatē opa puocas mitiores. 7 si bñ rimaueris apud illuz
 qui iusticias nras indicabit de rapina facis elemosynā. Nā rapia dī q̄libz vsur
 patio iniusta. vt. xxxij. q. ij. meretrices. 7 idē valet iniuste detinere et rape. xvi.
 q. i. Decime. 7 in glo. Nec obstat si raptōres eēm? (qd absit) nihilomin? rapinā
 in raptōre legim? fore phibitā: nisi i cāu ricz dū illico q̄s suas res recuperat a ra
 ptoze suo. xiiij. q. v. Penale. d resti. spo. Quid. Et summarie q̄ qndā nob p tpa
 supi? descēpta clemēter accreuit tue sagacitatis astutia sub simulate caritatē in
 terne fiducia tollis subtilr q̄ sunt nra. vt dic impator Justinian? ad xp̄ifideles
 Non solū aux barbaris. i. gentibz extra romanū impū cōstitutis minime p̄beat
 sed etiā si apud eos inuētū fuerit subtili auferat ingenio. C. de cōmer. et mer. l.
 ij. Laue ne tibi dicam sapiētis Lathonis puerbiū. videlz Turpe est doctori dū
 culpa redarguit ipm. Nonne fmonibz tuis frēq̄nt vteris pphaz verb. Scribit
 enī Esa. xxxij. Ue q̄ p̄dar: nōne 7 ipse p̄daber. Quid āt sit v̄: declarat Breg.
 sup Ezechie. ome. ix. c. vlt. di. Ue aut in scptura sacra sepius de eterno luctu et
 de p̄ni solet intelligi. Uñ scriptū est Ue impio in malū: retributio enī manuū
 eius fiet ei. Et bñs Job loq̄r dicens. Si impi? fuero: v̄ mihi est. si autē iustus
 nō leuabo caput saturat? afflictione 7 miseria. et infra. Pensandū ē nob ē quō
 hec tria in sacro volumine scripta sint: lamentatiōes: carmen: 7 v̄. Lamentatiōes
 videlz: qz in ea scpta sunt p̄nie pctōz. Larmē p̄o qz ibi p̄miant gaudia iusto
 rum. Ue aut qz illic exp̄ssa est dānatio reprobor. Nec ille. Similr h̄ v̄ lamen
 tabiliter exponit mgr in hystoria Scholastica de notatiōe xp̄i p̄ditoris. Dixit
 autē Inno. terti? vir innocētie: deuotiōis qz peritiā mire p̄batus in. c. Eū au
 tem. de obser. ieiū. Bonarū mentiū est ibi culpam timere vbi culpa minime res
 peritur. Ecce si bona mētis incitatiōe hacten? fuisti fulcitus. vtiqz culpā timui
 sti: vbi nō minime sed maxie culpe neu? verisimilr fuit repert? dū merces ope
 rarior q̄ mēssuerūt regiōes v̄as q̄ fraudati sunt a vob clamāt. 7 clamor eoz
 in auribz sabbaoth introiuit. Jaco. v. Et nōne nos sum? de milicia militantis
 ecclie 7 laboram? continuo in vinea dñi. 7 tanq̄ mercenarij digni sum? merce
 de sua. xij. q. ij. Quicunqz suffragio. de sepul. c. i. Math. x. Lu. x. i. ad Thimo.
 v. Et scio q̄ vnusquisqz mercedē suam recipiet fm laborē suū. xx. q. ij. P̄ns.
 p̄ma ad Corinth. iij. Et igit si cor tuū 7 intētio tua sunt consona verbis q̄ pro
 b

De plebanis

fers intrepide: ad oues pascue tue: vt correspondeant vltima primis ptinentissi-
me. Ecce dicit sc̃s Greg. in Qmc. sup. Math. c. iij. Et post multa. Nihil quip-
pe offert deo ditius bona voluntate. Voluntas em̃ bona est sic aduersa alterius
sic ñra ptimescere. sic de p̃spitate primi. sicut de ñro p̃fectu g̃tulari aliena dā-
na nostra credere. aliena lucra ñra deputare. Amicū nō p̃pter mundū sed p̃p̃ de-
um diligere. Inimicū etiā amādo tolerare. nulli qd̃ pati nō vis facere. nulli qd̃
tibi iuste impendi desideras negare. necessitati primi iuxta vires nō solum cō-
currere s̃z p̃desse. etiā vltra vires velle. Quid ḡ isto holocausto locupletius: qm̃
per h̃ qd̃ deo imolat in ara cordis aia semetip̃am mactat. s̃z h̃ bone voluntatis sacri-
ficiū nunq̃ plene p̃soluit nisi mūdi hui⁹ cupiditas p̃fecte deserat. Nec ille. Ec-
ce notate verba: signate mysteria: vt cū vltimis corrideant prima. ⁊ h̃bis sint
consona facta. Ecce frater pensa an ex cupiditate oim̃ maloz radice p̃cedas ⁊
an ne p̃sumat: ex eo qz qd̃ nob̃ auferit: de illo tu ⁊ tui dītaris. qd̃ dño respondeb̃:
Si cupiditatē arguis: rigorosissime p̃sequis. ⁊ om̃s auaricie sp̃s fm̃oibz tuis
seueriss̃ime detestaris. Et ip̃e dñs dicit. Et ore p̃prio te iudico serue neq̃s. Luc.
xi. Itē in q̃ alii iudicas: teip̃m cōdēnas. ad Ro. ii. cxxij. q. vi. Nihil iniquius.
Si aut̃ ex inuidie p̃umpis rubigine. ex ea patēter malitia successit alia que
dicit malinolētia. cui⁹ frondes ira ⁊ odium. cui⁹ flores irrisio. cui⁹ fruct⁹ simula-
tio et detractio. cui⁹ folia luor ⁊ pallor. et quez aspiciat despiciat ⁊ corrūpit. Nec
Archid. cxxij. q. iij. q̃ magnum. Et igit̃ dñe plebane. Respice in me ⁊ ap̃i ocu-
los tuos ⁊ vide an ne in omnibz his p̃missis: aut in vno tm̃ sis re? ⁊ p̃ oia cul-
pandus put dictū est p̃ reglāz iur̃s sup̃. an ne velis vniuersum mūduz lucrari:
et aie tue detrimentū pati. de sumo. Math. vi. An ne velis m̃ltos saluare ⁊ te
ip̃m p̃dere put fecit Dyoclecian⁹. An ne velis vt p̃cones vniuersitatū ad p̃to-
rium magni cōsiliū p̃tores cōuocare: ⁊ tu videaris ab extra p̃manere. Dixit em̃
imperator Justinianus. Expedit reipublice ne q̃s re sua male vtatur p̃uidere.
insti. de his q̃ sunt sui vel ali. in. §. penul. vbi dicit̃ de suo vel emptio prout sit
apud italicos: vbi a barbaris vel paganis p̃prie vendit̃ homo qui homo est. et
humaniter nō tractatur a dño. de q̃ reipublice p̃tatis auctas se d̃z introumittere
ne taliter tractet̃ hō in fuili cōditione. ⁊ igit̃ ne talis ḡ xpi paupes procedat op̃-
pressionis inculcatio. pater pauper. i. pontifex ordinari⁹ ex sua pietatis visceribz
et mere compassionis vberibus remediū medelas ponat salubris.

Plebanus. Plumbus per te sufficialr̃ allegatis taliter p̃pensis breui-
tatis benignitate relegat̃: suo tpe nihilominus replicadis
inter cetera p̃fers de tue paupertatis cōtumelia: cui⁹ p̃rium patz in recentis expe-
rientie practica: que rez agēdaꝝ est m̃grā. Et solerter dicis de p̃uētū penuria
an ne p̃ singulos dies: aut interpolatim tibi p̃ sp̃ū sancti pinguedinē accrescit
q̃ p̃ singulas noctes venter tu⁹ plus q̃ me⁹ eructāter tumescit. an ne videam⁹
te ⁊ tue p̃fessiois p̃fratres (put dixit Hiero. cxxv. di. Terre p̃nceps) p̃ p̃fusione
ignominiosam Jesum crucifixū pauperē esurientē farsis p̃dicare corpibz ⁊ ieiū-
niz doctrinam per rubētes buccas tumēnaq̃ ora proferre. Et si in ap̃loꝝ loco
fueritis: nō solū sermonē ip̃oz imitemini: sed p̃uersationē ip̃oz ⁊ abstinentiaꝝ.
Nec ille. Et qd̃ vltra petis: an ne vite necessaria in q̃buscūq̃ p̃sistētia tibi p̃ue-
niunt cū quietis trāquillitate largissima. et nihil habentes (prout p̃tractum est)
et possidentes omnia. quid vltra vis quod faciā tibi: cum sis pauper in rerum
abundantia (prout dicis) in tue mentis arrogantia. Audi quid loquar pro eni-
gmate. Si estis mendicantes mendicos nunq̃ vidi ditiores: et si estis diuites.

et religiosi medican.

hos nunq̃ vidi paupiores. Sed hec nihil ad materie collatōis nre pncipalis
Religiosus. ^{propositum. in quo tibi finalr formabo collirium.} Tu tangis montes et fumigabunt. tu teris aromata et
sincerius flagrabūt. utinā apud nos foret vite necessarioz abūdantia. et digna
pro mercede diuioz foret officioz p nos fideliter ipensoz stipendia. quis est
hic et laudabim⁹ eū in veritatis sinceritate pfecta. qz p singulos dies et noctes
singulas horas canonicas debitis suis horis ab ecclia deputat⁹ noster cet⁹ lau
dabilis fratru nūerus venerabilr pficit. Scis aut q cōpetenter arguim⁹ ex no
minis virtute. put cantor dicit a cantus inofficiatōe. vt le. et no. de pbe. Lum
scōm. Vos q prie canonici ab horis canonicis tanq̃ abstracti a concreto vt scri
ptores a scripturis. causidicus a causis ppter iniūcre vob frēntie sollicitudinē
appellamī. Attamē has horas in vestris ppijs psonis: quēadmodū nos paupe
res raro vel nunq̃ pagitis. sed fortassis p stipendiarios vob surrogatos debilr
pficitis. nihilomin⁹ tñ fruct⁹ canonicatū largissimos imburfat. Ecce silogiz e
tis vtrariq̃ partiū nostraz simplr laborz et stipendioz imparitatē. Et hoc expe
rimur p saccoz plene farcitoz qui portant vob ad dom⁹ qualitātē. et nos tenui
currim⁹ cū sacco p ciuitatē. Attamē qui dat iumentis escā ipoz: et pullis coruoz
inuocantib⁹ eū clemēter disponit: q a fructu frumētī et vini multiplicati: fideles
in pace xpī requiescam⁹ Et qd finaliter cōductori patrono qui vos i suā vineā
vocauit nō debitis: si mercedis pmiū p corpis ocio et nō p laboris exercitio rece
pistis. puto qz dicat cū ppha Esa. xxi. Ecce dñs asportari te faciat sicut aspor
tatur gallus gallinat⁹. hic capo dī apud nos. i. gallus castrat⁹ qui non cantat
sicut gallus et vigilias noctis nō pconisat: nō ouat nec fructificat. sed in crassia
tus impingnat⁹ et dilatatus demū depilatur. et collo capiteq̃ deorsum pendens
tib⁹ et pedib⁹ sursum se erigentib⁹ asportatur vt recuruat⁹ in ollā mittatur. in
quā putas ollam nisi in illam de qua dicit. Vors est in olla. iij. Regum. iij.
Aut in illā succensam ollam de q legit Hierē. i. vel in illam de q dicit ppha Jo
helis. ij. Om̃s vultus redigunt in ollam. Unde tu loqris de rez expientia. simi
liter ego loquor de hūilitatē nre patiētia: et videm⁹ q post pontifical apicem di
gnitatis (merito pferendū) illitteratus clericus pluriū recipit stipendioz fruct⁹
q̃s habeat aut possideat vnius nre pfectionis monasterij conuētus vbi fratruz
multiplicatus videt⁹ numerus. an ne talis clericus deuoret cibos egentiu aīaz
pro quaz salutē saturitatē suū fucat beneficiū primordialiter pordinatū. Vñ
tales canōici hñt nomē p p̃trariū vt dicam⁹ antifrasis sermo signat tria dicto
de quo largiter scripsi in li. de nobilitate. c. xxiij. Et igitur tales canonici non
ab horis canonicis (vt p̃tractū est) sed a canib⁹ mutis qui nō latrant: quos Greg.
detestando vituperat in suo pastorali. c. xv. et hī. xliij. di. Sit rector. et Esa. lvi.
Unde fert⁹ de qdaz castellano qui castz et eius muros menia et munitōes custo
diri fecit per canes vigilēs pastu nō grauat⁹: sed graciles macros et agiles q
per latrat⁹ sui sonos et vlulatus accusabant quoscūq̃ et quādocūq̃ supuenien
tes: et in custodia tali multū pficientes. Quo quidez castellano p principē terre
remoto: alius sibi concernit surrogatus q hñōi canes repleuit bonis et non di
misit inanes. et qui taliter farciti p̃e lassitudine dormitantes. et per latrat⁹ suos
custodie guardiā minime perficientes. Quo cognito mor inimicoruz sagacita
tis astutia castrū inuasit. et castellano cum suis repulso violenter preoccupauit
Hi canes bene vigilantes sum⁹ nos fratres p̃e penuriā latrantes: ecclie taber
nacula p̃e doctrine latratus fideliter custodientes et gallos gallinatos et ca

De plebanis

Plebanus nes multos pro meritis premiū recipiendo p̄destinatos. **O** frater optime dicis: et ne rerū abūdātia ac alimētorū copia et terrenorū sarcina tu cū fratribus tuis nimīū graueris: et latratui tuo liberi? inuiteris xpi vicarios. terreque p̄ncipes clemēter inuocem? ut sagaciter disponāt statui vestro famis et penurie miserabiles cruciat? et subtrahāt oīs abundantie pondus ut latretis in ecclia dei fructuosius. de q̄ nup̄ clari? scripsi in tractatulo de libertate eccliaistica: et scripta Friderici impatoris p̄mi ad totum clerū recitauī. et his dimissis redcamus ad principalis questionis opus.

Religiosus. Legitur et no. in. c. Unusquisq; xxij. q. iij. q. curial? modus loquēdi nō inducit obligationē. Sic nec cōminationis tue choruscatio nobis inducit concussionis tremorē. et igitur placet ut

Plebanus. aggređiamur thematis prenotati p̄tinationem. **S**ū contēt? et igit̄ nouisti q̄ interdū licz q̄rere de his q̄ nouim? ut. xxv. dis. c. j. et ita fecit xps. qui cur? eēt nūmisma q̄ fuit. et astutia iudeo rī: cesaris. illico rēdit Math. xxij. et ita q̄s interrogat ut ad interrogationē cōpetenter rēdeat. ut dicit Beda ibidē. Sic altricando causalr ad p̄tes arguim? ut ad veritatis simplicitatē curialiter pueniam?. Nā tubaliter de p̄suetudinis vsu moreq; cōtinuo solerter insultasti. et q̄ intrinsecus latebāt p̄funtorie trāsī? hīsti. Ecce q̄ vltimo dicunt vlt? fuit meli? mēorie cōmēdanf. de p̄se. di. ij. Aliq̄do. Sic xps in vltima cena dixit discipul? suis memoriter vsq; ad consummationē seculi retinenda. Et igit̄ voluit lex dicens. Exitus acta p̄bant: finis p̄o pugna coronat. C. de indi. l. Rem nō nouā. Et igit̄ suppone digitū ori tuo et audi conclusionis textū modico verbo. Dicit em̄ dicta Cle. in qua rōnis n̄re fundamēta stant finaliter p̄clusa. Nos em̄ ut in cunctis equalr et pacifice fauēte dño proce datur: vniuersa p̄uilegia: gr̄as: verbo seu scripto sub q̄cūq; forma seu exp̄sitiōe seu p̄ceptiōe p̄bor a nob̄ seu p̄decessorib; n̄ris romāis pontificib; cuiūq; ordi num p̄dictorū concessa. necnō p̄suetudines. p̄uentiōes. statuta. et pacta inq̄ntū sunt p̄missis vlt? alicui p̄missorū p̄traria penit? renocam?. vacuam?. cassamus et irritamus et c. Ecce si te vel tuos p̄frēs p̄stanter in consuetudis p̄tinationē soli dasti. en q̄s miserabilr eosdē et temetipm (et fortassis ignorāter) circūuenisti.

Religiosus. Nunc scio vere q̄ put p̄missim? q̄ veratio intellectum patēter acuit: et nos finalr p̄ sentas rectas introducit. Ecce primū put xps exemplū parabole rei geste tibi dicam et consequēte veritatē viam p̄ legislatores et iur̄doctores determinationē deducam. In opido m̄ penali Thuricensi sunt tres conuētū mendicantiū ordies: q̄ de anno dñi. M. cccl. inceperūt vni? laudabil? p̄suetudis obseruationē. et hoc p̄ ciuiū ibidē dispositiōe: ita q̄ in die sancti Mathie apli. quo quondā potentat? opidi iam dicti a ferocissima seditione mortali fuerat liberat?: ipsi frēs in summis altarib; tam prepositure q̄ abbacie sanctorū Felicias et Regule diuina solēniter celebrare: et collationes ad clerum et cōsequenter ad populū facere: et exinde cōpetens emolimentū recipere solent. Item put in antiquissimis ibidem repitur libris p̄ consuetudinis vsu seruātū est ibidē tempib; longenis: q̄ in feria q̄rta penthecostes a cunctis clero et populo incolis et accolis supueniētib; de remotis fit processionis p̄gressus cū omnib; eccliarū reliquijs ad monticellū altum largum et spaciosum infra muros vbi quondā fuit Detij pretoris. Imperatoris Dyocleciani castrū. et ibidem dicti religiosi et non alius in aris mobilib; sub quattuor tentorijs curialiter expansis vnam missam cum secularib; clericis cantant. et alia

et religiosiſ medican.

ſinguli religioſi ſub ſingulis ſibi deputatiſ tentorijs miſſas celebrant. ⁊ vnum ſermonē p vñū frēm ex ipſis ad clez ⁊ pplm faciēdo. ⁊ ex doniſ ⁊ ſacrificijs magnū cōmodū p ſingloſ ānoſ repoſitāt Putaſne talis glioſe cōſuetudis cōtinuationē a tāto tpe cui⁹ initiū nō ē in memoria hoim tantā ⁊ obſuatā vigore hui⁹ clemen. Dudū. de ſepul. p plator ⁊ paſtoz ibidē morantiū volūtate fore tollēdā. aut p ſmōeſ curatoz in ſuiſ ecclījs impediēdā. Abſit. Et nūc poſt parabolariū deductionē: veritatis viā patenter oſtendā p ſcripti iuriſ determinationē et doctoꝝ declarationē. Nā illa decretal quā noſ dicim⁹ clemētina fuit (put p di⁹ xim⁹) Bonifaci⁹ octauī. et idem Bonifaci⁹ ſimilr in dieb ſuiſ cōpoſuit ſextum libri decretaliū. ⁊ ibidē vide. c. j. de cōſtitu. q vult in effectu per ſummariū quē ibidē poſuit Jo. an. noua cōſtitutio pncipiſ tollit primā contrariā q̄uiſ h non exprimat. Specialeſ autē cōſuetudieſ ⁊ ſtatuta nō tollit niſi id exprimat. Hec ille. Uñ dicta Cle. fuit cōſtitutio poſterior et nouiſſima. ⁊ p ſuam nouitatem in dieb illiſ fuit retardata ⁊ poſtergata q nō in volumie ſexti libri. ſed ad cleſ mentinaꝝ libriꝝ finaliꝝ ⁊ in tali rubro ⁊ in concilio wienē. tanq̄ extrauaganeſ fuit introducta ⁊ incorpata. vnde dicta Elemētina noſtre ciuitatiſ Cōſtantiēſiſ localeſ cōſuetudineſ. nec nram de faciēdiſ ſermōib q̄drageſimali tempe (put p remittiſ) cōſuetudinē p tuas nouas ſmōiſ inductioeſ aliquaꝝ non debet impedi. et in hoc tanq̄ iuri ſcripto fundari per te nō debem⁹ defraudari. Hoc ibidē Archid. et Jo. an. concludūt et iura ⁊ iuriū rōneſ diuerſaſ introducunt. hic breuitatiſ amore non recitati. ſed ſi placet videbiſ qualia produciunt.

Elebanus Tu ſapienſ eſ apud temetiſm: ⁊ innitariſ prudentie tue contra Salomonis dictū. vt le. ⁊ no. in. c. j. de cōſti. Nō tu putas q ille glorioſuſ peritorum cetuſ in ciuitate ⁊ curia Cōſtantiē. cōſtitutuſ de noſtre contentōiſ partialitate p̄tinenter informatuſ: dudū qd proferſ (ſi ita foret verū interpoſuiſſiſ diſcretiōiſ decretū.

Religioſuſ. Forte noſtriſ ab vtraq̄ pte de meritiſ exigentiſ nunq̄ fuerunt requiſiti. nihilominuſ tamē apparet mee pnunc religioſi ſimplicitati prout infra dicam que apiceſ iuriſ ſcire nō tenet. tñ nō oīno a iuriſ errore excuſatur. Ita concludit Antho. de butrio ſup lapum cōſilio. xij. Nam patet q religioſoꝝ nomine confratreſ et monachi denotant: et monachozū appellatione etiam fratres ⁊ econtra p frēſ monachi cōphendunt. Ita no. in. c. Cum dilectuſ. de cōſue. ſimiliter habet. de iudi. Cauſam. ſed fratres mendicāteſ noſ ſummuſ. vt pꝛ p dictam Cle. et carmelite put fertur eandē nram obtinuerūt prerogatiue libertatē. Hoc ſcito: dicam tibi cum ppheta. Ecce ſuper montem pedes euangelizantiſ pacem. Naum. j. c. et dicis pax ⁊ nō eſt pax. Hiere. vi. Et iterū ore tuo te iudico (prout p̄tactuſ eſt) Nam pax eſt treuga dei ⁊ tranquilla libertaſ ⁊ diſcordie ſiniſ. Ita dicit Archid. de offi. le. c. j. libro. vij. Item pax eſt vinculuſ caritatiſ. Ita dicit Innocenti⁹ tertiuſ p̄nominat⁹. de iudi. Nouit. et qui manet in caritate in deo manet et deus i eo. j. Jo. iij. et ergo vbi caritaſ ibi pax et ibi deus. Hinc perpende vtrū ſiſ in pace cum deo ſi caritatem et pacem cum p̄mo non habes. et quod tibi fieri non velles contra pacem et caritatem patenter inferſ. Dixit autēz chriſtuſ. Pacem meam do vobiſ: pacem relinquo vobiſ. Joh. xij. quod pulcre proſequit Breg. in paſtorali. c. xlvj. vltra mediū. Sciſ autē q dicunt iuriſ decreta qd per me induco ſiue allego: contra me productum rationabiliter nō reprobo. vt le. ⁊ no. xix. diſ. Si romanoꝝ. ⁊ pro tui iuriſ et rationiſ imo contentiōiſ fundamēti ſtabilitate firmiter crediſ ⁊ indu

De plebanis

cis Clementinā sepe recitatam: cuius medulle medietatis: in qua consistere virtutem peltimas notanter cribasti: sed principium et finem transiliendo tanquam gallus per prunas superficialiter tetigisti et memorie non commendasti. Unde notabiliter non perpendisti: quod dicit in eadem Clementina. in principio quod est de bulla Bonifacii octavi: non nisi pacis in tempore bene colit pacis auctor. id est Christus. Dicit autem similiter christi vicarius videlicet imperator cuiuscunque rei principium potissima pars est. ff. de or. iuris. l. j. Et idem. Fines acta probant prout preallegatum est. Et hoc detestatur Lathonis auctoritas sapientis: dum non eodem cursu responderet ultima primis. ordinata autem ad unum finem non operari debent effectus contrarii dispositionis. ut no. in. c. Nonnulli. §. j. de rescriptis. et in c. Ad nostram. de appel. Ex his infero finem huius clementine ponderandam magni ministerii mysterio. et igitur ipsum tibi cum plena verborum continentia humilitatis mee patientia finaliter in effectu ponit. et de verbo ad verbum describit in finem: ut si quis fuerit qui huius collationis continuatiōem legerit: et Clementine huius textum consueta videlicet in forma non habuerit: hic virtutis verborum simplicitate per intentionis industrie sinceritatem solleter discutere poterit: que est talis. Ceterum universos ecclesiarum platos cuiuscunque preeminētie status aut dignitatis existant: ac sacerdotes parochiales et curatos siue rectores predictos presentium tenore rogamus et hortamur attente. nihilominus tamen districte precipiendo mandamus: quatenus per divina et apostolicę sedis reuerentia predictos ordines et professores eorum: habentes affectu benivolo commendatos. fratribus ipsis non se difficiles graues duos aut asperos sed potius fauorabiles propitios et benignos piaque munificentia liberales se studeant exhibere. sic eos in predicationis officio et propositionibus verbi dei: ac in alijs omnibus supradictis tanquam cooperatores eorum idoneos et laborum suorum participes prompta benignitate recipere ac affectuose admittere non obmittant: ut proinde illis eterne beatitudinis premium augeatur: et animarum salutis incrementa felicia procurent. Nec ipsos lateat quod si secus ab eis agi fortassis contigerit in hac parte apostolicę sedis benignitas que ordines et professores eosdem reberi fauore prosequitur et gerit in visceribus caritatis. contra eos non imminente turbaretur. nec eadem equanimiter pati posset: quin super hoc prouisionis oportune remedium adhiberet. ipsosque nihilominus celestis indignatio principis digna pro meritis rependendis: cuius obsequia fratrum ipsorum sedulitas curiosa prosequatur minime preteriret. Nec ibi. Quid ultra dicam his qui oderunt me gratis.

Plebanus. videbunt in quem transfigerunt. Iohannis. xix. c. Et si de omni verbo ocioso reddenda est ratio. Matthei xij. Quam putas discrepationis dissonantiam ostentas per presentis collationis prolationem in summa summarum calculo. et quis te constituit iudicem super nos Exodi. ij. ut tibi ius dicas in causa propria vel tuorum contra legum auctoritatem sacratissimorum. ut. C. ne quis in cau. sua. per totum. et ff. de offi. p. l. i. Senat. Ecce retribuet mihi dominus secundum iusticiam meam. quia iusticia plena est dextera sua quam distribuit per mundi clumata. et si te per me grauatus putas me ad preteritis tribunal protrahere et experiri non obmittas. **Religiosus.** Nolo multa fortitudine contendant mecum. nec magnitudine sue mole me premat proponat equitatem contra me et preueniat ad victoriam iudicium meum. Job. xxiij. coram illo quoniam zelari nihil potest. Ibidem. c. xij. Expedit enim a strepitu causarum seruos dei esse quietos. de sindi. c. Unico.

Et religiosi medican.

quonia apud cauidicos plene pauper dum no habet quod offerat no auditur
sed etiam cōtemnit: z cōtra veritatem opprimif. cito violatur auro iusticia. nul
lamq; reus p̄mescit culpā quaz redimere numinis existimat. xi. q. iij. Pauper.
Et igitur eterni iudicis tribunal illum reū non habet quē iniuste iudex cōdem
nat: nec damnabitur cum cū iudicabit illi. de re iudi. Cum eterni. li. vj. Et igi
tur pro bono pacis et evitandis contentiōis sarculo dixit chustus: qui vult tes
cum in iudicio contēdere z tollere tunicā tuam: dimitte ei z pallium. Math. v.
Et sequamur Stephanum leuitam: cuius os preco: et de eius patientie dono
per singulos dies preconizas p os tuum q̄s sinceriter inimicis suis pepercit z p
psecutorib; exoravit. Sed tui rigoris duritia. nec amicis nec inimicis nec in xp̄o
fratrib; pepercit: z nō tm̄ nō pepercit. s; etiā q̄ sibi fieri nollet inflixit: nec perpendit
q̄ pauperes facti sumus nimis. et licet sum⁹ de sorte domini: quēamodū clerici
et monachi. de terra tamē que est dñi: minima pars videtur nobis assignata
cum funiculo distributiōis. Et igitur nec nudi contendere nec inermes inimicis
nos debemus opponere. iij. q. i. Oportet. Habet enim priuilegiū q̄ non posset
etui iam nudatus. de resti. spo. Frequens. li. vj. cū concor. Sufficiebat eni no
bis paupertas nostra. Thob. v. et ergo committam⁹ illi causam cui oīa unda z
aperta sunt oculis eius. ad Heb. iij. et ille dixit. Amen amē dico vobis q̄dū
fecistis vni. ex his fratrib; meis minimis mihi fecistis. Math. xxv. z reites sunt
celum z terra q̄ iniuste perditis nos. i. Mathab. ij. quia dic Aug⁹. panis egen
tiū vita paupis. qui defraudat illū homo sanguinis est. xij. q. v. Immolat⁹.

Deleban⁹ Dicit autem imperator in Auten. de app. coll. iij. et est lex ca
nonizata q̄ deliberatio est omnib; necessaria: que indiscussos
hominū calores potest refrenare. ij. q. vj. Anterior. et laudabilis est cautela de
liberationis cum qua totū agitur. et furor nil sibi vendicat. xi. q. iij. Illa p̄posi
torum. et qui deliberat nō affirmat neq; negat. ff. ad trebell. Ex si alia. §. Sub
scriptis. et igit q̄ antrosū tibi respondebo. mature deliberatōis examine per
pendiculabo. stateram gestiens in manib; lances appendendo equo libe. amie.
solum illū pre oculis habendo qui sine deliberationis adminiculo vinit in eter
num et creauit omnia simul. Ecclesiastici. xviij.

Religiosus. Quod facere vis fac citius: et q̄ vltima respondeat pri
mis in pacis auctore salubrius. Scrutare scrūtina scripturarū et legisiatoris.
archana quoq; mentis remorsumq; conscientie diffusius. Nam non hominis
puri: sed dei vices gerimus in terris. cui villicationis nostre ratiōem reddem⁹
in die illa in die ire calamitatis et miserie. et si nunc vt dicit imperator erubesci
scimus si sine loquimur: extunc si defecerimus confusione perpetua confunde
mur. Nihilominus tamen in his hominibus premissis consentire te si tacueris
arbitramur. z q̄ deinceps tranquillitatis et vnitatis sinceritate: nunc z perpe
tuo fruamur. Et Amen dixit **Delebanus.**

Finis.

De religiosis

De religiosis proprietarijs pcepta domini predicantibus.

In per cathedram Moysi sederunt scribe et pharisei: omnia quaecumque dixerint vobis facite. secundum vero opera eorum nolite facere. Math. xxij. Hec veritas protulit: quod cuncta antequam fieret agnouit. et quod precesserant de ore suo nunquam irritauit: et putat prophetia per verba preterita designabat futura: putat dixit. Super vestem meam miserunt sortem. Ps. cxxj. Sic in proposito princeps prophetarum dixit super cathedram Moysi sederunt. et tales similiter sedebunt per tempora futura. et his diebus taliter sedere non cessabunt. et presertim videtur verificatum per omnes religionis statum et miserabiliter protelatum. hi sunt predicantes preceptum domini: et dum predicant nemo predicat illis nisi quandoque sibi mutuo predicet in tabernaculis suis. et quod in eadem donatione sunt ex talis platio et predicatio non erubescunt. Hec perpendens ego Felix decretorum doctor inutilis: olim propositus Solodoren. cui placuit re nuprenuam libere in fine ut possim propositum iter in sanum dirigere. Et igitur talibus superficialiter predicantibus non predicare. sed cum ipsis in collationis benignitate puer sari desiderio desideravi. et huiusmodi militando per modum exercitatio seu disputatio: quod nunc veratio dat intellectum. Esa. xxvij. Et hi sunt taliter moderni predicantes religiosi fratres ordinum diuersorum: et presertim qui dicuntur mendicantes: et quorum aliqui nunquam vel raro mendicant sed panem mendicantium manducant. et horum peritiores continuo regibus. principibus. nobilibus. plebeis et rusticis predicant. et insuper prelati et clerici: sed non videmus quod clerici non religiosi se ad predicandum illis ingerant. et presertim puentualiter coniunctis sermocinari presumant.

Religiosus. Audite celi quod loquar. celi enarrant gloriam dei. Et hi sunt sacre religionis professi: quorum doctrina fulget ecclesia ut sol et luna. Vena in circuitu oculos tuos et vide quod sunt de clero. Huius est clericorum numero qui clerici seculares vulgo dicuntur: quoniam secularibus negotiis (obuiando canonum preceptis) conculantur. de quibus tractat ne clericus vel monachus per totum. et ibidem penitus abominantur: et clericum merces tractantem tanquam pestem detestantur. et hi sine religionis: imo sine clericali habitu honestate frequenter vagantur. et quod nulli ordinis. igitur transibunt sententiam ubi non est ordo sed semper horror inhabitat. et quoniam predicantes religiosorum libris et instrumentis instaurant. et modum et formam predicandi a talibus religiosis rapiunt. quoniam non de inueniendis sed inuentis ingenio miserrimo sapiunt. et putant calceos artifices per formam ligneam sotulares reficiunt. sic illi per doctorum nostrorum formas suos fines conficiunt. Dic queso quod sunt et fuerunt quod clerici tam signanter morum (ciunt. dum predicandi reliquerunt.

Religiosus. Fuerunt viri gloriosissimi videlicet Gregorius. Hieronimus. Augustinus. Ambrosius. Beda. Bratianus copilator decretorum. Albertus magnus. sanctus Thomas. Johannes et Ulricus summe confessorum dictatores. hinc Bonaventura cardinalis. Jordanus. Scotus. Soccus. Alexander. et Alexander de candida et plures alij. Sed dic tu qui fuerunt (ut impertinenter loquamur) clerici seculares pro similiter utilitate communis taliter ecclesiam decorantes.

Clericus. Exclusis penitus illis utriusque iuris doctoribus quorum impio regitur nunc post regem regum respublica et humani generis imperatoria maiestas

proprietarijs

stas fuerunt principalr viginti&quatuor viri in speculo hystoricali per Vincentiũ annumerati in .ij. parte libri sui. Et p̃m^o est Pamphilus. et penultimus Hugo canonicus sancti Victoris parisiensis teuthonic^o natione saxo de ciuitate Halberstaden. et vltim^o Ricardus eiusdẽ confrater: et infiniti plures quoz non est

Religiosus. Scriptum est: quoniã comparatiões sunt (numerus. odiose. Sed videamus qui prioritatis fontaliter fuerit institutionis p̃uilegio dotati viuentes religiose.

Clericus Certum est q̃ sacerdotes qui etia fuerat reges et principes veterũ testamenti. quẽadmodum his dieb^{us} grecoz p̃sbyteri vxores habebant et liberos venerabiliter cohabitantes et mũdi principat^o apud hebreos regentes: put hodie sunt apud gentiles in deoz templis ministrantes. et dicuntur flammines. et de deoz sacrificijs et idolorũ ministerijs degentes.

Religiosus Utiq; patriarche et p̃phete vt Abraam. Isaac et Jacob et consequenter Moyses et Aaron et Dauid Salomõ fuerunt sup̃ sacerdotes. Inter quos p̃phetas Samuel post obitum Hely sacerdotis: et ante templa Dauid congregauit religiosum culmen cõuentus p̃phetarum. habitu differentialiter ab alijs populis distincti. vt. i. Re. iij. et magister in histo. et Josephus iudeoz scriba. Consequenter Heliseus p̃pha cũ quo cõuentualiter religiose vixerũt filij p̃phetarũ in monte carmeli. vestitu quoq; nigro et albo differentialr penatim impartito: put palliũ Helye qd̃ ceciderat de curru ignito ex parte fuerat cõbustũ: et altrozum incõbustum remasit album. de quib^{us} carmelite p̃sentib^{us} diebus p̃cesserunt: et crescẽte ecclia primã vestem in habitu put nũc vtunt transformauerũt. Tercio puenerũt a Johãne baptista qui conuentualr religiose congregauit discipulos. vt Joh. ij. de quo se nominat moderni fratres Johãnite hospitalis hierosolymitano. Sed verius a Johãne patriarcha Hierosolymitano qui primus instituit hospitale hierosolymitanũ. Quarto p̃cessit conuent^o religiosoz a Christo: qui cõuentuales sibi congregauit discipulos et aplos: quib^{us} adheferũt p̃uentualr multi discipuli post missiõnem spũs sancti. vt dicit Actũ. iij. quia nemo quicq; ipsoz possidebat aliquid quod suũ esse dicebat sed erat illis omia cõmunia. Ex qua radice fundant^{ur} pronunc omniũ religionũ eterne salutis fundamẽta. et radicalr ordo sancti Francisci et omniũ medicantiũ et a principio nihil habẽtes et omia possidentes libere mendicare: et de alieno viuere: cum tñ regularũ suarum moderatione que laborẽ manuũ requirit suo tempore. Quinto a Marco euangelista religio recepit p̃fessionis incremẽta. qui apud Alexandriam discipulos mire deuotiõis tenuit conuẽtualiter cõiunctos. vt dicitur in Ecclesiastica historia li. j. cap. xvj. Abinde primũ processerũt monachi: quoz fuerũt tria genera. scilicet cenobitaz. qui laborando fideliter in cõmuni viuebant. Alij dicebantur eunuchi qui bini et bini habitabant. et tertij anachorite qui dicũtur similiter circũcelliones qui soli in deserto vixerunt. et processu t̃pis in conuẽtus se cõgregauerunt. quales nunc fallaciter se simulant Beghardi et Vollandi in nemoribus et extra morantes: nullam regulã profitentes. et aliqui de tertia regula fratrum minorum se recognoscẽtes. et fallaciter scapulare sumẽtes. d̃ quib^{us} tu magister Felix nũc per fecisti tractatulũ de validis mendicantibus intitulatum. Sunt et fuerunt mulieres olim virozũ religiones deuotissime speculantes. et quoniã p se nõ habuerunt religionis cõuentus et habitationes: sepius in habitu virili inter religiosos cõuersos: nõ sacerdotes castissime secreto latẽtes: post mortẽ sunt repte

De religiosis

Hinc sancti patres et primo sanctus Thomas apostolus consequenter Benedictus Bernardus et alij plures monialium monasteria diuerse professionis constituerunt. Constat q̄ similiter inter gentiles (prout narrant cronice) fuerunt religionum cōseruatores. et etiam iudei qui dicebātur tempe christi viri religiosi ex omni natione in Hierusalem congregati. vt Actuum. i. et Valerius maximus speciales de talibz facit tractatus. et Marcus venetus in itinerario suo inter sarracenos describit religiosorum conuentus: dñs gentium deuote famulantes: quoz (prout predicat) pontifices et sacerdotes dicuntur flāmines.

Clericus Et tu quoq; tuates putas fore potiores: eo q̄ tam gloriosos habueris professionū vestrarū in veteri nouoq; testō cōseruatores. sed christus auctor omnium: et p̄sertim cunctoz in ecclesia professionum quos sequi voluit et mandauit euāgelice veritatis preceptū de quo predicatur. pro cuius transgressione morti traditi subitanee Ananiam et eius vxorem Saphiram. vt Actu. v. Et igitur sub mortis eterne pena abdicatio proprij ac obedientia. similr et castitatis obseruātia sunt cuiuslibet precepta religionis profes-

Religiosus De obedientia simili (sionis queq; principalissima. liter et castitatis obseruantia nō puto fore remissiōis res media. sed de rerum priuatarū proprietate et penitus ipsarū renunciatiōe releuatiōnis et restauratiōis gloriosa sunt virtutis medicamēta: quibus pronūc vtuntur omnium religionū quasi confraternitatum cōturbernia. et hoc sic seruatur a tanto tempore cuius initium non est in memoria hominū. et hec prescriptio legitima apud leges et iura canonica. et desuper quoniā religiosus de licentia sui superioris rerum suarū habet vsus: aut in mortis articulo renunciāns in plati manus vel offert se paratum vt sit renunciatur? nonne intentio iudicat omnes. put dispensatio pape te clericū prebendas et ecclias fac̄ possidere plures. et cōsequenter nō times deos nec abhorrebis pontifices.

Clericus. Sunt in ecclesia. xiiij. religiones at paulo plures. et tantū tres regule ad quas reducūtur omnium religionū pfessiones. videlicet sancti Basilij que sub se solū habet carmelitas p̄dictos vel montis Carmeli fratres: et añtēmpa David institutas. Secunda est regula sancti Benedicti: q̄ sub se habet om̄es Benedictinos. cluniacē. cisterciē. carthusiē. et cōmuniter om̄s. xij. lectionibz in suis matutinalibz vtentes. Ceteriq; cūcti per mūdi ordines p̄ nouē lēones matutinū psallētes sub Augustini reglā p̄stituūt: vt sunt canōici reglātes Johanne. cruciferi. premonstratē. fratres heremitaz sancti Augustini. predicatores. minores. paulini: ceteriq; plures: et summarie nulli persone dictorum ordinū cōceditur q̄ habeat proprietatis vsus. Nam illa tria religiosi tam proprie substācialiter sunt et indifferentialiter assignata. q̄ in contrariū dispensare non potest domin⁹ noster papa. et licet de monacho faciat non monachum. put factū est de monasterio Lucerne. ordinis sancti Benedicti de anno domini. M. cccclvi. et extunc pōt om̄ia q̄ potest clericus vl' monach⁹ iuxta sue cōditionis dispositiōem. Vñ si licet plato dispensare cū mōacho vl' monacha suo per proprietate: liceret etiā de castitate: vt diceret monialis: placz dñe p̄ abbas vt meū dormiat monach⁹. et si talis petitio videretur incōuenientissima. sic pari passu de proprietatis cōmodo concernit enormissima. vnde generalr dixit Hiero. tolle propriam voluntatē et non erit infernus et p̄nter voluntatē ad res proprias et stabis securius. vnde put narrat Gregori⁹ in dyalogo. et de hac materia in ca. Cum ad monasteriū. de statu mo. et de sancto Benedicto qui monachū exilis

proprietarys

aui possessorem: mortuū in signum damnationis sepeliri fecit non in cimiterio cum ceteris fratribus: sed segregatim in sterquilinio. id est in equorum aut iumentorum fimo stercore quoque fossato. sicut hodie usurarius publicus nō sepelitur in terra sacra iuxta iuris decretum (prout seruatur in tota germania et in Roma et in Bononia et in multis locis in ytaliam. et simile statutum est ecclesie de religiosis propriariis: licet non seruetur sed in grauamen penarū prout

Religiosus. dum hereticus aut infidelis ecclesiastico more sepelitur. Domine nō est ita. Nam omnipotens et misericors deus. cuius misericordie nō est numerus. quare tam faciliter damnaret tantorū religiosorum suarum creaturarū tumultū. Nam longe maior pars omnium religiosorum utitur propriis rebus. et presertim nos mendicantes aliunde propter paupertatis grauamen: in cōuentibus modica possidentes. et propter hoc oportet acquirere per predicationis officium. confessionis beneficiū. penitentie leuē arbitrium. et aliqui per manū laboris artificium. et frequenter per altaris sacrificium: ut inde uiuam et corporis habeamus uberiores victum et vestitū: quoniam de certis redditibus pronentibus et obuentiōibus nihil speramus. sed incerte mendicatiōis suffragio humanitatis corpora sustinemus et sustentam. et qui docti inter nos fuerint fulgebunt quasi splendor fumamenti. et qui ad iusticiam erudiunt multos quasi stelle in perpetuas eternitates. Daniel. xij. Obscure enim maius lumē minus et tam redolentis hominis pericia quare non eradicaret alicuius ordinis hactenus non seruata cuiuscunque professionis mandata.

Clericus O frater: notanter dicis per predicationis officium. et hoc est pingue tuū releuationis et sustentationis beneficium. et igitur vestri doctores et rabini peritiores in cathedra Moysi sedentes precepta domini (prout permittit) predicantes et gloriantes in eo. quia scriptū est Unicuique datur manifestatio spiritus ad utilitatem. i. Cor. xij. Nam alij per spiritū datur sermo sapientie. alij finis scientie finem eundem spiritum. Nunc perpende ad quā utilitatem dūmodo studet ut hominibus placeat et domino displiceant. et igitur confusi sunt quoniam deus spreuit eos. Nam verba. voces. gestus. apparatus. et opera taliter ostentant ut audientibus non displiceant et dulcissimis allocutionibus. mellifluis confabulationibus. obscuris adulatiōibus verbosis curiositatibus. virtuosis aspectibus. fictis religiositatibus. humilissimis incurvationibus. altis manuum applausibus. sursum et infra tendentibus. subtilissimis argumentationibus appareant cunctis hominibus: et molli sunt sermones eius super oleum: et ipsi sunt iacula. Psalm. lxxij. et dum multitudinis populorum congregatio fuerit tumultuosa. putat quod ipsorum predicationis fuerit multum fructuosa. Sed quid sequitur. putat qui dulcis armonie. concordantis symphonie. musicorum concentus: in cimbali bene sonantibus. perpendit intentissime: et delectatur in talibus serenissime. sed postquam sonus cessat. auditus facillat. et diuersitas odorū sensus segregat. nec resumere potest unicam vel minimam consonantitatis notam. sed sicut ventus Zephirus vel auster aquilonem surgere facit: qui transit et non reuertitur. sic talis sonus subtilissimi sermonis post modicum totaliter annihilatur. Nam visum est frequenter in experientia dum unus tota domus familia de tali sermone subtili ad domum reuertitur: et per ipsam sermo mirabilis commendatur. et si dicit paterfamilias ad discretiorem ex illa. Rogo dic nobis illius sermonis unicam particulam. Respondet. Non scio per animam meam dum audiui delectabar. et sic vagam concepit conscientiam. Nondum autem percepi quod homines predicantes increpauerint sue congregatiōis aut professionis conuentuales

De religiosis

quorum cognouerunt in terra puerfationis errores: et pferim in dictis subftantialibus tribus exorbitantes. imo feipfos non edificantes: fed tanquam linguis hominum loquuntur et angelorum: caritate non habentes. quid fequitur sunt tanquam es sonans aut cimbaliu tinuens: quod cum dulciter sonat non sibi fed alijs laborat. Hi sunt (de quibus dicit Iaco. in canonica sua fallentes semetipfos: et tanquam auditores sibi et non factores: et copant viro consideranti vultu natiuitatis sue in speculo. qui abiit et statim oblitus est quod fuit. Jac. i. et nihilominus se sua voce condemnant. Unum quodam audiui plebis pastorem ad oues suas religiose predicantem. et post officium ad mensam properantem. et effectualiter inquit. si quod predicauit concerneret rex non videbo lumen in eternum. et quid factum est (prout mihi constat perpendam. nam sine lumine quasi subitanea fuerat suffocatus. Nam etiam de quodam religioso legimus multum deuoto et sufficienter perito: eloquentie quoque dono commendabiliter redimito. et dum in sui finibus eloquentie patenter dyabolo concitate de facundie pulcritudinis serenitate. vanam conciperet gloriam. mox puerfus in cor. aut in seipso propter te videlicet vanam gloriam non incepti. nec propter te conceptum sermonis intentum dimittam. sed viriliter virtuose proceedam. Ac si diceret. Domine non

Religiosus est exaltatum cor meum: neque elati sunt oculi mei. Ps. cxiij. Et tu clerice nostrorum profers religiosorum vitas puerfationum. Sed turpe est doctori cum culpa redarguit ipsum. Nam scriptum est. non quis dicat: sed quid dicat attende. et hoc Christus in predicto voluit euangelico veritatis denotare. dum de cathedra moysi protulit. nam leprosa manus mundum seminat et metit frumentum. et terra vilius et inferius inter cetera videtur elementum. tamen lapides preciosos pferit. similiter aurum et argentum et omnium creaturarum mater et fundamentum. Permittas igitur nos cum fructu vel sine fructu. id est emolumento predicare iuxta conditiones hominum: nos et sermones nostros audientius. Dic queso beneficia tua aut tuorum fratrum tempe presentium aut peritio quodlibet fructuosa. quod nunc quidam terre princeps pendebat. et inutilium multitudinem sacerdotum considerabat. Et igitur a quodam magistro parisiensi: qui quondam quodlibet in ciuitate principis disputauerat: et fraudulenter querendo dicebat. O magister quot sacerdotes sufficerent pro rusticis in terra degentibus. et fecit hoc in illum finem: si diceret centum: et princeps diceret et reliqua expellam. vel diceret quod sacerdotes non essent sufficientes. iteque diceret. et ad locum cuiuslibet duos ordinem. sed sagax magister ait. Domine princeps: nunc parisiensis in quodam quodlibet que sunt quidam nobilis quot caude vulpium vna post alium extensa de terra tangeret celum et fuerat responsum. caude vulpium in longitudine sunt dissimiles. sed si tres essent longitudine sufficientes altitudinis numerum complerent. sic ad propositum: sacerdotes sunt dispares: et rustici sunt inaequales. et pro bonis et honestis mille rusticis sufficerent duo sacerdotes. repetit etiam vnum solus rusticus tam iners insulsus et ineptus quod decem sacerdotes ad bonos vires reduceret gestus: mores: ritus: ac honores. et igitur domine princeps ad propositum. postquam mihi dixeritis rusticorum in singulis villis morantium mores et conditiones. dicam vobis numerum sacerdotum qui talibus ad regendum forent sufficientes: et princeps quietatus.

Clericus Non expedit pronuncius talia taliter recitare. Nam tu et tuates et pferim religiosi medicantes per singulos dies: et etiam nostrates in suis sermonibus. et signanter ad clerum facitis collationes: et consuetum fuit in concilijs Constantien. et Basiliens. quod religiosi non pape nec cardinalibus non qui buscunq; platis pepererunt. quam non habuerunt prebendas seu beneficia: aut ecclesiarum dignitates quibus spoliari timuerunt. fed tanquam nudi coram latrone seu raptoze audenter cantauerunt. fed etiam econtra tales prelati collationibus consueti simi

proprietarijs

libus non aduerterunt. Comparuerat tamen in principio dicti concilij Basiliens. quidā frater Guilhelmus: ordiis minorum facundissimus. et similiter ibidem non ulli peccatrice vel heretice ad Basileam reportauerat: a clero multas contumacias. i. circa quoniam scriptum est. Qui non habet ere luat corpore. et quia beneficijs caruit: per nas corporis violenter reportauit. et post multa talia commissa quoniam errauerat per clero frantie conuictus. de regno prescriptus: et ad perpetuas carceres condempnatus. Sed tu religiose mor reuertere ad materie principalis apparatus.

Religiosus. Similiter et nos fratres pro usus et consuetudinis continuationes guttiones: et maxime ad tria substantialia per te promissa se pretendentes. et etiam quoniam nostre prelationes similia non fuantes nos non coartant. et sic sub velamento alar suar super misericordia domini stant preuenerantes. sic patribus pertingit diebus. nam adulterium et concubinariorum tam terribilis est multitudinis usus et pontificum similiter et prelatorum ac pastorum consensus per taciturnitatis vicium declarat. quod predicatio religiosorum contra tales et clamor tanquam per plures lupos unus pastoribus ciulari sine canibus nulli est perfectus.

Clericus. O frater: tu nosti fortassis (put dicit Valerius maxime) quod statuta principum quemadmodum tela sunt aranearum que capiunt muscas: sed si venerint irruendo culices. bruci. vespe quoque maiores. dirumpendo violenter prapunt. et extunc minores musce sequuntur. sic est de vobis fratribus. put etiam de clericis. postquam prelati vestri rupunt regularum tela. minores et iuniores fratres sequuntur sine corrosione conscientie. Et igitur piculosum videtur dum prelati delinquant: quoniam tot mortibus sunt digni que aias destruxerunt. unde Gregorius prelati signum sine signo nihil aliud est quam ludibrium. Et finaliter sanguis subditorum de manibus eorum requiescat. et huius tremoris timore conuentus monasteria et domus vtriusque sexus personarum aggregationes. et prefatum in Austria et Styria ac karinthie ducatus primum receperunt. relictis moribus antiquis nouum iugum domini. et se voluntarie reformauerunt. et in sinceritatis spiritu humiliter quieuerunt. et omnibus bonis spiritualibus et temporalibus abundanter preceperunt. et de die in diem perficiunt. pro ut christus dixit discipulis suis dum omnia communia habuerunt. nunquam aliquid defuit vobis. et hoc erat virtute communitatis sacratissimoque diuisionis reze felicitatis. Sed in primis vos omnes ordinis sui regiminis obsequantiam non sequentes tanquam apostate deuiantes erunt obseruatorum imo regularum vestrarum institutorum principalium ut fuerunt Benedictus Dominicus. Franciscus. et plurimum sanctorum aliorum patrum tyrannici persecutores: et in christo verorum fratrum in regulam simpliciter intrantium seductores. et hi persequuntur in paupertate degunt: in miseria subsistunt. in penuria tabescunt. et summarie hic et in alio seculo omni bono deficiunt. et imo quod turpius est. iuuenes nouitios tenues: et ad bonum flexibiles exemplis pure venenosis inficiuntur: et in litteratura non instruunt. in disciplina negligunt: et taliter quod ad peritine dignitate anhelare non presumunt. quoniam per prauitatis vestrum in intestinis corrupti sunt. Et nunc auribus percipe clamorem meum. si quoniam aliquid de vestris ut sunt prelati. pores. guardiani. lectores. cellerarii et semper coci cum ipsis plenarie degunt et glorianter dicunt: pro nobis satis competenter per socijs: et non curemus de ceteris. Quod quoniam inanis est gloria: que in die ire calamitatis et miserie et amara valde est miserrima miseria et omni tristitia plena. nam prout abundantes in seculo principaliter tulum habentes: omnes in unum. diues et pauper per vilissimis rebus terrenis: perpetuis care cogitationum euacuitas: put ille qui per furto vel rapina unus aurei: ac alius eodem die

De religiosis

pro mille florenis vno patibulo suspēdunt: et ambo pariter hoc terribili vocabu-
lo, videlicet fures nūcupant. et iste de modico vilis ac alius de magno furto fur so-
lennis aut famosus appellat. Sic sicut maiores pūnc raptōres vt sunt aliq̃ no-
biles eleuato capite tanq̃ honorandi p̃ficiscunt. sed paupes raptōres capite di-
mittunt. Sic est de vsurarijs publicis vbi vnus p vno talento: et alius p mille am-
bo similiter extra cimiteriū iuxta iuris decretū p̃iciunt. Sic similiter cum adulteria
vnus cū turpissima. alius cū speciosissima cōmittunt. et fm̃ leges ip̃iales ambo si-
fuerint p cōiuges accusati: capite puniunt. et h̃ lege lombardica p aliq̃s vnuer-
sitates seu cōmunitates aut ciuitates italicas seruant. sic etiā dum clericus cū
retula cōcubinat? crimen d̃xit. et alius cū pulcerrima h̃itare cōsuevit. et ambo fm̃
iuris scripti rigore p se tanq̃ in pctō mortali sordescētes. a diuinis officijs su-
spendunt. de q̃ plenius in tractatulo de anno iubileo p me nuper cōposito et alijs
criminosis tractat. et remisi ad ea de q̃b̃ le. et no. i. c. Vestra. de coha. cle. et mu.
Sic similiter mulier q̃ cū solo p̃ncipe fornicata. et alia q̃ cū multis rusticis fuerat cō-
taminata. ambe piter dicunt meretrices. Vñ d̃r q̃ quedā monialis honeste cō-
uersationis p̃teriens domū cuiusdā burgensis qui monedulā habuit iuxta fene-
stras in cauea p̃dentē. que cōter quālibet m̃liere ibidē p̃terientē acclamauit
meretricē. et ipsa sursum asperit et inq̃t. quis dyaboloꝝ secretū meū tibi reuela-
uit: credens q̃ sibi soli et nō alijs talia dixerit. et cōduntine cōpuncta cogitauit
celi reuelabūt iniquitatē iude. et corui latrocinū et latrones sc̃ti Meynrbadi. et ef-
fectualiter vitam cōuersa mutauit. S; nunc ad p̃positū p̃notata reducant: et om-
nes in vnū diues et paup̃ in vero dei iudicio p̃sant. et qui portauerit pondus diei
et estus cū vltimis remunerant. Et q̃ in vno reus est: oim reus est. hoc est: qui in
vno peccato mortali: morte p̃occupat? occubuerit. cum Layn desperato: ac Ju-
da proditore et pontio pylato mercedes recipit. cū tali tñ differentia put nouit
qui nil ignorat et iudicialiter decreuit. Nūc i summa sumaz tu religiose cū solido
solo seu precio vilissimo cōdemnaberis p̃petuo: put confrater aut p̃latus tu? cū
thesauro patenter p̃cioso: et ambo iuxta sacroz canonū statuta et regularū ṽrāz
decreta in signū dānationis eccl̃astica carebit sepul̃sa. aut si cōuerſ tanq̃ here-
ticis et infidelibz pl⁹ est nocitura. Et nōne hec ē vanitas vanitatū: cū p tali va-

Religiosus. nitate amittis celestis regni potentatū.
Licet hec et his similia nos religiosi clerici beneficia
tis et alijs seculi filijs talia p̃dicādo retulerim? et insolenter apparat? aliquādo
feroces ostenderimus fateor q̃ virtuosos operibus clam neq̃ palam p̃secuti
non fuermus. put thema veritatē euāgelicū declarat apertū. nam finitis p̃nie tē
poribus videlicet q̃dragesimalibz pascalia lete cū ceteris suscipim? qm̃ p illa t̃pa
tanq̃ rusticus in messe: fructus beneficiorz ñozum collegimus: et sine semis effu-
sione messem sequentis anni spectamus. et summarie quicquid dixerimus de
mandatis ecclesie: prout alijs sua. sic nos nostra cum senioribus nostris viuīs et
defunctis seruare consueuimus. nec aliquis de nostris de mortuis est reuersus

Clericus qui reuelat aut reuelari faciat quid certo sit certius.
frater suspirando perpendas q̃s in h̃ seculo p suis sceleris
bus iuxta leg̃s impialis edictū ad ignē fuerit cōdēnatus. et p̃nter igne sulphu-
reo sarmētis et pice copiose fulcitis crudeliter flāmis irruentibz: scintillis choru-
scantibz seueriter fuerit circūdat? et vlulatū clamorū penit? angustiat? qd putas
q̃ reuelare aut annūciare seu narrare possit p̃e p̃ssura fumosi vaporis omnibz
amicis cognat? et p̃fratribz prope vel longe manētibz. Sic ad p̃positū. hec est fi-

proprietarijs

des nostra: qz qui bona egerūt ibūt in vitā eternā. qui v̄o mala in ignē eternū. quā si q̄s fidelr firmiterqz nō crediderit: saluus esse nō poterit. et in igne tali ta-
literqz cruciatus quid credis qz tibi vel alijs renunciare valeat. vel si est in ce-
lis pre gaudio tibi nil referre pcurat. nam diues epulo sepult⁹ in inferno tantū
ex eo q̄ntū delicate vixit et paupibz nihil distribuit. et igit̄ n̄ tāto cruciatu torq̄ba-
tur quin cū Abraā loqui potuit. et sic verisiml̄r putam⁹ sicut maior adulter vel
fornicari⁹ plus punit̄ q̄s exigū⁹. sic maior p̄prietari⁹ plus q̄s minor. attamen am-
bo si sine p̄nia p̄ctis correspōdēte morte p̄occupati fuerint vno suspēdunt infer-
nali patibulo om̄i cruciatu pleno. v̄l possum⁹ dicere de p̄dicto diuite qz dñs hāc
visionē mortalibz ignotā nob volebat innotescere. vt infernales penas duduz p
p̄phas nob pmulgatas: imo p gentiles vt fuit Job Virgilius Socrates et aliq̄
ples intelligerem⁹ p̄ctōibz supuenturas. Nec gaudebis ex eo qm̄ p̄prietarij sūt
in infinitū plures. Nam vt dic̄ Aug⁹. nō minus vrit qui cū mltis vrit. Hoc vi-
dem⁹ dñi plures in vna domo cremātur: aut vna naue suffocant̄ nō maḡ cōso-
labunt̄: sed verisimil⁹ vnus alteri⁹ pena concutit̄. Nā sc̄us Greg. narrat in dya-
logo qualr Theodoric⁹ rex Gothoz qui dicebat de Verona Arrian⁹ ecclie ro-
mane p̄secutor arrept⁹ p demones et visibilr viuus aīa et corpe pducebat nudus
discalciatus ad ignes ethne montis p̄petue cruciādus. de quibz legīt in hysto.
sancte Agathe et ibidē ciuitas Syracusana: qui quondā terminos suos excre-
uerat. et illi ciuitati p̄pinquerat. et igit̄ ciues ibidem velū sancte Agathe p̄ ignis
tanqz gehennal voraginē p̄palauerūt: et verocitate ignis retrocesserūt. Hoc tibi
sit dictū vt de penis infernalibz aut purgatorij mat⁹ habeas crudele testimoniū.
Nunc ad p̄positū p̄uertamur perpende tu religiose qz fuisti liber natus: et nō cō-
pulsus sed poti⁹ in tue iuuetutis teneritate deceptus tā religiose p̄fessionis rigor-
ose normā p̄mittendo: aut nō decept⁹ s; liber inuolut⁹: quā ptunc seruādo sub
pena peccati mortales inuolabilr astrictus. et si in tali violētia vsqz in finē p̄se-
ueraueris sine dubio in etnū peribis. Nam fortassis putas qz regule p̄seruatores
moderni siue p̄teriti inaniter errauerūt. nam sunt p̄prie contraria fuare mādāta
et nō seruare mādāta: et si vnum bonū: aliud dñi indubitāter est malum. et p̄se-
quenter p̄ctm̄ et nō simplex s; onerosom. Q de iudex eterne vbi me abscondam
a vultu ire tue vbi iust⁹ vix saluabit̄ et cor sincer⁹ p̄cutit̄ et sc̄tis cōmouetur. Elut
qd dicem⁹ nos inutiles fui om̄i spurcicia pleni dū tremūt viri gl̄iosi et etiā ami-
ci dei qui dño in fame. siti. frigore. nuditate. labore. fatigatiōe. vigilijs. ieiunijs
orōnibz. sanctis meditatiōibz. seuis p̄secutiōibz: et molestis insultibus. et nihilomin⁹
nus domino fidelr et ardentē seruauerūt. Qz mltas ḡues tribulatiōes perpassi
sunt apli. martyres. confessores. p̄gines et ceteri sc̄ti fidei p̄fessores qz xpi sequi
voluerūt vestigia et aīas suas oderūt. ac eternā vite patriā possiderūt. Qz stri-
ctam similr et abiectā p̄res in deserto duxerūt regularis vite figurā silr et p̄uer-
sationē put Hiero. narrat in vitaspatz: Quaz graues temptatiōes: infestatiōes
pertulerūt qz p̄tinuas sine intermissiōe deuotas orōnes p̄fecerūt. qz rigidas ab-
stinēcias sustinuerūt. qz magnū zeli desiderij ad sp̄ialis p̄fectū feruoris gesse-
runt. qz forte bellū aduersus vicioz stimulos egerunt. qz purū intētionis p̄posi-
tum ad beneficiendū tenuerunt: et nulla particula diei neqz hore ipsis inaniter
preterierūt: ac p operis boni cōtinuatōem a sc̄tis desiderijs nunqz cessauerunt
et freq̄ntē pre p̄templatiōis dulcedine naturali nccitate refectōis postposita ob-
sequij diuini cultus solēnitatē p̄fecerūt. omibz quoqz duritijs. dignitatibz. ami-
cijs. honoribus. cognatis et mundi cultoribz liberaliter renunciabant. nil in or-

De religiosis

be proprietatis singulariter tenere cupiebant. ac de leta puraque paupertate gaudebant in humilitatis gradu vero persistebant in obedientia simplici vivebant et sic de die in diem in virtutibus perficiebant. et talis in principio omnis religionis erat strenui feruoris operatio et cuiuslibet principalis gloriose confraternitatis origo: similis et occasio. Hec probant antiquorum monasteriorum vestigia veterum scripturarum: librorum: voluminum. cartarum. litterarum quoque testimoniorum testamenta. Et hec omnia et singula superius denotata sunt per observatores regularum interne consideranda. sed non sub precepto singula facienda. sed sinceris affectibus singulariter (inquatum sunt humane fragilitatis potentat?) perficienda. quoniam ad impossibile mortalis nature conditio non est restringenda.

Religiosus. Tu profers infinita de nobis confratribus et fratribus inter omnes ordines orbis pauperibus. Sed dic aliquid de superbissimis ordinibus Benedictinis: et ad Benedicti regulam costrictis.

Clericus. Quid compendiose dicam concludendo quod non aliter puto quod quam plures ipsorum non credant vitam post hanc vitam. et sic credunt nihilominus ducunt vitam desperatam ut dicam percussim? fedus cum morte. et cum inferno fecim? pactum. Esa. xxvii. et non perpendunt quod ipsi gentiles predicti. et super hoc Alexander magnus. Aristoteles et Ptolomeus. alij quoque quorum non est numerus propter future felicitatis feruores operati sunt iusticiarum et aliqui eorum adepti sunt reprobationes. ut Traianus imperator qui propter equitatis et iusticie meritum (ut narrat Grego. post mortem peruenit ad beatorum quietem et gaudium. de magnis monasteriorum diuitiis in communitatis tamen forma religiose possessis composui uuper specialem ad instigationem domini. abbatibus de mulbrunen ordinis Cisterciensis. Spirensis dyocesis tractatum de negotiis monachorum. intitulatum. per dyalogum similis disputatiue dictatum. et de quindam prelatorum monstruosa ordinis sancti Benedicti curialitate pomposa. ex eo quod sunt abbates infulati se faciunt et permittunt principes denominari: prout in Germania sancti Galli loci heremitarum. necnon Augie montis apud Constantiam monasteriorum abbates: quos Jo. an. in addi. spe. noiat asinos coronatos. de quibus largiter scripsi in libro de nobilitate: in capitulo qui in terra principes debeant denotare.

Religiosus. Tu terribilis es et quis resistet tibi cum in preceptis (minari. notatis tam diuersis usus fueris noui veterisque testamenti ac sanctorum patrum et aliorum peritorum scripturis emendem? in melius si quomodolibet ignoranter peccauim? et quod est preciosissimum videlicet tempus? usque modo totaliter perdidimus? nam sic a cunabulis quasi sum religiosus habitu nutritus. Sed putat presens noster nobis narrauerunt: et seniores populi nostri precesserunt in vestris morum et virtutum semita patienter errauit. Nam si rex dauid ille gloriosus dixit. Vermis sum et non homo. et Abraham patriarcha Genes. xviij. loquar ad dominum meum cum sum pulvis et cinis. quid dicam pauper eloquio miser ingenio. diffusus arbitrio. indignus dei fuitio. egenus eius obsequio. timorofus celos aspicio. peregrinus in seculo ciuitatem manentem: imo nec locum ciuitatis aut cellam domus ordinis firmam sed semper annuatim quasi variabilem gyrovagus habere recognosco. in ordine sum super medietate despectissimus et cunctis fastidiosa fundato. et in paupertatis maledictione constituto. et nullius certe pensationis iuxta regule rigorem fructu tributo. et inter omnes mundi perfessores sum in ordine minimo fratrum minorum coiter nuncupato. et omnis hic labor miserabilis apud deum penitus est inanis. sed respectiue: et iuxta cuiuslibet hominis conditionem comparatiue prout subulcus et rusticus imperatore seu rege dicitur arrogatior

proprietarijs

sic ego cū fratribus meis inter omnes religiosos orbis: imo pre clericis terrarū vniuersis in elationis eminētia. in plationis eloquētia. in sonoritatis facundia. in gestus apparentia. in ambiōis appetentia. in morū supbia. in fimbrie dilatura. in longitudinis secutura. in funis cinctura. in manicarū ampliatura. in corone capitis rasura. et summarie de mūdi voluptatibus cunctis pūc si placet nō specficandis nulla nobis latet varietatis figura. Sicut de quodā heremita legim⁹ qui culcitra fuerat corrosa circumolutus. et q̄ ad instar prelatorum post pedes longe sequebat. retrospectiē nūmū gloriabat. et aliam nō in premisssis putō rationē: nisi (prout dicit Gregorius) q̄ minus licet acrius vit. Et quoniā beatus Franciscus nos inter mūdi professores fore voluit humiliores. Et dicit Seneca q̄ prohibitio augmētat affectum. His cōsideratis et combinatis ad supbiaz sumus proniores. Nam credo q̄ si Eue matri nostre de lignovite nō fuisset prohibitio facta. de transgressione nunq̄ fuisset recordata.

Clericus. Frater q̄ sincere tanq̄ p̄ artem p̄spectiue p̄pendis q̄ sumus in via dissimilitudinis: et qualiter equanimiter cū obfuratoribus recipiem⁹ talentum nob creditū eterne retributōis. Nam dicunt iura p̄vicariū dñi nostri Iesu christi condita. cōfirmat etiā sacre veritatis theologicę doctrina. et inter cetera dicit Jo. in summa p̄fessor li. iij. titulo. xxvij. q. viij. q̄ sincerus religiōis approbate p̄fessionis et ordinis ingressus p̄ hoīem cuiuscūq̄ p̄ditionis vel status ē absolutio vera q̄ dicit a pena et culpa. et tanq̄ et taliter hō purificat a peccat⁹ sicut in baptisimat⁹ vnda que similr mūdāt iudeū gentilē. vel sarracenū. et si fuerit latro vel homicida ab omni pcti macula. et si in tali status innocētia vsq̄ ad finē perseuerauerit iuxta Hiero. et alios doctores sine pena de hoc seculo ad celorum gaudia transibit. Sunt tñ crīmīa ab his beneficijs penitus excepta. videlicet rerum aut honorū ablatio et nō restitutio. quoniā dicit regula iurs. et sunt sancti Augustini verba q̄ nō dimittit pctm nisi restituat ablatū. et hec regula nec per contritiōē: nec per confessiōē: absolutionē: indulgentiarū remissionē: ne per religionē recipit aliquā dimissiōis vel relationis exceptionē. nisi tñ in illo q̄ nihil habet in mūdo vnde faciat restitutōē. et tal p̄ cōtritiōē debitā recipit absolutionis benignitatē. Per h̄ aut verbū indulgētiarū: indulgētiās volui notāter designare. videlicet indulgētiās a pena et culpa. que pūnc videlicet de anno dñi. M. cccclvij. in festo penthecost. in domo fratrum minorū in mediolano in capitulo generali fratrum minorū existūt et c. que indulgētie tantū existēdo in caritatis gratia cōferunt. Dic queso qui sunt religiosi p̄sertim sine proprietatis vicio id est sine tali mortali pctō qui multis laboribus et expēsis ibidē pueniunt. Dico similr notanter expensis: quia nō mēdicabāt: loculos habebāt: cōtra legē regule laborabant. etiam si corpus vt ardeant p̄ montes et colles tradebant. et prout premittit in caritatē grā nō fuerāt. et igit tñ sine fructu fatigatiōis: fastidiū: teporis: negligentie: soporis: et inq̄tudinē corporis reportauerūt. Et dixit Salustius Dum labor est in damno crescit mortalis egestas sicut hic. et hoc ē durū verbū sed durius est verbū qd̄ os veritatis loquet. Ite videlicet maledicti in ignē eternum. quoniā non pro indulgentijs sed per indulgētiās sicut gallus per buinas ambulabat. Per predictā igitur iuris regulam dānabunt omnes religiosorum proprietarij: seu rerum priuatarū vsurarij. quoniā p̄ h̄mōi rerū temporalium quorūcumq̄ violenter aut fraudulenter seu inobediēter vsurpationē et vsum committūt rapinā. furtū et spoliū nisi p̄fessus fuerit in officio res cōmunitatis tractando. aut in studio de licentia prelati. et extunc cū moderatōe vitur rerū cō-

De religiosis

modo remoto fraude similis quoque dolo. Sunt autem proni communiter religiosi superficialiter intantum curiosi. et decipe tale intendunt: cui soli cunctorum secreta cordium patebunt. et dum interdum se morituros percipiunt et homini morbo strangulante proprietatis commodum retinere non sufficiunt: et amplius peccare non possunt et extunc homini res in quibus buseque consistunt ad manus suorum libere prelatorum tradunt. et sic ut putant debitum finaliter persolunt. putatur de quadam muliere cui gallus iuuenis effugiebat et quem ad capiendum ad diuersa loca fugabat. demum fugatus ad ecclesie tectum se collocauit. et iteque inquietatus vertice campanulis applicauit. et extunc aquila rapax descendens et gallum violenter deduxit. et consequenter illa mulier voce magna clamabat dicendo. domine deus et sancte Martine qui fuerat patronus illius ecclesie vobis illud gallum liberaliter offero et pro viuo recipiatis sacrificio. Sic ad propositum alii qui religiosi faciunt. dum res proprias in mortis articulo ad manus religiosorum tradunt: dum desperatas tenere non possunt. aut obstinati tales proprietarii in suis peccatis moriuntur. et hec mors peccatorum pessima. Et christus pro maledictione et phariseorum et hypocritarum detestando terribiliter indixit perpetua. dum dixit. Vos moriemini in peccatis vestris Iohannis. viij.

Religiosus. Ecce nunc benedicite dominum: omnes serui domini: qui talentum sibi creditum fideliter tractauerunt. et innocentiam primordialis ingressus religionis tam gloriose sibi distributam a domino. sinceriter retinuerunt. et per hoc video patenter et intelligo sensibilibus si abdicatio proprietatis et obedientia cum aureola castitatis. immo quod saluberrimum et iocundius est quocumque tempe conuersa religiosus. aut quisque cumque criminis ignoscit deus et reliquit post se benedictionem: et hec conuersio est supereminens tam speciose virtutis et vera renouatio preterite iuuentutis.

Clericus. Benedicis: quoniam religiosum quantumcumque desolatum et in profundo malorum conculcatum imo despatum erigit sursum in finem omnium desideriorum in quibus est valor inpreciable. decor inestimabilis. honor insuperabilis. et de primo valore videlicet inpreciable dicis. Esa. cliij. Oculis non vidit o deus qui preparasti diligentibus te. et Paulus dixit. i. Cor. ij. dictum prophete corroborando. Oculis non vidit: nec auris audiuit nec in cor hominis ascendit qui preparauit deus diligentibus se. Nam paulus hec in momento et in ictu oculi cognuit. dum dominus ipsum in terram prostrauit. et sursum raptus tertium celum asperxit. Valor autem illius glorie celestis attendit in hoc quod christus tam charis suis amicis vendidisse concernit. quoniam martyrum sanguine comparabat. hoc visum est in Petro et paulo ceterisque deo dilectis. Secundo quod ibi sit decor inestimabilis apparet in domini creaturis. et preterim in gemitibus penitus florentibus et fructus productis. Tertio gloria celestis est honor insuperabilis: quoniam dominus facit sibi complacere domesticos christi et apostolorum ciues. et hic est honor et gloria non tantum super diuites plebis aut religiosorum imo clericorum thesauros proprietatis sed superas omnia totius mundi regna diuinitatis. Sed contra put clericorum contraria concernit fore vita. sic religiosorum dispar obseruat conuersatio professionis cenobita. et eorumdem reproborum retributiois compensatio per omnium bonorum retributores non remanebit oblita. Nam dicit Gregorius. Horrendum erit reprobis in inferno sepultis. quoniam ibidem erit dolor cum fortitudine. anima cum obscuritate. mors sine morte. finis sine fine. defectus sine defectu. penia sine fructu. quoniam mors vivit et finis semper incipit. et defectus deficere nescit. mors perimit et non extinguit. et dolor cruciat et pauciores non expurgat. Et dixit Bernhardus. O gehennalis regio fugienda. ossibus et nervis tremantibus ingemiscendo timenda. ubi ignis ardens. frigus stringens vermis immortalis. fetor intolerabilis. malleus inflexibilis. tenebre palpabiles. confusio

proprietarius

peccatorum. innodatio vinculoz. totus tremor ab horribili aspectu demonum quæ tam ineffabilis videntur crudelitatis: putat Bern. in alio finem quod mallet intrare fornacem igne candentem quam videre huiusmodi laruatam. videlicet demonis effigiem. Ad propositum facit poppime quod nuper posui pertinenter in alia collatione de sancta Brigitta Suecie regina: que mulier deuotissima et ex spiritus sancti dono doctissima: que pro nepote suo defuncto videlicet rege Datie orabat instanter et responsus recepit ut desisteret: quoniam per sepulto in inferno non proficeret. de quo nimis perterrita. sed ultra petiuit a domino feruentissime ut videre posset penam suarum qualitates in forma propria. et hoc sibi dominus concessit. et in puncto deorsum ad inferos prospexit: prout Paulus per visum raptus in tertium celum asperit. et illico suum nepotem in tantis tormentorum penis: vnicuique alios quos verisimiliter nouit oculis suis conspexit. et ex horribili crudelitatis aspectu taliter perterrita super pavimentum corruit. et per tres dies et noctes continuo in extasi permansit: et extrinsecus reuixit spiritus eius. et post multa hanc visionem historialiter per extensum conscripsit. quam similiter legi et legendo contremui. Ex hac igitur visione inestimabiliter terribili ac cruciatu nimis miserabili commota fuerat regina predicta tempore Bonifacii decimi romam se transtulit et hospitale ibidem construxit. et in diebus meis miranda perfecit. et per eundem

Religiosus. Bonifacium post mortem canonizata fuit. Vellem quod omnes religionis iugum assumptores. talis horrorem visionis patenter viderent. et fortassis imo sine forte crucis christi pondus perseueranter portarent. Nam patenter experior (prout dicit Hieronimus) qui similiter fuerat monachus: et in monasterio sancti Pauli extra muros romanos per aliquot annos fideliter inter monachos infelices feliciter conuersatus. sic inquit. Nunquam vidi meliores: et nunquam vidi peiores nisi in habitu religionis degentes: ac si diceret. Aut totum aut nihil: quoniam sunt perficientes aut non perficientes. id est deficientes. et in vno reus omnium est reus. licet dicat Boetius. Medium tenuere beati. hoc tamen est dicere quod non inter bonum et malum tanquam duo extrema recipiamus medium. sed inter duo bona recipiamus cum discrete compensationis moderamine mediū modum putant iusticiam et rigorem iusticie sequimur equitatem. sic similiter inter obsequatores regule sequimur mansuetudinem. ut iuxta cuiuslibet fratris conditionem et nature complexionem persequimur rationis discretionem. Attamen ut exeamus professionis examen. ut puta si frater nimis stimulo carnis torqueatur: non carnis viuæ massa per emplastro sibi supponatur. sed per christi passionem. mortis proprie recognitionem: ac ultimi iudicii terroris inferni. tremorisque rigor sibi proponatur. et sic indubitanter a tali temptationis morbo sanatur.

Clericus Placent que dicis. Hoc tamen communiter excepto ut non omnes in hac vita videant tam patenter infernalis pene cruciamenta. Nam fides nostra sufficienter dicit: quod qui bona egerunt ibunt in vitam eternam. et qui mala ibunt in ignem eternum. Et quod sit ignis pena: suarumque tortura quotidiana demonstrat ignis nostri figura. et dicit Gregorius. quod fides non habet meritum ubi humana ratio prebet experimentum. et igitur pendet quantum tu fidei meritum reportares. que fides dicit de penis inferni et gaudiis regni celestis. si patenter et experienter videres. Et igitur dominus disposuit salubriter ut fidei scripturis et doctoribus credamus per salutem nostram constanter et firmiter putamus hec et alia prime promissa doctores et predicatorum vestri propolentes per singulos dies precedunt diligenter doctrinantes. sed si nito sermone officio videmus auditores et platores et mandatorum expositores primo morbo laborantes. et sic concludamus cum principis prophetarum euangelico principali thematis condicto. videlicet: dicunt enim et non faciunt. allegant enim onera grandia

De religiosis

et importabilia et imponunt in humeros hominum. digito autem suo nolunt ea monere omnia vero opera sua faciunt ut videantur ab hominibus: putant predicti predicantes procedunt. de quorum subtilitatis eloquentie et curiositatis pulcritudine sol et luna mirantur. Nam legimus in gestis grecorum quod Lertinus dux suo regi Carthaginensi contumaciter contrarius in campo paucis armigeris fulcitus. et in precinctu cum rege bellaturus: et aduersus gentes in armis innumerabiles illico transitur ad suates. prandete inquit: cum inferis cenaturi. Ac si diceret Pransi super terras in inferno horacene sumus promissuri. et quoniam rex in multitudine sue virtutis sperauit. et dux et sui mortem non timentes tanquam desperati: violenter audaces irruerunt fortes et fuerunt triumphatores. Et nunc ad propositum reuertamur. Hi proprietarii tanquam desperati procedunt: et hic perficiunt et ad tempus prosperabunt: et non tantum hominibus proprio utitur sed accumulatur: et alios fructus ad vite terminum comparant tanquam usurarii qui de usura aliam usuram usurpant. et hi iniquitatem super iniquitatem periculosius committere non formidant. et quod periculosum est iuniores nouitios et innocentes exemplo suo malo commaculant. et quoniam sunt periti: et ceteris doctiores. morum de simplicibus sumunt sibi sequaces. Unde nuprem fremendo laicus quidam imperitus lingua sua compatriota fuerat locutus: et inter clericos seriose protestatur. Nam sentio quod periti delicatam naribus olant assaturam in inferno repositam: et nobis imperitis absconditam. et igitur non ieiunando. modicum orando. ecclesias non frequentando. et nil boni faciendo totis viribus vehementer laborant ut ipsam assaturam deuorare valeant. et in veritate sequar illos gustando quod ipsi gustabunt. Unde quidam alius hos composuit versus. Et si peritus a perito sit deriuatus. Ut doctor a doceo sit rite cognominatus. Sepe nunc in seculo peritus stat honoratus. legisque peritos respice multos. Consule peritos qua sorte fore locandos. ac si diceret. an a dextris an a sinistris in examine districti iudicis discernas fore remunerandos. Sed rogo te instanter frater charissime quoniam laus in ore proprio solet sordescere aliquid recommendationis dignum dic de nostrorum clericorum continua sollicitudine: quam difficulter semetipsum homo cognoscere potest.

Religiosus. Hic homerus bonus dormitauit et taliter respondebat quidam discipulus venerabilis Homeri philosophi dum questionem sibi difficilem proponi considerauit. Nam homerus magister eius in Atheni doctor famosissimus qui singulis consuevit recenter propositis questionibus respondere. Unum quidam vice per suos scolares inter se alternantes de cuiusdam subtilissime questionis solutione fuerat requisitus. et homerus dormitauit. id est se dormientem finxit. et sic recedentibus discipulis cum maturitate quid dicturus esset profundius deliberauit. et igitur exortum fuit. puerbium inter philosophos et discipulos quod in dubiis respondebant. hic Homerus bonus dormitauit. Sic ad propositum: quam tam dubium imo diffusum et propter multitudinis scripturarum de vita et honestate clericorum: tam in canonibus quam in legibus dictantium. latitudinem profundum et altitudinem: et praesertim tu. Felix in tractatulo de libertate ecclesiastica per te nuprem ad dominum vicarium Constantiensem. pertinet sufficienter dictato. et igitur pronunc potius

Clericus. Sum peritus: quam (volo dormire quam pernaciter respondere. disparis sunt periti. sicut et ipsorum stat: et igitur dispar erit ipsorum locationis situatus. et fines acta probant et ipsorum apparatus index dum venerit iudicare seculum per ignem. tunc apparebunt iudicialiter confusurum et cucullatum. Unde nuprem in concilio Basiliensi. dum fratres de obsequia per perpetuales ibidem domus sancti Francisci diligentissime laboraret ut eos ad normam suam reducerent. et ambe partes in ecclesia maiori coram cardinalibus et alijs peritiouibus platis et doctoribus

proprietarijs

vocate cōparerent: et illi de obseruantia cōiuncti pariter in vno latere manerēt. et alij ex opposito congregati p̄sisterent. ait p̄sidentens voce clamorosa. veniant hic et ad hanc partē fratres de obseruātia: qui mox venerūt humiliter prostrati cum obedientia decenti et reuerentia. et vltra clam dixit ad sibi consedentes qualiter vocabo reliquos: et dixerūt breuiter: veniāt fratres de non obseruantia et p̄sidentens taliter vocauit illos. ac si diceret. de nulla obseruātia et penit? sine religionis norma. et ex hoc vtiq; terribili verbo p̄teriti fr̄es ibidē cōuentuales et tanq; turbinis ventus verticulū inter se facientes. et q̄s p̄m? foret respicientē: et demū globatim cōuoluti: vt p̄ior aut posterior non appareret trepidātes vbi nō fuit timor ac miro vertiginis mō se p̄sidentib; obtulerūt. et post mlti certaminis disceptationē: obfuatores domū conuētus ibidem et eius possessionez obtinuerūt: et alios domesticos expulerūt. Et nunc ad p̄positum redeamus: et finē collationis cū fine verbi euangelici laudabilr in themate p̄positi cū reuerētia faciam? vbi dixit p̄nceps p̄phaz. Qui se exaltauerit humiliabit. et qui se humiliat exaltabit. Hoc p̄uidenter p̄pendens quidā stricte religionis monachus multū apparens hūilis et simplician?. vnde post refectionē et horarū canonicarum cōpletiones in celle sue secreto māsīt solitarius tanq; p̄ ceteris mirabilr sp̄eculatiu?. Vñ p̄elato monasterij defuncto. fratres in vnū cōuenerūt: et eūdē simplicianū in abbate cōcorditer elegerūt. et postq; fuit firmat? et potenter insti? tut? vitā duxit crapulosam et eminētē p̄ ceteris p̄sidentib; deliciosam et extūc dixerunt in mōasterio potiores. Dñe abbas vbi sunt mores et conuersationes solitarie ac māsio seu speculatio p̄iores. Et abbas. Et si duxi vitā solitariam in cellis reclusus: nihilomin? tñ ope sollicitudinis et laboris p̄tinuatiōe tenui semper occupatā. Et fr̄es quid inquit fuerūt tui laboris exercitia. Et abbas. ego texui rhetia. et in quē finē dixerūt fr̄es. Et ille. Vidi p̄ singlos dies q̄ vos in monasterio potiores cū abbatis cōmensalib; epulones diligenter deuorātes gallinas ac carnes ferinas et aues et pisces oculos magnos hñtes. et ego recogitaui dies antiq̄s: et me feruenter humiliavi. et feci rhetia vt caperē modernos pisces et aialia: vt i me firmarent euāgelica dicta illa videlz Qui se hūiliauerit hñc dominus exaltat. Sz hoc exemplū nō taliter agas vt et tu similr agas qm̄ nihilo minus dñs solus corda nouerat. etiā nouit q̄ apud eū dolus et fraus nulli patrocinari debebat. put regula iuris narrat: et econtra q̄ se exaltat hūiliabit (put in alijs scribit meis collatōib;) vt q̄ de nihilo vl' plebeis vltra p̄suetudinis vsuz seu cognatiōis dicātur. et illi aut ipoz liberi depauperant. sic et p̄rietarij: qui cuz cordis amaritudine mentis angustate: desiderij perplexitate. sensualitatis varietate paupertatem timent. et sp̄ i paupertatis penuria vt diuites eguerūt et minuēt omni bono. et maledictas res suas tanq; raptas furtum et rapinas in vsu. sui corporis formidant expendere. et demum cum continuata paupertatis sollicitudine vel huiusmodi proprietatis substantiā leuiter acquisitam turpiter exponunt. et paupes in maledictōis eterne miserā transibūt. ac proprie sicut byrindines ac mures et vesptiliones qui cum hominibus et in hominū habitatiōib; cōtinuo nutriunt: et ad māsuetudines domesticatōem naturalr (put tñ faciunt siluestria freq̄nter aialia) nunq; reducunt. Sic tales proprietarij in domo dñi dei nři videlicz monasterijs et cōuentib; nutriunt. sed ciues et domestici dei nū q̄ p̄māsuri cōprobanr. sz ab etnis tabnacul' penit? repellunt nisi p̄uertantur.

Religiosus. O dñe deus: dicam cum propheta Esa. xxxvii. Reco-
gitabo tibi omnes annos meos in amaritudine aie mee.

De religiosis

Quius verba ponderanda sunt singulariter p me singula penitentē preciosissi me. Nam primū dicit. Recogitabo. id est recte retro cogitabo in pfitendo pteri ta pctā specialr et integraliter simplr et de plano. Secdo dicit: ubi id est soli sa cerdoti tanq̃ in pspcū dei et vicario xpi. Tertio dicit omēs .i. nihil obmittēdo. Nam qui omēs dicit: nihil excipit. Quarto dicit annos q̃ distinguit p mēses et tempa. et igit̃ quibz tpi bz et quāto tpe peccaueritis recogitare debetis. Quinto dicit meos. hoc est de pprijs et nō alienis cōfitearis pctis. Sexto dicit in amari tudine videlicet gemebūda cū sincere mentis tristitia. Septimo dicit et vltimo aie mee. et ita p̃ritio d̃z eē cordintima et nō ficta: vt scindam⁹ corda et nō veltūta nra: vt veraciter pficiam⁹ cū illo q̃ oīs religiōis pfessiois ordinis et discipline regulari ac stat⁹ clericali ē pncipiū salutis. et si qd est dulci⁹ salute silr et finis.

Clericus Hoc igit̃ p̃tentiōis certamē aduersaz in agone dimicantiū strennue partiū et mortali dimicantiū: quoz vn⁹ accipit eter ne vite brauiū. alter sempiternae mortis supplicii. sic in p̃senti hui⁹ clerici cum religioso certamē taliter tanq̃ speculatores et spiculatores duelli p principē re gum terre aut pncipis locū tenentē: in multitudie gentiū tanq̃ respublica. s; p summū silentium tanq̃ confessio priuata tantū inter duas personas secretata. et taliter pficitur q̃ soli vero victori et huiusmodi certaminis triumphatori hu mano moderamine: sed iudicio dei iusto decreto semp saluo iusticie palma do nat. Tu igitur clerice aut cuiuscūqz religionis professe. huius collatiōis pre lium et certaminis bellum tanq̃ speculator a propheta pphetarum in terram p missionis singulariter directe: taliter speculando circūspicias. vt sub pena mor tis eterne vni partiū triumphū tribuas. Hoc semp saluo q̃ huius collationis parabolam p omnia puncta corrigas. et ipsius defectus emēdare nō obmittas. Et hoc multū necessario: quoniā in loco cōpilati solitario libris oportunis mi nime refecto. et hoc ad laudis et honoris dilatationē fructuosissime religiōis in qua fideliter famulātes quā reportāt apud deū et homies retributiōes apparet per in mūdo legaliter seruētes. Nam qui familiariter ministrant in diebz nris summo pontifici aut impatori. et etiā si sint ignobiles seu plebei per terre prin cipes honorificant. et quātum illi qui dño dñantiū seruenter ancillant. vt videt̃ experienter in cūctis dei domesticis. et nunc fuit de vltimis paup Bernhardin⁹ in seculo per rabinos p̃torz sup cathedrā Moysi sedentes sepe despect⁹: quē pronūc venerant in terris maiores potentat⁹. qm̃ terribilr magnificat⁹: et hoc anima mea cognoscer nimis. Et igitur timorose dicam et venerabiliter pferam. O grata similr et iocūda dei seruitus qua seruus veraciter liber efficitur. et do minus dominor. O sacer status religiosi famulatus qui reddit hominē ange lis equalē in virtutibz: et principi seu summo pontifici dño nostro Jesu christo domesticū et terribilem demonibz atqz cōmendabilē cūctis fidelibus. O ample ctandū et semper optandū seruitutis obsequiū: familiaritatis ministeriū: quo summū pmeret bonū et gaudiū potēter acquiri sine fine permāsurū. quod nobis concedere dignet̃ religionis vere finis et principium Amen.

Finis.

Contra negligētes diuinū cultum

Teno: epistole de celis misse p patro:
nos ecclesie Thuriceñ. contra negligentes diuinum cultum.

Elix et Regula ⁊ Erupantius ger:

f mani de Thebais: martyres ac patroni ecclesie maiorꝝ thuricensis milites xpi conciuēs aploꝝ: ac domestici dei. dilectis nob in xpo preposito ⁊ caplo iam dicte ecclesie nre: salutē ⁊ oipotentis dei bñdictionē. Iubet ordo rōnis ⁊ dicat victoriosi certamis magnanimitas: vt locus q̄ tam gloriose extitit mō redimitꝝ triūpho extra nrām penitus nō erulet memoriā. Quare noueritꝝ q̄ in ciuitate dñi vbi sonant iugiter organa sanctoꝝ. vbi cinamomū ⁊ balsamū odor suauissimꝝ carmia eoz. ⁊ vbi angeli et archangeli hymnū deo decantēt ante thronū dei requies nostra est in seculum seculi. et p mille annos tanq̄ die hesternā que preterit: ibi cōmorati sumꝝ. ⁊ vidimus q̄ viri religiosi ex omni natione que sub celo est: parthi et medi ⁊ elamii the zc. et aduene romani. Actuū. ij. et alienigene ⁊ tyrus et populus ethiopum et turba multa quā dinumerare nemo poterat. Apocalip. vij. Et hi in curribꝝ et hi in equis. psal. cxij. venerunt hodie portantes pacem et illuminātes patriam. ⁊ forte de meritis vestris exigentibꝝ nullus vestrū p tunc nec longe retro actis temporibꝝ de collegio nostro comparuit. latere enim vos in vicino nō potuit: qđ ante nos tam de longinquo puenit. vt de presump. Quanto. quia Azazel cursor velocissimus. de quo. ij. Reg. ij. pridie nobis obuiando casualiter reuelauit q̄ nō omia prospere in ecclesia nostra tenerentur. p̄sertim diuinū cultum tangētia. Unde ad Carolū magnū imperatorē christianissimū fundatoꝝ eiusdē ecclesie nostre pronunc in ciuitate predicta ⁊ inibi in palatio regis magni morantē sollerter duximꝝ accedendū. quia conuiuentissimꝝ oculis pertransire talia nolebamꝝ. de collu. c. j. qui salutatiōe p̄cua reuerēter assurgens deposito dyademate retulit nob in effectū: q̄ licz oriens ex alto sibi celitus ministrauerit q̄ preposito p tpe existenti ⁊ caplo ac toti ecclesie nre ad laudē cunctipotentis et honorē martyriꝝ nostri. ex q̄ preciosas in cōspectu dñi mortē ibidē sustinimꝝ pro uiderit largissime et copiosissime in tpalibus sine quibꝝ spūalia subsistere non possunt quemadmodū corpus sine anima allegando ad hoc. c. Si quis abiecerit. j. q. iij. quia sincerissime cōsiderauit in diebꝝ illis q̄ vor letabunda caritate atqꝝ dulcedine plena triūphātis ecclesie dicit. Laudē dicite deo nostro omnes serui eius qui timetis deū pusilli et magni. Apoca. xix. assimilans se forme sup̄celestis hierarchie: cupiētis ad ip̄as ecclesie hierarchiā sub celestibꝝ appropinquare. et hi per prophetā collaudātur dicentē. Beati qui habitāt in domo tua domine: in seclā seculorū laudabunt te. psal. lxxxiij. Unde Irido. de summo bono. Quiꝝ operis mysteriū quicunqꝝ fideliter intentaqꝝ mēte crequisit quodā mō angelis sociat. Quare excitando chulstifideles ⁊ p̄sertim dicte ecclesie nre clerū pro varijs seu multiplicatis bñficijs q̄tidie exhibitis receptis ⁊ recipiendis subiungit vt incessanter et iocunde laudet deū creatorem et benefactorem suum. Semper laus eius: uidelicet dei in ore suo: vt sic luceant opera sua corā hoibꝝ vt ipsi videant ⁊ glorificent et laudent patrē celestem. Matth. v. et maxime hi qui de dicto clero q̄ longe post fundatiōē et dotatiōē nrās: ⁊ p̄ter ordinatōē nrām dñi eēnt liberi serui dei facti sunt. et sacramēto ad diuinū hmōi cultū peragendū. sponte strictissimo se p̄strinxerūt. declinantes autē in obligatōes addu-

Contra negligentes

cet dñs cū opantibz iniquitatē. Ps. cxxiij. et imputat illis qui se artant duz liberi erant. de elect. In veteri. et dāna q̄ quis sua culpa sentit sibi et nō alijs dz imputare. de iudi. Intellexim⁹. cū cōcor. Nihilomin⁹ deuotio tepescit p̄ sue salutis immemores. et negligēter diuina pficiūt ministeria tabescētes. Quibz audis p̄pter reipublice: sibi videlicz Carolo multipl̄ a summa maiestate sagaciter cōmisse tractatus prepeditiū peracta solēni vt decuit ḡrammactiōe dimissim⁹. et de consilio periti viri m̄gnū Iuonis nob̄ p̄sentanci subseq̄ns cōscriptū fidelr vob̄ p̄ sentes duxim⁹ destinādū. Vñ p̄ solertiori p̄dicti sacramēti a clericis quibusdaz nre ecclie vt p̄mittit p̄stiti p̄sideratiōe ad doctrinā rudīū vos volum⁹ summoz pere diligenter legere et intelligere: ne sit negligere tria cū timore et tremore notanda. vt videlicz. Primo hui⁹ et cuiuslibet alteri⁹ iuramenti siue sacramēti solennia. Secūdo de iurantis picula. Tertio eorundē periculoz remedia. Ad primū qz iurare est aliqd̄ deo teste dicere. et iuramentū est vox ipsius iurātis vl̄ actus ipse vel ipm qd̄ iuratur. Et insup̄ cā institutiōis ipsi⁹ rna ē: vñz p̄pter ifirmitatē hominū de facili dubitantū. Cū enī volum⁹ alicui p̄suadere qd̄ vtile est. et nō creditur nobis simplici verbo: p̄mittit nob̄ iurare. vt. xxij. q. i. Non ē cōtra. nec est peccatū. Est et alia causa: prout dicit Hiero. sup̄ Math.) quia saluator n̄r nō p̄ deū iurare p̄hibuit. sed etiā p̄ hierosolymā. et p̄ caput tuū. et hoc q̄si fuit paruu in lege concessum. vt quō victimas imolabāt deo nec imolarēt idolis. sic et iurare p̄mittit in deū. nō qd̄ recte facerēt: sed q̄ meli⁹ esset deo exhibere fidem q̄ demonijs. xxij. q. i. Considera. nō tñ ad iurandū debet quemq̄ spontanea voluntas inducere. sed necessitas trahere importuna. de iureiur. Et si xps. Hui⁹ igit sacramēti magnitudinē p̄siderantes magnus Carolus sup̄radict⁹ ac reges terre et om̄s populi: p̄ncipes et oēs iudices t̄re: nō tñ iura et p̄uilegia sua. sed etia: ecclesie nre predicte et pluriū aliaz sup̄ eo fundamētare solebant: et vt iuramentū omnis cōtentiōis sit finis. de iuriu. Quēadmodū. imo nobiles eoz in manicijs ferreis se h̄mōi vinculo astringētes. et etiā liberi in carcerē se rep̄sentātes et corpus ad torturas. et res ad pericla metu honoris p̄pendi t̄p̄alis offerre n̄ postponunt. Idcirco Tulli⁹ li. ij. de offi. c. xxij. narrat de Marco regulo q̄ duct⁹ est captiuus a Carthaginensibz et post remissus romā sub iuramento redeundi. et licz diffusus ab amicis redire maluit q̄ fidem hosti datā falsare. nō ignorās se ad crudelissimū hostē et ad exq̄sita supplicia p̄fiscī. tñ iniurādū obfūdū putauit Nec ille. Propt̄: rea vos clericos ecclie nre p̄dicte et q̄rumcūq̄ aliarū ecclesiaz merito mouebit animarū piculū qd̄ ē sup̄ oia pericla mundi fidelr fuare iusiurandū. Est autē iuramentū eo solenni⁹ et digni⁹ q̄nto res est sanctior q̄ tangitur dū iurat. vt puta sc̄m euāgeliū xpi sup̄ oēs scripturas mūdi. xxij. q. iij. Sicut qui. Quare tam gl̄iose excellenter et multipl̄ dixerūt p̄phe. et p̄mo David psal. lxxij. querendo. Dñe quis habitat in tabernaculo tuo aut q̄s req̄escet in monte sancto tuo. et responsionē formauit. qui iurat. primo suo. hic accipiet b̄ndictiōez a dño. Itē psalmo. lxxij. Laudabunt oēs q̄ iurāt in eo. s. deo. qz obstructus est os loquētū iniqu. Item. Iurauit dauid seruo meo: vsq̄ in eternū p̄pabo semē tuū. Ps. lxxviiij. Item. xciiij. Non p̄gnouit vias meas q̄b̄ iurauit in ira mea. Itē psalmo. c. Qui laudabāt me aduersus me iurabāt. Item. ciiij. qd̄ disposuit ad Abraam et iuramentū suū ad ysaac. Item. cix. Iurauit dñs et nō penitebit eū. Itē cxviiij. Iurauit et statui custodire iud. iusti. tue. Itē iniurādū qd̄ iurauit ad abraam puerum suum. Et angelus quē vidit Iohānes stantē supra mare et sup̄ terram: leuauit manū suam ad celū et iurauit p̄ vinentē in seclā seculorū. Apoca.

diuinū cultum

lipfis. x. Et dicit sapientis auctoritas. Iusiurandū serua. Et apud gentiles iusiurandū erat honoratissimū. vt dicit phus in pn. meta phi. Et idē ad Alexadrū magnū z ambo fuerūt pagani sic inqens. Laueas o alexander ne infringas fidem datā z federa cōfirmata. nam hoc puenit infidelibz iuuenibz z meretricibz serua pmissa fidelr. qz omis infidelitas psequit finē malū. Scias igit q p fidē fit hoim cōgregatio. ciuitatū inhabitatio. viroz cōmunio. regū dñatio. p fidez castra tenent. ciuitates seruant. reges dñant. Laueas igitur fidelissime pnceps fidem datā infringere: serua firmiter tua iuramenta z federa: etiam si sint graua. Nec ille. Si ergo tantū sacramētū gloriosus de⁹ in sanctis suis: et ppharū laudabilis numerus. phoz pnceps. imo totius mūdi maiestas z gubernatio. iuxta legū z scōz canonū traditōes tā magnanimiter pseruat. qnto magis vos clerici exq in eodem genere pcti graui⁹ q laici vident peccare. z gūissime plati de iureiur. Cum quidā. cū magna cautela. reuerētia. sanctitate z honore pssit in custodia inuolabiliter seruare nō postponatis. Et hec de primo.

Secundo vt pmissimus de ierantiū pericula explanabim⁹ inqntū poterim⁹. Scribit enī Sap. xviij. Os qd mentis occidit aiam. xxiij. q. j. Iuramētū. et ideo perdes oīa q loquūt mendaciū. sepulchrum patēs est guttur eoz: linguis suis dolose agebant: iudica illos de⁹. Ps. xv. Et fido. de summo bono. subsannādo dicit de eodē. Mendaces faciūt vt vera dicentibz non credat. reddit enī sepe hoim multa falsitas etiā in veritate suspectū fortius mendaciū pūrio deprauatū. qd p scpturas graui⁹ homicidio (fm scōm Tho. in qdā qōne de quolibet reputat: sic dicente. quia sicut apl's dicit Heb. vj. homies p maiores sui iurāt. z oīs cōtrouersie eoz finis est iuramētum. frustra aut in casu homicidij ptrouersie finis eēt iuramētū. si homicidiū esset gū⁹ pūriū. psumit enī qui maiorē culpā homicidij cōmisit nō veret minorē pūrio incurrere. Ex hoc ipso q in cā cuiuslibz pcti defert iuramētū manifeste oñdit q pūriū p maximo pctō d3 haberi. nec īmerito pūrare nomen dei videt quedā diuini nomis derogatio. vnde scdm locū post idolatriā pctm pūrij obtinet. vt ex ordine pceptoz ptz. hec ille. Saluo qd dicit. xxiij. q. j. c. vlt. i glo. vltia. videlicet q homicidiū graui⁹ pūit in ecclia. Rō qz gū⁹ nocumētū interdum infert primo suo: put videt in adulterio q regulariter maius est furto. vt xxiij. q. Qd enī furtum cōiter acius ppter eandē causam pūit. Detestatio at hui⁹ sceleris videlicet pūrij est tanta q in clerico meret penā depositionis ab ecclia z beneficio. de iureiur. Quēadmodū. z pūrus ad testimoniū etiā post p actam pñiam nō recipit. vt d testi. Testimoniū. z infamis est. vj. q. j. Infames. et sic infamis perdit nomē bonū qd est sup vngēta pciōsa. Eccl. vij. Est autem infamia fm Azo. z insti. q mo. infra. irro. fame puatio seu diminutio. Est autem fama illese dignitat status legibz ac moribz approbat⁹ z in nullo diminit⁹ z dignitatis nomē ponit in diffinitōe p honore publico. Nec ille. Unde periurus pūie dicitur honore publico puatus. z totiens quis deierat: quoties facit ptra rem iuratā. vt no. Archid. de re iudi. c. ij. li. vj. et pro quolibet pūrio est pūit⁹ dus p. xl. dies in pane z aq. z expost p septem annos sequētes z nunq esse sine penitentia. j. q. j. Quicūq. et quid restat dicit. nisi quis penituerit legitime impedimēto cessante. et nisi iuramēto delationē quisq integrā inuolatāq serua⁹ nerit: absq dubio in eternū peribit. et bonū illi erat q natus nō fuisset. Marci xiiij. et crudelius illi eternalr pūietur qui apponent iniquitatē sup iniquitatem

Contra negligentes

videlicet ad hoc negligendo diuinū cultum ad quē per iuramētū tenent. et in
 sup sunt de numero illorum de q̄b̄ dicit p̄pheta. *Ue qui p̄surgit mane ad ebrie-
 tatem sectandā vsq; ad vesp̄rā vt vino estuet; et op̄ dñi nō respiciatis nec opa
 manū eius p̄sideratis.* Esa. v. tanq̄ diceret tota die. exquo dicit vesp̄re et ma-
 ne dies vn̄. *Ben. j. vl̄ valde mane vna sabbatorū.* Math. vlt. *Uñ Hiere. xlvij*
*Maledictus q̄ facit opus dñi negligēt. et p̄sertim tpe diuinorū vt p̄ls q̄ sede-
 bat bibere et comedere et surrexit ludere: cōsumūt dies suos.* Ero. xxxij. vt dicit
 Greg. *Si is q̄ p̄lat̄ est debitori dñico culpas impune dimittit: nō mediocri-
 ter p̄fecto offendit q̄ debita celestis reḡi et dñi sua p̄sumptiōe resoluit. ea nāq; q̄
 in uob̄ cōmittunt. facile possum̄ dimittere. ea p̄o q̄ in deū cōmissa sunt cū maḡ
 discretionē. nec tñ sine p̄nā possum̄ relaxare.* xxiij. q. iij. *Si is q̄. Et q̄d sequi-
 tur. dum adhuc esca eorū erat in ore ip̄sorū ira dei ascendit sup eos. quia vescie-
 bant voluptuose interierūt in vīs suis. et sic diues ille q̄ epulabatur q̄tidie splen-
 dide: sepelient in inferno.* vt Lu. xvi. et hoc aliqñ apparet in q̄dā habitaculo put
 p̄cepim̄ distātia loco. vbi post mortē opati sum̄ tanta mirabilia q̄ de ripa flu-
 minis ibidē vbi decollari meruim̄ n̄ris manib; capita portauim̄: et vbi corpo-
 raliter requiescim̄ vix. xl. cubit; tabernā p̄stituitis. vbi verbo et ope mlti perpe-
 trant excessus q̄ mentē fondatoris p̄dicti. et vbi tpe diuinorū insolentias exercunt
 et foras hodie exercens. Porro videndū est de his q̄ tantorū participes fieri
 volunt malorū. et corā ceco ponūt offendiculū. *Venit. xij. Dic̄ em̄ lex moysayca q̄
 christus nō venit dissoluere s; adimplere.* Math. v. de p̄se. di. v. *Si q̄s autēz.
 videbis bouē fr̄is tui aut ouē errantē et p̄teribis. sed reduces fratri tuo.* Deut.
 xxiij. *Cum autē anime sint oib; bobus et ouib; aut q̄buscunq; rebus alijs p̄cioso-
 res.* vt. xij. q. i. *Precipim̄. q̄ ad dei similitudinē create sūt. vt d̄ pe. di. ij Et illa
 anima. quaz aiaz periculū summope tanq̄ fideles patroni et defensores deside-
 ramus obuiare. vt de p̄sti. c. ij. li. vi. cum p̄cor. et s; maxime p̄ p̄latos ne sanguis
 subditorū de m̄ib; suis requiratur. de sen. ex̄. Ut fame. cum p̄cor. de quo Greg.
 sup Ezechielē li. i. ome. xj. vel. c. xxxv. quia ip̄sorū negligētia cedit in discrimen
 subditorū. xl. dis. Si papa. cū p̄cor. et Jo. crisostom̄ dic̄. Pensandū ē quātū cō-
 nera sibi sunt p̄ctā subditorū atq; p̄latorū vel p̄positoꝝ. quia vbi subiectus ex sua
 negligentia vl̄ culpa p̄mouit. ibi is qui p̄est qm̄ tacuit reus mortis tenet. Hec
 ille. qm̄ idem p̄lati p̄sentire vident erranti q̄ ad refecanda q̄ corrigi dñt non oc-
 currunt. lxxxj. dis. Consentire. et error cui nō resistit approbat: et veritas cuz mī-
 nime defensat opprim̄. Negligere quippe cuz possis p̄turbare peruersos nihil
 aliud est q̄ fouere: nec caret scrupulo societatis occulte q̄ m̄afesto facinori non
 desinit obuiare. Ibidem. c. Error. Quid enī p̄dest illi suo errore nō pollui q̄ con-
 sensum p̄stat erranti. Ibidē. c. se. et ait Auḡ. p̄s. lxxxj. ostēdit p̄pheta: nec illos
 immunes a scelere esse p̄ncipes. qui cū p̄e multitudie timerēt et possent illos a
 factor: et se a p̄sensu liberare. q̄ desinit obuiare cū pōt p̄sentit. xxiij. q. iij. c. vlt.
 et tanto ḡuioꝝ sunt p̄ctā q̄nto diutius detinent infelices animas alligatas. de
 simo. Cum in eccl̄ia. et Boe. iij. sola. p̄sa. iij. Si nequitia miseros facit. mi-
 serior est necessario diuturnior neq;: quos infelicissimos esse iudicārē si nō eorū
 nequitia saltem mors extrema finiret. Hec ille. et iō h̄mōi p̄sentientes erūt sumi-
 les pylato in dānatione. quia potius volunt offendere deum q̄ homies. et pl̄
 diligunt fauores q̄ timeāt diuinā maiestātē. vt colligit Math. xxvij. xj. q. iij.
 Quisquis. et c. Qui resistit. de here. Ut officiū. s. j. li. vj. et breuiter quis potius
 deberet omnia mala pati q̄ tanto malo p̄sentire. xxiij. q. v. Ita ne. cum cōcor.*

diuinū cultum

et dicentis. Durus est hic sermo. Joh. vi. imo hi sunt canones et nob leges scri-
 pre. facilius est aut celū et terrā perire q̄ de lege vnū apicē cadere. Lu. xvi. Qm̄
 autē crimina vicz tam facientū q̄ p̄sentientū statū et honorē ac dignitatē eccle-
 sie nre et psonaz eoz tangere vident. Quare clericus eccleie etiā sine mandato
 capituli p̄p̄ detestationē p̄cti p̄t accusare. denūciare. agere et p̄seq̄: ex q̄ est actio
 popularis. vt. ff. de po. ac. l. j. et iuramentū deferre in eadē. vt. ff. de iureiur. l. Be-
 ne qui. §. In popularibz. et pena exacta in hmōi actione p̄standa est actoris. ff.
 de ver. ob. l. Qui. ij. Rñ. et maxime si hmōi negligētie crimē est publicū et noto-
 rium. si aut occultū: tunc fm euangelicā veritatē pōt inter frēs et se talia moue-
 re. vt Math. xviij. et put le. et no. in. c. Si peccauerit. v. q. j. et ibidē in glo. et in
 tali casu publico vn⁹ resistit oibz. xxx. di. In cena. imo venit puniend⁹: si talia
 nō facit et pōt de elec. Generali. lib. vi. de re. ec. nō alie. Hoc p̄sultissimo. eo. li.
 xxiij. q. iij. Maximian⁹. Ac etiā quod plus est si iurasset in talibz penitus tace-
 re potest pcedere et debet. vt. ij. q. j. Si peccauerit. cū p̄cor. vel si generalit̄ iuras-
 set contra aliquē nō esse in q̄cunqz causa. in tali causa p̄t esse p̄ eum. vt de iures
 iurā. Peticio. cum nō sit iuramentū p̄stitutū vt sit vinculū inq̄tat. eo. ti. q̄nto.
 et ita negligētia inferiorū suppleri debet p̄ supiores et ecōuerso. vt de p̄ces. pla.
 Quia diuersitatē. et. c. Nulla. cū cōcor. et ita suas in nra ecclesia Thuriceñ in pra-
 ctica: qz caplm̄ sepe supplet defect⁹ et negligentiā p̄lati sui et pōt. et canonic⁹ ne-
 gligentiā capli. et capellan⁹ negligentiā canōici. et sic deinceps armati iuribz et
 rōne et p̄suetudine sup̄e dictis et p̄allegat. et si talia nō fierent quis dubitat q̄
 hmōi negligētie in dānū eccleie redundarēt. Item ex alio Si p̄lat⁹ furiosus aut
 arreptitius assumpto gladio discurret ad eccliam ad occidendū aīas: nōne d̄z
 clericus sibi auferre gladiū ne tēpluz qd̄ estis vos ad nihilū q̄ ad p̄tutes et ad
 laudē redigat vt nō p̄fundi⁹ dānet. et ipm̄ dyabol⁹ declin⁹ p̄iiciat de igne in
 ignē: quis dubitat vt colligit. xj. q. j. Si q̄s ep̄s. et. c. Nō enī. et ibi seq̄n. Unde
 Mathias errantibz oibz frībz in lege dei sui doluit et timuerūt renes eius et
 accensus est furor eius fm iudiciū legis et insaluit ipse sol⁹ et indeū sacrificantē
 idolis trucidauit sup aram. xxiij. q. v. Si audierit. ij. Machab. ij. et elisit hic
 om̄is perplexitas. qz mor eligendū est tm̄ bonuz et cessabit om̄e malum. vt. xij.
 dis. Merui sciticoloz. Quare dic Aug⁹. non oīs q̄ parit amicus est: nec oīs q̄
 verberat inimic⁹ est. v. q. v. Non oīs. Exq̄ aut p̄sensu vt p̄missum est alienum
 p̄ctm̄ facit oīno p̄prium. vt dic Archid. Et ille. lxxxj. di. p̄ totum. O amaritudo
 amarissima fm Ray. illi qui puocat ad malū quēcunqz. et p̄sertim ad iurandū
 quē scit falsum velle iurare: et exigit vel recipit ab eo sacm̄ veritati p̄iuz. et si sci-
 enter vl̄ credat verisimilr q̄ ille velit deierare: talis vincit vtiqz (vt p̄dictuz est)
 homicidā: qz homicidā corp⁹: iste aīam occidit. imo duas aīas et eius quē iura-
 re puocauit et suam. xxiij. q. v. Si quis puict⁹. Ex autē dictū est q̄ ille vincit ho-
 micidā: intellige in dāno dato. qz mai⁹ piculuz est in amissiōe vni⁹ anime q̄ cor-
 porū infinitoz. xxiij. q. iij. Habes. et q̄ audit tales iurare falsum et scit et tacet
 grauissime peccat: vt Leuitici. v. Anima que audierit zc. Unde iesus ad pyla-
 tum. Johā. xviij. p̄pterea inquit qui me tradidit tibi maius peccatum habet. id
 est qui te induxit ad peccandū in me maius peccatū habet. Ita iudei grauius
 peccauerunt q̄ pylatus: vt dicit magister in hīsto. de secunda illusiōe Iesu. ita
 in pposito. Si autē (quod absit) sunt de hic stantibz qui nō gustabunt mortem
 in penitencia: nec qd̄ deterius est intendūt penitere de premillis. videlicet p̄iuz-
 rio: negligentiā. p̄sensu: puocatiōe: et diuini cultus diminutiōe. sed mortali⁹

Contra negligentes

tate preuenti moriuntur morte peccatorum pessima. quid sequitur nisi (prout dicit
 Esaias ppheta. c. xxiij.) Asportare eos faciam sicut gallū gallinatum qui portat
 de foro: ut quomodo videlicet pedibus ligatis et sursum erectis et capite demisso ut
 decoquat in olla gehēnali varijs cruciatibus: ut pena corūdeat culpe: quia nō can-
 tauit nec germiauit: et alijs maior reputabatur. Et de his dicit ppha ps. lviij. Uel-
 niat mors sup illos et descendat in infernū uiuētes. ubi nulla ē redēptio. Et iterū
 Cadent sup eos carbones in ignē deiciēs eos in miserijs nō subsistēt: et ira sua
 cōturbabit eos et deuorabit eos ignis: et pluet sup pētores laq̄os ignis sulphur
 et spūs peccatōz: pars calicē eoz. Et ad eosdē dānatos dicit Hierē. xv. Ignis suc-
 census est in furore meo: et vos ardebit. et Esa. clix. Vos clamabit et iuxta men-
 surā delicti erit plagaz mod⁹. Deut. xxx. Sz breuit⁹ ex q̄ hmoi pene ignis pur-
 gatorij aut inferni omnē penā mūdi excedūt: quā vnq̄ aliquis passus ē in hac
 uita: ut de pe. di. vlt. c. vlt. Abhorrebitis igit penas inferni hmoi crudeliores:
 si sincere ppenditis hui⁹ mūdi maiores quas nos patroni vestri prenominati
 in corpib⁹ nris et in loco p̄dicto passi sum⁹. et fuerunt he videlicet carceris inuicti
 infliccio. lōge fanis tedio. rote ferree infliccio. stridens incēdentū bulētis plū-
 bi et picis infusio. et demū capitā nroz detruccio: et alias penas alioz marty-
 quas videre poteris mūdanas in scōz marty legio cōprehēsas. q̄s similr infer-
 nalib⁹ minores annumerabis. Nec solaciū est hmoi miserrimoz damnatorum
 ex q̄ plēs hnt socios penaz: quia p̄pterea nō min⁹ ardebūt q̄ cū multis ardebūt: ut
 y. q. i. Multi. an. fi. Et insup notabis q̄ diuini cult⁹ impedimētū est tñ scelus et
 crimen ut hmoi impediētes impuue pcutiunt in ecclia. etiā si forēt clerici ut p̄-
 sone religiose. ut de sen. ex. Venientes. qui quidē pcutientes alīs eēt excōmu-
 nicati maiori excōcatōe. ut. xxiij. q. iij. Si q̄s suadēte. que excōcatio ē maior
 pena mūdi. xxiij. q. iij. Corripiant. et nisi imponit p pēto mortis ut reperi cū ali-
 cuius uxore. matre. sorore: vel filia p̄p̄a turpiter agētes pcuti. eadē snia nō cō-
 trahit. ut de sen. ex. Si vero. §. Nec ille. et nō refert q̄ ad deū an impediāt di-
 uinū cultū verbo facto aut cōsensu. ut p̄t in p̄dictis. Nec p̄mittendū est q̄ le-
 ges diuina p̄turbantē officia capite puniūt. C. de his q̄ rele. p̄su. l. Denūciām⁹
 Grauitas criminis. s. diuini cultus impedimēti apper. Nā ex q̄ leges et canōes
 vltimas defunctorū pias volūtates p legib⁹ tenēt. ut in autē. d. nup. §. disponūt
 xij. q. vlt. Volūtas. Idcirco Carolus magn⁹ p̄dictus et plēs xp̄ifideles ad in-
 star hierl'm celestis mltroz miliiū angeloz decorate volebāt mltiplicare ecclie no-
 stre ministrōs in effectū ministrātes: q̄z volūtas ipedit. et impediētes facto aut
 cōsensu: qd̄ idem valz put p̄dictū ē sacrilegiū cōmittūt. ut le. et no. xviij. q. iij.
 Sacrilegiū. et ideo dicit lex. grāuius peccare in mortuū q̄ in viuū. C. de se-
 pul. xio. l. Qui sepulcra. et hoc quantum ad secundum principale.

Tertio predictoz remedia periculozū

vobis preposito et capitulo significare nō postponem⁹ que duplicia sunt. Pri-
 mū quidē remediū: quia si iurati est seruare rem licitam et honestā videlicet diuina
 peragere: quod seruari potest sine interitu salutis eterne. de iureiur. et si christ⁹
 imo est salus eterna si psalmos nostros cantabimus cunctis dieb⁹ vite nostre in
 domo dñi. idcirco redde altissimo vota tua. ps. xliij. et volūtarie sacrificabis sa-
 crificium laudis. quia dicit ppheta ps. lxxv. Clonete et reddite dño deo vestro.
 de vo. Vagne. Et iterz. Redde dño iuramēta tua. Marc. v. et in me sunt de-
 vota tua. que reddā laudationes tibi. ps. liij. dolo et fraude semotis. id est do-

diuinū cultum

lum et fraudē nō adhibendo ex quo semp iuramentū refert ad intentionē illius qui dolū non adhibuit vel artē. *xxij. q. v. Quātumcūqz. §. Si ergo. et sine dolo et fraude iurat q̄ doluz z fraudē penit⁹ excludit. nō vt hi q̄ impedimētuz fingūt vt puta infirmitatē vl' hmoi vt se obsequijs subtrahāt diuinis z iuratis. Vn le gīm⁹ q̄ quidā creditori suo iurauit ad decretū iudicē pecuniā reddidisse q̄ ipsaz in canna absconditā assignauerat: creditori retinendā nesciēti. hic (vt p̄mittit) nō loquebat veritatē in corde suo: sed egit doluz in lingua sua: z iurauit proxi mo suo z decepit eum: z ream fecit linguā suam mens rea. *xxij. q. j. Homines. in fine.* Sed vtqz iugum enim suauē est z onus leue diuinis officijs interesse et psallere nomini dñi altissimi. et beatus popul⁹ qui scit iubilationē. *Psalm. lxxxvij. et diligenti nihil est difficile. vt ait Seneca. et ita Jacob seruiuit pro Rachel p̄ mltā tempa Gen. xxi. et dicit historia ibidē. Desideranti animo ipa velocitas tarda est. z est in amore modus nō habuisse modū fm Pamphilum de amore. vii diē Gregori⁹ sup Ezechielē li. ij. Omelia. ij. §. Fulcite me floribz stipare me malis: quia amore languēo. Quid nanqz sunt flores: nisi anime boz nū op⁹ inchoātes z desiderii celeste redolentes. et infra. Si enī amas: portas. si desistis amare: desistis tolerare. qd̄ enī min⁹ diligimus: minus toleram⁹ quia iuuante fastidio citius facta christi adducunt in gratitudine ponderis q̄ nō no bis nō leuigat pena caritatis. Hec ille. Nam tale obsequiū diuini cultus assimi latur hierarchie miro ordine angeloz ministerio supornate. Et licet quadam necessitate ex quo quis iurauit diuinis interesse: videat̄ compulsus. miseratoz tamen domin⁹ multū et misericors de necessitate fac̄ virtutē homibz bone vo luntatis. vt de deci. Ruper. sicut videmus de damnatis ad suppliciiū vltimum. Si vero penituerūt sine purgatorio merētur vitam eternam possidere. vt pro bat cōpo. in sum. li. ij. ti. *xxij. q. clxij.* Et nōne dulce pond⁹ sustinet exq̄ duo z decim hore sunt diei. vt Jobā. ij. z totidem noctis. et de quibus quatuor plus vel minus dietim expendet pro tam largo dei beneficio. etiam si p̄ iuramentuz ad diuinū cultum non sit astrictus. prout sunt canonici ibidē: quoniā hi errant corde: qui recepto tam grato stipendio crudelissimū ingratitudinis viciū con trahendo obsequijs nō recōpensant. z huiusmodi ingratitudinē canones z le ges detestant̄. vt. *xij. q. j. Octaua. Unde poeta. Ver et natura: ratio deus om̄ nia iura. Damnant ingrati: detestantur fore natum.* Sed quid sequitur: vt li. feu. c. ij. qui cau. feu. amut. §. Qui domino suo. qz vasallus id est clericus q̄ nō facit id pro quo datur feudū: ipm feudum amittit. id est morte horrenda bene ficio priuabit a domino deo. quia homo dū in honore esset nō intellexit. *Psalm. xlvij. Idcirco tollet euz deus de medio ne peccatū eius augeat. xlvij. q. iij. Ea vindicta. et propter pctā citius moritur. xj. q. iij. Episcopi. Et episcopatū eius accipiet alter. Ps. cxvij. Qui autem beneficiū ad ipsum nō pertinens perocci pat. et cum hoc deseruit z fructus recipit. O quātum furtum z rapinam cōmit tit cōtinuo. de ele. Dudum. ij. Rñ. et nisi hic fructus restituat nō videbit lumē in eternū. vt notat in. c. Peccatū. de re. iur. li. vj. et merito penas p̄dictas susti nebit. ex quo nullū malum remanet impunitū. de pe. dis. j. Nullus. z retribuet domin⁹ facienti malū iuxta maliciam suam. ij. Regū. iij. in fine. Est et aliud re medium videlicz vt superioris auctoritate aut homis cui iuratū est p̄fata obliga tio iuratoria pro diuinio cultu peragendo penitus tollatur. z in melius aut vbe rius bonū seu diuinio cultus augmentū cōmutet. iuxta moderationēz *Spe. de lega. §. Hunc ostendēdum vbi hoc quoqz z vbi maius periculū vertitur cauti⁹****

De institutione

procedatur. de ele. c. iij. li. vj. cū dcor. Premissorū enī omnīū z singlorū correctio nem nos patroni p̄dicti gratanter admittim⁹. imo vt fiat instāter instam⁹. exq̄ post trāsitū m̄grī Juonis p̄dicti z nostz ad superos: plures vtriusq̄ iur̄ emanauerūt traditiōes nobis fortassis ignote. Si aut̄ bene dicim⁹ nos non lingua percutiatis: detractiōis crimē miserabilr̄ incurrentes. Nam p̄pha q̄ p̄sequebat̄ et cū supbo oculo z insatiabili corde tantūmodo nō edebat: oñdens per hoc de tractionis pctm̄ excedere in malicia supbiam q̄ est initiū om̄is pcti fm̄ Grego. vbi. s. et auariciā que oim̄ malorū est radix. i. Thimo. vj. clij. di. Bonorū. quia non min⁹ detrahentiū q̄ raptorū peccatū non dimittit: nisi ille honores et ille bona restituat ablatas iuxta regulā in. c. Peccatū. p̄dicto. fideliter annotatam. et melius per H. boye. in. c. Cum tu. de vsu. s. iij. s. Item cū ar. hui⁹ capituli Suspirando ppendētes vos qui iudicatis terrā saltem particularē z ecclesiāz nostrē patronatui subiectā gubernatis: qd̄ dicat p̄pha. Esa. v. Ue qui dicis malum bonū. z bonū malū: ponentes tenebras lucem: et lucem tenebras. ponētes amarū dulce: z dulce in amarū. ij. q. iij. Ue qui. z nō tm̄ ore dicentibz. sed tacendo z p̄sentiendo clamātes in toto corde v̄ro: z bonū impediētes et cauētes z prudēter attendētes in premissis vt nūl vendicet odiū vel fauor vsurpet. timor exulet z iusticiā auertat sed stateram gestantes in manibz lances appendentes eque libramine. vt p̄e omibz p̄ oculis habeatis solū deum. illius imitantes et exemplū qui s̄q̄relas populi tabnaculi ingressus ad dominū referebat. vt fm̄ ei⁹ imperiū indicaret. Si quis aut̄ (quod absit) fame prodigus z p̄p̄ p̄secutor honoris p̄tra p̄scientiā et iusticiā in detrimentū cultus illius qui est deus v̄tionū dominus z deus magn⁹ terribilis sup̄ om̄s qui in circuitu eius sunt iudex venturi seculi quicq̄ attemptauerit verbo: consensu. aut ope ip̄e p̄culdubio reddet vnicuiq̄ iuxta opa sua absq̄ eo q̄ ipsi⁹ om̄ipotentis dei ac nostrā ac p̄noīati magni Caroli impatoris indignationē se nouerit incurfurū. Datum in ciuitate dei p̄dicta Anno a natiuitate dñi. M. ccccxxix. kal. Januarij inditiōe secunda.

Finis.

Tractatus de nouorum officiorum diuinorum institutione.

Ecclēsia Thuricen̄ sunt statuto-

i rum ordinationes quondam solēniter edite: z per ordinariū loci dudum et ante cōpilationē sexti libri decretalīū confirmate. et insū per laudabiles consuetudines que cū statutis per singulos canonicos tpe suarū institutionū sunt iurate. z inter h̄mōi statuta sūt aliq̄ quibz diuina regulant̄ officia: q̄ iuxta diuersarū ecclīarū cōsuetudines aut breuiarium v̄l statuariū seu regula chori vel notula vel registrū: siue registrū cantoris nuncupat̄. z in romana ecclēsia vel curia p̄p̄e dicis ordinariū. vt p̄z in. c. Unico. de offi. primi. In sup̄scriptione. de offi. culto. c. j. In sup̄scriptiōe. vel libell⁹ officialis. xxxviij. di. Quando p̄sbyteri. Et quia in eodē breuiario Thuricen̄ inter cetera (prout in multis libris ab eodē exemplariter conscriptis) reglariter continet̄ vt de sancto Jobāne baptista nouē lectōes sub duplici festo vel officio

nouorū officiorum

et de sancto Francisco vna antiph. et collecta suis diebus legantur. vnde quidam homo speciali deuotione compūctus nuper contulit stipendia siue redditus annuos et ppetuos ecclesie p̄dicte in die sancti Francisci inter canonicos diuinis interessentibus distribuēdos. cum pacto vt ipsorum canonicorū chorū de cetero de sancto Francisco similr nouem lectiones cum duplici festo quēadmodū de sancto Iohanne baptista celebrare non obmittat perpetuo. Et licet hec materia legendo peritis sit multū fastidiosa. cum fortassis apud ipsos sit quotidiana. studioso tamē simplici proderit: diligenter ruminata. Nam vt scribit sanct⁹ Hieronim⁹ in vitis patrū de Paulo heremita. qui diligentia sibi competenti q̄sui a seniorib⁹ suis vtrū chustus fuerit ante pphetas. cuius quidem questionis effectus licet fuerit simplex. ille tamē scriba subtilissimus nō sine eā eam ponit. cū nouerit ipsam pfecturā simplicibus. vnde p̄tīnēter ex his que p modū thematis ponūtur. et in veritate gestorū consistūt. mirabatur quidam canonicus hui⁹ ecclesie et iuris ignarus. attamen in hoc collaudāndus. quia inter antiquos philosophari incepit ppter mirari. vt dicit Aristot. iij. metaphisice. et cōmouet gentes publicus error. et ideo admiratio similiter causat de rebus ex ignorātia cause. vt dicit Boetius. iij. de sola. metro. q̄nto. Et igit̄ erga me Felix licem cantorē Thuricensis ecclie decretorū doctorē mouebat tali dubio. Vtrū licuerit preposito et canonicis p̄dictis taliter immutare statutū siue breuiarium. Et videbat sibi q̄ non. et fortassis ex eo quia huiusmodi statutū prout alia iporū statuta iuramēto singulorū canonicorū est firmatū. et sine periculo salutis eterne et temporalis seruari potest. ideo inuolabiliter perpetuum est seruādum. vt legist et no. in. c. Si vero. de iureiur. et etiam firmissime seruari debuit hoc statutum metu periurij: quod est crimen grauissimū. et maxime prelati et clerici eandem ecclesiam regentib⁹: cum eorū facta ab alijs trahant in exemplū. vt consequēter in alijs p̄ncipis: clausulis et capitulis statutorū lenius excedatur. de vo. Dagne Et ideo grau⁹ venient puniēdi. vt. xi. q. iij. Precipue. et etiā ex eo quia piuriū infamiā inducit. de iureiur. Querelā. de testi. Testimoniū. et ibidem clari⁹ p nouell. et q̄ graue sit crimē periurij: le. et no. in. c. Ille qui. xxij. q. ij. Item secundo mouebatur fortassis idem canonicus. quia cōsuetudo laudabilis fuit in dicta ecclia q̄ de simplici confessorē. videlicet qui nō fuit doctor vel pontifex non fiebat duplex festū. put fuerunt Franciscus Dominicus Othmarus et similes et eadē cōsuetudo similr iuramēto singulorū canonicorū est firmata. vt patz in themate. et q̄ illa sine metu piurij aucte propria etiam in meli⁹ reformari non possit. Ad hoc de iureiur. Si vero. et. c. Cum q̄dem. §. j. et. c. Verum. Item de elec. Venerabilē. vbi taliter no. Inno. et Hosti. et bene ad idem de iureiur. li. vj. de pactis. q̄uis. et q̄ solitum est fieri semp creditur fieri. et ita presumitur lxxvj. dis. Dilectionis. C. de proba. Si in rem et c. Item tertio mouebat idem fortassis canonicus: quia sibi constabat q̄ quilibet in cantādo et legēdo horas canonicas teneb sequi cōsuetudinē ritum et registrū illius ecclie in q̄ moratur beneficiat⁹. vt. xij. di. Illa. xij. di. Quisquis. etiā si sit monach⁹ in ecclia seclari presulatus. vt no. ibidem. et Boff. in summa de sta. mo. §. Sed nunqd absoluitur. et q̄ obmittēs illas taliter legere peccat mortāl: vt satis colligitur. l. dist. Contumaces. de cele. miss. Dolentes. in fi. et no. Archidia. de rescrip. c. vlti. li. vj. et puniri pōt p episcopū: vt no. xxi. di. c. j. et. c. vlt. et in pcedenti. c. Contumaces. S; q̄ inuito creditore vnū pro alio nō soluitur. vt le. et no. insti. q̄b mo. tol. obli. §. j. et i glo. ibidē. et q̄ dicit Hiero. in epla. Ingrū est deo q̄cqd ei obtu-

De institutione

leris obmisso eo ad qđ teneri. Ex quibz colligitur si de iure teneor creditori nro cui pensum fuitur nre reddere debem? vt de cele. mis. c. j. Per singlos dies. vel in spali die qđ idē valet p horis canonicis certū op? scriptura z scđaz plegere iuxta reglāz antiqz ecclie traditōem de tpe pcurrēti. vtz Esaiam Hieremiam Thobiam Apocalipsim z c. nō satisfacio de tpe. si dixerō de sanctis z etiā de scđo Francisco. qz dñs nō nouit op? ipsectū. de bap. Maiores. et nihil z inutile cōuertunt. de cle. nō resi. Tue. et idē est min? esse cōpetens z eē nullū. ar. de transla. Inter corpalia. sic. ff. de auc. tu. l. ij. ff. q. satisda. co. l. q. tiens. ff. ad vell. q. uis s. si cōuenerit. ac si diceret. qui inutit? z incōueniēter legebat horas canonicas nihil agebat. qz nec cautū est qđ viciose cautū ē. ff. q. satisda. co. l. quonies. vñ si nō licuit officiū illius diei mutare. nec licuit festū sancti Francisci talr celebra- re. z si celebrauerit creditori nro videt? Xpo nō satisfecit. z ita horas illi? diei p prie deputatas obmisit z penale se cōstituit. vt ptez ex pmissis. Vñ legi? in actibus concilij Constantien. q. obiectū fuit Johanni pape. xxiij. q. ipse frequē dum legere debebat horas canonicas in die puato z pscientie tepid? attediabat de nocturno legēdo q. dixerit cappellano suo vlgari Neapolitano cuias ipse erat Circ. vn. sant. in nomi. cent. dyaboli. i. quere vnū sanctū de q. legam? in nomiē centū dyabolorz vt citius expediamur. z hic peccauit. qz nō seqbat ordinariuz centū dyabolorz vt citius expediamur. z hic peccauit. qz nō seqbat ordinariuz etiam de illis q. in diebz q. tidianis tantūmō tres psalmos z tres lectiones celebra- brant. nō ex reglā scōz patz: s. ex fastidio h. facere cōproban. Nā scriptū est. q. nō facit qđ facere d. intelligit facere qđ nō d. ff. de edil. edic. Quid sit. s. idē lxxvi. dist. Non satis. xxiij. q. vlt. De forma. et licet aliqd bonū sit z vtile. nō tñ est agendū nisi in eo modo q. fieri d. xj. q. ij. Quid g. xij. q. ij. Quatuor. de pse. dist. v. Non optz. ff. de remis. l. j. z. l. ij. s. S. in bello. Itē potuit moueri q. to canonic? pdictus q. licz pposit? z caplm de nouo facere possint statutū de cau- sis leuibz z minoribz vt puta de hora cōuocandi ad caplm z de distribuendo fructus z similibz. vt le. z no. de ver. sig. Constitutiones. li. vj. als tamen in ma- gnis arduisq. causis: z que tangūt statum ecclie per superiore confirmatū z iu- ratum. vt in themate put sunt statuta omnia et singula saltem pscripta in libr? statutoz vel statuatio predicto. similr z statutoz singuloz clausula z capitula sine cōsensu episcopi: z sine magna nece. litate et oportunitate imutari nō pñt. vt in dicto. c. Constitutiones. Scriptū est eniz. Desleat pctōr. qz offendēs i vno videlicet puncto vl clausula statutoz: fact? ē omniū reus. z sunt verba scđi Au- gustini posita pro regula iuris in antiqz Item qui totā legem seruauerit: offen- dat autē in vno factus est omniū reus. Iaco. ij. de pe. di. ij. Si eni inquit. cum concor. Vñ omis res p q. scunq. causas nascit: p easdē dissoluit. de re. iu. c. j. de quo sinceri? vide Archid. in dic. c. Constitutiones. S. q. canōici aucte propria pñt dissoluere z mutare antiq. statuta de volūtate z ordinatōe epī facta z ratifi- cata. imo ecclie vniuersal ordinatōem. vt in. c. Blosius. de reli. z vene. sanc. li. vj. vbi pprie cauet vt de simplici pfectore nō fiat tale festū. sed d. doctore z c. z sic nō videt? licere put colligit ex pdictis. Nā dic lex. ludibricū eni esset si qđ statu- tum fuit ab initio q. momento qlibet mutaret. C. de bo. q. li. i po. c. sti. l. vlt. Nō enim qđ rite s. leges ab initio actū est ex alio euentu resuscitari d. C. de admi. tu. l. sancimus. Hoc fundamēto vident armati Listercienses Cluniacen. Pre- monstraten: et omēs mundi totius approbate religiōes: que nec in speciali nec in generali nullū nouum festum celebrare psumunt nisi inquantuz diffinitores

novorū officiorum

suorum generalium capitulorum rite disponunt. Arguitur enim ab exemplis que pietatem continent. prout infra dicetur. et no. Archidia. de re iudi. Cum eterni. li. vi. et ibi videas. **U**n dixit sapientis auctoritas que vtriusque iuris allegat facultas. Multorum disce exempla que facta sequaris. Que fugias vita nobis est aliena magistra. Item quinto poterat moveri canonicus predictus: cum simonia non sit aliud nisi studiosa cupiditas vel voluntas emendi vel vendendi spirituale vel spirituali annexum. j. q. i. Qui studet. de simo. Tua nos. et maxime si pactum interuenit. quod in spiritualibus principaliter est evitandum: ut de pac. c. vlt. j. q. i. quod pio. Nam secundum leges impiales sancta estimatione non capiunt. ff. de re. divi. l. sacra loca. §. vlti. et propterea vendi non possunt cum venditio sine precio non constat: ut insti. de emptio. et ven. §. Precium. et ff. eo. titu. l. ij. §. Sine precio. et qui spiritualia vendit capitale crimen cum simonia committit: ut in dicto ca. Qui studet. patet enim ex themate quod clerici studiose vendiderunt operas suas spirituales et se pro pambus locaverunt: officia divina de novo celebrando que prius eadem die nunquam fuerunt celebrata. imo quantum in eis fuit illum diem omnipotenti soli et solummodo ad serviendum proprie appropriatum officio suo proprio priuarunt: et cum pacto pro precio recepto in laudes sancti Francisci converterunt. Odit autem deus et non solum odit sed pericit festiuitates eorum qui non celebrant festiuitates dei sed suas id est per mundanis et temporalibus. et hoc est bene notandum. xxiiij. q. i. Vdi. xvi. q. viij. et hoc diximus. de quo infra sincerius dicetur. et summarie turpius egerunt quod illi de quibus dicit propheta Jobelis. iij. Sitientes puellam pro vino ut biberent vendiderunt: quia hi carnalia: illi vero spiritualia quantum in ipsis est vendiderunt. Item sexto moveri poterat canonicus iste: quia novitas illa taliter introducta contra ecclesie statuta vetustissima et consuetudinem antiquam tanto tempore seruata quod eius initium non est in memoria hominum que consuetudo similiter legem facit. ut le. et no. de consue. Cum consuetudinis. et talis novitas videtur periculosa legibus quod et canonicis inimica. ut. xj. di. Quis nesciat. xxx. di. Scripsi mus. di. iij. Erit. ff. de consue. prin. l. In rebus. Et ratio quia plerumque discordia parit: ut in dicto ca. Cum consuetudinis. Non autem dicitur cuius facies est immutata. ut hic et. ff. de no. op. nun. l. i. Mutare autem est substantia rei in totum remota aliam in eius locum ponere ut. ff. de testa. l. Heredes palam. §. si quid potest. C. de no. co. fa. §. Quibus. ibi additiones. et nonne facies videtur immutata: imo tota effigies et forma et substantia rei in totum remota. ut patet. Nam prius fuit quasi silentium ut fit in paucis diebus. sed ecce nunc clamor factus est: ac si dicerem? Ecce sponsus venit: videlicet Franciscus: exite obviam ei. Math. xxv. Laudate igitur eum cum sono tube: laudate eum cum psalterio et cithara: laudate eum in timpano et choro: laudate eum in cordis et organo et ceteris usque in finem continuando. Ecce nonne ista dicitur novitas et mutatio grandis. ubi de silentio fit tantus clamor: imo videntur omnino contraria: ut interdicti tempus et festiuitas sollemnis et publica. de quibus infinita sunt iura. Dicitur autem novum quod prius non fuit: ut. vij. q. j. Non autem. de elec. Generali. li. vj. xviij. q. ij. De monachis. et quod no. ibidem. Ad idem quod legitur et no. xij. di. c. ij. et. vij. q. j. Nec novum. xxiij. q. ij. caplo. ij. in prin. ij. q. ij. Non tam novum. ubi de hoc de iudeis. Consuluit. et simile est hic. quia a tempore foundationis ecclesie non fuit tale festum in illa ecclesia. Et humaniter loquimur de novitatibus: que et inter homines discordie sunt causa: ut in dicto caplo Cum consuetudinis: et contra hominum novitates scribitur quod antiquitas veneranda est. ij. q. vj. Anteriorum.

De institutione

§. Illud etiā. ff. de iur. iur. l. semp. et Boe. ij. d. 250. dicit. Felix nimis por etas et etiā dicit lex Testamenta. C. de testa. mos retinēd^{us} est fidelissime vetustatis. In sup etiā iura nra ita videlicet antiq^{ue} tati tempoz et scripturaz: decreta patz sanxerunt reuerentiā exhibendā: et euidenter asserunt scōz canonū sanctiones. de transla. Quanto. et hmoi scripturariū et statutoz antiquitati tanq^{ue} iuri scripto reuerentiā fidelit^{er} est exhibenda: vt. vj. di. Ecclesiasticaz. et c. Catholica. de cau. poss. Cum ecclesiāz. et vtiq^{ue} vetustas est seruanda si potest sine scādalo fieri: vt. iij. di. Deniq^{ue}. Vñ dicit Breg. in generali sinodo. Nos aut^{em} et ordinē romanuz inuestigantes: et antiquū morem nostre ecclesie imitātes. antiquos patres et c. de cōse. di. v. In die. Item septimo moueri poterat canonicus p^{re}dictus. q^{ui} scandalum sequi pōt et sequitur indubitāt^{er} ex huiusmodi nouitatū et mutationum subitaz inductione: et antiquitatum et antiquariū obseruationū refutatione. Ratio: quia clericis laycos infestos opido antiquitas tradit. quod etiam p^{re}sentium experientia tempoz manifeste declarāt. de iur. eccle. c. vlt. li. vj. et q^{uo}d nō diligunt: de facili p^{re}temnūt. xx. q. iij. P^{re}sens. dicentes cū canone hmoi facta recentia grauius scandalizant. et motus animoz turbulētius excitant. vt. xxiij. q. ij. c. ij. in fi. et indubitāt^{er} layci malis exemplis clericorū peiores fiunt. l. dist. De his vero. de quo I^ustidoz^{us} de summo bo. libro tertio. c. xxxviij. S^{ed} de hoc cauendū ē put nos instruit Inno. iij. in. c. j. d. off. le. li. vj. Dum dicit. Officiū nō stri debitū remedijs inuigilat subiectozū. q^{ui} dū eozū executim^{us} onera dū scandala remouem^{us} nos in eozū q^{ue}te quiescim^{us} et fouemur in pace. Si q^{ui} p^{re}lat^{us} ex debito tenetur a suis subditis onera et scandala remouere. et eozū occasione se debet ponere murū pro defensione subditorū. vt. cliij. dist. c. j. Laueat ergo p^{re}lat^{us} cum capitulo suo ne tales nouitates nō tantū ipso agente sed ipso tacente taliter fiant vt videat consentire: per regulā Qui tacet: de reg. iur. li. vj. Quid enim prodest illi suo errore nō pollui qui consensum p^{re}stat erranti. lxxxiij. dist. Quis enī. Nam consentire videt^{ur} erranti qui ad rescanda que corrigi debent non occurrit. Ibidem. c. seq^{ue}n. Scandalū enim oritur indubie dū debent infestū. videlicet laici p^{re}dicti de clero: et etiā simplices clerici ad maiores qui de huiusmodi festozum multiplicatiōe non habent emolimentū sed onus: quia forte sunt cappellani vel chorales taliter videlicet: ecce qui p^{er} singlos dies clamitādo pronūciant Inclina eoz meū deus in testimoniu tua et nō in auariciā. ps. cxviij cum sit idolorū seruitus. ad Lollo. iij. q. j. cum omis. cum cōcor. et omniū malozum radix. j. ad Tbimo. vj. Ecce fm mltitudinē fructus sui multiplicauit alaria Ofec. x. in princi. Videm^{us} inquit q^{ui} Salomon optime dixerit. Ecce. x. Pecunie obediunt omia. Et glo. interli. dicit ibidē: et mortificat aīas q^{ue} nō moriunt^{ur}: et viuificat corpa q^{ue} non viuūt. Et subsannādo clerū poetam allegant dicentem. Vidi cantantē missam celebrantē. Nummus cantabat: nummus responsa parabat. Vidi q^{ui} flebat: dum sermonē faciebat. Et subridebat populūz quē decipiebat. Nec ille. Et pecunie appellatiōe res quelibet significant. ff. de ver. sig. l. Pecunie appellatiōe. etiam mobiles et immobiles et omnes res que donari et recipi possunt. eo. ti. l. Pecunie nomie. Scandalū autē non est aliud fm Hostienū. in summa de renunc. §. penul. Est autem scandalū dictum vel factum minus rectum: vel signū cuius occasione tradit quis consensum mortalis peccati: vel est alteri p^{re}bens occasionē ruine Et scandalū grece: latine sonat offensio ruina vel rixa. prout ego vidi rixas inuicemq^{ue} materias super eo q^{uo}d Franciscus frater minor maiori inter natos mulierum sua felicitate

nouorū officiorum

fuit parificatus. Unde dñs Xpus dixit. Qui scandalizauerit vnū de pusillis istis
 Math. xviij. et Marci. ix. Hoc est q̄ offendi vel rui fecerit: vt exponit Archid.
 in dicto ca. i. de offi. delega. li. vi. quod nullo modo faciendū est. vt. xi. q. iij. In
 ter verba. Sic pharisei scandalizati sunt Math. iij. et dic. c. Inter verba. de cō
 sacra. dis. ij. c. Prima quidē. i. irati sunt. Et fm hoc notat q̄ scandalū semper
 vitandū est dūmodo deus nō offendať qui est chustus sapientia. iusticia. veris
 tas. sanctitas. et fortitudo. xi. q. iij. Existimant. als scandalū vtilius tolerat. vt
 de reg. iij. Qui scādalizauerit. et fm hoc dicit Hostiensis intelligendū. c. Cum
 pridem. §. Prorogauit. de renunc. Item de prescrip. c. Ribil. de vo. Dagne. de
 no. op. nū. Cum et iniūcto. Item octauo potuit moueri canonicus predictus
 quia breuiariū sine libz habuit antiquū de originali ordinario fideliter quon
 dam exemplar cōscriptum et collationatū: put multitudo clericorū habet loci
 illius hodie. per quē idem cononic⁹ horas in domo canonicas psoluere solebat
 qui liber ppter sui antiquitatē. et qz cōcordabat cum antiq̄s magnā fecit fidem.
 de proba. Cum causam. de p̄scrip. Ad audientia. xvj. dis. Habeo librum. et hic
 liber antiqu⁹ in huiusmodi noua festiuitate traditione sua corruptus discrepat
 bat. quā corruptionē et similes Jo. an. in addi. spe. ne volumia antiq̄ violaren
 tur per suas additiōes: miro conomine vitabat. Est ergo ab exemplis argumē
 tandū et in consequētiā sunt trahenda. vt de re iudi. c. i. li. vi. in p̄nci. et p̄ser
 tum que pietatē continēt. vt hic. Ad hoc arg. de cōse. di. iij. Sanctū est. xl. cum
 aliquid recte factum inuenit. ff. de manumis. vindicto. l. Apud se. et coipso vide
 tur aliquid bonū et iustum quod a bono factū est. xxxvj. dis. Qui de mensa. ix.
 q. ij. Lugdunen. vj. q. j. Omnis. de quo supra ar. j. Sunt paria vtilitas et ne
 cessitas. de rescrip. Statutum. li. vi. §. Insuper. ad idē de p̄ben. Exposuisti.
 Necessitas autē frangit legem: et lex nō necessitatē. de cōse. di. j. Sicut. de cōsue.
 Quanto. et incōmoditas et impossibilitas inuat ius cōmune. vt no. Archid.
 de sepul. c. xli. li. vi. et cōmoditatis cā p̄mittit qd als nō pmitteret. vt no. ibidē
 Jo. an. in. glo. ij. nec refert an quis nō habeat an cum cōmodo habeat. vt le. et
 no. ff. de v̄suf. uc. pera. l. j. ff. de euic. l. si plus. §. si. Ergo sibi videbat antiquum
 registrū cum infinitis similibz exemplaribz nō fore violandū et incōmoditatē tan
 q̄ impossibilitatē fore vitandā. Similr videmus de famosissimis doctoribus
 volumia in quacūqz facultate cōponentibz et complementibz. vt fuerunt predictus
 Jo. an. Antho. de butrio et similes: qui pro nulla noua supueniēte discrepatiōe
 cōpilatiōes suas immutarūt. sed in terminis suis firmiter tenuerūt. et per vni
 uersum mundū taliter composita publicari fecerūt et publica nō violauerūt.
 Item nono poterat moueri canonic⁹ predictus. quia chustus dixit. In domo
 patris mei mansiones multe sunt. Joh. xij. Item chustus. Quid existis videre
 pphetam: vtiqz dico vobis maior inter natos mulierū ppheta Johāne baptista
 nō est. Lu. vi. Ex his scripturis notat q̄ iuxta merita sanctorū sunt mansiones
 in celis. Item notabilr dixit comparatio Inter natos mulierū. nam cōparatiu⁹
 p̄supponit positiuū. ff. de ver. obli. vbi autē facit de renūc. Risi. ad fi. Vñ vide
 tur q̄ aliquis magn⁹ est inter sanctos dei. i. sanct⁹: et tñ nō ē tam sanct⁹ put est
 sanct⁹ Johānes baptista. vt p̄tz de sc̄to Francisco. vnde videt q̄ sint ḡdus bea
 torum put inter angelos: prout legiť et no. xcix. di. Ad hoc. vbi vide glo. et clari⁹
 patz p̄ m̄ḡm sent. in. ij. dis. ix. in p̄n. put etiā inter āgelos malos. vt ibidē dis.
 vj. et clarissime per sc̄m Tho. ibidem in vtroqz loco. Quis autem dubitat de
 eo q̄ illi non debeatur in ecclia maior festiuitas cui p̄ laboribus multis et pro

valde dicitur

De institutione

moribus castis. pro actionibus strennuis. celsioris loci promissum debet in celis. ut. lxx. dis. miramur. Oportet enim prout testificatione predicari et bone fame preconij non taceri. xij. q. ij. Quattuor. et si in vita sua maiores alijs fuerint passus persecutiones ut. vij. q. j. Omnis qui gemit. et c. ibi adiuuari. et qui fuerint passus ex maiori caritate. j. q. j. Uide quantum bonum est caritas. et qui maiora miracula fecerit in vita et post mortem. et qui in hominum miraculis succurrerent quatuor principaliter. Primus quod ipsa miracula fuerint ex deo et non ex arte magica vel aliunde. ut. j. q. j. Teneamur. ij. q. vij. Item balaam. j. q. j. Prophetavit. Item qui fuerint contra naturam vel supra vires nature quo ad factum. ut in resuscitatione Lazari. vel quo ad modum. ut in somno Petri subito a febribus curata. xxvj. q. ij. Nec mirum. per archidiaconum. non ex vi verborum: sed ex merito hominis hoc contingebat. Hoc idem dico. quod panis quotidianus miraculose transubstantiatur in corpus christi: non merito hominis sed prout verborum. ut de pse. dis. ij. Quia corpus. et in. c. In quibusdam. Item qui fuerint ad magnam corroboracionem fidei. Nam satis miraculose ex herba putrida fit vitrum perpetuo putrefactione carens. et hoc ministerio hominis sed non ad fidei corroboracionem. de quibus miraculis si plene videre volueris vide Iulianum. de sum. bono. li. j. c. xxij. et Gregorius super Ezechiel. li. j. omel. v. circa finem. et plenissime eundem in moralibus li. vij. c. vj. Et si tali put est scriptis Johannes baptista tam eminenter precellenti maioris festiuitatis dare solennitas iuxta mentem predicti. c. Gloriosus. quam sancto Francisco simplici imperito rustico. imo in sacris ordinibus nunquam constituto: quod non assereret rite legitimeque festiuatum. Ad hoc facit dictum apostoli. j. ad Corinthios. xv. quoniam stella differt a claritate a stella. sicut etiam erit in resurrectione mortuorum. Cum ergo secundum beatum Dionysium ecclesiastica hierarchia representat in suis actionibus seu ordinationibus celestem hierarchiam in qua sancti secundum diuersitatem meritorum suorum disponuntur. Ideo ad hoc representandum varietas officiorum in ecclesia vniuersali et etiam particulari reperitur. et huiusmodi varietas meritorum non ad priuati hominis ordinationem: donacionem vel fundacionem debet transponi nec minor meritis magis merito preponi. alioquin iuxta pronunciam pducta videtur processum fore contra tramitem recte rationis.

Ad partem autem affirmatiuam potuit mo-
ueri canonicus predictus et taliter. Nam propositus et capitulum ecclesie Thurice. ante constitutionem illius capituli Gloriosus. imo ante compilationem sexti libri decretalium poterat. put fecerunt edere de nouo sine consensu ordinarij statuti et ordinatione que tangebant diuinum cultum. et ipsum etiam augmentabant. ut in. c. penul. de psti. per contrarium: et eo. ti. c. Cum ois. et c. Cum accessissent. et c. Cum. et c. Et parte. de rescriptis. Constitutus. §. Discretionem vestre. et maxime ex eo. quod videtur licitum et honestum. per. c. palle. Constitutiones. de ver. sig. li. vi. tractum. cum etiam quodlibet licitum collegium sibi statutum edere possit quod ad ea que ad se pertinent. ut. ff. de cuiusque vniuersi. l. j. §. ij. de costi. Et lris. et suandum est maxime dum fuerit iuratum et fuari potest sine interitu salutis eterne. ut in. c. Si vo. de iureiur. et maxime dum nulli preiudicium generat. ut in dic. c. Cum. et c. forane. de quo plene per Jo. an. in mercurialibus super regula. Ea que fiunt. §. secundo statuta episcoporum. et hoc modo possunt per iura predicta maxime dum modo statuta sunt licita et honesta et communia omnibus. iij. dis. Erit autem. nec debet reprehensibile iudicari: si secundum veritatem temporum statuta quandoque variantur humana. praesertim cum vrgens necessitas vel euidentis utilitas exposcit. de psang. et affi. Non debet. de sen. exc. Super eo. ij. de trans. c. vlt.

nouor officiorum

xxij. q. viij. Occidit. xxij. q. iij. Quis ignoret. xxix. dis. Sciendū. et duobz. c. se
 quētibz. iij. dis. Erit autem. Nam et impator dicit. Non em̄ crubescimus si qđ
 melius horz que prius ipi dixim⁹ adinuēiam⁹ cōpetentē prioribz imponere cor
 rectionē ne ab alijs corrigi expectem⁹. in autem. de nup. circa pn. coll. iij. Item
 idē col. ix. vt frēs filij zc. dicit in prin. Nostras emēdare leges nos nō piget: vbi
 qđ vtilitatē subiectis inuenire volētes. Et salomon dicit. Sapient⁹ est mutare
 in meli⁹ cōsiliū. et allegat hoc accursi⁹ in priori autoritate. et sapiens mutat cō
 siliū cum prudenti⁹ meditat⁹ ad hoc. c. de colo. Illiricanis. l. nunq̄. et sic etiā pa
 pa qūq; mutat sniam. xxxv. q. ix. Veniā. et mutat decretales vt videt in dic. c.
 vlt. de imu. li. vj. Sed nō in alteri⁹ detrimentū mutare debem⁹ cōsiliū. de quo
 plene de re. iur. li. vj. Et sup eadē z talr vt pmitit⁹ hic statutū siue registrū aut
 breuiariū videt immutatū. Nam quodlibet statutū recipit determinatiōem a
 iure cōmuni ppter necessariā z iustā z legitimā cām. ff. de munc. z hono. Ut gra
 datim. §. j. et. ff. de nor. l. ij. ff. de serui. l. si cui. ff. de ritu nup. l. Quāq;. Item di
 cit lex. Omnis diffinitio. i. regula in iure periculosa est. parum enī est qđ non
 subuerti possit. id est qđ nō exceptionē patiat⁹. ff. de re. iur. Omnis diffinitio. Et
 dicit paz. quia glosa ibidē annūerat aliq̄s iuris casus q̄ exceptiōem nō patiunt⁹
 et ideo nō mireris si statuta minorz pncipū aut puatorz ppter causam mutātur.
 Secundo sic. Licet bene ordinatū sit et statutū ante tempa: vt de sancto Fran
 cisco fiat antiphona z collecta. et hoc in diebz illis dum minores essent ecclesie
 fructus. sed quia nō est irrationabile: imo rōne dignissimū qđ duz augent⁹ dona
 rationes etiā crescant donozū. vt dicit Beda sup illo Math. xxv. Homo qui
 dam peregre. et qđ dignus sit mercēnarius mercede sua. Luc. x. z. xij. q. ij. Qui
 cūq; suffragio. Nam indubie maiores sunt labores in taliter festinādo. z etiā
 maiores sunt expense videlicet in luminibz: candelis: campanis pulsandis et oz
 namentis ecclie festiualiter exponēdis q̄ vsu cōsumunt⁹ z plibz alijs q̄ in die pua
 ta. Et exquo nō inuenit⁹ phibitū vt. i. qđ festū illo modo de nouo crearetur qđ il
 lud seruaret⁹ iuxta instituentis ac prepositi z capituli voluntatē: dūmodo ordo
 canonicorū seculariū non peruerit⁹ in religiosorū ritū: vt in dicto. c. Virgamur.
 xvj. dis. Et insup ptunc prout ex nūc fuit pmissum vt ecclesia ditaretur aut con
 seruaret⁹ in rebus tempalibz sine quibz subsistere non potest status clericorum
 quemadmodū corpus sine anima. j. q. iij. Si q̄s abiecerit. quia militari debet
 clerici in ecclia dei. ij. ad Thimo. ij. z. xvi. q. j. c. j. z. iij. ne cle. vl. mo. c. j. in fine.
 et. c. Sed nec. et null⁹ tenet militare ppter expensis. de p̄scrip. Lū ex officij. et
 beneficiū datur ppter officij. de rescrip. c. fi. li. vj. et p̄sertim illis clericis qui ec
 clesie fideliter vigilanterq; seruiērūt. j. q. ij. Clerici. lxxxvj. dis. Non satis. z fm
 apostolū Qui altario seruit: viuere debet de altari. et qui ad onus elegit: repel
 li nō debet a mercede. et patz a simili qđ clerici viuere debeāt de patrimonio Je
 su xpī: cuius obsequio deputant⁹. z ipsa nominis ratio psuadet zc. vt de pben.
 Cum fm aplm. Et iō quia certū est qđ non ē phibitū in statutis ecclie. nec per
 iura canonica augmētare festa z fructus ecclie. ergo videt⁹ pmissum prout leg.
 et no. in. c. Inter corpalia. de trans. imo bonum est argumentū in vtroq; iure
 cum nusq; inueniat⁹ phibitū. ergo nō debz phiberi. xxvj. q. ij. Lex diuine ecclie
 sic. xxxj. q. j. Qđ si dormierit. ly. dis. Si sit euangelica. Tercio sic. Ex quo glori
 ficatur deus in sanctis suis. vt in dic. c. Gloriosus. z idcirco iubemur eū in san
 ctis suis laudare. vt in Cle. j. eo. ti. qm̄ ppha dixit imperando ex illius imperio
 qui in altis habitat p̄cipiendo. Laudate inquit dominū in sanctis eius. ps. vlt.

De institutione

et in consilio iustorum et congregatiōe magna opa dñi ostendunt. ps. cx. Et etiā dixit veritas. Qd vni de minimis meis fecistis mihi fecistis. Math. xviij. et q̄ vos recipit: me recipit. et q̄cunq; potū dederit vni ex minimis istis calicem aq̄ frigide Math. x. et si in minimis tanta opant obsequia. tam largiter impensa. quid a fortiori si maiorib; suis obtulerim ministeria. vt de elec. Cum in cūctis. cōcor. in Ele. j. de reli. et vne. sanc. in glo. iij. vbi dicit. Si laudare iubemur dñm in sc̄tis suis: forti⁹ in seip̄o. q̄ est sup oēs celos: et stat⁹ scōz et chor⁹ angeloz. Et est arg. a minori et valz. vt ibidē. vii. Eccī. xliij. Laudem⁹ viros gliosos et parētes nros in generatiōe sua. multā gliam fecit dñs magnificētia sua a seculo dor minātes in potestatib; suis. Item Apoca. xij. Non dilexerūt alas suas vsq; ad mortē. p̄pterea letamini celi et q̄ habitatis in eis. quare glia et honore coronasti eum dñe: et p̄stitisti eum sup opa manū tuaz. ps. viij. Quis autē dubitat si beatissim⁹ p̄gini matris dñi q̄ dignissima ē creaturarū laudes p̄ oib; alijs sanctis impendim⁹: plus filio suo cōplacem⁹. vt colligit in dic. cle. j. et als fm hūanas rōnes et fm legē moysaycā qua tenemur honorare parentes Ezo. xxiij. ratiōe dignissimū: quis dubitat autē si dñm laudauerimus p̄ nosmetipsos in dieb; nris (prout etiam possum⁹. q̄ similr p̄ alios poterim⁹ ppetuo: cū scriptū sit. qui p̄ aliū facit est p̄inde ac si faceret p̄ seipm. vt de re. in. li. vj. cū p̄cor. Nec obstat put in iure cauetur. q̄ etiā factū ab eodē diuersis t̄pib; nō reputat idēmp̄tate eiusdē facti vt. ff. de cōdi. Indebiti. l. si nō fortē. §. libertus. et in autē. de si. instru. circa p̄n. Nam quātū ad veritatē impossibile est factū vni⁹ dici factū alteri⁹. s; de q̄daz iuris interpretatiōe p̄cedit q̄ factū vni⁹ alterius intelligat. vt. ff. d. duob; reis. l. nemo et vos. ff. de vi. et vi. ar. §. deiecit. et §. quod dicitur. et non est dubiū q̄ ille tenet interdiciōnde vi q̄ deiecit p̄ se vel p̄ aliū. vt in dicta. l. j. ff. de vi. et vi ar. et ita q̄ dat vel recipit p̄ aliū fieri. et est ac si p̄ seipm faciat si p̄tinuo facit rex vel p̄nceps p̄ aliū. Item infirm⁹ et pupillus qd p̄ se facere nō possent. vnde si p̄ me et alios psalmos nros cantabimus cunctis dieb; vite nre in domo dñi. Esate xxxviij. vel p̄ aliū post mortē meā. put is q̄ testm facit. et p̄ executores p̄ mortem disponit. est etiā apud deū et hoies tanq; p̄sonaliter fecerit. et ita si nunc aut post mortē compleuerim⁹ illā gliosaz dei laudē aut scōz suor. de q̄ scribit Im mola deo sacrificiū laudis. ps. l. Jte. Laudē dicite deo oīs sc̄ti ei⁹. Apoc. xviij. Jte In oīni corde b̄ndicite et laudate nomen dñi. Eccī. xxxix. Et dixit Bern. Laudate dñm: q̄ nil ita in terris p̄p̄e representat quēdā celestis habitatiōis statū sicut alacritas laudantiū deū. et Aug⁹. Deus cū de illo nemo digne dicere possit. admisit tñ hūane vocis obsequiū. et verb nris humane in laude sua nos gaudere voluit. Item ad laudē dei incitat nos oīs creatura: cum dicit. B̄ndicite oīa opa dñi dño. Vñ mirū est dicit Greg. q̄ hō nō semp laudat deū. Jte dicit Aug. Si placet opa dñi. ex his lauda et artifice eoz. Item dixit Bern. in qdā fmōe Monco vos dilectissimi pure ac strēnue diuinis intesse laudib; strēnue vt sic reuerenter ita alacrit̄ dño assistat. nō pigri. nō somnolenti nō oscitantes nō parcētes vocib; tē. et etiā q̄ dicit p̄pha In cimbali b̄n sonantib; laudate deū et in mouerius in vocib; bene sonantib; humanis. In quibus cōcludo contra quorundā ypocritarū garrulationē qui detestant̄ dulcissimas sonorū vocum et modulationū consonātiās. tam ore q̄ organo seu alio musicali instrumēto que frequenter fiunt in summi pontificis aut alioz magnorū principum capellis. et hi errant corde: nisi taliter psallentes nō dei principalr sed humanā quererēt laudem de h̄mōi laude diuina si sincer⁹ videre volueris. Vnde Hugonē de clau

nōuorum officiorum

stro anime. caplo. iij. de officio cantoris. Ex his omibz firmiter concludo. Nec est etiam spes et fides ecclesie et laudes dño. non tantū in seipso: sed etiā in sanctis suis. imo in omnibz creaturis et operibus suis per nos et alios qualitercūqz peractis nomie nostro dispositione nra tanqz testamēta grauissima nobis et nostris proficiunt: et pficere possunt ad salutem eternā. Et nō obstat quod le. et no. xx. dist. c. j. q. dicta sanctorū patrū videlicet Augustini. Hieronimi et aliorum recipienda non sint nisi inquātum sint sacris canonibus incorporata. sed hoc est verum si allegarētur omissis canōibus in materia cōtentiosa. sed in his que meram continent pietatem: etiam dicta paganorum et gentiliū possunt allegari. prout Hiero. vsus fuit versibus Virgilij de conse. dist. ij. Ne tales. et Aug⁹. versibus Lucani. xxyj. q. ij. Nec mirum. circa princi. Sz ad propositū nostrū redeūdo vlt⁹ de laude scōz dicendo. Quidam frater minor in sermone publico dominū auctoritate p̄dicta laudare volens in sancto Francisco. in finem vt ipm sup omēs celos collocaret inquit: omnes angeli celi et vniuerse potestates: cherubin et seraphin incessabili voce proclamāt. videlicet sanctum Franciscum. et gloriosus apostolorū chorus. et prophetarū laudabilis numerus. et martyriū candidatus exercitus eundem tanqz gloria et honore precellentem laudet exercitus. vbi propterea sibi fuerit sessionis locus. Et quia post longam collationis formā nec in celo nec in terra post dominū sibi sedem inueniret competentē. Subinfernens mirifice quia nō cōtētus vt sedeat cum principibus et solium glorie teneat. et qz thron⁹ eius esset sicut sol in conspectu domini. Et vbi inquit collocabim⁹ eum. Et mox quidā rusticus alta voce clamabat dicens Domine: hic iuxta me vacat sibi locus. et de tanto mentis excessu ridebat omnis populus. Dicit enim lex: qz consistat honor in sedendo ante alios. *vt. C. de sacrosanc. ec. l. Decernimus. vnde qui vltra quam decet laudat vitam bonorum vl cōmendās vitam malorū peccat mortaliter. xlvj. dist. Sunt nonnulli. propterea sordescit laus sancti Francisci in ore fratrum suorum. xj. q. ij. Si quis vero obediat. Honor autē alicuius alteri non debet esse causa nocendi. C. de sta. et imagi. l. vlt. Nec aliquis debet illud optare qz honor aliorū minuat. xxi. dist. Nullus. Propterea dixit Seneca. Parce laudes: partius vitupera. Similiter reprehensibile est nimia laudatio vt immoderata vituperatio. Vnde de Esa. xlvij. dixit propheta. Laude mea refrenabo te ne intereas. Sed medium (inquit Boetius) tenuere felices: in quo consistit virtus. iij. de conso. prosa vj. et Philosophus. ij. ethicorū. vnde de offi. custo. in glo. iij. c. j. dicitur Cum media semp gaudebat ludere forma. Maior enī medijs gratia rebus inest. Inter vtrūqz vola: a medio rectissimus ibis.*

His autem motiuis in effectu aut in af-

fectu p̄ predictū canonicū motis ad partem affirmatiuā taliter qualiter formam assisto. et si plā tibi placuerit colligere motiua ad vtrāqz partem tendētia vel ex argumentis meis partiendo prout pauper institor qui de vno specierum sacculo materias ad apparentiam dilatando facit plures. tibi largiter cōcedo. Nam ego modico fulcitis ingenio de premissis contentor argumentis. taliter qlt collectis depaupertatis sacculo. Atm̄ pro premissorū concordātia et saniori sequentiū intelligentia notanter expedit ppendere qz ne dum papa cum suis fratribus sed etiā prelati cū suis capitularibus et canonicis constitutōes. ordinationes et statuta facere pōt. vt de senten. excō. Inter alia. de his qz si. a plā. si

De institutione

ne p[re]sen. ca. per totū. Debent tamen p[re]lati in omnibus negocijs ecclesiarum re-
quirere consiliū clericorū suorum vt cum eis peragant et pertractent et que sta-
tuenda fuerint statuunt. errata corrigant et reuelanda dissipent et euellēt vt eo-
dem titu. Quanto. et sup illis maxime que clericos ipsos cōcernere dinoscūtur
vt eo. ti. c. vlt. Capl[itu]m aut ecclesie Cathedralis sine episcopo statuta facere nō
potest que tangunt generalem statum ecclesie. vel tangant episcopum vel eius
iura sic intelligit. de consue. Cum consuetudinis. de his que fi. a p[re]la. Nouit.
Est aut p[re]latus caput capituli a quo nō licet mēbra recedere. de p[re]scrip. Cum
non liceat. Et hec vera etiā si capl[itu]m talia statuatur cum archidiacono suo v[el] p[re]s-
posito vel alio qui post episcopū p[re]sit capitulo. Sed si de alijs statuatur q[ui] nō
tangunt episcopū vel iura sua sed sua singularia negocia: prout p[re]dictum est. et
legit[ur] et no. in. c. ij. de verb. sig. libro. vj. hoc bene possunt. Et archidia. post In-
nocen. tertiu dicto. c. ij. videtur notare q[uod] nedū capitula cathedral[ia] eccl[esi]e s[ed] etiā
alia capitula aliar[um] eccl[esi]ar[um] collegiatar[um] q[ui]rum similit[er] et omniū aliarum sue dyo-
cesis ep[iscopu]s dicit[ur] caput in arduis et magnis nihil statuere p[otes]t vel ordinare sine
episcopo. Unde d[icitu]r notabil[iter] in themate q[uod] episcopus cōfirmat et ita ratifica-
uit et ratu[m] habuit statutū cum ratihabitione retrahit et mandato nō est du-
bium comparari. de re. iur. l. vj. Que autē sint ardua vel magna aut parua v[el]
minima arbitrio boni viri standum est vt infra dicit[ur] in quarta solutione. Sūt
autem h[uius]m[od]i statuta et ordinationes in omni[bus] eccl[esi]is particularib[us] quēadmo-
dum generalia statuta in vniuersali eccl[esi]a summe necessaria. vt vtroq[ue] appe-
titus notius sub iuris regula limitet per quā genus humanū vt honeste viuat
alterum nō ledat ius suū vnicuiq[ue] tribuat informatu[r]: vt in p[re]mio decre. et vt
humana coerceat audacia: et tuta sit inter improbos innocētia. dist. iij. Facte
sunt. Item summe videt[ur] necessariū q[uod] in ecclesia p[re]dicta et in omnibus alijs
saltem collegiatis aut cōuentualib[us] certus aut determinatus ordo celebrandi
diuina officia per omes et p[er] omnia pariter seruetur. ne propter diuersitatē cor-
poru[m] diuersitas sequat[ur] animorū. de p[re]cess. p[re]la. Quia diuersitatē. alioquin con-
tinuo discrepantia in clero vni[us] eccl[esi]e in legendo et cantādo proueneret. quia
sine rege et sine lege quilibet ad placitū suū modū seruaret. et dissonantia et
et discrepantia mor[um] resuleret. Unde in quib[us]dā eccl[esi]is habetur rex chori
vt in eccl[esi]a argentinen[si] qui etiā in alijs eccl[esi]is dicit[ur] primicerius. de cuius offi-
cio dicit[ur] de offi. primi. c. Unico. et melius in. c. Perlectis. xxv. dist. ij. Ad pri-
miceriū. vbi dicit[ur]: q[uod] ad primiceriū et eius officium p[er]tinet inter cetera dispo-
nendi officium cantādi et pagendi lectiones: psalmos: laudes: offertorium: res-
ponsoria. et quis clericorū dicere debeat: quis ordo quoq[ue] et psallendi modus
in choro pro solennitate et te[m]pe sit seruādus et c. et idem primicerius vtitur re-
gistro sine breuario aut ordinario ad hoc sibi specialiter deputato tanq[uam] rex
vel imperator qui vtitur legib[us] tanq[uam] instrumētis suis: cū ipse sit lex animata
et leges respectu ipsius mortue. in auten. de consu. in fi. colla. iij. facit ad h[oc]. C.
de testa. l. Et infecto. et insti. qui mo. testa. infir. l. finali. ff. de le. sc. consul. l. p[ri]-
nceps. ff. de. le. iij. l. ex infecto. Unde dicit[ur] Isidor[us]. Iustum est principē obtēpera-
re legibus suis. dist. ix. Iustum. et est palea. Attamē p[otes]t elici[ur] ex dictis philoso-
phi. iij. politicoz. tūc oportet hūanas leges quantūcūq[ue] sint exquisitē in aliq[ui]o
casu deficere. Et ideo dicit[ur] Egidius de regimine p[ri]ncipū li. iij. q[uod] meli[us] ē regnare
rege optimo regi q[uam] optima lege. in finē vt per regem corrigātur defectus legis.
Ita in p[ro]posito expedit fore primiceriū vel regem aut cantorem vel aliquem p[ri]-

nouorum officiorum

cipem chori qui sepe moderet leges siue registrū chori olim conscriptū iuxta va-
rietatem tempoz: quia difficile fore singula vel non excogitata conscribi. Un-
de put audiui quendā prelatum nimis curiosum famulo suo regulas conscri-
psisse quibus in obsequendo precise et ne plus vel minus perageret vtendo stri-
ctius deberet conseruare. et dum quodā tempore vnacū domino paludinosum
fossatum equitando perambulare et equus dñi infigeret qui angustiatu in
dix grandi pericula ad famulū de subsidio clamaret. et famulus illico plegam
diligenter inquit regularū mihi traditarum tenores si se tendant ad talium ob-
sequiorum labores. et dominus mor imminētis periculi metu compulsus cla-
mabat fortius sine rumpe moras subueniendo mihi et talibus regulis de cetero
liber seruiēdi manebis solutus. Et sic ad propositū nostrum facit q̄ precise sin-
gula conscribere nō possumus. sed expedit vt sepe consideret consideranda sa-
ga humanitatis animus. Et que premissa sunt de legibus et regulis iuris po-
sitini intelligunt. secus de legibus naturalib⁹ quas mutari nō licet (prout pre-
dictum est) in primo affirmatiuo argumento. Nunc ad propositum redeamus
Item q̄ ordo et concordia maxime in dei ecclesia sunt seruāda. patet p. c. Con-
uenit. de conse. dist. v. vbi dicit conciliū Agathense. Conuenit ordinem eccles-
ie ab omnibus equaliter custodiri. Item dicit conciliū Bracaren. et habe-
tur. xij. dist. c. ultimo. Placuit omnibus cōmuni consensu vt vnus atq; idē psal-
lendi ordo in matutinis vel vespertinis teneat officijs et non diuerse ac p̄ua-
te neq; monasterioz consuetudines cum ecclesiastica regula sint permixte et in
quibuslibet ecclesie gradibus prouidenter scienterq; curanduz est vt in domo
domini nihil sit inordinatum. nihilq; preposterum. vt. xvj. dist. Miramur. In
omnibus autem psallendi modis seruet consuetudo: que omniū canonum aut
legum p̄dictarū est interpretis optima. de consue. Cum dilectus. imo cōsuetudi-
nes diuerse et in diuersis ecclesijs et in qualibet ipsarum pro lege et statuto de-
bet haberi. vt le. et no. in dicto. c. Unico. de offi. primi. q̄ originaliter ex libro
Romani ordinarij vel registro vlt ordinario Romane ecclesie videtur trāsum-
ptum. vt patet in eiusdem capituli superscriptione. et supra in themate. Ratio
autem omniū premissoz p̄cipalis est: quia natura hominis prona est ad dis-
sentiendū. ff. de arbi. l. Item summ⁹. §. vlt. et quot sunt capita: tot sunt sensus.
de conse. dist. iij. Sicut in sacramētis. et volūtates hominū varie sunt. ff. ad
trebell. Quia poterat. Et Quidius dixit. Pectorib⁹ mores tot sunt quot in ar-
bore figure: velle suū cuiq; est: nec voto viuatur vno. Et natura quotidie noui-
tates nititur. §. Inuenire. in autē. quib⁹ mo. na. effi. le. et ideo conuenit statu-
ta ecclesie firmiter edere salubriter dictare. notabiliter conscribere et suo tempe-
rationabilr moderare vt omnes in vnū conueniāt et cōuenti nullo discrepante
concordare proponāt. imo discrepare nō presumāt. Nam constat q̄ propheta
pro vna speciali denotabat maledictione. Osee. iij. dum dixit. sedebunt filij isrl̄
sine rege et sine principe. et p̄sequens sine lege put factum fuit Judicū. xvij.
vbi dicit In dieb⁹ illis nō erat rex in israel. sed vnusquisq; qd̄ rectum sibi vi-
debatur hoc faciebat. et hoc incunctāter pueniret vbi in ecclesia lex specialis
aut cōsuetudo p̄scripta de cultu diuino rite celebrando. aut alijs negocijs ec-
clesie expediendis exularent. Vnde post premissa per simplices clericos extitit
perpendendū: prout nō inane doctores tangunt in dic. c. Gloriosus. circa fi. et
Buil. durandi in rōnali diuinor li. vij. q̄ post priuatos dies in q̄bus nulli⁹ co-
linus celebritatē triplicia sunt festa. videlz semiduplicia. simpliciter duplicia.

De institutione

et totū duplicia: et qua consideratiōe dicunt talia. dicit idem Builh. Ipse tñ dictū. c. Gloriosus. imo cōpilatiōem septi libri nō vidit in dieb' suis. qz nōdum emanauerat. sz aliq's eiusdē libri tert' ptūc extrauagātes. Constat aut q idē. c. Gloriosus iubet festa scōz aplōz oīm sub duplici festo vl' officio celebrari. put etiam de q'tuor doctorib' pncipalib' zc. Nouet etiā dicit' Builh. certis rōnib' etiā supra tactis. qz dicit in effectu: q' fm scōs pēs visio dei erit pmiū omniūz beatorū. Que qdē visio erit maior vl' mior fm q' hic in terris pstituti sunt magi vel min' in caritate q' est radix oīm meritorū. de pe. di. 1. 8. Cū 8. et q' sunt qdam spālia merita fm q' aliq' spālia pmiā in futura glia pferunt. vñ spāle pmiū sup essentialia reddet martyrib'. doctorib' z pginib'. Item q' q'tū ad h' aliq' sancti habebāt duplicia pmiā. scz cēntiale qd' dicit visio dei. z accidentale vicz aureolā et fm eundē Builh. festa scōz dici pnt maiora vl' minora. s. in q'b' pmiōz rōnes magi vl' mi' reperiri pnt. z sic brā pgo int' oēs scōs sublimiori pmiō remunerat' et q'tūz ad pmiū essentialē z etiā rōnes accidentalū pmiōz sibi cōpetūt. et iō eius festū hic in terr' totū duplex cēseri videt'. put etiā in alijs festiuitatib' ad honore xpī institut'. Itē idē Builh. de Joshe bap. z aliq'b' apl'is pōit duplex festū z de aliq'b' semiduplex. hinc de qbusdā martyrib' semiduplex. sed h' totum ad. cl. annos z ultra post dictū Builh. p dictū. c. Gloriosus fuit alteratū. Item p ut idem Builh. ponderauit celebrāda: idē innuit Bonifaci' octau' in eodem. c. dū dicit videlicz vt dignis digna rependat videlicz dñs: potiorib' attollit insi gnij's dignitatū z pmiōz vbeniori retributiōe. psequit' q's digniores agnoscit z cōmendat ingētiore excellentia meritorū. Et q' exordio patz q' papa voluit festa sanctorū modificari. nihilomin' tñ extra Romanā curiā aut ciuitatē qlibz ecclia per mūdūz saltē epālis aut collegiata siue mōasteriū specialē suū ritū z ordinē habz in diuīs officijs celebrādis: dūmō ordinē pncipalē siue pfectionis nō puer tit. vt pdictū est) z h' papa siue ecclia scit z tolerat. Itē q' festiuitates noue put etiā noua ānuerfaria septime z tricesime ordinant' p defunct'. vt le. z no. xxiij. q. ij. Quia aliq. et in dicto. c. Unico. de cle. nō resi. li. vj. in fi. z q' in dieb' talib' distributiōes fructū que p'sentie dicunt' p'tinue dant'. z q' ille q' ppter distributiōes tñ: z ppter p'sentias eccliam z chorū intrat tpe diuioz nō sumoniā reales sed mentalē cōmittat et grauitat'. i. mortāl' peccat tñ rōne distributiōnū officia diuina visitando: als nō visitatur' put frēqnt fieri videbat' in ecclia Thuriēcē predicta. z h' no. in iā dicto. c. Unico. in glo. penul. Vides etiā expienter q' nisi ecclesijs z monasterijs p singlos dies z annos z p h'mōi nouos fruct' talr ap' plicatos z applicādos subuēiret: ipse ecclie subsistere nō possent. qz vt frēqnter antiq' possessiōes eccliarū z eoz fruct' z reddit' ppter terraz z guerrarū discrimi na. z pncipū seculariū negligentia q' ecclias defendere tenent. vt ptz xxiij. q. v. Principes. z. c. Regū. z. c. Administratores. imo ecclias nō tñ defendere ne gligūt sz destruere z deuastare nō verent'. z insup nō tñ pncipes z dominia seo cularia dant h'mōi destructiōis occasiōes sed etiā vt dolēter referim' principes et dñatiōes spūales vt sunt cardinales z patriarche z eccliarū vltra marinarūz hñtes cōmēdas suas in ecclesijs collegiatis z monasterijs z etiā parrochialib' vt videt' in ytalīa: gallia z hispania. qui nō tñ fructus p cōmēdas comedūt. sz muros. ligna. lateres: z libros penit' deuorant z deglutiūt. q' in ipsis nec clerici nec monachi ppter alimentoz defect' pmanere pnt. z edificant capellas z altaria nouas z destruūt ecclias. collegia. cōuent'. monasteria z pgregatiōes vetustissimas. Unde Innocēti'. iij. in p'ilio generali la crimādo pgrebat' de pūn

nouorū officiōz

cipibz laicis. et si de p̄dictis cardinalibz et p̄latis fuisset lamētat⁹ pro certo nō de-
uasset dū dixit. sed etiā videm⁹ in eisdē refrigescere caritatē q̄ imunitatē eccle-
siastice libertatē quā nō tantū sancti p̄s sed etiā principes seclares multis p̄-
uilegijs munierūt nō formidāt suis cōstitutionibz vel potius destitucionibz. id
est deuastationibz hostilibus impugnare. nō solum de impugnatiōe feudoz ac
aliarum possessionū ecclesiarum et vsurpatiōe iurisdictionū. sed etiam de mor-
tuarijs: necnō et alijs q̄ iure spirituali annexa vident illicite p̄sumēdo. de re. ec.
nō alie. c. vlt. et hūc textū p̄prie cardinalibz appropriabo. Nam p̄prie sunt hi de
quibz dicit dñs p̄p̄ham q̄ deuorāt plebē meā. videlicet p̄s cōuent⁹ religioso et
ut cibū panis: deū nō inuocauerūt. p̄s. l.ij. Ita et nabuchodonosor et gentiles
comederūt. Jacob. i. pplm isrl descendente de Jacob. et locum eius desolauerūt
p̄s. lxxvij. de quo plen⁹ scripsi in libro de nobilitate. c. xxiij. et multis scriptur⁹
et rōnibz deduxi declarandū q̄ de cetero plus obsint eccleie vniuersali q̄ p̄sint
mūdo. et q̄ duo sufficerent. Nam non est certus numerus in iure determinat⁹
ut dicit Archidyacon. de elec. Ubi periclm. li. vj. de huiusmodi aut p̄lato et lai-
corum excessibz. p̄cor. c. j. de immu. ec. li. vj. in p̄n. et seq̄n. et c. Clericis. ibidez p̄-
torum. Qd̄ cū semel dedicatū vel p̄secratū est deo ad hūanos vsus. i. seculares
conferri non licet. de re. p̄. mancipia. de p̄se. di. j. Ligna. et ita videt q̄ quondam
principes et alij christifideles ecclesijs cōtulerunt in elemosynā alijs ei it i pec-
catum. ut puta laicis et clericis ut iam dictū est. et de re. p̄. Iniustū. Unū summe
videt necessariū ut xp̄ifideles tā p̄ deit scōz reuerētia q̄ p̄ animaz salute eccle-
sijs et monasterijs et beneficijs ut p̄mittit depaupatis subueniant. Unū quidāz
prelatus multū peritus et experientia magna suffultus in concilio Basiliē. in-
ter cetera auisamenta ad deputatiōem de reformatiōe retulit. multa deliberatiōe
collectus: nouis constitutionibz summopere fore p̄uidendū ne de cetero noua
crearentur aut fundarentur beneficia. sed q̄ veteres domus domini in esse fideli-
ter conseruariēt. et q̄ beneficia antiqua p̄manere possent. et clericos suos com-
petenter nutrire valerent: penalia fierent statuta. Nam multo plura sunt in mū-
do beneficia q̄ clerici. et ideo cōuenit ut vnus clericus plura habeat beneficia:
vel etiam plures ecclesias: prout le. et. no. et. q. iij. Unio. §. Sed hoc. in glo. vlt.
xxj. q. j. In summa. ne possessiones et fructus possessionū tanq̄ deo semel dedi-
catum redeant ad laicos. de quo satis scripsi in trac. de validis mendicantibz.
Nam hec fuit causa primordialiter p̄ncipalis tam in veteri et nouo testamēto
inter iudeos et paganos et demum inter christianos ut fundarentur templa
et altaria taliter ut sacerdotes se ab eis possent nutrire. De iudeis et eorum sa-
cerdotibus patet Deuteronomij. xxiij. c. vbi lenite et sacerdotes sacrificia do-
mini et oblationes comederunt. et sibi victum et vestitum abinde quesierunt.
Unde legitur Judicij. xxiij. q̄ in monte effraym vir quidam nomine Michā
conduxit sacerdotē et leuitam per singulos annos pro decem argenteis et pro
veste duplici. et pro his que ad victum fuerunt necessaria. impleuitq̄ Michā
manum eius et habuit istum sacerdotem apud se. et inquit. Nunc scio q̄ bene
faciet mihi deus habenti leuitici generis sacerdotem. et ita iudei templa et al-
taria edificabant ad honorē dei. ut patet. iij. Regum. vj. et altaria Ben. xij.
Exodi. xxvj. Josue. xxij. et c. et pro remedijs defunctorū munera obtulerunt. ut
patet. ij. Machabeoz. xij. vbi vir fortissimus Judas collatiōe facta et c. De pa-
ganis videmus q̄ ipsorum templa et templorum sacerdotes magnis diuitijs
erant p̄uisti ad suoz dierum magnificū honorē: aut diuorum illustrissimorum

De institutione

hominū per ipsos deificatorum et p salute defunctorum suorum. prout videtur Act. xviij. de simulacris Atteneſi. et hodie videt in vrbē Romana vbi hmoi ſūt templa et arcus triūphales: et tūmbe marmoree: et plerūq; ponit titul⁹ in eiſdem per ſcripturas antiquiſſimas. talis videlicet dñs manib⁹ vt videlicet dñs et deificatis hominib⁹ et immortalib⁹. et māib⁹. id eſt vmbriſ ſine ſpiritib⁹ defunctorum. Un⁹ dicit Lucretia nobil⁹ romana per Tarquinū ſupbi filiū violenter oppreſſa. de q̄ hñ. xxiij. q. v. Propoſito. dū ſeipam vtherauerat moritura. inq̄t teſtes pcedāt me nō fuiſſe tyrāno. Sanguis ante virū: ſpūs añ deos. Un⁹ pagani ſine gentiles diuerſos colebāt deos. Nam romani Quiricū. i. Romulū. Egyptij. yſim. Sauri. Iuban. Latini faunū: et ſic de plurib⁹ alijs q̄s Iſido. li. viij. ethimo. c. xi. dinumerare videt pleniffime. Propterea ſcribit Hiero. in pncipio in vita ſpā trū de ſancto Anthonio q̄ vidit in heremo homūculū ad vncis narib⁹ frōte cor nūb⁹ aſperſa: cui⁹ poſtrema pars corpis in caprarū pedes deſinabat. et p⁹ mltā dixit Anthonio requiſit⁹ Mortalis ego ſum: et vn⁹ ex accolis heremi q̄s vario errore deluſo gentilitas faunos ſatiroſq; et incubos colit. legatiōe fungor gre⁹ gis mei. precamurq; vt p nobis cōmunē deum deſceris. ſalutez mūdi olim veniſſe cognouim⁹ et in vniuerſam terram exiuit ſon⁹ eius. Fleuit igi⁹ Anthoni⁹ q̄ gentilitas Alexandrie hoc portentū p deo colebat. qd tñ et ſimilia ſunt mortalia. et hñt aiaſ vt colligit ibidē. Dicūt autē Fauni et ſatiri dñ ſilueſtres et agreſtes. de quib⁹ Iſidor⁹ vbi. ſ. Sacerdotes autē eorundē temploz et ſuoz deoz flāmines. pthoſflāmines. primiflāmines et archiflāmines dicebant. de q̄b⁹ legiſ et no. lxxxiij. diſ. In illis et illi vtebātur idolatitijs. i. q̄ idol⁹ imolabant. et ad ſanctitatē ipſis p ſ fuit puiſum. de q̄b⁹ le. et no. xxx. diſ. Si q̄s carnē. xxiij. q. iij. Sic ſanc⁹. l. diſ. Preſbyteros. cū pcor. De q̄ qdem gentiliū religione plene videre poteris Valeriū maximi li. j. c. i. et q̄s grauit⁹ puniti ſunt p deos gentiliū qui religione neglecta cultū ipſoz irritauerūt. ibidē. c. ij. Un⁹ legiſ in li. de mirabilib⁹ mūdi q̄ paganorū pnceps maior q̄ magn⁹ Eham dicit⁹ habz ciuitatē int alias q̄ dicit⁹ kauſaym. latiorē mūdi: apud quā eſt monaſterium idolatrarum ſacerdotū qui petunt dona p ſinglos dies ab hominib⁹ loci tanq̄ elemoſynā. vñ delictet panē et alia ad yſum edendi deputata: q̄ collecta largiūtur q̄buſdā animalibus veniētib⁹ dietim ad horam deputataz q̄ ipſi dicūt animas nobilium. erant autē animalia portentuoſa et monſtruoſa mira mltitudine congregata. Et ſi iudeis pmiſſa licebant: et dñs paganis illō pmittebat. mltō mag⁹ xpianis q̄b⁹ veritas pateſacta et grā et vitas p Ihm xpm data ē. videt fore pmiſſuz et tēplū dño edificare. vt de pſe. di. j. c. j. ſ. Si em. de q̄z chriſtianorū templis et eoz ſacerdotib⁹. Ecce qd factū eſt ad ppoſitū nrm redeūdo. Conſuetudo vſuſq; longē q̄ nō eſt leuiſ autoritatis. vt de pſue. Cū pſuetudinis. cū pcor. in tota eccleſia videt continuat⁹: et p cōtinuationē inuiolabilr obſeruat⁹ q̄ q̄lib⁹ pnceps aut ali⁹ chriſtifiſidelis fundare potuit eccleſiam aut monaſterium aut altare in honore dei aut beatiffime virginis ſeu alteri⁹ ſancti. put le. et no. in dic. c. j. de pſe. diſ. j. et ex illa fundatōe acq̄ſiuit ſibi inſpatronat⁹. de inſpa. Nobis. j. Rñ. de ſſatis no. xvi. q. ij. Pie mentis. et ſic talr fundato nō pſecrabat tal⁹ locus niſi haberet tot fruct⁹ vt inofficiātes nutrire valeret. vt no. in. c. Quiſq. de vi. et ho. cleri. Nec ples perſone ponēdi ſunt in eccleſia q̄ pñt nutriri p eandē aut cōmode ſuſtentari. de inſti. c. j. et c. Auctoritate. de pſel. pla. Et pte. Fuit itaq; libertas apd fundatōrē vt ipa eccleſia mōaſterium vlt altare fundaret in honore cuiuſcunq; ſancti ſaltē canonizati. et ſic deus laudabit⁹ et laudatur in ſanctis vt in dicta

nouorū officiorū

Clemen. Si dominū. ac si nomīe ipsius dñi fuisset solūmodo consecrata et omnes laudes sancti dñi taliter vñ aliter impēse referunt ad dñm. prout omnes orationes solennes et publice et priuate etiā ad sanctos qualitercūq; effuse ad orationem dominicā referuntur. imo in ipsa cōcludunt et cōphēdunt. vt no. doc. scribentes sup orōne dñica. que ponit Lu. xj. et similr missarū et vigiliarum antiphonarū tricesimarū et septimarū officia ad honorē anime vnius fundata proderit omnibz fidelibus defunctis: vt dicit Hiero. de pse. dis. v. Non mediocriter. ceteris tamē paribus fructuosius est q̄ talia celebrētur per bonū sacerdotē q̄ per malū si haberi potest: alīs tamē semp p̄sunt. vt no. Archidya. i. q. i. Sacerdotes qui. Et ita redeundo ad p̄positū nostrum. Si cuilibz licitū est fundare eccliam vt p̄mittit: qd̄ maius est: et in honore cuiuslibet sancti viri Ita et nouum festū de quocūq; sc̄to creare pōt et illud dotare quod min⁹ est. vt le. et no. in re. Qui licet. de re. in. li. vj. Ita tñ q̄ h̄mōi fundatio fiat seruatis solēnitatibz et sine p̄iudicio cuiuscūq;. vt de ec. edi. c. ij. et xvj. q. i. Quicūq;. et. c. Ecclie. et c. de deci. Sed qz tactū est. s. q̄ ecclie seu mōasteria aut alia beneficia cuz suis redditibus nouis quotidie et inauditis destruunt morbosis guerris et terrarū discriminibus et cōmendatū oneribz: vnde congruenter dici pōt q̄ huiusmodi nouis morbis: nouū anthidortū eritit preparandū: vt videlicet per p̄dictos vñ alios bonos modos per nouarū fructū p̄uisiones huiusmodi morboz remediabiles morbis succurrat. vt de iura. calū l. ceterum. Nam experientia morborum cogunt nos inuenire multas medicinas. l. dist. Ut constituere. et qd̄ medicamenta morbis exhibent. hec iura negocijs: vt in anten. Hec constitutio Inno. p̄sti. in p̄n. colla. vij. et q̄ de nouo emergūt: auxilio indigēt. ff. de interro. ac. l. Ecce. §. Ex causa. et. c. Insinuāte. de offi. dele. Est autē clarum cum papa dat litteras ad prebendas vacantes vñ vacaturas expresse vult in eisde vt insti tuend⁹ iuret statuta ecclie et laudabiles cōsuetudines. et hic stilus facit ius. vt le. et no. in. c. Ex litteris. de cōsti. et. c. q̄s graui. de cri. fal. Est autē p̄suetudo omnium eccliarū vt cāndicis instituēdus iuret statuta edita vel edenda. §. ad noua statuta tenet: et p̄sertim ad ea que respiciunt diuinum cultum.

Ad motiua autem ad partem negatiuaz formata refert respondēdū. et ad primū dico q̄ iuramentū sine statutū aut breuiariū qualitercūq; iuratum in ecclesia Thuricensi vel alia nō dicitur immutatum dum in melius aut solēnius est transformatū. vt le. et no. in. c. ij. Peruenit ij. de iureiur. et licet aliqui dicāt q̄ tutius foret q̄ illa immutatio fieret eius auctoritate qui habet cōmutare. Sed nō est necessariū put le. et no. eo. ti. c. j. et simpliciter est standū huic caplo Peruenit. p̄ nouell. Propterea videtur qui vouit se intraturū certum ordinem. et si nō illum sed solēniorē aut strictiorē ingrediatur non dicitur votum imutasse aut violasse. vt in. c. penlt. de regu. li. vj. et in glo. pe. bonum tamē est q̄ illa immutatio officiorū diuinorū fiat concorditer nullo discrepante prout p̄tractum est. Ad secundū motiū dicitur de cōsuetudine iurata put de statuto iurato que simpliciter nō dicitur mutata si in meliorem mutat. Et licet cōsuetudinis transgressor vt legis transgressor puniatur. vt. x. dis. in his. in glo. Nota q̄ zc. tamē mutari pōt. ad idē de iureiur. Sicut n̄ris. Idem tenet archidya. in. c. Unico. de cle. nō resi. li. vj. et qñ p̄iudicet legi vñ iuri scripto. et qñ nō. plene vide p̄ eundē in. c. Consuetudinis. xj. dis. Ad tertiū motiū de seruādo ritu et p̄suetudine dicat put iam proxime videtur tactum.

De institutione

Nam si licuit mutare: licuit et taliter legere et orare: et sub pena peccati mortalis taliter et non aliter vel alio modo canonicus vel beneficiatus alicuius ecclesie debuit officium suum diuinum pagere: iuxta ritum illius ecclesie in qua est beneficiatus: salua tamen constitutio in *Ele. ij. de cele. mis.* que disponit quod clerici etiam quantuncumque religiosi qui sunt domestici comensales cardinalium vel episcoporum possunt se eis conformare in diuinis officiis: nec sunt astricti ad dicendum aliter. Unde scribit Hostienus in *c. Bone. j. de elec.* quod quidam Petrus Balaact in nocte natiuitatis domini primum nocturnum et primam lectionem legit Rome in ecclesia sancti Petri. tertiam quoque lectionem cum reliquis Parisi in ecclesia maiori. et ibidem iuxta ritum ecclesie parisiensis compleuit matutinum. et iuxta veterarium ecclesiarum consuetudines utrobique satisfecit. Hoc tamen spirituum celeritate tam velociter ipsum de loco ad locum taliter ducentium profecit. ut. *xxvj. q. ij.* Sciendum. et hoc fuit mirum et non miraculum quod ex deo est. et huius rei geste demoniaca prestate non transseat presumptoribus in exemplum. de transla. Quamto. et quomodo differunt mirum et miraculum vide Archidia. *j. q. j. Teneam.* et mali simul dicunt facere miracula. ut de reli. et vene. sanc. p. Hostiensium in summa. Ad quartum de statutis faciendis in arduis et leuibus. et de differentia inter ardua et leuia. parua et magna. arbitrium boni viri spectandum est aut iudicis. ut *lc. et no. Sedes.* quia que negocia dicantur maiora vel minora: non potest certa dari doctrina. *ar. xxiij. q. iij.* Duo ista. id est que plene in dicto. c. Constitutiones. de ver. sig. li. vj. Ad quintum quod non sit simonia realis plene patet per ea que predicta sunt. et habent in *c. Unico. de cle. no. resi. li. vj. in glo. penul.* nec hoc pactum impedit. quod in spiritualibus licite licita peracta possunt interuenire. ut plene videtur in *c. Significatum. de pben.* imo sacerdos potest recipere pecuniam ut celebret divina. quod sic operas suas videtur potest locare. ut *no. ibidem glo. et allegat in ar. x. q. iij. Relatum.* et *xij. q. ij. Caritate. de sumo.* Cum sit. *ij. q. ij. c. vl. et huiusmodi missarum aut officiorum celebrationes suis stipendiis facere non cogit. de pscript. Cum ex officio.* et insuper si vult se nutrire: potest ex artificio suo. *xxj. di. Cleric. de cele. mis. c. j.* Ad sextum de nouitatibus introductis: quod hic non est nouitas. Nam licet per singulos dies nascentur homines noui. hoc tamen non est nouum: sed si nasceretur portentum. putaretur minor thaurus qui mediis fuit hominibus: et mediis thaurus. de quo magister in scolastica histo. *Judi. iij. in incipientes.* et ipse natus de nobile muliere. et tales fuerunt centhauri. monothauri et onocenthauri. de quibus *Jsi. ethi. li. xj. c. penul. et Archidia. xxvj. q. ij.* Nec mirum. unde de Anno. *D. cccc. lxxij.* quedam vacca peperit vitulum in terra Switensium vitulum humano capite notabile et discrete munitum. et eodem anno in eorundem dominio precreatus est vitulus duobus capitibus distinctissime cum omnibus suis proprietatibus bene fulcatus. et he sunt nouitates mire. Dicit tamen Prosper equitanus. *pla. xij. q. id quod apud nos nouum est: in tempore non est nouum apud deum quod precludit tempora: et sine tempore habet omnia que suis quisque temporibus per illorum varietatem ille distribuit.* unde apud nos nouum esset si decem aut undecim leones segregatim cum toridem Rinsorij cantarem in matutinis. imo monstruosum et portentuosum: et ritui penitus vniuersali clericorum esset incongruum. Ad septimum motum quod a sexto et prime dicto recepit originem propter nouitatem hominibus scandalum patenter inducentem. unde si apud peritos hic non est nouitas. consequenter apud eosdem non erit scandalum. putamus dicimus de infami: si non apud bonos et graues aliquis est infamatus non est compellendus ad purgationem. de pur. ca. c. penult. et clarius ibidem in glo. penul. Nam cum discipuli domini dicerent ad eum. Pharisei audito hoc verbo scandalizati sunt *Bath. iij. xj. q. iij.* Intra verba. cum per cor. Christus non aduertebat sed dixit: linite illos. ceci sunt duces cecorum

nouorū officiōrum

Et ita si ceci et imperiti dixerūt scandalū vbi nō erat scandalū: nihil ad nos de his q̄ foris. de diuor. Gaudem⁹. qz mlti mltā loquunt. et Sermo daf cūcti sed aīmi sapia pauci. vt dic sapiēt auētās. Lecus em̄ pprie dicitur indoct⁹. vt. clix. dist. Hinc etenī. circa mediū. Ad octauū vbi monebat de libro corrupto. Nec vtilitas priuata nō est ponderāda. viij. q. i. In scripturis. viij. q. i. Scias. et i glo. magna. Sz qz bñficiū daf pp̄r officiū. de rescp. c. vlt. li. vi. qd nō alibi q̄ iuxta clerici cuiuslibet institutionē: et maxie in ecclīis collegiatis vbi hore canōice iuxta p̄suetudinē et statuta ecclīe diligēter sunt cum choro legēde et cantāde: q̄ nō aliter q̄ in ecclīa sunt p̄soluēde. vt no. in iurib⁹ p̄all. in. 8. Itē summe videt. Nec aliud p̄ alio solui p̄t inuito creditore nō. put p̄dictū ē. Nam pprie illd est aliud pro alio soluere q̄ tenet ex institutione statuto et p̄suetudie ad horas canōicas in choro cantādas. et h̄ obmittit et legit in loco p̄uato. Nam censita vlt colon⁹ tpaliē nō satisfacit dño si censum debitum nō in domū dñi sui. sed aliorū p̄ntare voluerit. videlicet in foro vlt in campo: qz aufert sibi vtilitatē loci. de q̄ sat. lc. et no. in. c. p. et. g. de offi. dele. Nam si idē valeret apud deum et homīes inter vni⁹ ecclīe clericos et in ea beneficiatos et pari stipendio q̄tidiane vlt annualis remunerationis largiter puīfos legere horas in domo vel cantare in ecclīa inuānum clericus laboraret: si matutinū dulcissima soporis q̄te violēter interrupta per imbrofam et caliginosam aeris temperiē. aut nūmū seu glaciē crepidinē. ventorū porrealiū turbine mixto p̄cussionē tam solerter visiteret: absit. Hi enim taliter fruct⁹ non deseruitos imburfantes nō min⁹ q̄ rustici peccant qui in vineā conducti nō laborātes et a dño vinee tanq̄ laborauerint stipendia recipiunt: et indubitāter furtū et rapinā cōmittunt. et si nō restituerint maledictōem eternā reportabunt. vt le. et no. in reglā. Hō dimittit. de re. iur. li. vi. et in collatiōe de validis medicātib⁹. hec plen⁹ patebunt. Ad nouum motiū diuersis māsioib⁹ et meritis scōrū rōnabiliter inspiciēdis ē. Hic rex m̄grā p̄ exp̄ientiā respōdēdo declarat: et vrbis romane scōrū patrum decretis firmata dispositio demonstrat. in q̄ videlicet vrbis diuersorū titulorū ecclīe: in diuersorum scōrū honore videtur consecrate. vbi ecclīa scī Jo. euāgeliste ad lateranū proponit ecclīe beatissime virginis Marie dei regine celi et terre et basilice aploz Petri et pauli p̄ncipum terre: et ecclīe oīm scōrū que dicitur rotunda. et cunctis ecclīis mundi. xij. q. ij. Futurā. et in glo. ij. imo eadem ecclīa videlicet sancti Johānis et non alia dicitur ecclīa romana q̄ oīm aliarum ecclīarū est caput dis. xij. c. i. et. c. se. de sum. tri. Damnamus. cum p̄cor. et oīm ecclīarū magistra. de fi. ca. c. Unico. li. vi. et oēs ecclīe per orbē diffuse ad ipas p̄tinet. de p̄uui. Si papa. 8. Cum enī. et in his videtur qd nō ordo q̄ in cel⁹ est suat in terris. et qz impossibile foret ad qd nemo obligat. de re. iur. li. vi. Nemo. tot h̄re grad⁹ festiuitatū q̄t sunt māsioes q̄dū in celis quia tm̄ sunt tres ap̄d nos. videlicet duplex. semiduplex et totū duplex prout p̄dictū ē: ad q̄s q̄dus oīm scōrū reducunt festiuitates: put oēs religiōes mūdi p̄ducunt ad tres regulas p̄ncipales. videlicet Benedicti Augustini et Blasij. xviij. q. ij. p̄nitiosam. Et licet dicat Ambrosi⁹ vt h̄f. lxxvi. dist. in. c. scire debet. qd equal⁹ eorū necessario sit festiuitas: quorū eq̄lis est sanctitas. Hanc tm̄ equalitatem tm̄ nouit ille qui nil ignorat. de iudi. Nouit. Et sic ad p̄positū n̄rm ad placitum fundātis est ecclīam qd ipsam pōt intitulare. et sc̄m quē voluerit in ipsa venerari inbebit. et idem perpetuo patronus ecclīe permanebit. et ordinē quē voluerit ibidē instituit et fuari facit. et ritus ecclīe ibidē introduct⁹ (dūmō non fuerit p̄ canōice auētis traditiōem) tanq̄ p̄suetudo bona perpetuo remanebit.

De institutione

vt. xij. dist. Scit sancta. Item tamē q̄ sanctus ille ibidē intitulat⁹ sit in catha-
logo sc̄toꝝ reptus. vt de reli. et vene. sanc. c. j. et ordo scripturaz sit fua⁹ q̄ repi-
tur p̄ Hoff. in summa eodē titulo venerabilr annotat⁹. Et ita put cōstat d̄ p̄se.
dis. j. c. j. et in glo. sed mirū licebat p̄ncipib⁹ et alijs xp̄s fidelib⁹. put hodie licet
ecclesias monasteria : capellas et altaria de nouo fundare et ipsis titulos impo-
nere : et sufficiētib⁹ fructib⁹ dotare. et vnū sanctū pre ceteris in eisdē honorificare.
Sic p̄nūc (ad p̄positū p̄ncipale redeundū) p̄uenienter licebit : qd̄ ē min⁹. vt no.
in dicta glo. videlz in ecclia iam fundata festū alicui⁹ sancti. sine tñ p̄iudicio
cuiuscūq̄ creare et creatum et fundatū dotare et fructib⁹ p̄petuis q̄tidianis di-
stributiōib⁹ solēniter et abundāter ornare. et h̄ fua⁹ p̄ mundū et oēs ecclias mū-
di. et papa et ecclia scit et tolerat. Sunt autē leges et iura ac legū ac iurū rōnes
ad hec applicāda ad ea q̄ frēq̄nt̄ fiunt : et p̄sertim dū taliter tolerant. vt le. et no.
in. c. 2. ff. de despon. impu. cū p̄cor. in glo. ij. et hec oīa vident̄ nihilomin⁹ ad
omnipotētis laudē (put p̄tractū ē. euident̄ p̄uenire. Et sicut p̄notatū ē de bñfi-
ciōꝝ nimia mltitudine cohercenda. et p̄sum de eoz vt p̄mittit̄ ex nouo funda-
torum mltiplicatōe : et h̄mōi mltiplicatōis detestatōe. Ita p̄scq̄nt̄ de h̄mōi festi-
uitatū nimia nouoz institutiōe possem⁹ demū p̄p̄t officioꝝ de tpe q̄ soli deo vi-
dent̄ applicari taliter frēq̄ntatā suppressiōe et diminutiōe ad eorūdem omni-
modā obliuione et obmissiōe p̄uenire : et festa de sanctis vident̄ officia de tempe-
penit⁹ remouere et dñm de loco sancto suo cui⁹ est dies et cui⁹ ē nox : et fabricatus
est sol et lunā supueniētib⁹ accolis et pegrinis p̄pria statione carere : et seruos su-
pra dñm domināter iubilare. Scriptū est em̄. Dñe qd̄ ē nimīū verit̄ inuiciū.
de ma. et obe. Humil. in p̄n. p̄ Hoff. de testa. Requisisti. s. si vero. et nimietas
reprobaf. xlij. di. Sit rector. in. p̄. Amio. xlv. di. Cū beat⁹. in. p̄. Inrepatio-
nis aut̄ nimie. de p̄se. di. v. Ne tales. et. xlij. dis. Hinc etenī. p̄. Paruo autē na-
sci. et dixit sapiens auctoritas : q̄ nimīū est fugito. Itē oib⁹ adde modū. mod⁹ est
pulcerrima virtus : et q̄ bñ ordinata sunt ad finē laudis et honoris tendūt p̄pter
qd̄ dicit Boe. j. de p̄so. et Aug. in li. p̄fes. Inordinata inq̄eta sunt. ordinata p̄o
quiescunt. et dicit̄ in doctrina rudīū : q̄ mod⁹ in rebo res est discretio summa. et
modus in rebo res facit esse bonas. Vñ dicit Breg. q̄ signa dñi assiduitate vi-
luere : et in poetria noua. Dñe dulce bonū nimio vilescit in ore. et Latho nou⁹.
Nil modicū temnas : nimīū fugiendo repellas. Fit secura magis in paruo flu-
mine puppis. Et supra dixim⁹ q̄ nō nimīū laudare : s̄ mediū fuare debem⁹. Et
ex his et alijs p̄ te sagaciter colligēdis p̄z euident̄ nouas festiuitates sc̄oꝝ fore re-
stringēdas. Nam et p̄ciliū Basiliē (put suo tpe patebit) notabilr decreuit mul-
tos dies festos institutos fore reprimendos. Si ḡ festiuitates sc̄toꝝ in foro. po-
tius et in choro vident̄ restringēde. nā si in foro impedit̄ suffragiū hūanuz. hic
impedit̄ obsequiū diuinū. Hinc iuxta quorundā opinionēs p̄sequentū benefi-
ciorum et officioꝝ de nouo fundatiōes et rōnib⁹ vident̄ vtentes. Nam sancti q̄
in celis sunt quemadmodū dñs eoz : bonoz nostroz non egent. et insup quia
mille anni ante oculos eoz pre dulcedie p̄fallentiū angeloz sunt tanq̄ dies he-
sterna que p̄terijt. ideo clamōre nostro nō delectant̄ grossissimo. sed nos egem⁹
suffragijs eoz que non festiuitatib⁹ pomposis et clamorosis et beneficioꝝ et offi-
ciorum fundatōib⁹ : sed puris p̄cibus obtinere poterim⁹. put experienter vidi-
mus in antiqs patrib⁹. Quid ergo faciem⁹ quoniā exp̄ienter vidim⁹ q̄ dicūt
laici et magis ipsoꝝ periti q̄ per nimietatē beneficioꝝ et officioꝝ grauatus ē to-
tus mundus. imo cleris apud deum. quod patet quia plura bñficia et officia

nouorum officiorum

portat clericus vnus. Quid igitur faciendum sit de rebus a domino nobis collatis ut fructus
 mur hic et temporalibus et futuris: appetit utique quod sancta et salubris sit cogitatio pro defunctis
 exorare ut saluantur a peccatis. ij. Macha. xij. et ipsorum peccata et nostra redimamus pijs ele-
 mosynis. de pe. dis. j. q. vj. Ab infirmis. de pe. dis. vj. s. j. an medium. S; i oibus
 questiois. Item. xxvj. q. vij. Ab infirmis. de pe. dis. vj. s. j. an medium. S; i oibus
 opibus nostris factis aut faciendis vtiliter propter damnum quod faciemus ut in diebus certi elu-
 gamus. ut le. et no. in. c. Iuuenis. de spon. Q oes qui transitis per viam habet calamitatem
 et miserie. pensate et quod melius sit horum suspirando considerare si centum aut mille vo-
 bis supersint aurei pro salute quorundam temporalium fidelium mutuari aut concipiendi: an ne
 multa maturaque deliberatione disponitis ut res potius valeat quam pereat. de ver. sig.
 Abbate. cum cor. Item ut mens vestra potius firmiter ratum et certum eligat et omne dubium
 ambiguumque repellat ita quod certo debitori aut depositario sagacitas vestra com-
 mittat ne de mutuo vel deposito doleatis. Q uanto consilio curiosis tractatibus mira
 dispositione. circographo. cautelis subtilissimis et exquisitissimis. plenissimis in-
 strumeto vel pignore certissimo. de restituendo vobis prouidebit ne ruinosam temporaliumque
 bona perdat. Hunc aperi oculos tuos quam leuiter. leniter. irrationabiliter. improuide-
 tu et alij. procedis in his que perpetuo. imo non tamen in vita sed pro morte durare volueris
 Nam nil certi morte. imo nil certi est quam illud vices quod tibi incertum est quid res per bene-
 ficio vel officio donata perpetuo profuerit clericorum longe futurorum exponat manum pro fu-
 tura. Et si presumis de futuris iuxta presentium clericorum mores putari fieri potest. ut. xlvij. di.
 s. necesse est. circa si. l. dis. Quis dyaconus. s. l. Quia vero. quam expient videmus quod liter
 beneficiorum et officiorum diuorum fructus redditus et puenit ut plurimum consumuntur et
 per peram ab antiqua prelatam demonstrat quod vno clerico multis beneficiis ecclesiasticis gra-
 uato. multorum hominum victus. indigentium. esurentium. sitientium. nudorum. exulium. capti-
 uorum clamantium. lamentantium. vtilitatem. et ciulantium pre inopia paupertate seu mi-
 seria per homines clericos inutiliter dissipant et per ipsorum res et bona inutiles deo et hor-
 minibus persone delicatissime nutriuntur. Quare per reus temporalium possessores rationabiliter
 puenit propter damnum ut res potius valeat et certi maneat et vtiliter pro durare videa-
 tur et fiducialiter exponat. propter damnum quod dicat Archidia. post scriptum Tho. de pe.
 dis. j. Non sufficit. ubi inter orationem et ieiunium et elemosynam ponit differentiam cum
 proprie sub oratione officia diuina ratione quorum beneficia ecclesiastica sunt fundata con-
 prebentur sic inquit. quod elemosyna habet vim satisfactoris et completi quam oratio et ie-
 iunium. et ideo dicitur ad Th. iij. Corporalis exercitatio ad modicum vtilis est. et elemosy-
 na magis videtur vtilis medicina peccati quam alia. Vnde Iohes os aureum dixit. put habet
 de pe. dis. j. Medicamentum fortius quod maxime operatur in peccata: hoc est in elemosyna.
 Et sic in preceptis medicine medicamentum multas quod habet herbas accipit. vnam autem
 dominatissimam. sic et in peccata ista herba dominatior et potentior est: et vniuersam
 ipsa efficit. vnde scribit Lu. xj. Date elemosynam et omnia munda sunt vobis. xij. q. j. Quia.
 in si. xvj. q. j. Decurias a populo. in si. et Dan. iij. Peccata tua elemosynis redime.
 de pe. di. j. q. vj. Ab infirmis. in pn. et Thob. iij. Elemosyna ab omni peccato liberat. et j. ad
 Th. iij. Pietas ad omnia valet. ad h. lxxvj. dis. Non satis est. Hunc videatis
 quid eligatis cum per elemosynam largiter in vita tradita ceteris paribus indubitater
 consequatur quam fine per quam tradiderit. habita tamen solerti discretionem quam ponit. xlvj. dist.
 Quiescamus. et in glo. Secus de beneficiis et officiorum fundatione quorum fructus dispo-
 nunt perpetui: et perpetuo possent. put per singulos videmus dies dormitando. osci-
 tando. tabescendo: et soporando deserviri. Et insuper put dictum est inutiliter expen-

De institutione

di: de quibus scripsit Hiero. in Amos ppham. Odi inquit dominus et proieci festinitates vestras. et non accipiam odorem cetui vestrorum. quod si obruleritis holocaustorum mata vestra et munera vestra et non accipiam et vota pinguium vestrorum non respiciam. Odit autem deus et non solum odit sed pericit festiuitates eorum quod non celebrant festiuitates diei sed suas. scilicet pro rebus pphanis. xxiiij. q. i. Odi. de quo etiam super dictum est Et vtinam taliter fundantes. dotantes. fructificantes et instaurantes beneficia vel officia non essent occasio tantorum malorum quod de fructibus et rebus ecclesie: beneficiorumque inaniter expensorum proueniunt: cum non sit nouum quod sepe quod prius fuit ad remedium tendat ad noxam et super presso bono succrescat malicia. de excep. Dia. cum 2 cor. li. vi. in glo. vii. Greg. moralium. liij. c. viij. cir. si. nos multum solliciti ne bona incaute faciamus. Ad quod nunc multum bona sollicite paganda propheta incitat dicens. Maledictus homo qui facit opus domini ne gligenter. Hiero. xlvij. Ad hoc vero ista perficiunt ut ante terribile iudicium subtile atque incomprehensibile examen: non solum mala que commisimus sed etiam ipsa si que in nobis sunt bene gesta timeamus. quia sepe in eius iudicio culpa esse deprehenditur quod virtus autem iudicium esse putatur. et vnde expectatur pia merces operis inde supplicium sequitur iuste ultionis. Item idem in omel. de virginibus ut bona dicuntur que aguntur cum magna cautela timeantur: ne per hoc quod a vobis rectum geritur: fauor autem humana gratia requirat ne appetitus laudis surripiat: que maxime fit in pomposis et insolitis festiuitatibus que foris ostendunt et interius homo a mercede vacuat. Hec ille. Et insuper proinde cum scriptum sit Neque communices peccatis alienis. i. ad Thi. v. lxx. dist. Miramur. Et insuper cautum est quod qui occasionem damni dat: damnum videtur dedisse. vt le. 7. no. de testi. si cut nobis. et ibi dicitur glo. vtriusque iuris rationibus et allegatōibus sufficienter fulcitur Si dat opera licite rei et adhibet diligentiam quam potest non tenetur de his que pinde sequuntur. sed si non adhibet diligentiam tenetur. Sed mihi videtur saluo iudicio sanior non quod raro vel nunquam tantam diligentiam adhibere poterimus ut clerici seculares vel etiam religiosi. et presertim plati maiores suis rebus bene vtantur. et ideo tutius (ut permittitur) foret per predictos temporalium bonorum possessores et donare volentes eligendos: putet ille qui habet filiam valde pulchram et delicatam et nubilem: tradat monasterio quod est vel esse consuevit dissolutum. hic pater non facit diligentiam: et erit occasio mali. si quod sequitur sed si tradidisset marito sibi competenti: securus percellisset. et ita sepe quod offertur deo in matrimonio spirituali recipit mundum. et persequenter dyabolus: et quod offertur mundo. id est in matrimonio carnali: persequenter recipit deum. et sic potest contingere etiam in alijs rebus inconsiderate deo et hominibus donatis. Vnde habemus exemplum Beati. xlvij. Dum patriarcha Jacob benedicitur esset filius Joseph filij sui dilectorum per cunctis alijs et ipse Joseph posuerit primogenitum ad dexteram latam Jacob in fine ut manum dexteram tangeret illum primo et alium a sinistris. vnde Jacob manibus cancellatis sinistram manum posuit super Manassen primogenitum. et dexteram super Ephraim iuniorē. et ita contra Joseph videlicet patris dispositos iunior recepit vberiorē benedictionem. et sic per paritatem ordinationem sepe filij vel filie positi ad dexteram ut credunt. quod ad monasterium vel clericatum. et tales minus benedictionis reportant: et ad sinistram positi: vicem ad seculum cum matrimonio minus benedictionis accumulāt. de quo dicit propheta. Uxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tue. filij tui sicut nouelle oliuarum. etc. Ecce sic benedicitur homo qui timet dominum. vnde dicit Paulus. Et saluabitur mulier si filios genuerit. i. ad Thi. v. et. xxiiij. q. ij. Tunc saluabitur. et sic sepe videtur quod intentio bona non excusat malum opus. quod sequitur. i. q. j. Non est. de quo de pe. et remis. c. iij. in glo. penul. Et pro promissorum intelligentia saniori perpēdendum est ex quo veritas per iudicat opinionem. vt le. 7. no. viij. di. Veritate. ergo fortius dubitationi cum opinio sit medium

nouorum officiorum

Inter scientiā et credulitatē: ut no. Archid. xxiij. q. ij. vides. nam Xpus veritas est Joh. v. de pse. dis. v. De spiritu. cū pcor. et nil ita veritati prius sic falsitas que est veritatis imutatio: ut dicit lex in Auten. de instru. cau. et fi. in pn. coll. vj. vbi glo. similr dicit: qd veritas hūana dici pōt noticia certe rei: maxie p visu. alle. insti. de gradi. §. Nacten. et cognito vno prior: cognoscit et reliquū. ff. de accu. et inscrip. l. Qui accusare. insti. de his qd sui vlt alie. iur. st. §. Videam. Est autem scientia alicui rei nō fallax cognitio. xxiij. q. iij. §. Non g. Et scire est rē p cām vlt expientia cognoscere. de pe. dis. iij. In domo. cū pcor. S; credulitas est idē qd psumptio. vt. le. et no. in. c. Quosdā. de pben. et interdū ponit p scia: et crede re p scire. de re indi. Cum olim. et nouell. ibidē sup. §. Sicut credim. et p pbū credim. papa rīdet certe p sultationi. vt de sen. exē. Si clicus. li. vj. de sepul. De vxore. cū pcor. et inter credere et nō credere ē mediū: vitz dubitare. vt no. spe. de positionib. §. Serto notandū. §. S; nunqd vbi iuraf. Ex his collige qd du biū est minus qd opinio. et dubiū in se continet aliquid certitudinis. Ex qd dicit In his qd dubia sunt: quod certi est tenere debemus. et comparatiuus presups ponit positiuū (put pdictū est) et in dubijs sequimur id qd ē minimū. ff. de le. iij. minim. ff. de re. iur. semp. et Archid. de sepul. c. ij. li. vj. in q videt qd in dubijs sunt grad. Nunc ad ppositū: cum g nō sint tm opiniones et credulitates: imo dubiū est quid pficiat nūc aut magis in futurū bñficiū vlt officiū vt pmittit in stitutiū assumam veritatē que p iudicat opinioi silr et dubio. et illa veritas dicit qd vni de minimis meis fecist: mihi fecist (put ptractū est) q ppe diē de opibuf pietatis et pftim de elemosynis: cū dicat de calice aq frigide. de q vox veritatis clamat in ecclia: sicut aq extinguit ignē: ita elemosyna pctm Eccl. iij. et ad tri buendā eam cur pigri estis qn h qd iacenti in terra porrigit sedenti in celo da tis vt dicit Greg. in qdrigenario. et iō elemosine sunt fabricis ecclie et ornamen tis pponende. xij. q. ij. Glia epi. et ppter opa pietatis exercenda q maxime cōsi stūt in elemosynis: et in redēptionē captiuoz res eccliaſtice sunt vendēde. xij. q. ij. Aurum. et duob. c. seqn. et a maiori et fortiori p redimēdis aīabz a purgatoriū carceribz: cū sint pcioliores corpibz vnuerſis. xij. q. i. Precipim. et omibz alijs rebz et corpibz. vt le. et no. de eta. et qli. c. penul. et in glo. j. Itē cū elemosyna mag sit cū puidencia faciēda: ita vt primū p seipo. de pe. dist. iij. §. ij. et. c. Qui vult. prouideat g primū hō sibi ppi de rebz sibi a deo collat: rpaliter: et postea spūaliē per elemosynas. et nō sancto Francisco q in cel est (put asserūt paruoti cū omi bus alijs sanctis. et p pns bonoz nroz in pomposuz festū expositoꝝ vlt exponēdo rum nō indigēt put ptractū est. s; pur p cibz placant. et silr elemosynis honozifi cant: put colligit ex pmissis. ibi vitz. qd vni ex minimis meis fecist: et. et iō si res mee iā donate ipsi ecclie vlt donāde itez vendēde sunt et alienāde pro corporū: imo potius p aniārū: imo potissime p ppe anime mee salute. ad euitanduz cir cuitus. vt no. in. c. Auditor. de resc. i. Cle. statim sine circuitu in q possent eue nire plures intricatiōes et extricatiōes. impedimēta. necnō occupatiōes. vñ cer tum eligā et de rebz meis faciā elemosynā. Et licz vtrūq bonū sit: videlicz fun dare beneficia vlt officia ex vna et dare tantā quotā p q pnt fundari bñficia vel officia paupibz in liberā elemosynā ex altera. vñ tamē multū prestanti. et igit eligibili et certius. Tene g certū et dimitte incertū: put ptractū est. Nā nil cer tius est qd q xps iudicatur viuos et mortuos: obmissa et neglecta pietatis opa iudicialr et indignāter obijciēt: dū dicit Esuriui et nō dedistis mihi mandare. sitiui et. Itē in ignē etnū. Math. xxv. sed non obijciēt neglecta scō Francisco

De institutione

vel alijs sanctis qualitercūq; non impensa. Nec obstat. put quidā dicūt q; pie do-
nata clericis vel religiosīs in modū beneficij vel officij pceptura sint elemosyne qd.
nullo iure videt̃ cautū. Nam q; clericis dat̃ p̃t officia diuina. nūc aut in futurum
celebranda: stipendiū eoz. d̃r. vt de cle. nō resi. Quia nōnulli. i. q. i. Clericos. et
c. ult. z als p mltā iura q; pus in alia collatōe nup dixi allegāda. Dicūt autē ele-
mosyna fin Tho. li. iij. di. ij. q. i. Opus. qd datur alicui indigenti ex cōpassiōe
ppter deū. sed fruct⁹ bñficiōz nō sunt hmoi. nec dant̃ p talē modū nec dant̃ sp
indigētib; s; vt plimū clericis abundātib; vel vt abundātiōres fiant z nō pure
ppter deū. s; vt celebrent officia diuina. put p̃tactū est. z talr clerici locant opas
suas. Non dubito tñ si q; cl̃ico pauperi aut depaupato faceret elemosynā bo-
nam cū nō sit tam apt⁹ ad laborandū vel negociandū. put laici. vñ pmissum est
per iura sufficienter vt cleric⁹ satis in sacris nō egeat: cū null⁹ sit ordinād⁹ nisi
habeat vñ viuat. als ep̃s q; cū ordinauit coartat vt sibi pvideat. put le. z no. d̃
preben. Si ep̃s. li. vj. Constat tñ summe quondā fuisse necessariū in ecclia pri-
mitiua qñ nōdum taliter vt modo fides fuerat firmata. et gens per mundū co-
p̃iosior erat multiplicata. vt plures fundarent ecclie z monasteria: prout legi-
t̃ de sancto Gregorio qui solus in sicilia sex construxit monasteria: z in vrbe septi-
mū in quo se fecit monachū. qd qdē monasteriū (vt de alijs taceam⁹) quondā
et p̃tū tpe suo copiosa floruit monachoz mltitudine. z hodie patenter appa-
ret in ipsius mōasterij dispositione. z ego vidi in dieb; meis q; idem monasteri-
um vix vnū cum priore nutriuit monachuz. z aliqñ nullum: quia cardinales p-
ut p̃mitti p cōmendas talr monasteriū cū mōachis comederūt. Item legi-
t̃ de eodem Gregorio q; virginū tria milia Rome pauit sub regula. i. regulari statu
et nūc in tota Roma i regulari z seclari statu ad regulā apte tot vix iuenirētur
virgines. Et forte rō subest q; quondā homines ad omē opus erant fortiores q̃
modo sint. et nunc fragiliores ad om̃s virtutū actiōes. xxij. dif. Fraternitat̃.
Legi-
t̃ tñ insup de Gregorio q; in elemosynā residuas q̃s habuit exposuit facul-
tates. z dum esset summ⁹ pontifex bislenos nūmos angelo: z scutellā argenteā
naufra-
go. z opa pietatis maxie exercuit et paupes in lāguentiū membrorū suo-
rum corpusculo. Et itez ad ppositū redeūdo q; nō solū in dicto sancti Gregorij
monasterio s; qñ in omnib; eccl̃ijs z mōasterijs in vrbe: imo p totū orbem reli-
giose ppter facultatē z hoīm deuotoz defectū deficiūt p̃sone. Ig̃it ad p̃ncipa-
le redeundū non faciam⁹ nouas eccl̃ias: monasteria vel capellas seu altaria: be-
neficia vel officia. q; euident̃ appet q; antiqua vix p̃fuari p̃nt in esse prior: ac
in structura quondā solenniter instaurata. sed iā creatis institutis z destitutis mi-
sericorditer subueniam⁹. Item licz vtrunq; sit bonū put p̃missum⁹. scriptum tñ
est q; bono semp melius inueniat̃. vt. ff. de p̃bo. ob. l. Ubi autē. z qui bōa agūt
si meliora agere deliberāt. z p⁹ deliberata nō faciunt: licz in bonis priorib; p̃se-
uerent in p̃spectu tñ dei ceciderunt ex deliberatiōe. xvij. q. i. Qui bona. quis au-
tem dubitat q; sicut cōmunis vtilitas priuate est p̃ferenda. sic mai⁹ bonū mino-
ri bono. de regu. Licet. et sicut bono meli⁹. sic meliori optimū semp est p̃ferēdū.
lxiij. dif. Metropolitano. in auten. de mona. s. ordinationē. et ar. ad idem. ff. de
ver. ob. l. Ubi autē nō apparet. Unde si centū tibi sup̃sunt aurei pro salute aīe
tue expendēdi: z vides p sarracenos xp̃i fidelem incarceratū. z p tanto z nō ali-
ter liberandū. Item perpendis bñficiū vel officium de brā virgine vel alijs
sanctis creandū. ecce ne propter pompam eligas secūdum vbi nulla videt̃ ege-
stas et respuas primū vbi cōcernitur exquisita necessitas. Ecce proba te ipsum

nouorum officiorum

ne eligas tibi facere nomen perpetuum in superbia creando beneficium vel officium sicut fecit Eleazar. 1. Macha. vi. et hic ut sibi nomen faceret. i. famam perpetuam voluit mori pro populo. et interfecit elephantem et seipsum: et mortuus est in corpore et anima. quia pro nullo bono malum fuerat faciendum putatum est. Sic sincere proinde ea sinceritate qua sinceri tuis operibus volueris saluari ut eligas tutius ut citius salueris. Et nunc redeamus ad principale: videlicet de beneficiorum vel officiorum multitudine. et hec indubitanter fuit primordialiter regni Bohemorum destructionis causa. quia multum impatienter videbatur laicis: imo terrarum periculas nimium grauatas per pensiones clero censuales. Nam vix fuit pedis passus per omnes regni districtus ubi clerus non habuerit tributorum vel aliarum pensionum fructus. et veritas est quod in eodem regno excellenter frequentissime iugi laude celebriter diuina celebrabantur officia vigilanter incessabili voce. sed quid demum fiat si per singulos annos et dies huiusmodi pensionum exactio non minuent omni bono. sed sollicitissimo studio reditus et puentus ecclesiarum monasteriorum beneficiorum et officiorum per omnes angulos terre vigilanter sint in augmento. ecce ne finaliter inde contingat. et ne clerus nimium emungat et eliciat sanguinem illorum videlicet quorum vititur laboribus et coniunctarum personarum amoribus. et de illo non contentus sed eisdem censitis per censuras ecclesiasticas pro non solutionibus et aliunde grauiter per eundem grauatis et reaggrauatis eos ulterius per brachium seculare grauare contendit putat pharao populum israeliticum in egypto crudeliter afflicto. ut Exo. ii. imo sincere proinde crude-
lius. Nam populus israel pro labore luti et lateris flagellis fuit cesus ut Exo. v. sed clerus illos cum inquilinis colonis: et familia excommunicationis mucrone. qui tamen pro peccato mortali multum graui foret infligendus. ut le. et no. de excep. 1. 1. li. vi. et ibidem plene per Archid. in glo. 1. contumacie. cum sit maior non tamen flagello predicto sed omni pena mundi. ut. xxii. q. ii. corripiantur. angariare pro reprobis et vilissima pecuniarum debito non cessat. et demum fortassis eorundem tanquam illorum miserebitur deus eruet eos de manibus tribulantium eos. et igitur dixit Job. c. xxxi. in fine. Si aduersum me terra mea clamat: et cum ipsa sulci eius deflent. si fructus eius comedi absque pecunia: et animam agricolarum eius afflicto: pro frumento oriatur mihi tribulus et pro ordeo spina. Et Grego. moralium. xxi. c. xxi. Clamare quippe terram contra regentis iusticiam rationabiliter subiectos dolere et cetera. et exinde oritur regentibus talibus tribulus et spine. id est gehennales pene. Et maxime ex eo quia ut dixit Beda: vident homines coloni et consili quod clerici non sicut condecet spiritualiter viuentes sed secundum carnem militantes. qui et domum orationis de lapidibus viuus constructam faciunt speluncam latronum esse actibus suis qui arbitrantur questum esse pietatem. et cum debent de euangelio viuere secundum quod viuere decet christianos et suos dei sed non faciunt sed diuitias congregant et possessiones acquirunt. nonne dicit spelunca latronum factam esse sub illis ecclesiam. Nec ille. et h. 1. xvi. q. vii. et hoc diximus. Unum quidam diues dum per suum curatum siue plebanum sollicitaret ut de suis bonis a domino sibi collatis pro remedio salutis anime sue perpetuum ordinaret anniuersarium pensionibus fructibus et alijs pertinentijs fulcitum. et hoc per ecclesiam suam et suis sacerdotibus fructificet. qui quidem diues respondendo non inquit intendo in penis inferni nec purgatorii manere perpetuo. quare perpetuo non indigebo humanitatis remedio: et mox dispersit et dedit pauperibus et thesauri fudit in celo: ubi nec erugo nec tinea demoliri potuit. Mach. vi. Nam ille sciuit prout informatur plene scire potuit quod homines putes elemosinarum largitiones largiter et libere per viuis et defunctis emanantes effectualiter et indubitanter (seruatis seruandis putamus est)

sunt proficientes. Item nouit diues predictus q̄ donationes post mortē ordi-
natione et dispositione viuoꝝ procedentes respectu iam dictarum donationū
sunt quasi mortue vel om̄ino steriles. prout hec doctores pie de vita sancte Lu-
cie ⁊ matris sue firmiter asseruerunt p̄conizantes. Item forte sibi constabat q̄
scriptum est. cli. di. s. j. q̄ per elemosinā presentis vite subsidia eterne claritat̄
premia a domino percipiam⁹. vtrunq; enim pietati. id est exercenti opera pieta-
tis promittit. de quib; si plenissime volueris informari. Vide Dige. in ome.
quinta feria infra octauas Penthecost. sup illo. Conuocatis Iesus. xij. disci.
Luc. ix. et vltra medium. ⁊ eundē sabbato sequēti sup illo Surgens iesus. Lu-
ce. iij. vltra mediū. Et exemplū vidimus in Thobia verissimū qui vtriusq; vi-
te consecutus est premiū. Scis vtiq; put le. ⁊ no. de ose. di. j. c. j. q̄ Salomon
edificauit templū cum diuino cultu ingiter in eo celebrādo celebriter fundatur
et hoc per eximias sacerdotū leuitarum et cantorū turmas celeberrime perfici-
endum. put legif. ij. Paralip. vij. ⁊ viij. de cui⁹ insup multiplicib; edificiorum
et edificantiū sumptibus et expensis. ibidē ⁊. iij. Regū. v. ⁊. c. sequēti. ⁊ de suis
innumerabilib; abis ⁊ sumptib; habetur. c. iij. s; de suis elemosynis me legisse
nō recolo: sed q̄ deū offenderit p̄ alienoz deozum cultum bene perpendo. et q̄
saluus sit: certam scripturā nō reperio. nisi q̄ legif. ij. Reg. vij. vbi dixit dñs p̄
Nathan prophetam ad Dauid inter cetera de Salomōe filio suo et stabiliā thro-
num eius vsq; in sempiternū. ⁊ ego ero ei in patrē. et ipse erit mihi in filiū. Hic
dicit magister in histo. et hoc pmissione conficit. id est oppinat vel coniecturat
q̄ salu⁹ sit salomon. Et ex quo maiores mūdi doctores de sua salute discordant
ego mihiq; similes hesitando merito palpitabant. Sed quid dicam: nam fm
Bedam vbi supra p̄sentis vite subsidia: quia diues erat valde sup om̄es reges
terre nimis abundāter possedit. sed eterne claritat̄ p̄mia q̄ de elemosinis ⁊ ope-
ribus pueniūt pietat̄ nō obtinuit. Quid ḡ templi p̄structio ⁊ cantoz ⁊ sacerdo-
tum ⁊ leuitarū institutio sibi p̄fuit. aut hodie pderit: cum nō tantū tēplum sed
om̄is ornat⁹ ⁊ cult⁹ diuin⁹ in eo p̄ eundē Salomōē institut⁹ cessauerit. et sic
cessarunt templa: necnō om̄es dom⁹ dñi per totū Bohemie regnū: ⁊ om̄is veri
dei cultus saltē publicus in eodē. ⁊ possibile creditur q̄ et taliter in alijs terre
climatibus cūenire posset: prout nunc apud nos in pluribus monasterijs ⁊ ec-
clesijs collegiatis: parrochialib; ⁊ capellis p̄ gentes Switensii ignis voragi-
ne et al̄s miserabili deuastatiōe iam penitus inhūaniter apparet consumptis.
et diuin⁹ cultus ⁊ om̄is officioꝝ ornatus in eisdem defecit. deficientib; vtrius-
q; sexus personis: que carent ⁊ carere necnō exulari compellūtur eiusdē inuasi-
onis occasione p̄sentib; ⁊ longe futuris acquisitis ⁊ aquirendis sine spe radici-
tus alimentis. Sed nō dubitam⁹ quin pietatis ⁊ p̄sertim elemosynaz ponde-
ra que iam man⁹ pauperū deportarunt ad ethera ab oībus ignis ⁊ maledictio-
nis corrosioni⁹ sint secura. ⁊ hoc vidim⁹ in iamdicto pauperculo Thobia: quē
hic in alio seculo vere felicem fecere pietatis opera et vltra Salomonis diui-
tias potentiā ⁊ sapientiā incunctāter p̄specim⁹ fm scripturas eterna recepisse
premia. Ad que nos pducatur diuina magnificentia: apud quē sunt gaudia: per
infinita seculoz secula semp benedicta Amen.

Finis.

De oblatis et solutis pecunijs pro pre-
benda seu beneficio in ecclesijs vel monasterijs percipiendo.

De simoniace prauitatis rabies

c per sanctorum patrum traditiones tam detestabiliter describatur: quod nisi
mirum bonarum mentium discussio in verisimilibus commercijs inges-
miscendo terreatur: licet in eis culpa minime reperiatur. unde talis
casus proprie nuper accidit qui hoc themate denotatur. Quidam clericus abun-
dans sine beneficio prospiciens tenue beneficium vacans: offert libere centum
aureos in fine ut sibi offeratur. et ista pecunia in usus utilitatem et augmentum be-
neficij perpetuo conuertatur. Ex aduerso comparat clericus similiter beneficio carere quod li-
bere petit beneficium sine pacto: sperans ut asseruit se per idem beneficium competenter susten-
taturum. Ex hoc themate alius correlari deducit casus qui ad religiosorum monasteria
ut infra videbitur dilatat. Et nunc queritur cui inter hos cum ambo sint sacerdotes hoc be-
neficium videatur offerendum. Sed quod non primo sed secundo sit offerendum per quem sine pacto
simpliciter et de plano permittitur fore petitum. Nam quod aliud est simonia nisi studio-
sa cupiditas emendi vel vendendi spiritualia vel spiritualibus annexa: secundum Glossam in eo. tit. et alij
concordant summiste. Et hic proprie fit talis tractus: do ut des: soluam tantam pecu-
niam ut mihi conferatur tale beneficium abundanti: et pauper repellatur. et per hoc be-
neficium inops restauratur. Non est autem tamen malum faciendum ut bona inde sequuntur. ut
le. et no. de usu. super eo. cum per cor. Et est Brocard. Nam scriptum est quod in com-
paratione simoniace prauitatis cetera crimina pro nihilo reputantur. i. q. ult. c.
ulti. et igitur heresis dicitur ut le. et no. lxxix. dist. Si quis pecunia. unde videtur
quod metu penarum criminis huiusmodi. illi taliter pecuniam offerenti nullo modo sit offerendum
Credimus tamen pie procedendum si nullus esset qui beneficium huiusmodi propter suorum fructuum tes-
tuitatem peteret. et si quis ad petendum in nullius iudicium prederet ne beneficium
diutius in sui detrimentum vacaret: et ministro et ministerio seu obsequio soliti sa-
crificij careret ut sibi offeratur. quia beneficia propter officia patenter constituta simpliciter et fun-
data videntur. ut per de offici. vica. c. ult. cum per cor. Sed trium videtur fore verum. Et quod
persone pecuniam offerenti ac effectualiter tradenti in casu tali sit conferendum po-
tius. Et ad hoc probandum expedit ut producantur vera et verisimilia: et alia suffra-
gia concurrant mendicata: cum aduersus appareat rationabilis. Et primo sic.
Nam non semper persone sed ecclesie prouidemus de persona prouidentiori vel utiliori quod
proprie videtur in ecclesijs maioribus metropolitanis et cathedralibus multum hactenus
sincere perpensum: ubi summe perpenditur persone nobilitas aut potentia seu diuini-
tie. ita ut ecclesia non nutriat personam: et huius persone coniunctas personas in mille
generationes impotentes. pauperes. nobiles. et inopes: sed potius ut ecclesia
nutriatur et suppressa releuetur. aut releuata fertilis. felix. et abundans. in for-
ma. statu: necnon habitu consuetis conseruetur. et hoc multum eminenter apostolus de
um et homines commendat in. c. Constitutus. ij. de appel. et ibidem in glo. iij. et Jo.
an. et alij doctores super eandem scribentes Hieronimum et alios ecclesie monar-
chas allegatos. Et nisi per singulos dies humane sagacitatis curialitatisque p-
uidentia ecclesie et ecclesiarum beneficia tam maiora quam minima vel modica res-
taurarentur: instaurarentur: conseruarentur. et in suis fructibus: redditibus et puen-
tibus refocillarentur et suppressa reedificarentur. prout his diebus per guerrarum. litium. pre-
liorum. necnon alluionum. diluuiorum. inundationum. catbaractarum et aliorum insolitarum
m 4.

De oblatis

tempestatū seu casuū infortuitoꝝ squassationes ⁊ insult⁹ dilaniata cōcernunt demū ⁊ breuiter deficerēt: ita q̄ singula bñficia singularib⁹ personis put instituta sunt nō sufficerent: prout p̄sentibus tempib⁹ videt in comitatu Churiceñ. et extra vbi nō tantū minora beneficia sed sūt collegia: necnō vtriusq̄ sexus religiosoz monasteria per Switensium ibidem vicinorū montanoꝝ cum cōplētib⁹ de anno dñi. M. cccc. lxx. et sequentib⁹ inhūanos crudelitatis insultus hostilitatis impetu sunt ferocitatis desolata. ⁊ dom⁹ dei multipl⁹ igne durissimo cōcremata. vnde videt q̄ beneficiū qđ quondā cōpetenter nutriuit vnū clericum put duo nō sufficiant vel tria p̄gesta fidel⁹ in vnū. Et igit̄ iste clericus abūdās offerens centū aureos nō videt peccare. Nam p̄mus fundator huius beneficii obtulit: ⁊ dedit pecuniā in finē: vt p̄ stipendia sufficientia crearet prebendam. et si hoc fundator nō fecisset: ⁊ effectualiter pecuniā tantā nō soluisset ep̄s hoc altare seu capellā hui⁹ beneficii nō p̄secrasset: vt le. ⁊ no. de p̄se. eccle. Cum sicut. cū p̄cor. ⁊ igit̄ p̄missiones ⁊ solutiones hui⁹ p̄ beneficiis ⁊ ecclesiasticis augmētandis aut restaurandis: nō sunt simoniace prauitates. sed sunt prauitatū q̄runcō q̄ repulsionēs. Nam scriptū est q̄ p̄pter inopiā multi deliquerunt Eccl. xxxij. et fr̄es hominū paupis oderūt eum. insup ⁊ amici p̄cul recesserūt ab eo. Prouer. xix. P̄uissum est autē in iure ⁊ notabil⁹ cautū ne clericus egeat in improbum clericū: ⁊ paup nō p̄moueatur ad sacros ordines nisi habeat beneficiū sufficientē vnde nutriat. de q̄ de p̄ben. Si ep̄us cui. li. vj. Nam p̄ alijs hominib⁹ paupib⁹ q̄s elegit in hoc mūdo Jaco. ij. de p̄ben. venerabil. Clericus mendicās dicit infelix. xxiij. di. Dyaconi. Nec obstat q̄ p̄nūc clericus paup vel bñficiū nō hñs offert se p̄tenturū in bñficio. ac si dicat. P̄ctū est fieri p̄ pla: qđ eque bñ pōt fieri p̄ pauciora. vt dicit p̄hs. viij. thopicoꝝ. P̄ctū est si alicui clerico datur pl⁹: dum ego pro minori salario idem officiū ⁊ obsequiū ⁊ ministeriū aut sacrificiū sum facturus. Sed illud in hoc videt p̄p̄dendū q̄ ille clericus paup aut diues nīhil offerens nō p̄mittit imo stare intendit in bñficio modico p̄tent⁹: ⁊ p̄seueratur⁹. s̄ dū occurrit sibi pingui⁹. contrit⁹ ē laque⁹ ⁊ nos liberati sum⁹ Quis ergo dubitat q̄n beneficiū sufficientēs sufficientes sibi q̄rit possessores. s̄ insufficientēs aut debile aut macrū refutāt paupes potius ⁊ p̄sequēter diuites. Vtilis tñ est sed est rar⁹: ⁊ tamē non rarū q̄ q̄nq̄ exigua bñficia ⁊ quieta sibi conquirunt clerici p̄nūc impinguati: dilatati: incrassati per ecclīaz curatarum onera dispendiosa. et hui⁹ clerici suos fructus faciūt ⁊ accumulāt p̄ solertē diligentia et se faciunt abundātes: ⁊ hui⁹modi bona tanq̄ hereditaria ipsorum dicuntur propria. ⁊ dicūt peculiū clericoz aduentitiū. ⁊ de illo disponere pōt. vt patz de pecu. cle. c. j. ⁊ q̄si p̄ ro. Sed hec nihil ad p̄positū. Item nōne videt inter illos duos clericos beneficiū petentes in eligendo magna discretionis ratio. Nam per vnū idem bñficiū qđ sunt perpetuo ⁊ ad tempus p̄petuum fundamētali⁹ ex institutione fundatoris aut ex suo testamēto fundatur: vt ex inde p̄sona p̄petuo sustentaret deo iugit̄ fruens. ⁊ bñficiū seu obsequiū cōpetenti⁹ imo securius p̄ bonum bñficiū q̄ p̄ tenue. ⁊ p̄ larga stipendia poti⁹ q̄ p̄ modica. put videt in omib⁹ mōdalterijs vbi a fructu frumētī vini ⁊ olei fideles xp̄i p̄fessores abundāter p̄uisti abundāt⁹ p̄ficere pōt in iniūctis sibi bñficiorum onerib⁹ sibi debitum obsequiū: sed patientia pauperū nō peribit in finē. videlicet mundi. sed intantum p̄manebit q̄ ipatientes sunt eoz labores dñi cult⁹ ⁊ declinātes in obligatōes: ⁊ adducet dñs illos cuꝝ opantib⁹ iniūctatē. p̄s. cxxij. Dilare enī datorē diligit d̄s. ij. Corin. ix. et. xxij. q. vi. s̄. Ex his. Scriptum est autem q̄

et solutis pecunijs

evidens ratio alicuius rei non minus attendenda est quam lex. ut. C. qui sit lon. con. l. 1. ff. de iur. pa. l. Adigere. §. quis. et nota quod ubicunque habet locum ratio. ibi et lex ff. de interdic. l. 1. Proprie autem dicitur que necessario vel probabiliter inferitur: ut no. ff. de leg. l. Non enim. ff. de inoffi. pcur. testa. l. si. put hic inferre rationabiliter quod beneficio tenui per diuites melius promittitur et in futurum prouidetur. Item nota quod huiusmodi donationes fieri possunt bono modo: de quo non dubitamus similiter et receptiones In casu autem quo dubium esset: quo animo fierent: in meliorem partem sunt interpretanda. ut in reg. iur. Estote. et ut res de qua agitur potius valeat quam pereat. de. §. sig. Abbate. de si. instru. Inter dilectos. et in re dubia benigniorem interpretationem sequi debemus. ff. de his que in testa. de len. Et si iudicare debemus magnum ut paruum. Act. r. et. 1. De. 1. de iudi. Nouit. hoc est ut inter magna et de magnis iudicemus beneficijs sicut de paruis. et contra. Audi quid factum est quondam in ecclesia Constantien. que olim vacabat per obitum Henrici primi. de Thann de anno dñi. M. cclxviii. electus est post eum Erhardus secundus natus de waltpurge suus imperatoris Friderici secundi cancellarius propter ipsius abundantem diuitias et ecclesie paupertatem quam mirifica in diebus suis perfecit magnificentie bonitatis et pietatis opera. nam primus edificauit castra in Gottlieb radicem et pontem ibidem et de suis proprijs bonis emuit multa castra: villas: rivos: possessiones: curtes: et decimas pro septem milibus ducentis et triginta sex marcis argenti puri ponderis Constantien. et structuras insuper preciosissimas perfecit: et annis viginti quatuor cum medio feliciter presedit. Et de anno. M. cclxxvi. kal. martij in domino dormiuit. Et si in hoc casu simoniace pestis immanitas in spe vel in re fuisset perpetrata nimis magna propter reorum ingentes circumstantias et bonorum donatorum magnitudinem ac personarum conditionem foret ponderosa mole trucidanda. sed absit quod tam magnifici virique venerabilis opera gloriose: aliter interpretemur: quam in illius cuius magnitudinis non est finis. laudem laudabiliter commendanda foreque patrata: et memoriter perpetuo conservanda. Et nunc ad propositum redeamus et ad probandum nostre considerationis intentum alius quasi commune per mundum producamus casus. Nam sunt monasteria presertim monialium que in civitate non sunt tam abundantia que sibi singulas occurrentes femellas absolute et nude recipere et nutrire valeant sub regulari disciplina. ecce quidem monasteriorum presidentes si sine omni compulsionem: et sine omni compulsionem gratias et gratanter recipiunt femellam. put intrare volentes similiter in tali forma donare gratis non pretemunt id quod consuetum est dari per alios in tali monasterio: simonia non committitur quo ad ecclesiam militante. Et hoc post multa concludit Henricus boijch in. c. Infantum. de sumo. Aut etiam possunt dicere conventuales. sumus certe pauperes non habemus ut te nutriamus. sed si vis manere nobiscum tecum feras unde viuas. ita tamen ut talia fraudulenter non dicas. ita no. i. glo. sa. 1. c. Quondam. e. ti. et si hic duo modi iam tacti seruari non possent in bona conscientia: quasi omnia et singula monialium monasteria in tota germania destruerentur in bonis temporalibus sine quibus spiritualia subsistere non possunt. ut de trasla. Inter. et destruerent in personis et irrecupabilia sustinerent damorum pericula. Et iterum redeamus ad propositum. Nam talis offerens pecuniam non compellitur pro beneficio restaurato potest similiter petere beneficium sic illa monialiter et potius et sibi concedi potest sine simoniace prauitatis scrupulo. et si beneficium put premittitur est inops et de solatio propter causas preassignatas: etiam de maioribus ecclesijs potest esse conferendum abundanti et offerenti quam pauperi clerico modicum vel nihil habenti: et per suam presentiam beneficium non releuaret: sed potest in suis principijs negligentia vel careria plene destrueretur. Nam vidi sepe clericum propter inopiam sibi beneficium penitus cedente: et ad aliorum

De oblatis

abundatium clericorum: videlicet pastorum aut curatorum seu plebanorum obsequia se transferentē. Sed quid si tales clerici beneficium petentes essent eque diuites et abundantes. Atque dicerem hoc inops beneficium fore dandum offerenti et danti pecuniā (ut prius) propter futuros beneficij profectus nisi vnus esset multum peritior alio: in quo causam peritiae foret deferendum. ut in. c. De multa. de preben. esset tamen perito tali securius consulendum: quia in ipso non esset spes perseverandi cum tali beneficio ut laboraret de vberiori sibi prouidendum. Et si summopere debemus intendere ut ecclesiastica beneficia in sua integritate permaneant. ut de pbe. Maioribus. et hoc intelligitur tam de maioribus quam minoribus. et idem iuris est in vtrisque ut no. ibidem. ergo similiter laborandum est ut destructa ad suam integritatem perueniant: cum idem iuris sit de toto et parte. j. q. iij. Si quis opus. xij. dis. Non de cet. ne quod seculo deo fuit dedicatum ad humanum usum inutiliter perueniat. de re. iur. li. vj. Nec obstat putatum est quod hic sit studiosa cupiditas emendi spiritualia. nam non emit hic ut sibi acquirat aliqua proprietatem rei spiritualis sed emit pro re publica ut similiter ipse et sui successores utantur in hoc beneficio perpetuo tam utili commodo. Nam ecclesia aut ecclesiastica beneficia funguntur iure reipublice et utili commodo. Nam ecclesia aut ecclesiastica beneficia funguntur iure reipublice et iure minoris prout no. in glo. magna. de in inte. resti. Auditis. et igitur salubrum eis videtur succurrendum. Nam quis dubitat quoniam abundans clericus possit fundare beneficium: et fundato et confirmato beneficio per episcopum confirmatorem se petit institui. et hoc nullo iure prohibetur. sic similiter aliquis pro filio suo vel fratre fundat beneficium et presentabit eodem tanquam patronus ad idem beneficium. ut no. spe. de iurepa. p. Sed nunquid filium suum. et Jo. an. in. c. Consultatoibus. eo. ti. Nec obstat illa que dicuntur per Jo. in summa. li. j. ti. j. de sumo. q. l. que talē ponit questionem in forma. Quid monasterijs ubi nullum pactum interponitur ingredientibus. est tamen taxatum quantum puella ingrediens dare debet. ubi dicitur quod talis taxatio reprobat. allegat Hostien. et. c. Sicut pro certo. et. c. Intantum. in fi. de sumo. idem dicitur seruandum si pactum interponatur de tali consuetudine obsequanda quia simoniacum est. eo. titu. Veniens. Idem dicitur: si gratis recipiat et postea compellatur receptus ad tales consuetudinem seruandam. allegat eo. ti. Audiuimus. et. c. Jacobus. et finaliter concludit Si autem absque omni conditione et compulsionem datur gratis: quod consuetum est non committit simonia. sed de intentione deus indicat. Nec ille. Et ille finis bonus est. et per discretorum hominum sagacitates et industrias per talē modum: et put. s. tetigit Henricus boijch. si voluerimus omnis homo videtur securus et saluus est: et in idem redit finaliter omnis practica si intentio bona est: quia vtrique non est modus quod in omni monasterio recipiatur homo nudus: praesertim ubi mulierum est conventus. verba igitur prouidentur exprimamus: ut bonus fiat receptionis apparatus. Nam volentes baptizare et baptizantes et baptizandi sunt intentionis vni. et nisi per bonam formam proprie fuerit nihil est quod agitur. ut in. c. Maiores. de bap. cum scor. sic in donatione principali illi abundantis clerici et consequenter in receptione monachali si rite formatur verborum forma manente commercij dispositione indubie tollitur omnis dissensionis nostre displicentia. mentem autem nostram solus nouit dominus. Scriptum est enim. Intentio iudicat hominem. xxij. q. ij. Humane. et de sensibus enim et voluntatibus iudicat deus. xxxij. q. v. c. j. s. Ex autem. in fine. Nam et maleficia voluntas et propositum delinquentis distinguunt. ff. de furt. l. Qui in iure. in pn. Nam veritatis sinceritate radicaliter perpena hec monialium monasteria non sunt aliud nisi pauperum nobilium vel aliorum honestorum ciuium aut burgensium quondam in felicitatis humane degenant et nunc deficientium xenodochia seu hospitalia. nam tales liberorum germen multum

et solutis pecunijs

dine grauati nō possunt singulis prout quondā suis pgenitoribz aut parētum cōnubijs fuit puium prouidere z decentibz iuxta sui status cōditiōes cōiugibz applicare. z igit discernunt vt omēs aut aliquos ex eis religionum locis vales aut competentius aptare z putantes hos deo pertinēter appropriare et ex necessitate virtutes procreare. et reliquos seculo per coniugia propalare. Et hi errant corde. Sed cōuerte simpliciter z perpende. nam illoz animas quos per p̄nubia seculo tradim⁹ vt plurimū sincerius deo cōferimus. et illos quos deo videlicz p religionis ingressum (vt putauim⁹) diligēter tradidim⁹ dyabolo et pompis eius proportionabilr appropriam⁹. Nam tales q̄ in m̄mōnū vinclo colligati consistūt: facillr iura p̄iugij cū bona p̄scientia p̄soluūt. sed qui delicat⁹ a natura mōasterio traditur: z vbi lex p̄fessōis sue non seruaf. nōne mox p̄ sibi pares: p̄ assuetudinis obfuate p̄uersationes ad dēuia trahit. et defacili res ad naturā suam reuertitur. z sicut vsus: vulpis vel lupus ad tempis spacium domatus: et iterū iuxta sue conditiōis increationē dispergit. sagax nature sue verecundie aut reuerentie seu discipline pallio tegatur aut als difformitatibz quolore nulli placentis effigie q̄ decus nature sibi deficiat et turpitudinis vestitu muniatur. als in h̄mōi cenobijs vix vel nunq̄ salus animarū condonatur. Audi rem gestam intentiōis nostre propositū notabiliter confirmantē. Quidaz venerabilis pater et episcop⁹ Tarantinus de Calabrie partibus Eugenij pape quinti per certas germanie partes ambasiator destinatus. z dum mora p̄pter causam per temp⁹ in ciuitate Constantien frueretur per potētes clericos benigno solacij beneficio ad quorundā monialiū cenobia pducitur. z duz ibidē pulcherrimas figuras z dei creaturas omīs amenitatis muliebri serenitate cōcerneret redimitas. z ad oscula pacis aptissimas: ac ad amplexus cōpetentis etatis paratissimas. nechō ad cuiuslibet ingenij manētis ibidē nutū capacitatis curialissimas. z demū q̄ ipse femelle huic episcopo prestarēt cōdignas operas curiositatis abilimas. vnde idem ep̄us linguā quā nō nouerat audiuit. attamē tanq̄ vir magne p̄uidentie singula ppēdit. z tanq̄ mirabile in oculis suis mente rimauit. tum ex eo quia inter religiosas muliebri sexus personas in senium deductus nunq̄ fuerat cōuersa tus. tū quoniā in climatibz suis z p̄sertim per omēs ytalie: apulie ac lumbardie plagas omniū monialiū cenobia sunt firmisimis clausuris repagulata. nec est locus iuxta sacrorum canonū statuta. vt de sta. re. p̄riculoso. li. vi. in quo virili sexui ipsaz pateat aspectus. et inq̄ in hec verba seu in effectū similia cōpetenti put videbat collectus memoria. Et si tales iuuenecule claustrales natura iudicāte naturalr pcederent. z similes sibi similes applicarēt: z opas in paradiso seu i statu innocētie nob iniūctas pficerēt quid ex h̄ sue p̄fessōis m̄grat⁹ disponerēt: z vn⁹ de senioribz cllicis dixit. P̄ reuerendissime. z si q̄ ex ill' talr nūc aut in futurū put videt in p̄teritis strictissime suatū. z de iur' dispositiōe p̄sumit de p̄teritis circa futurū. vt le. z no. de p̄sum. Scribam. et extunc naturalr ad saturitatē in tali forma put narrauit p̄nitās vestra tanq̄ de occultis occulte rē gesserit eccl'ia seu ei⁹ eccl'ie vl' monasterij p̄latura se nō intromittit: z secura continuo ab oī piculo mēt' z corpis pcedit. s; si de absconditis adimpler⁹ est v̄ter eaz z saturate sunt filijs: z diuiserint reliq̄as suas cū paruul' suis. Ps. xvj. extūc sequit ac si dicerem⁹. Ecce parturit iniusticiā: z p̄cepit dolore z pepit iniquitatē. lacū apuit z effodit eū z icidit in foueā quā fecit. cōuertet dolor eius in caput ipsi⁹ z in p̄nicē ipsi⁹ iniquitas eius descendet. vt ps. vij. Et quid sequit. Quo compto durissimis carceribz ac tenebrosis ac

De oblatis

alijs infinitis miseris non subsistet. et pluribus annorum revolutionibus disciplina sue religionis consueta correctiois penas tanquam lese maiestatis criminis rea sine misericordia recipiet. At ille venerabilis pater suspirando discretiois modulo protulit perspicaciter ruminando. ac si diceret. Lauda sterilis quam non paris. Esa. lviij. Letare sterilis quam non paris. ad Gal. iij. Beate steriles quam non genuerunt. Luce. xxiij. Ecce sterilitatis commercium quondam fuerat lamentabile meroris querimonium. ut. i. Reg. i. et Benesis. xxv. ubi deprecatus est Isaac pro uxore sua: eo quod esset sterilis. sed nunc convertam luctum earum in gaudium: dicit dominus Hierem. xxi. et hec est tyrannice severitatis acerbitas in prelatum hominum et tyrannidem Dionysii cicli supercellens et dyabolice reprobationis infelicitas. Ecce quis est homo qui vivit et non diligit dies videre bonos. Ps. cxxij. Ecce quis est ille qui se non reformaret personis inter quos vivit. xij. dist. Illa autem. Sed ut intelligamus sincere fruamur parabolis seu exemplis: et comparabimur palestinis. Ecce cuiusdam principis aulicus canibus et caniculis inueniuntur generosis fuerat perfectus. quibus frequenter esurientibus carnum particulas preponebat: quos ipsorum nature sagacitas avidissime cupiebat et dum instinctus innatus cupide carnes gustaret. mox aulicus eosdem catellos acerrime verberabat. et hominum confusionibus caniculorum multum cruciatorum vis deficiebat. et quos quodam die hortorum in carnum hominum deuotione an caniculi nulla ratione fungentes: an aulicus ipsorum curator proponens peccabat. Sic ad propositum. si nunc presentes iunecule moniales sibi carnes humanas tam largiter expositas. super mel et fauim dulciores. et omnis cibi precium excellentes insensate. infatuata. necnon circumuete gustaret. non ipsas tam innocentes catulos sed seniores de populo suo videlicet magistrat. vetulas et anus que nunc putantur etiam has dulcissimas carnes posuerunt. aut consensu quod voluntate concedunt. carceris autem omnium malorum penis plectende perueniunt. et he merito iunecule simplices tanquam criminis insontes impune transibunt. et legis impialis commendatione gaudent: que dicit Magni premium est mulieribus concipere et conceptum tueri. ff. de edi. edic. Querit. §. Si mulier. Nam scriptum est. Error cui non resistit approbat: et negligere cum possis perturbare pueros nihil aliud est quam fouere. lxxij. dist. Error. ij. q. viij. Negligere. xvij. q. iij. §. i. Un notabiliter notat de rescript. Ad hoc. in fi. et in glo. si. dictum Quidam de reme. amo. Principis obsta sero medicina parat. Dum mala plangas conualuere moras. Dum furor in cursu est currenti crede furori. Difficiles additus: impetus omnis habet. Et dixit Azo Dum furor ille venit: nemo securus erit. Immo morbus est contagiosus sicut lepra vel scabies: et amor reus dicitur. et qualis sit perpende cruciatus dum iunecula bene matura taliter inficit. Sed hec extra propositum sed ad principale redeamus et dicamus quod in hominum donationibus que fiunt pro beneficiis aut prebendis in ecclesiis et presertim adipiscendis in monialium monasterijs non sumus multum curiosi aut inquisitores subtilitatis quam iura reprobant. ut de iudi. Dilecti. et insti. de fideico. here. §. Sed quia stipulatio. ubi dicitur quod subtilitas perniciosa est in legibus. et simplicitas veritatis amica. Nam dicit lex. ff. de noua. et dele. Poli exceptio. circa fi. quod de his que scimus interdum dissimulare debemus ne curiosi videamur. Est autem curiositas secundum sanctum Thome. in sum. q. clxxij. inquam aliquis studet ad cognoscendum veritatem super proprium ingenij facultatem. quia per hoc homines facile in errores labuntur. Unde dicit Ecclesi. iij. Altiora te ne quesieris: et fortiora te ne scrutatus fueris. et in pluribus tuis opibus ne fueris curiosus. Et postea sequitur. multos enim supplantauit suspicio eorum et in vanitatem detinuit sensus eorum etc. Vel ut dicit Archiepiscopus. in. c. vnico de postu. pla. et allegat Hugo. de sacro ric. quod curiosus

De obla. et so. pecu.

fitas est humana libidinosa prostitutio: passim quamlibet veritates amplexas. et veritatis prime fluentia adulterans. Prima enī veritas que de^o est sola sponsa est intellectus humani rē. Potest tamē aliter accipi in iam dicto. c. et in pre alle. l. doli. de qua curiositate vide plene Jo. in sūma. li. iij. ti. xxxiij. q. cclxxvj. Unde dimissis diuersarū subtilitatis et curiositatis ambitionibz. Scis q^d scriptum est. Noli esse nimis iustus: quia quādoq^{ue} iustus perit in iusticia sua. ij. q. vij. §. De his. de pe. dis. j. Serpens. sicut ille qui sine discretiōis differentia dicunt illū clericum symoniacū qui propter presentias seu distributiones quotidianas transit in ecclesiam tempore diuinorū. sed fortassis hec est mētalis simonia que reputatur inter peccata venialia: et tollitur aqua benedicta. de cōse. dist. iij. Aquam. et de huiusmodi presentijs et distributionibus et simonia mētali legi^t et no. de cle. nō resi. li. vj. c. Uno. Et expedit imo cōuenit reipublice vt in predictis pecuniarū dationibz et in religiosorum receptionibus vtamur benignissimis interpretationibus. de quibus predictum est: alias enī omēs et singuli clerici et religiosi: p̄sertim quoq^{ue} moniales nō tantū in germania: imo in ytalīa forent simoniace prauitatis latores et latrices. In casu autem (q^d absit) q^d parentes et patroni femellarū predictarum huiusmodi prauitatis forent omnino culpabiles. quid hoc ad femellas talia taliter penitus ignorantes: nec hoc postq^{ue} scierint huius criminis sunt partiales. vt le. et no. in. c. penul. d. elec. de renū. post translationē. in glo. magna. et sincerius per doctores ibidem. Sed quid finaliter dicemus in dictarum receptionis. solutionis. pactionis. cōventionis. intricacionis. et extricacionis curuationibus quas iam inquātū sinuuit in bellis obtusitatis intellect^{us} insufficiēter verbo vbi opus fuisset facto: transilimus et tanq^{ue} cecus de coloribz inefficaciter somniūm^{us}. suppleat tamē cuiuslibet periti discussionis arbitratus. Sz conclusiue restat. Nam proprie decimus mentā et anetum et ciminū et relinquit^{us} que grauiora sunt legis. excolantes culicem: camelū autē deglucientes. Math. xxiij. Ecce de symonia mentali que venialis est tanq^{ue} de capitali aut lese maiestatis crimine fecimus ingruentē oportunitatis difficultatē. sed de his que grauiora sunt legis in periculi momento patenter imminētis non tetigim^{us} assuete sollicitudinis infelicitatem. et quid est hoc. nam paucis pronūc exceptis: omnis religiosus professionis status experimur in suarū legū substācialibus (et p̄sertim in damnato proprietatis periculo) patenter cōtaminatos: necnō in frōnita continuitatis assiduitate conculcatos. Et si iustus vix saluabit^{ur}. vt. ij. Petri. iij. vbi nos clerici cum religiosis ini^{us} qui pernoctabim^{us} dum lucem habuimus: in tenebris ambulare nō erubuim^{us}. Unde cōuertamur ad dominū in quo tantū vigilem^{us}: qui lux est veraq^{ue} salus per infinita secula seculorū: et lucis creator optimus Amen. Et ego Felix cantor Thuriacen^{sis} decretorū doctor inutilim^{us}. hanc collatiōis prosaz sue benignitatis gratia collegi mire munitus.

Finis.

A

Dialogus doctoris Felicis hēmerlin

De anno iubilēo.

Iubileus. Qui venturus est veniet et non tarda-
bit: iam nō erit timor in finibz nostris. **Felix**
cantor Thuricen decretorum do-

ctor inutilis. Bñdictus (aio) qui venit in nomine dñi. Dat. xxi.

Iubileus. Scientes qz nūc ppior est nra salus qz **Felix** Verum
cū credidim? put dic apls ad Ro. xij. **Felix** est. Sz
quid hoc ad **Iubileus** Ad Ro. **Felix** Immo quid ad Roma-
Romanos. **Iubileus** manos. **Felix** nos.

Iubileus. Utqz tantū ad Romanos. put videt in eodē. c. qz reportabūt
salutem quā utqz reportare desiderio magno sitiuerūt: quem
admodū desiderat cer? **Felix** Et quid salu- **Iubileus** Illam quā ibi
uus ad fontes aquaz. **Felix** tis sitiuerunt. **Iubileus** dem apls im-
perat exhiberi: dum inquit. Reddite ergo omnibus debita cui tributū tributū.
cui vectigal vectigal. cui timorem timorē. et cui honorem honorē. nemini qdē
debeat et cuiuslibet debitū suum reddatis. **Felix.** Et quid est hoc.

Iubileus. Regas venerabilē Haymonē ho- **Felix** Puto salua
rum verborum glosatorem. **Felix** pace qz hoc

debitū nō sit aliud nisi aurū et argentū qd stultus pplus querens Romam in
anno tue iubilationis et sapientes apud semetipsos Romanis illa tempestas
tue larga tranquillitate abundāter et vtiā vtiliter introducere vident. Et hec

Iubileus. Non bene glo- (est pars mercedis populi illi? Eccl. xj
fasti. sed si sitim et desiderū Romanorū sincere p̄siderasti.
prout patebunt. videlicet quia bonorum temporalium copiam dulciter conqui-
runt: et eterne premia vite non amittūt. quia si tantum prout in veritate p̄nunc
tanqz aduene et peregrini de terra longinqua et de insulis que procul sunt. et de
vltimis finibz terre in solo pprio a peccatorū laqueo plene resipiscunt. et insuper
clerus et pplus ibidem auri et argenti precia copiosissime reponūt. dum reges
tharxis et insule munera offerunt: et dona et sacrificia pro peccatis. et sic omia bo-
na pariter cum illo veniūt. et consequēter omia q̄cunqz facient semp p̄spabunt.
et bñs itaqz pls cui hec sunt. ps. cclij. qz glia et diuitie in domo ei? Ps. cj.

Felix. Scito qz de p̄teritis p̄sumit circa futura. xxiij. q. j. Si apd. et ex pre-
terito circa p̄sens. lxxvij. dis. Quicūqz. et. c. Donachus nouitius.
Constat qz p̄ces syrie Crassus nomine. aurū quod erat in templo dñi sitiuit
de quo magnus pompeius abstinerat. ob h̄ auro liquefacto p̄ Pompeiū in os
ipsius p̄sidis infuso. et interijt. et aurū qd ipe sitiuit ipsum dānificauit. d̄ quo. j.
q. j. s. Et his. Scis insup qz ille q̄ nouit ex p̄sentia et vidit cōmoratione conti-
nua post se reliquit testimonia. ad Ro. c. j. circa finē. Nam ipsos videlicet Ro-
manos decreuit repletos omni iniquitate. malicia. auaricia. neq̄cia et plenos
inuidia zē. vt habet ibidem latissime cum copia multarū p̄ditionū pessimarū
crudelissima. Et sanctus Bern. ad Eugeniū papam sic de illis inquit. prout
notat Jo. mo. in. c. Fundamenta. de elec. li. vj. In deum impj: in sancta teme-
rarj: inuicē seditiosi. in vicinos emuli. in extraneos inhumani. supioribz infide-
les. inferioribus importabiles. ad petendū inuerecūdi. ad negandum frontosi.

De anno iubileo.

hi importuni vt accipiant inquieti donec accipiant: ingrati vbi acceperunt: docuerunt linguā suā loqui grādia cū opent erigua: largissimi pmissores: parcissimi exhibitores: blādissimi adulatores. mordacissimi detractores: simplicissimi dissimulatores: malignissimi pditores. Nec ille. Et qualia putas illos psequi vlt tra aurū qd sciunt indulgentiaz beneficia. nā sic pibunt in desiderijs suis oēs isti qui aurū p iusticia colucrūt: et Romanorū mores sequūtur: et nō p indulgētijs: sed per indulgentias sicut gall⁹ p prunas iubilationis tue celebritate. psequūtur: et oēs vultus eorū redigēt in ollam Iobē. v. sed inquā puto nisi pronunc in illā de qua dicit Iuuenalis. Qd olla noua capit: inueterata sapit.

Iubileus. Nam si olim et in viridi ligno (vt ita loquamur) italia perperarunt. nūc autē in futurū in arido qd fiet Luc. xxiij. Ambrōsi⁹ enī dicit se plures vidisse qui a iuēute innocentia serauerūt: et facili⁹ q̄ qui senes cōgrue penitentiā pagerent peccatorū. de pe. dis. j. Sunt qui arbitrantur. vnde cōperenter admirādo dixisti: quid hoc ad romanos dū aiebam? nunc propior est nra salus q̄ cum credidim⁹. vnde si de pteritis psumit ad presens et futurū: q̄ sepe fili⁹ similis solet esse p̄ri. vt le. et no. de conse. dis. vlt. c. vlt. et in glo. vltima. seqmur ergo paulū et barnabā et quēadmodū illi dixerunt ad iudeos: dicam⁹ nos ad romāos: necnō ad oēs illos qui subscriptas spernūt nostre iubilationis leges. Vobis videlicet et alijs xp̄ifidelib⁹ oportet primū loqui verbum dei. sed q̄niam repellitis illud et indignos vos iudicatis eterne vite. ecce cōuertimur ad gentes. Sic enī precepit nob⁹ dñs Act. xij. Unde dimissis romanorū et aliorū rebellū et cecorū. obstinatorū. et supborū ac sublimū crudelitibus. disciplinā nostram subsannantiū oculis cōnuētibus. q̄z nihil ad nos de his qui foris sunt: puertamur ad gentes. videlicet totius orbis fideles et obediētes habitatores. et vt sciāt gētes quia hoīes sunt et sine grā dei nō subsistūt.

Felix. Et ideo pro p̄tinatione ppositi nri primū dic queso. vnde tibi hoc gloriosum nomē videlicet Iubileus: et hui⁹ nomis p p̄nti p̄dicata pueniāt. et in his et sequētib⁹ cum breuitate q̄ gaudent moderni pcedas. vt le. et no. ff. q̄ me. cau. l. j. et taliter ne nimīū mltiplicat⁹ et supfluis iuriū allega. intri⁹ care materiā pfundas. et simplicib⁹ errorū laborintū inducas: put le. et no. xxix.

Iubileus Sum cōtentus. et tu quoq̄ fac simile. nam nō pe⁹ (dist. c. j. ritis: quia repleti sunt oēs spūs sancto vel q̄si et insup referti in hmoi traditionib⁹ sed proficere volum⁹ pure p rudib⁹. et correctio sit libera quibuslibet prudētib⁹. Et igitur scito breuius q̄ iubilus est gaudiū qui verbis explicari nō potest. nec tamen penit⁹ renicere fm Hugonē. et iubilatio proprie fm Grego. moralū. xxvij. c. xv. dicit cum cordis leticia. oris efficacia nō expletur. sed quibusdā modis gaudiū prodit qd ipse qui gaudet nec tegere preualet nec explere. Laudant itaq̄ angeli qui iam tante claritatis latitudinē in sublimibus vident. iubilant vero homīes qui adhuc in inferiorib⁹ oris sui angustia sustinēt. et infra. sed quid agim⁹: quia cū boni de redemptōis sue mysterio iubilant malos inuidia inflāmat. Nec ille. Ab his igitur dictionib⁹ venit iubileus qui interpretatur remissiois ann⁹. Est enī hebraycus sermo et numerus q̄ septenis hebdomadib⁹ annorū. id est q̄draginta annis p̄teritur: in q̄ apud veteres clangebant tube. et ad oēs reuertebat antiq̄ possessio: et debita absoluebant et pfirmabāt libertas: fm Isid. et papiā. Item dicit magister in histo. scolastica Beñ. xij. de victoria Abrahe iubilēū initū habuisse p remissioe captiuorū. Iobē enī remissio vel initū interpretatur. vnde iobele⁹ remissio vel initians: s; nūc

Dyalogus

autem dicimus iubileus pro iobeleus. sicut Esaias pro Isayas. Ob hoc autem instituitur est quinquagesim^{us}. quia tunc erat Loth: ut dicunt quidam quinquagesima annorum. vel quia tunc erat quinquagesim^{us} annus ex quo dominus deus locutus erat Abiae in via. Vel ex quo egressus est de thairā. vel Abraam peritus erat astrozum: in quibus etiam (scdm quosdam) Zoroasten magice artis inuentore instruxit. Flouerat enī q̄ intemperies aeris que fit ex eleuatis vel deplis plasnetis semp vsq̄ ad quinquaginta annos ad temperiē reduci: ideo q̄ vidit fieri in astris. voluit imitari in terris. De obseruantia autē antiqui iubilei: prout quondā eximia diligentia suabāt iudei plene videm^{us} p̄ mgrm̄ in bisto. in fi. Leuitico. **Felix** Et quid hoc ad tue recenter super^{rum}. **Iubileus** uenturū solēnitatis ppositum.

Uideamus q̄ benigne magister Gratian^{us} compilator libri decretorum q̄ fuit frater (prout asseritur) iam dicti magistri Petri de Scolastica historia. q̄ etiā dicit Lōmestor h^{oc} antiquissime festinitatē celebrationē ad nostre simplr̄ intentionis inducit declarationē. de pe. di. i. §. Econtrario ea q̄. §. Itē in Leuitico. dū inquit (put etiam scribit Leui. c. vlt.) Qui domū suam vel agrum dño vouendo consecrauerit: nō potest eadem redimere nisi siclo sanctuarij. sacerdote quoq̄ non ipso supputate annorum numex vsq̄ ad iubileum. in quo simpliciter docemur: q̄ q̄cunq̄ domū p̄scie vel agz cōuersionis per penitentiā dño offerre atq̄ p̄cium bonorū operum dei vana vite sue cōuersione seipsuz redimere voluerit nō potest hec facere nisi siclo sanctuarij. id est operibus penitentie: sacra scriptura preficit. Unde venientibz ad se turbis. Beatus Johānes non ait simpliciter facite penitentiā vel fructus penitentie. sed addidit ut p̄ qualitate volueris peccatorū qualitas offerat bonorum operum. Non enim par debet esse fructus boni operis eius qui parū vel nihil deliquit: atq̄ eius qui grandia commisit. ille tanq̄ nullius criminis conscius sibi vsū in rebus licitis prebet: hūc tanq̄ multis grauātū etiam a licitis temperare oportet. sacerdos ergo numex annorū vsq̄ ad iubileū supputat: cum eius arbitrio penitentie tempora diffiniuntur: quibus quisq̄ plenā peccati remissionē inueniat. hec ille. Ex his colligit q̄ peccatorū remissiones per indulgentiarū thesauros non erat in veteri testamento: nec claues hominibz fuerunt cōmisse sicut modo. sed per iubileum antiquum fuerūt prefigurata. de pe. 7 remiss. Q̄ autem. per Inno.

Felix Adbuc pure sum dubius 7 intelligētia magi intricatus. Nam iste annus iubileus de quo dixisti p̄ plerosq̄ millenarios annorū et tempe Moysi et Aaron: 7 ante aduentū saluatoris nostri fuit p̄ iudeos diligenter obseruatus et post Christi natiuitatē per mille centum et quinquaginta annos per magistrum Gratianū predictū in decretis figuraliter et sub enigmate ad nostre beclitatis intelligentie discretionē purificat^{us}. et p̄ hmōi declarationis p̄pationem nondū vidim^{us} fundamētāl^{iter}: vnde: quomō: 7 qual^{iter}: aliq̄s p̄pterea peccatorū remissionis bñficiū plen^{ius}. **Iubileus** Habes rationis motiua: competenter q̄z puocas responsiōis incitamenta. putam^{us} magistz Gratianū p̄dictū anni nostri iubilei celebrationis fuisse magnum p̄motorē. et q̄ nos ad quos seculi fines deuenerūt figura sub vmbra clo descripta in veritatis luce p̄fruamur. et reiectis hmōi prophane remissionis ritibus saluberrima sub thesauro celebris ecclesie animaz vera salute felicit^{er} vitamur. vnde moti summi pontifices hos 7 alios ecclesie thesauros distribuerunt (prout le. 7 no. in. c. p̄allega. Q̄ autē. de pe. 7 re. quem ex tribus integrari vides

De anno iubilæo.

runt. Primo ex supabundantia meritorum passionis christi. Christus enim sua passionem meruit nobis ut omni fidei constet. et illud suum meritum infinitate sua sufficit ad satisfaciendum efficaciter pro infinitorum hominum peccatis. et quod fuit meritum persone infinite digne. et licet sacramenta ecclesie suam efficaciam sumant de illo thesauro meritorum christi: in cuius virtute operantur. non tamen eum euacuatur: cum infinitus sit: et solum finitis sacramenta applicentur. Secundo thesaurus ecclesie integratur ex meritis dei genitricis virginis Marie: que licet nullum unquam commiserit peccatum mortale aut veniale. fecit tamen multa opera iusticie: et multa opera de sui natura satisfactoria. et insuper multos dolores et multa aduersa patientissime sustinuit pro quibus omnia maxima multitudo penarum potuit expiari si earum debitorum fuisset. cum autem nullum unquam peccatum magnum aut paruum commiserit. et sic nullius penam pro peccatis unquam debitorum esse potuerit. omnia illa eius merita ut satisfactoria fuerunt reservata. sunt et recondita in thesauro ecclesie. Tertio integratur ex superabundantia meritorum sanctorum martyrum: confessorum et omnium iustorum quorum tanta fuit patientia in sufferentia mortis et passionum. et fuerunt tam sublimia et multiplicia opera bona quod longe pauciora eis suffecissent pro expiatione et solutione penarum quarum ipsi fuerunt pro suis peccatis debitores. et ideo residuum quod ipsis superat: et quo non indiguerunt pro satisfactione et penarum suarum solutione. illud nostris indulgentiis in thesauro ecclesie reservabant. Et sicut diximus de iustis preteritis que superrogauerunt super mensuram suorum debitorum. ita intelligatur de nonnullis iustis presentibus: et etiam de futuris quorum meritis et superogatis satisfactionibus continuo reponitur in thesauro ecclesie spirituali. De illo igitur thesauro nostro non tamen iubilæus noster: sed omnes indulgentie per mundum: nunc aut preteritis aut futuris temporibus erogate perveniunt. attamen iubilæus noster singulariter pre cunctis alijs largissime. Et igitur in occursum iubilæationis nostre dicamus cum apostolo. Ecce nunc tempus acceptabile: ecce nunc dies salutis: nemini dantes ullam offensionem ut non vituperetur ministerium nostrum: sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut dei ministros. ij. Corinth. vj. ut digne valeamus a domino persequi quod ante promiserat fidei generaliter per prophetas suos in scripturis sanctis. ad Ro. i. Et hic est iubilæus noster de quo in veteris testamenti scripturis sepe fit mentio. et per prophetam Leuitici. c. vlt.

Felix. Quid autem requiritur ut tue iubilæationis indulgentias persequamur. **Iubilæus** Dicit Jo. mo. scribendo super bulla Bonifacii pape octavi qui nostram iubilæationis solennitatem instituit (propter ut infra dicitur) quod ad hoc quod hec et alie indulgentie valeant: quattuor principaliter requiruntur. et quintum in proposito potest addi. Requiritur enim primo autoritas in conferente. videlicet papalis vel episcopalis et non minor. Secundo idoneitas in recipiente. videlicet ut sit efficax et capax membrum ecclesie. Tertio requiritur pietas. et hec est honor dei et exaltatio fidei. Quarto utilitas in opere. hoc est quod opus quod per indulgentiam imponitur utile sit et ordinabile ad finem predictum. Quintum quod potest addi est congruitas ex tempore processa. Est enim hec indulgentia in tempore congruo et a tempore congruo sumpta vices potest promittere in Leuitico. Has igitur conditiones latissime persequitur Jo. mo. ad duas columnas ubi supra: et ibi videbis si placuerit.

Felix. Ex omnibus dictis tuis non aliud video colligendum nisi quod plena peccatorum remissio est vite eterne promissio et ipsius finalis concessio. Sed dicunt iura nostra quod circuitus est vitandus. ut in Cle. Auditor. de rescriptis. et plures vii. topicorum. qui dicit peccatum est fieri per plura: quod eque fieri habet per pauciora. unde videtur clare quod in terra que domini est qui fecit et creavit nos quod post

Dialogus

oris confessionē: cordis contritionē: et iniuncte penitentie completiōem: et per se lesis satisfactiōē consequit̃ quis omnium suorum peccatorum remissionem per eum qui dicit Nolo mortē peccatoris: sed ut conuertat̃ et uiuat. Ezechiel̃ xviij. et vult om̃es saluos fieri. i. Thimo. ij. de quo scriptum est Luce. xix. Fili⁹ hominis venit querere et saluū facere quod perierat. Et scriptū est. In quacunq; hora cōuersus fuerit et ingemuerit homo: omnium iniquitatum eius amplius non recordabor. Amplius ait domin⁹ Ezech. xviij. Item cum cōuersus ingemuerit: tunc saluus erit. xxviij. q. viij. Agnouim⁹. Et ubi post peccatū secuta est penitentiā: ibi datur ei misericordiā. l. dis. Tua. Et omnis homo quicūq; inuocauerit nomē domini: hic saluus erit. Ione. ij. Et Thobie. iij. Peccata dimittis his qui inuocāt te. Item quicūq; crediderit et baptizatus fuerit saluus erit. Marci. xvi. Et Augustin⁹ in libro de penitētia dicit. Credendū est q; omnes orationes ecclesie et elemosine et opera iusticie succurrant recognoscenti mortem suam ad cōuersionem. Si ergo opera ecclesie sic valent: tunc bona meritoria que sunt in ecclesiastica vnitate valent ad satisfaciendū. Et igitur imperator dixit. Scimus enim q; penitētes et reuertētes ad cor: suscipit deus. In autem. ut nō lux. cōtra na. circa punci. colla. vi. Nec claudit ecclia gremiū alicui reuertenti. i. q. viij. Si quis omnē. Unde dixit propheta. Beati quorū remissie sunt iniquitates: et quorū tecta sunt peccata. videlicet per confessionem et penitentiam. Qui prosequit̃ competenter. Delictum meū cognitum tibi feci: et iniusticiā meam non abscondi. Dixi confitebor aduersum me iniusticiā domino et tu remisisti iniquitatē peccati mei. Psal. xxxij. et per hoc sum factus beatus. Quare merito dicamus cum tripudio: Omnipotens et misericors deus: cuius misericordie nō est numerus. plenissime scientes quia quecunq; promisit deus per prophetas suos: potens est et facere. ad Romāos. iij. Immo dicit idē apostolus. i. Thimo. ij. ad agnitiōē veritatis que fm pietatē est in spem vite eterne quā promisit qui nō mentitur deus. Qui etiam dixit per christum ad vicarios suos. Quodcunq; ligaueris sup̃ terrā: erit ligatum et in celis. et quodcūq; solueris super terrā: erit solutum et in celis. Mathei. xvi. cum cōcor. Unde si per eosdem vicarios confitenti fuerit iniuncta penitentiā: et in terris completa purgationis igne nō purgabit̃: et ita saluus erit. ut no. p. cōtrariū. de pe. dist. i. Si peccatū. cum pcor. Unde ibidē dist. vij. dicit Aug⁹. Quicunq; egerit veraciter penitentiā et solutus fuerit a ligamento quo erat constrictus: et a christi corpore separatus: et bene post penitentiā vixerit sicut ante penitentiā viuere debuit. post reconciliatiōem quādocunq; defunctus fuerit ad deum vadit: et ad requiē vadit: et regno dei nō priuabit̃: a populo dyaboli separabitur. Nec ille. et ibidem glo. super ver. ad requiē. id est recta via. itaq; nec purgatoriū sentiet pro illis peccatis pro quibus penituit. Et hec dicta et promissa sunt p vicarium domini nostri Iesu christi: imo per Iesum christū: et que pcedūt de labijs suis aut Dauid) non faciet irrita. Psal. lxxxviij. est autem deus verax: omis autem homo mendat. de pe. dis. ij. in pn. Unde patz et premissis q; per penitentiā et correquisita: aliunde largiter saluabimur: etiam si indulgētie taliter ut premiti tur nunq; requirunt. Sed dic primū ad horum intelligentiā quid sit penitētia et vnde dicatur: que sit satisfactio. et q̃ sunt necessaria in pnia. et pnter ad alia.

Jubileus

Hec sunt multū cōmunia: et plene notantur de pe. dis. j. In summa. et Joh. in summa confess. libro. iij. ti. xxxiij. in pñ. et al's per iuriscanonicū summistas.

De anno iubileo

Felix. Sum contentus. sed nōne sufficienter est supra p me conclusum q in
Iubileus ^{dulgentia z p psequis tue iubilationis bñficiū minime sit reqrens}
^{O frater q̄s scit si puertat videlicz homo z igno} (dum
^{scat deus: z relinquat post se benedictionē. Jobel. ij.} Sed
quia tam incerti sum⁹ de nostror⁹ pctōz remissione. vt digni efficiamur tanta
chr̄sti z suor⁹ vicarioz pmissiōe: multis pbat⁹ rōnib⁹. Nā dixit Salomō sapien
tissim⁹. Nescit hō an amore v⁹ odio dign⁹ sit. Eccl̄s. ix. Et vas electōis. Nihil
inqt mibi consci⁹ sum: sed in h⁹ nō iustificat⁹ sum. j. Corint. iij. et Job simplex
et iust⁹ dixit. Iustificationē meā quā cepi tenere nō deseram. neq⁹ enī rep̄hēdit
me cor meū in omī via mea. Job. xxxvij. Item z vestigia eius secut⁹ ē pes me⁹.
viā eius custodiri z nō declinavi ex ea a mādāt⁹ labioz ei⁹ n̄ recessi. Job. xxiij
et itez. Iusticia indutus. Ibidē. xxx. Nihilomin⁹ tñ idē dicit. si eq̄tas iudicij
querit: nemo audet de me testimoniū reddere. si iustificare me voluero os meū
condēnabit me. si innocentē oñdero prauū me cōparabit. etiā si simplex fuero
hociūm ignorabit aīa mea. Et sequit⁹ ibidē. Verebar omīa pctā mea: sciens q⁹
nō parceres delinq̄nti. Job ix. de pe. dis. ij. Si enī. aīa mediū. Et itez dicit idē
Semp enī tumentes sup me fluctus tumui deū. z pond⁹ eius ferre non valui.
Job. xxxi. vnde pueniēter dixit Salomon. Nō est hō iust⁹ in terra q̄ faciat bo
nū z nō peccet. Eccl̄s. vij. Et sapiens. Te nō iustifices corā deo: qm̄ agnitor cor
dis est ipse. Ibidē. Et iterū. Si dixerim⁹ pctā nō hēm⁹ ipsinos seducim⁹ z ve
ritas in nob nō est. j. Jo. j. Nā dñs dixit p ppham. Dñs hō mēdax. ps. cxv. put
declarat h⁹ bt̄is Hiero. late. de pe. dis. ij. si enī. z in pñ. et post pñ. et aīa mediū.
et Breg. xij. moralū. c. xij. diē. Qui in certamine fugant⁹ vite p̄spiceret incerta p
certis nequaq̄s teneret. Vñ sudit Supbire enī minime debuisset etiā si annoz
suor⁹ numerū certū h̄re potuiss⁹. vñ scies q̄ntū viueret z p̄sciret quādo se ab ela
tiōe moueret. et postq̄ pñs vita semp incerta est: tanto sp̄ mors surripēs time
ri debet: q̄nto nunq̄s p̄uendi valet. Et diē Pascali⁹ papa. quia quondie pecca
uim⁹ saltē pctis sine quib⁹ mortal⁹ infirmitas viuere nō p̄t. qz licet oīa pctā sint
cōdonata in baptisimo. infirmitas tñ peccati. i. promptitudo ad peccandū ad
huc in carne remanet. de cōse. di. ij. Iterat⁹. ppter q̄ pueniēter dixit Dauid. qz
nō iustificabit⁹ in p̄spectu tuo oīs viuēs. ps. cxlij. qz non peccare soli⁹ dei est. de
pe. dis. iij. Inf̄ hec. et totus mūd⁹ in maligno posit⁹ ē. j. Jo. v. et nemo mūd⁹ ē a
peccatis: nec infans vni⁹ dici. de pe. di. ij. Si enī. nec etiā sine rep̄hēsiōe in cas
suū humanor⁹ circūfusa varietate: vt dicit Laureatus poeta. Cum aut⁹ vt patz
ex predictis omēs peccatores sumus. et scriptū est. Peccatores deus non exau
dit. Si quis cultor est dei z voluntatē eius facit: hunc exaudiet deus. Job. xi.
et itez. Si is qui displicet ad intercedendū mittit. irati anim⁹ ad deteriora p
uocatur: fm̄ Breg. in pastorali. et habet. xlix. di. §. j. Et consequēter omne opus
peccatorū est mortuū dicente ppheta. Cum multiplicaueris orationes: nō exau
diam. manus enī vestre plene sunt sanguie. Esa. j. et his omnib⁹ patet quātū
cunq⁹ penitentiā cū omnib⁹ pertinetijs suis (prouit pmissus est) peregrim⁹: semp
apud infallibilē rex. extimatorē incerti sum⁹ qd cū eo pficiem⁹. Teneam⁹ ergo
certū inq̄ntū possum⁹ z dimittam⁹ incertū. vt le. z no. in. c. Iuuenis. de spon. et
queram⁹ diligēter confessorē qui faciat sicut bonus z fidel⁹ medic⁹ ad fidelem
letaliter infirmū: qui medicus nō curiali modo superficialiter iudicat de vrina
nuncio fallaci: fm̄ ypocra. sed dicet: faciam⁹ omnes diligentie cautelās vt ad
huc pficeremus. et sic tangit pulsus: plus q̄litate proficit vrine dispositionem

Dialogus

perpendit sanguinis corruptionē inquirat ingestiois et egestionis quantitates et sententialiter ab infirmo discutit totius corporis distemperacionē: utinam ad huc sanaret. Sic fidelis confitēs ad sacerdotē dicat. Ostende mihi quantas habeo iniquitates et peccata: et scelera mea atque delicta ostende mihi. Job. xiiij et ex tunc confessor dicat ad diligentissimū confitentem quem diu viuere delectat. et ut vitam illam querat ubi semp viuatur. inquātum in te est fac profundissimam confessionē. habeas amarissimā contritionē: comple sincerissimam penitentie iniunctionē. compensabis insup cuiuslibet lesionē. et similr studioissime cōquiras omnium indulgentiarū dispensationē et peccatorū remissionem. utinā adhuc sanaret domin⁹ animā tuā ut amarissimas purgatorij penas euadas. De quibz dicit Aug⁹. q. pena purgatorij licet nō sit eterna: miro mō tamē grauis est: et excedit omnē penam quā vnq̄ aliquis passus est in hac vita: nec vnq̄ in carne tanta pena est inuēta. licet innumerabilia passi sint martyres tormenta. et multi nequiter quanta sepe sustinuerunt supplicia. hec omnia de pe.

Felix Et quid mihi et tibi. nonne dicere (dist. viij. c. vlti. circa finem. posset sacerdos ut non faciat tam exquisitam diligētiam. nō quilibet proximus esse debeat sibiipsi. et hoc iuxta sapientis auctoritatē licebit. et magis tenemur nosmetipsos diligere q̄ alios. Nam quisq̄ regulam diligendi proximi a semetipso accipit. xiiij. q. v. Si nō licet. et agris meis sitientibus alios irrigare nō debeo. C. de serui. l. Preses. lviij. dist. Quia per ambiciōes. et quilibet sibi primo faciat elemosynā. deinde primo. de pe. di. iij. Sane cauēdū. Et his patz sacerdotes necessario debere sibi prouidere de remedio salutis. quia

Iubileus Non est ita domine. Nam (quilibet pro se in curia regis. Paulus apostol⁹ plus profecit apud dominū laborando ut animas multas deo lucrificeret: q̄ Paulus heremita qui sibi solus profecit. ut legif et no. ij. q. viij. Sancta. Un notat q̄ sacerdos multū meretur apud deum qui pura et bona intentiōe audit confessiones peccatorū ipsos fideliter informādo. ut de pe. di. iij. De quotidianis. in fi. de spo. Inter opera. cum cōcor. prout in contrario dixit ler. Peius est persuadere mala q̄ facere. nam qui suadet malum per se grauitus peccat. et alterius peccatū sibi cōmunicat et se dupliciter criminibz cōmaculat. Sic in pposito qui in bono suadet. duplet premiū reportat ff. de li. ho. ex. l. iij. §. Si quis violentē. ij. Rñ. ff. de ser. cor. l. j. §. Persuadere.

Felix Possibile mihi videtur confiteri diligēter: iniunctā penitentia agere patienter et ablatoz restitutionē facere cōpetenter. sed impossibile concernit mihi incōsuetā et inflexibilē mutare duriciā: et natura reluctāte delicata perficere cum cordis amaritudine contritionē saltem veram: ut puta quia dñi creatura nimū delectat. nam per adulterium vel fornicationē procreaui filiū in cōspectu meo gloriosum quādo putas ut dicā penitet me fecisse homi.

Iubileus. Ad h multū salu (nem per cōpūctā mētis suspirationē. berrima p sunt nraz videlicet indulgentiarū beneficia. et insup put dicit Isid. ethi. xij. c. iij. de basilisci natura quē solū p̄ interimere musstele solers astutia. et ipse visu pimit cūcta viuētia. Nihil inq̄t parēs ille rerum sine remedio pstituit. et q̄ talē trepide p̄tritiōis tepiditatē. q̄ nature leges introducendā parens rex. ponit attritionē. que si fuerit p̄tinuata parit cōtritionē veram vel saltē que sufficit q̄ dānationis perpetue desolationē. Un si vis scire qd sit attritio p̄mū refert ut sciaf contritiōis diffinitio. Et aut contritio fm Tho. dolor voluntarie assumptus pro peccatis cū pposito cōfiteudi et satisfaciendi

De anno iubileo

Sed attritio fm eundem Tho. est accessus ad perfectā contritionem. unde in corporalib⁹ rebus dicuntur attrita que aliquo mō sunt cōminuta: sed non perfecte. sed contritio dicit⁹ ubi quasi omnes partes tñte sunt simul p diuisionē ad minima. ⁊ ideo significat attritio in spūalibus quādam displicentiā de peccatis cōmissis sed nō perfectam. contritio autem perfectā displicentiā. Un legi⁹ de matre mgi⁹ Petri lumbardi sententia⁹: qui fertur fuisse frater p̄dictor⁹ Bratiani et Petri cōmestoris. ⁊ floruerūt vno tempe Parisius: que genuerat eos de epo parisiē. qz veram ipsa nō potuerat habere cōtritionē de peccatis: dum vidit se tantos viros scientia ipsoz totum mūdū illuminātes pcreasse. que tandem ad inductionē Bratiani qui monach⁹ erat penituit: sup eo q̄ indurata penitere nō potuit. et illam penitentiā dixerunt attritionē: qua fideliter cōtinuata saluabat eadem. Unde remediū finale his qui vere nō possunt penitere. peniteant crūc q̄ pfecte penitere nunq̄ potuerūt. Ad iposibile em nemo restringit⁹. vt de re. iur. li. vj. Hemo. Fidelis aut⁹ de⁹ ē q̄ nō patit⁹ vos rēptari supra id qd ferre nō potestis. s; faciet cū rēptatione puentū vt possit sustinere. j. Coi. x.

Felix Et quid si cuncta pfecti iuxta corporū ⁊ rerum facultatē ⁊ possibilitatem que p̄tinent ad verā confessionis cōpletōem p̄ter penitētie competētis iniūctionē: fortassis impeditus p̄ter tempis breuitatē vl⁹ corporis

Jubileus Ad h̄ p̄p̄e put oim indulgentia⁹ fuit effect⁹ (infirmitatē. cū principalr constituti sum⁹ vt tolleremus hmōi negligētia⁹ reatus. ⁊ ad h̄ specialr ois indulgentia⁹ locus videt⁹ ordinat⁹. vt p̄ter ex litteraz tenorib⁹ omnū remissionū. attamē si poter⁹ perage p̄niam tibi put premittit⁹ iniūctam: ad supabūdantē que nulli nocebit cautelā. C. de testa. Testamenta. p. Abundare. Nā in veritate qui p̄niam sibi (vt p̄mittit⁹) iniūctā non peragit: aut p̄ indulgētia⁹ remedia nō abluir: nō aliter nisi purgatiōis igne crudeli purgabit⁹. de pe. di. j. Si petm. et. c. Vltiplex. cum p̄cor.

Felix Quid si omia correquisita p̄feci. oris tñ p̄fessionē non peregi.

Jubile Nihil p̄ficias: nec p̄feciisti. de q̄ plene ⁊ p̄fessionis iustitiae. vide de pe. di. v. In summa. attm contritio posset esse tāta q̄ tolleret omia p̄ctā: imo p̄cti penā si nō haberes p̄fessor⁹ copiam. clvj. di. Omis. in glo. secunda. et p̄ doc. **Felix** Quid si cetera rite peregi: **Jubileus** Vel ibidem. sed ablata non restitui.

Felix Si honor⁹ ablatus d̄ fieri restitutio: qd nō credendum ablatione.

Jubile Constat q̄ honor⁹ ceter⁹ rebo p̄ciosior. ⁊ igit p̄ferend⁹ ⁊ timor⁹ sior auferend⁹. vt. ff. si q̄s omis. cā. testa. l. Juliana. Un dicim⁹ q̄ crudelis est q̄ negligit famā suā. i. honorē. xij. q. j. Holo. Et dicimus iniquū iudicē p̄t p̄cti crudelitātē fore p̄p̄ij honor⁹ p̄secutorē. vt d̄ re iudi. Cū cñi. li. vj de quo infra. dicit⁹. sed q̄ p̄sequit⁹ bona sua t̄palia ⁊ male dispensat. hunc dicimus negligentē: ⁊ est min⁹ p̄ctm. de qua negligētia dicit⁹. Expediit reipublice ne quis re sua male vtatur. Insti. de his q̄ sunt sui vl⁹ alie. in. §. penul. et ita ablatio honor⁹ est crudele peccatum. et dicitur p̄p̄e detractio. de qua dixit propheta. Detrahentē secreto p̄ximo suo hunc p̄sequebar. Ps. c. Et de huiusmōi honor⁹ restitutioe ablatis p̄ diffamationis detractioe dicit. B. de monte laud. de p̄uil. c. j. sup ver. Prelatis detrahāt. in Ele. q̄ non dimittit⁹ detractori peccatum nisi p̄ omia loca p̄ que detraxit. ⁊ p̄ alia ad q̄ cōsolauit. et alis modis omnib⁹ cuilibet ⁊ quomodolibet poterit restituat famā ablatā. ⁊ p̄cludit q̄ hmōi

Dialogus

detractio ppter rei tam crudeliter ablatae preciositatem est gravissimum crimē. Con-
cor. Henricus boych in. c. Cum tu. de usu. unde nisi tales detractores restitu-
ant (si saltem possunt) famam honoris ablata. alioquin nostre iubilatiōis sibi no-

Felix. Acerbum est qd refert. et sufficit de lau- (uerint in nullo profutura.
dabilis honoris detractōis restitutōe. qd aut de rerū surreptione.

Jubileus. De rerum vis fortassis ab- **Felix.** Volo. **Jubi-**
latorum loqui restitutōe.

leus Hec questio taliter vt quis consequatur pure nostre iubilatiōis
gratiā requirit: vt aliquorū habeamus distinctionē solerter solutionis

clarissimam. **Felix.** Dic primū de ab- **Jubileus** Aut qd mouet bel-
latis in bello. lum iustum aut inius-

stū. si iustum sic his diebus put assensu exēpli grā mouebāt Switeū et sui compli-
ces ciuibz Thuriceū. iusticiā continuo patenter offerentibus: nō dubitamus
teneri ad omnium ablatorū restitutionē: et nō tū vniuersitatē Switensium. sed sin-
gulos de vniuersitate ipsorū quātum ad singulos puenit. si aut iustum fuerit bel-
lum vt fuit ipsorū ciuiū Thuriceū se continuo defendentiū contra Switeū. et si
nō habuerūt corruptā intentionē: extunc omnia q rapiunt p tales siue pueniāt
ab hostibus aut suis auxiliatoribz licite pnt retinere. et hanc rapinā tādū exer-
cere donec offerat hostis ius et velit satisfacere. vt le. et no. dis. j. Jus gentium
xxij. q. vij. Si de rebus. et per doct. ibidem. et fm eosdē potest recipere vsqz ad
plenariam satisfactiōem de omni damno dato tam sibi qz suis iniuste. et h tam
in predatiōibus et rapinis qz incendijs et effracturis et vulneribus et cedibus
et alijs quibuscunqz. sed vltra hoc nō debz accipere nisi talis sit hostis qui aut
propter infidelitatem. aut propter hereticā prauitatem. aut propter contumaciā
aut ppter aliquod viciū puta rebellionis seu inobedientie intantū excesserit q
bona eius publicari et suorum et terra priuari. et capientiu seruus fieri ex edic-
to publico fieri meruerit in quo casu pōt animo expoliari. in his taliter ablati
nullus tenet ad restitutionē. s; pure retineat vt facilius pcedat ad nostre celebra-
tionis iubilatiōē. Si aut sinceri de his plura scire volueris. tractatulu Jo. de
lig. intitulatū de bello. et in libro tuo quē cōdidisti de nobilitate. c. xxx. vsqz ad

Felix saturitatem videre poteris. de quo predicta collegi.

Jubileus Et quid de incendiarijs ecclesiarum et aliorum sacrorum.
Non dubitam q hi qui mouent iniquū bellum (prout iam
dicti Switeū asseruntur nouisse cum cōplicibus) et qui cō-

sequēter crudelissime et execrabiliter viginti quattuor domus dei videlicet eccle-
sias monasteria. et capellas et zenodochia et oratoria bestialiter igne cremarūt
et insuper etiā loca sancta et religiosa desolatione feroci deuastarūt aut huius
modi crimia fieri mandarūt. seu pbo aut facto aut dissimulatiōe. id est nō cōdi-
gna correctionis infligende pena proportionabilr reis imponenda ratificauer-
unt et taciturnitate consenserūt q teneantur ad omne damnū et interesse: sed
ratione incendiij locorū sacrorum excommunicatiōe maiori ligantur. et nisi per
summū pontificem absoluantur. de sen. excō. Tua nos. et c. Conquesti. et nisi ta-
les videlicet omnes et singuli taliter put premittit loca religiosa et sancta dāni-
ficantes. si saltem possunt vl in quātum possunt vsqz ad extremam necessitatē
lesis satisfecerint: per iubileū nostrū non proficiūt. Qui autē bellum iustum mo-
uent put Thuriceū. et nihilominus si locis sacris intulerunt hmoi damna silt
pena tenent: nisi ecclie vl loca sacra put sepe ptingit fuerint incastellata. i. mu-

De anno iubileo

nitionibus et machinamentis defensorijs aut offensorijs tanq̃ castrum vel castellum aut opidū armata vel munita seu fulcita. extunc si talibus locis p̃ iuste bellantes: aut offensos aut offendēdos: inferunt̃ damna. nō tenent̃ put̃ hec col

Felix Et qđ de clericis in (ligunt̃ in summa Jo. li. ij. ti. v. q. lxiij. belloz certamē rapinas aut dāna partibus aduersis inferētibz.

Iubile Si clericus in iusto bello de consensu dñi aut ducis vel capis tanci prelioz rapit aut rapis vñ: rapta sua facit et nō tenet̃ de damnis illatis: vt dicit̃ frater Astē. vbi supra li. j. titu. xxix. §. Quid si clerici: iuribus et ratioibz notabiliter fulcitus. hic breuitatis gratia nō allegādū.

Felix Contentor. Nam de bello hos et illos cōcernentia: vidi que scripsi et collegi plura in libro de nobilitate p̃dicto. c. xxx. et ibidem etiam de Switeñ et ipsoz et aduersarioz prelio desideranti desiderio. et ibidē. c. seq̃n. et nunc restat patenter sup̃ his enarrare qui per vim. dolum. potentiā vel frau

Iubileus De raptis placet (dem solent proximū suū deqdare. vt loquamur. quis dubitat omnē furem et raptorē et vsurarium et quēlibet illicitū detentorē: quarumcūqz rerum et beneficiorū occupatorē et inuasorē: et violentū possessorē: et ad omnium receptorū integraliter ad restitutionē teneri: iuxta sacroz canonū dispositionē. et vt fiat talis restitutio vsqz ad vltimū quadrantē et venditionē hereditatis et omnium bonoz. etia3 si oporteat ipsum et familiā suā mendicare. et scđm sanctū Tho. q. facultas restituendi semper est qđdū debitor habet per quod satisfacere potest vsqz ad mendicā paupertatē vel extremā necessitatē: in qua tamen sententialiter sine omī culpa accipit vite necessaria. in qua etiam necessitate furari possumus hec p̃ Guilh. et alios. xiiij. q. vi. Si res. et insup̃ ibidē concludit p̃ doc. q. de malis quesitis fiat restitutio si fieri potest: aut se cū leso componat als est extra gratiā: p̃ quaz potest vel velt̃ cōsequi nostre iubilationis indulgentiā. imo als damnatus ē sicut fur vel raptor qui non restituit quod fraudulenter vel violenter abstulit. De hac materia plenius si videre volueris: imo plenissime perlegas scripta p̃ Petrum de anco. sup̃ regula: peccatū non dimittit. li. vj. et p̃ Jo. in summa confesso. li. ij. titulo. v. q. lxxxvj

Felix Quid de dāno dato vel fraudulenter illato. **Iubileus** Scriptum est. Qui occasione damni dat: damnū dedisse videtur. vt le. et nō. de homici. De cetero. cum cōcor. et in eodē. c. De cetero. Henricus boñch. ponit largissime distinctionis determinatōem sic inquit. Si quis dat operā rei illicite: et ille tenetur. et hoc verū de occasiōe propinqua et ordinata. ad illud ponit exemplū: qđ si qđs rixā incipiat et in ipso pcutit̃ vel vulnerat̃ vlt̃ als male tractat̃. ppter qđ amici ipsi? et p̃ sanguinei indignati aliquē etiam pter p̃sensuz suū: aut ppter condescēdentiā suā occidant vel debilitent. et talis est in culpa: et irregularis est. et tenetur ad dānozū illatozū illis quozū interest refusione3. als si occasio est remota. vt si quis faciat gladiū causa lucri cuz quo aliquis exposit occiditur nō tenet̃. sed si dat operam rei licite. et adhibet diligētīā nō tenet̃. sec? si nō adhibet diligētīā vt repatores et p̃structores eminentiū loco3 siue rectorz facere consueuerūt. de quo plene cū suis clarissimis allegationibus pertinētissimē deductis. hic causa breuitat̃ put̃ supra p̃cauisti. vide Henricū boych. vbi supra. et vt hmoi occasiones pfundius intelligas. Nota si quis infirmū vertit vel transuertit in aliud latus vt cici? moriat̃: irregularis est. et etiam si cōsuluerit si ex hoc mors vel quasi fuerit citius subsecuta irregularis est. forti? si consului

Dyalogus

aliquem mortificandū: etiā si non morit: sed al's enormiter et vsq; ad mortem vulneratur vel percutit aut conquassatur. et si clericus taliter fuit lesus: man-

Felix. dans est excōicat⁹. et si imiscuerit se diuīs est irreglār. vt no. ibidē. Et quid de his qui per dolum damnū dant?

Iubileus. Hoc multipliciter potest contingi: sed dicas de cuiusmo-
di dolo certificari volueris.

Felix. Primum de iniqui iudicis vel arbitri vel arbi-
tratores mala conditione.

Iubile⁹ Scias leges imperiales diuinitus cōditas: et insup sacros ca-
nones in iniquoz iudiciū. sub quib; etiā arbitri iuris aut arbi-
tratores et cōsulatores et consimiles et pconsules et scabini et pretores principū
ac vniuersitatū et collegiorū et capitulorū eccliarum et mōasteriorū p̄sidentes cō-
prehendunt lamentabiliter vt equaliter pretactū est clamitare detestationem.
Nam aliqui iniquā sniam ferūt dolo malo: aliqui p ip̄udentiā. in p̄mo cāu si tū
more siue cupiditate: siue odio siue amore: aut alia causa iniquā tulerūt sniam:
tenent p̄case ad om̄e interesse illi q̄ ex tali sentētia lesus ē. h̄ est ad om̄e dānū
in quo lesus diuinit⁹ est: nisi forte possent inducere illū p q̄ iniquā tulerunt sen-
tentiam ad plenariā restitutionē faciendā ei qui fuit lesus. vt p̄z. C. de pe. indi.
qui ma. iu. l. vlt. rj. q. iij. Quattuor. et illos iniquos iudices siue sint clerici siue
laici singulares. aut cū vniuersitate et collegio manētes (prout p̄mittit) nō sua-
demus transituros ad nostre iubilatōis grām. qz pderent laborē et expensam.
nec al's videbūt lumē i eternū: sed transeāt cū iubilo suo ad luctū sempiternū.
quia hic receperūt mercedē suam Math. v. et in corruptiōe sua pibūt iniustis
cie mercedē suā recipiētes. ij. Pe. ij. nisi satisfecerint leso dūmodo potuerint. vt
no. ibidē. Dicit etiā sanct⁹ Tho. hoc crimē vitz iniqui iudicis graui⁹ fore rapina
quia aucte diuina abutēdo nō simpliciter homis sed dei vices gerēdo i terris. ma-
lignant. ij. paralip. xix. et sic in iniuriā p̄mi deū inhonorāt. Nec dñs nr̄ iesus
xps in cruce moritur⁹ orare voluit p talibus: put etiā fuerūt Cayphas et pylat⁹
quia sciuerūt q̄ fecerūt tanq̄ legisperiti: s; orare voluit p illis q̄ nesciuerūt quid
fecerūt. Lu. xxiij. et de his iniquis iudicib; et alijs p̄dictis p̄rie David scripsit totū
psalmū. l. videlz Quid gloriār in malicia: vsq; in finē. quem leges cum dilige-
tia. Sed de secundo mēbro vitz si p imperitiā iniuste iudices aut p̄sidentes iu-
dicant. tenent fm̄ leges p̄dictas. leso inq̄ntū bonū et equū videbit religioni iu-
dicantis. ff. de fa. et extraor. cog. l. vlt. In iudicio tñ anime tenent ad restitutio-
nem leso. Aliam vero tremendā mali iudicis penam vide in p̄all. c. Cum eter-
ni. de re iudi. libro. vj. hic breuitatis benignitate non ponendam.

Felix. Bene dicis. Nam de illa materia nuper specialem feci collationez
que incipit Syrum celi circuiui. vbi reliq̄ repiemus sufficienter ex-
pressa. et tales inique iudicātes cuiuscūq; fuerint condictionis nō arbitroz nisi
satisfecerint iuxta iur̄s normas ad tuas licite transituros iubilatōis solēnitates
Nam hi p̄rie (put p̄tractū ē) sunt honoris p̄rii p̄secutores q̄ ē p̄secutio seuissima
vt in dicto. c. Cum et̄ni. et q̄ sibi neq; cui bon⁹ erit. ac si diceret: nulli. Eccl. xiiij
et si h̄mōi nequitia ab alijs ignorat. leuis tñ est consolatio q̄ in seip̄o confusus
est: vt dixit Iohes crisost. in Omelia. Hunc restat dicendū quid de iuristis?

Iubileus. De iuristis. aduocat̄s. notar̄is. scribis. put de iudicib; tan-
q̄ de p̄sonis non oīno priuatis et de curialibus et curiaz
nis. prothonotar̄is: et cancellar̄is et hoz substitutis. pcuratoribus et hoz sol-

De anno iubilæo.

licitatoribus et testibus. de quibus similiter notat in tuo libro de nobilitate. c. j. quid dicam nisi quod nullum malum impunitum: put nullum bonum irremuneratum remanere consuevit: ut de pe. di. ij. *Psalm.* Putamur concilium Basiliense in eo in quo deliquit fore iustum dei iudicio patenter correctum. Vidi reuera dum fuerat in sui floris amenitate et in iudicibus et auditoribus et consequenter in singulis suppositis nulla vel modica fuit equitatis vel iusticie rigoris obfusa sed omnia. auaricia. dolo et fraude fuerat subacta. et put quondam in romana curia videbant auditoribus et iudicibus et presidentibus exenia vel propine in esculentis et poculentis liberaliter oblata que consumi poterant per tempora breuissima. ut de rescrip. Statutum. §. Insuper. l. vj. sed hic aliter. Nam ne donaria cito corroderent a tinea: aut defecarent a culis ce strabone vel musca. et igitur hic videlicet in concilio Basiliensi ex pacto vel consuetudine turpiter introducta: et non aliud nisi auri aut argenti massa vix plurimorum iudicum marsupia nequiter breuissimi temporis cursu fuerunt farcita. nunc ut putamus reliqui concilii vel presidentes aut degentes ibidem vel alibi contra explorati iuris discretionem impatienter in nomine dyaboli cui complacuerunt patiuntur intolerabilem sui status diminutionem. nec perditio rerum male conquisitarum ipsis manebit aut complebit restitutionis oportunitatem (prout infra dicemus) ad ludentium fortune qualitatem. Et nunc ad propositum reuertamur si tales iudices aut curiales per dolum ad fraudem seu falsitatem damnum aliquibus intulerint. vel extra debitum fallaciter quicquam exactionauerunt. absque penis alijs per iura constitutis tenent ad damnum illatorum refusionem. iuxta prenotata. alioquin nedum nostre iubilacionis gratie beneficia sibi nouerunt: nunc aut in futurum minime per futura. sed in super maledictione merentur. **Felix** viros quare non iudices iuristas et ceteros curiales homines qui frequenter iustificat ipsi et qui perdenant iustum et abominabiles sunt apud deum. ut *Proverb.* xxij. et non abhorrent quod timor et tremor veniet super eos et preterant eos tenebre et dolore parturiens contremiscat. *Deut.* xxxij. et quare non turbati sint et commoti sint et tremor apprehendat eos: dum tam impudenter formaueit sibi simonem neque in dolo primo luo. et ut tales tam frequenter acclamantur et communiter diffamantur.

Jubileus

Hi proprie sunt de quibus dixit propheta *Ecce.* ij. Frons mulieris meretricis facta est tibi. noluit erubescere. unde his iudicibus iuristis et curialibus falsitatis aut nequitie tam frequenter opponit criminis obiectus: prout furtum molitoribus. proprietas claustralibus. rapina nobilibus. seductio militantibus. credulitas militaribus. seueritas dominantibus. fauor consularibus. iniquitas assessoribus. partialitas officialibus. corruptio testibus. exactio tabellionibus. incongruitas scriptoribus. contentio procuratoribus. mendacium mulieribus. inconstancia dominibus. incontinentia monialibus. luxuria iuuenibus. adulterium coniugibus. indiscretio virginibus. concubinatus sacerdotibus. excommunicatio popularibus. indeuotio confitentibus. tepiditas absoluentibus. trepidatio predicantibus. inaduertentia consedentibus. et spectus audientibus. negligentia prelatoribus. sumonia spiritualibus. auaricia clericalibus. blasphemia luforibus. circuuentio mercatoribus. fraus negotiatoribus. dolus institoribus. negatio vendentibus. mendacium vectoribus. perurium ruralibus. ebrietas rusticalibus. scurrilitas comitantibus. garrulitas hospitibus. procacitas cauponibus. usura contrahentibus. adulatio clientibus. pigritia seruentibus. curiositas artificibus. laudes histronibus. inuidia medicantibus. discordia cohabitantibus. dissolutio magistratibus. inobedientia scolariibus. repulsio pauperibus. reuerentia diuitibus. subtractio rebus ac detra-

Dialogus

ctio honoribus. et improbitas omnibus conductis laborantibus: ita quod hominibus vicioz in comune puerbiis deductorum inolenit continuationis sermo tam consuetus quod istis singulis et vniuersis tanquam iuristis et iudicibus: putat per diximus? hec infamie nota ac si foret laudis commendatio magis incutere non soleat pauoris seu palloz vel erubescencie metus. Nam ut dixit poeta laureatus loquendo de subita mutabilibus lusorum fortuna. dum mor illico crescit et decrescit inquit consuetis non est passio cum in consuetis tanta perditio oino foret meroris intricatio. Et dixit comminatus. Sermo qui famatur ab omnibus non est oino falsus. et ita ista puerbia tam communiter diuulgata putamus? de iuristis et ceteris non sunt ut patet per omnia fundamenta mentis carentia. Nihilominus tamen nisi resipiscant non perdet ipsis hec nostra vel alia

Felix Et si tales qui damna vel iniurias mihi (peccatorum indulgentia. tam nequiter intulerunt) putat effectualiter nunc mihi violenter de facto certi presidentes inuenerunt et iuxta tue distinctionis normas per leges atque iuribus fulcitas damna non restituerunt. vel alii non satisfecerunt: et ut consequar gratiam in iubilatiois tue teneor ne ad debitorum omnium remissionem.

Jubileus. Ad debitorum remissionem iuxta simplicem quorundam orationis dominice ruminacionem (iudicio nostro) simpliciter percipe non nostram sed laudabilem doctorum distinctionem: super de officio misse et oratione dominica laudabiliter conscriptam. Clarum est enim quod damnicatus inquam in honoris et reus oblatio (nisi libere voluerit) non tenet ex necessario salutis ignoscere sed semper potest ablata repetere et iniuriam vindicare cum iuris moderamine. Sed breuiter ut sincerius intelligas vtrum offensam teneat offensam dimittere. Ad quod rinde dupliciter. aut quantum ad rancorem vindicare: aut quantum ad actum iusticie. Primo adhuc dupliciter quod aut quantum ad actum rancoris interiore. et sic dimittere est necessitatis ut gratiam predictam persequaris aut quantum ad actus exteriores: scilicet signum amicitie: tunc distinguendum est: quia aut ille qui offendit petit sic est necessitatis: aut non petit. et sic non est necessitatis: nisi forte ad aliquos perfectos (putat fecit thesaurum) si autem intelligit quantum ad actum iusticie non oportet nec tenet. imo possumus iusticiam petere modo seruato. Vel aliter et melius: quod si potest intelligi vel quantum ad inimiciam: et sic est necessitatis. vel quantum ad iniuriam. et sic est supererogationis: nisi forte putat per diximus? quantum ad perfectos. Concor. Guilhelmus. du.

Felix Tu dixisti de offensibus et offensibus (randi in rationali dinorum super dominica. sis. sed per hoc clarus non sum vtrum sit de necessitate caritatis quod iniuriam diligant. vel sit de necessitate caritatis quod homo signa vel effectus dilectionis

Jubileus. Si per iam dictam distinctionem (nisi inimico exhibeat. nem non es clarus. vide Ioh. in summa confesso. qui per sanctum Thome. hoc clare persequitur libro **Felix.** Breuitatis causa sum contentus in illo et ex dictis tuis copetenter inferre si nolo dimittere rancorem (putat per mittit) ad iubilum tuum percedere prohibetur potius ille qui causam rancoris. id est damnum intulit inique et non recognoscit verbo nec ope et valet arg. a fortiori: ut patet in Cle. de reli. et vene. sanc. in glo. iij.

Jubileus. Benedicis. Nec obstat quia dixit Christus Lu. v. Si ergo offers munus tuum: hoc est secundum glo. quod non licet irasci: si recordatus fueris: quod frater tuus habet aliquid aduersum te. id est quod fratrem tuum leseris. relinque ibi munus tuum ante altare. et vade: affectum vel corpe: si inueniri poterit: reconciliari fratri tuo. Est autem sententia: si non licet irasci fratri tuo. multo minus odio habere et minime odire inique et ledere et non facere.

Felix Sum contentus sed modo dic de lusoribus qui prout videtur violent

De anno iubileo.

ter auferendo nulli. **Iubileus** De lusoribus multi multa loquuntur. sed communior et omnium viarum mitiorum eligamus. utinam adhuc rite plusoribus ut resipiscerent prederemus. Unum finem Ray. et glo. Archiepiscopus ibidem distinguam. vel aliquis voluntarius ex cupiditate lusit. et si tunc amisit non repetit: quia nihil rehabebit. si autem lucratus est: tunc tenetur ad restitutionem saltem in iudicio anime quam saluare volumus per iubileum. sed non illi a quo recepit: quia similis dolus in eo fuit: sed pauperibus erogetur. sed si quis inuitus aut attractus per vim vel nimiam alterius importunitatem: aut per dolum in ludo commisit sum amisit: pecuniam illam potest repetere. et alter in iudicio anime predicto non tenetur illi restituere sed pauperibus erogare. Nec obstat si quis dicat nec lusores de me lucra persequentes mihi restituant: et plus de me quam ego de ipsis communiter receperunt. Dico etiam quod non obstat quia fures vel raptores mihi multa rapuerunt. contra tamen furari vel rapere nulla iura nisi necessitatis tempore permiserunt.

Felix Et sic lusores ut audio snialr damna cum maledictionis pena siue lucrent siue perdant: communiter reportabunt. et satis est acerbum faucibus meis. quia hucusque mihi nunquam feci remorsum conscientie de in ludo perditis vel lucratis. et hoc idem puto de omnibus consodalibus nostris.

Iubileus Credo quod hoc fiat ex ignorantia crassa que neminem excusat. ut. xxxviij. dist. Si in laicis. et c. Que ipsis. cum concord. Nam si videretur aut requireretur doctores aut peritos vel fratrem Jo. in summa lib. ij. tit. viij. q. xxiij. in his breuiter informari non dubitarent. et insuper puto de consuetudine taliter seruari et iure municipali ut fiat restitutio nulli de perditis in ludo. Unde dicitur Jo. concludit in fine nisi fiat per falsitatis dolum ut ibidem. sed tamen non excludit ut erogetur lucrum pauperibus in foro conscientie ut securi sumus apud illum iudicem ubi iustus vix saluabit nisi quis lucret de personis talibus que alii alienare non possunt ut sunt minores. pupilli. amentes: et fatui. et insuper si fuerint religiosi cuiuscunque status et etiam episcopi quorum res et rebus versus tantummodo per licitis et honestis actibus exercendis est ipsis et non aliter concessus. tales enim prelati vel religiosi per talem modum nec lucrari nec perdere possunt pro. **Felix** Est ne aliquis ludus licitus. **Iubileus** Utique sic. Nam potest fieri ludus causa fortitudinis exercende. videlicet cum hasta. pila vel lapide iaciendo. vel currendo. saliendo. luctando. pugnando. dimicando. et omnis ludus qui sit causa virtutis et etiam subtilitatis ut instans. ut legitur et notatur per doctorem in autem. ut om. obe. pri. in pn. coll. v. et etiam rescendi causa vel coniuncti. ut. ff. de alea. l. eorum in coniunctio. et omnis ludus licitus. ut ibi

Felix Et quare ludus qui iuribus fortune periculis innititur est tam diligenter prohibitus. (dem. l. solent. et sequen. **Iubileus** Amore dei. de hoc sufficienter vide Ray. li. ij. c. vlt. de aleatoribus: ubi enumerantur multa vicia de ludo patenter presentia. videlicet lucrandi cupiditas. i. auaricia spoliandi voluntas. mendacia. ociosa verba: et multum vana blasphemia. proximi corruptio. temporis amissio et multa malorum impressio. de quibus clarius ibidem tibi legere presentibus committo ex quibus merito coniecturare poteris si ludus est licitus: et si ablatorum diligentius si at restitutio ut iubei non

Felix Sed quid dicis de meretricibus et de meretricio suo factis ditioribus an cum dicto lucro retento vel sine lucro venerint vere penitentibus: ipsis perficiant tue iubilacionis solennitates. **Iubileus** Utique sic. Nam

Dialogus

et taliter Maria videlicet egyptiaca per confessionem et contritionem ad verum redemptio-
liationis beneficium fuit restituta. Nam meretrix licet turpiter lucra recipiat: tamen
in rebus non compellitur ut restituat nisi ab illo qui donare non poterat sibi taliter
conquirat. ut sunt persone predictae videlicet minor. surdus et cetera. et episcopus et quilibet
religiosus et religiosorum platus. tales enim si donant: donatio non tenet. Unde resti-
tutio per talem modum: per meretricem necessario fieri debet: si saltem habet ut colli-
gitur ex **Felix**. Et quid de hominibus predictis. **Jubileus**. Tales enim pre-
dictis. latis et religiosi.

si qui meretricibus aut personis inhonestis ecclesiastica bona pauperibus et licitis ope-
ribus et opibus debita offerunt: sunt raptores: et per omnes tenent ad omnes repo-
sitionis et restitutionis obligationes. Hi autem sunt de quibus scriptum est pro-
ut similiter de clericis quibuscumque taliter sua bona distribuuntibus. Ecclesiarum
defraudare: sacrilegium est et accepisse pauperibus erogandum et esurientibus pluri-
mis id reservare vel incautum vel intimidum est: aut quod apertissimi sceleris est et ali-
quid subtrahere omnium predonum cupiditate superat. xij. q. ij. Gloria episcopi.
vel amico rapere. Item in concilio toletano. Si illi qui nulla ex rebus suis pau-
peribus christi distribuunt: eterni iudicis voce condemnabuntur in futuro. quan-
to magis qui auferunt pauperibus quod non dederunt. xij. q. ij. Et si illi. Item ne-
dum platus vel clericus aut monachus male consumens vel quod minus malum est
servans res ecclesie. sed quilibet etiam laicus res proprias suas ultra sumptus
suos cum sciat vel videat indigere pauperes violentiam et rapinam dicitur committere:
ut colligitur ibidem. de quo plenius vide. Jo. in summa: li. ij. ti. v. c. xij. et quor-
modo illi ad nostrum iubilacionis festum procedant. per se ex preactis diligenter col-
ligere non postponant. **Felix**. Quid autem de ioculatoribus. **Jubileus**. De ioculatoribus ni-
hil postponant. **Felix**. Quid autem de ioculatoribus. **Jubileus**. De ioculatoribus ni-
hil postponant. **Felix**. Quid autem de ioculatoribus. **Jubileus**. De ioculatoribus ni-
hil postponant.

loquamur scolaribus: nisi per dolum aut fraudem acquisierint. et presertim ab illis qui
bus donare taliter est prohibitum receperint sine restitutionis onere. prout locuti
sumus de meretricibus. servatis servandis: consequi possunt nostri iubei beneficium.
Felix. Et quid de religiosis viris vel mulieribus ad iubilum si
milititer ambulare desiderantibus firmiter proponantibus. **Jubi-**

leus. Religiosos platos per se et sibi subiectos videlicet monachos aut alios
religiosos viros auctoritate superioris fulcitos. et proprietatis vicio cum
continuacionis intentione non interfectos. putamus secure transitorios. securio-
res tamen in monasteriis credimus cum observantia regulari permansuros. Nam
sepe bonum non est faciendum sine licentia superioris ne deterius inde contingat pro-
ut le. et no. de cle. no. re. **Felix**. Et quid de **Jubile**. Quibus de iure
si. Inter quatuor. **Felix**. Et quid de **Jubile**. Quibus de iure
monialibus. **Jubile**. scripto ex suo

monasterio presertim in tali casu nunquam licebit egressus. ut le. et no. in. c. Unico.
de sta. regu. li. vi. licet aliter Clemens papa sextus in extravaganti que incipit
Aliensu fratrum et cetera. disposuerit. cuius tamen dictamen peritioribus mihi nunquam placuit.
Felix. Quid autem de religiosis proprietariis. **Jubileus**. Illi maneat extra iu-
sis proprietariis. **Jubileus**. Ibi maneat extra iu-
bileum nunc et in perpetuum
tamen eterne maledictionis signum. Nam illis tanquam in peccato sordentibus: non
valebit indulgentiarum cuiuscumque benedictionis beneficium.

Felix. Et quid si prelati suus libere dispensat: concedit et indulget ut re-
ligiosus possideat in meliori forma qua fieri potest et statuta canonum relaxat. **Jubileus**. Et si prelati ta-
lia possit simili

De anno iubeo

liter pure concederet ut monialis cum monacho dormiret: quia in utroque pariter potestatis auctoritate haberet: et quod substantialia religionis dissolveret. Sed hi errant corde cum nec papa possit contra capitulum. Cum ad monasterium de sta. mo. dispensare et proprietatis incontinentie seu inobedientie vicia petentibus indulgere.

Felix Forte non dicis verum. quia hoc foret infinite multitudini parcendum de quo le. et no. c. liij. di. Comestationes. et plenissime per Jo. in summa li. iij. titu. xxx. c. viij. quia nec multitudo peccatorum et adulterorum publicorum et occultorum tollit execrabile peccati maculam infinitorum. et nisi hi et illi peccatorum consilio penitus resipiscant. de indulgentiis nunc aut in futurum nihil res

Felix Videbo si potero cum religiosiis. si contra tui rigoris sententiam uti potero saniori consiliario.

Iubileus Ite et interrogate diligenter: et cum inueneritis renunciate mihi ut et ego veniens adorem cum. Math. ij.

Felix Sum contentus: vel quasi de hominibus proprietariis. sed. **Iubileus** vadam ad alia et dicam quod de suis et ancillis et

Hi sunt multiplices. quia sunt serui et ancille qui emptitij dicuntur et illi se alienando preter domini voluntatem qualitercumque cum corpore furum committunt. prout le. et no. liij. di. Si seruus absente. et pro nullo bono malum est faciendum. de usu. Sup. eo. cum per cor. sed de mercennariis dicam quod vadant sine preiudicio domini vel alterius. prout hec et alia videre poteris per Jo. an. in nouell. de restitutione spo. Ex parte. **Felix** Et quid facient seculares clerici?

Iubileus Si ex ipsorum absentia nulli derogat. et si ad residentiam ex obedientia vel debito non tenent: vadant in nomen domini. putamus tamen securum: superiorum petere licentiam et reportare litteram commendatitiam. etiam si fuerit episcopus vel prelatus. de quo de cle. non resi. Relatum. et c. sequenti. et ibidem per totum.

Felix Sed quid de clericis aut religiosiis horas canonicas negligentibus an per supplementum talis obmissionis suffragari poterit ipsis beneficium tue iubilacionis.

Iubileus De horis canonicis per negligentiam et non necessario. puta infirmitatis causa obmissis videtur dicendum quod beneficiati in cathedrali vel collegiata aut claustrali ecclesia ubi iuxta ritum hominum ecclesie perfici solent psallendo taliter hore canonicas. et ubi propter diuina celebranda solenniter mihi officia principaliter sunt fundata personis ministrantibus in domo domini competentia stipendia. tales persone tenentur ad horas canonicas: cessante iusto impedimento: non in domo vel loco priuato: aut in angulis ecclesie perficiendas: si saltem abiles sunt et possunt. sed reuerenter et psallenter cum choro perficere: aliter non satisfaciunt. Diximus autem notanter infirmitatis causa. Nam lex dicit. Famuli egri quos curamus. nobis seruire intelligunt. ff. de sta. li. l. iij. §. Stichus. et tempe infirmitatis pascendi sunt prout clerici de suis beneficiis. ff. Commodati. l. In rebus. §. Possunt. Non autem putamus lenem excusare febriculam: aut veterem quartanam. ut ff. de edil. edic. l. j. §. Sed sciendum. et in his videtur conscientia cuiuslibet oneranda. vel qua infirmitate non orantis conscientia veniat excusandi. ut leg. et no. de vo.

Felix c. ult. et Archidia. c. ult. de hereti. libro. vij. in glo. ultima. Et si cessantibus letimis impedimentis taliter horas canonicas non perfecerint et gloriosos stipendiorum fructus: et mercedem laborum ad quos tenebantur preceperunt. an ne per iubeum penitus quietatione (seruari suandis) reportabunt.

Dialogus

Iubile? Ecce dicimus supra de mercenarijs seruisz si tales conducti precio labores sibi conducti aut opus sibi debitum per diē nō perfecerint. ociosi quoq; per singulas horas diei vacauerint z a patrono cōduttore nihilominus inclinato iā sole stipendia plenissime pceperint. quid putas aliud nisi q; furtū z rapinam cū dolo z fraude cōmiserint. z nisi restituerint: iubilei nostri gratia carebunt. immo nisi dño conductore satisfecerint: peccatorum veniā nūq; reportabūt. Unde discreta p̄fessorū scrutinia huiusmodi clericos: immo p̄latos ad restitutionē fructuū inducant. Hāvtiq; beneficiū dat propter officium. de rescrip. c. si. li. vi. cū concoz. nec nobis constat qualr hūmōi clericis aliter sit consulendum. Nam vtq; si stipendiū fuerit ppter aliquem laborem: opus vel operā collatus obsequiū p̄supponit fideliter exequendū. Ita nō. doc. in. c. j. de cele. mis. z Ray. li. j. de apostatis. §. Itē nūq; clerici. z. §. se. z Archidia. ibidē in glo. Et licet hec dura videant quibūdā: aliud tamē non sentimus dicendū nisi aut suppleat p simile aut equualēs. vel restituat fructus. sed si noueris dic rogo si cuiq; **Felix** Mihi nō constat nisi summus pontifex de nouo faciat pontem illis vt ad iubileū ambulent: aut alias animas suas saluas facient. aut inueniat remediū prout dictū est supra de basilisco. et presertim propter illos q; nūq; vel raro legerunt horas canonicas et continuo receperunt pensiones ecclesiasticas.

Iubileus De clericis beneficiatis vtq; ad horas canonicas obligatis z in ecclesia vel extra perficiendas constitutis dicimus prout de canonicis supradictis. Sed de clericis in ordinib; minorib; constitutis ecclesias prochiales possidentes. z fructus largissime vlt etiā quantumcūq; modicas percipientib; quid dicemus nisi prout de laicis decimas z fructus ecclesiarū ad ipsos minime p̄tinentes imbutantib;: nisi sint de illis decimas de q; bus p̄ ceteris clarius dicit Jo. in sum. li. j. ti. xv. q. xv. alias tales clerici prout laici sunt raptores z spoliatores. Rem ad se minime p̄tinentē pertinaciter occupantes. Nec putamus nostre iubilationis celebritatē perficere. nisi voluerit effectualiter rapta restituere. vel saltē cū consilio peritorū paupib; erogare. Ita dicit doc. vbi supra. z singulariter singula colligi possunt vbi colligimus predicta. z alias ratio multū militat z experientia rusticat vt mēs intelligentiā plene percipiat. sed singulas doctorū allegationes refricare fortassis nutritiōis possemus tediū legentib; inculcare. Clerici aut in sacris p̄stituti z nō beneficiati. aut ad officia salariati z si horas canonicas nō p̄fecerūt p iubilēū seruatis seruandis gratiam z absolūtiōē reportabūt. **Felix** Sum contentus z puto pauperes religiosos cū talib; clericis comprehendendos. Nam de ista materia lucidius dudū in quodā tractatulo de validis medicantib; intulato scripsi conclusiones fulcitas cōpetenter iurib; z rōnib; nunc dicas nobis de excoicatis. **Iubileus** Excoicatus pōt esse in gratia dūmodo penituerit z leso satisfecerit. Sic si in sūma fuerit a canone apud sedē aplicā absoluet z gratiā nre iubilatiōis seruatis seruandis cōsequē videat aut ne p doli p̄cesserit aut leso ignorāte colluserit. z cū leso p̄cordatus propter potentiā aut aliūde taliter absolutiōem extorserit: aut p interpositā personā clericū leserit: aut lesiōē disposuit. vtle. z nō. i. c. j. de homi. li. vj. d. assisinis z clarissime ibidē p Jo. mo. quib; oib; dol⁹ z frans nō poterit suffragari. de rescrip. sedes cū p̄cor. Itē iuxta tenorē iādicte decre. videlz. c. j. de homici. li. vj. sunt excoicati. nō tñ q; clericū p assisinos ledūt: s; q; terre p̄cipē etiā minorem

De anno iubileo

occidi disponit: prout nunc est casus recēter p̄ manibus de assisimis in opido fri-
burgen. Constantien. diocesis incarceratis q̄ salariati (put p̄fitent) z induciti p̄
certas p̄sonas principē aultrie p̄dere voluerūt. q̄ qdē p̄sone videlz p̄ducentes
assisimos similiter p̄ter excoicationē put ibidē p̄tinet sunt a l̄s execrabilibz penis
involute. a q̄bus omnibz nisi de speciali mādato pape etiā si mors principis nō
fuerat subsecuta) p̄ nostrum iubilatiōis beneficium absolui non potuerunt.

Felix. Sufficit de illis p̄ ecclie constitutionem excoi- **Iubileus**
catis. Sed quid de per hominem grauatis.

Per hominē excoicatus nil proficit nisi per eundē cum satisfactione fuerit ab-
solutus. aut apud supiorem iniam contra se male platam fuerit p̄secutus. put
le. z no. in. c. Ut debitus. de ap. z in. c. Venerabilibz. de sen. exco. li. vi. cū p̄cor.

Felix. Et quid si **Iubile**? Suspendio est mltiplex. vt le. z no. i. cle-
sensus. **Iubile** men. Lupiētes de penis. in glo. magna.

et nonellis in. c. Ad hoc. de ap. de qua mltā foret dicēda. Sed ad p̄positū n̄m
putamus distinguendū. vel aliq̄s est suspensus siue sit a iure vel ab homine p̄
pter delictū z stat in delicto: talis nil proficit in nostro iubileo. z hoc si delictū
est publicū vel occultū. vt est crimē concubinat. put infra dicet. cū non sit in ca-
ritate. vt patet ex p̄dictis. vel est suspensus p̄pter delictū p̄petratum confessum.
et contritū z satisfactū est lesis z ad temp⁹ vel p̄petuo. z si tunc est suspensus a
tali actu per quē meret indulgētia. puta ab ingressu ecclesie. z talis p̄ cōsequēs
suspensus est ab omni ecclia. vt. iij. q. v. Quisq̄s nihil p̄ficat. s; si suspēsus est a
tali actu q̄ nō requirit opus p̄pter quod dat indulgētia. vt puta ab officio misse z
tunc p̄t seruādis p̄ficere **Felix.** Et quid dicis **Iubileus.** De iter-
put colligit ex p̄missis. de interdictis.

putamus dicendū sicut de suspēsis. Nā put dicit Jo. an. in. c. Ad hec. de ap. tunc
suspēsus z interdictū in mltis paribz passibz ambulāt. z put colligit ibidē credi-
mus q̄ in hoc doctores discretionē nō faciāt: si tamē dubia occurrāt ad ipsos
recur. **Felix.** Et quid si quis inique fuerit excommunicatus suspensus vel
interdictus an seruatis seruandis sibi proficiat iubileus.

Iubileus. Sententia pastoris seu prelati siue iusta siue iniusta fuerit
semper est timenda. vt. ij. q. iij. c. j. z dum taliter timef extūc
est medicinalis. vt de senten. excommu. Cum medicinalis. li. vj. nisi in tribus
casibus. Primo si fuerit lata post legitimam appellationem. Secundo cū con-
tinet intollerabilem errorem. Tertio cum indebitis exactionibus aliquis exco-
municatur. vt no. glo. in dicto. c. j. Alias vero taliter videlicet sententijs p̄dictis
ctis ligatus proficere non videtur. Est autem certum q̄ sententia que nulla est
non indiget absolutione. puta per non iudicem vel excommunicatum lata. de
senten. excom. Per tuas. vj. q. j. Primates. et ibidem in glo. iij. Dicitur autem
nulla multis modis. vt no. ibidē z melius de sen. ex. Presenti. z in glo. ij. li. vj. z
Arch. eo. ti. z. li.

Felix. Tu supra dixisti cōcubinariū suspensum z p̄ cōse-
ca. ij. in glo. iij. quens quia p̄pter ad iubilatiōis tue solēnitatē nō
secure trāsiturū: an hoc errēda **Iubileus.** De clericis nullū ē dubiū
tur tū ad laicos q̄ ad clericos. vt le. z no. i. c. v̄sa de co-
ha. cle. z mu. s; l; leges q̄busdā laicis p̄mittāt. vt. C. de do. int. vi. z vxo. l. ij. et
ff. d. p̄cubi. l. j. In iure tū n̄o z

Felix. Quid ac si q̄ndā dū iunēis eram cli-
foro p̄scie nullo mō v̄ p̄missū. **Felix.** Q̄ habebam concubinam cum prole
multiplicatam et effectualiter mihi coniunctam. nunc enim senui z concubina
simuliter apparet erate senilis ita q̄ ambo de icōtinētia ampli⁹ n̄ sum⁹ suspecti

Dyalogus

vel competentis etatis sumus et firmiter proposuimus vti cōtinētia ppetua.

Iubileus Apparet nobis q̄ semel cōcubina cohabitando semp̄ presu-
matur cōcubina: et si nō actu tamē habitu. et clericus vtitur
consolatiōe sua tanq̄ coniūcta p̄sona. et q̄ propterea iuris phibitio nō veniat
cauenda. quia in hoc iura nō distinguūt. nec nos distinguere debemus. vt. ij.

Felix Sibi videt standū cōtrario. Non (q. v. Consuluisti. cum p̄cor.
ne cessante causa phibitiōis cessabit et eius effectus. vt. j. q. vij. Q
pro remedio. de renū. Post trāslatiōē. cum p̄cor. Nam iuranti āmodo nō ac-
cedere ad p̄cubinā. per hoc nō precludit̄ licitus coitus matrimonialis dū fue-
rit sibi matrimonialiter coniūcta. vt dicit glo. xj. q. iij. Quod predecessor Ite
cui quondā nō licuit intrare eccliam furando. nūc penitēs secure intrabit oran-
do. sic quia quondā nō licuit concubine cohabitare clerico ppter fornicationis
causam. caste tamē licuit seruire clerico: maxime dum de cetero nō sunt suspe-
cti de incōtinētia. vt no. a contrario in. c. j. de coha. cle. et mu. Nam dīc̄ pprie
textus. Nam facilliter p̄cedit ecclia duobz cōiugibz ut discobabitent. aut q̄ vn⁹
eorz intret religionē. cum ambo sunt senes. de cōuer. p̄iu. Cum sis. et. c. Uxorē.
cum p̄cor. de meliori enī presumendū est. de presump. c. vlt. et ex qualitate perso-
narum p̄sumit̄ licitum quod alias esset illicitū. de preben. nō esset. cum concor.
et no. doc. in. c. Litteras. de p̄sump. vt vbi p̄les p̄sumptiōes contrariant̄. de eo-
dem illa que magis āmiratur veritati p̄feret vt hic. ex quo p̄sumptiones pos-
sunt alligari in cōtrarium. finis enī spectandus est. C. ad sil. l. vlt. imo si finis
bonus est: totū bonū est. de no. op. nū. c. ij. p̄ Hostien. et sufficit nobis conscien-
tia pura. que dum in oculis domini nō excusat. sentit omīs quod libet. xj. q. iij
Sentio. et quem de libro vite nō delet iniqua p̄scientia: nec delere potest hu-
mana ignorātia. ibidem. c. quid obest. et Paulus dicit. j. Corint. ij. Gloria em̄
nostra est testimoniū p̄scientie nr̄e. q̄n de eo q̄ homines nos vituperāt p̄scientia li-
beros demonstrat. de sacra vnc. c. Unico. cū p̄cor. Et dicit Latho. Cum recte
vivas: ne cures verba maloz. Arbitrū nostri nō est q̄ quisq̄ loquatur.

Iubile Multum cōpetenter astruere conaris vt concubinarij antiqui
vel iuuenes stante concubinato: cum bono proposito conuersi
vadant ad nostre iubilatiōis solennitatē et p̄cedant coram illo rite in cui⁹ cō-
spectu iustus vix recipit saluationē. Audi glo. in dicto. c. Sentio. que dicit q̄
non sufficit p̄scientia: sed requirit̄ bona fama quātum ad alios. sed quādo su-
mus inter tales qui parati sunt incitari et nō rephendere. vnde ne tales corrū-
pemus exemplo facere debem⁹ vt fama nostra luceat coram eis. et sic proprie
diebus istis abbas quidā habet p̄cubinam: et consequenter omēs et singuli sui
mōachi: quilibet cōuenienter (vt putat) habet suā ppter fornicationē cōtra mē-
tem Pauli. j. Corint. vij. Sed. cap. predicta videlicet. Sentio. et. c. Quicquid
obest. loquūtur: sum⁹ inter tales qui nō curant imitari sed tantū reprehendere
tunc sufficit nobis quantū ad eos nostra conscientia. Christus enim noluit ex-
emplo suo alios corrumpere et scandalizare dum dixit Matthei. xviij. ad petz
Quid tibi videt̄ rē. vt autē non scandalizemus eos vade ad mare et mitte ha-
mum et eum piscem qui primus ascenderit tolle et aperto ore inuenies statere
illum sumēs da eis pro me et te. Vñ vidi prelatū decrepitum qui p̄sultus per
vica: ium Constātiensem propter scandalū vitandum reliquit vetulam concu-

Felix binā nulli suspectā sue senectutis baculū et p̄ntis vite p̄solatiōem.
Sum dubius nesciēs quādo sit scandalū vel scandali signum.

De anno iubileo

Iubileus Ex amore dei quis singula presentibus incidentia potest auribus tuis inculcare. vide si volueris Ray. in summa: li. iij. ti. xxx. de scandalo et pplexitate. et Jo. in sum. pfecto. li. iij. ti. xxx. q. j. et sequentibus.

Felix. Et quod si concubina tanquam vxor sic vitis abundans in lateribus domus mee: et filij mei sicut nouelle oliuaz in circuitu mense me degunt. multiplicati quia leges laudabiliter commendat et voluit immunitate certa gaudere. ut C. qui numero liberorum. l. fi. et hos sine matris adminiculo nutrire non potero cum naturaliter non possint obliuisci filiorum suorum. ij. q. vj. Ad romana. et carnem suam nemo unquam odio habuit. xij. q. ij. Non extimamus. ad Ephe. v. et teneat ad alendum. vt. v. dis. Ad eius. put inter animalia bruta mater nutrit prolem. vt dicit Plinius. Et quid faciam quia tantum vite solatium cum incommodo magno dicerelinquam. et constat quod impossibilitas et incommoditas immutat ius commune. vt plene. no. Archid. de sepul. c. vlt. li. vj. in glo. iij.

Iubileus Et quid hoc ad propositum. Nam si per filiorum multitudinem (put premittit) fauor inducit. et hoc solum de filiis legitimis intelligitur. de quo plene per Jo. an. in mercu. in regula decet beneficium. li. vj. sed per liberorum tuorum pluralitatem crimen tuum plenius dinoscitur: et immunitas quam habere presumis: diminuit. vt legitur et no. de eo qui dux. in vx. Cum haberet. et tanto grauiora sunt peccata: quanto diutius infelicem animam detinent alligatam. de consue. c. vltimo et ad magnam iusticiam iudicantis pertinet vt nunquam careant supplicio qui in hac vita nunquam carere voluerunt peccato. de pe. di. ij. Voluissent. Unde dixit frater Vincentius ordinis sancti Dominici predicator in diebus nostris per galliam famosissimus in vna collatione singulariter ad clerum seclusis laicis in quadam ecclesia tanquam ad conclauum specialiter conuocatum post multa: concubenarios corripiendo sic inferebat. Spem gero de clerico qui moris illorum manibus de loco perstituto coinquinatus procedit ad aram domini conficiendo corpus christi. nam sunt apertissima sibi contritionis instrumenta. reputa quia penitentia sepe naturalis sequitur luxuriam: et omne animal triste post coitum. quia multum infrigidat vt dicit philosophus. j. de naturalibus et ita naturalem penitentiam per mentis tristitiam naturaliter introductam sequitur artificialis penitentia: vt dicit Ier. Ars imitatur naturam in quantum potest. ff. de op. l. Adoptio. et ita leniter inducit ad penitendum et flectitur ad satisfaciendum et minus impeditur ad perseuerandum. de qua penitentia naturali ex coitu precedente dicit Boetius. iij. de consola. prosa. vij. Quid autem de corporis voluptatibus loquar? quarum appetentia quidem est plena anxietas: satietas vero plena pnia. et hoc ibidem pulcre persequitur per totam psalmi et metra sequentia. Unde clericus concubinarus mente et corpore pollutus habens vas iniquitatis firmiter inhabitationis sue lateribus: nec proponit relinquendum et per consequens in concubinato perseuerandum. et hic non est spes penitentiae nec remissionis. et sic est in statu desperationis. quia hic et sibi similes sunt extra caritatem et non seruauerunt dei iusticiam. et fide scripturis sacris non adhibuerunt: vnde sunt sine spe: et per consequens in desperatione. Constat autem quod hec quattuor virtutes imo omnes virtutes sunt connexae et vna sine altera non potest subsistere vt de renu. Nisi cum prudem. s. Porro. cum concor. ergo nisi resipiscant consequuntur penam perpetue damnationis. Sunt et plura alia concubinariorum inconuenientie pericula quantum ad se et alios qui ipsorum audiunt diuina. per doct. in caplo vestra predicto largiter descripta. vbi videatis. hic breuitatis gratia penitus non detero

Dialogus

minanda. unde tales concubinarij nō vadant ad nostre iubilatiōis bñficia.

Felix Ad propositū tibi dico q̄ quondā vidi clericū qui postq̄ pernoctauit ad lupanar publicū. et mox mane de die sequenti penitentia tali conuolutus transiit ad Lathusiam et perseuerauit ad finem optimū: et hoc rarum foret vel difficile clericis constrictis per concubinatus contuberniū. S; nunc reuertamur ad propositum. et quid si concubinatus crimē est occultum?

Jubileus Dicit Breg. Non min⁹ confusus est qui in se cōfusus ē. At tamen regulariter minus peccant qui occulte peccant q̄ qui manifeste. de quo pro et contra. xxxij. q. iij. Nemo. in glo. sed q̄ occult⁹ concubina- rius suspensus est ad min⁹ q̄ ad se. vt. j. q. j. Sacerdotes. et p̄ consequēs in peccatis est. Nam indifferēter concubinat⁹ est phibitus vt patz ex p̄dictis et occultis et manifestis dictū est. tollens mēbra chusti facis mēbra meretricis. i. Lxxv. vi. Item ibidem. Nescitis quia qui adheret meretrici vnū corpus efficit. et hi sunt etiā de his qui male vtuntur beneficijs suis. De quibz dicit Baruch p̄pheta. c. vij. Unde subtrahūt sacerdotes ab eis aurum et argentū et erogāt illud in se metip̄os. dant autē ex ipso p̄stitutis et meretrices ornant. et iterum recipiunt ista a meretricibz suis et ornant deas suas. i. filias. hi autē non liberantur ab erugine et tinea. id est pena. Nec ille. Ecce hec detestatio meretricis veteris testamenti. Et nunc dicim⁹: qui facit contra phibitiōem sacrorum canonū: mortaliter peccat. vt plene nō. Archid. de p̄ces. pl. c. ij. li. vi. in. glo. p̄. Damnabilr.

Felix Que autē p̄rie dicitur concubina. **Jubileus** Est que cessantibz legalibz instrumentis iuncta est et cōiugali affectiōe assistit. i. amplectit. vt. xxxij. di. s. Concubina. et idē ius est de concubina ad nostre iubilatiōis solēnitatem transitura quod et de suo clerico quia ad imparia nō iudicant. xxxij. q. j. si q̄s vxorē. q̄ scriptū est. quos facinus

Felix par coīdñat et equa vtrosq̄ simul pena comitet. xv. q. iij. Sane. Rogo dic summarie in q̄bus p̄ctis volueris sententia r̄ p̄sistere.

Jubile⁹ Scias summarie sicut rite de p̄missis poterim⁹ colligere put q̄ matrimoniū contractū semel dūtaxat carnali copula cōsummauit perpetuo tenet ad mutuā cohabitatiōem. vt. xxxvij. q. ij. s. j. sic q̄ cōcubinatū sel dūtaxat carnali copla cōfirmat aut p̄sumat. p̄petuo tenet ad discohabitatiōem. vt de coha. cle. c. j. cū p̄cor. vñ de p̄iugatis d̄r. Quos d̄s p̄iungit hō nō sepet. xxvj. di. Deinde. cū p̄cor. de p̄cubinarijs dicat. quos dyabol⁹ p̄iungit hō separet. vicz p̄lat⁹. cui h̄ de iure cōpetit. ff. de off. or. Irrefragabili. cū p̄cor. Vñ sequit si p̄cubinarij sine sint occulti siue manifesti ē ecclie phibitiōez mutuo cohabitāt: et auctore dyabolo in sua rebellioē p̄seuerāt. in p̄cto mortali pdu- rant: et nō tñ carebūt nostre iubilatiōis p̄uilegio. sed etiā aliaz indulgentiaz.

Felix Nonne dic Aug⁹. q̄ de nemie despe- rum nō gaudebūt bñficio. randū ē q̄diu est in h̄ corpe p̄stitut⁹. xxxij. q. ij. Corripiat. cū p̄cor.

Jubile⁹ Nec desperauim⁹ de diuine q̄tidie epulāte splendide dū vine bat in h̄ corpe. et nihilomin⁹ sepult⁹ ē in inferno p̄fundissime.

Felix Anciat⁹ ē in me spūs me⁹: et in me turbatū est cor meū. quia oñdisti populo tuo dura. vñā potares nos vino cōpūctiōis. nos autē p̄pls tu⁹ vicz cl̄ici: et oues pascue tue et pascimur et pascim⁹. vij. q. j. in septur̄. cū cōcor. Da nob̄ auxiliū de tribulatiōe: q̄ vana sal⁹ homis in q̄ hucusq̄ spauim⁹.

Jubileus Tu scis q̄ dic p̄pha. dedisti timētibz te significatiōem vt fugiāt a facie arcus vt liberent dilecti tui. q̄ autē nō timue

De anno iubileo

rit dñm. huic dicunt iura nra multū indignāter acerbissime imputet illi qui se
artauit dum liber erat. de elec. Cum in veteri. 2 damnum qđ quis sua culpa sen
tit. sibi nō aliq̄ debet imputari. de iudi. Intellexim⁹. cū 2 cor. Et dixit Gregori⁹
ad ep̄m salomitānū de fornicatiōe 2 symonia multipl̄r accusatū. qz sic in cōtu
maciā pseuerantib⁹ seucros nos esse conuenit. sic humilitatis et penitētib⁹ lo

Felix. cum venie negare nō debemus. ij. q. v. Quanto. in fi.
Et qđ de p̄latis hec 2 alia crimina 2 maxie publica p̄mittētib⁹.

Iubileus De illis breuiter dicim⁹ q̄ aliena peccata retorquet in sinū
suū. lxx. dis. miramur. vnde 2 sanguis subditorū strictissime
requirēt de manib⁹ taliū p̄lator. de offi. or. Irrefragabili. Negligere enī cum
pollis p̄turbare pueros nihil aliud est q̄ fouere: nec caret scrupulo sotietatis
occulte qui manifesto facinori nō desinit obuiare. ij. q. vij. Negligere. Un p̄
tam⁹ tales p̄lato taliter alienis peccatis dū p̄pria sufficerent oneratos tanq̄
camelū p̄ foramē acus ad nre iubilatiōis grām gñissime transiuros. 2 reb⁹ ta
liter stantib⁹ si saltem possunt 2 nō impediūt vacuos pure reuersuros.

Felix. Et si essent vera que dicis. sic summū pontificem 2 p̄imates et pa
triarchas et archiep̄iscopos 2 ep̄os 2 abbates 2 alios quoscūq̄ p̄la
tos non iudicares securos: 2 p̄sertim illos qui in veritate sciunt sibi subiectos
iniq̄tatē opantes: 2 nō impediūt dum possunt: absit credere talem seueritatem
iuris seruandā. nam per penitentiā et tue iubilatiōis gratiā omia resipiscunt.

Iubile⁹. De summo pontifice nō ponam⁹ os in celū quē a nullo puta
mus iudicandū put le. 2 no. de elec. Significasti. 2 ibidē por
Jo. an. et firmi⁹ per Constantiē et Basiliē concilioz decretū: sed de alijs p̄
latis si scueris remediū contra nre traditiōis rudimentū rudissime traditum
dic rogito 2 gratanter vi. **Felix.** Deliberabo. 2 si inuenero tibi denūcia
debis me fore contentū. bo. S; qđ de adulteris dic interim ne va

Iubileus. De adulteris id qđ de 2cubinarijs: 2 simi⁹ (cem⁹ ocioz
liter q̄ semel duntaxat mulierē in adulterio cognouit cum
eadē tanq̄ cum adultera p̄petuo manere nō poterit. sed si contraxerit cū eadez
cum solute facte sint ambe partes. 2 al̄s stante p̄iori m̄rimonio neutra partiuz
in mortē alteri⁹ machinata fuerit. 2 de cōtrahēdo fidem nō dederit. vadāt ser
natis fuandis ad grām nre iubilatiōis. vt de eo q̄ dux. in ma. c. j. ij. 2. ij. Vidi
tū in practica: q̄ quidā publice cōtraxerunt. qui quondā fidem de 2bendo (vt
p̄mittit) dederunt. sed qz p̄bari nō potuit. iudex eosdē siml̄ manere metu col
lusionis in ipsoz maledictionē p̄misit. datur tū cuilibz partiū cōpetēs remediū

Felix. Quid autem dicis de simoniacijs 2 in qua cathē (si petierint.
dra pestilētie tales collocare volueris.

Iubileus. Scis iura detestabilr loqui de hac heresi furiosa: vt patz
tes in hui⁹ maledictiōis erumna. sed vltimo dñs Martin⁹ papa q̄nt⁹ cum con
cilio Constantiē per p̄stitutionē p̄petuam simoniacos occultos 2 manifestos
ipso iure declarauit excomunicatos: 2 demū cū p̄ueri voluerint a summo pon
tifice 2 nō ab alio dū satisfecerint absoluēdos. hāc p̄stitutionē Eugeni⁹ ratifi
cavit: 2 insup cōciliū Basiliē roborauit: 2 modern⁹ pontifex (vt asserit) eandē
seruari cōstitutionē rigidissime demandauit. Constat tū q̄ tpe Martini pape
p̄dicti bñficioz tā p̄sucta fuit venūdatiō tanq̄ porcorū cōpatio fuit in foro: sed
hoc nihil ad nos. sed veritas est: 2 nisi q̄s rite prouē aut nōstre iubilatiōis

Dialogus

tempore labore absolui nō poterit sibi iubileus nō aliq̄liter suffragari. Est autē hic nou⁹ casus in quo q̄s ip̄o facto cōstringit̄ excoicatione. ⁊ addendus alijs q̄ ponunt̄ in clemē. i. de sen. excō. in glo.

Jubile⁹ De usurarijs nemo dubi⁹ **Felix** Sed quid de usurarijs. **Jubile⁹** De usurarijs nemo dubi⁹ **Felix** Sed quid de usurarijs. **Jubile⁹** De usurarijs nemo dubi⁹ **Felix** Sed quid de usurarijs.

Jubile⁹ Vis fortassis dicere de his **Felix** q̄ faciūt cōtractus p̄ mū dū cōssimos. vbi p. xx. vel. xxv. aut paulo plus vlt̄ min⁹ emit vn⁹

Felix. Volo. **Jubileus** Obmissis mltōz concertationib⁹ (aure⁹ putam⁹ si q̄s tantū exponit in sorte princi

pali p̄ tali censu pro quāto cōiter ppetui comparent̄ fruct⁹. ⁊ extunc sincere facit gratiā vendenti vt redemat dū ad fortunā pinguiorē puenit q̄ talis meret̄ subueniēdo taliter angustiato. ⁊ q̄ non delinquat. sed si sec⁹ dolo aut fraudulētia vn̄erit contract⁹ quoz malicijs hoīm cōtinuo machinantib⁹ infinitus ē numerus. Dicim⁹ q̄ talib⁹ nō debet n̄re iubilationis aut aliaz indulgētiar⁹ salus nisi restituat s̄vtra sortē fuerit locupletat⁹. S; qz pueniūt continuo noui contractus habeant̄ cōsultissime **Felix** Et quid de victalijs. i. fructib⁹ ad fideliū pitoz consensus vitā homis cōmuniter cōparat⁹.

Jubileus De hac materia plene scripsisti in tractatu de negocio monachorum ad abbatē mulbrunē. ordinis Eilbertien. in. v. quid autē si ingrediens ⁊c. ⁊ ibidē post mltā conclusisti. q̄ qlibet laicus vel clericus sed non religiosus taliter cinēs fructus certos ad tempus incertum benefacit. ⁊ hoc si nō sit in fraudē usuraz nec in odium suor̄ heredū. nec est deceptio vltra dimidiū iusti precij. sed pia necessitate ⁊ pfectus futuri securitate ⁊ satisfactio de cre. si de vsu. vbi ppter incertitudinē excusat̄ contractus ab usura. de quo vide plene Johannem. andree in addi. spe. super rubricam de usuris. post hostis.

Felix. Quid autē si emit q̄s fructus incertos vicz arbor⁹ **Jubile⁹** ficuū. agroz. ⁊ alioz predioz ad tēpus certum.

Dicit idem Jo. an. q̄ liceat. dummodo dolose quis non procedat. ⁊ ibidem vidē ad has questionēs mltum subiles vtriusq̄ iuris allegationes breuitat⁹ benignitate hic obmittēdas. ⁊ ita si in his simpliciter pcesseris ad iubileum firmiter trāsibis. religiosi aut taliter onerati vicio pprietatis nisi hmoi fruct⁹ cedant ad vsus cōitatis tanq̄ iuxta suas normas dānati nō appropinquet̄ n̄re iubilationi. nec platoz suor̄. prout supra notauimus inhereant relaxationi.

Felix Sum contentus. sed qz tam generaliter ⁊ specialiter oia ⁊ singula per te supius declarata p̄ intricacionis ⁊ extricationis questionū varietatem nimīū mltiplicata. in me mltiplicauerunt sensuum confusiones vagantiū per deuina patenter incertissima. ⁊ quid eligā ignoro. vt tam superaltanda iubilationis acquirā gratiose beneficia p̄ mltas generationes munifice desiderio magno desiderata. Est ne generalis regula p̄ quā breuiter scire potero q̄ nō perdam prout premittit̄ laboz et expensaz onera. ⁊ salubriter acquirā peccatoz meoz. heu

Jubileus Quæstio breuis. s; decurtata solu (grauissimozū remedia. tiōis responsio summarie danda quō ⁊ qlit potit esse leuis

Felix Dic leuius ⁊ bre **Jubileus** Putam⁹ quoslibet in caritate ni⁹ quo poteris. persistentes fore penitus abis

les percipiendo nostri iubi **Felix** Et quomodo scire possum⁹ quia impossibilis beneficij remissiones. **Felix** bile quasi per omnia indicasti superius p̄ Salomonē ⁊ plures alios. ⁊ scis nunc q̄ dñs non vult opus impfectum ⁊ p̄

De anno iubileo

sertim dum extra caritatē fuerit pactū. de bap. Maiores. §. Sed ad hoc. Dic
igitur sciam⁹ quā hui⁹ caritatis status vel habitus certitudinē habeamus.

Iubileus Vellem⁹ ut ille vult q̄ me p̄stituit om̄es saluos fieri. i. ad
Thi. ij. unde ad n̄re q̄stionis solutionē dicit frater Alstē p
Henricū boijch in suis scriptis multipliciter cōmendat⁹. et h̄ in li. suo sc̄do. ti. lxij. de
caritate et odio sic inquit de his q̄ digne valeāt ad eucharistie sac̄m accedere
et nō dubito q̄ ad h̄mōi sac̄m digni reputant⁹: q̄ similiter iubilei n̄ri gr̄az p̄sequunt⁹
Ita tñ q̄ ly digni v̄l digne: large recipiat⁹ p̄t cōpetentē litterature scolaris d̄z
dign⁹ ad sacerdotij gradū. et vltra sic p̄ferēs. Non p̄t aut aliq̄s ex̄is i hac vita
fm cōm legē scire certitudinalr se caritatē h̄re. tñ p̄pter caritatis et dilectiōis ac
quisite similitudinē. vt dīc Bern. de amore. tum p̄pter diuinā dispensationē: p̄t
quā deus oculos claudit seruoꝝ suoz ad ea de q̄b̄ p̄nt offerri et inferri. hunc d̄z
Nemo scit vtr̄ amore vel odio dign⁹ sit. qd̄ tñ quidā dicunt esse veruz. loq̄ndo
de amore finali p̄ om̄i tēpe et absolute. qui em̄ sac̄m adhibita oī diligētia que
ad hoc requirit⁹ recipit p̄t scire certitudinalr fidei caritatē se habere. Nec ille.

Felix Adhuc multū sum dubius: ne⁹ **Iubileus** Si sincere
scies q̄s sit illi⁹ diligētie mod⁹. **Iubileus** Si sincere
om̄ia p̄ nos sup̄ius designata et notares adhuc designanda hec diligētia tibi cla⁹
Felix Uides materia nimis intricata. Ponas igit⁹ (resceret notissima.
simpliciter si poteris summarij in forma conclusionis breuissima.

Iubileus Ecce si hō vere p̄fessus et p̄tr̄⁹ fuerit: et si de cetero se mor
taliter nō peccatur. firmit⁹ p̄posuerit. et lesis p̄ ip̄m inq̄ntuz
pōt satisfecerit et offensorib̄ aut inimicis suis iuxta distinctionē p̄dictā ignoue
rit. extūc in caritate est et n̄ri **Felix** Est hic ne aliq̄ ex
iubilei gr̄am reportabit. **Iubileus** ceptionis cautela. **Iubileus**.

Nulla. imo si vt talis aliq̄s inuētus nō fuerit: nedā has et alias indulgentiaz
gratias habebit. et enā eterne **Felix** Durus est hic fmo q̄s p̄t eū audire
vite p̄petuo lumie carebit. **Felix** put dixerit discipuli ad dñm. Joh. vi.

Iubileus Dulcis est sermo. q̄ tñ ad id qd̄ potes iuxta supradicta te
iure p̄stringim⁹. et ab amarissimis isernalib̄ penis p̄petuis
q̄ p̄ indulgentiaz h̄mōi b̄nficia **Felix** Et si caritatē talit⁹ **Iubileus**
te misericorditer liberamus. **Felix** acquisitā p̄didero. **Iubileus**

Recuperat caritas p̄ p̄niaz p̄tinuo: q̄ tollit oēm auersionē cū delictoz obstaclo
Un̄ Aug⁹. li. v. rationū. Penitentia est qdā res optima et p̄fecta: oēs defectus
renocās ad p̄fectū. Recupat aut caritas maior v̄l minor fm q̄ hō se pl⁹ vel mi
nus preparat: et diuina largitas dispensat cū talib̄ p̄dictis. als nō vere peniteret

Felix Est ne aliud mod⁹ p̄ter iubilei aut (et hec dīc fr̄ Alstē vbi. s.
indulgētiar b̄nficia in q̄ q̄s p̄sequit⁹ oīm p̄ctōꝝ suoz plene remedia.

Iubileus Vtq̄ sunt plures modi quib̄ pure res **Felix** Edic
mittitur oīm p̄ctōꝝ inquinamenta. **Felix** igitur

Iubileus Nam primo sincer⁹ a p̄probate religionis ingressus
sunt. **Iubileus** tollit oēs peccatoꝝ reat⁹. vt. xxxij. q. ij. §. Non enī.
et in glo. et p̄prie Jo. in sū. li. iij. q. xxxvij. q. viij. Et his excludo Beghardos
et beginas qui intrāt et tenent temere ritum et habitū reprobate cōuersiōis et fi
cte p̄fessionis. de quib̄ dīcet infra in p̄cessu n̄re collatiōis. Sc̄do baptism⁹ rite
suscept⁹. vt de pe. di. vij. Nullus. cū p̄cor. Tercio vltimū supplicij si fuerit pa
tienter cū debitis circūstantijs tollerati. vt p̄bat dictus Joh. li. iij. ti. xxxij. q.

Dialogus

celij. Quarto qui moritur in iusto bello p iusticia tanq̃ martyr christi mor sal uabitur. vt legit̃ z no. xxiij. q. iij. Fortitudo. cum 2 cor. In his tamen quattuor modis homo proficere nō poterit: nisi contritus z confessus. put premittitur restituerit et lesis satisfecerit: ac offensoribz prout p̃tractum est condonauerit.

Felix Et si quis preter p̃dictos quattuor modos: z seclusis vt asseris in dūgentiaz thesauris qui quondā non fuerūt in vsu: z alia cōtrit̃ et confessus satisfecerit. nōne saluabit̃ per p̃ssimas orationū z collectaz deprecationes solennes in diuinis officijs vel als priuatas ad omnipotentis clementiā benignissime et eius infinitissimā misericordiā que longe superat omne humani generis miserationē. tam ineffabili deuotione dictatas. tam dulci modulatione compositas. tam melliflūo stilo constructas. z tam glorioza prolatione compactas: prout sancti Gregori⁹ et alij beatissimi patres et doctores et ingri interna consideratiōe: cum spiritus humilitate. intentiōis sinceritate. cum bone voluntatis integritate: quondā eleganter exquisierūt. et ex sacris scripturis collegerūt: z sermonibz floridissimis p̃stiparūt: et coloribz rethoricis ornauerūt. per que frequenter celos quoq; omīno penetrare et abyssos intueri. z summam domini maiestātē et omnipotentis clementiā sibi propitiā suppliciter impetrare merito videri potuerūt. imō in suis prosis. odis. hymnis. canticis z dicta minibus omīe quod homis z anime b̃ndictionē tangere poterit. quomodolibet nūc aut in futurū: seu dñi furorē mitigare vel eius iram sedare. et ipsius gratiā reparare: concordiā quoq; nutrire: z remissionē omniū peccatorū puram obtinere: et vitam eternam possidere. per extensum generalit̃ et specialiter posuerunt. et de contingenti bz felicitatem corporis z anime nihil obmiserunt. z summarie q̃ cuncta se impetrasse letetur: qui templū aut oratorium petiturus ingreditur. et quid est vltra quod petere p̃sumat homo ab eo qui vult z iubet vt petamus. si mentis z corporis sanitate petita gaudebimus: z a presenti liberari tristitia et futura perfrui leticia largiter obtinebimus. prout hec z alia copiosissime in pre tactis deprecationibus: orationūculis et orationibus solennibz vel priuatis ponuntur expressa. et q̃ christ⁹ dixit. Quicunq; petieritis patrē meū in nomīe meo dabit vob. Joh. xij. et h̃ est q̃ ecclia p̃cludit orationes z collectas per dñm nostrum J̃m xpm. in his que a deo patre dep̃cantes petim⁹: z nunquid omīe superat desideria tantarū deprecationū necnō orationū effectus. et est sup oēs et singlos tue iubilatiōis p̃tutū potentat⁹. z qd vltra accedit hō ad cor altum deprecaturus dum tantā corporis z anime salutē rogat z acquirit crediturus.

Iubile⁹ Sunt qui dicūt in effectū q̃ quicunq; vtiū orōne quacunq; de uotissima et per alium dictata: et presertim si fuerit priuata seu in forma ecclie nō propalata: sit tanq̃ sagitta que de pharetra procedit aliena. vt nobilis quedā inquit iuuenicula: a d quā vsus quidam fictionibz epistolarū z Quidy Nasonis. de bello Troiano: fulgentissime compositis. que propterea nunq̃ languebat amore compūctionis aut amore rei telo corrosionis: quia nouit q̃ nō choruscabant desideria cordintime torsionis. concordant enī in multis dilectio dei et hominis. prout est sepe similitudo matrimonij carnalis z spiritalis. vt no. in. c. Tue. de spon. et scriptū est Sap. i. Spiritus sanctus discipline effugiet fictum. id est fictionē. ac si diceremus fictam orationē. Vñ Gre. moralū. xxx. c. xxiij. q̃uis z per hoc q̃ verba potentia ad deprecandū composita referunt. apre inanitas orationis oñditur veraciter nanq; orare est amaro in compunctiōe gemitus: z nō composita verba resonare. et idem Barci. xxiij.

De anno iúbileo

et exij. et seqn. Notandū quoq; est q' nequaquā preces sed desiderii nostz omni potens audiat. vera quippe postulatio nō in oris est vocibus sed in cogitationibus cordis. valentiores nanq; voces apud serenissimas aures dei nō faciūt verba nostra sed desideria. eternā nanq; vitam si ore petimus nō tamen corde consideram? clamantes tacemus. si vero desideram? et corde etiam cum ore conticescim? tacentes clamam?. Et infra. Hinc est q' Anna ad templum pergens: ore quidē tacuit et tamē tot sui desiderij voces emisit. Nec ille. Vñ Augustin? ad probam. Absit ab orōne multa locutio: sed nō desit multa precatio. si feruens perseveret intētio. Nam multū loqui in orando est rem necessariam superfluis agere verbis: plerunq; enī hoc regnum attendēdum in oratione singulari per comparationē ad intentiōem orantis. ita etiam in oratione cōmuni per cōparationē ad populi deuotiōem. et Isidorus de summo bono libro tertio c. viij. post multa. Oratio cordis est: non labioz. Neq; enī verba deprecantis deus intendit. sed orantis cor aspicit. melius est autem cū silentio orare et cor de sine sono vocis q̄ solis verbis sine intuitu mentis. Sed qualitercūq; credo perfectā aut alē existentē in gratia pfectum qui pure dicit oratiōem dominicā de qua Luce. vi. aut alias orōnes rite dictatas: que omnes incūctanter includuntur in illa et infert animo dignanter sincere fiat voluntas tua zc. sed libera nos a malo. q' multū fructuose fruatur deprecationis oraculo.

Felix Duo principaliter introducis: et forte me seducis q' plures sint qui non multū proficiant qui cōmuniter vtūtur oratiōibus fictis: sed perfecti vel perfecti multū proficiant in istis. et nōne christus verboz vsus est carminibus Danid cum vocis pclamatione dū dixit ad patrem orando. In manus tuas domine cōmendo spiritū meum. Psalm. lxx. et nonne apostoli vtebant oratiōe dominica per Christum pncipaliter dictata: voce roze que similiter et taliter vsq; modo per omēs christifideles siue sint perfecti vl imperfecti firmiter p dies singulos et horas continuat. et nonne vniuersalis ecclesia moribus ceremonia libus: et mysterijs suis post illos vtitur eadē oratione et sanctorz patrum dictaminibus. orationibz. collectis. hymnis: et canticis. put hodie docent eorūdem volumina: et prout picture sunt scripture rusticoz. sic scripture sunt exemplar et informatio peritor. de conse. dis. iij. Venerabiles. nec ecclesiastica membra p vniuersum mūdum in suis ritibus proficerent si traditiōes patrum nostrorum (preterim in scripturis comprehensas) non acciperent. imo ecclesia et ecclesiasticeus ordo penitus euanesceret. Unde dicit Paulus ad Ephe. v. Implemini spiritu loquētes vobismetipsis in canticis et psalmis et hymnis spiritualibz cantantes et psallentes in cordibz vestrīs domino.

Iubileus Sentimus q' tantūmodo sola veratio intellectu dat auditui. Esa. xxvij. Et licet dixerit Greg. Melius puto: salua fide: alieno intellectu credere q̄ contentiōibz deseruire. Sed quia cōtentio tua multoz fidelium tangit pia deuotionis fundamenta. Unde credim? tibi taliter respondendum. Nam christus summus sacerdos et conseqnter omnes sacerdotes et sacerdotum collaterales vt debent scripturis nobis ab ecclesia solenniter traditis: sed hoc nihil ad priuatos aut priuatarum oratiunculas. sed quia pdictum est q' sola contritio potest esse tanta q' tanq; iubilatiōis nostre beneficiū tollit omnū peccatoz inquinamenta. et plus etiam contritio q̄ orationum deuote fusarum cōtinuatione. sed absq; tali contritione nō sufficiunt orationū quarū cūq; perlamēta proficit tamē plus vn? q̄ alter orando. Nam psona ecclesiastis

Dyalogus

ca ad hoc ordinata per solennes ecclie orationes pro se et alijs prodesse poterit sed persona priuata vel als clericus inabilis nō tantum proderit per solennes et minus per priuatas oratiunculas. sed sunt sibi instrumēta memorie deuotionis prouocande. prout p̄mittitur sunt laicis picture. Breuis enim oratio multum fuit efficax. vt no. *Matth. viij.* dum dicit leprosus. Domine si vis potes me mundare. Unde *Aug.* ad probam. dicuntur fratres in egypto crebras quidam orōnes. sed eas tamē breuissimas et raptim quodāmodo iaculatas. Sed quia dixit dominus *Lu. xviij.* Quoniā oportet semp orare et non deficere. et *Apostolus* sine intermissione orandū fore. *i. ad Thessal. v.* intelligit de mentali. sed non vocali. de qua dicit de conse. *dis. i.* quādo oratio est purus animi affectus in deum pcedens. de qua plenius in *Clemen. j.* de rel. et rene. sanct. in glo magna. et per *Isidorum* p̄dictū ubi supra. vnde bene credendū videtur q̄ qui deuotionis instinctu dictas orōnes priuatas. hymnos. metra vel cantica et ipsis vtitur multo magis a domino ceteris paribus exaudiat q̄ ille qui consequēter hoc instrumento iam edito ad dñi pedes vel suorum sanctorum p̄sternitur. Sed quid proficiet alicui orando collectas et orationes quātūcūq; sibi vel alijs prout premittit tanq̄ nostre iubilatiōis gratia: iure nō cauetur et nemo probabiliter

Felix Sum contentus. Et puto q̄ appareat tibi q̄ ppter ora- (credat. tionum diuersarū deuotionis mirificos apparatus fuerim rationabiliter admonēdus questionis interrogatoria ratioe perplexus. cum vtiq; scriptū est. Omnia quecūq; orantes petitis: credite quia accipietis. *Matth. xj.* et veritas dñi manet in eternū. *Psalm. cxvj.* et ex vero nō potest sequi falsus. de *pe. dis. j. s.* Hoc idem. *s.* Resuscitatus. sed forte curialis sermo nō inducit obligationem. vt no. *xxij. q. iij.* Unusquisq; de insti. Cum venissent. sed hec indigerent subtiliori fortassis indagatione. subtilitas enim nimia in iure reprobatur de iude. *Dilecti.* cum *2 cor.* sufficiant nobis que dicta sunt pro finalis cōclusio nis intentiōe. et vltra persistamus in negocij principalis p̄secutione. et igit om nibus et singulis p̄missis sincere ruminatis patebit q̄ multi currunt: et vnus accipit brauiū. *j. Corinth. ix.* Et multi sunt vocati: pauci s̄o electi. *Matth. xx.*

Jubile. Forte bene moueris. Nam dicit sanctus Bernardus super illo *Actū. iij.* Multitudinis credentium erat cor vnū et anima vna in deo et c. sed in tanta multitudine vocatorum sit tam parua quantitas electorum. quia etiam incorporatiōe palee et fufuris parua est quantitas simile purioris. vnde plures itinerantes dicere possent cum *Job. c. xxx.* Expectabam bona et venerunt mihi mala. et *Esa. lx.* Expectauim⁹ lucem et ecce tenebre. et sic dicit Christus *Marci. viij.* Intrate p̄ angustā portā: quia lata porta et spaciōsa est via que ducit ad p̄ditionē. et multi sunt qui intrant p̄ eam: q̄ angusta porta: et arcta est via que ducit ad vitā: et pauci sunt qui inueniūt eam. Hec ibi. Ad hanc igit portā faciē applicationē p̄gruissimā ad Rome portā aureā q̄ aperiet in nre iubilatiōis solēnitatē ap̄d sc̄m̄ Johannē lateranē et b̄i Petri principis ap̄loz basilicā p̄nunc put p̄ q̄nq; ginta annos steterat muris firmissimis obstructa. Vñ p̄ filio p̄sultissimo dicā vt *Tren. j.* O vos om̄es q̄ transit p̄ viam attendite et videte. Et s̄ dico solerter cūctis p̄ mundū et puto generalr cōsulendū. et p̄stīm inueniēb; delicat⁹ et senib; obstinat⁹ putātib; iter cōpletuz sufficere. et causas causarū pure sacerdotib; perit⁹: saltē vicz nolūt enodare. et hi errant corde et meli⁹ illis fuisset q̄ nati nō fuissent iter. sed cū pecunia taliter cōsympta: ad termoz balnea naturalia pergerēt: in quib; cutis scabie rabiē refo-

De anno iúbileo

cillarent q̄ illuc cutis et carnis petiginē p̄ talis itineris recitruam crudeli?

asperarent. et sic dixit lex. i. ff. de inoffi. test. z utiq; melius: meli⁹ facerēt si se manibus sumptib; nō vexarent cū spem obtinere non laborent vt hic.

Felix Dicit Seneca q̄ spes p̄mij est solatiū laboris. vñ put dixit Job. c.

xxij. Ecce vestigia ei⁹. s. dñi. secur⁹ ē pes me⁹. vias ei⁹ custodini z nō declinaui ex ea: z a mādatis labioꝝ eius nō recessi. z in sinu meo abscondi s̄ba oris eius.

Jubileus et apli dixerūt. Ecce nos reliqm⁹ oīa: male saltē acq̄sita.

Et ibidē dixit dñs discipul⁹ suis. z ita tibi z alijs p̄prie loq̄mur. Amen dico vob: q̄ vos q̄ secuti estis me in regeneratōe cum sederit filius

homīs in sede maiestatis sue sedebitis z vos aut paulominus ab angelis.

Felix Unde **Jubile⁹** Quia p̄ litteras **Felix** Que sunt **Ju**

bileus b̄ scis. doctus sum. he littere.

Sunt l̄re sc̄tissimoz in x̄po patꝝ z dñoz dñoz Bonifacij. viij.

et Elemētis sexti. vtiq; vicarioꝝ dñi n̄ri Jhu x̄pi. de transla. In

ter. in hoc habentiū plenitudinē ptātis. ita q̄ eoz auctē factū est: auctē dei fa-

ctū est. vt ibidē. z de pe. z re. Lum ex eo. Ipsi enī summi pontifices put q̄libet

eoz habuit arbitriū celeste. q̄ in his q̄ voluit fuit ei p̄ rōne vtilitas. nec est qui

dīcat ei: cur ita facis: et sic pōt supra ius dispensare. de transla. Quanto. z ibi

dem p̄cor. in glo. et pōt viuis z defunctis: saltē degentib⁹ in purgatorio remis-

sionis p̄cor. grām impartiri. put no. Jo. de lig. in. c. Q̄ aut. de pe. z re. et b̄ est

notari mōstruosus. et hec ē fides n̄ra. et nisi hec q̄s fidelr firmiterq; crediderit

in b̄ iúbileo n̄ro salu⁹ esse nō poterit. nec prius aut posterus animā suam liba-

bit. Et sic idem Bonifacius de anno dñi. M. ccc. motus multis ptunc vigen-

tibus rōnabilr petitionib; z p̄sertim his supra p̄ ingrm Bratianū tactis: et ex

christifidelīū precib; instātissimis p̄cessit. Primo in anno centenario. Secūdo

Elemēs p̄dict⁹ abbreviādo vicz de anno dñi. M. cccl. anno pontificat⁹ sui no-

no cōcessit in q̄nq̄genario. omib; vere penitentib; q̄ put pure p̄missum est ad li-

mina sc̄toꝝ. Petri z pauli ap̄loꝝ in v̄be in hoc integro anno iúbilei n̄stri pue-

nerint. et p̄ quindecim dies ibidem p̄māserit. aut si roman⁹ aut curialis sit per

triginta dies ibidē iuxta normā diligenter tradendā. z als iuxta tenores bulla-

rum antiquaz pontificū ipsoꝝ p̄seuerauerint. aut transitori in via succubuerūt

et alias leges p̄ priores z modernū pontificem traditas aut tradendas imple-

uerint: q̄ liberabunt tanq̄s quasi modo geniti et baptisati: a pena videlicet pur-

gatorij seu infernali z a culpa. id est reatu sine p̄cor q̄litercunq; detestabili.

Felix Et quid est b̄ **Jubileus** Et tantū dicere q̄ si peccatum fue-

rit p̄tra vl̄ preter naturā. puta mu-

tum vel sodomiticū aut bestiale seu qualitercunq; crudele: p̄ qd̄ als dāmnū nō

intulisti: penitus absolueris: sed si p̄ter iuris p̄missionē rapinā. furtū. incendiū.

homicidiū. vulnera. p̄iuria: aut als qualitercunq; primū vel etiam infidelē lesi-

sti. z dum potuisti nō refudisti p̄ homicidiū vel vulnera aut als dāna dedi que

recuperare nemo pōt. quia liberū corpus hominis non recipit estimationē. ff.

de his qui cie. vel effu. l. vlt. cū p̄cor. Adñc p̄ penitentiā z als seruatis seruans

Jubileus Non. nam si per homicidiū orpha⁹ (dis potero liberari.

nos z viduas defraudasti: quib; alimēta p̄sequēter abstuli

sti seu p̄ aliam corpis lesionē verbo vl̄ facto vel cōsensu: aut als qualitercunq;

minus iuste illi vel alijs p̄sonis dāna intulisti: **Felix** Et sic ex perior q̄ so-

nō salueris nisi si saltem lesis satisfeceris.

Felix dominus meli⁹ erit

Dialogus

in die iudicii et etiam tempe tue iubilatiōis q̄ rex vel honoris ablatoribz et dāno
rum illatoribz in p̄tō p̄stētibz. **Jubile'** Vtiqz sic. **Felix** Hunc scio vere q̄ inter
ma sunt crimia. q̄tū p homies minime p̄pensa vicz rerū et honoris ablatio et dā
natorū illatio: et nlla restitutio: et p̄pterea nō sit alia pena nisi p̄petua dānatio. Q
mors horū p̄tōz pessima. **Jubileus** De q̄ materia multipl̄r diuersifica
ta tepide p̄siderata. **Felix** Et si tue iubilatiōis gra
tia tollit cū satisfactiōe omia penit' maleficia. et sic videt cū fur. ra
ptor. homicida v' latro: aut ali' malefic' dū lesis satisfecerit et tue iubilatiōis
benignitatē adeptus fuerit q̄ merito deinceps **Jubile'** Dñe nō est ita
nec penā t̄pālē nec p̄petuā gustare debebit. **Felix** Nam pena fo
ri penitētiā q̄nticūqz mag' nō tollit iudic' seculari iura ad puniendū delicta.
vñ crimiōsus reuersus de n̄re iubilatiōis (etiā solut' solēnitatē: nihilomin' pa
rebit in iudiciis t̄pālīs iurisdicōe **Felix** An tamen **Jubileus**
ut le. et no. in. c. De his. de accu. tollat vota. **Felix** Dixit Bentzlin' q̄ vota excepto Hierosolymitano tollat. S; Jo. mo. glosator
prime bulle dixit q̄ iubile' tollat vota q̄ fuerit p̄t' cōmutatōez p̄nie. vel q̄ essent
imposita p̄t' satisfactōez p̄tōz. secus videt de vot' hec nō respiciētibz. sibi grā.
Existēs in piclo mortis videt in mari venit ire ad sc̄m Nicolāū. vel exis infir
mus. vñ tale votū cū nō sit p̄t' penā p̄tī. et igit' h' votū tollit hec indulgentia.
qualr at tollat p̄ hāc indulgētiā satisfactoria de penis p̄tōz dic' Jo. mo. q̄ Bo
nifaci' sibi rñderit q̄ voluerit talr p̄ hāc indulgētiā tolli. et h' potuit papa dicere
et voluit. licz sba bulle nō patiant: appet mibi. put fortassis isra dicet. qz nisi ca
rum rarū. et qz iubile' tā rarus: et iō car'. nec differētia dabit qz frēs sc̄i Johis
elemosynarij hospital' hierosolymitani. et frēs ordīs b̄tē s̄ginis theutonicorū p
omia similes hēant indulgētiās in xenodochijs et domibz suis p mundū p̄stitu
tis sel in āno i die pascentes p sūmos pontifices. put assent in forma meliori lau
Jubileus Non vidi bullas aut autēticas scriptu' (dabilr cōcessas.
rarū formas. sed cōstat q̄ Johānite a dicto elemosynario et
patriarcha hierosolymitano denominati et ordinati sunt de anno. d. cy. tpe Bo
nifacij tertij et Foce impatoris: et paulopost alij frēs q̄ put frēs militie tēpli sūt
noiati seq̄bant. q̄b expost de āno dñi .M. cxxvij. de mādato Honorij pape. ij.
et dñi Stephani p̄tarche hierosolymitani institut' ē hitus albz cū rubea cruce
et p̄nter ex cā cū cruce nigra. put mō deferūt: in p̄mordialibz suis institutiōibz hu
milimā cū paup̄tate et p̄prij abdicationē vitā duxerūt. et ciuitates et terras sc̄tās et
ad easdē pegrinātes cū mire deuotiōis p̄felliōe militādo defendērūt. et igitur (vt
Felix S; qualr mō ha' (fertur) h̄mōi indulgētiās p̄tūc h̄re meruerūt.
bitu mōstruoso in victu delicato in celesti aut terrestri hierlm p̄fici
ant late scripsi in li. de nobilitate. c. xv. de milicia. circa fi. et paucos qz si q̄s p̄tūc
habuerūt indulgētiās p̄t' causas sue institutiōis p̄mordiales. et eisde castat' p̄n
cipalibz casset et accelloriū. de fi. instru. Int' dilectos. cū cor. put etiā factū ē de
fratribz templarijs eodē tpe subort'. et nūc penit' deletis. Videm' enī plerūqz
q̄ excellenter eorundē religiosorū pallacia v' habitacula aut coquine v' p̄mptua
ria maiori pollent ornat' pulcritudine et sinceriori frēq̄ntant' conatus sollicitudi
ne q̄ ipsoz ecclie vel capelle. in q̄b indulgētiāz thesaur' videt residere. immo
put in alijs monasterijs ecclie vel capelle sunt loca patenter eminētiōra. sed

De anno iubile o

illic ad angulos aut sub alijs habitationibz cōstituta ceterisqz māfionibz min⁹

Iubileus Si habuerit: adhuc vident hē: (apparent pncipalia. quia hmoi grā nō psonis s; vniuersitati et locis vniuersita- tū: ppetuo vident pcessa. vt dī de pūle. de q Jo. an. in mercu. sup regula pūle- giū psonale. de re. in. li. vj. sed qz bona fides in his indulgētiāz cōcessiōibz mul- tū opat vt infra dicef. et qz idē frēs tam frequēt mercant s; suoz pūlegioz et or- dinis et pfessionis et religiōis pmozdialiū iura. et p pns p se vident bonā fidem non habere. vt le. et no. in regula iurs. qui cōtra. li. vj. et qz nunqz presumit bonū de malo. neqz malū de bono. vt dicit Greg. xlvj. dis. Sūt nōnulli. circa fi. et sic abyssus abyssum iuocat: vt in his indulgētiāz bñficijs fides hoīm tepescat. nā pūle. put dīc Greg. mora. xxvj. c. xix. Abyssus abyssum iuocare est dū in se ho- mo de iudicio ad iudiciū et psumptione ad psumptionē videtur peruenire.

Felix Omnibz pmissis et singulis pfundissime ppenfis pncipalr expedit vt dum morbo cōmunis irrepsit medela cōmunis adhiberi debe- bit. vt de excep. Pia. li. vj. Un qz tā morbofi saltē et imperiti regiunt plerūqz sa- cerdotes et p tante salutis adipiscende medela remediū multiplē pficeret q in s; iubilatiōis tpe tritissi- **Iubileus** Uex dicis. et igit expedit toti mun- mi forent cōfessores. do q deputadi cōfessores i vrbe sint

fideles. sint boni: sint pbi: sint hōesti: et sint omi exceptiōe maiores. et int alios sa- cerdotes i hac arte q est ars artū p ceteris sint peritiores. vt d eta. et q. Lū sit. vñ fm Jo. mo. qui fuit tpe Bonifaci octauū inq. Cauendū est q nemo confiteat saltem in vrbe: nisi sacerdotibz ad s; p summū pontificē ordinat et de casibz so- lo pape refuatis nisi in articulo mortis p viā aut als iminētis nō alteri nisi p- ut pmittit destinatis. et pbat Jo. in sum. li. iij. ti. xxiiij. c. xxv. i fi. q si sacerdos incurat vñ pleban⁹ ambularet cū suis prochianis s; tpe vel ad Romā vel alibi poterit infra pochiā suā vel extra absoluere et ligare suos prochianos. et sic etiā in Roma nisi s; tempe videlz iubei aliter fuerit ordinatum.

Felix Unde inter hos et illos vīcz in Romana curia degētes fidelissimos confessores q enormissimas exactiōes et subriles et falsas adinuētiōes excogita- rūt ad simplr pfitentes **Iubileus** Unde exhortor in dño deuotissi- et officio suo abutētes. me dñm nrm sāctissimū et summū

penitētiariū et alios qz interest ne sanguis illoz pffessorū de māibz eoz regraf fore multū vigiles. et ne defraudent aie tante nre iubilatiōis bñficio sint exqsite **Felix** Sūt ne regule diligēter tradite cōfessoribz qles inuū- (sagaces gant pñas pmissarū indulgentiarū occasiōe in vrbe confitētibz.

Iubileus Dicit Joh. mo. q papa Bonifaci⁹ pdictus declarauit viue oraculo q sui penitentiarij nil dñt penitētibz inuigere vltra inuūctionē q ponit in bulla: vīcz vt visitēt tot et tantis diebz limia aploz. als vt dicebat indulgētia frustraret nisi cōfitens volēs facere opa superogātia volun- tarie videlz elemosynas. orōnes. ieiunia et hmoi ad cautelam futurorum.

Felix Gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei et iubilatiōis tue gratissima benignitate in te florente. Beatus qui intelligit sup egenū et paupe remyt qualiter faciat ne pressus inedia careat tam saluberrime iubilatiōis grā dudum in libro de nobilitate pretacto. c. xviij. multas diuitum scripsi preroga- tinas quas etiā habent prout videt in nostro iubeo. et similr ibidē scripsi put experiēter cōcernit paupe apud deum et homies miserabiles infelicitates. qd ergo facient vt prosit ipsis tue iubilatiōis benignitas.

Dyalogus

Jubileus. Veritas est q sibi nō pficiat paupertas vl infirmitas z desup
quidissime volūtātē imēsitās. vadat igit si p̄t medicatuz vt
similr sibi pficiat z pūciat sibi indulgentiaz cōmoditas. qz sūmarie nisi valet
ibidē trāseūtibz: nec alē p viuis aut defūctis vel alē impedit. nec alē vn̄ p alio
pficit q̄litercūqz mādātū suscepit. aut suis expēsis direxerit. z h̄ p doc. ibi. z pre
sertim p Jo. mo. nisi sūm̄ pontifex p̄nūc misericorditer alio mō disposuerit.

Felix. Ego nup̄ i tractatulo s̄ validos medicātes sc̄psi notabilr validos
medicare nō debere sub p̄ea pcti mortal' z iuribz copiosissime fulci
ui. et cū p nullo bono aut p̄textu boni malū sit faciendū aut malo p̄sentiendū. vt
de vlu. Sup eo. cū p̄cor. cur p̄t indulgētiā tue iubilatōis acq̄rendāz. cōmo
dū iubes medicatiōis volūtariē maledictōez fore ppetrandāz. Nā si p̄nter foret
furandū aut rapiendū. vt expensis alioz reportare tue iubilatōis gratiam.

Jubileus. Si bñ ppendis. ex tuis ibidē dictis inuenies obiectionū res
lationē clarā solutionis. Nam vides z cōpetēter pcludis
beghardos z lollhardos. beguttas z beginas domesticas aut siluestres z alios
validos medicātes z elemosynis z qdā hitu noue religiōis cū scapulari p̄sum
ptuose: necnō ipudent vtētes mortlr peccare: z aliq̄s excōicatiōis p̄ea p̄pterea
sordescere p canōes z leges ibidē patēter allegatas. z h̄ tñ tolerabile foret si de
hmōi pctis demū peniterēt. s̄ qz nō penitēt: z hmōi detestabile crimen. p pctō
aut q sit pctm̄ nō tenēt. z in obstinatiōe sua pmanere p̄tūacit̄ s̄ sacraz sc̄ptu
rarū doctores z suas p̄prias opiniōes: ill' z illoz dictis p̄ponētes p̄tinaciter non
abhorēt. vt le. z. no. xxiiij. q. iij. Q̄ aut. z de ipoz statu ab ecclia reprobato: ab
ecclia plene le. z. no. in Cle. j. de reli. do. z in Cle. Ad n̄m. de heret. Dico igit
firmi q tolerabili' erit sodomit̄ i die iudiciū q̄ ill' vt Math. x. z. Lu. x. qz p̄pe
xps hec p̄ba locut' ē ypocrit̄. put etiā. s̄. dicim' d̄ raptoribz. vñ tales z sibi siles
ad iubileū n̄m: nisi resipiscāt iura z iuriū rōnes rōnabilr tāqz p̄sonas despera
tas rebelles z p̄tūaces trāsituos phibere solēt. veruntū paupes z p̄sone mi
serabiles talr elemosynis temere nō vtentes prout sunt debiles aut perpeSSI ca
lamitat̄ desolatiōes: aut inopes scolares q̄ vt acq̄rāt sciaz disciplinas elemosy
nis vtunt̄. aut aliū q̄ p̄ter obstinatiōis p̄dicte crimē cā nēcitat̄ talr alimētis nu
trunt vadāt in noie dñi si poterūt (z fuat̄ fuad̄is) iubilatōis n̄re ḡraz psequūt̄
Et vt certi' intelligas de hmōi beghardis z beguttis vide Jo. an. in dicta Cle.
j. de reli. do. in glo. j. vbi dic̄ eos fore p̄niciosuz gen' hoim. subinferēs. Tempa
in malū sunt mutata exq̄ p̄scia cepit eē pctm̄. z de' nouit iuramētū. z beghina
tus siue beghardat' religio. Hi p̄o sunt h̄ gen' hoim de q̄b dixit xps Math.
xxj. Publicani z meretrices p̄cedent vos in regno celozū. et p̄stīm ad n̄re iubi
lationis gratiaz gradus. Nam ipsi vere sunt ypocrite z pharisei q̄ se simulant
ceret̄ beatiores. z i talibz sūt lupi rapaces. z cūct̄ (p̄missoz occasiōe) deteriorēs.

Felix. Sum contentus. sed ad yltiora nostre materie procedam'. Quid
de his qui sub spe future iubilationis peccauerūt frequentius.

Jubileus. Dicimus q raro vl nunq̄ hmōi ḡram psequūt̄. qz p̄e nūq̄
penitere p̄spiciūt̄. put hec ex dictis doctoz ibidē scribentūz

Felix. Quid de his q se pure p lōga t̄pis spacia penit' q̄ntū in (colligūt̄.
eis fuit preparauerunt et se transituros disposuerunt. sed morte vel
alio legitimo patenter impedimento p̄p̄ediūt̄ et iter non perficiunt.

Jubileus. Regi quosdam doctores audiuissē ab ore Bonifacij octa
ui huius iubilei fundatoris q vere tales conseqn̄ t̄ gratiaz

De annō iubileo

huius beneficii: sed in veritate talem sensus conclusionē. ex verbis bulle sue col-
Felix Hec ego concludā cum sit secretū dei: cui pa- (ligere nō potui.
 tent iudicia veri testimonij. sed si fecit speciale est in papa. quia al-
 episcopo vel notario nō creditur verbo vel voci viue: sed litteris et instrumentis
 eius. de q̄ in nouell. de pba. Post cessionē. in glo. sancti s. s. Potest. s. sicut er-
 go non credit. Sed ad ppositum nostrū vltius pcedendo. multum mihi vide-
 bantur acerba que dixisti superius in conclusiōis summario mihi dulcia sunt
 sup mel et fauū in ore meo. quid vltra petam nisi quia perpendēdo q̄ per bona
 temporalia feliciter cōsequi possum eterna. et euitare securus amarissimū ignis
 purgatorij seu infernalis execrabile supplicium. **Iubileus** Si sincere cōsideras put perpen-
 debat nobilis Anastasia que fuit
 principis Indie filia: et vxor regis Hispanioꝝ venustissima: et nouiter baptis-
 ta. Que cū post primogenitū enixa puerpera ad templū transitura: et purifica-
 tionē post partū quem gerebat in vltis receptura cū familia sua sollemniter pro-
 peraret: et prope coquinam pallatij regalis igne copioso refertam casu ptransi-
 ret. ecce scintilla pcellanter exiliit. et nudam manū eius cremando corrosit: que
 stupefacta tanq̄ nimis delicata dolore tanto vociferauit. quam cocus prospici-
 ens de modica lesione taliter exasperatam. Domina inquit illustrissima ca-
 ue tibi de igne perpetuo huic multū amariori. hoc audito et purgationis offi-
 cio diligenter impleto: noctem duxit insomne perpendens diuissime ruminādo
 si ipsa per puncti tantū ledebat spaciolū. quid si per horam vel diem aut men-
 sem seu per annū. aut miserabilē perpetuo cruciaret incendio multū crudelior
 ri: hoc inq̄t in semetipsa. totius mūdi suparet penas (subinferens) et si tū per
 diem talis pene ferocis sciens te passurā p peccatis tormentū. potius in peni-
 tentia peccatoꝝ tuoz fame morieris. surgens itaq̄ de latere viri in simplicitatē
 sue sinceritatis: leges matrimonij tanq̄ simplex neophita panem assumpsit ha-
 bitu dissimulato portas exiit: et in heremū vaste solitudinis pcul ab omniū ho-
 minū consolatōe se transiecit. et die tertia receperit spiritu ducta quendam he-
 remitam. qui dum viderat tante decoris et venustatis psonam abhorruit tem-
 ptationis inq̄namenta. et dato sibi cibo seorsum in quandā spelūcam et ne mo-
 lestaret a feris lapidibz obstruxit pmanfurā in crastinū vt causam aduēns ple-
 ne perciperet. quia iam nox ingruerat: et expost aliam sibi mā sionē disponeret.
 Unde nutu diuino: heremita huius mulieris nō est memor amplius. et sic reclu-
 sa sola p hominū quoq̄ sollicitudinē minime visitata per triginta annos remā-
 sit abscondita. Vñ quadā die heremita casualiter ptransiens loca solitudinis
 spelūcā prospiciens et rememorās dierum antiquoz: et quomō recluserat hāc
 domicellā recordatus: mox cōmotis visceribz exasperans in semetipm: spelū-
 cam adiit: vt saltem ossa defuncte reconderet. et decenti sepulture traderet. et re-
 iectis lapidibus quibz fuerat obstructa. ipsam veltimētis tantūmodo consum-
 ptis illesam et sane mētis inuenit: qui mirabilē deum in sanctis suis laudabat
 et ipsam (put petiuit) collatis sibi tegumētis in pallatium mariti deduxit: vbi
 post multa tempa ad instar Alexij latebat: et finaliter penitentiā suam. et hec
 et alia marito: filio: et nepotibz: moritura demonstrabat. prout hec et priora la-
 tissime scribūtur hystorialiter in quadā cronica gallicoꝝ lingua largiter descri-
 pta. et mihi luculenter interpretata percepi. Unde si quis nouissima sua memo-
 ratus fuerit et amarissimas inferni penas abhorruit. plenam penitētiā et fru-
 ctuosam tanq̄ Anastasia hilariter sustinere nunq̄ recusabit.

Dyalogus

Felix Et si summus pontifex et virtutum artifex (prout p̄mittitur) habet plenitudinem potestatis. et tunc iubilationis annus tante (put de duxisti) videtur felicissime bonitatis. et quare nō dat salutem populo suo et abbreuiat tanti temporis passum: videlicet quinquaginta annorum vsq; ad quadraginta vel triginta vel viginti aut decem annos: vt homines quorum vita brevis est. de testi. Vicer. et quadam tam p̄ciosi thesauri gratiam frequentius consequerentur. et vtiq; humana corpora fragiliora sunt modo q̄ fuerint ante tempora. vt. cxxiij. dis. Fraternitatis. De quo Jacobi. iij. Vita nostra est vapor ad modicum parans et deinceps exterminabitur. et Job. viij. Breues dies hominis sunt. numerus mensium eius apud te est. Et ppheta. Homo vanitati similis factus est: dies eius sicut ymbra p̄tereunt. et vtiq; si summus pontifex: pontifex artifex: pontifex nobis dilataret et multiplicaret. et pontes et vias frequentius aperiret: put potest et plures pluries saluos faceret: et mortem peccatorum prout magister suus: effectualiter nollet et put p̄tactum est toti mundo plus p̄ficeret. Nam scriptū est. Qui potest hominē liberare a morte et nō liberauit eum occidit. de homici. Sicut digni. cum cōcor. et vtiq; plus peccaret animā periturā que p̄ciosior est corpori. xij. q. j. Precipimus. cum p̄cord. et per consequens multo pluries si plures dum posset nō liberaret grauissime peccaret. Nam hoc p̄prium est summi pontificis vt animarū saluti iugiter intendat: et corde et oculis diligentia sedula vigilet. et animas deo lucifacere sua cooperante gratia diligenter p̄uideat. vt de homi. c. j. li. vj. imo velle debet omēs saluos fieri. xij. q. ij. Non extimem. put ille cuius vices gerit in terris. de quo dicit Gregorius super Ezechielē. li. ij. Omelia. iij. circa finem. Caro enī factus est vt nos spirituales faceret: benigne inclinatus est vt nos leuaret. et vt introduceret. visibilis apparuit vt inuisibilia monstraret. flagella pertulit vt sanaret. obprobria et irrisiones sustinuit: vt ab obprobrio sempiterno liberaret. mortuus est vt viuificaret. Et infra. Opus enī dei est animas quas creauit colligere: et ad eterna lucis gaudia reuocare. Nec ille. Unde Crisostomus et habet. xxvj. q. vij. allegatum. Nonne melius est p̄pter misericordiā ratiōem dare q̄ p̄ crudelitatem? ubi enim paterfamilias largus est dispensator: non debet esse tenax. si deus benignus vt quid sacerdos eius austerus vult apparere. Nec ille. Et quibus collige summum pontificē in huiusmodi gratiarū distributiōe tanq̄ dñs suus vti debere be-

Iubileus Nec dñs suus videlicet Ihs christus (nigissima largitate. Ihs volebat omēs suos discipulos saluari. et inter duos latrones sibi collaterales vnū decreuit saluari. Luc. xxiij. et hec sunt de quibus dicit Latho. Mitte archanū dei celum inquirere quid sit. Cum sis mortal' que sunt mortalia cura. et de his archanis dei nemo audeat dicere ei cur ita facis. Job. xij. Super quo dicit Gregorius. moralium. x. c. x. quia nimirū diuinum iudicium nec aduersitate valet minui. nec inquisitiōe cognosci. hec ille. Et licet Hieremias dixerit. c. xij. Iustus es quidem domine si disputem tecū. verum tamē iusta loquar ad te: q̄re via impiorum p̄sperat. et Abacuc. c. j. ait ad dñm: Quare nō respicis super inique agentes et taces deuorante impio iustiores se. sed nemo respondebat illis. quia forte dñs peccat eorum rusticitati. quia p̄stīm Abacuc rudis rusticus erat: vt dicit Hiero. in plo. ibidē. et rusticitati parcat iura. vt. ij. q. vij. Sancta. Als tamen dicere possumus: nunq̄d dñs figmentū figulo et quare me sic fecisti. ad Ro. ix. Nunquid figulus de eodem luto facit vasa honoris et turpitudinis. Sapient. xv. Nunquid exaltabitur securis contra eum qui secat in ea.

De anno iubileo

Esa. x. et Prosper equitanic⁹ profa. lxxviii. dicit. Diuinorum operum secretas noscere causas non est possibile ingenijs humanis. Nec nullo tamen intuitu speculantur opera: qui multa ut lateant scit placuisse deo. Sic vicari⁹ domini dei vini videlicet summus pontifex sic vult. sic iubet. fiat pro ratione voluntas: prout praetatum est. et fortassis mouet ratione dignissima. quia omne rarum carum. vilescit quotidianum. prout le. et no. xcii. di. Legimus. circa fi. et Aug⁹. dicit in quadam omelia quod signa domini assiduitate viluerunt. Unde tu Felix in libro tuo de nobilitate. c. xxx. circa finem. plures notificasti casus multum viles. sed nimia frequentatione vilificatos. inter quos dixisti. et predicantium correctio tam frequens videtur ad communes christianorum cetus et festorum celebratio tam multiplex indicium apud omne rusticorum vulgus et censurarum promulgatio tam solita sit contra contumaces laicorum actus. et missarum inofficatio tam consuetudinaria perficitur apud communes presbyterorum ritus et corporis christi communicatio tam frequens est inter omnes fidelium status et dispensationis concessio tam remissa videtur super quoscunque hominum transgressus: et privilegiorum interruptio tam violenter concernit propter seuos magnatum potentatus et iusticie oppressio tam fauorabiliter frequenter apud infelices pauperum casus. et iniuriandi delatio tam frequenter offertur in peruersos rusticorum consensus. et preceptorum multiplicatio tam consuecte publicae contra diuersos popularium excessus. Sic indulgentiarum diuulgatio tam largiter intumescit ad diuersos pietatum cultus. ita et taliter quod in hoc et omnibus premisis infroniti continuatio effectus. propter multiplicatos frequentationis actus ineffrenatos mentium corrumpit affectus. et consequenter per incuriam assuecte conuersationis ad solitos assiduitatis obstinate prompuit abusus. Unde congrue sequitur. Omne rarum carum: vilescit quotidianum. Et insuper dicere possumus quod Bonifacius octauus rigidior fuit in procedendo videlicet centenarium. Sed Clemens sextus antiquum iubileum renouans. prout permittitur in salutis remedium continuans et pristinum videlicet iubilei numerum. scilicet quinquaginta annorum congruenter reuerti decreuit ut vltima corresponderent primis. et o. renouaret ad a. ut. xxxv. di. Ab exordio. Nam et antiquitas veneranda est. q. q. vi. Anteriorum. s. Illud. et mos retinendus est felicissime vetustatis. C. de testamento. Unde dicit Nicolaus primus ad ignatium Constantinopolitanum patriarcham. ut patz. xij. di. Ridiculum est satis et abominabile dedecus ut traditiones quas antiquitus a patribus suscepimus infringi patiamur. scilicet sine causa. ut ibidem Archidia. et ergo congruenter figuram venustissime iubilatiouis renouemus in nostre remedium nouissime translationis.

Felix Nunc scio vere verissime te supra dixisse. Ecce nunc tempus accessibile: ecce nunc dies salutis: imo super salutem et omnem mundi pulcritudinem sunt dies tue iubilatiouis iocundissimi: ut dicamus cum iusto Symeone. Nunc dimittis seruum tuum domine: secundum verbum tuum in pace. quia viderunt oculi mei salutare tuum. tam gloriose venturum. Et quid nobis prodesset christum fore natum: et in vlnis iusti Symeonis fuisse presentatum: si saltem presentati nostrorum peccatorum mole grauati minime gustarem. occurramus igitur omnes in unitate fidei et agnitione filij dei. ad Ephe. iij. Preoccupemus faciem eius in confessione. ps. xciiij. Quia hora est iam nos de somno surgere: nunc autem propior est nostra salus quam cum credidimus: prout praetatum est. et quod prope est in esse in re et in spe. ibidem et ff. de fideius. l. j. cum deo. Unde dicit nobis Paulus. Videte itaque quomodo caute ambuletis: non quasi insipientes sed sapientes redimentes tempus: quoniam dies mali sunt. ad Ephe. v. Et dicamus cum beato Job. c.

Dialogus

xxij. et quis mihi tribuat vt cognoscā et inueniā illum et veniā vsq; ad solium eius. ponam corā eo iudiciū: et os meū replebo increpationibz. id est peccatorum confessionibz: et dicam cū Salomone. Scio enī q; homines stulti non apprehendent eam: videlicet iubilatiōis salutem: et homines sensati obuiabant illi. homines alti nō videbūt illam. longe enī abestis a supbia et dolo viri mēdaces nō erunt illius memores: et viri veraces inueniunt in illa: et successum habebūt vsq; ad inspectionē dei. Eccī. xv. Et fm Aug. in sermōe de purificatiōe virginis Marie deprecando proferam deuotissime prout Symeon p̄dictus. Et hoc illi concessus erat iam decrepito quasi desideranti et suspiranti. eructanti quotidie in oratiōibz suis. et ego dicam quādo veniet: quādo videbo: putas dura bo: putas me hic inueniet: putas isti oculi videbunt p̄ quē cordis oculi reuelabūtur: dicebat isti videlicet saluator in oratiōibz suis. et p̄ desiderio suo accepit respōsum q; nō gustaret mortē nisi videret t̄pm dñi. O altitudo diuitiarū sapie et scientie dei: cuius incōprehensibilia sunt iudicia et vie inuestigabiles. et cui? misericordie nō est numerus. perfice in nobis grām tuam vt qui iusti Symeonis expectationē implesti. vt sicut ille nō vidit mortē priusq; christū dominum videre mereret. ita et nos mortē non gustemus priusq; saluberrime imo felicissimi

Iubileus

me tue iubilationis beneficia iubilanter obtineamus. Amen quippe dico vobis. qz multi p̄phete et iusti cupierūt videre que vos videtis et nō viderūt. et audire que vos auditis et nō audierunt. Math. xij. Et beati oculi qui vident que vos videtis. dico enī vobis q; mlti prophete et reges voluerūt videre que vos videtis et c. Et igitur Amen dico vobis. quicunq; dixerit huic monti: mitte te in mare et nō hesitauerit in corde suo sed crediderit: qz qd cunq; dixerit fiat: fiet ei. propterea dico vobis Omnia que cunq; orantes petitis: credite et accipietis et veniet vobis: prout p̄mittit. et ideo petite et dabitur vobis. querite et inuenietis: pulsate et aperiet vobis. omis enī qui petit accipit: et qui querit inuenit et pulsanti apperiet. Math. vii. Et dixit Seneca. Qui timide rogat docet negare. Et cassiodorus Iustus est vt iugiter rogetur iste qui si nō petatur offenditur. Quibus instructibiliter sup mirando iugiter studio felici feliciter p̄penso: resultat abundās conditoris almi pietas et fulgens eterne lucis claritas: ingēs summe maiestatis humilitas: et ardens feruentis amoris auditas: cū excedat merita supplicū: precellat vota deprecantiū preueniat affectus p̄sumentiū: imperat trepidantiū animis orare stupentium. et corroborat mentes et corda timide petentium: in finem vt mereamur assequi quod promisit: amēt qd precepit: possideant quod ab eterno preparauit: et ad h̄ dat pia remediorū cōdimenta: confert animarū incitamenta: infert desideriorū disposimenta: et dat armorū preparamenta. Que cuncta illustrissime plustrentur et experienter denotentur per nostre superuenture iubilationis inclite bñficiā vobis clementer concedēda si rite per eum petieritis qui petere iubet et mādāt et imperat et regnat gloriosus per secula.

Finis.

Recapitulatio de anno iubileo. Felix.

Idi turbam magnam quam dinu-

merare nemo poterat ex omibz gentibz et tribubz et populis et linguis. Apocalip. vii. et fuit gens absqz consilio et sine prudentia: vti nam adhuc saperent et intelligerēt ac nouissima pviderent. Deut. xxxij. et errores emendarent. Nam dicit lex. Humanū est peccare: sed dyaboli cum perseuerare. C. quō et q̄ndo iudi. l. Cōsentaneū. Et hui⁹ erroris causa fuit principal: qz lex perit a sacerdotibz et p̄siliū a senioribz. Ezech. vii. qui in ea est ars artū: vtz in aiaz regimie tenebant fore pfundiores. sz cecī fuerūt et duces cecoz. et fuerūt pastores q̄ pascebāt semetipsos. Ezech. xxxij. de q̄b dicit dñs p̄ p̄ham. Ue pastoribz q̄ dispergūt et lacerant gregem pascue mee. Hier. xxxij. Et itez dicit eisdem. Sup pastores irat⁹ ē furor me⁹. Zach. x. Quia oues eorū errauerūt et perierūt. Et reprimissio neq̄ssima mltos perdidit. Eccl. xxx. et h̄ signanter in p̄ime p̄teriti laudabilis anni desideratissime iubilatōis bñficio.

Iubileus O felix cantor Thuriceñ nōne auris mea iuxta os tuū fuit dū nup̄ oī laude dignissimā dyalogose collatōis p̄scripsi cōmēdatōz i n̄re iubilatōis decorē. et d̄ cōtigētibz et attigētibz n̄re solēnitat̄s cōmerciū nihil aut paz omiserūt. et h̄ fuit op⁹ xp̄i et ei⁹ vicarij: sz nūc h̄bū dī adulterab.

Felix. Hoc exponit fm Bre. mora. xxi. c. xv. Adulterari nāqz est h̄bū dei aut aliter sentire d̄ illo q̄ est. aut ex eo nō sp̄iales fruct⁹ sz adulteri nos ferus q̄rere laudis hūane. Nec ille. Vñ p̄dicantes p̄ceptū dñi videntes oues errantes. et sic tanq̄ stultū populū Romā q̄retes: adulterinos hūane laudis sermōes q̄rebāt. et p̄mioribz iminētibz picul illoz q̄z curā gerebant aiaz. imo q̄si letaliū vulnez luozibz medelā dū potuerūt nō ponebāt. et dum voluerūt nō poterāt. et igit p̄les currebāt et vix vn⁹ accessit brauiū. et multi ab ozietē et occi dēte veneit. et pauci cū Abraam ysaac et Jacob recūbebāt i regē ce. Math. vii.

Iubileus Hanc sibi quedāmo nobilitas legē ponit p̄tutū vt debere se qd̄ sponte tribuit extimet. et nisi in bñficijs suis creuerit. nihil se p̄stitisse putet. et sunt verba sc̄i Breg. de dona. c. j. et dic Salomō. In omni dato ne des tristitiā verbi mali. Eccl. xxiij. Vñ si penitet te fecisse venerabil̄ h̄mōi collatōis recōmēdatōez: rē et meritū perdis. xxiij. q. vi. §. Et his.

Felix Dicit Seneca. Parce lauda: parti⁹ vitupera. Similr rep̄hēbilis est nimia laudatio vt imoderata vitupatio. Illa qd̄ sapiens si in cōmendādo procedas vt conuictere nō erubescas.

Iubileus Forte penitet te fecisse hoīem ad n̄re iubilatōis bñficia per tuoz dulcissima p̄boz. **Felix** Dū eram paruul⁹ ait Paul⁹. j. Cor. xij. Quod cōdimenta fleuibile.

Felix q̄bar vt paruul⁹. sapiebā vt paruul⁹. cogitabā vt paruul⁹. qū aut fac⁹ sū vīr. i. senior euacuam q̄ erāt paruuli. Videbā em̄ tūc p̄ speculū in enigmatē. nūc at facie ad faciē. i. mātēste fm Aug. aut exp̄ienter fm q̄ exp̄iētia rex est magistra. et veritatē rei demōstrat. de elec. q̄ sit. li. vi. cū p̄cor. Et p̄teritoz exp̄iētia nos instruit ad futura. ibidē p̄ Archid. et supplendū est qd̄ esse de exp̄iētia p̄buit. eo. ti. li. vi. vbi mai⁹. et Jo. mo. dic̄ ibidē. Preci⁹ ratio scire futura facit. et cuilibet artificio p̄bet exp̄iētia nutrimentū. ff. de le. iij.

Iubile⁹ Qd̄ sel placuit: ampli⁹ displice. (l. Legatis. §. a matricibz. re nō d̄z. vt. c. Qd̄ sel. de re. iu. li. vi. Displicet imprudēs vñ pla

Recapitulatio

cere studet. Et os bilingue detestabat Salomō Prouerb. viij. et ibidē. c. xviij. dicit. Verba biliguia q̄ si simplicia et ipsa pueniūt vsq; ad interiora ventris. Et eccl̄i. v. Sup̄ furē em̄ est cōfusio et p̄nia et denotatio. i. dānatio pessima sup̄ bilin

Felix P̄mo nosmetipsos corrigere debem⁹. et q̄ se corrigit nō (guem. est ab alijs corrigēd⁹. et postea alios si vult: vt le. et no. iij. q. viij. pos stulat⁹. et mlt̄isse. Vñ si q̄ dixi q̄ mihi vident corrigēda correxero: alioz correctō nē nō expectabo. vt no. ibidē. et infra clari⁹ dicet. et no. p Bonificiū in. c. vlt. de

Jubileus Est iste est ille sc̄issim⁹ in xp̄o p̄r et vicari⁹ (sen. ex. li. vj. dñi n̄ri Jesu xp̄i q̄ mire deuotōis affectu volēs hūanū gen⁹ qd̄ ad suos fines pueniat lucrifacere deo. et igit̄ dudū ricz de āno dñi. M. ccc. fecit et salubriter creauit nos. et ille nec sui successores vsq; mō mutauerūt. imō roborādo p̄firmauerūt. et igit̄ os in celū ponis si aliq̄ s̄ nos et alia q̄ pri⁹ ip̄e ma gne deliberatiōis arbitrio p̄cepisti sinistre machinādo in corde tuo puerissime

Felix Aperiā in pabolis os meū: loq̄r p̄positiōes ab ini⁹ (presumpsisti. tio. q̄nta audiuim⁹ et cognim⁹ ea: et p̄rēs n̄ri narrauerūt nob et n̄ sunt occultata a filijs eorū: vtinā sapient et intelligerēt ac nouissima p̄nderēt: put p̄ dixim⁹ et videb q̄ erūt no **Jubileus** Parabole fm̄ J̄sid. et̄bi. j. c. xxxv. uissima peiora p̄orib⁹. circa finē sunt cōpatio ex dissimilis

libus reb⁹. s̄z p̄positiōes fm̄ Aug. sup̄ ps̄. lxxvij. sunt p̄blemata seu q̄ōnes. Et ch̄zult⁹ parabolas p̄positionesq; retulit. Dicat igit̄ admirationis tue sollicitudo

Felix quid s̄ tanti p̄ncipis et pontificis et sequatū decreta dictauerit? Dicim⁹ q̄ o. reuolauit ad a. id est xp̄s extremitatē traxit ad p̄ncipiū. vt. xxxv. dis. Ab exordio. et nos extremitatē tue iubilatiōis vltimo celebrate tra him⁹ ad p̄ncipiū. qd̄ quidē extremū tanq̄ futurū. p̄tūc et tpe p̄me n̄re cōpilatio nis p̄phetizare nō potuim⁹. licz p̄ncipiū sup̄ficialr et ei⁹ mysteriū cōiunctib⁹ ocu

Jubile Edissere nob̄ parabolā zyzanior in p̄ncipib⁹ (lis p̄sperim⁹. finib⁹ nostre solēnitatis in tue p̄pensionis facultate tam irreue

Felix renter exortoz et fortassis eadē leuitatis p̄pendiculo destruedoz. Tetigi notāter in tue iubilatiōis repetitione circa p̄ncipiū. auaricie causas maloz oim radicē ab antiq̄ Romanis increatā. et q̄ olla noua capit in ueterata sapit. Et insup̄ ppli stulti vrbē q̄rentis inerte stulticiā. et stulti aliq̄ sa pere iubent. sed nō aduertūt. et nūc scio vere h⁹ corrosiōis maculā cū ambitōis

Jubileus antique nō deficiētis cōtaminatiōe nō fore penit⁹ abolitā. Dic clari⁹ cui p̄cept⁹ fundamētālē audaciā: lati⁹ indies p̄a

Felix Audi remotā ab antiq̄s n̄re p̄positiōis staterā lācib⁹ equa⁹ (landā. libus p̄pendiculatā. Constat ex cronis q̄ creato quondā Nicolao papa q̄rto summo p̄tifice de ordine frat̄z m̄ioz de āno dñi. M. cclxxxvij. xv. die Februarij: qui sedit ānis q̄tuor. mēse vno. dieb⁹. xvij. et extitit illo mortuo se des aplica vacauit ānis duo **Jubileus.** Et q̄re tam imense regiminis bus: mētib⁹ tribus: die vno.

Felix apex dignitatis eccl̄ie vniuer salis et vicari⁹ dñi n̄ri Jesu xp̄i gubnatore caruit: et p̄ tanta tpa p̄tās piscatoris spiritū quodāmodo penit⁹: et nō sine graui piculo totius orbis exalauit:

Felix Hoc ambitōis proteruissime necnō rapaci et inuidie calliditatis curiositas cardinaliū fecit: p̄tūc de gallicoꝝ et ytalicoꝝ climatibus partialitatis vicio et ipsoꝝ in ciuitate Parusina in **Jubile** Plā omis ytalica p̄ tanta tpa cōgregatorum proteruitas. p̄sumatiōis

vidi finē. et quō demū hui⁹ seditiōis et dissensiōis fuit termiata partialitas?

De anno iubilico

Felix Ecce ille q̄ dū vlt spirat: dispersos vni⁹ fecit volūtatis in certū Simplicianū heremita dictū Petz de mōte morone monachū. cui dum fuit electiōis decretū p parte cardinaliū cōcorditer z reuerēter pntatū: tanta vi resistebat q̄ tādē z post mltā clā de terra recedere p̄tendebat. z finalī deuotillī mis exhortatiōibz vix quic⁹: nolēs āpli⁹ resistere volūtati diuī: pontificatum assumpsit. z p q̄nqz mēses z octo di⁹ es z nō vltra in papatu remāsit.

Jubileus. In quem finem referas hmoi res gestas. et ad

quid pro vel s̄ nre solēnitatis iubilatiōē psumis an⁹ **Felix** Tu nosti q̄ tiq̄s hystoriāz relaxationes fore p̄nunc refricādas? semel malus semp psumit mal⁹. vt dic reglā iur⁹ li. vj. p dictū Bonifaciū octauū cōscript. Itē psumit licitū ex q̄litate p̄lone qd̄ aliterit illicitū. z econtra. it. q. ij. Augdu⁹ nēn. Itē nō psumit bonū de malo neqz malū de bono. xl. vj. di. sūt nōnulli. in fi. et q̄ sel⁹ fuit bon⁹: sp̄ psumit bon⁹. z econtra. ff. de accu. sic. s. hmoi. ff. de re. mili. Rō oēs. s. a barbar⁹ Et dixit xps. Nō p̄t arbor mala bonos fru. facē. arbor bona bonos fructus fac. Math. vij. Et dixit Pamphilus. Arbore de dulci dulcia poma cadūt. Vñ p̄tea scias q̄ iste Petz fuit noiat⁹ Celestin⁹. v. bon⁹ pastor i p̄lo p cui⁹ electōez tot⁹ mūd⁹ gaudio mag⁹ fuit gauis⁹. et econtra tibi dicā de dicto Bonifacio. viij. de cui⁹ p̄motōe tot⁹ mūd⁹ fuit p̄errit⁹.

Jubileus Dic vtriusqz gesta clari⁹ vt ad final⁹ tue itētiōis pueniam⁹ cōclusionē **Felix.** Scias q̄ iste celestin⁹ fuit elect⁹ d̄ āno dñi. D. ccc. xij. quātoti⁹. die. v. Julij. in dicta ciuitate Perusina z p̄nter cōseccatus: z in s̄ modico sui pōtificat⁹ tpe mltas enormitatē exorbitātiās tā int̄ cardinales q̄ alios curiales radic⁹ cū strēnitatis p̄nuatiōe patēter extirpauit. z int̄ cetera decretalē Gregorij. decimi q̄ incipit Vbi piculū. de elec. li. vj. ad suas vires restituit quā Adrian⁹ papa. v. ad oēm ei⁹ effectū suffocauit. z Iohes. xij. su⁹ successor hmoi sup̄sionē ratificauit. q̄ decretal⁹ int̄ cetera hz s̄ cardiales i cōclauī in electiōe pape diuti⁹ solito imorātes. put aū suā electōez in p̄clauī cōmoratū certissimos interstitij tpm determinatiōes z more penas z in hec s̄ba Uex si (q̄d absit) in fra tres dies postq̄ vt p̄dicif cōclauē p̄fatū idē cardiales intrauerint nō fuerit ipsi ecclie de pastore p̄uisuz. p spaciū q̄nqz diez imēdiate seq̄ntiū singul⁹ dieb⁹ tā in p̄adio q̄ in cena vno solo ferclō sint cōtenti. q̄b⁹ p̄uisiōe nō facta decursis: extūc tātmōdo p̄ais vinū z aq̄ mistrent eisdē dōec eadē p̄uisiō subseq̄tur zc. et iste mod⁹ fuit extunc solēnit⁹ fuit. z nō illo tpe dū vt p̄mittit p

Jubileus tantā morā steterat in electiōis negocio cardinaliū cetus. Dic rogo qual⁹ fuit Bonifaci⁹ octau⁹ nre iubilatiōis insti⁹ tutor z rector: huic Celestino successor tā recēter subordinatus z etiā imēdiat⁹.

Felix Audi mirāda p̄t seq̄ntia memoriter ppendēda. z p̄trea vt sue deuotiōis articlō sit mior fides adhibēda q̄ p̄ri⁹ z tpe cōpilatiōis p̄ime nōdū mihi fuerāt tā notabil⁹ notificata. z quō cū gestibz p̄nt⁹ iā p̄terite iubilatiōis sunt merito cōpēsanda. Accidit dū celestin⁹ p̄dict⁹ i papatu p vim re tētus maneret. z p̄tutū signa mōstra q̄z patraret. z ipse q̄z nocturno suo stratu quiesceret. p̄fatus Bonifaci⁹ q̄ p̄tūc erat p̄s byt cardinal⁹ de anania nūcupat⁹. p vnā tubā ter locut⁹ ē eidē Celestino: ac si foret vox diuina dicēs. Petre surge z renūcia papatu z des illi de anania cardinali. q̄ surgēs: tertio monit⁹ renunciāns put potuit vt le. z. no. de renū. c. i. li. vj. et ad man⁹ illi⁹ cardinal⁹ disponēs q̄ dū talr dolose p mltos insup tractat⁹ intrauerat. z Bonifaci⁹. viij. noiat⁹ fuit rat reguit fenerillime Romāos nobiliores mltuz molestādo. z p̄sum s̄ Jacobū

Recapitulatio

de columna et Petri nepotē eius olim cardiales et alios eiusdē stirpis censurā ecclesiasticā et penes alijs psequendo. put hec et alia plene describunt. c. j. de scil. li. vi. vñ finalr eadē pgenies de colūna et sibi adherētes eundē Bonifaciū insequētes et capiētes: et in carceribz fame mori facientes. et ita qd de ipso talr scriptū est Intrauit vt vulpis. reguit vt leo. et mortu⁹ ē vt canis. Electus em̄ fuit in Neapoli anno. M. ccc. lxxij. in vigilia natiuitatis dñi et coronat⁹ apud scñm Petz in Roma Hic ex arrogātia vt faceret sibi nomē ppetuū vt Eleazar de q. j. Reg. viij. q. vo lūtariē sub elephāte pstrat⁹ succubuit: pñm collegit decretales extrauagātes et si bi placētes. et pñm pdictā decretalē Ubi piculū. de elec. li. vi. et mltas p seipz dictari fecit. qz hō sagax et magne litterature fuit. et septū libz decretaliū taliter cōposuit quē su⁹ cardinal: vicz Johes mōachi glosauit. Et anno cōter. Mccc. vt fama sua p mūdū lati⁹ crebresceret. annū iubileū pstituit. et p mltā Petz vicz Celestinū qd ad ipi⁹ monitōez papatui renunciāuit in carceribz teneri et mori p misit. et sic bñfactorē suū turpiter ingtūis remūerāuit. qui qdē Petri pñ mirāda qd gessit in vita sua post p clemētē qntū in concilio Vienneñ. canonizat⁹ extitit Scriptū est em̄ qd p attrotius peccam⁹ in scñm virū qd in aliū psequendo. vt de calū. c. j. cū cōcor. Sedit autē idē Bonifaci⁹ ānis octo. mēlibz nouē. diebz. xviij. et talr put pmutat vitā finiuit. Et si iustū dei iudiciū tue discretiōis arbitriū cōsiderāuit. dñs ipm in qd peccauit elegāter puniuit. vt de elec. pūda. li. vi. cūz cōcor. Nā qz sanctū virū strictissimis carceribz mori fec. et ipse p carceres vitā terminauit et dñs pessimū ingtitudis sue viciū recōpēsauit.

Jubileus Quid autē ex pmissis cōcludēdo colligere finalr conaris?

Felix. Nō aliud nisi. put est ptractū. qz de malo nō psumit bonū rē. et put ex gestis summorū pōtificū videt diuulgatuz: ipse fuit tyrān⁹ crudel: et pñsul amarissim⁹ et pñsifer ābitiosissim⁹ et i ipso suis diez tpiibz nō appuit aliē sti gma deuotiōis aut scitatis appar⁹ Sz qz fuerat ytalic⁹ patrie fuit amator elatissim⁹: et qz totū mundi munera auri dignissima sibi et suatibz affluerēt pñc nou⁹ ille mod⁹ subtilr fuit inēt⁹. et pñe talē fecit iubileū. Martin⁹ papa. v. vrbis aliū nus ad clamorē Romāoz suoz cōcūiū extra ritū et ordinē porē nō instigatiōe deuotiōis qd naturalr nunqz fuit in eis. sz qz p absentia Romae curie depaupati nimis desiderabāt aduētuz tue iubilatōis. vt dic. l. ij. C. de cōmer. et mer. Non solū aux barbari minime tribuāt. sz etiā apud eos si inētuz fuerit subtili auferat ingenio. et si ingeniū fuit apud dictuz Bonifaciū et pñtibz diebz in curia Ro

Jubileus. Sepe sinistra pñcipia ad felis (mana videt cōtinuatuz. ces pueniunt exit⁹. vt Jacob p supplātationē frīs Esau p uenit ad felicē bñdictiōem et seges qd lepta manu serit munda tñ metit. et ex adul terino cōcubitu pulera soboles nascit. sic etiā pecunia qd p symoniā acqrit. felis cē hz exitū cum paupibz pfutura erogaf. j. q. j. s. Obicit. et ita patēter videt qd p maliciā sacerdotis et summi pōntificis. dum tñ als per eccliam tolleraf aucto ritati sue neqz derogaf. et cōter hodie videt et fuit hacten⁹ tentum et fnatum qd summi pontifices dāt in effectū singul⁹ psonis nre iubilatōis indulgētiā: et sin

Felix. Ulex dicis. sz in aliū fi (gularit aut vniuersalr idē valentes. nē tibi deducā: put finalr cōcludā qre pñtis feci collatiōis recapitulationē. Nā dicūt iura pro et cō pñcipiū videt spectādūz. de qd de cen. Sci entes. et dicit canon Nalo inchoata pñcipio vix bono exitu peragunt. lxx. dif. miramur. et qd ab initio nō tenet postea nō cōualescit. ff. de re. iū. Ab initio. de excep. cum venerabil. cum cōcor. i glo. vlt. et nō firmat tractu tpiis qd d iure ab

De anno iubilco

initio nō subsistit. de re. iu. li. vi. cū concor. z nō est nouū q̄ ad p̄ncipiū trahit si
nis. lxxv. di. Ab exordio. z q̄q̄ finis trahit ad se p̄ncipiū. xij. q. ij. c. vlt. z per
duo extrema colligit mediū. xxvij. di. Quia sūt. z q̄q̄ mediū trahit extrema
ff. de le. iij. qui sel. **Jubileus** Et qd h̄ ad **Felix**. Habeas patien
la. s. vlt. z l. iij. p̄positum. tiā et perpende
nostre intentiōis casuz z euētū de mltis vt q̄ nō p̄sunt. singlā tñ collecta iunēt
finalr colligēdos. Scis q̄ institutor et rector z factor z creator iubilatiōis tue
fuit in oī bonitatē ope corrupt⁹. Cognouim⁹ Bonifaciū. ix. qui sedit ānis. xij.
mēsibz. xj. q̄ put p̄mittit celebratū tertiū iubilēz: sub q̄ symonia ceteraq̄ con
uicia p̄ frequentatiōe n̄ fuerit palliata. z illū seq̄bat Innocenti⁹. vij. q̄ sedit ānis
duobz. diebz. xx. quē seq̄bat Gregori⁹. xij. q̄ legitime sedit in papatu anno vno
mēsibz. v. diebz. xx. quē seq̄bat Alerāder. v. frater minor. q̄ sedit mēsibz. x. diebz
octo. hi tres p̄t r̄pis breuitatē modica pegerūt. z hūc Alerād⁹ seditiose (vt fert)
interemit Johānes. xxij. qui sedit l̄ime in papatu ānis sex. z licet ante z i pa
patu mltas exercuerit enormitates: q̄re depositus fuit in cōcilio Constantiē.
et hunc seq̄bat Martin⁹. v. cui⁹ officiales in diebz suis infinitos inuenerūt auar
icie cupiditatē z acq̄sitiōis pecuniarz modos p̄us nō excogitados. hūc seq̄bat
Eugenius. z si qd boni qd raz erat ipm̄ inuenerit. nouit mund⁹ vniuersus z Fe
lix q̄nt⁹ inobediētia sua se decepit: z decepta fuit ecclia in cōcilio Basiliē con
gregata. Hunc aut̄ Nicola⁹ modern⁹ q̄ntus. quis q̄lis sit z fuerit. is q̄ cuncta
anteq̄ fierēt nouit. denotauit radicē. Et ne incidam⁹ penas maledicentiū p̄n
cipi. vt de maledic. c. j. xxij. q. j. Parat⁹ ē. C. si q̄s impe. ma. l. vnica. Flā ip̄e le
gibz solut⁹ ē. ff. de le. l. p̄nceps. et qd p̄ncipi placuit: legis h̄z vigorē. insti. de iu.
na. gen. z ci. s. qd p̄ncipi. z papa a nullo p̄t iudicari: nec etiā ab vniuersali cō
cilio. de elec. Significasti. saluis statutis p̄cili Constantiē. z ip̄e oīa iura h̄z
in scrinio pectoris sui. de p̄sti. c. j. li. vj. cū p̄cor. z suis successoribz legē imponit
xij. q. iij. nō licz. xvj. q. j. qz iuxta. z ip̄e sol⁹ vocat sum⁹ p̄tifer. d. p̄sti. c. j. li. vj. cū
concor. z si ex certa scia mādāt iuri s̄riū ē obediēdus. etiā si sit dur⁹. de offi. de
le. Ex pte. z i glo. z p̄t tollere z moderare p̄uilegia p̄ se data. d. sen. ex. c. vlt. li. vj
de p̄uile. ne aliqd. z reuocare p̄t fctā p̄decessorū suoz tāq̄ male fctā vl surreptitia
de h̄ de re iudi. cum olim. et qd aucte pape sit: aucte dei sit. ita videlz clauē nō
errante. z h̄ vez si ex iusta cā fac. de trāsla. Inter corporalia. Papā tñ fallit obli
uio. vt le. z no. de cōsti. c. j. et licz sit solutus legibz. tñ fm̄ leges viuere d̄z. ff. de
legibz. l. p̄nceps. Vñ de papa moderno. vicz Nicolao. v. qd dicem⁹: nisi lau
dis z glie z honoris potētat⁹ z oīs s̄tus z honestat⁹ conat⁹. S̄z put narrauerūt
nob̄ p̄res n̄ri z seniores n̄ri p̄nunciauerūt nob̄ de p̄teritoz pontificū summoz cu
rialibz. z nos etiā aliq̄s patēter vidim⁹. z p̄nunc de p̄ntis p̄ntificū summi z alio
rum statibz cōparatiōis p̄portionē fecim⁹ z p̄ antiq̄s historiaz scripturas infor
mati sum⁹. z nunc facie ad facie expiēter videm⁹ q̄ in curialibz et officialibz p̄
maiorē z vsq̄ ad mīmū nūq̄ visus ē execrabilioris exorbitatiōis. direptiōis. de
ceptiōis. circūuentiōis. derogationis. decerptatiōis. dep̄datiōis. expoliatiōis.
extractiōis. corrosiōis. z omis si audem⁹ dicere simoniace prauitatis. adinuen
tionis noue z renouatiōis antiq̄ p̄tinuatōis vsus z exercitatio p̄tinua q̄ p̄nūc
et tpe pontificū moderni z indices dilatat⁹: z intm̄ q̄ pauperz nullus est adiutor
nec scire poterim⁹ q̄scunq̄ cuiuscūq̄ status fuerint de suis obtēis aut obtinen
dis gr̄a: iusticia: p̄uilegioq̄ securos. nisi illos dumtaxat q̄ pinguiora. imo pin
guissima tradiderint aut p̄miserint munera. z ibidē doctus vl peritus aut nos

Recapitulatio

bilis seu pauper clericus quantūcūq; litteratus pre diuite pecunioso nō habz ante lationis priuilegia. etiam si in omni deficit scientia: nec est qui deferat aut tradat seu porrigat inopis alicuius supplicationis cedula: quantumcūq; modicā: manu nō pilosa. et si quis angustiatu vel anxiatus aut egen⁹ iusticie vel iuris expeditionē petierit: certus est q; mun⁹ iudicium puerit. vt dicā sum⁹ mo pontifici cū suis curialib; per ppham. Et fili; Tyri in munerib; vultū tuūz depcābunt oēs diuites plebis: q; veniūt in fimbrijs aureis circūamicti varietatibus. id est de vario vestitu p̄cioso. ps. xliij. sed ad dyabolū paupes. Et si sint dicentes papā de simoniacis actib; talr corā ipso aut ante faciez ei⁹ et in sua curia ppetratis impeccabilē et mag⁹ q; de alijs pctis: videlicet heresi: fornicatiōe et homicidio et c. hi errant corde: fm theologos asserentes: quis enī apostolic⁹ nō posset vendere corpis xp̄i sacm: cū vn⁹ aplicus videlz Judas scarioth venderit totū christū. Et scribit de Iohē papa. xxiij. q; Alexandrū papā vt p̄fertur sibi p̄decessorē in ciuitate Bononiēnē cōmorantē infici fecerat p veneni potationem. et Eugeni⁹ papa ordinauit sue iuris forma quendā militē de bentasolijs legum doctore cūc Bononiēnē. in petias talliandū. Nonne cōmiserunt ambo homicidij reatū. sed iura nra hoc nō concedunt. vt leg. et no. lxxix. di. Si q; pe cunia. Nihilomin⁹ tū dic canō Si papa. xl. di. et gestis Bonifaciū martyr in rubro. damna aplicus q; sue et supne salutē ē negligēs. et sic si p hoīem nō iudicatur nisi in causa heresis p alijs tū criminib; sicut ali⁹ homo et gū⁹ p̄t sue dignitatis p̄minentia dāna a dño put plene colligitur per durissimas seueritatē et crudelitatis penarū cōminatiōes in iamdicto caplo cōp̄hensas. Et nunc reuertamur ad ppositum. Nōne p̄lati seu p̄fecti clerici vlt laici cuiuscūq; status vel conditiōis fuerint urbem Romanā ppter: aut per indulgēcias vlt alias causas visitantes: et tales scelez excessus p̄meditātū p̄spiciētes absq; alijs pronūc reticendis inde deteriorant et scādalizant. cū nutu vel verbo dicat vicari⁹ dñi nri Jesu xp̄i: put inq; xp̄s. Exemplū ei dedi vob vt quēadmodū ego feci vob videlicet p me aut meos. ita et vos faciāt. Joh. xij. et insup dicat aplicus cum coaplo vic; Petro: cui⁹ vices gerit in terris. Christ⁹ passus est p nob vob relin quēs exēplū vt seq̄mini vestigia ei⁹. q; p̄cū nō fec nec inuēt⁹ ē dol⁹ in ore eius. j. Pe. ij. Et his vestigijs q; dixit idē Petr⁹. Aurū et argētū nō ē mihi. fuit et est inductū: vt ipsi⁹ videlicet Petri successores plūbeis sigill vti deberēt. sed in B iā omīs alchimista deficit. q; sol⁹ papa de hoc vilissimo metallo aux purissimum producit: et pl⁹ p̄nūc q; **Jubileus** Scriptum est. Facti pueritas nō vnq; fieri cōsueuerit. transcat p̄sumptorib; in exēplū. de trāsla. q̄nto. et est difficile nimis argumētare ab exēplo p̄ncipis. vt le. et no. in. c. venerabilē. de elec. et in glo. hoc est exēpluz. vñ Archid. in. c. j. de re iudi. li. vj. mouet q̄stionē et arguit pro et cō sup eo vtrū exemplis q̄rūcūq; vti rōnabilr poterim⁹: et demū pcludit q; illa exempla q; cōtinent sincere pietatē opa et sine scrupulo residere p̄nt in p̄scie Felic⁹ habitaclo. q; illa secure sint seq̄nda. et ab ipsis argumēti determinatio rōnabilr ē formāda. sic xp̄s locut⁹ ē in pabolis et p exemplā vitesq; finōis nob tribuit formā p̄illime puerfatōis: vñ dimittam⁹ has exēcrabil⁹ exorbitatiōis p̄palatiōes. et pseq̄mur p̄ncipal⁹ matie recapitulatiōes. Vñ dixit aplūs. Colloquia mala corrūpūt bonos mores. j. Coi. xv. xxvij. di. Tur⁹ **Felix** Sum p̄tent⁹ et ad vltorio (bat. et Paul⁹ recepat a Therentio. ra pcedam⁹. dixim⁹ q; supra de tue iubilatiōis origine: ac de ipsi⁹ cōditoare in q̄b; videt⁹ euidenter q; opus cōmendat artificē. et econtra vt dicit lex in

De anno iubileo

autem. de mona. s. Hinc cogitandū. coll. j. Opus etiā nō tñ remunerat: sed voluntas. de pe. dis. j. s. Sic autoritas. et exitus acta pbat. fines pō pugna coror nat. C. de iudi. l. rem nō nouā. in fi. Hoc p supposito cōstat q qdū possibile fuerat z ingenij capacitas pficere poterat tue iubilatōis celebratē. sollicitudinis mee potētat? cōmēdabat. hinc p extensū qsi oim z singlōz hoim ad tue solēnitatis cōtinuatōne posui ppatiōis z dispositiōis exercitatiōem. z demū gratiosissimi fruct? illi? benignitatē. et cetera q pfecerāt ad tue deuotōis edificatōez. sed hec in expiētie necnō euidentie practica nō vidim? executionē satis cōpetētē et primū qm eccliaz plati: pastoresq? de grege sibi cōmisso piculose tepiditatis lassati cōicio: z in sue sollicitudis p scōz patrū decreta sibi cōmisso diuinitus officio quassati nimis tepore tristissimo tāq? canes muti nō latrātes. in eo videntur q? viderūt volētes intēdētes seq? cōtinuo pparātes z disponētes ad itinerē tanti labores z ad tāte pctōz remissiōes: aboliōes: ac ad tātaz etne salutis grā rū magnitudies tacuerūt. z tanq? oues errātes deuare. z tanq? equ? z mulus in quib? nō ē intellect? vagātes lamētabilr reliq?runt. vidim? tñ illos q oues pphas nō habuerūt in multoz monasterioz ambonib? z psertim de medicantiū fīm ordinib?. qui magnā in pmissis z exquisitis sollicitudinis diligentia pfecerūt.

Iubile? Fatemur inq? hmōi medicantiū pfessores: licz in terre fructib? sint parcissimi messores tamē in ecclia dei z semināt z plātant z rigant z fructificāt fruct? vberiores. z pl? q? illi q maioz stipendioz reddituū et puctuū orbis terraz sunt pceptores. vt sunt plati. maiores z ceteri pinguior res clerici. pastores z rectores. z etiā candici sine regla silr z reglāres. et pftim de pfessiōe nō medicantiū. vt sunt de regla scōz. Benedicti seu Augustini mendullā fructuū terre cōbursantes. Et magna subeltrōnis argumētatio quā tibi breuiter in pabolis demōstrabo. Ecce fuit quidā castellan? qui magne puidētie sagacitatisq? solertia ppter inimicoz latentū insidiantūq? iacula custodiuit. armigeris sibi deficientib? p canes vigilēs burgū muros z menia. sed vt hmōi canes ad vigilādū forēt aptiores z pniores modica siue parca semp ipsis ministrabat alimēta. z curā sibi creditā pcuauerat ingēti diligētia. Quo quidē castellano p patronū z pncipē et cā remoto. z alteri armigero regūine castri cōmisso. qui mor nō tñ familiā sed z canes delicatissime nutriuit: repleuit z fulciuit. vnde canes alimēta q prius minime sufficiebāt auidius sumebāt. et solite custodie guardiam nequaq? perficiebant. et farti nimis dormiendo nō latrabant. et igit? hostes tanq? lupi rapaces priore sollicitudinis custodiā sentiētes fore sublatā castrū furtim clanculo raptim inuasērunt. Nec est pabola tue relationis paramēto formalr applicanda. Hi canes muti sunt latrare nō valentes. de qbz dicit canō ipsos detestabilr increpādo. xliij. di. Sit rector. et xpha Esa. lvi. et sunt plati clericisq? colūnas ecclie nō fabricantes. sed potius gregem sibi cōmissaz dilaniātes. z hi pl? q? chust? p ouib? suis sunt tormēta patientes. Nā chust? vt hūanū gen? redimeret tñ p diē z noctē torqbat. s? illi canes muti: id est inuitiles prelati. q? nō de salute oim suarū sed tñ de cōmodo ppro sollicitatē nō tantū per diem z noctē sicut chustus. sed pl? q? chust? torq?bunt. q? sine fine recipient tormētoz supplicia. de q plenissime scripsi nuper in tractatulo de consolatione inique suppressoz. Sed nūc ad ppositum redeam? z de canib? latrātib? parabolā perficiam? . et hi sunt de quib? dic canon. xliij. di. in prin. et pnceps aplozum. ij. Petri. ij. et hi sunt fratres in mendicantiū ordinib? fidelr fīm suarū regularum leges iugiter perseuerantes. z necessitate cōpulsī vbi nō seminauer

Recapitulatio

runt vt frequē metētes: ac vino: oleo ⁊ frumēto neq̄q̄ mltiplicati: nutriūt mira-
culose tanq̄ turba de q̄nq̄ panibz. ⁊ hi sunt tanq̄ canes fastidio refectiōis sup-
flue nō grauati. nō dormiētes sed vigilantes. ⁊ in ecclia dei p̄ ceteris clericorū
et religiosorū nō medicantiū cōtinuo repletorū cetibz: laudabilr latrātes. patriā
illuminātes: ⁊ vigiliās sibi deputatas solēniter pficientes. Un̄ p̄sultissime san-
ctorū patrū consilio talr ordinati p̄maneāt. ⁊ ne fructibz puētibz q̄z terre pin-
guiores effecti fiant muti ⁊ torpescant. ⁊ ne abūdantia t̄paliū ad instar aliorū
orbis platorū ⁊ ordinū insolecāt. papa sacerdos ⁊ pontifex summ⁹ cū cetū car-
dinaliū cum sollicitudinē p̄petuo p̄uideāt q̄ in p̄tute talr p̄simonie iugit p̄sistāt.

Felix Sum bene p̄tentus de fratrū h̄mōi recōmēdatiōe. sed illi q̄ pullis
cornorū inuocantibz eum: nutriendo ⁊ vultibus sicut paricibz lar-
ge prouidit ipsis fratribz sue maiestatis imperio suauit̄ disponit. et sufficit nos
scire q̄ curatorū negligētia ī hac iubilatiōis celebritate largissima plēs sunt pe-
riclitati. ⁊ expiēter vidim⁹ ⁊ visibilr cōguim⁹ q̄ int̄ hoīm cūctorū genera p̄ores
festināter p̄currēdo citius fuerūt molitores. pistores ⁊ lutores q̄ p̄ ceteris vt cōiter
fama p̄fert: q̄ nō oīno dep̄dit: dū si p̄pria d̄sūt aliēa seq̄nt̄ diligētissime disponūt
et reuersi leſis mīme sat̄isfecerūt. et p̄suetū sic p̄ri⁹ p̄tinuatū opus p̄fecerūt. Hinc
nobiles cīnes ⁊ plebei certatim p̄currētes. hinc p̄dones ⁊ raptores ⁊ deceptores
mercatores ⁊ institores: ⁊ de oī genere hoīm dolose aut violētē res acq̄rentes
tumultuose supueniētes ⁊ nulli sat̄isfacientes. Item plati maiores et minores
ac clerici et vtriusq̄ sexus hoīes importune cōuolātes: ⁊ itinere p̄fecto ad vomī-
tū vt canes palā reuertētes. Itē religiosi et p̄f̄am moniales q̄s nullo iuris aut
rōnis adminiclo videre potuim⁹ secure pegrinātes. q̄z p̄p̄riū de iure nō hēbant
vnde sumpt⁹ disponerēt: s̄z tanq̄ illi q̄ cū furto faciūt elemosynā. demū p̄fecerūt
nisi de platorū aut cōuētū suorū licentia ⁊ sup̄tibz cōmunibz sine dolo p̄cesserūt.

Jubileus de quibz omibz sufficienter scripsimus in tractatulo priorī.
Declara p̄cor p̄ parabolā q̄ dixisti in forma cōpetentiori.

Felix. Erat quidā patron⁹ q̄ p̄p̄ terre sue sterilitatē ad p̄uiniā pambula-
bat alienā inedia cōpulsus. ⁊ dū fertilitatē t̄pē fuerat reuersus inue-
nit vasa sua vacua oī vbertate. vñ p̄curatori suo q̄renti qd ⁊ q̄lia in vase q̄libet
itez reponeret. r̄ndit in vas qd p̄ri⁹ bonū vinū retinebat: itez bonū vinū repo-
nas. et in vas qd cernisēa p̄tinebat: talr itez īpleas: ⁊ in q̄ p̄ri⁹ vinū coctū fue-
rat recōditū silr disponas. ⁊ qd p̄ri⁹ aceto fuit fulcitū: itez fulcire nō obmittas
et qd ad cōpositū qd fit de rapis rapulis ⁊ oleribz p̄ri⁹ fuerat aptatū iterū cōpo-
sitū reponas. Hic patron⁹ ē dyabol⁹ q̄ ad vasa q̄ videbant̄ euacuata singulorū
hominū disponit reponi qd p̄us fuit insitū. ita q̄ illd qd p̄ri⁹ fuit acidū aceto
repleat. ⁊ qd de cōposito fetidū priorū antiq̄ p̄uersatiōis p̄tinuatiōe nō euacuet
vñ Martin⁹ camerē. de q̄ in. c. Quāto. de p̄sue. in glo. ij. Cōposito late fetēti
queso ciba te. Qui putas exclusum crimē p̄ t̄p̄is vsum: ac si diceret. q̄ peccat. p̄p̄
consuetudinē antiquā nō est eo meli⁹ put cōpositūz ātiquūz fetēs. ⁊ ideo dicit
lex q̄ nō debet eo melior eē cōditio furis p̄p̄ furti p̄tinuationē. ff. de furtis infi-
ciando. §.

Jubile Et qd vltra displicuit fraternitati tue ī n̄re iubilatiōis celebritate?
Felix. Est
Infans. per put̄ p̄stat lamētabilr p̄p̄edendū q̄t homicidiōz picula ī vrbē p̄ueniebāt ex
violētia: ex temeritate similr ⁊ p̄sura. put̄ sel̄ dūtaxat q̄si q̄dringenti hoīes in
ponte Tyberis miserabiliter occubuerunt. quos ⁊ illico cum fuerit circa noctis
crepusculū Romani ⁊ aduene spoliauerūt. ⁊ q̄s nouit si in contritiōe vitam con-

De anno iubileo

eluserūt aut ppetuo perierūt. Et insup dolēter referēdū q̄ p tanta inestimabili hominū mltitudine nō fūit cōfessores tā nūero q̄ peritiā sufficiētes. imo desup negligētes: z auaricie plusq̄ aīaz saluti vacātes. z talr q̄ innūerabiles recesserunt hoīes sic venerāt nō cōtriti. nō iformati nec cōfidentes. z p iter talr pfectū et completū p ipsos se fore penit̄ infontes.

Iubile Nec summi pōtificis nec diui imperatoris vicarioz dñi nři Jhu xpi maiestas oīm malicijs hoīm viā pcludere: z malas hoīm voluntates ad plenū cohibere potuit. vt lc. z no. in. c. Ut circa. de elec. li. vj. z in glo. sup. §. Possibile. z igit si quid vltra de pñtis recapitulatiōis matia pseq̄ volueris breuitat̄ benignitate

Felix Pñssimis mere cordibz in q̄busbā pnotat̄ (pcedas z n̄ tardabis. nis aliq̄lit foret dissimulādū: cū nulluz bonū maneat irremūeratū p ut nullū malū impunitū. de pe. di. iij. Pñum est. z. §. Quāq̄. cū ibi no. s̄z heu re/ stat flexibile nō tm̄ summo pontifici s̄z oīb terre pncipibz: collegio cardinaliū et totius orbis xp̄ifidelīū p̄latis z curatis z clericis p orbē vniuersis ciulandū. ecce nō tm̄ in vrbe z signāter de natiōe romanoz s̄z d̄ totius mundi climatibz: et de omni q̄si lingua q̄ sub celo est tā in vrbe p̄dicta q̄ p oīa terraz passus z itinera hoīm talr occasiōe pfluentiū: fuerunt crudelissimi latrones: fures z raptōres et pudicarū mliez suppliores. ita q̄ p eosdē z etiā mltaz partiū: z p̄ftim in vrbe crudelr peste regēte hoīes infiniti pierūt. z int̄ cetera q̄daz generose nobilitatis dñia de dyocesi Colonien̄ inuenis q̄z pulcra: feminaz ac militū z familie decen tis societate fulcita infra Ueronen̄ ciuitatē z padum flumiū in dñio Venetozū p q̄ndā terre baronē dictū de malatesta vi z violēter fuit opp̄ssa. z misabili affli cta cū vno milite demū exticta. Fert etiā q̄ vn̄ de nobilibz suis obtulerit filiā suā p dñā: prout Loth fecerat Ben. xviij. de q̄ infra dicet̄. vt saluaret hospites sed nō p̄fecit. hac occasiōe merito sūm̄ pōtifer z oēs vtriusq̄ stat̄ pncipes la/ mētabili merore ppēderēt. put legit̄ Judic. xix. z seq̄nti. de vxore Leuite q̄ vi op pressa z mortua p cines Babaa. vñ p̄ls isrl̄ vehemēter cōmor̄ de eisde q̄ s̄ sce lus ppetrauerāt vna die sunt occisi. xxv. milia z centū viroz armigeroz: sic p̄t stupz in Dynā cōmissuz filie Lye p pncipē terre ppetratū circūcisus z occisus et mortū ē innūerabil̄ p̄ls Ben. xxxiij. Et infinitos isup execrables in h̄ āno iubilatiōis tue audiuiū z vidimus ppetratos excessus z eius occasiōe defect̄

Iubileus quos referre pudet diuti. igit amor̄ breuitate p̄rāseam. Placet q̄ de pmissis finē feceris. sed de alio pncipali dic q̄re prenarrate nre iubilatiōis z celebratiōis imutationē desideraueris. z penitet te fecisse q̄ ad eī exaltatiōis

Felix Sunt cause pñc cōpetenter exp̄isse q̄ mysteriū tm̄ laboraueris. mihi peritiores admirant̄ q̄ ad indul/ gētiāz tue iubilatiōis adeptōes paup z diues ad imparia iudicāt̄: z p̄ftim ap̄d illū q̄ est vicarī istius ap̄d quē psonaz acceptiōes nō admittūt̄: nōne diues ad iubilatiōis tue bñficia largit̄ ābulabat. z paup āgustiat̄ vndiq̄ miseria p̄ssus in laribz suis pmanebat: nōne diues i sue natiōis terra p̄sūtēs: lras auro cōpa ratas cū indulgētijs de plena pctōz remissiōe sibi bullatas dirigi disponebat. et miser hō nō hēbat vñ tales lras cōparare sibi poterat: nec papa nec vicecan cellarius: nec officiales sui huic pauperi tales lras gratis dare curabant. vñ q̄

Iubile bñ sint paupes: z q̄ ipsoz sit regnū celoz ex pmissis n̄ p̄stabat. Tu in priori tuo tractatulo modum z formā fideliter tradidisti. et q̄ sine talium prout p̄mittit̄ indulgentiarū beneficio saluari largiter potuisti q̄ p verā cōfessionē: p̄titionē z satisfactiōē. put ante indulgentiaz tpa factuz videt̄: oēs z singlōs cū plena remissiōe saluos declarasti. et q̄si ex sup̄abundāti

Recapitulatio

hmodi indulgentias iduisti. et insuper quod contritio possit esse tanta quod tollat omnem penam peccati firmiter asseruisti. et hoc remissionis beneficium diuitibus et pauperibus foret communissimum. Sed audiamus quid ultra de republica salute quod cum christianorum disponas: et igitur in **Felix.** Quis dubitat quoniam raritas gratie in his mirabile caput tuum producat. bilationis tue: tale tumultuose pluralitatis cursu inducerit: in qua tu paueo considerare consideras quod vix ceteris vera remissionis gratia reportauerit. et quod hesitare presumit quod si per singula antiqua aut decenia talis beneficij munificencia panthea retroactis temporibus fuisset promulgata. tante multitudinis turba per penam nunquam fuisset congregata. et venisset tot et tantorum malorum execrabiliu maleficia nunquam fuissent perpetrata.

Jubileus. Quid autem ex promissis ut res potius **Felix.** Nonne conclusum valeat quod pereat iducere presumis? in priori tractatu lo de tue iubilatiois anno felicissimo quod summus sacerdos et pontifex potius. tantarum gratiarum artifex si bonus est pastor in populo in hoc placeret domino quod ex sue pietatis plenitudinis thesaurum non tamen ad centum put fecit Bonifacius. viij. et non tamen ad quinquaginta. put ipsum iubilum abbreviauerat Clemens. vi. et non tamen ad. xxv. put moderauerat Martinus. v. quoniam ad. xx. vel quinquaginta vel per singulos annos eisdem rationibus iuribus hac indulgentiarum gratia potuit donare largiri et tribuere sue scitatis potentatus et facilius saluare ex hac valle lacrimarum preciosius genus humanum: put per singulos dies dat per litteras et bullas suarum tenores seculi in vita et seculi in mortis articulo. et hoc pie petentibus et soluentibus in certo debito regulariter cunctis parato. et prout prout donauit per restauratoe Spiritus

Jubileus. Seclum in vita satis est intelligi. (renf ecclesie in certis dyocesibus. gibile: sed quod quilibet expectet usque dum fuerit in mortis articulo satis est **Felix.** Uteris magne discretiois moderatioe. scis quod nil certi? (fallibile. morte. et nil incerti? hora mortis. de peccatis et re. Cum ex eo. vnde sincerissime vides talibus quod tales habent gratias salubriter consulendum: ut postquam prima fecerint confessiones quam differre non presumat. et expostis per talis securitatis utantur ordine. scis quod baptismus initium est et omnium sacrorum introitus et ille datur sub conditione dum dubitat aliquis fore baptizatus: ut sunt pueri et infantes expositi: in loco publico vel occulto reperi. et nescit verum sint baptizati: hi sub conditione baptizantur dicente sacerdote. si tu es baptizatus te non baptizo. sed si non es baptizatus te baptizo In nomine etc. sic presbiter munus gratia predicta per singulas confessiones sequentes hac faciat coram sacerdote prestationem. si et in quantum sit hec ultia mea confessio: uti volo mihi concessio laudabili privilegio. alioquin mihi sit gratia sincere confuata quousque fuero in finali confessionis articulo.

Jubileus. Quod facere vis fac citius et concludere breuiter quoniam totius. Nam breuitate gaudet nunc modus hominum modernus.

Felix. Breui prout non potest concludi colloquio ubi opus est facto venerabilis expeditio felici consilio consultiissimo. sed quod in hoc collationis mouimus principio quod non est rationis tramite. si prout mee collationis tamquam erras in facto nimis lata rhetia restringo. et taliter preterea in penam recapitulatiois materia procedam concludendo. Dixit Bonifacius. viij. prime prenotat: fortassis prophetizando sic Layphas ad penam conclusionis apparatus. in. c. statutum. de rescriptis. li. vi. statum quod circa iudices a sede apostolica deputandos nuper edidimus. cum quedam contenta in eo quod per communem utilitate credebantur inducta. sic experientia docuit tendere dinoscantur ad noxam. sanctione presenti quam irrefragabiliter obfuari mandamus. suadente utilitate in melius duximus reformandum. Dec ibi. et hic nota quod statuta summorum pontificum reuocantur penitus ex causa. Item dicit ibidem Archiepiscopus. super. per experientia. i. perbatio industria all. l. dist. Ut constitueret. ubi dicit Augustinus. ex parte credo aliorum victas penitentias per affectatas bonorum potentias. i. dignitates. coque enim multas inuenire medicinas

De anno iubileo

multorum experientia morboꝝ. vt proprie si bene ruminauer? tu videbis in pre
sentis materie puncto cōclusionis. de qua quidē experientia superius satis di
ximus. Itē ibidē Archid. sup. §. Cōmuni vtilitate. all. cūq. dis. Quod ait. vbi
dicit Aug^o. in libro q̄stionū sup. Gen. Loth ait sodomitis. Sūt mihi due filie q̄
nōdum nouerūt viros: pducam illas ad vos: vtimini illis sicut placuerit vob̄
tantū in viros istos ne faciatis iniquū. Hic nota cōmunē vtilitatē preferendā
priuate. Aug^o. tñ hic redarguit illam recōpensationē. Ambro. tñ. xxxij. q. vij. c.
Offerebat. hoc min^o malū cum filiabus qd sit iuxta naturā admittit: vt malus s̄
naturā qd mai^o est euitetur. Et igit̄ loca p̄stituta dissimulat ecclia vt euitentur
adulteria aut maiora crimina. vt le. 7. no. in. c. Inter. de spon. in. glo. j. Sic in p
posito ppter vtilitatē cōmunē que consistit in salute multoꝝ saluandoꝝ in ani
mabus et in corpibz et in rebus: preferit quodāmodo respectu paucorū. vt ecce q̄s
pauci saluati sunt in hoc tue iubilatiōis tempe. et q̄s infinit^o periculatorū in ani
mabus rebus et corpibz innumerabilibz hominū numer^o. Credo tamē firmiter
q̄ hi qui salui facti sunt in anima si fecissent et fecerūt qd debuerūt apud proximū
mā Johānitaz eccliaz candē reportassent indulgētiarū veniā. Nā indubitāter
apud eorūndē eccliaz ad min^o ter **Jubile^o** Hoc declara sincer^o in p̄ntis
in āno est plena pctōꝝ remissio. recapitulatiōis colloquio.

Felix Ecce papa Honor^o q̄rtus inter ceteros summos pontifices et inter
aliorum p̄uilegioꝝ donatiōes ipsis Johāntis concessas dic̄ in sua
bulla hec in effectu verba. Hos vero eis q̄ dictis fratribz vicz Johāntis ma
num porrexerint pietatē si se fuerint penitētes suoz pctōꝝ ū veniā pollicemur.

Jubileus Intelligo q̄ntū valet si vere fuerint penitētes. i. cōtritiōnē
et satisfactiōnē sufficienter pficientes: qd clarum est. sed qd
est suoz peccatoꝝ **Felix** Hoc est. put vult papa: nos p̄mittim^o spōte
veniā pollicemur. fm Papiā illis qui faciūt h̄ opus nō tñ ter
in anno. sed q̄cūqz die et p singlos dies veniā. i. impunitatē. hoc est q̄ sint sine
pena. i. impunes p suis pctis. et sic dimissa culpa p p̄niam verā pena culpe vi
detur remissa. et ita est plēa remissio pene et culpe. Quā aut venia taliter exponit̄ p
batur. iij. dis. Deniqz. put le. 7. no. et has indulgentias p̄nūc Nicolaus papa
quint^o solenniter cōfirmavit. et forma meliori ratificauit. Nonne aut licite dice
re possum^o cū pho elencoꝝ. j. Pctm̄ est fieri p plā: qd eque fieri pōt p pauciora.
ac si dicerem. Supflūū videt̄ vt de Hybernia vel Britania vadā ad Romam
si in insul istis ē talis indulgētia: et accessus sine periclo corpis et rerum cū ma
gna cōuenientia. Confirmāt autē dictum p̄bi vtriusqz iuris testimonio. Nam
dicit Ele. Auditor. de rescrip. q̄ circuitus est vitand^o. ac si diceret. Qd leui et
directa poterim^o obtinere via ne faciem^o girouagoꝝ ambulatoria. facit ad hoc
C. de arbitris. l. ne in arbitris. in fi. C. de adop. l. si. de p̄du. inde. l. Dñs testamen
to. et ibidē vide glosam magnā: et per Azo. infinitas concordātiās dictū philo
sophi ratificantes: causa breuitatē hic obmittendas. Sunt et in Roma p singu
los dies apd septē ecclias et p̄sertim apd sc̄m Sebelitianum extra muros et in
alijs terre climatibz: et apud nos in loco beatissime v̄ginis heremitarū in dyo
cesi Constanen^o tales indulgētiarū remissiones: de quo non dubitamus.

Jubile^o Sum cōtent^o. sed adhuc de v̄bis sup̄dicti. c. Sta **Felix**
cutū. nō sū bñ clar^o: vicz tēdere dinoscā ad notā. Uez est et ibidē notabil^o p̄cedendū fm Archi. q̄ dic̄ q̄ noxa capis mltis mōis:
Nā q̄qz ponit̄ p culpa. q̄qz p crimie. q̄qz p pctō. et bis tribz mōis p̄t itelligi

Recapitulatio

q̄ indulgētia p̄ma vicis Bonifacii octauī tendit ad culpā z tendit ad crimen et
tendit ad peccatū. vt notat ex p̄missis clarissime. Unde cōueniēter dicere possz
si veller et hec est fides n̄ra Nicolā⁹ p̄tifer p̄sens aut p̄ciliū generale ex q̄ bul
la p̄ma tendit ad notā: put p̄nter ī eadē materia scq̄ntibulle notat. dicim⁹ put
inq̄t Bonifaci⁹ p̄dic⁹ in. c. vlt. de sent. ex. li. vi. Alma m̄r ecclia plerunqz nōnul
la rationabilr ordinat z cōsulte: q̄ suadēte subiectoz vtilitate postmodū consul
tius z rōnabili⁹ reuocat in meliusve cōmutat. Vñ ibidē Bonifaci⁹ cōmutauit
multas decretales per se vlt suos p̄decessores editas. volentes interdictū fuari
nullis dieb exceptis. vtz p. c. Nō est. de spo. de pe. z re. Qd̄ in te. de sen. ex. Re
sponso. et ita interdictū fuit fuatū tpe Ludowici de bauaria regi⁹ Romanoz p̄
ciuitates impiales p. xvij. annos: in q̄b p̄les hoīes nati z mortui fuerūt: q̄ diui
na officia celebrari nūqz viderūt. et h̄ interdictū cessauit: extincto eodē Ludo
wico morte subitanea cadente de caballo de anno dñi. M. cccc. lviij. die. ij. mē
sis octobris. Vñ dicit impator in auten. de nup. coll. iij. Non em̄ erubescim⁹ si
quid meli⁹ hoz q̄ puri ipsi dicim⁹ adinueniam⁹ cōpetentē p̄oribz imponere cor
rectionē ne ab alijs corrigi expectem⁹. Itē in. c. penul. de p̄sang. z affi. dicitur.
Consiliū generale nō debz rep̄hensibile iudicari si fm̄ varietatē tēpoz statuta
q̄nqz variant hūana. p̄stim cū rēgens nēcitas vel euident vtilitas id exposcit.
Concordat. xxiij. dis. sciendū. iij. dis. Erit at lex. xxxij. q. iij. Quis ignoret. z. c.
Obijciunt. xxxij. q. iij. Occidit. de trāsac. c. vlt. de sen. ex. Sup eo. cū alijs m̄l
tis terribz iur̄s in quibz iuribz z eorundē rōnibz māifeste colligit q̄ iura scripta
sc̄toz patz statuta z p̄uilegia ex cā mutari p̄nt. imo penit⁹ tolli z aboleri. vt p̄z
per. c. iij. de iuu. ec. li. vj. qd̄ sublatū est p̄ Cle. Unicā. eo. ti. Nunc igit p̄uena
mus ad p̄positū: visis z patenter ad intellectū ruminatis oibz z singul⁹ p̄nota
tis: nunc p̄ssimis mētibz videt mibi saluo iudicio saniori p̄suadendū vtriusqz
status ecclie p̄ncipibz post maiorē maioribz cū minoribz: vt p̄ p̄ces aut penitorū
viroz informationes: sumim⁹ inducat pontifex vt de sue plenitudis auctoritate
potestatis aperiat oculos sue misc̄die. z p̄dicti Bonifacii. viij. z Clementis secti.
et confirmationē Nicolai q̄nti. z moderni extrauagātes l̄ras sine bullas in cor
pore iur̄s nōdum inclusas q̄ ad formā de ānoz interstitio reuocet aut reformet
seu mutet vel penit⁹ tollat: aut h̄mōi raritatē z r̄pis p̄laxitatē in breuioza diuis
dat internalla. aut in terraz distribuāt diuersarū climata. Et si pōt put vtiqz
potest z hec est fides n̄ra q̄ saluamur q̄ itaqz quē soluerit sup terra sit solut⁹ et
in celis sue sanctitatis clementia nauiculā fluctuantē z oēs hitantes ī ea liberi⁹
liberare q̄s periclitari disponat: vt res de qua agi⁹ que est ch̄usti: potius valeat
q̄s pereat. Nec sibi dicamus: cum legibz sit solutus vt predictum est. qui occa
sionē damni dat: damnū dedisse videt. prout le. z no. de telti. Sicut nobis. cū
concor. Et iterum. Qui potuit hominē liberare a morte perpetua vlt temporali
et nō liberat: occidit. de homici. Sic dignū. z nil refert an quis interficiat: an
mortis causam prebeat: vt dicit lex. ff. ad. l. acquil. Nihil interest. Vñ Marti
nus q̄ntus supradict⁹: audiens fratrem suū videlicz Jordanē de columna mor
re Romanoz: modice consciētie virum fore in p̄cinctu moriturū ipm̄ absoluit
vt ita loq̄mur a pena z culpa ad vitam eternā trāsiturū. et q̄s dubitat si fuerat
dispositus obtinuit intentū. et si papa illum taliter absoluit. similiter z aliū po
telt cum sim⁹ omnes filij pape: et inter nos fratres in dño nostro Jhu ch̄risto.

Finis.

De bñdictōib' aure cū sacramto faciēdis

¶ De fructu frumenti ⁊ vini multi

♥ plicati fideles in pace requiescant. et ne fructum de terra perdant suppliciter nos orare iubet sancte matris dispositionis ordinatio dum salutem mentis ⁊ corporis presentis quoq; vite prosperitatē et future et q; fructus terre dare ⁊ cōseruare dignetur: humiliter petimus a do^o mino. cuius quidē petitionis incitamenta videmus indies per sanctorum patrum concitamenta: per deuotissimarū precum exhortamenta. exquisitē contemplationis suspiratiōe promulgata. Sed sunt sup hoc qui precibus tam efficaciter effusis in missarū solennitatibus et extra per christum dominū nostrū: minime cōtentantur. sed ad benedicendū aure temperiē aut tempestatem pro cōseruatione fructuū eiusdem domini nostri Jesu Christi corpus in eucharistia sacratissima cōseruatū tempe frugum terre quos benedicūt assumentes ⁊ huiusmodi benedictionis ritum taliter ad certum tempus ad fores aut porticus ecclesiarum psequūtur cum collectis ⁊ orationib' ad hoc dici p̄suetis. et ex his oritur questiōis intricate materia. an liceat vel non liceat hmoi benedictionis ritus et apparatus pro fructuū terre cōseruatiōe vt p̄mittatur exercere aut p̄ficere. Unde ego Felix cantor Thuricensis decretoꝝ doctor inutilis. ad hoc q; non liceat tales benedictiōis fieri apparatus cum corpe christi moueoꝝ multas rationibus per alios et ab alijs informatus: ⁊ demū ero illis contrarius.

Et primo sic.

¶ Nam qualibet re videt vtendū ad eum vsum ad quē est instituta. ⁊ si contrariū sit abusus est. vt le. ⁊ no. de ap. c. iij. sed eucharistie sacm videt institutū vt spūaliter reficiat animam ⁊ nō corpa. vt ptz in Ele. Si dñm. de reli. ⁊ vne. sanc. in pn. ergo nō vti debem' eo ad temperies aut tempestates tempoꝝ. Et ad roboradū h videt q; ille q; fugit a quocunq; psecutus ad ecclesiam gaudet immunitate. vt ptz de imu. eccle. Inter alia. sed si fugit ad corpus xpi extra ecclesiam p̄stitutū etiā manib' apphēdendo nō gaudet p̄uilegio. Ita le. ⁊ no. c. xij. q. ij. c. vlt. ⁊ in glo. Ad hoc etiā adducit argumentū dyalecticū ita dicendo. omne ens ordinatū ē in aliquē finē. Primū aut ens ordinatū est in seipm. ⁊ omia alia entia vltimate in ipm primū ens. nā vniuscuiusq; rei est aliqua cā finalis. primū p̄o ens est finis omniū. vt. ij. Phisicoꝝ ⁊. viij. ⁊. ij. methaph. ⁊. viij. sic quoq; dep̄cationes nostre sunt principalr pro salute nostra (p̄stīm anime) ordinate. vt dicit Beda sup illo p̄. Jo. xvj. Si qd petierit' p̄tēz in noie meo. et adducit Paulū q; nō petiit p salute aie petēdo remonēz stimuli carnis a se: q; dixit dñs ad eū suffic tibi grā mea. ij. Cor. xij.

Item scdo sic.

¶ Dum petimus temporalia debemus intendere vt cum' petendo. Panē nrm q̄tidianū da nob hodie. et mor subinferē. et dimitte nob debita nra ⁊c. Luc. xi. et hec dicit sc̄tūs Tho. ij. q. lxxij. ar. iij. Ex h ptz si oratio secus ordinat' extra suū finē. sic ē illicita. Ita corp' xpi nob in cena nouissima datū ē. ⁊ p singlos dies dat'. ⁊ ita ordinatū ē vt sit sacrificiū ⁊ cū. Pri mo sacrificiū vt offerat' in memoriā passionis xpi p̄petis. et cū vt māducem' et vitā etnā hēam'. hec Tho. ij. q. xcviij. in Rñ. ar. v. ⁊. vij. Qd at sit sacrificiū patet q; dñs de eo. hoc ē corp' meū qd p vob tradet'. j. Cor. xi. Item. hic est sanguis q; p vob ⁊ mltis effundet' ⁊c. Mat. xxvj. Lu. xxij. Qd vero sit cū patz

De bñdictionib' aure

Joh. vi. vbi dicitur per christum. Caro mea vere est cibus. et ita corpus christi videtur ordinatum ad ista duo. Ideo videtur dicendum quod taliter exorcizare cum corpore christi et benedicere auram sit illicitum. quia corpus christi est ordinatum in sacrificium et cibum aie neque ad aliud repositum ordinatum in scripturis. et igitur aliter ipsorum aut ipsum ordinare est ipsorum abusus eo quod ordinatur extra finem in quem est datum. omnis autem abusus est illicitus. ergo etc.

Item tertio sic. Quod non est sanctorum patrum decreto sancitum non est superstitionis adinventionibus presumendum de translatio. Inter corporalia. circa si. cum per cor. et quod apostolus non diffinit: nec nos diffinire debemus. xxxi q. j. Ex si dormierit. si nullibi repositum sancitum decreto sanctorum patrum. neque diffinitum per apostolum quod aura benedicetur seu exorcizetur per corpus christi. igitur videtur esse illicitum et nullatenus.

Item quarto sic. Cultum divinum exhibere aliis (presumendum. cui cui non debet esse supersticiosum ut dicitur Thoma. ii. q. q. xcij. in responsione primi articuli. circa si. omnis autem superstitio est illicita. ut dicitur ibidem. Exhibere autem cultum per corpus christi temperiei aut tempestati aure taliter exorcizando est ipso sic non decet. uti. quia tamen ad duo ut permittit videtur ordinatum. igitur talis exhibitio est supersticiosa. et oratio et consecratio que taliter fit cum corpore christi est oino execrabilis et deo non placens. imo cum periculum aure aut alicuius alterius instaret. sacerdos et homines deberent humiliter supplicare ut dominus nos custodire dignetur. et ut indignationem suam a nobis auertat propter hominum superstitiones cum corpore christi.

Item quinto sic. Ecclesia cathedralis est mater omnium ecclesiarum dyocesis. unde quilibet debet percellere et horas canonicas legere iuxta ritum eiusdem. ut dicitur. xij. De his qui. sed in ecclesia cathedrali talia non fuerunt per sacerdotes. ergo neque in aliis subiectis ecclesie hominum fieri debent.

Item sexto sic. Temptare deum est illicitum. Unde dicitur. Non temptabis dominum deum tuum. Deuter. x. et vi. Math. iiij. et xxij. q. ij. Querit. Temptare autem deum est exprimentum sumere divine potentie pietatis aut sapientie sine ratione cum aliud rationabiliter possit et possibile sit consequi quod deus intendit. ut dicitur Thoma. ii. q. q. xcviij. in responsione articuli. j. Hic pro exprimentum sumit cum corpore christi sine ratione potentie dei. quia corpus christi ad hoc nobis non est datum cum per alias orationes humiles et devotas intentionem a deo possit humiliter obtineri. imo verisimile est quod tales exorcismi cum corpore christi plus provocent deum quam faciant placatum. cuius figuram habemus. j. Reg. viij. quando populus israel duxit archam federis in pluvium volens superstitione et temeritate confidere in archa. unde populus israel occisus.

Item septimo sic. In talibus exorcismis (sus et archa capta est. mis cum corpore christi videtur fore quedam in deum diffidentia quasi non possit aut velit alius per orationes humiles fidelium suorum periculum aure. quemadmodum legitur Joh. iij. de regulo qui dixit ad christum. descende ut sanes filium meum quem reprehendit dominus. quia ut dicitur Gregorius in ome. putabat quod non posset alio modo sanare filium. sic videtur quodammodo quod non sanet dominus auram nisi corporis sui in sacramento presentia. Et plura posset complicare vir sagacitate fulcitus. argumta que penitus perit brevitate benignitate decrevimus relinquenda.

Sed ad astruendum predictis proprium. Videlicet quod benedictionis ritus cum sacro sit licite perficiendus. Primum informationis causa. salvis que rationibus premissis: et aliorum quorumcumque sinceris loquentium. Primo rationes in quibus videtur etiam premissis quasi singulariter singulariter superficialiter et intrinsecus rursus si saltem per diligenter ruminantis animum fuerit sincere perpendiculus. Nam principalius dicitur quod quilibet re sit utendum ad eum usum ad quem videtur institutum. et hoc est regulare

cum sacramento faciēdis

et fallit multipliciter. Nam carcer per leges est introductus p custodia reorum et nō ad penam. vt patet. C. de custo. reo. l. j. z vlt. sed canones z ministri cano num ipso vtūtur ad penam. vt patz de penis. Quāuis .li. vj. et eodē li. de offi. or. Cum episcop⁹. lxxij. dis. Presbyter. cum cōcor. Item videtur in calice nō in testamēti signo. z hoc p sacroz canonū statuta singulariter ordinate vt per ipsum corpus z sanguis chūsti conficiat⁹ z consecratur. vt le. z no. de conse. di. j. Vasa z. c. sequēti. nihilomin⁹ tamē iuxta ritum ecclesie cōmunē z approbatā ecclesie consuetudinē. omnis vtriusq; sexus homines laici z seculares post cō munionē corpis chūsti de ipso bibunt vinum nō consecratū: prout similiter fit de eodē in festo sancti Johānis euangeliste per manus sacerdotū. Item vides mus patenā calicis eodem iure consecrat. ois cū calice gaudentē: et ad coope riendū calicem dñi. put discus ad scutellā legitime depuratā. nihilominus vtī mur eadem p manus sacerdotis cū signo crucis ad populi post missām cōgre gati largā benedictionē. nec harum cōsuetudinū videm⁹ p iura reprobationē. Item cernim⁹ per singulos dies q corpale. i. pannus cōsecratus per quem su dariū chūsti quo sepeliend⁹ fuerat inuolutus pprie designat⁹. et hodie sup eodē chūsti corpus consecrat⁹ z expost complicat⁹. z tanq; p ventulabz. chūstifidelīū facies ad finē misse pmanentiū cōfatiōe aspergūtur. ad quod opus hoc suda rium ab ecclia nunq; fuit institutū. Itē audiui⁹ clericos infra ecclesie septa congregatos oportunitate gentātes. id est mane cōuescentes z deficientibz po culis. i. vasis ad potandū: potū per calicē sibi cōsecratū vini meri plenū mixto cōmunicabāt. z si nō ex ptemptu talia fecerūt. quis est q dicat tales peccato cō taminatos? Item naturalr videt⁹ introducendū q necessitate cōpulsī vtīmur officio vnius membri aliter q; sit institutū. vt ille qui caret manibz: loco ma s nuū vtīf ore simul z dentibz. Item cōstat ad ppositū ptinenter redeundz q be nedictio post missām ab ecclia rite z legitime videt⁹ introducta. z illa fit p ma nus sacerdotis qui in hoc loco est vicari⁹ dñi nři Jesu xpi p quam bñdictionē nō tantū salus animaz sed etiā corporis q in rebz similiter z in pane quoridia no consistit. z hec bñdictio: vt dicit mgr in rōnali diuinorū sumpsit pncipaliter originē Beñ. c. penul. xbi Jacob patriarcha z ppha bñdixit singulis filiis suis spūaliter z tempalr. Nam dicit ad Baad. pinguis panis ei⁹ z pbebit delicias regibus. et ad Joseph filius accrescens. filius accedens. z decorus aspectu zc. et sic de alijs. Similr aaron z moyses benedixerūt populo israel Leuitici. it. vii ps. cxliij. ppha dixit ad dñm. Aperis tu manū tuā z implebis oīe aīal bñdictōe. Hoc est fm Rico. de lyra cōueniēti alimento. z pullis coruorū inuocantibz eū. Significat etiā hec bñdictio post missāz missionē spūalanci: quā dñs ascēdēs in celo de celo remisit ad discipulos. Iuxta qd ipse pmiserat eis. Accipietis in quit virtutem supueniētis in vos spirituslanci. et illa missio p totam trinitatē fuit facta. et igit⁹ sacerdos vicari⁹ chūsti hanc benedictionē z alias facit per si gnū crucis: qd signū crucis in ordine benedictōis legim⁹ pmūz p aplos post missionē scīspūs: z pnter p alios sacerdotes z xpīfideles origiez rcepisse. Cū notāter de h signo crucis scribit⁹ z canit ecclie celebritas. Protege salua bñdic sanctifica pplm cunctū crucis p signaculū morbos auerte corpis z anime. hoc contra signū nulluz stet periclm. ac si dicat ecclia q crucis signaculū cōfert sa lutē corpis z aīe nunc z in ppetuum. put p singlos dies p oratiōes z collectas per scōz patrum decreta dictatas: cōmoduz tempale videt⁹ mltuz clemēter pe titum. Ex bis igit⁹ que dicta sunt collige q primū benedictio confert salutem

De bñdictionib' aure

utranq; et signum crucis operat' ad simile: et sic benedictio cōformat'. imo san-
cte confortat' et corroboretur crucis munimine. Consequēter etiam est notandū
et ad utriusq; salutis petitiōis corroboratiōē videam' officia collectas et orōes
per sanctū Gregoriū et alios orthodoxos venerabiliter dictatas. et in libris offi-
ciorum diuinorū signanter specialiter et generaliter ordinatas p' terre fructib'
dandis et conseruādis: pro pluuijs ratiōe celi serenitatibus et tempestatib' ar-
cendis et restringēdis. hinc sup' terre creaturas. ut puta sup' cereis: candelis: lu-
minibus: palmis: carnibus: ouis: panib': herbis: cibis: et potibus et alijs infini-
tis rebus ad vsum humanitatis p'ntenter creatis hūiliter et deuote bñdicēdis
et semp' crucis signaclo confortat'. Et p'pterea dixit dñs Lu. xj. Nos formalr in-
formando: salutē tempalē iugiter petendo. Panē nostz quotidianū da nob' ho-
die. quod utiq; tempalr p'prie nō tantū de pane materiali ciboq; cōcipitur: imo
de quolibet humani sustentatiōe corporis intelligitur: prout hoc plene per Gre-
goriū moralī. xxiij. c. xx. describit'. vbi dicit. In scriptura em' sacra panis aliqñ
ipse domin': aliquādo spiritalis gratia: aliqñdo diuine doctrine eruditio. ali-
quando hereticorū p'dicatio: aliqñ iocūditas hūane delectatiōis: aliqñ subsidi-
um vite p'ntis accipit. Et sic in orōne dñica p'allegata clare p'cat'. ut alimētū
corpis nobis detur: qz spūalia sine temporalib' subsistere nō posse expiēter utiq;
videt': quē admodū corpus sine anima. i. q. iij. Si q's obiecerit. Ad hoc similr
clar' confortandū videm' q' dñs n'r Ihs xp'us nunq; corpāl' aliquē sanauit: qñ
eundē etiā spūāl' liberauit: et econtra. et talr q' spūalis hō spūscō plustratus
tempal' subsidio nunq; fuit defraudat'. ut le. et no. de iuriu. Et si xp's cū p'cor.
Propterea p'sequēter sequit' q' christi actio est n'ra instructio. ut notat' in iamdi-
cto. c. et dicit Greg. in omc. Lu. x. Dñs et saluator n'r frēs carissimī aliqñ verbis
aliqñ vero opibus nos. Ipsa etenī facta ei' p'cepta sunt. qz dū aliqd' tacitus fa-
cit quid agere debeam' innotescit. Hec ille. Un' dñs n'r Iesus xp's in nauī dor-
miens excitat' p' discipulos suos in piculo maris p' tēpestatis aurā picl'itatos. im-
perauit mari et vētis: et fecit trāquillitatē. ut Mat'h. viij. Luc. viij. et ille est de q'
p'p'ha psal. lxxviii. Tu dñar' p'rati maris: motuū autē fluctuū ei' tu mitigas. et
hic est Iesus xp's qui p'prie nobiscū manere pollicitus est oib' dieb' vsq; ad cō-
summationē seculi. Mat'h. xxviij. Et hic est ille Iesus qui corpāl' in sacro al-
taris n'rī videt' inclusus et p'petuo nobiscū pseueratur'. Un' scē m'ris eccl'ie di-
uinit' ordinatio disposuit. ut dū dñica q'rta p' Epiphaniā dñi h' euāgelīū vicz
de imperio aure et ventorū chor' eccl'astic' promit collectā seu orōem h'mōi so-
lenniter subiūgit. Deus qui nos in tantis piclis p'stituitis p' hūana scis fragili-
tate nō posse subsistere: da nob' salutē mētis et corporis: ut ea q' p' p'ctis n'ris pati-
mur: te adiunāte vincam'. Et nunc redeam' ad p'positū pncipale. et si eccl'ia dis-
ponēte possum' orare hūiliter quoq; deprecari. p' tempestatis et aure fluctuantis
tranquillitate. et h' sacerdos' nostri temporalis bñdictiōe. et quare nō (ut h'mōi sa-
cerdotis deprecatio pl' p'ficiat) ipse sibi summi sacerdotis et veri pontificis p'ntiā
corpālē adiūgat. ut vñcū illo h'mōi sacerdotis deprecatio pl' p'ficiat h'mōi bñ-
dictionis ritus et formā solēniori qua pōt in omī loco dominatiōis dñi n'rī iesu
christi p'ficiat. Nam dic' lex in autē. Multo mag'. C. de sacrosan. ec. q' tale ad-
ditū tali facit ipm mag' tale. Concordat phs. iij. topicorū. Nā si pdest bñdictio
sacerdotis nuda māu. et pl' vltra pderit cū crucis signaclo. et saluberrime pderit
cum xp'i corpore sacratissimo. et hoc in illum finem: ne modico momēto pereat
commoditas celesti p'fusione cōcessa. C. de epi. au. l. Omnes. et ne breuis hora

De bñdictionib' aure

longi temporis victum cōsumat. de cen. Cum apostolus. Et ne mireris dē tali benedictionis ritu tanq̃ monstruoso per christi sacerdotes exercendo. Nōne p singlōs dies: et p̃sertim in festo sacratissimi corp̃is xp̃i z p̃ eius octauā pastores eccl̃iaz post fines diuinor̃ officiorum assumūt sibi sacramenti mōstrantiā siue conseruatoriū: benedicāt populū et adiūgūt crucis signaculū. et ad hanc benedictionis formā hoc sacrificiū nunq̃ fuit institutū: sed vt benedictio salubrior efficacior z deuotior sit ad populū. Nōne per singlōs dies festināter: diligēter et attente concurrūt christifideles vt videāt nudum sacramentū z fideliter credunt q̃ huiusmodi visio proficiat ad vtrinq̃ salutem. z plus si fuerint in eccle sia p̃miores. Et igitur apparet q̃ hm̃ oī sacerdotes tales benedictionis aut exorcismi ritus cū corpe christi contra tempestatis temperies ex longēne cōsuetudinis obseruatōe venerabiliter exercentes: non phibendi. nō increpādi. nō corripiendi sunt. prout dīc lex imperial̃. eorum. C. de maleficiis. quam all. Et so in summa eodē ti. que remunerat z venerat hos magnis gratijs qui impediūt et recuruant aeris aut aure tempestates. artificialiter: aut per artem acrimatie fulminatos. et auertūt in sterilitatis terre loca nulli nocituras. Vnd̃ dicit Archidya. in. c. Non obseruetis. xxxj. q. vlt. q̃ illam aeris aut aure perturbationē seu tempestatis infectionē que per artis fit machinationē. tollere possum⁹ per artis contrarie cōglutinationē aut coagulationē. Secus si naturaliter aut a domino ppter demeritor̃ nostrorū immanitatē ad puniendum nos fuerint introducte. Nam illam p̃cibus z meritis prout p̃mittit. et efficacissima benedictionis exhortatione quantū in nobis est. vt p̃mittit in bona fide. qua mōtes iuxta veritatis euangelice traditiōes transferunt. vt leg. z no. Matth. xvj. de quo plenius scripsi in libro de nobilitate. c. xxxij. Et nōne videtur hec nostre fidei confortatio. imo confortatiōis roboratio: dū tam firmiter credimus vbi al̃s ratio non p̃bet experimentū q̃ ille sit in hoc sacramento christus qui dormiuit in nauicula: ac per p̃ces deuotarū humilimas excitatus: precipiat ventor̃ aure ac tempestatis potestatib⁹ vt nō noceāt terre neq̃ mari neq̃ arborib⁹. Apocal. vj. p̃sertim ex eo cū nō inueniat in iuris canōici felicissimo corpe phibitū. cui⁹ iuris autoritas imperat: iubet: mādāt z dominaf in mūdo sup cunctas philoz sophice seu dyalectice facultatis opiniones: put sol prelucet illuminādo omniū planetarū choruscatiōes. de quo plene. xxxvj. dis. Honne. z. c. Unico. z. c. Legimus. z. c. Omne. Consequēter vero sup mirande p̃pensionis consideratiōe trepidāter punctem⁹ qualiter corporis christi facim in hui⁹ exilij loco p rōnis nob ignote patēter operat demonstratiōes prodigia seu signorū ostentamenta prout presentib⁹ diebus videtur in Saronie plaga: in loco quondā deserto ac inhabitabili qui nūc dicit welsznach Habelburgen dyocesis villa tanq̃ opidum omni felicitate tempali farcita. et put experienter vidimus oculis nostris q̃ ibidem corpus christi seu eucharistia in trib⁹ hostijs conseruata tot et tanta vuentib⁹. visitantib⁹. venientibus z accedentib⁹ ostendit gratiaz corp̃is humani salutes q̃ eccl̃ia ibidem p̃nūc parochialis magna nimis. per om̃s muros z parietes z pauimēta: necnō testudines plena vident de cunctis metalloz. cere lignorum. aut aliarū materiāz. machinamentor̃ quoq̃ sacrificiorū donatiuis vberissime fulcita. et ibidem ppter huiusmodi ceremonior̃ oblationes tam eccle sia q̃ sacerdotes: imo plus ibidem cōmorando seu incolādo vidētur vbertate fecundissima redolentes. Hoc idem videtur in ecclesia Seefeld Buxien dyocesis: que summi felicitate letatur. Et nunc nonissimis diebus in dyocesi Lon⁹

De bñdictiōibus aure

stantiē et in districtu opidanorū Lucerneū nouū corpis christi sacramentū ibi
dem miraculose repletū et eleuatū mirandū nimis facit signorū et prodigiorū p sin
gulos dies i corpibz et rebz hoīm salutē expimentū: imo nō tm hmoi sacratissi
mi corpis xpi sacm. s; filr ipsi xpi forma spēs aut ymago in diuersis mūdi cli
matibz. artificis hūani māibz pfecta: et creature sagacitatē arte artificialr cōpa
cta. creatorē repntās supmirāda fac signorū mōstra. vt videt i ecclia Argētineū
et similr in qdā noui cenobij fabucatiōe p me Felicē patēter visa extra muros
heltzruū opidi impial herbipoleū dyocesis magnifice. put ptz in ipsi inchoa
tione ac fundamētoz positōe mirifice pstituta. et sic infinita grāz filr in mūdo
repiunt loca. et hec vt putam⁹ sunt occulta dei iudicia: et oīpotētis dei archana
vt in suis miraculosis pdigijs in celo et in terra distiguat loca filr et tpa. et nō est
qui dicat cur ita facis? Job. xj. qz sic dispositiōis diuine secretorū mysteria. nec
taliū mysteriorū vidi p scripturas aut scpturaz. pfectiores vera iudiciorū ppala
menta. Vnde Greg. moral. xxij. c. ij. ait. Diuina enī iudicia cū nesciunt nō au
daci fmōe discutiēda sunt. s; formiduloso silētio venerāda. et Job. xxvij. trahi
tur enī sapia de occultis. Et itez Greg. moral. xxvij. c. xxxj. de occultis (inqt) sa
pientia trahit. qz cū sit inuisibil. nō nisi inuisibilr iuenit sic dñs archā dñi testa
mēti seu federis vsqz ad tps. pphē Samuel ponī voluit ad tabnaculū in Sylo
qui fuit loc⁹ vl opidū in tribu Ephraim. et ibidē et in b tabnaclo iuocari et ado
rari et petentibz inclinari potius voluit qz in hierlm aut alio loco filiorū israel
vt ptz. j. Reg. j. et. iij. Reg. xij. et Josue. xviij. et. xxj. Et sic his diebz sue grārū
potentie distribuere solet apparat⁹: et vbi vult spirat et nescis vñd veniat. Job.
ij. Et igit dixit sapiēs Eccl. iij. Altiora te ne qsieris: et foriora te ne scrutatus
fueris: et in plibz eius operibz ne fueris curiosus. non est enī tibi necessariū ea q
abscondita sunt videre ocul tuis. Et sequit. Multos enī suplātant suspitio eo
rū et in vanitate detinuit sensus eoz. Itē puerb. xxv. Sicut q multū mel come
dit nō est ei bonū. sic q scrutator est maiestatis: oppmet a glia. i. pñabit. Et sic
redeam⁹ ad ppositū. sufficiāt nob rez et pūctum ac euentū expimenta. et q vi
dem⁹ de corpis xpi pñtia tot et tanta puenire gesta p singulos dies miraculosa
et hmoi bñdictiōis opa p iuris canōici traditiōes nō fore phibita: et p longe cō
suetudis et laudabil obfuitatiōis ritus obfuitata: qre violenter os in celū nō po
nam⁹. et talia in humilitate spūs et azimis sinceritatis et pñtatis pacta seu pera
genda: nō phibeam⁹

Et ad argumenta nunc pue

niamus nobis vt apparet contraria. Et si sincere pscrutat⁹ fueris scripturas et
scripturaz fundamēta. Extūc primū et scdm argumētū sufficient sūt soluta.

Ad tertium vero dicamus q sunt iura patenter dicentia q omīa
vident pcessa q in iure nō sunt phibita. ij. q. v. Cōsu
lūsti. de q plene de spon. Cū apud. et per Lard. ibidē: vbi notat q qlibet pot
test contrahere matrimoniū et quilibet recipe sacm nisi specialr phibeatur.

Ad quartū dicendo videam⁹ qd dicat Aug⁹. in li. de doctrina xpia
na. et hī. c. ij. dis. Quisquis vbi dic. Quisqz rebz ptercūti
bus strictius vti qz sese hnt mores eoz cū qbvūit: aut intēperat⁹ aut supstitio
sus est zc. Et infra. in oībz enī talibz nō vsus rez s; libido culpa est zc. Copio
sissime autē de supstinosis actibz. xxvj. q. ij. Illō qd. et hic ritus inter tales nō
inuenitur prohibitus. sed supersticiosus inter tales videtur qui tales gloriosos
actus prohibet exercendos. prout ex deductis plenius colligitur.

cum sacramento faciendis

Ad quintum videtur dicendū qd p totā dyocesim Constantienē qli-
bet ecclia in diuīs officijs quibuscūq; celebrādis vti
suo mō z breuiario seu formulario. z hec est obfuitia quā nouit eps. imo nec
cōsuetudinē epalis ecclie sequi tenemur nisi spāliter p̄cipiat. vt le. z no. dist. xi.
Folite. Vnde de hoc. xij. dist. Illud. z in glo. magna. z per hec cessant p̄trana.
Ad sextū Hic videt̄ patenter nulla temptatio aut temptatiōis adiura-
tio. sed hic dicit̄ et multiplicat̄ ad deū humilima dep̄catio.
Ad septimū dicitur qd hic nulla est diffidentia: imo fidelis absq; du-
bio patens p̄fidentia. qz p̄fidim⁹ vt ille qd dicit̄ p̄fidenter
ad dñm. Tantū dic p̄bo z saluabit̄ fili⁹ me⁹. Math. xij. et put dicit̄ vn⁹ latro-
num in cruce. Dñe miserere mei dū veneris in regnū patr̄ tui. Lu. xxiij. Nā dñs
ante incarnatiōis mysteriū humano sepius vsus est naturali rōnabili qz more.
Nam dixit Gen. xxiij. Descendā z videbo vtz clamorē qd p̄cūt ad me ope com-
pleuerint an nō est ita vt sciam. ij. q. j. Deus omps. de accu. Qualr. ij. de simo.
Ticet hely. Hinc post incarnatiōis mysteriū z humanitatis indumentū oia cō-
pleuit veri homis opa: z sui corpis p̄ntia z i p̄pria p̄sona p̄sentia q̄si patrauit
cuncta. imo infinita z inenarrabilia signoz z p̄digioz miracula: z pauca i sue
humanitatis absentia. put sel' dicit̄. Vade fili⁹ tuus viuit. de filio reguli Jo. iij.
S; qz in argumētis opinioni mee p̄r̄s: canōica z hūana pducunt iura: necnō
dyaleticoz rōnibz diuīs z naturalibz fulcita pducunt exhortamēta. vñ dico p̄
ut humanit loq̄mur qd p̄ntia p̄sone aut p̄sonalitat̄ hoīs mltuz opat̄. ff. si. regū.
l. si interruptio. de offi. del. c. vlti. et de h le. z no. de cen. c. j. li. vj. z in glo. iij. et
de hmōi p̄sentia sepi⁹ allegat̄ dicēdo. Facies hoīs facies ledīs. Ezeh. i. et q̄re
nō ille qd sue p̄ntie p̄sonal' subia pl⁹ opat̄ ē qz in sua absentia. z qd put p̄mittitur
vsq; ad p̄summatōem seculi nobiscū remāere pollicit⁹ ē: put hodie manet in h
sacro mirabili. z ille silr pl⁹ oparet cū orōnum nr̄az deuotiōibz p̄ns qz absens.
Nam videm⁹ experiēter in xp̄i fideliz laudabili p̄suetudie z in obfuitia filioz
ecclie qd in p̄ntia corpis xp̄i z ipsi⁹ festiuitate tanq; trepidātes timore sunt ho-
mines p̄fundioz dep̄catōis: inuocatōis: adoratiōis: intētionis z ardioris deuo-
tionis: inclinatiōe p̄senerātes. put hoīes etiā in tp̄alis p̄ncipis facie p̄stituti stu-
dent moribz vt sint ornatōres in omī curialitatis exhibitōe degētes: z magi qz
alijs tempibz vidēt̄ operibz p̄tutuz inhiātes. Et igit̄ ex p̄missorum talr qualr
collectoz singulr put apparet argumētis: opiniōibz tñ saluis. p̄fundi⁹ in his p̄-
scrutantiōibz finalr cōcludim⁹. qd tales. put p̄mittit̄ b̄ndictiōis cū sacramēti cor-
poris xp̄i sacratissimī p̄ntia ritus: qd p̄ longēue cōsuetudis vsū rōnabilr i mul-
tis videt̄ ecclesijs introductus. de cetero laudabilr sit fuand⁹. z ecclie similiter
illis vicine si tale nō habuerint exercitiū ecclie vicine: possunt applicari de no-
uo z fuare de cetero si voluerint hui⁹ b̄ndictiōis moduz. prout le. z no. de cen.
Sup eo. et h in laudē z gl̄iam z honorē noīs illius altissimī qd omnia quecūq;
voluit fecit in celo z in terra z in mari z in omibz abyssis: educens nubes ab ex-
tremo terre fulgura in pluuiam fecit qui pducit ventos de thesauris suis. Ps.
cxxxij. Et hic est dñs totius consolatiōis: z p̄solat̄ nos rōne sue benedictiōis
nunc et semp benedictione plenus et gratia per infinita seculoz seclā Amen.

Incipit Tractatus de Exorcismis.

Questionē nup̄ motam in voce exul

q tationis inter epulantes in mensa dñi resonantē soluere volentes et casum taliter exponētes. Quidā rusticus habuit vaccā in gutture quadā passione contritā. qui post antiquoz consultationē talem vel in effectu similē fecit exorcismi benedictionē: in suo vulgari sic sonantē Ob das sy das Maria magt oder iungfrow eyn kindt Jesum gebar so kūme disem thier das blatt ab Im namen des vatterz zc. Et ex hoc themate possūt Primo vtrū curā de animalibz habere teneamur. (formari sex q̄stiones. Sdo vtz defect⁹ aut dolores ipsoz in noie dñi licite tolli et sanari petam⁹. Tertio an benedictionibus aut maledictionibz ad animalia bruta vel ad rem inanimatam vti valeamus. (bende.

Quarto an om̄s carminatiōes bñdictionū vl' maledictionū sint generalr. phi. Quinto an ppter rigmos carnis vl' versificatiōes: carminatiōes sint detestande.

Sexto an ppter aliq̄s gest⁹: ritus aut mores carminatiū act⁹ ipsoz sit detestad⁹.

Domine dñs noster q̄ admirabile est no

men tuū in vniuersa terra. Vinuisti hominē paulomin⁹ ab āgelis om̄ia subieciisti sub pedibz eius oues et bones vniuersas: insup et pecora campi: videlicet equos et mulos: camelos et asinos: capras et hircos vt ipsoz ministerio hūane fragilitat⁹ releuet oportūitas. et ipsoz obsequio refocillet ipsi⁹ hūanitat⁹ nēcitas. et videm⁹ i expiētia q̄ sine taliū et alioz aialiū domesticoz suffragio subsistere nō pōt toti⁹ hūanitat⁹ p̄ditio. et igit dñs dat iumēt⁹ escā ipsoz et pull⁹ coruoz inuocantibz eū. et dixit Math. xij. Quis ex vobz hō q̄ hēat ouē vnā: et si ceciderit hec sabbatis in foueā: nōne tenebit et leuabit eā: et Lu. xij. Qui⁹ vestz asinus aut bos in puteū cadit et nō p̄tinuo extrahit illū die sabbati. Et nunqd d bobus cura est deo. i. Ez. ix. Et nōne duo passerēs asse veneūt: et vn⁹ ex illis n̄ cadet sup terrā sine patre v̄ro. Math. x. Et dñs in archa Noe fecit pcludi animalia bruta et conseruari in loco singlari. Vñ dixit Bern. in eplā ad Raymundū militem Habeas curā de animalibz tuis. quia sitiunt et esuriunt et perere nō nouerunt Nam oculus dñi impinguat equum. ac si dicerz ppter solite visitatiōis officiū. Et hec q̄ntū ad p̄mā questionē motā de cura aialiū habenda dicta sufficiant.

Ad scđam questionē vtrum defectus

aut dolores animalū brutorum in nomine dñi licite tolli petamus. sic proceditur et videt⁹ q̄ sic. Nam pietatis affectione motus sanctus Hieronim⁹ euulsit sententiā. id est spinam de pede leonis ad habitationē suam veniētis. et facta cruce benedictiōis in noie dñi nostri Jesu xpi leonem sanauit. Sic sanct⁹ Eulogius pedem equi p̄fractū in nomine domini nostri Jesu xpi restaurauit. Sanctus q̄z Hermanus eps in curia regis Britannie asinum suū mortuū resuscitauit. Beatus Egidius ceruam a venatoribz inscutā defendit. et sagittam in manū suam suscepit: et vulnus suū benedictiōe facta sanauit. Et sic videtur animalū cura cum bñdictione frequēter fore facta: et merito quia christus animalū vsus est ministerio. videlicet asino in egyptum cum matre et suo nutritio et in die palmarū vsus est eius etiam obsequio. Matthei. xxi. caplo.

De exorcismis

Ad tertiam questionem. An videlicet bñdictionibz aut maledictionibz ad rem inanimatam et animalia bruta vti valeam? sic pceditur. Cognito vno oppositorū cognoscit et reliquū. Nam q̄ domin⁹ et eius electi benedixerint hominibz: nulli est dubiū. et similr q̄ maledixerit homibz: patz in Eva et omibz mulieribz cum dolore parturiētibz. Ben. iij. Item de brutis ptz in serpente. ibidem. et ad rem inanimatā maledictione vsus est. vt ptz in ficulnea. Un̄ sanctus Guillelmus lausannēsis ep̄s ab anguillis lesus maledixit et exulauit et religauit oēs anguillas lacus magni lausannē. put hodie ab isto lacu et ab omibz flumibz istuz lacum intrantibus sunt expulse. et consequēter pronūc modernus episcop⁹ Lausannē contra sanguisugas in diebz nostris pisces maiores et p̄sertim salmōnes mirabilr inficientes. letaliter quoqz pungentes. et ad litus aquarū propellentes exorcismi dictamina de sacris scripturis collecta dictari fecit. et per certarū interstitia publicari. et ad effugādū et repellendū huiusmodi bestiolas multipliciter pfecit. vnō temporibz nostris videtur compertū circa vnū genus vermiū multū nociuorū: qui vulgariter dicuntur inger: et habent certuz nomē in latino nostro per. Isidor⁹ ethimo. de brucis et vespis conscriptū. hi vermiculi sunt ad longitudinē vnus medij digiti. vel in magnitudine vnus mulieris minoris digiti et albi sed capite nigri ad modū cerdonis. pedibus sex: apud rurales notissimū. hi tempe hyemali terraz intrant: et mox infra radices graminū siue cespitiū et supra terram solidā habitant: et fundamenta graminū siue cespitiū in herbarū enervāt. et taliter q̄ ista loca consequēter tempore vernali marcescunt et penitus vilescunt. sic similiter agris vicinis nocebūt. et iterum tempe estiuā pennas et alas resumūt et arboribus inherent: et folia et fructus confumunt. et tunc dicunt vulgariter Loubkeuer. Hunc ad ppositum audiam⁹ quid in dyocesi Curien̄ sit peractū. vbi hec animalia terribilia fecerunt dāna. Nam incole istius terre hec animalia p tria edicta citari fecit ad iudiciū provinciale et seruatis p̄prie cunctis iudiciū terminis et figuris assignātes ipsis pcuratores et aduocatos. et solenniter contra eos procedentes finaliter p iudicem fuit sententialiter cōclusum. ex quo fuerint dei creatura: et pertinēter quesierunt sua alimenta. et ne suo defraudarent cibo ipsis vnā regionē desertā et nemorosam pstituit qd̄ ibidē remanerēt: et alias terras ibidē vicinas nō occuparēt mādauit. et ita factū ē vsqz i diē p̄sentē. Simile d̄r de alio loco i dyocesi Cōstantien̄ cōstitutū. et iō nō miremur: nā pstat q̄ animalia bruta put rōnabilia bñdicūt et maledicunt. Un̄ ples mysteria dñi nō ppendētes aut penit⁹ ignorātes obloq̄ndo dicto domino Lausannē sibiqz detrahētes ex eo q̄ vsus fuerit talis exorcismi ploquio. Attē oēs studiū Heydelbergen̄ doctores h̄mōi rit⁹ vidētes et legētes cōsensērūt. Ex p̄dictis ptz si placet q̄ excoīcatōis: erbānitionis et relegatiōis et ex terminatiōis edictū puenit et applicat rebz inanimatis. Nūc redeam⁹ ad ppositū forme huius exorcismi seu vulgaris benedictōis. Nā nō dubitam⁹ qn p singulos dies et ānos bñdicim⁹ escas p̄ntes: carnes et p̄ces. vinū et pisces victui nrō de diuie maiestatis puidētia creatas et deputatas vt ad vsum nostrū pficiant. et quare nō carnes vinētes aīaliū bñdicerem⁹ vt ad nr̄m pfectū non deficiant? Nam oram⁹ ex ecclie statutis p salute mētis et corpis que salus p̄sistere nō pōt sine talibz creaturis: et talis creatura sine alimētis. Un̄ legim⁹ in ecclia de sc̄tō Blasio martyre et ep̄o q̄ bestie siluestres ad eius puenērūt bñdictionē et in illū sinē suis vtebant bñdictionibz vt saluarent a bestiis crudelioribz. Item quedaz

Tractatus

mulier ipsum rogauit ut sibi porcus redderet a lupis abstractus: qui suis precibus sibi fuerat restitutus. et scribitur Psal. cxiij. Oculi omnium in te sperant et tu das illorum escam in tempore opportuno. Aperis tu manum tuam et implebis omne animal benedictione. Et videmus per singulos dies quod illi qui equos aut asinos aut porcos castrant. id est testiculos enervant in nomine domini inuocant magnus sanctus Anthonium ut suo presidio praestet illis animalibus sanitatis auxilium. Item sepe videtur conpertum quod illi qui offendunt porcos sancto Anthonio donatione fidei patenter applicatos fore punitos. Item videmus huiusmodi porcos campanella signatos in domus praedictos nunquam reuertentes aut reuersuros prout faciunt alii porci qui fuerant sui consodales. Sunt autem quidam praedicantes preceptum domini et superstitionis vicium persequentes: et puto quod superstitionis effectum fundametaliter non intelligant. et quod in hominum persecutionis persecutione superstitionis crimine incurrant. sicut ille qui in confessionis scrutinio nimium curiosus plus querit quam deceat: aut praesens ex multiloquio aut verbo ocioso: id quod reddenda est ratio nimium excedat. et quod ambo careant humiliter et fructuosa possessionis eterno premio. Sic ad propositum non intelligens superstitionis effectum. ut superstitionis crimine non incurrat apostolus semetipsum nimium curiosus et sine libro et capite proprio praecedat agitat diligenter caneat.

Ad quartam nunc pueniamus questionem.

An videlicet omnes carnationes benedictionum et maledictionum generaliter sint prohibende. de qua tale pono benedictionis aut exorcismi prolationem. Nam si quis habet equum preciosum quinquaginta vel centum florenorum vermibus corrodentibus quasi moriturum. et si bonus homo sanat talem equum per modicum ordinem verborum in aures et latus aut os equi sufflatorum: quae tamen verba prout noui non sunt contra fidei articulos aut aliter contra bonos mores: non puto quod ille exorcizans mortaliter peccauerit qui talem equum generosum et hominem angustiatum: timens se et suos damnificandum liberat a damnis et penis expensarum. Puto igitur quod ille qui tales vel sibi similes exorcismos praedicat vitandos aut scribit dimittendos fuerit tamen pauper aut simplex religiosus quod nunquam habuerit equi seu asini damnationis usum. Nam eunuchus vel homo frigidus: aut aliter impotens et maleficiatus: et non habens carnis stimulos leniter derelictus acerrime fornicantes aut luxuriose viucentes. cum tamen de simplici fornicatione inter solutum et solutam cum sit de peccato minimo mortali: reddamus rationem. Nam doctores ponunt certos actus in differentes qui nec sunt vicia vel vitutes. prout contingit inter plus vel minus vigilantes vel dormientes. Et credo quod ille qui liberat hominem et equum a tali periculo quod non sit periculum indifferens: sed sit inter praemerentes et operum miscendie vitutes. sicut ille qui hominem telo confectum certo carmine liberat et sine dolore telum radicitus enervat. et ille qui vulnus hominis recenter illatum bono carmine carminat: et taliter quod vulnerato nil mali contingat. sicut oculos et alia corporis humani membra carminat: et hominem a dolore liberat. Nam dicit apostolus. Omnia quaecumque facitis in nomine domini nostri Iesu Christi facite. Col. iij. et ille qui dicit omnia nullum casum vel actum (saltem bonum) excipit. et sic in sanandis hominibus vel pecoribus nullam distinctionem interposuit. Unde dicit lex imperialis. C. de maleficiis. l. per. et Azor. ibidem in summa. et concordant doctores canonum et praesertim Archid. quod ille qui arte sua repellit tempestates per malam artem alterius qui artificialiter demonum adiutorio tempestates prouocauit quod ille repellens meretur. Sed modo ulterius praecedendo ad casum thematis de vacca et rustico qui vaccam sanauit. et fortassis per suum sacerdotem terribiles corre-

De exorcismis

ctiones sustinuit. Nam videt quia taliter dixerit ipse rusticus. Syg das wor das maria eyn kindt gebar zc. ac si diceret: iuxta quorundam opiniones. ego dubito quod virgo genuerit. sed si est verum. fiat signum: put dyabolus dixit ad christum. si filius dei es dic ut lapides isti panes fiant. Sed aliter doctores exponunt hanc dictionem si. in pluribus orationibus: ut hic Si deus est animus ut nobis carnia dicunt. et ibidem hec dictio si: ponitur pro quia. et erit bonus et catholicus sensus. quia iste Latho fuit homo christianissimus. Sic similiter scribit Ezech. xx. ubi dicitur. si iudicas eos. et exponitur: quia ad te domine pertinet iudicare. Sic in ps. lvi. Si vere utique iusticiam loquimini recte iudicate filii hominum. et hic similiter ponitur pro quia. ac si diceret. quod vos filii hominum zc. Vel si quis dixerit. si in inferno nulla est redemptio. Quod est terribile illius recordatio. et hec omnia promissa nihilominus firmiter credit. sed pro certo scire non poterit. Unde videtur quod ille rusticus qui taliter in simplicitatis sue cloquio usus est talis exorcismi simplicis oraculo: a suis senioribus sepe probato. non peccauerit ut dicendo: quia firmiter credo verum esse quod Maria virgo peperit zc. et sic se et parvulos suos de tanto damno liberauit. et si bene perpendo tunc hec verba sumpta sunt de sancto euangelio Lucae capitulo primo. quod dicit christum natum de gloriosissima virgine Maria. Sed ad huius questionis sinceriorum determinationem ulterius procedam. nam non dubitamus quin inter plebeorum similiter et vulgari tumultus sunt infinite carminum seu carminantium: necnon exorcismorum benedictiones et valedictiones. inter quas putamus plures fore multum superstitiosas. et etiam aliquas benevalentes de quibus mentionem facit frater Johannes in summa tituli: de sortilegiis per certas questiones. et reperimus per ipsum et suas opiniones multum fore efficaces. et non omnes inanes. sed generaliter sine discretionis et distinctionis calculo simpliciter omnes prohibendo. prout facit quidam doctor de superstitiosis in certo tractatulo superficialiter. put gallus pro prunas loquendo non examinando singulorum fortimas aut verborum virtutes ponderando. qui reuera multis sinceris hominibus nocet iniuriando. sicut ille qui generaliter sine qualificatione dicit omnibus debitoribus nostris dimittendum. hoc est iniurias et damna et molestias perniciter inferentibus fore simpliciter et de plano parcendum. iuxta orationis dominice decretum. hic mentitur: quia alius iniuriam passus salubriter dat remedium ne damificator de sua malicia tanto leuius reportet commodum. put doctores theologie veritatis et canonici iurisperiti bunt virtutis salutaris remedium. et praesertim inter alios eximius ille Guilhelmus. durandus qui composuit iuris speculum et librum qui dicitur Rationale divinum. et ibidem de officio missae et in orationis dominice clara declaratione. et ibidem vel alibi poteris videre. Sic similiter de usuris generaliter faciens prohibitionis detestationem: errat cum in multis casibus usurarium contractus videatur promissus. ut videtur per Hostienum. et Boffr. eodem titulo in suis summis collationibus. Item qui dicunt indifferenter omnes demonum invocatores ac ipsorum ministerio fungentes fore criminalis peccati damnaabiles. hi errant corde non considerantes quod sanctus Theodor? Sedunensis episcopus unam magnam campanam sibi per summum pontificem. videlicet Leonem papam liberaliter donatam de urbe Romana usque ad Sedunensem ecclesie loca portari fecerat simpliciter per demonum obsequia. et quare non sic viri catholici perficerent ut ipsis obediret demonia. nam et exorciste restringunt dyabolos ut creant corpora possessa. Sic ad propositum superstitiosis excessibus tam generaliter et indifferenter predicans sub pena mortalis peccati fore detestandum et nimium curiosus virtutis vocabuli non perscrutando. put per sanctum Thome. et alios doctores res videtur subtiliter diffinitum se cum superstitiosis persecutione damnat in infernum.

Tractatus

Ad quintam qua notat an ppter rimos carminis vl' versificationis
 carminationes sint detestande. videt dicendum q' 7 si
 sint plures audenter pdicantes exorcismoꝝ rimos vel metroꝝ et ametroꝝ vel
 pentametroꝝ aut iambicoꝝ als oday vsus fore detestandos: tales minime ppen-
 dunt q' sancta ecclia in hymnoꝝ 7 canticoꝝ dictaminib' frequenter recipit hu-
 iusmodi dictaminu modos. vt in primo hymno Conditor alme sidez zc. vsq'
 in fine. et quasi p omes hymnos est certoz pedu passu 7 sillabaz determinat'
 numerus. 7 p octo sillabas nobiliu 7 rusticoꝝ vident curizandi: itari passus.
 vnde generalr omia carmina metrice vl' rigmatice dictata leui' memoriter me-
 tib' huanis vident incorporata. sed prosa simplex 7 priuata scriptura tardi' cōcer-
 questionē qua cauetur an ppter ali' (nitur repetenda.
Ad sextam quos gestus: ritus et mores carminantiū actus ipsorum
 sit detestandus. quia quidā in suoz carminu plationib' habent diuersos et ad-
 uersas moꝝ tactuū 7 gestoꝝ ritus 7 apparat'. Dico q' xp̄us illuminando cecū
 a natiuitate nō simplr verbo pcessit. put cū alijs infirmoꝝ corporib'. nam loca
 oculoꝝ tetigit: lutum de terra 7 sputo pfect: 7 p̄ter ipm liniuit: 7 postea ad na-
 tatoria syloe trāsmisit. 7 vt se lauaret p̄uēter cōmisit. quib' omnib' pfectis cet-
 cus illuminatus fuit. sed dū leprosum sanauit: simplr impando dixit: mūdare.
 et hic talr sanat' recessit. Item scūs Marc' euangelista sanando sutorē in ma-
 nu sinistra lesam: expuens in terrā 7 de sputo 7 terra faciēs cōpagationē: vixit
 manū sutoris lesam in noīe dñi Jesu xp̄i cū crucis signo 7 ipm sanauit. Et scūs
 Hiero. pdict' silr p signū crucis 7 in nomine crucifixi leonis pedē restaurauit.
 Item ppha Helizcus sanādo puez vidue sai epte: mirabiles fecit ritus appa-
 tus 7 g. st' anteq' puer fuit resuscitat'. vñ nec xp̄m nec alios scōs viros in suis
 apparatib': gestib' 7 morib' tam p̄uaciter arguam': cū ipsius scz christi actio
 sit nostra instructio. 7 consequēter alioꝝ christifidelū. si quos fecerint signoz
 apparatus: nō tam arroganter corrigam'. Perpende desup quot ritus: tactus
 et mores exercent p̄sbytei in puul baptizadis q' in p̄mitia ecclia fuissent exor-
 bitantes. nam baptizabāt in noīe xp̄i 7 oēs fuerūt grā spūscū muniti. vñ le. et
 no. in. c. Estote. de re indi. q' in his in q'bo dubitam' q' animo fiant nisi et natu-
 ra sint mala. hec in melioꝝ ptem sunt interpretanda. sic interdū excusat menda-
 cium. put cōtingebat in egypto tpe Pharaonis de mendacio oblitricū. 7 repu-
 tatur a quibusdā opus meritoriu put enā ille excusat qui hoīem abscondit a la-
 tronib' aut raptorib' quesitū. licet stricto iure dicatur q' p nullo bono malū sit fa-
 ciendū sed econtra dicū q' inter duo mala min' malū est eliciendū aut eligen-
 dū. Et igit mibi simpliciano put libris necessarijs orbatō 7 incarceration' saluo
 tamen semp saniori p̄silio) videt q' carminātes 7 verbis contra fidem catholi-
 cam aut iuris dispositionē nō pferentes sed simplr 7 de plano ad saluādū crea-
 turas omnipotētis animatas aut inanimatas. put rusticus in themate conscri-
 ptus simplr pcessit. 7 q' idem nō peccauerit sed poti' meruerit q' se et suos pau-
 perculos quoz cū iure diuino 7 hūano naturalr gessit de magnis dānis 7 pe-
 nuria releuauit. vnde iura p̄mittit ne pereat fruct' in terra nra miseratione di-
 uina diffusus si necessitas imminet q' in die festo coll gas. defalces 7 habitacu-
 lis fideliter reponat. quod als sine necessitate tanq' mortale nō cōcedit. Quat'
 igit tur vt putas sit imminens 7 vrgens necessitas dū p paupib' infantulis fame
 lamentabilr euulantib' refocillas animal tam magni pfectus 7 cōparatiōe tan-
 tus. sicut si p principe equus restauraret generosus. aut mula cardinalis vni?

Alius tractat' exorc. seu adiura.

magni potentatus . et talis restauratio fit per tam facilis et levis sine lesione fi dei benedictiois et verborum ritus. nouerant enim quod sui progenitores taliter profecerunt : et fortassis est archanum dei quod sancti viri per reuelationem diuinam perceperunt sicut olim per hoc verbum Ananias apta reseruatum tentum et portatum contra pestilentiam fideliter credentes securitatem preceperunt. Nam experienter videtur et ab ecclesia per mittitur quod illi qui per certas verborum formas serpentes tollunt put apostoli fecerunt : et tangunt et in medicinalibus refectionibus multipliciter deducunt. imo leprosos sanando non dum fundametaliter infectos multum perficiunt. et ecce quod ille qui proprie talibus verborum exorcismis in eadem forma non utitur. licet fortiora loquatur nihil apud serpentes operatur. Ecce gloriosus et mirabilis deus in sanctis suis : hominibus concessit tale mysterium bonis : similiter et criminosis. et idem ipse deus vincit quod filij sui sacratissimum corpus per bonum et malum sacerdotem : per certam et determinatam verborum formam et non aliam de summo celorum throno ad altaris mensam coaptatur. et per sacerdotem eiusdem tangitur et leuatur manum mundam vel imundam. unde dicit Gregorius. quod miracula minora per maiora probantur. unde minus est miraculum si per certam verborum formam de euangelica veritate sumptam sanamus equum : mulam vel vaccam a graui dolore sauciata : quam si per certam aliam formam extra euangelicam veritatem : non tamen euangelio aut catholica fide contrariam : contentam aut conscriptam .

Finis.

Ali' tractat' exorcismorum seu adiurationum

Donia deus magnus dominus et rex ma

gnus super omnes deos. Flouit quod gentes que quondam deos coluerunt : meditati sunt inania. nihilominus tamen illo permittente profecerunt grandis magnificencie mirabilia. put narrat Valerius maximus li. i. c. vlt et Iulius. li. ethimo. ix. c. ij. de dijs gentium. et Virgilius optimus poetarum. ex quibus libris per mundi climata dispersis superstitionum diuersarum abusiones etiam christifideles receperunt : permittunt tamen et inhibent libri tales legi iuxta materiarum et personarum dispositiones. ut plene legatur et no. xxxvij. dist. in penultima et multis. c. se. Hinc clerici peritiores et imperiti ecclesiarum : curati et plures prout ad populum plerumque speciales et generales prebularunt doctrinando prohibitiones . et accidiosa quedam corporis lassitudine scripturas scrutinio solerti scrutari scrutantes defecerunt. et discretionis clare determinationis presertim in exorcismis . i. adiurationibus et benedictionibus et carminibus et carminatoribus et carminatricibus et eorumdem dictaminibus aromatum more : minutim non trauerunt. sed sicut gallus per prunas superficialiter strepitauerunt. put hi qui de usurarum contractibus et eius differentiis rimari lassati per libros studiose certificari nolunt. Et propterea generaliter omnis tractatus commercium prohibere consueuerunt. et sub orationis dominice prosa omnia debita debitoribus nostris dimitti contendunt. et hi errant corde. Ponit autem Iohannes in summa. pref. li. i. tit. xj. q. xiiij. de carminibus et carminatricibus et carminatoribus de materie presentis determinatione certam questionem. et allegat sanctum Thome de acquisitione venerabile. Sed iudicio mei Felicis prepositi Solodoren. et cantoris Thurice. decretorum doctorum multum inutilis saluo saniori apparet quod in tam magno generali numerumque frequentationis negotio ad competentis saturitatis declarationem non processerit. et hoc propter maiorem superabun-

Alius tractatus

dantium sibi cōtinuo concurrentiū in granioribus questionū materialium de-
cisionibus tanq̃ plurib; attent⁹ hūaniter sibi fuit minor ad singula sensus. pro-
ut legitur ⁊ notat de heret. Accusatus. §. De questionib; li. vi. vel fortassis p
tunc tales exorcismi adiurationes ⁊ carminatiōes nō prout modo fuerunt tam
frequentes ⁊ plerunq; theologi nimias subtilitatis a iure nō prohibite concu-
larunt intricationis cōuolutiones. pusi sensus mei nubeculas turbulent⁹ cō-
glutinant. Unde nuper casualr perscrutando reperi quasdam scripturas per
reuerendū in chrīsto patrem ⁊ dominū meum dñm episcopū Lausannē appro-
batas. ⁊ insup ex improvisu pridie legendo quandā collationis compilationē.
quam in Heydelbergē studio quondā comperi dictatam. ⁊ vt rebus mirabi-
libus fidem prebeant facta mirabiliora. vt dicit Breg. in omelia ⁊ igitur huius
collatiōis mysteriū prius expediāmus. et hinc ad vltiora procedāmus. Et ec-
ce audi rem. p̃prie gestam q̃ de anno dñi. M. cccc. die sexta. mensis Februarij
quidam peritus frater wernherus lector ordinis Augustinē. in aula episcopi
Spirensis in opido Heydelbergē. renouauit octo articulos tanq̃ erroneos: p
ipsum p̃dicatos. inter quos quart⁹ de certis exorcismis erat talis. in forma vul-
gari patenter alemanico conceptus. Item der fierd das seggen zymlich vnd on-
sind mög geschehen. Et consequēter dixit formā vnius exorcismi q̃ talis fuit
de vulnerib; curandis. Chriustus ward geboren. chriustus ward verloren. Chri-
stus ward gefunden: der geſegnet diſe wunden Im namen des vatters ⁊c.
Insup retulit idem lector q̃ in se ⁊ alijs hac vsus benedictiōe frequenter profe-
cerit. hanc igitur verboꝝ platiōē ad mādātū domini episcopi Spireñ. et pe-
ritoz studiū Heydelbergē tanq̃ erroneā renouauit: ⁊ se de cetero non platurā
promisit. Unde causa nō erroris aut diffidentie sed informatiōis adipiscende.
et non tantū mei pusillanimitatis sed multoz commorantiū in circuitu qui ta-
les vel similes aut pares seu equiuālēs p singulos dies proferunt et hominū
languoribus ⁊ etiam pecoz ⁊ animalū brutorum doloribus et infirmitatibus
experienter subuenire cōsueuerūt. et ponam⁹ q̃ periti aut imperiti: ratiōes hu-
iusmodi curationū non possint allegare. experimentū tamen curationis ⁊ dolo-
rum sublationis p causa patenter possunt assignare. put experienter vidi in ho-
minibus ⁊ bestijs: tales (vt ita loq̃mur) adiurationes p profas aut dictamia cer-
torum p̃boꝝ. plata p̃ficere. Nam mgr Rasis almansoris monarcha i medicinis
in sua practica. li. ii. in fine certas ponit morboꝝ curas que dicunt ⁊ intitulant
experimēta. Rasis almansoris: vbi scribit se et alios multipl̃ profecisse nullaz
tamē causam aut rationē huiusmodi curationū nisi solam allegat exp̃ientiam
per magnos viros cū lucris ingentib; acquisitam: vt dicimus contra morsum
canis rabidi pilos suos valere vbi nlla ratio colligitur nisi q̃ vsus ex experien-
tia patenter induciť. sic fit de morsu letali scorpionis. qui si mor sup ictu p̃terit
venenū veneno subleuatur et homo de morte liberatur. de quo etia; infra dice-
tur. Sunt autē qui in talibus carminū dictaminib; multū rigmos verborum
vulgariū de omnib; linguis despererunt. sed quid dicem⁹. Nam ⁊ sancti p̃res
in scripturis sacris frequē metris exametris ⁊ pentametris: vt hic Salue festa
dies. et insup lyricis ⁊ heroycis et elegiacis ⁊ buccolicis ⁊ rigmaticis vsi fuerūt
vt patet p omēs hymnos et plerisq; sequentias. et Boetius de consol. vsus est
omnium metroꝝ odis et totum psalteriū apud hebreos videtur metricū. vt di-
cit Isid. et hmo. li. v. c. xj. Carminant aut in omi lingua frequēti⁹ ode rigma-
tice vel metra vt ipsius materie progressus firmet̃ facilius et stabiletur in buo

exorcismorum seu adiura.

mane sagacitatis memoria : et ornatus et floridus et labilis et lympidus ac
facilius perferatur in omni platura. Sed nunc procedam⁹ ad predictorum verborum
formam et conuertam⁹ simpliciter in nostre latinitatis nostre profe grammaticam. Nam
dicit Aug⁹. sup Math. et habetur de ver. sig. c. Nihil obstat narrandi diuersi-
sitas ubi eadem dicuntur : maxime cum quilibet euangelistarum eodem ordine credat
dicere quo deus voluit. Nec ibi. ac si diceret. verba transposita idem significat
de conse. dis. iij. c. j. de rescrip. Causamque. et igitur taliter transponamus dicendo.
Christus est natus. christus est perditus. christus est inuentus. et ille benedi-
cat hoc vulnus In nomine patris etc. Nam quod christus natus est patet Math. j. et ij.
et Lu. ij. et quod christus perditus est : et per suos parentes requisitus et inuentus est pa-
tet Lu. ij. Et sic patet quod huiusmodi verba ex radicibus sanctorum euangeliorum sunt extracta.
Nam hoc est quotidianum quod in diuinis officiis pro salute mentis et corporis suppli-
citer rogam⁹ dominum. Unde Petrus apostolorum princeps dixit ad Eneam. Sa-
net te dominus noster Iesus christus : surge sterne lectum. Act. ix. Item Barnabas
fiducialiter agens in nomine domini nostri Iesu christi et miracula fecit. ut ibidem
et christus dixit Marci. xviij. Amen quippe dico vobis : si habueritis fidem sicut
granum sinapis et dicetis monti huic. transi hinc et transibit. et nihil impossibile
erit vobis etc. Vnde si bona fide dixerit homo huic morbo transi hinc. et nihil vel
aliquid aliud adderet : et homines sanaret. quis sibi improperearet. Nam chri-
stus (ut legitur in euangelio Johannis. ix) cepit in terram et fecit lutum ex sputo
et linxit lutum super oculos cecum. et dixit ei. Vade et lauare in natatoria syloe etc.
quis dubitat quin si christus nutu vel verbo simplici voluisset. cecus iste sana-
tus fuisset : nihilominus tamen tot fecit verborum et gestorum apparatus. ut simpli-
ci verbo imperatiuo dixit leproso. sanare et sanatus est. Marci. j. Regulariter
autem christi actio nostra est instructio. ij. q. j. Deus omnipotens. de iureiur. Et si christus
de quo de pse. dis. ij. Liquidum. et dixit Greg. in omelia Lu. x. dominus et saluator no-
ster frater carissimus aliquando nos admonet sermonibus. aliquando vero operibus.
Ipsa enim facta precepta sunt. quia dum aliquid tacitus facit : quid agere debeamus
innotescit. Et hic dixit frequenter ad homines. fides tua te saluum fecit. et non in anima
tantum sed etiam in corpore. ut Math. ix. Marci. v. et Lu. x. et Luc. xij. et. xij. et
xviij. et fides est que vincit mundum. j. Joh. v. xj. q. viij. Sciscitantibus. Vnde dixit
apostolus. Omne quodcumque facitis in verbo aut in opere. omnia in nomine domini
nostri Iesu christi facite. gratias agentes deo patri per ipsum etc. ad Colloc. iij.
xxvj. q. v. Non licet. Et non erit impossibile apud deum omne verbum. Lu. j. Vnde
dixit Petrus ad Iesum. Preceptor per totam noctem laborantes nihil cepimus : in
verbo autem tuo laxabo rhete. et cum hoc fecisset : concluderunt piscium multitudinem
copiosam Lu. v. Et iterum dixit Christus. Amen amen dico vobis : quia qui ver-
bum meum audit et credit ei qui misit me habet vitam eternam Joh. v. Item di-
xit christus Marci vlt. Signa autem eos qui crediderint hec sequuntur. in nomine
meo demonia eicient. linguis loquentur nouis. et si mortui fuerint quid biberint : non
eos nocebit. super egros manus imponet et bene habebunt etc. et igitur. Quicumque
inuocauerit nomen domini saluus erit. ad Rom. x. de pe. dist. iij. Adhuc instant.
Et hic apostolus et hic canon generaliter loquentes non distinguunt qualitercumque
aut quomodocumque inuocemus nomen domini aut eius mysteria nec nos distinguere
debemus. ut. ij. q. v. Consultasti. ff. de pub. iudi. j. De precio. neque in fonte. i. inno-
centem habebit dominus eum qui assumpsit nomen dei frustra. Exod. xx. et xxij. q. iij.
Necesse. Vnde dixit Beda in omne. put habet de re. iur. c. ij. super hoc verbo euangeli-

Alius tractatus

geliste nolite iudicare et non iudicabimini. Math. vii. Lu. vi. et vii. q. i. Deus omnipotens. hoc loco nihil aliud nobis precipi estimo. nisi ut ea facta que dubium est quod animo fiant in meliorem partem interpretemur. quod enim scriptum est Ex fructibus eorum cognoscetis eos. de manifestis dictum est quod non possunt bono animo fieri ut stuprum. blasphemie. ebrietates et similia. de quibus nobis permittit iudicare. Nec ille. Et hec proprie ad propositum nostrum. Et si dubia in meliorem partem interpretari iubemur: putamus permittit. Quare non ea de quibus non dubitamus quin fiant bono animo et interpretemur sed ut res potius valeat quam pereat. de ver. sig. Abbate. de si. instru. Dilectos. ff. de. re. du. l. Quatenus. Et si benigniorem sententiam sequi debemus in re dubia et potius in certa. et ubi res penitus est bona. ff. de in testa. delen. l. Proxime. et verba debent fuisse intentioni: et non intentio verbis. per verba enim exprimitur intentio xxij. q. v. Humane aures. xxxviij. dis. Sedulo. j. q. i. Marchion. de p. sig. In intelligentia. et deus plus respicit intentionem quam actus. xv. q. vi. Si sacerdotibus. et si. sequenti in si. et intentio regulariter iudicat hominem. xxij. q. v. Non est. Hic autem in proposito est opus bonum. intentio bona. et verba sunt veritatis et salutis mysteria sumpta radicibus: putamus tractum est de corpore sanctorum evangeliorum: ut patet. ubi pingue verbum de pingui intellectu processit. ut le. et no. xi. q. iij. c. pe. et verba tam clara cuius modi non captiose sunt intelligenda. iij. dis. Erit. ff. de serui. l. Si cui. Unde dixit Christus In nomine meo demonia eijciunt. Mar. xvi. et ideo dixit ad Iohannem. lxxij. discipuli domini reuertentes cum gaudio. Domine etiam demonia subijciunt nobis in nomine tuo. Lu. x. Unde dixerunt apostoli. nec enim aliud nomen datum est hominibus in quo oporteat nos saluos fieri. Act. iij. et infra. et nunc domine respice in minas eorum videlicet iudeorum. et da finis tuis cum omni fiducia loquar verbum tuum in eo quod manu tua extendas ad sanitates et signa et prodigia fieri per nomen sancti filii tui Iesu. Nec ibi. Et hec omnia fiant sic hic in proposito: ne nomen domini et doctrina blasphemetur. j. Thi. vi. Unde dixit dominus vix Deutero. viij. Non in solo pane vivit homo. sed in omni verbo quod procedit de ore dei. Math. iij. Unde verba dei sunt semen. quod autem cadit in terram bonam aut malam. si in bonam facit fructum. sic hic in proposito. si in malam non facit fructum. ut le. et no. Luc. viij. Sunt autem perversiores hominum simplicitate verborum perversantes et adulterantes verbum dei ut dixit apostolus. ij. Cor. ij. et iij. quod exponit Gregorius moral. li. xxij. c. xv. sic inquit. Adulterare namque est verbum dei: aut aliter sentire de illo quam est aut ex eo non spirituales fructus sed adulterinos fetus querere laudis humane. ex sinceritate vero loqui qui est nil in eloquio extra quam oportet acquirere. sed ex deo loquitur qui se non a se habere sed a deo accepisse quod loquitur. Nec ille. Unde liber est quod ubi libere quilibet potest verbo dei ad eum usum ad quem ubi licite possumus. Nec obstat. ij. q. v. Consultasti. Quod quidem. c. allegant quidam doctores sacre theologie tales adiurationes. ubi dicitur quod sanctorum patrum documento sancitum non est: superstitiosa adinventionem non est presumendum. et in isto. c. Stephanus papa locutus fuit in hos qui ferventis aqua et candentis ferri iudicium fieri voluerunt in ecclesia dei. ut ibidem patet in rubro. Unde dicit glossa. ibidem super. p. Superstitiosa. utili autem et necessaria videlicet adinventionem licet ubi. et alle. multa iura: et ubi canon non excipit: nec nos excipere debemus: ut pallegatum est. et omnia concessa intelligunt de iure communi nisi prohibita in certis casibus inveniuntur ut innuit xxvij. q. ij. Lex divina. de sen. excus. Plur. concordat nobiscum. si saltem bene proponamus. frater Alstern. li. j. c. xv. licet brevibus verbis: quod attentius pluribus alijs. Sed ad sedandam rigoris severitatem illorum qui nimis rigoroze solent in his excusationibus simplici mentes perturbare. Notandum ut le. et no. xi. dis. s. j. quod Salomon ante nomen domini nostri Iesu Christi invocationis institutionem et eius adventum

exorcismoꝝ seu adiura.

quendā modū exorcizandi adinuenit. quo demones adiurati ab obsessis corpo-
ribꝝ pellebant. et igit̃ hodie huic officio mācipati: exorciste vocati sūt. Nec ibi.
Vnde nigromāticī in vno libꝝꝝ suoz volumie qđ dicūt officioꝝ hūit canones
quos dicūt vincula Salomōis: quē libꝝꝝ cū multis alijs per Salomonem in
Arabia in certis montiū cauernis absconditū reperit Virgili⁹ tpe Octauiani
imperatoris ⁊ de Arabica lingua in nostrā latinā plationē transtulit. p quem
hodie hūmōi nigromāticoꝝ presumptio. demones ad obsequioꝝ mirandoꝝ mi-
nisteria hoīm coartare cōsueuit. Itē vt dicit mgr ī hysto. iij. Re. iij. Salomō
excogitauit adiuratōes qđ egritudines solebāt mitigari. alias qđ quibꝝ demo-
nes eijcerent. ⁊ alias quibꝝ obstricti nō redirent. excogitauit etiā caracteres qđ
inscribebant gēmis qđ posite in naribꝝ arreptiꝝ cū radice. Salomoni mōstra-
ta: statim eū a demōibꝝ liberauit. Nec scientia plurimū valuit in gente hebreo-
rum: et maxime necessaria erat. Nec ibi. Et plura alia hos exorcismos appꝛo-
bantia. Item scribit idem magister in hystorijs Exo. ij. qđ moyses erat vir bel-
licosus: et dum fugebat de egypto in ethiopiam. ⁊ succurrebat regi ethiopū ma-
gnifice nimis. et igit̃ Tharnis filia regis oculos suos iniecit in moysen cū fue-
rit homo mire pulchritudinis. ⁊ ex cōdicto ipsa tradidit moysi ciuitatē si duces-
ret eam in vxorē: ⁊ ita factū est. Dum autem Moyses redire vellet ad populū
suū nō acq̃uenit vxor. qz philocapta ipm mīro mō dilexit. p̃inde Moyses tanq̃
vir peritus astroꝝ imagines sculpsit in gēmis hui⁹ efficacie vt altera memoriā
altera obliuionē conferret amoris. cunqꝫ paribꝝ annulis eam instruxisset. alteꝝ
scilicꝫ obliuionis annulū vxori p̃buit. alterum ipse tulit. vt sic pari amore pari-
bus annulis insignirent. Cepit ergo mulier amoris viri obliuisci. ⁊ tandem li-
bere in egyptum regressus est. Item vt dicit Aug⁹. in libro de ciui. dei. et ha-
betur. xxvj. q. v. Nec mirū. qđ illa nobilis mulier Circe maga famosissima: soci-
os Ulixis viri clarissimi p carmīa sua mutauit in bestias. et Archades. id est
gentes de Archadia sacrificio deo suo ligo immolabant. ex quo quicūqꝫ sume-
rent in bestiarū formas cōuerterentur. Item his diebꝝ sunt homines arte natu-
rali: et etiā ministerio demoniali. acris serenitatē cōuertentes in formidinem.
et grandinis ⁊ niuiū ⁊ pruine ⁊ ventoz boꝝ realium patenter inducētes tempe-
statem. de quo plene scripsi in libro de nobilitate. c. xxxij. et ecce si tales et aliꝝ
plures de quibꝝ narrat Valerius maxim⁹ libro. j. c. vlt. per carmina vel artes
aut alia machinamēta apud deos suos pmissione dñi dei nostri perfecērūt mi-
rabilia. quare nō fidei nostre veri p̃fessores dicerent cum Moysē (⁊ nunc canit
ecclesia) Non est alia natio tam grandis que habeat deos appropinq̃ntes sibi
sicut deus adest cunctis obsecrationibꝝ nostris. Deut. iij. et quare nō idē om-
nipotens deus nr̃ nō tantū habentibꝝ fidē sicut granū synapis: sed sicut granū
cucumeris. imo sicut montes ⁊ colles: ligna fructifera ⁊ omnes cedri inclinaret
aures suas ad p̃ces nostras: ⁊ attenderet pie inuocantibꝝ eū: ⁊ oñderet illis sa-
lutare suū. Vñ conueniēter scripturas introducam⁹ q̃s de supradicto domino
meo dñō ep̃o Lausannei in forma pprie subscripta recepim⁹ de maledictiōe seu
imprecatiōe ferenda contra sanguisugos: pisces inficientes et omnes vermes
terrestres seu aquaticas. mures. locustas. papiliones ⁊ cetera animalia fruct⁹
terre vastantia seu pisces que talis est. Quoniā male pene a deo infligit̃ ppter
nostra peccata primo ⁊ ante omnia debem⁹ conuertere ad deum ⁊ peccata dimit-
tere ⁊ cum oratiōibus ⁊ p̃cessionibꝝ deum rogare suppliciter vt plagas ab ipso
nobis inflictas propter peccata nostra dignet̃ amouere a nobis. Deinde curas

Alius tractatus

tus seu ille ad quem pertinet imprecatione seu maledictione inferre contra animalia nocentia tanquam iudex ex officio constituat unum procuratorem pro populo. sed convenientius esset quod populus daret unum cum reuerentia et honore debito. qui petat discerni citationem contra animalia. citatione pro decreta mittatur certus nuncius ad campos seu vineas aut litorea aquarum secundum quod erit necessarium. et ibi citentur coram tali in crastino tali hora responsura de his que sibi obijciuntur sub pena maledictionis eis inferende. et ad locum et tempus constitutum compareat procurator populi et petat mandari dictis animalibus. Quo audito nihilominus si potest habere aliquod de ipsis animalibus ante cum constitutis sedens mandabit eis presentibus et absentibus ut presentibus comminando maledictionem omnipotentis dei et totius curie celestis et ecclesie. ut infra tres dies. assignando primum per primo terminum. secundum per secundo. et tertium per tertio. et peremptorie a tali territorio vel aquis recedant. et animalia que inficiunt inquiete dimittant vel nocere fructibus terre desistant. et se in talem locum reducant in quo nulli nocere possint. quod si non fecerint compareant ad tempus assignatum redditura rationem quare non paruerint alio lapso termino procedatur in contumaciam contra ea. et si animalia sint presenciam restituant ad locum seu aquas unde recepta sunt. si autem recesserint infra terminum dent gratie deo per processiones et orationes: et benedicant aque in forma que inferius continetur. ubi vero non recesserint: continuabit processus sine intermissione. et si animalia haberi poterint iterum ducantur ad presentiam: ut prius. et procurator populi petat ferri sententiam cum suis rationibus ea absolui ab imprecatione aduersarij. et tandem quod deus pronior est ad miserendum quam ad puniendum procedat in causa per populo. et ferat sententiam contra illa. extunc quod ex parte omnipotentis dei et totius curie celestis ac ecclesie sancte dei sunt maledicenda et omnia mala contra ea imprecanda: interficiat animalia ibi presentia: et ad statim cum processione et aqua benedicta procedat ad maledictionem animalium. et benedictionem aquarum vel camporum ut sequitur. Adiutorium nostrum in nomine domini. Qui fecit celum et terram. Domine exaudi orationem meam. Et clamor meus ad te veniat. Domine vobiscum. Oremus. Preces nostras quesumus domine clementer exaudi. ut qui iuste pro peccatis nostris hanc verminum seu murium et persecutionem patimur. pro tui nominis gloria ab ea misericorditer liberemur. ut procul a tua potentia expulsi nulli noceant. et hos campos vel vineas vel aquas in tranquillitate et quiete dimittant. quatenus ex eis surgentia et orta tue maiestati deserviant. et nostre necessitati subueniant. Per christum dominum nostrum. Item subiungatur mox alia et sequens collecta. Omnipotens sempiternus deus. omnium remunerator et peccatorum maximus miserator. in cuius nomine omnia genera flectunt: celestia terrestria et inferna. tua potentia nobis peccatoribus omnipotens concede. ut quod de tua misericordia confisi agimus: per tuam gratiam efficacem consequamur effectum. quatenus hos pestiferos vermes vel mures per nos suos maledicendos maledicas. segregandos segreges. exterminandos extermines: ut per tuam clementiam ab hac peste liberati. gratiarum actiones maiestati tue libere referamus. Per christum dominum nostrum. Item mox subiungat exorcismus talis ut sequitur. Exorcizo vos pestiferos vermes seu mures per deum patrem omnipotentem et Iesum christum filium eius et spiritum sanctum ab utroque procedente ut cunctim recedatis ab his aquis campis seu vineis et nec amplius in eis habitetis. sed ad ea loca transeat in quibus nemini nocere possitis: pro parte omnipotentis dei et totius curie celestis ac ecclesie sancte dei vos maledicens quocumque ieritis sitis maledicti. deficientes

exorcismoꝝ seu adiurationū

De die in diem in vosipsos et decrecentes: quatenus reliquie de vobis nullo in loco inueniant nisi necessarie ad salutē et vsus humanū: quod p̄stare dignetur qui ventur⁹ est iudicare viuos et mortuos et seculū per ignem. Item sequit⁹ oratio sup̄ aquas. Domine Iesu chris̄te qui iordanis flumen benedixisti: et in eodē baptizatus aquas mūdasti et purificasti. vt elemētū salubre efficerent in remissionem peccatoꝝ: has aquas quoq; benedicere et sanctificare et mūdare digneris: vt nil in eis noxiū: nil pestilens vel inficiens. nil corūpens remaneat: sed omnia pura et mūda in eis efficiant. quaten⁹ que ad vsus humanū ex eis creata sunt cum salute nostra et gloria tua assumamus. Per xpm dñm nostꝝ. Amē. Et tunc sequit⁹ confirmatio predictoꝝ. Official⁹ curie Lausannē. venerabili et circūspecto viro dño plebano Bernē. salutem. visa supplicatione pro parte nobilium dominoꝝ Sulteti et consuli de Berno. de et supra casu in annexis mentionato ac eius tenore considerato: volentes eisdem et corū subditis benigniter p̄uidere. vobis de cui⁹ legalitate et industria nō immerito confidimus. tenore p̄sentū cōmittim⁹ et mādāmus q̄ten⁹ maledictiones seu imp̄cationes inferendas contra sanguisugas et alia animalia in annexis mētionata. p̄lo prius ad deuotionē p̄gregato. et casu ipsi populo exposito iuxta formā et tenorē in dictis annexis mētionatis: vice et auctoritate reuerendi in xpo patris et dñi nři dñi Georgij de Salutis miserationē diuina Lausannē epi seruato mō in dictis annexis mētionato faciat et omnia et singula alia in dictis annexis mētionata ad debite executionis effectū demādetis. sup̄ q̄b; vices p̄fati dñi nři Lausannē epi et nřas vob; p̄nti⁹ tenore cōmittim⁹. Datū et actū sub nřo manuali signo et sigillo curie nře die. xxij. mensis Martij. anno dñi. M. cccclj. Quo quidez adiurationis seu exorcismoꝝ et alijs inde secutis p̄cessu sollerter inspectis: vidi q̄ sunt de hic stantib; hui⁹ iudiciali ritus subsannātes p̄secutionē tanq̄ aduers⁹ animalia bruta impeccabilia fulminatā. et igit̄ resumo qd̄ p̄dixim⁹ q̄ ois chris̄ti actio est nřa instructio. et q̄ facta ipsius p̄cepta sunt tacitus et c. Nonne vt legit̄ Marci. ij. Dñs noster Iesus xps filius iusti iudicis et contra rē inanimatas more p̄gruo seruauit iudicioꝝ executionē. Nā dū ipse qui nihilomin⁹ cūcta nouit anteq̄ fierent. Dan. xij. Exiret de bethania et esuriret: cū vidisset ficū a longe habentē folia: venit si quid forte inueniret in ea. et cū venisset ad eaz nihil inuenit preter folia. Non enī erat tēpus ficoꝝ. Et respondēs dixit ei. Jaz nō amplius in eternū ex te quisq; fructus māducet. et dū alio die reuersus est et discipuli cum eo. viderūt ficū aridam factā a radicibus cui maledixerat dñs. Ecce chris̄tus noluit maledicere huic arbori nisi prius tanq̄ iudici sibi constaret legitimo documento. videlicet p̄ visum de sue sterilitatis maleficio. et duz informat⁹ fuit de hoc. p̄nunciavit maledictionis sententiā cū edicto publico. et h̄ ad iuncto solēniter discipuloꝝ suoz tanq̄ viroz fidedignoꝝ omī exceptiōe: maioris fidei testimonio. Est enī efficax p̄batio dñi res de q̄ agit subiacatur oculo. vt legit̄ et no. de p̄scrip. Quia iudicis. de libel. ob. c. ij. ff. si. regū. Si irruptione. in fine. de quo plene per Jo. an. in addi. spe. de testi. §. j. p̄. Item q̄ non perhibet. in addi. maiori. Sic etiā dñs anteq̄ damnet sodomitas. Descendā inquit et videbo vtrū clamor qui venit ad me opere cōpleuerint an non. ita vt sciam. Genes. xviij. de sumo. Licet hely. ij. q. j. Deus om̄ps. de accu. Qualiter. ij. Nec nouū est q̄ creature dei sit maledictio. etiā si sit inanimata aut irrationabilis in hoc mūdo. Nā dñs dixit Maledicta terra in ope tuo. Gen. iij. et itez dixit ad serpentē. Maledict⁹ eris inter oīa animātia terre. Ibidē. Et angelus dñi dixit

Alins tractat⁹

filij israel maledicite terre marath. Iudiciū. v. et David propheta rex et amicus
 dei maledixit montibus gelboe. dum inquit, Nec ros nec pluuia veniat super
 vos. nec sint agri prouinciarum. quia ibidem ceciderunt fortes israel. ij. Regu. ij.
 et Job vir simplex et iustus maledixit diei in quo natus est. Job. iij. et Hieres-
 mias propheta dixit. Maledicta dies in qua natus sum: dies in qua peperit me
 mater mea non sit benedicta. De quibus iam dictis maledictionibus primis plene
 videamus Gregoriū in moralibus li. iij. c. ij. et sequenti. Et legitur de Virgilio p̄di-
 cto quod exterminauit et relegauit perpetuo omnes muscas aut genus muscarum
 de macellis Parthenope ciuitatis ad nutū augusti imperatoris videlicet Octa-
 uiani cuius cancellarius fuit. Quam quidē Augustus expost Neapolim voca-
 ri maluit. ex qua totū regnum Neapolie nomen acquisiuit. Item prout publi-
 ca vox est et fama: imo veritas quod in dyocesi Luriensis prouintie Maguntine
 rudissima videtur terra inter montes et colles germanie p̄minentiores collo-
 cata: que propter artitudinē vallium et multitudinē montium multū est cara.
 Unde quondā quoddam genus vermiculorum seu brucorum: quod scdm̄ Isidorū
 libro ethimo. c. v. Cantarida vocat: vel fm̄ alios limax. ex eo quod de limo ter-
 re nascat: seu alemanico nomine Jüger nuncupat. sunt autē albi coloris et nigri
 capitis: sex pedū in longitudine medij digiti. et tertio anno sue generatiōis ad
 instar formice prumpit more volatili que suo more malicioso: agros et prata
 campos et cespites et alia loca plana seu montosa. fenum et herbam et graminia
 aliosque terre fructus germinantia: infra terram et iuxta radices girando. spaci-
 ando. sulcando. euertendo. conterendo: et corrosione sua germina terre radici-
 bus sterilizando. Unde non sine consultissimo cōmuni terre totius ibidē incolarū
 tum decreto: quadā naturali sagacitate modus talis adinuenit. et non carens
 ratione. vnde p̄dicti terrigenae dictas cantaridas ad iudiciū prouinciale p̄ edi-
 ctum publicū (prout quondā fiebat in albo pretoris citari et euocari fecerūt. et ip-
 sis citatis et non cōpennibz p̄pter suorum corporum exiguitatē et etatis minoritatē. Jus-
 dex ex officio ut gauderent iura minorum. ut le. et no. ff. de minoribus. quasi p̄ totū.
 et. xv. q. iij. Non est. et Archidia. c. vlti. de iudi. li. vj. eisdem cantaridis cura-
 torem. p̄curatorem. sindicū et oratorem certū ibidē existentē et p̄sentē qui fidelit̄
 ut decuit petitionibus et accusatiōibus terrigenarū respondens et duplicationibus
 et triplicationibus rite peractis: obtinuit pro dictis cantaridis cū sint creatu-
 ra dei. et a tanto tempe curā ininū non fuit in hominū memoria habuerunt tales
 ius. et in talibus terris habitacula sua et ne priuaretur alimēto suo petiuit. p̄cu-
 rator ipsorum quod non expellerent a suis possessionibus nisi ipsis cōsentientibus alia si-
 bi iudicialiter assignarent loca. et ita factū est: et hodie rite fuatur et ipsis canta-
 ridis p̄ annos singulos in tempore suo terre portio certissima reservatur. et ibi-
 dem conueniūt. et nullus de cetero per ipsos angariat. Sed put p̄diximus quod
 facta mirabilia fidem prebeant rebus mirabilioribus auribus percipere. put nobis
 retulit nuper rusticus quidam antiquissim⁹ et contra animalia bruta p̄cessus
 breuioris concernitur apparatus. Nam dum habitationis domus ruralis ali-
 cuius (put sepe per rura fieri consuevit) qualitercūque contaminata fuerit aut
 occupata serpentibus. colubris. aspidibus. viperis. natricibus. nepis. stellionibus
 diphis. anguibus. ceculis. lacertis. bufonibus: et exuuijs: aut quorūcūque vermium
 venenosorum generibus. et ipse rustic⁹ vel alter bona fide quasi loq̄remur montibus
 se inclinarent. ut p̄misim⁹ dixerit hec p̄ba vel in effectū similia. Ich beschwer
 ich würm by dem almechtigen gott: das uch dise statt oder hufz als vnmer

exorcismoz seu adiurationū

sy als vnmer gott ist der mann der eyn falsch vteyl spricht vnn̄d eyn rechte kan Im namen des vatters zc. Ac si diceret. Ego adiuro vos vermes p om̄ni potentē deū vt ille locus sit vobis tam detestabilis prout deo est vir ille qui falsam sententiā protulit et iustam nouit In nomine patris z fi. zc. Et hec verba similiter mutatis mutandis dicta pficiunt dūmodo equū aut mulam seu alia animalia lūbrici vel vermes in visceribus corrodunt prout fidedigni nobis patenter retulerūt z experienter pbauerūt. Nam probat Joh. in summa. li. j. titu. xj. q. xij. q in incantationibz serpentū vel quorūcūqz animalū si respectus habeatur solū ad verba sacra z ad virtutem diuinā nō est illicitum vt hic fieri potest. Et in hoc videt q sanctū z terribile est nomen dei in vniuersa terra. Nam olim quidā episcopus Lausannē. (prout hystoriarū suarum propalatio dicit) totū genus anguillaz de lacu grandi sibi vicino z ex omnibz aquis pfluētibus in eo. patenter perpetuo relegauit. vt vsqz nunc z p̄sentibz diebus nulla permanere poterit. Lacus autē in longitudine quasi dietam: z per latitudinē duas leucas cōprehendit: et Rodanus fluit ptransiens in eodem edicto permansit. Sic beatus heremita pruminni insulam sancti Marci prope Constantiā venenosis coinquinata vermibus: totaliter mūdauit suis p̄cibz. Sed nūc corroborendo p̄dicta ad exorcismū p̄fati redeam? ruralis z non mireris q excreabilis tanti prolatio criminis: videlicet falsi iudicis sit causa expulsiōis tal tam palam violenti recessus eliminatiōis. Nam in hoc videt q nō tantū cōtrariū contrario purgat. vt le. z no. in Cle. Lupientes. de penis. sed etiam malū malo naturaliter repellit. vt dum mēbrū igne lesūm mox igni reapplicat aut membrum frigore viciatū repentim aqua frigida refocillat. z quodlibet illoz cōtrario remedio periclitat. Et nunc redeam? ad p̄positū. Nam put narrat p̄dictus Joh. in sum. confess. et pbat li. j. ti. xj. q. cxxv. q nō solū actus sodomiticus sed de eodē prolatio os loquentis z aures audientū. z ipa quodāmodo polluit elementa. Et dicit impator in auten. vt nō lux. s̄ na. s̄. q. q de tali crimie generat pestilentie z tempestates. z sic ad p̄positū p̄ditiones dicem? inq iudices detestabiles. Nā tal iudex fuit Pylatus et Cayphas z Annas et scribe et pharisei et seniores populi z p̄ncipes sacerdotū z legi z iuris periti: q xpm innocentē nouerunt z per suas sentētiās z simpliciū seditiones christū et Stephanū z Jacobum maiore z alios innocentes morti tradiderūt. z barrabā latronē dimiserūt et tales z sibi similes iniqui iudices: dicūtur innocentū oppressores. pro quibz christus z Stephan? in mortis agonia nō orauerūt: quia tales sciuerunt quid fecerunt: sed p alijs simpliciū. imperitis. spiculatoribz: ac personis impotētibz qui nesciuerūt qd fecerūt: p̄ces ad dñm vt illis dimitteret efficaciter fuderunt. z illi indubitātē salui facti sunt. sed alijs suis in p̄ctis Tito z vespasiano coopantibz perierūt. vt le. z no. j. q. iij. s̄. Dis ita. in fi. Et igit ad p̄positū qz tales iudices deo sunt tā odibiles tanqz homibz p̄noti vermes. vñ nō tm̄ p̄ntis vite loca s̄ etiā celoz relegati pdunt habitatiōes. z cū Pylato mgro suo (nisi penituerint et lesi satisfecerint) cōpliciū quoqz eius recipiāt ppetuas acerbatis z doloris penarū portiones. de quibz nuper feci tractatū contra iniquos iudices intitulatū: z consequētē aliū qui intitulat de consolatiōe inique suppressoz ad instar innocentis Boetij. quē legimus p venerabilis phie p̄solationē refocillatū. Et nunc vltra ad p̄dictorum corroboratiōis argumētū pcedam? Nā hodie in sepultura Pylati q est in lacu qdā montis fracti dyoces Constantien. vt narrat Petrus in sua Lombardica de passione dñi patētē videm? dñ talis lacus tan

Alius tractat' exor.

gitur aut paucissime mouetur per homines ppter criminis falsi videlicet iudicis Pilati detestationē. indubitanter etiam celo serenissimo. consequentur statim horrendissime per nubium coagulationes: et formidulose prumpunt tempestates in terrigenarum et incolarum perditiones. Et ego Felix cum tribulationum sociis miserabiliter anxius: non frustra iudicis iniqui crimē scripturis suis psecutus. quia noui tanquam expertus: quot et qualis cordis et animi cruciatus patitur iniqua sententia latenter aut palam odio duro grauatus. Sunt autem hec duo crimina videlicet innocentis suppressio: et nature perversio. de illis quattuor execrabilibus pre ceteris ad celum clamantibus. et tertium est innocentis sanguinis effusio. Unde Beñ. iij. dixit dominus ad Layn. Vox sanguinis tui Abel clamat ad me de terra. Et quartum ad celum clamans: est mercedis deseruite retentio. Unde Jaco. v. Ecce merces operariorum qui messuerunt regiones vestras. qui fraudati sunt a vobis clamant: et clamor eorum in auribus sabaoth introiuit. Et glosa interli. ibidem dicit. Et si pauper omnia patienter ferentes non clamat: merces tamen retenta clamat. Unde vsus. Clamat in celum vox sanguis et sodomorum. Vox oppressorum: premia retenta laborum. Et si per talis clamorose vocis fremitum moueat natura. imo natura diuina. et etiam si vindictam retribuatur non mireris. et sic facit ad propositum. et utinam promissa perficeretur: et quod laboris sollicitudines operis artificem commendarent. ac que non perdescent. singula multa tamen collecta inuarent. Et concludendo dicimus (saluo iure loquentis sincerius) quod lector iste Augustinensis in studio Heidelbergensi in huius articulo prolationis renouatione indebite fuit grauatus. et minus iuste prout permittitur angariatus. et quod tales et sui similes adiurationes seu exorcismi aut imprecationis pronuntiatio licite et conuenienter admittitur. et per prelatos ecclesiarum non prohibeatur. et per hoc illius fides spes et caritas conseruatur. qui fidei nostre verbo et exemplo fuit exorcista disertissimus. et uiuit et regnat per infinita seculorum secula benedictus Amen.

Finis.

De credulitate demonibus adhibenda.

Dominus noster Iesus christus dñ

d in terra pdicaret: vsus est parabolis: exemplis: et rerū gestarū casibus: put iuxta Gregoriū eisdē tempibz fecerūt palestinī. et cōiter nunc grecoz ppl's. Dixit aut dñs int cetera de diuite epulone in inferno sepulto: et de sui feruoris dolore crudelissimo Lu. xvj. et nō recordor me legisse christum alibi dixisse tam signanter de talis cruciatus igne perpetuo. licet infiniti doctores et viri sanctissimi. similiter et iudei desup quoqz et gentiles vt fuit Virgilius. Job et Plato de quibus infra dicitur. descripserint huiusmodi tormentorū et tortorum qualitates. Sed (prout ait Grego. super Lucam in omelia nobis quotidiana) sic inquit Domin⁹ et saluator noster aliquādo verbis. aliquñ vero operibz nos admonet. Ipsa etenim facta eius pcepta sunt. qz dñ aliquid tacitus facit: qd agere debeam⁹ innotescit. Et in alio loco scribitur Christi actio: nostra est instructio. Et igit idē Greg. talē ritum tenuit dñ libz dyalogoz ad frēm Petz descripsit. Et nunc talē describam⁹ casum nouissimis diebz in veritate pactū. Quidā hō de plebeis et mechanic⁹ et pgenie paupcula pcreatus in sue iuuetutis tpe. ppiā sagacitate et ambitiōis increate natural' inclinatiōe. vehemēter ditatus dilatatus et impinguatus: et omni tpali felicitate sublimatus. et inter potentiores vniuersitatis sue fuit habitus: tentus et reputatus. et intantū qz pplus in ipm pspiciebat: ipm obsuabat. et tanqz maiorē inter eos pferre studebat. Hinc etiā plati: doctores et clerici plures ipsius adiutorio promoueri sperabant. similiter et ipsius odio persecuti: terribiliter timebant. Et dñ in honore esset nō intellexit. sed cōparatus est iumentis insipicētibz et sillis factus ē illis. quoniā iumentali more de anno dñi. M. ccccliiij. sine discretiōe vitam finiuit. quia nō sapuit: nec intellexit nec nouissima prouidit: quē nihilo min⁹ pomposa populoz curiositas. erequiorū concursu tumultuoso sepeliuit. Iuxta illud. Dum moritur diues: concurrūt vndiqz ciues. Dum pauper morit⁹ vix vnus adesse videtur. Hinc anno sequenti: quidam homo demoniacus: id est a demone possessus: et ab ipso miserabilr cruciatus. quadam hora quietatus dedit diuersa responsionis relationis quoqz verba petentibus. et inter alia requisitus vbi maneret anima illius iam pnominati defuncti. et demon in hec verba vl' in effectu similia. In inferno ait est propria sede locatus. de q respon- sione et alijs: homies circūstantes in ecclia ibidem fuerūt pterrīti. imo cōmunitas fuit pturbata ratiōe talis edicti. et hinc homo iste erat liberat⁹. Ex hoc igit tur themate tres oriuntur questiones.

Primo vtrum demoni in hoc casu sit credendum.

Secdo vtz sine demōis relatiōe: hic diues sit tanqz dānat⁹ p hoies iudicād⁹.

Tertio vtrum p tali defuncto sint orōnes et alia pietatis opa faciēda.

Ad primam questionem videtur ^{dicendum qz} huic demoni nullo mō sit credendū: quoniā mendax est et p mendaciū pmos parentes decepit. et frequenter legimus in vitispatz qz dyabolus ad ipsos veniebat et p mēdatiū mltos decipiebat aut decipe sagaciter attemptabat. inter qz etiā fuit magnus Anthonius. et sic similr veniebat ad christum. et p mendaces pmissiones ipm temptabat i finē qz ipm adorare debebat Matb. iij. Et igit in his q cūctis

De credulitate

mortalibus sunt incognita: quod minus et certius tenere debemus. ut le. et no. in. c. Iuuenis. de spon. et in. c. Estote. de re iudi. Et igitur his et alijs demonum relationibus non credamus: nisi fortiores probationis attestaciones videamus. Nam scriptum est. Nolite credere omni spiritui: sed probate utrum ex deo sint. i. Joh. iij. Et qui cito credit levis est corde. Eccl. xix. Ad hoc facit dictum sancti Tho. in. sum. ar. iij. introducens illud Deut. xviij. Non inueniat in te qui ariolos suscitaret nec phitones consulat. huius duplex causa est. Prima quod inuocatio demonum fit per pactum expressum cum demone. et hoc est omnino illicitum. Unde de talibus scribitur et intelligitur illud Esa. xlvij. Dixistis percussim? fedus cum morte: et cum inferno fecimus pactum et adhuc grauius esset si sacrificium vel reuerentia demoni inuocato exhiberetur. Secunda causa propter periculum sequens. demon enim qui intendit hominem decipere ex hominis suis responsis. etiam si aliquando vera dicat: intendit homines assuescere facere ad hoc quod ei credant. et sic intendit pervertere in aliquid quod sit salutis humane periculum: et ultra infert. Unde Athanasius exponens illud Luc. iij. ubi legitur quod Iesus increpauit illum videlicet demonem. dicens: obmutesce. Dicit quis igitur vera fateretur demonem. compersebat tamen Christus eius sermonem ne simul cum veritate etiam suam iniquitatem promulget ut nos etiam assuefaciat ne curemus de talibus. et si vera loqui videantur. nephas est enim ut cum assit nobis scriptura diuina: a dyabolo instruamur. Hec ille. Unde Crisostomus. sup. xxj. c. Math. Concessus est dyabolo interdum vera dicere ut mendacium palleat aliquo veritate.

Si prius videtur dicendum

quod hic sanctus Tho. loquitur de his qui inuocant demones ad consulendum ut fecerit phitonissa Saul. de Samuele. et hodie faciunt magi aut nigromantici seu alij ad inueniendum furtum vel thesaurum absconditum aut alias nobis ignotas querere volentes. et talibus actibus uti non debemus: nec ipsis credere licet. Sed pro illo quod inducit Athanasium. Audi quid dicat textus euangelicus. et sunt hec verba per ipsum partim allegata videlicet et in synagoga erat homo habens demonium immundum et exclamauit voce magna dicens. Sine. quid nobis et tibi Iesu nazarene. venisti perdere nos. Scio te quia sis sanctus dei. et increpauit illum Iesus dicens. Obmutesce et exi ab illo. et exiit ab illo: nihilque illi nocuit. Hic nota primum quod demon dixit veritatem quam Iesus sciuit ipsum dicturam antequam loqueretur. sed postquam locutus est ne ultra loqueretur ea que nobis sunt incognita. et Iesus nouit: dixit obmutesce. et hic est alius casus. Nam dyabolus hic et in alijs possessis compellitur ut exeat: et non quod aliquam diuinationis aut ariolationis seu superstitionis vel sortilegium seu sortis artem ostendat. sed si tunc aliqua dixerit non compulsus sed simpliciter interrogatus aut alius voluntate diuina commotus. ut hic dum loqueretur ad Iesum et veritatem dixit indeis ignotam. Hoc non est contra sanctum Tho. et quod dicit Ioh. non omni spiritui credas. ita debet intelligi quod aliquibus credendum est. Nam dicunt doctores sacre theologie: et praesertim ille qui glossauit Lathanonem. et in hoc puncto. Maledictus ne esto. ubi tangit maledicentes et male loquentes et falsam sententiam aut falsum testimonium proferentes. et infert notanter quod dyabolus adiuratus per deum vinum frequenter dicit veritatem. Quis ipse sit pater mendacium. Item dicit ibidem precepto. xij. quod dyabolus nunquam voluit metiri in propria forma ne conuictus est de perurio. Et dicit notanter in propria forma put est in inferno aut purgatorio: vel in aliquo ydolo: aut in aliquibus terre finibus: castris vel domibus aut nemoribus. Nam angelus Thobie iuniori conuictus dyabolum ad interiora deserti relegauit. Et sanctus Bernhardus in morte Iouis demonem ad permanen-

demonibus adhibēda.

dum ibidem perpetuo ligauit. qui ppter ea dicitur mons sc̃i Bernhardi. Est etiam in quibusdā domibz in q̃ forma videri nō pōt. put in Bononia est q̃dā dom⁹ largissima in vico ad sanctā Mariā maiore. quā demones taliter occupabant q̃ per mltā tpa homies i ea hitare nō poterāt. et insule⁹ demonū frēq̃nt audī. atq̃ nīl videret quoz demonū voces audiūtur et linguis hoīm loquunt. sed nō mentiunt. sed dū mēiri volūt. nō aliter faciunt q̃ dum tanq̃ viuētū aerea cor pora vel materialia patēter assumpserint: put in paradiso assumpsit sibi formā serpentis faciē virgineā habentis. et taliter p̃mos p̃ntes decepit. Nā si ī p̃pria forma q̃ torquet aīas in īferno supuenisset. Adā cū eua ad audiendū illū nō p̃mansisset. Vñ dicit Bern. q̃ facilius veller fornacē calētissime feruentē intra re q̃ dyabolū in sua p̃pria forma apparentē videre. et igit̃ vt dicit dyabol⁹ appuit christo in forma hūana. sic Margarethe in forma draconis. et Anthonio et mltis sanctis p̃ribz in forma viri vel mulieris. et his diebz talr apparet frēq̃nter in Datia et Florwegia. et ibidē Trolli dicunt. et ppter assuetudinē ab homibz nō timent. sed homies ipsoz obsequijs vtunt: qui etiā incubi seu succubi dicuntur et in humana specie filijs et filiabus hoīm cōmīscunt. qui p̃ m̃gm in hystoria de causa diluuij notabilr cum suis p̃prietatibz explicant. quoz vnus filiam regis Britannie monialē et virginē cognouit: que ex eo merlinū vatem famosissimū generauit. Spiritus autē tales demones nolunt nominari. de q̃bz plura scripsi in libro de nobilitate. attamē adiurati nō mentiunt nec dolū machinant. Vñ narratur de quodā sacerdote qui ppter vehementē fornicationis et suspicionis infamiā cū vxore potentioris ville ibidē exortā de sua parrochia p̃ q̃ddam nemus multū perterritus fugiebat. cui dyabol⁹ in forma religiosi sapiētis obuiabatur. et ait illi. Quo vadis lamētabili tristitia grauatur? qd̃ cognosco diuisis visio nibus. et ille rē gestā sinceriter narrauit. et religiosus ait. et si hoc maledictū mē bñ virile nō haberes: tu indubitātē in villa tua secure pmaneres. et ille vtq̃ dñe. et religiosus inq̃t. Vena vestimēta tua et tangā illud. put tetigit et illd̃ mēbrum penit⁹ illico disparuit. de quo sacerdos multū gauisus et ī villā reuersus et pulsatis cāpanis innocētie sue sinceritatē ostensur⁹. et pgregatis parrochianis cōtinuo spe plen⁹: stans in cancellis et p̃sidenter elenatis vestimentis mor membz suū abūdātius q̃ prius appuit. et sic ipm demon in hūana forma decēpit. Sed put p̃dicim⁹ q̃ in sua eēntia simplici nunq̃ fuerit mentitus. et taliter locutus est dum dño de brō Job dixerat. vt ibidē. c. i. et dū certis signis in idolo recōditus sanctū Bartholomeū designauit. et dum Virgilio p̃dicto penas infernales et infernoz dispositiones tanq̃ exptus p̃prie notificauit. et insup dū libros Salomonis de arte magica in montū cauernis samarie reconditos reuelauit. et expost consequēter dum Octauiano augusto declarauit. et talia tā clare significauit. q̃ sc̃tūs Aug⁹. in li. de ciui. dei. postq̃ totū mundū et oīa q̃ super terrā et in terra fuerant plustrauerat. de dispositiōe inferni et penis infernalibus et inferoz p̃tātibz tenebrarū se ad Virgiliū maronē remisit. quē ibidē venerabilem poetā nomiat. qui h̃mōi relationes a demonibz recepat. Vñ in gestis Romanoz de quodā idolo legit̃ qd̃ sub pedibz habebat thesaurū absconditū. quez quidaz mag⁹ furabat. et idolo si reuelaret furē q̃ sibi caput p̃fringeret cōminabatur. sed dū idolatre viderūt thesaurū fore sublatū quiescēt ab idolo id est de mone qui fuerat in idolo quis furtū fecerit. et ipse: si quis veritatē dixerit caput sibi rumpit. Sed notabilr dixit Greg. q̃ vnus spiritus est subtilior alio. et alius alio nequior. Vnde Luc. xj. scribit de vno spū qui abiit et reuersus addit

De credulitate

pit septem nequiores se. unde discipuli dñi certum genus demonioꝝ non poterant eicere: et dicit dominus. Hoc genus demonioꝝ non eicitur nisi in ieiunio et oratione. Math. xviij. et Mar. ix. Un tempibꝫ nris in Erfordeni ciuitate qdā mulier habuit demoniū quod loquebat theutonicū et latinū et bohemicū. et dū exorcista quereretur de nomine et conditione sua. Ego sum inquit ille spiritus qui nuper in Bohemia innumerabiles fidelium gentes contra Bohemos feruenter armatos. et prope ciuitatē Satz castrametatas violenter dissoluebam. qz principū dissensiones audiebam. et hoc p ignis vehementissimi tanqꝫ infernalꝫ crudeles immisiōes. Fuit autem ignis iste vt referunt qui fuerunt presentes tam impetuosis cum vento terribili pmutus qꝫ boues et oues et equos cōsumpsit cum p̄ciosis rebus alijs mobilibꝫ. put etiam legit in Job. c. ij. vbi dyabolus simul dño p̄mittēte perseuit. Fuit autē hec dissolutio diuini iudiciꝫ patentis dispositio. Nam dicti principes nō p̄posuerūt deum ante conspectū suum. sed inter se diuiserūt regni terminos terrarū ante triumphū. Sed his dimissis prosequamur nostri propositi conceptum. Et vt dicit Breg. in suis moralibꝫ: prout vnus angelus ministeriū alteriꝫ angeli sibi non appropriat. sic vnus demon aliterius demonis officiū sibi non usurpat. et dicit vltra qꝫ demones quantumcūqꝫ maligni nunqꝫ tamen inter se fiunt discordes. et hoc induci nuper in libro de libertate ecclesiastica. vbi videt qꝫ iurisperiti qui dicunt causarū et personarū in iure contendentiū aduocati. et pro defensione iuris cuiuslibet sunt ab ecclia deputati. in defensione causarū nunqꝫ sunt p̄cordes. et in hoc demōibꝫ peiores. Hanc igitur concordiaꝫ demonū et p̄prietates officioꝝ eorum. primus nouit in Europa Virgilius predictus de rure prope Mantuanā ciuitatez in Lombardia natus. et qui post multa finaliter effectus ē Octauiani predicti cancellarius de quo plenius scripsi in libro de nobilitate. c. penul. Dicitur autē proprie demonioꝝ et ipsoꝝ officioꝝ. cognitio vna species artis magice qꝫ nigromantia vocatur. quā postea Symon magus cū ceteris in contemptū fidei catholice nequiter operabatur et vsqꝫ ad presens periculosissime per aliquos frequentatur.

Sed his dimissis: tanqꝫ ad rem proprie nō facientibꝫ dicamꝫ (saluo iudicio peritioris huiꝫ questionis solutionē. et puto premissis sincere consideratis qꝫ in hoc casu et similibꝫ sine peccato de huius diuitis māsiōe in inferno sit credendum dyabolo tanqꝫ expto et p̄sertim de inferis. naz nouit p̄terita: similr et p̄sentia sicut angelus et nō vltra nisi p̄missiōe diuina. De futuris autē qm̄ annosus non plꝫ nisi qntū de exp̄ientia rerū et cursu tēpoꝝ. put antiquꝫ rusticus p̄noscabit Dicit autē Bern. in suis meditationibꝫ. Demonū est malas suggestiones immittere. nrm ē illis nō p̄sentire. quia q̄tiens resistimꝫ dyabolo: vincimus. Hec ille. Item dicit sanctꝫ Ihs. de sum. bo. li. iij. c. v. Demones cogitationes infundūt. mentē intrant. et corda inspirant. tribulationes et dolores dant. animū verant. cogitationes tamē hominū non sciunt rē. Itē ibidē. c. vi. Somnia imittunt. Item ibidē. li. ij. c. xxv. Cogitationes hoim puocant. Itē li. j. c. xxvj. Demones cruciant igne gehēnali. Item idē in li. de creatiōe mūdi. c. vij. Demones domi nō p̄mittente in h̄ aere puocant tempestates vt homibꝫ noceant. Hec ille.

Ad secundam questiōem sic proceditur.

Et ponamus casum: qꝫ hic diues de quo in themate nunqꝫ per demonē taliter fuerit publicatus aut p̄clamatꝫ: quid de suo statu posset iudicare homo discretus: et p̄sertim ille qui nouit radicē aut hūanitus sue conditionis apparatus.

demonibus adhibēda.

de quibus quidā plebeis tam vehemēter ditatis notabilr scripsi in libro de nobilitate in titulis suis et ibidem ostendit p experientiā cunctis quotidianaz q horum bona tanq̃ res male acquisite nō sunt nec hacten⁹ fuerunt duratura. et in tertiū heredē nō pfectura: put bona clericorū quātumcūq̃ larga ad laicorū manus puenientia. et hec et illa bona recenter inficiunt etia res iuste quesitas. imo intoxicāt talr q raro vel nunq̃ in eodē statu pmanent: aut ad felicem finē perueniāt. et hec sunt certa signa q̃ res male quesitas demonstrāt. Sed nūc ad propositū questionis vtz ille diues post mortē sit iudicand⁹. sicut sepe vinētes iudicam⁹ publicanos. vsurarios publicos. et iudices iniq̃s et c. put Egeas iudex impi⁹ per Andream apostolū fuit iudicatus. et videt q non. quia dixit dñs. Nolite iudicare vt nō iudicemini. Math. vii. et Aplūs. Nolite ante tēpus iudicare. j. Cor. iij. et itez. Tu quis es q iudicas alienū seruū. ad Ro. xij. Ad quod dicendū fm doc. q triplex est iudiciū. s. suspicionis. quādo videlicet ex re visa vel psonaliter audita. de primo statim oritur suspicio. et hec ē triplex. Prima violenta quādo apparent omia signa mali et nulla boni. Secda probabilis quādo sunt leuia signa mali: et fortia ac plura boni. Tertia temeraria. scz quādo multa signa boni et pauca mali. Primū iudiciū nō est pcrū. secundū est veniale. tertiū mortale. Scdm aut iudiciū est certitudinis: et est iudicare de mani festis. et hoc ē licitū et pferim p̃latis: adhibitis debitis circūstantijs. et ita si talis viderit: vl etiam alius. rem patenter maliciosam. vt adulteriū. homicidiū. symoniā. et iniqui iudicis sententiā. quis nō iudicaret iniquitatem: et talem in peccatis suis. qz nō satisfecit si mori. quis cū nō iudicaret dānatū: et talit vsurarius publicus nō satisfaciens levis post mortē iudicat damnatus: quoniā in signū dānationis ad terram sacratā. id est cimiteriū non admittit sepeliend⁹. Tertiū est iudiciū temeritatis. quādo videlicet quis firmā sententiā de incertis tanq̃ de certis habet. et est psumptuosum. et ita intelligit dictus apli dum dicit Tu quis es qui iudicas aliū et c. et igitur de illis tam vehemēter et velociter ditatis et non satisfaciendo levis. aut reatum recognoscendo: multis elemosynarum distributionib. et sic iumētalr indiscrete et subitance defunctis quid dicemus: nisi q nō dimittit peccatū nisi restituat ablatū. et tales qui ablata dum potuerunt nō restituerūt. et p consequē in peccatis mori voluerūt. quid sequit nisi q suam dānationis sententiā patenter p̃disposuerūt. Sic hodie iudicam⁹ sine periculo Herodē et Pilatū Heronē et Dyoclecianū et infinitoꝝ cateruam tyrannorū et pferim iniquorū iudiciū quos corporaliter cum aīab per demōes frequenter legimus in vici patrū arreptos. Et igit de tali taliter obstinato similr et defuncto in terrore christifidelū. put p̃dicam⁹ de alijs tyrannis: crebris singultibus et suspirijs largiter p̃dicandū foret in cancellis. et si nō in loco suo p̃t scandalū suorū cognatorū mitius vitandū. alā tamen p eccliam foret alijs locis pronuntiandū. et cū terribilibus infernoꝝ penis incutientiū stuporē crebrius p mulgandū. Et dum iustus vix saluabit. talis qualiter iudicat. et insuper foret de gaudijs iustorū. vt opposita iuxta se posita magis elucescerēt frequent p̃mulgandū et dicendū. Sicut amici dei nimīū felices phenniter cum dño gloriānt. sic econtrario eius inimici miserabili tristitia iugiter cruciānt. et sicut isti cū de coris lumine plustrānt. sic econtrario illi caligine tenebrarū obfuscānt. et sicut isti summa sunt agilitate p̃ gaudio prepoliti. sic illi supini p̃ tristitia sunt seruib. denigrati. et sicut isti firmissimo robore sue stationis sunt consolidati. sic sunt illi sine spe valitudinis mortlr debilitati. et sicut isti gloriofo libertatis pri

De credulitate

inlegio petiuntur. sic ille seuerissime seruitutis anxietate iugiter opprimuntur. et sicut isti voluptate immensa perpetim deliciant. sic illi famelice paupertatis egestate diem cruciatur. et sicut isti sanitate mentis et corporis perficiunt. sic illi dolore perpetuitatis pene gemebundi fulciunt. et sicut isti de felicis immortalitatis prerogativa letantur. sic illi de diurnitatis dispendio mortis eterne lamentantur et sic isti sunt redimiti splendoris fulgore celestis sapientie. sic illi sunt obscurati stupore gehennalis impatiencie. et quod isti ad congratulationis tripudium letantes nouerunt. sic illi hoc ad sui doloris augmentum retorserunt. et sicut istis dulcia iugiter organa sanctorum sonant. sic illis truces damnatorum singultus in aures merorem conculant. et sicut istis angeli similiter et archangeli hymnum ante thronum dei decantant. sic illis demonum latratus et terribilis aspectus maledictionum blasphemias proclamant. et sicut istis cinamomum et balsamum et odor suauissimus redolenter conflagrant. sic illos fetor turpissimus. ignis quoque sulphureus amaritudinis fumose sine fine molestat. et sic istos dulcis amicitia quo ad deum et proximum sinceriter perpetuo copulat. sic illos intestina bella viscerosius corrodescentes exentrant. et sicut isti dulcis concordie symphoniam cum omni creatura tentantes exentrant. et sicut isti dulcis concordie symphoniam cum omni creatura tentantes ab omni creatura glorificant. sic illi cum omni factura et propria conscientia discordiam susurrantes ab omni natura detestant. et sic isti summe potentie corona clementer sublimant. sic illi suffocate penurie iactura decaluant. et sicut isti sunt honoris reuerentia sanctorum collegio reuerenter connumerati. sic illi vilissimo dedecoris contubernio viliter sunt conculcati. et sicut isti laudabili securitatis stabilitate letanter perdurant. sic illi terribili tremore perpetuo trepidanter formidant. et sicut isti sunt ineffabili gaudiorum tripudio iubilantes. sic illi miserabili meroris dolore stant flentes stridore dentium euilantes. Odium enim habent dei: quia quantum in ipsis erat ei resisterunt: ne nunquam ciuitas eius ex ruinis lapidibus edificaretur. Odium autem angelorum: quia quantum potuerunt efficaciter effecerunt ne nunquam numerus eorum impleretur. Odium habent omnium sanctorum: quia quantum in ipsis erat impedierunt ut nunquam plenum gaudium haberent. Odium habent a nouo celo et a noua terra et ab omni creatura: quoniam tempus sue visitationis non cognouerunt. O filii hominum usquequo graui corde: ut quid diligitis vanitatem et queritis mendacium et non perpendentes suspirando quod mirabilis contrarietas quod dispar diuersitas. quod incomparabilis qualitas. et quod dissimilis mansionum habitalitas: quoniam istorum gaudia sunt inexcogitabilia et inestimabilia ac ineffabilia. illorum autem supplicia sunt incomparabilia. sunt indicibilia ac omni fine carentia. Nec et alia dicat predicantis industria: quoniam singulorum predictorum essentia. et quodlibet in suo statu sunt ultra quod dicere valeat humana sagacitas excellentiora siue sint bona siue mala. Et nunc ad propositum redeamus. Nam non dubitamus quod plures magne discretiois apparentia mortuos aut morituros quos iudicamus damnatos vel saluatos: prout legimus de illo qui ordinis Larchusien fuit causa principalis instructus. Nam in ciuitate parisiensi fuit doctor famosus et ab omnibus magne deuotionis et religionis vir fuit patenter reputatus et taliter mortuus sed dum in ecclesia fuerat cum exequiis solitis sepeliendus: clamauit de feretro: vocatus sum. secundo indicatus sum. tertio perpetuo damnatus sum. His voce terribili taliter auditis: doctores et alii multum perterriti dicebant Et quis saluus erit? et consequenter post modicum tempus lapsum ordinem instituerunt qui nunc dicitur Larchusien a Larchusa villa: in qua primum fuit talis ordo et ordinis locus inceptus sicut ordo Listerien a Listerio. et ordo Luniacen a Luniaco burgo denotatus

demonibus adhibēda.

minatur. Visum est quondā in ciuitate Bononiē. q̄ cum quodā potenti viro et abundanti morituro. Stabat quidā religiosus et sibi salubriter salutis animę vias ostendebat. et ille diues tanq̄ cordialiter perciperet oculis et manibus annuebat. et post mltā in sui filiꝝ p̄sentia religiosus dixit ad moriturū. Et tu dabis decē libras ad Carmelitas. Et ille. Placet bone p̄r. Item dabis decem libras ad p̄dicatores. Et ille. Placet bone pater. Itē et dabis decē libras ad fratres minores. et ille. placet bone pater. Et sic ille religiosus loq̄bat de singlis q̄si totius ciuitatis religiōibz. Audiens vero filius q̄ p̄r plus q̄ solito et contra nature sue consuetudinē fuerat benignificatus: ait Et quomō placet pater vt p̄sentem fratrē religiosum p̄iciam deorsum p̄ om̄es gradus scalarū. Et ait p̄r. Placet bone fili. Et mox vidit filiꝝ q̄ pater suus alienatus mente fuerat locut⁹ ad religiosum. Eladas inquit illico et recede. alioquin te p̄iciam violenter p̄ om̄es gradus totius domus. Sic ad propositū: hic homo de quo dicit in themate. nec in mortis infirmitate: nec in mortis certamine habuit contritiōis siue satisfactiōis. aut vere penitentie verbū: aut verborū stigmata. dic queso qualiter faciemus sibi saluatiōis indicia. Sic legim⁹ de quodā morituro cui porrigebat crucifixi imago: quā affectuose et desideranter amplex⁹ fuerat. et ori deuotis gestibus cōiungebat. qđ p̄plus altans p̄pter dissuetudinē sue deuotiōis mirādo p̄spiciebat. sꝫ p̄ dies p̄ualuit: et de p̄dictis gestibz req̄situs diligenter: ait Vultū feruenter sitiui et petere nequim: et credebam q̄ mihi porrigeretis flascōnem vino bono plenū et ducilluz quesui: et dolenter inuenire nō potui. Et sic ad p̄positū huius q̄stionis ad indicandū quoslibet vtamur ingēti scrutinio rōnis.

Ad terciam questionem vtrum pro tali

defuncto vl̄ simili sint orationis aut alia pietatis opera fideliter aut confidēter perficienda: Et videtur primo q̄ non. quia vt dicit Aug⁹ Si scirem patrē meum in inferno: nō orarē pro eo. quia in inferno nulla est redemptio. Nam si de quolibet verbo ocioso in die iudicii reddenda est ratio. illud vtiq̄ verbum foret ociosum qđ hic vel in alio seculo: nulli salutis eterne generaret profectum. Nam si quis pro Pylato vel Herone funderet preces: vtiq̄ peccaret: ac si pro hereticis et infidelibus dānatis ab ecclia oraret. sed ecclia damnat om̄s illos q̄ patenter in suis peccatis moriūtur. vt dicit reglā iuris. et sunt verba sancti Augustini. Desceat peccator. quia in vno reus: omniū est reus. et cōsequēter in pluribus est reus: q̄nto magis est reus. in quo tangūtur vsurarij. simoniaci. raptores. iniqui iudices et ceteri malefactores. Unde dicit glosa in eodē. c. q̄ in vno peccato mortali mortu⁹ est perpetuo dānatus. et durus est hic sermo. attamē verus. Domin⁹ em̄ noster Iesus chris⁹ taliter frēq̄nter ad phariseos et ypocritas est locutus: et sua sententia declarauit fore dānatos. dum dixit Moriemi in peccatis vestris. Johā. viij. Et remissius erit sodomitis etc. Lu. c. x. et iterū. Publicani et meretrices p̄cedent vos in regnū dei. Mathei. xxi. Et prout p̄dicim⁹ Christi actio ē nostra instructio. Dicam⁹ et nos eos taliter extinctos et p̄sertim in terrorem crudeliū hoim dissolute viuentiū fore dānatos. in finē vt emendēt quos perfecērūt impiissimos. sup hoc addant infernaliū cruciatuū penas interminabiles et amarissimas. Et exemplū legim⁹ de quodā mōacho qui habuit fratrem nobilem et potentē in seculo. Quo defuncto monachus multū religiosus ad dominū multas preces fundebat. missas celebrabat: et celebrari procurabat vnde sibi die quadā post matutinū frater su⁹ igne terribiliter conuolutus appa-

De credulitate

runt Lessa inquit tua mihi non prosunt beneficia sed ignis pronocant incendia. Si
mille legit de sancta Brigitta Regina Swetie: que de sui nepotis damnati vi
delicet regis Dacie penarum visione perterrita per triduum remansit in extasi.

In trium autem arguitur sic. Nam scriptum est. Nemo scit ut odio
vel amore dignus sit. Eccl. ix. et iterum. Humiliamini sub potenti manu dei. quia
aduersarius noster dyabolus tanquam leo rapiens et rugiens querit quem deuoret.
I. Petri. v. ubi doctores colligunt septem dyaboli conditioes: per quas simpliciū
hominū decipiunt opiniones. Primo quia dicit dyabolus: tangit eius supbiā et
alios superbos. qui demum ut ipse secum cadant in inferos. Secundo tangit eius
inuidiā: cum dicit: Aduersari. Tertio eius potentiā cum dicit: leo. Quarto eius
maliciā: cum dicit: rugiens. Quinto eius proteruiā: cum dicit: circum. Sexto
eius nequitia: cum dicit: querens. Septimo eius seuitiam cum dicit: deuoret.
Et his bene colligitur quod sit mille artifex. et si per talem multiplicis artis accumula
tionē vellet decipere simpliciis hominis credulitatē ut desperaret. Nonne de de
functi salute procuranda cessare faceret. et per consequens aliorum fidelium preces im
pediret? Et in hoc proprie hostis antiqui malicia apparet. et licet sit ita artifex
ut dicit Augustinus. internas tamen anime cogitationes videre non potest. quod cer
tum est. sed motu eas corporis et affectionum indicibus colligit experimento. secreta
autē cordis solus iste nouit. de quo dicit. Tu solus nosti corda filiorum hominum.
Hec ille. Et licet scriptum sit quod penitentia sera raro sit vera. Etiam scriptum est.
Quotienscumque peccator ingemuerit saluus erit. Ezechiel. xviij. Item omnis homo
quicumque inuocauerit nomen domini saluus erit. ad Ro. ix. Et quis scit si conuer
tatur et ignoscat deus et relinquat post se benedictionē. Ione. ii. et talis vnice
suspensionis eructatio. contra gehennalis pene perennit perpetua supportatio:
et ad crudelissimi cruciatu purgatorij destinatio. qui tamen super omnes mundi
penas est erectionis inculcatio. Et igitur pie videtur consulendum ut ab illi
dinitis defuncti consolationis remedio nemo desistat. sed opera misericordie si
deliter perficiat in finem et euentum si non sibi precise sed indubitanter alijs animabus
fidelibus subueniat. Nam dicit sanctus Hieronymus. et est textus in iure canonizatus quod
sacerdos suam missam per defuncto peractā vel pagendam taliter restringere poterit
ut vni soli non profit. sed et statuto auctoritate quod preciosissimi thesauri sancte
matris ecclesie nihilominus perderit omnibus fidelibus. in gratia defunctis. Et ponit ex
plum doctores ut si candela multum celebris ardens ponatur in conspectu et ad laudem
principis circumstantes eam gaudent de fulgore tanti luminis. licet princeps abinde reci
piat nomen honoris. Vnde largiter fiant animarum remedia ut profint cunctis. huius
enim pia et misericors quod videtur ratio. Nam dum rex vel princeps nobilis vel diues mo
ritur. multiplex diuinorum per defunctis officiorum elemosinarum et aliorum remediorum ex
curio solenniter perficitur. sed dum moritur vnice solus et pauper in hospitali vel tugurio.
mari seu nemoribus nullius remedij defunctorum beneficio videtur muniri. Nonne
miserabilis dicit vulgus. Videmus quod apud deum et apud homines pauper est despectus et
a remedijs defunctorum totaliter eiectus. Et si patenter videtur in ciuitate Bononiensi.
ubi est hospitale quoddam dictum ad mortem et in eo recipiunt omnes infirmi etiam ad
mortem: in quo est cellare subterraneum largum. et superius coopertorio stricto fir
miter obstructum et tanquam cimiterium consecratum. et dum pauper ibidem moritur
recenter per solum hominem vel duos precipitur. Ecce quod indifferenter rex et hic pauper
sepelitur. Et igitur reuertamur ad propositum et dicamus necessario. Misericors

demonibus adhibēda.

dia dñi plena est terra zc. et eius miscōie nō est nūerus. vt opa miscōie diuina miscōia distribuatur pariter cūctis in grā moriētibus diuitibus z paupibus. et h tenet etiā mgt sent. li. iij. circa fi. Puto tñ in veritate dicendū q̄ (ceteris paribz) z presentibus nris tempibz q̄ plures saluent diuites q̄ paupes. z plēs dānent paupes q̄ diuites. Et licet in vtriusq̄ q̄q̄ sit fidei quoq̄ caritatis z alterius virtutis modica spes: in diuitibus tñ maiores sunt opeꝝ miscōie fidelitatis. legalitatis. honoris z honestatis: similr z exercitatiois p̄uose māsuetudines. z econtra in paupibus oīm vicioꝝ māsioes. sicut cōiter videm⁹ fures z latrones inter ipsos ac alios malefactores z vitā turpiter finiētes. z vtinā p̄ p̄toris iusticiā hic in mundi vltimo supplicio plecterent: vt sic p̄ infinite misericordie dei benignitātē: finalr penitētes saluaretur in alio seclō. de q̄ plen⁹ scripsi. s. in li. de anno iubileo. Sed ad ppositū z ad sancti Augustini dictū q̄ ait. Si scire p̄ez meū. dicimus q̄ scire est rem p̄ expientia cōgscere: put xps vitā z finē illorūz nouit. de q̄bus dixit. In peccatis vris moriemī Jo. viij. et sc̄a Brigitta supradicta p̄ missione diuina vidit sui nepotis in inferno tormentū. z lazarus paup vidit diuitem in inferno sepultū. et Paul⁹ sursum gaudia celoz. sed p̄nunc nos mortales de tali scientia seu expientia nō loq̄mur. s̄ defunctorū remedia largit⁹ p̄scq̄mur q̄ fm doc. sniam: nullū bonūz irremuneratū: z nullū malūz remanet impunitū. Tenent etiā q̄ damnatoꝝ pena pōt aliq̄ndo minui vt quādo quis iniunctā penitentiā nō adimpleuit. de istis pōt iuuari sed nō p̄ illa pena p̄ q̄ dānatus est. sic etiā puto p̄ rez male ablataꝝ restitutionē: damnatum mitius pati.

Sumarie igitur ad thematis principal

materiā redeundo. q̄ dixim⁹ de diuite silr z potēte: q̄ p̄pterea nō omīs diues z potens tanq̄ dānat⁹ nro sit iudicio detestād⁹. ex eo q̄ xps dixit. Facili⁹ ē camelum p̄ foramē acus trāsire q̄ diuitē intrare in regnū dei. Lu. xviij. Nā hec p̄ba vt exponit venerabil⁹ Beda p̄sbyter salubrius sunt intelligēda. qm̄ mlti sancti diuites z potētes veteris testamēti z etiā noui legunt celestibz gaudijs fore fruētes. sed loq̄mur cū Paulo. Nihil ad nos de his q̄ foris sunt. i. Cor. v. et h̄r in. c. Gaudem⁹. d̄ diuoz. ac si diceret. Dimissis subtilitatibz parētia z nō latentia: et tñ p̄ntia inq̄ntū fieri pōt nob p̄nūc p̄scrutari licebit. z put p̄misim⁹ de diuitū p̄ditionibz impresentiarū degentibz patz q̄ tā viui q̄ defuncti fructuosiores de diuitibz q̄ de paupibus recipiūt dictum vtriusq̄ vite consolationis vsus. Vñ diuites olim z p̄fctim p̄ncipes z generosiores nobiles ecclias et mōasteria prebendas z paupēz hospitalia p̄ singulos q̄s dies p̄ viuoꝝ z defunctorū salute diuinoꝝ officia larga desup elemosynarū p̄petua donatiua p̄stituerunt. et solenniter dotibus et donatiōibz firmauerūt. quibz ad p̄sens paupes gaudent et gaudebunt. et sic similr paupes xpi vniuersalis ecclesie qui paupes spiritu diu cūnt: et ipsoꝝ est regnūz celoz. qui fundamēta in montibz sanctis construxerūt vt fuit sc̄us Franciscus Dominic⁹: et similr z Augustin⁹ z q̄ plēs alij paupes doctores p̄cepta dñi p̄dicantes z p̄scribentes: quoz nō est numer⁹: et q̄s inter diuites z pauperes omēs sit saluus: nouit ille qui creauit omnia solus. Sed adhuc vnum restat dicendum de mūdi potentioribus. Nam proprie tales cū sibi subiectis collocari videntur prout in ludo scacozum signacula siue lapides: mundi status designantes: ordinatim iuxta suarum dignitatum qualitates castrametati disponūtur. ita videlicet vt rex et regina locūz habent eximio rem: hinc senatores: consequēter milites z terrarum marchiones. hinc pe

De credu. demo. adhi.

adones qui plebeorum iuxta singulorum status designant: ut sint simul in vnu di-
ues et pauper. et dum hi iuxta ludi talis: immo cursum mundi suas castrozum
acies et belloz effigies nobiliter ritus et apparatus pfecerunt. regem et reginam
cum ceteris ludentibus ad vnum saccum piciunt. et fm qz fors meritoz dederit
forsitan rex et regina et seniores aut alij potentes cu pedonibus ad profundum
sacculi perueniunt: et pedentes sursum transire compellunt: prout ipsos despicien-
do in h seculo suppresserunt. Sacculus autē iste mors fore concernit que om-
nia concludere videt: et terribilis est et fm philosophū: est vltimū terribilium et
maximū inter terribilia sustinenda. et etiam terribilis est prolatiōis: quia a nul-
lo rite declinat. Et igit doctor meus olim Bononie in cathedra dixit. Dum ti-
tulū de testamentis que morte cōfirmant legere predisposuit. et more sub rubri-
cam cōtinuauit. et ait. Sicut mortē nemo declinare potest. sic hoc verbum mo-
rior nullus rite declinare valet. quis est qui dicat morior aut morimur p̄sentia
liter in veritate vel alia descendētia indicatiue: cum inter vitam et mortem non
sit mediū de tanto momento vt fiat tante prolationis continuatio. Dicit etia
aliqui qz vero modo dicim⁹ morior aut morimur: quia iam sumus vt mortui.
Sicut dicim⁹ fatuū cui inest fatuitas. et albus cui inest albedo. Sic ille dicitur
mortuus cui inest mors. et dicat p̄tinuo morior. Vñ Salomon. Nos nati con-
tinuo desinim⁹ esse. Sap. v. Et om̄s morimur et quasi aqua dilabimur sup ter-
ram. ij. Reg. xij. Vñ in Apocalip. c. xij. Scribe: beati mortui qui in domio
moriunt. sed quis est hic et laudabim⁹ eum? Unde quidam doctor theologie
famosus nuper in Heydelbergensi vniuersitate in die Parasceuen sermonem
fecit latissimū. in cuius p̄sentia quattuor principes et quinqz principisse cum
magno pplo fuerunt subsistentes. et inq̄t post mltā nobiliū et plebeorū actiōis
et conditiōis p̄dicamenta. Credo: imo firmiter teneo qz de principissis: sicut et
de ceteris bonis ac honestis mlieribz sit spes eterne salutis. sed qd de p̄ncipibz
nulla sit spes eterne salutis nisi moriat in cunabulis. Et hec omnia dicere pos-
semus de potentatibz infinitis siue sint spiritaliū aut tempaliū prelationum
progratiua muniti. et vt dicim⁹ de terrarū regibz p̄ncipibz. Ita dicam⁹ filis apd
inferos cōmixtiōis subuersionē vt puta de papa p̄sulibz et p̄latibz. et potētes po-
tenter similiter cruciant p̄ demeritis. de quibz dixit lamētādo Justinian⁹ impe-
rator in lege sua: quoniā potentioribz pares esse possumus. et dixit Azo in glo.
cōtra potentiores iura nulli faciūt honores. ac si diceret. nō iura nec leges sed
potentia regit omniū terrarū fines. et sic huius collationis materiā cōcluda-
mus ne legentibz tediū inferam⁹. qui similiter mee simplicitati parcant. et hui⁹
scripture cōpendiū corrigant. et hoc necessario cū ego Felix doctor inutilis scri-
pserim illud in loco solitario. libris debitis non armato: dei tamen omnipoten-
tis munimine p̄sentialiter et misericorditer fulcito. Qui viuit et regnat sine
termino.

Finis.

De arbor e torculari ducendo in die festo

Enerabilibus viris dñis Recto-

ctoribus: plebanis et viceplebanis ecclesiarum per urbem imperialem Thuriensem et alia per eius comitatum constitutis salutem et vere pacis tranquillitatem. Felix cantor ecclesie sanctorum. Felicis et Regule thuricensis, doctor inutilis, quicquid poterit laudis et honoris Antiquae concertationis fermentum inter vos ex una et cives incolas et colonos urbis predictae partialitatis ex altera, frequenter verbis altercatius diffusum, volentes unionis in caritate, de omnipotentis nostrorumque patrum, predictorum, suffragio feliciter inquam sinit teneritas intellectus concordare. Qui quidem casus altercationis in terminis videtur fore talis. Sunt in quadam plaga dyocesis nostre Constantiensis, et praesertim et signanter in comitatu predicto, nec recordor alibi me vidisse, tam mire magnitudinis machinamenta que dicuntur torcularia ad vinum de botris vitium et vuis extorquendum notabiliter compacta, prout ibidem videntur multipliciter constructa, et verisimiliter indies construenda, et praesertim inter cetera de pertinentibus ad huiusmodi machinamenta est unum unicuique de lignis quercorum bifurcatum, et grandissimo lapide ad unam partem ad instar statere gravatum, de maioribus quod inter arbores silvarum exquisitè reperiri potest, od huiusmodi operamentum oportune deputandum tante immense magnitudinis mole precellenter onerosum, quod omnes equi cum mulis et bobus illius districtus (saltem abiles) de nemoribus ad locum incolarum traducere non sufficerent, sed oportet necessario multorum hominum expediri suffragio, vix quadraginti aut quinquaginti seu sexcenti perveniunt viri, secundum rerum locorumque dispositiones et distantiam congruenter combinati, et tanquam boues iugo constricti hanc arborem trahendo per funes mirande dispositionis transponunt. Inter quos quidem homines sunt mixtum pusilli cum maioribus, pauperes cum divitibus, saltem ad laborem abiles, et quilibet suis expensis et sumptibus perficit, instanter rogatur per patronum principalem hoc magnitudinis opus. Fit autem pluries in anno hoc occupationis exercitium, et plus his praesertim diebus in comitatu predicto quam alijs temporibus. Et ratio: quoniam crudelitas gentis Switensium in proprio terre nostrae prime praeterito, videlicet de anno domini. M. cccc. clix, et sequentibus perpetrato, infinita de dictis torcularia in vineis villis et monasteriis constituta, cum viginti quatuor ecclesie et villis et praedijs suis igne dirisimo consummavit. Ad hoc autem opus perficiendum: consueverunt cives et incole predicti talem populorum tumultum in die festo et mane et ante solis ortum, et ante omnium missarum celebrationes, cum tubis, tubicinis, mimis et campanis provocare, et operam omnium ante meridiem seu prandiorum refectioes solitas consummare, et quod talia et talia fierent in diebus talibus, presbyteri predicantes precepta domini cum religiosi solebant acriter christifideles increpare, praesertim illi qui de aliarum terrarum regionibus alienigenae superueverant, ubi talis vel alius aut nullus erat vinearum ritus, et taliter apud nos manentes et predicantes, usum nostrum seuerius increpauerant.

Et hec materia questionis qua queritur, an

hoc magnus operum predictum licitum possit fieri in die festo, viz dominico vel similibus aut minoribus diebus deo dedicatis. Et resistentes operibus predictis videbant multis armari iurium ac veteris et novi testamenti auctoritatibus. Et sic. Nam verba

De arboze to:culari

tertius precepti dominici Eto. xx. sunt hec videlicet: **M**emento vt diem sabbati sanctifices. sex dieb; operaberis: et facies omnia opera tua. septima autem die sabbatū dñi dei tui est. nō facies omne opus tuū et filius et filia tua et seruus tuus et ancilla tua: iumentū tuum et aduena qui est intra portas tuas. Nunc autem considerem? q̄ in p̄dictis verbis ponunt tres clausule. quarū prima p̄cipit sanctificationē: cū dicit. **M**emento vt diem sabbati sanctifices. **S**ecūdo in sex diebus operationē: cū dicit. sex dieb;. **T**ertio interdicat in sabbato omne opationē. ibi. non facies etc. Hinc est qd scribit in nouo testō et in. c. iij. de ferijs: in hec verba: licet tam veteris q̄ noui testamenti pagina septimā diem ad humanam quietem specialiter deputauerit: et tam cum q̄ alios dies maiestati altissime deputatas: necnō natalicia sanctorū martyrum ecclia decreuerit obseruāda. et in his ab omni serui cessandū etc. **V**etus igitur testamētū ad litterā p̄cipiebat sabbatum custodiri. nouū vero spiritualr illud seruat primā diē pro septima. sicut enī carnalia sacramēta ad litterā seruare non possumus. ita nec sabbatum sed licetam licet seruare. vt dicit glo. ibidem. et alle. de conse. di. iij. Peruenit ad me. et put allegant iura nostra et doctores nostri: vetus testamētū quo ad hoc sic etiā allegare possemus noui testamenti veteres obseruatores: put fuerūt iudei et quos hodie tolerat ecclia nobiscū manētes. de testi. Iudei. qui ad nutū seruabant: et hodie pleriq; seruāt sabbatū suū put p̄mittit opus seruale nō exercentes. **C**hrīstus autē nō venit legem soluere sed adimplere. **M**atth. v. de pse. dis. iij. Si q̄s autē. De qua quidē lege scriptū est. Qui autē totā legem seruauerit et peccauit in vno: factus est oīm reus. **I**aco. ij. de re. iij. Desceat. cū cōcor. Est autem veritas q̄ in vno genere pcti plus peccat maior q̄ mīor: plus p̄latius q̄ p̄uatius: plus dignior q̄ simpler de populo vt ptz. xl. dis. **H**omo chrīstianus et ibidē in glo. cū mltis p̄cor. **U**nū pueniēter possumus dicere q̄ pl⁹ peccat p̄lat⁹ violando sabbatū q̄ laycus. q̄ plus hō xpianus q̄ gentil⁹ vel iude⁹: cū xpian⁹ sit dignior. et si iudeus seruāt stricte sabbatū suū nos seruare deberem⁹? **S**trictis sine sed vulgarē fama fmōis q̄ iude⁹ p̄tinuo stricti⁹ fuit sabbatū suū q̄ chrīstian⁹. vt pbat exp̄ientiaz ritus: nec erubescim⁹ si infidelīū gestoz q̄litates in exemplar deducim⁹: ad instar beati **B**rego. qui de **J**ob gentili loq̄ns inq̄t li. j. mora. c. vj. **H**omo gentil⁹: hō sine lege ad mediū deducit vt eoz q̄ sub lege sunt prauitas cōfundat. Et infra. qz ex vita gentiliū redarguit vita sub lege positorum atq; exactiōe seculariū p̄fundit vita religiosoz etc. Et **A**ug⁹. exp̄lis paganorū vsus est 5 **D**anicheos. vt. xxxij. dis. Si qd veri. et in dubijs est ad exemplā gentiliū recurrēdū. xij. q. ij. **Q**uesta. xxj. **S**ubmittit. Et nūc reuertamur ad p̄positum. et insup nō tm̄ ab ope fuili ē cessanduz. sed etiam iuxta litteram p̄cepti supradicti sabbatum. i. dominicā vl̄ aliā diem festiuaz sanctificare debemus. **I**lla em̄ in lege veteri. put et mō dieb; istis sanctificari dicunt q̄ diuīo cultui applicant. et igit le. et no. in. c. ij. de par. q̄ quilibet xpian⁹ d̄z audire missam singulis diebus dominicis et festiuis in sua parrochia. et talr missam audiēs aū benedictionē exire nō debet. de pse. dis. j. **M**issas. et c. se. et talr ad p̄ceptū dñi talib; et alijs opib; bonis debz homo sabbatum. i. diē festiuū sanctificare. **E**cce q̄ multipl⁹ peccāt hī q̄ talib; vl̄ alijs opib; intēdunt. et diē festiuū violādo cum h iura parrochialia negligēter despiciunt. **U**nde pbat **A**rchid. de concess. p̄ben. c. ij. libro. vj. in glo. sup. p̄. **D**amnabiliter. q̄ qui violat p̄cepta canonum peccat mortaliter. **S**unt em̄ hec p̄cepta dei et suoz in terris vicarioz: que omib; p̄ceptis anteferunt. et q. iij. Si his. et c. se. et qd p̄cipitur in iure nō est negli

Ducendo in die festo

gendum. xxiij. q. j. c. penult. et ult. et in spiritū sanctū blasphemant qui sacros canones violant. xxy. q. j. Violatores. et p cōsequēs periculosius blasphemāt qui canōes cum pceptis diuinis antiq̄s et nouis violare nō formidāt. Nam legitur Flūeri. xv. q. homo qui collegit ligna in sabbato: de mādato dñi lapidatus ē. Vñ ad obseruationē sabbati stricte suandū filij isrl' colligebant māna feria sexta dupliciter de mādato dñi vt septimo sabbatū suarēt. Exodi. xxy. et Accimias arguebat acriter calcantes torcularia et portātes onera in sabbato. Accimie. xv. Et mulieres sancte que pparauerāt aromata ad vngendū christū sabbato siluerunt. Luc. xxiij. Item obstetrices Pharaonis ppter pium mendaciū quod videbat factū contra pcepta dñi de falso testimonio nō ferendo. vt Ero. j. per magistz in hysto. ibidē vix excusant. cum iuxta iuris normā p nullo bono malū sit faciendū. vt de pe. dis. j. Nemo potest. xij. dis. Si romanor. cū ibi no. et est brocardicū. Vnde dicit Prosper equitanicus prosa. lxxij. male celebrat sabbatum qui ab opibus bonis vacat. ocium autē ab iniquitate debet esse perpetuū qd bona scientia non inquietū sed tranquillū facit. Et summarie cōcludam⁹ q mltē vtriusq̄ testamti rōnes iura et iuriū auctoritates possunt ad hāc partem introduci quas breuitatis benignitate decreuimus dimittere.

Sed pro parte ciuiū Videtur dicendū q multa de his q̄ dicta sunt quo ad nos ad litteras seruanda nō sunt. qz de varijs q̄ diuersa ac aduersa consilia se inuicē mltis patēter nō cōpatiunt. Constat q nō ex vi pcepti legis sed ex cōstitutōe ecclie et cōsuetudinē populi xpiani pnūc nō est ita arcta phibitio sabbati. id est diez nrorum festozū put erant apd hebreos: nec debet esse sic etiā de alijs ritibz. vt ptz in esu carniū quas porcinas comedim⁹. sed ipsi nequaqs. vt ptz. j. Macha. v. et hec et alia facimus ne iudicare videamur. vt de pfe. di. iij. puenit. Nam et iudei nimū sabbatum suabāt dū impulsī p gentes in bello mortui sunt et se nō defendebāt: vt pmi Macha. v. quoz sabbata deridebāt gentes. vt Treñ. j. Vñ puenienter in quibusdā opibz phibitis in lege antiq̄ facili⁹ dispensat in lege noua. vt no. ibidem. Magna autē sup̄est rō. Nam in lege veteri fuerunt in anno suandi pncipaliter quinq̄gintaduo dies sabbatoz et sup hoc pauci sed nūc diebz nris sunt primū quinquagintaduo dñici loco sabbatoz. et sup hoc p̄sertim i loco nro Thuriceñ sunt quinq̄gintasex dies feriandi: nisi eoz aliqui in dominicas pueniant transferendi. et similr pauloplus vel min⁹ in alijs locis vel dycesibz. et igit concilium Basiliense dū tenuerat eximiorē et legaliorē sui stat⁹ celsitudinis solennitatem cum suis adherentibus ibidem. fuit notabilr auisando pordinatum. vt fieret constitutio p ecclesiā generalis. et fortassis in p̄mo concilio videbis q omniū aplozum festa pmanerent. sed als martyriū: confessorz: et virginum festa: ad modicū numez se restringerēt. qz ppendebat conciliū p̄dictum q ecclia et ecclie filij qui laboribz se et suos nutriebāt. nimū valde p hmoi festozū celebrationē fuerunt ocio grauissimo gnati. et p̄pterea quidā ex eis illicitos cōtract⁹ (quoz pnūc infinit⁹ est numer⁹) subire aut exercere subtili sunt conati: et nō tm̄ per dies puatos sed etiā festiuos et etiā p singulas diez noctes ad lucrandum sunt effectualiter parati. Hec fortassis puidens Raymund⁹ cū alijs summis qui in suis libris de ferijs dicunt quomō in talibus diebz festiuis debem⁹ intendere rebz diuinis. puta hymnis et psalmis et canticis sp̄ialibz. vt de pfe. dis. iij. Jeiunia. Item p̄dicatōibz virtutibz et regularibz disciplinis mag⁹ q̄ alijs diebus. de vi. et ho. cle. Cum decorē. d̄ sta. mo. Cū ad mōalteriū. §. iij. de fer. Licz.

De arborē torculari

Abſit autē q̄ he conſtitutiōes lgent om̄es. et preſertim laicos cum ſint de bono conſilio ⁊ nō p̄cepto. Sed qualr ⁊ quomō tales abſtineāt ab opere ſeruili: pro ut etiā illud qđ in themate p̄miſim⁹ loq̄mur ad ſaturitatē quantocius. Dicunt iura qđ de ſimilib⁹ idē eſt iudiciū. vt le. ⁊ no. de p̄ſti. Translato. ⁊ merito qz non poſſum⁹ ſingulos ſinguloz negotioz caſus ⁊ ſingulares euētus deſcribere. qz dicit lex qđ plā ſunt negocia q̄ vocabula. ff. de p̄ſcrip. Verbis natura. vnde p̄ cedam⁹ ad caſus diuerſos huic ſimiles. Nam contra phibitionē legiſ antique pronūc habem⁹ facere opera q̄ p̄tinent ad p̄uidentiaſ neceſſarioz taz ſibi q̄ p̄i mis: ſicut fuando p̄ſonam vel res. ſicut iudei expoſt ſe defendendo in bello die ſabbati excuſabant. vt. ij. Dacha. vlt. Simile eſt de quociūqz damno rei exte rioris imminente vitando. vnde dñs Bath. xxij. Quis ex vob⁹ homo qui habue rit vnā ouem: ⁊ ſi ceciderit ſabbato in foucā: nōne tenebit ⁊ leuabit eam. Item dicit ſcūs Tho. in ſum. q. xl. ar. iij. q. obſeruatio feſtoz nō impediāt ea que or dinant⁹ ad hoīm ſalutē: etiā corpālē. Vñ domin⁹ arguit iudeos Jo. viij. Vibi indignamini. qz totū hoīem ſanū feci in ſabbato. vñ eſt qđ medici licite poſſunt medicare homies in die feſto. multo mag⁹ aut conſeruāda ē ſalus reipublice q̄ vnus homis. hoc aut ſit p̄ belluz p̄elia pugnaz ⁊ alias diſpoſitiōes mltaz: p̄ ut infra diceſ. ⁊ iō licituz ē bellare dieb⁹ feſtiuis ſi neceſſitas hoc expoſcat. Vñ Tullius de offi. li. j. Amore diligētie ſimilr ⁊ vtilitatis ad rēpublicā p̄tinentiaſ preſert affectiōib⁹ vniuerſis. Nam inq̄t recoḡſcim⁹ patrē diligere filiū vnicū quā dilectionē vincit amor cōiugū quē vltra vincit reipublice cōmertū. nā p̄ eundē amorē homo ponit vitam ⁊ corp⁹ in examē mortis amariffimū. Ac ſi di ceret. Experienter pugnam⁹ p̄ patria. ⁊ virilr ponim⁹ manus ad p̄eliū ⁊ digi tos ad bellum. ⁊ in caſtroz acies ferociſſimas in quib⁹ pater impune occidit fi lium. ⁊ econtra. vt le. ⁊ no. ff. de rel. ⁊ ſup. funez. l. minime. Ecce reipublice cō munē vtilitatē tam ſolenniter legum ⁊ rōnū auctoritate p̄ponendā. de quo ple niſſime ſcripſi in li. de nobilitate. c. xxx. Per extenſum. vñ dicit lex penul. C. de iure reipublice. li. xj. Rēpublicā vt pupillā extra ordinē iuuari moris eſt. ac ſi dicerem⁹. hoc opus de q̄ in themate res publica. ergo extra ordinē videlicet cō munis obſuantie feſtoz iuuari moris ē. ⁊ ibidē dic⁹ lex vlt. ad reipublice cōmē dationē in hec ſba. Si fm legē ciuitatis reſpublica cuius meminifti ruina col lapsis edificijs tuis diſtraxit arcem nihil contra huius legis tenorem rector p̄ uincie fieri patiet. Ac ſi diceret. tantā habet vim opus reipublice qđ de damno qua litercunqz infecto nemo tenet. Et nūc reuertamur ad p̄poſitū. Si q̄s vrgē te neceſſitate agros arat: aut fruct⁹ colligit in dieb⁹ dominiciſ vlt feſtiuis p̄pter periculū hoſtium qui alſ illis dieb⁹ tollerēt. hec ē deſenſio reipublice. et ſi licet et naturalis lex dicat ſi inimic⁹ meus maiori die feſto vellet tollere victū mihi vlt meis magnis laborib⁹ conqueſitū. pari vi repellere licet vel maiori die in eo dem ⁊ meli⁹ q̄ qđ poſtea fallacē fortunā accuſarē. Vñ p̄pter neceſſitatē famis ex cuſat quis a furto quādoqz a toto. qñqz a tanto. put maior aut minor eſt fames Item dicit Archid. ſup Ray. vbi. ſ. qđ in bello iuſto poſſum⁹ in dieb⁹ feſtiuis contra hoſtes nos munire. defendere. foſſare. valla. menia. ⁊ muros reparare. ſi hoc exigat vitandi periculi neceſſitas. Itē iacentib⁹ ſegetib⁹ in agnis aut fe nis in pratis ſi imminet tempeſtas aut pluuia q̄ corrumpat aut deteriorēt. et ſi multū proficit ſi talia ſint a ſole ſeparata. nō ſunt phibendi dñi illarum rerum ea re mouere ⁊ indemnitati ſue p̄cauere. Carnifices etiā ⁊ pincerne qui in die bus feſtis preparant ea que debent vendere in craſtino in mercato vel in ſta

ducendo indie festo

tionibus suis et ceteri qui preparant victualia in diebus festis: si die precedenti non possunt comode preparare aut preparata seruare sine periculo non peccant mortaliter. Nec per eundem. Item post multa excusat vectores mercium ad nundinas vel loca remota. hec similiter de vino transferendo. et si huiusmodi mercimonia que sunt utilitas reipublice sine grandi incommodo non possunt diebus festiuis vacare ab eundo vel quadrigando propter expensas bestiarum: equorum vel mulorum que per viam habent nutrire quod preciosum foret et contra salutem hominum vadant impune. Item post multa excusat vectores peregrinorum in vehiculis suis aut iumentis: et ferrarios equorum videlicet marscalcos. Item excusat viatores et cursores: siue hoc faciant pro pecunia siue non: cum hec fiant maxime pro republica conseruanda. Item excusat molitores et per consequens pistores et cocos qui et dum propter humani generis anxietatem faciunt opus suum. Item excusat illos qui propter pauperes videlicet leprosos. hospitalarios aut alias miserabiles personas tempe festiuo (tamen non maioribus) laborant. arant. vel faciunt alia opera pietatis put hec et alia copiose resumit Joh. in summa libro. 1. titulo. xij. de feriis. et nos per eundem excusamus illos a peccato mortali qui cause recreationis humane siue lasciuia choruzant in die festo: seruatis alijs circumstantijs: prout idem notat libro. iij. ti. xxxiij. c. cclxxx. et in omnibus predictis ut singula fiant cum modulo discretionis requirit arbitrium boni viri. id est indicis in iudicio fori chustiane professionis: et prefertim in illis punctis ubi certa doctrina dari non potest: etiam peritis videlicet inter dignum et indignum multum et modicum magnum vel paruum bonum aut malum. et ubi medium in confessoris discretionem secundum rerum temporum et personarum ac terrarum usus: ritus et consuetudinis qualitatem videtur spectandum de quo plene le. et no. in. c. Sedes. de rescriptis. Sed nunc redeamus ad propositum pensantes operis dispositionem et conditionem oneris monstruosi magnitudinem et laboriosi moliminis quantitatem: et ponderose grauedinis mouendi necnon deducendi difficultatem. Item operis tanti pro republica congruitatem. Nam dicit canon quod rarum est omne quod magnum est. ut. ij. q. viij. In sancta. imo monstruosus est ut videbatur in Bolia gygante. j. Reg. xviij. Nam vna torcularis arbor tante magnitudinis sufficit non tantum pro vna vinea sed pro multarum vinearum cultoribus et culturis. put molendinum publicum seu fornax communis aut pons per vniuersis ad multorum hominum vnius terre fabricarum usus. pensantes etiam in premissis quod impossibilitas et incommoditas mutant ius scriptum. ut patet de monacho qui mortuus mundo non potest eligere sepulturam aliam quam quod in suo monasterio debet sepeliri. sed si moritur extra monasterium et in loco remoto de suo monasterio: ita quod comode ad illud portari non potest: aut impossibile est ipsum duci ad monasterium suum: potest commodam eligere sepulturam. ut legitur et no. in. c. ult. de sepul. lib. vj. Sic etiam de laico qui debet sepeliri ubi recipit sacramenta ecclesiastica si non elegerit. sed si in remotis moritur: ius hominum propter incommoditatem aut impossibilitatem immutat. ut ibidem. c. Is qui. Sic etiam periculum imminens mutat ius commune. ut de pecuniis. Si duo. §. sane. li. vj. sic etiam necessitas est magistra rerum. ut in. l. Omnes. in fi. C. de exi. et cle. et propter necessitatem recedit a iure. de prebendis. Rursus. et dicit regula iuris quod non est licitum in lege: necessitas licitum facit. et hoc ideo quia necessitas legi non subiacet. de obseruan. ieiun. c. ij. in fi. de consue. Quanto. unde necessitatis tempe omnia sunt communia. ff. ad. l. rod. l. ij. §. Cum in eadez. et sic propter necessitatem famis Dauid comedit panes propositionis. xxv. q. j. §. his ita. et in necessitate pater potest vendere filium. C. de patri. qui si. distat. l. ij. sed

De arboze torculari

non uxorem. ut no. Car. in. c. Non est. de spon. q. i. unde parentes vendiderunt
puellam pro vino in sitis angustia ut biberent. Jobel. iij. in principio. His igitur
omnibus et singulis sinceriter intellectis: collectis et relectis perveniamus ad pro-
positum latissimi thematis. Et primo notandum quod hoc est opus ad rempublicam
et utilitatem communem propriissime proportionatum. et sine quo universitatis con-
fessionis et vinitorum et eorundem patronorum comoditas persistere non potest. et ad hoc
notabiliter humana sagacitas congruentiam et convenientiam oportunitas per lon-
gas reperit moras et consuetudinis odas taliter introductas. et tales introduxit
modos humanitatis subtilitas. Nam primum si talis et tantus populus posset re-
fectionis aut prandii collationem conveniret. utique citius et avidius sitiret et sine
potu persistere non posset. nam naturaliter cibum pauperum potum requirit
quem ieiunus (saltem sanus) vino fastidit. et videtur quod talis labor erit in locis frequen-
ter in aquosis et sine fontibus et rivulis. et si tantus tumultus et praesertim in me-
ridianis caloribus vino deberet saturari. veniret in assuetudinis abusus. quod si di-
ues haberet talem potum. pauper non haberet unde tribueret. nec esset arbiter qui
inter divitem et pauperem medium tangere posset. Unde convenienter si tantus po-
pulus mane diluculo non pransus conveniret: et ieiunus minus vel nunquam sitire
consuevit nisi rusticus ebrius fuerit qui propter ingurgitationis assuetudinem inter
diem et noctem non discernit. Item estivali tempore propter estum intentionem: donec do-
mine quis sustinebit? Item si die non feriato: quis talem multitudinis laborem
exerceret: damnum intolerabile tantus populus propter sui proprii laboris negligen-
tiam incurreret. ita quod tandem propter damnum illationem populus tantus raro vel nunquam
conveniret. Nam propter communem utilitatem consequendam et generale damnum
vitandum promissum est de iure scripto. ut dum hoc genus piscium qui allecia dicuntur
more naturali certis temporibus conveniret et terre se inclinarent: eorum captioni
ingruente necessitate intendere homines possunt: diebus etiam festis: praeterquam
in maioribus solennitatibus et c. ut in praedicto. c. Licet. de feriis. Sed convenienter que-
rere posses quare in illius terre videlicet comitatus Thuricensis districtibus sunt
maiores ad torquendum hominum vinum conatus: et cum horribilibus lignorum at-
borum et machinentorum ac instrumentorum compaginationibus? Respondetur et
apparet quod ars imitatur naturam in quantum potest. ut. ff. de adop. l. adoptio. et usus et ars
docuit quod sapit omnis homo. ut dicit Pamphilus. et quod natura negat: nemo
feliciter audeat. dicit Isopus. unde naturaliter in illis climatibus videtur talis ter-
re glebarum vinearum vinearum quoque situs quibus perpetuo sunt altissimi montes ibi-
dem vicini versus meridiem usque ad Lombardiam se protelantes: et in aciebus
aquilonem haurientes. et ad terram plage nostrae reuerberantes. et hi in verticibus
sunt semper conspersi niuib. alguib. gelu quoque et frigoribus: et nunquam per aliquam
anni particulam. etiam in estivis feruoribus: caumatibus aut ymbribus se talibus
niuib. caluantes. et ab illis tanquam a montibus Helboe perpetuo resplendent. et
econtra montes candore niuium de suis cacuminibus relucunt intantum quod vineta vi-
tes et vitium sarmenta quoque palmites cum racemis. vuis. botris. senecijs et aci-
nis duriores habent et austeriores ad modum labrutarum cernices. et in hoc nostra-
rum vinearum fructus omne genus vini in duricia videntur excedentes. Unde vi-
detur experienter quod hominum vina nostra raro vel nunquam penitus in suis vitibus ma-
turefunt. sed contra naturam aliorum vinorum in ymbra et vasis et cellaribus pro-
fundioribus ad annos triginta vel ultra munde conservata continuo decoquuntur
et demum cruditate repulsa dulcescunt. Et igitur his et alijs sincere perpen-
sis

ducendo indie festo

dicat quidam magister Ambrosius Lombardus. ptunc incola terre nostre me-
dicus peritissimus. et hoc dudū ante conciliū Basiliense qđ infra centū anno-
rū spaciū in loco nostro deficient omnes vinee: et quis expectabit euentū: et attas-
men quia fuit astrum? et fortassis multos futuros agnouit euentus. et qđ ppter
conditiones pđictas et alias sibi notas indicauit vineas nřas algore frequen-
ter deficere. et p experientiā modernaz patroni: coloni: fructuū et impensarum
pensato moderamine min⁹ solito vident. pficere. et in veritate plus solito dissi-
pant frigore incepit ante cōciliū predictum Anno dñi. M. ccccxxj. prima die
Martij. Et nūc redeam⁹ ad ppositū. et ppter causas pñūc notabilr describas.
curiositatis humāe sagacitas et longue cōsuetudinis tractabilitas: ac expien-
tie rerum magistralitas dederūt modū et formā vt tanta machinamentorū bu-
iusmodi fieret immēsitās. ac si diceremus vt potentes potenter patiantur qui
impotentes humiles et paupes in terris nequiter torquere nō verentur. vt le. et
no. viij. q. j. Illud. et Sap. vi. de quo nup specialē feci tractatum qui intitulat⁹
de consolatiōe inique suppressor Sed vt quasi p contraria probetur supradi-
cti vini temeritas videamus. Nam vinum rome et per regna Neapulie. cam-
panie. sicilie. et calabrie. pedibus tantū cōculcat. per lombardiam quasi vilib⁹
torcularib⁹ etiam portatilib⁹ et mobilib⁹ vinū extorquetur. et per diuersas ger-
manie partes minoribus multū laboribus et expensis exprimit. put hec et alia
per expertos vsu quoti-
diano conspiciūtur.

Nunc igit in materia que-
stionis principalis ex pmissis taliter concludam⁹. iudicio simplici (saluo semp
saniori) qđ vnuerſi et singuli pđictorū vrbis et comitat⁹ habitatores. ad hoc op⁹
vel simile put pmittit abiles: possint et debeant absq peccati mortalis periclo
nisi aliud intrinsecus lateat dictis diebus dñicis et festiuis: saluis tamē solēni-
tatibus maiorib⁹ quas nouerūt curati: et ante missarū solennia licite et libere in-
teresse. et opus hoc publicum pro republica et vtilitate cōmuni per antiquas cō-
suetudinē taliter introductā penitus impune dū talis imminet necessitas. pro-
ut pmittit expedire: non obstante cōtradictiōe quorūcunq. qui fortassis put p-
fertur aduene vlt pegrini nō nouerūt cōditiōes terrarū vel rez nostraz. antiq̄s
Et dixi notāter dum talis imminet necessitas. put pmittit videlicet in thēmate
Alioqñ si torcularis arbor modica vel magna fuerit. et in solo plano steterit et
de domo in domū vel alis p modicū terre spaciū trāfferenda puenerit. in his
arbitrium boni viri seu moderatio sacerdotis (de qua plene pñarrat) spectan-
da semp occurrerit. Nec igitur ad memoriā moderatiōis localis perpetuam et
in alterius reipublice modificationē per viri sollertis indagatiōē sinceri⁹ diri-
gendam vestre beneficentie legalitates. benigne recipiāt et nō pri⁹ qđ legant in-
crepare vel inculpare psumant. ac prius qđ scrutent nō redarguāt vel condem-
nent. xj. q. iij. Horum. et. xxix. dis. c. j. sed expost mutant et muniāt: minuāt et cor-
rigāt: et solū eterni iudicis tribunal pre oculis habeant. Qui⁹ honor et glia nos
ad supnoz ciuium vnīuersitatē feliciter perducant. Amen.

De matrimonio. Tractatus eiusdem.

2oriosus deus omnia quacunqz vo

lunt fecit: et erat valde bona. et inter opa suarum creaturarum non erat mi-
nimū beatissimi matrimonij sacrum die sexto presente trinitatis sume te-
stimonio in voluptatis paradiso constitutum. in fine et euentū ut inter vi-
rum et mulierē esset felix legitima quā coniunctio indiuiduā vite consuetudinē reti-
nens. ut dixit summus pontifex Alex. iij. de presumpt. Illud. Illā igit indiuiduā vite
consuetudinē designat dominus: cum primo virū creauit. et sequēter de costā viri sibi mu-
lierem fabricauit: et non de capite aut pedibus: sed de ventris medio. ut mediocris
et consodalis sibi foret conuersationis consuetudo. Ex his perpendam⁹ quā solēniter
imo aut omnes mundi solēnitates videt solennizatiū per pontificis summi solēnitatis
cuncta per mundū creatorē. Et igit dixit Hiero. sup illud Math. xix. Quos deus
coniungit: homo non separet. subaudi. violenter. sine lege. absqz rōne. Non enim homo
separat quos pena dānat. quos reat⁹ accusat. quos maleficium coartat. Nec ille.
Sed nunc sepe videm⁹ quod hos quos deus non coniungit: sed aliūde coniunctos infeli-
citer infelicitas combinauit: dyabol⁹ nūqz sepaui. hoc ē ut quos libido furiose de-
lectationis et non amor coniugal⁹ sancte serenitatis combinat. sathanas q̄ Paulū
colaphizauit violentē segregare obmittit. Vnde dicit Valer⁹ in eplā ad Rufinū
volentē contrahere matrimoniū. Sol hominū Salomon. thesaur⁹ diuitiarū.
sapientie dñi. singulare domiciliū. crasso tenebrarū fuscatur attrimento. lucē anime
sue semina facinore amisit. et postremo curuat⁹ videlicet Salomō corā Balaim
idolo ex trichinio dñi mutat⁹ ē in membrū dyaboli. Sūt igit sacramenta matrimo-
nij coniugia de puro et bono consensu partium coniungēda. Nam dixerūt parētes
filie sue Rebeccę quā Ysaac filius Abrahę per nunciū petiuit in uxorem. queram⁹
voluntatē puellę. et ipsa mox sine deliberationis dilatione: quia fuit nubilis: et
amore cōcitata: naturalibz instrumētis in virum quē non cognouerat neqz vide-
rat: sed tantū de sue iuuetutis et pulcritudinis statura per nunciū certificata
consensit. et inquit Adam. Ben. xxiij. et reliquit patrem et matrē transiuit in
terram alienā: et adhesit et obediuit illi iuxta mandatū dñi. put viderat a Sa-
ra. id est matre mariti sui videlicet uxore Abrahę quę dixit illum dñm suū. Ben.
xxi. Hoc igit matrimonij sacramentū multis est figuris diuinitus et humanis
tus tam multiplē glorificatum: ut videbatur in gloriosissima virgine Maria
cum Ioseph suo curatore. et Elyzabeth cū Zacharia et pluribz sanctis homibz
et cum timore dñi contractū et solennizatiū. sed in his diebz nris ad quos seculorū
peruenerūt fines. i. Cor. x. Prochdolor taz viliter deceptorie: necnō irreueren-
ter videt conglutinatiū quod non immerito proles in tertiā et quartā generationem
patitur maledictionis dispendiū. et insup taz leuiter inconsiderate et presumptuose
per iudices seculi: marie in foro spūali. et p̄tim in Constantiē. et circūuicinis
dyocesibz coniungunt homines voluntate. ritu. moribz. statu. conditiōe quā dispa-
res. Hoc admirādo suis oculis viderūt et murmurādo dixerūt viri peritissimi
tempe concilij Constantiē ibidē celebrati. de anno dñi. M. ccc. xvj. et sequētibz
copiosissime de omnibz ecclie catholice finibz cōgregati: quod nunqz viderint regio-
nem. regnū. terram. puinciā vel dyocesim in quibz tot per singula tempora moue-
rentur cause matrimoniales sicut in consistorio curie Constantiē. Dixerūt autē
Astronomi ibidē simul cōgregati quod sicut ytalica que in se Lombardiā. Tusca

de matrimonio

niam et Romandiolā sub regimie necnon dominio dominātis infusiōe Martis bellicosissimi planete videt coangariata. et Burgundia sub Saturno. sic regio et regnū Suenie in q̄ ptinet dyocesis Constantien. principalr latissime sit necessitata: sub lubrice luxurioseq̄ veneris dñatione vt dirigat simile simili ad opus naturalr increatū copiosissime. Et audi rem gestā in iam dicto scilio Constantien et tempe Sigismūdi Romanor̄ regī. ex post impator̄ ibidē existētis. Quidā roman⁹ notabilr cleric⁹ int̄ alias natiōes mltas ibidē p̄seuerās: vīdens tantā copiosam mlier pulcerrimaz mltitudinē ad op⁹ naturale p̄portio nātā: dixit mirādo ad q̄ndū canōicū ecclie Constantien sibi quōdā in Romana curia notū: in despectū derisionis Alemanor̄ odiose vitupinz. Ecce v̄re mulieres siue sint filie vel m̄res sunt oēs meretrices. Et ille canonic⁹ illico r̄ndit (qm̄ certus) et ecce vos viri Romani et ytalici cōiter estis macarelli siue busurones maledictissimi. et int̄ vos mlieres honeste p̄t crimia v̄ra in despectū v̄m q̄ncū q̄ p̄nt sunt infinite meretrices. Dicunt aut̄ macarelli siue busurones viri sodo mite q̄ naturā peccātes in ytalica lingua. qm̄ p̄t criminis enormitatē s̄ nephas horrendū in n̄ro latino nō h̄z p̄pūū vocabulū s̄z accōmodatū: s̄z sit antiq̄ssimū. de q̄ dixit Ioseph p̄ fr̄es suos relegat⁹ et v̄dit⁹ in egyptūz fore crimē peiūmūz. de q̄ dicit impator Justinian⁹ in auten. de p̄tō q̄ naturā duz de eo d̄r q̄ aer cor rumpat. Nāc igit̄ ipsi⁹ canōici r̄nsionē dū Roman⁹ audiuerat a vitupio mlierz alemanie cōfusus tacēdo cessabat. Et nūc reuertamur ad p̄positū. Flā dum de anno dñi. M. ccccxxvj. et seq̄ntibz fuerā in studio gl̄iose m̄ris q̄z studioz Bononien. diligēterq̄ p̄q̄rendo v̄nacū studētibz ab officiali curie p̄sistorij ep̄atus Bononien suū notabilr informati q̄ p̄ illū ānum nulla sup federe m̄rimoniū mora fuerit cā. s̄z int̄dū de ip̄edimētis p̄sanguinitatis et affinitatis ac sp̄ual p̄sanguinitatis fuerint altricatiōis. p̄tentiōis: et declaratiōis petitiōes. et tū v̄itas q̄ in dictis regiōibz et p̄f̄rim Roma et similr i Bononia et plerisq̄ ciuitatibz alijs puellaz. s̄ginū. et viduaz: aliarūq̄ mlierz ē tanta natural. artificial: curialisq̄ custodia et etiā cōsuetudis disciplina. vt viri v̄l iuūeculis eoz nō pateat nec liceat in honesta freq̄ntare cōsortia. s̄z int̄dū secretissima fiāt cōuētacula. S̄z put p̄diri m̄ de p̄tū p̄sensu: d̄ iure nafali: canōico q̄z et ciuili notabilr p̄q̄redo. et i dictis dyocesi b̄z nime put deceret p̄scrutato talē ponā thematis casuz put exēpla r̄pi formalr iformabāt filios hoim. et tal casus in curia Constantien. videt int̄ p̄tos multipl̄r freq̄ntat⁹. et i romana curia et extra et i scilis nup̄ Basiliē. et quōdā Constantien. fuit p̄ diuersas snias t̄miat⁹. Et ecce talē possibil̄ positiōis appat⁹.

Quidā clic⁹ i miorib⁹ ordib⁹ cōstitutus ecclie collegiate Thuricen Constantien dyoces canōicus in studio Uicenne. Patanen dyoces morā trahēs adamauit q̄ndā hōelte cōuersatiōis puellā sibi vicinā. et p⁹ decētes huic cōmertiō tractat⁹ cōuenēit i loco notabilr secreto. et dum cleric⁹ p̄ carnali copula feruēter stimulat⁹ laboraret. et ipsa naturalr inclinata p̄ verecūdia tū et hōelitate et metu parētū intricata p̄plexaq̄ rēnueret. tandē et post mltā breuitatis benignitate dimittēda ait. et si cōlensero et p̄ te p̄turba ta. corrupta: gūidataq̄. et qd̄ magis ē virginate et pentū dilectōe destituta fuero. tu mobilr et instabilr locū mutabis. ad tuā patriā remeab. et me paupculā desolatā derelinqs. S̄z ipse clic⁹ inq̄t. Promitto tibi p̄ fidē meā q̄ te nūq̄ derelinquā et si placuerit: meū in terrā meā liberalr deducā et fruct⁹ b̄nficij mei vna tecuz perpetuo fidelr distribuā. et his p̄missis puella consensit. et finalr gūidata. cū

Tractatus

clerico clam recessit. et sibi post multa apud ecclesiam Thuricensem cohabitauit. et consequenter post annos de vicinis mulieribus precepit. et post hoc solerti perquirendo confortata: intra se decreuit. et verba sibi per clericum dicta ruminauit. videlicet Te nunquam derelinquam etc. et quod ex talibus verbis carnali copula subsecuta: matrimonium indicaret legitimum. et in curia Constantiensis. ipsum clericum canonicum ad iudicium illius curie citari fecit. et casum thematis per libello proposuit. et ipsum clericum in virum sibi legitimum in forma solita adiudicari petiuit. Consequenter clericus libello respondens ait. licet talia videlicet nunquam te derelinquam. et alia lingua copatriota per extensum dixerim: et his permissionibus ipsam de terra et cognatione sua deduxerim. et tamen inter nos prout sicut in me pronunciatum non fuit alius voluntatis consensus nisi ut mihi adhereret et cohabitaret sicut muliere clerico cohabitare solent. nam per relationem meam fuit certificata quod per nullam aliam artem aut artis facultatem ipsam et me nutrire possem. nisi per prebitum per clericalem et canonicalem status continuationem. attento quod ipsi partes in diebus illis quibus conuenerat: neque expositi usque in presentem diem ambe matrimonia liter nunquam consenserint: nec de matrimonio habendo simul et semel una voluntate verbo nec facto concordauerint. Ad hec aduocatus mulieris respondit requisitus dicens Domine iudex per matrimonium partium videtur iudicandum. et tutius tanquam per reuoluntatem et honestiorem. saniori. et securiori. et prebitum ex eo quod talia verba. videlicet nunquam te derelinquam etc. proprie inter solutam et solutum carnali copula subsecuta semper in confistorio Constantiensis pro matrimonio puro vel saltem presumpto concernit fore iudicatum. licite autem putat stilus Romanæ curie et eius obseruantia pro iure potest allegari. Sic etiam stilus et obseruantia curie Constantiensis et alterius cuiuscunque curie pro iure potest teneri. et si dubium est per illa verba: nunquam (videlicet) te derelinquam: carnali copula subsecuta qualiter ipsam non velit derelinquere. ex hoc hec verba in meliorem partem sunt interpretanda. ut res potius valeat de qua agitur quam pereat. ut leg. et no. ff. de re iud. In re dubia: et in his que dubia sunt quod certi est tenere debemus. de spon. Iuuenis. multo melius et certius est promouere sacrum matrimonium quam concubinatim crimen turpissimum tolerare. et licet de matrimonio spirituali contrahendo putat esset confessio aut sacri ordinis susceptio. sit certa forma in iure descripta ut patet. de matrimonio aut carnali contrahendo quilibet patria aut regio seu terra habet sua verba consuetudinaria: et talis consuetudo per legem est tenenda et recipienda. ut leg. i. dis. Consuetudo. et in talis consuetudinis virtute sententia est fideliter promulganda: cum consuetudo sit optima legum interpretes. de consue. Dilectus. Diuturni enim mores. nisi legibus sint aduersi consensus ventium approbati. legem imitantur. xxj. dis. Diuturni. et. xj. dis. In rebus. imo si tanto tempore fuerat obseruata consuetudo ut non sit in memoria hominum quando cepit: vincit legem. ff. de acqui. plu. ar. l. j. imo binus actus vincit consuetudinem. ut. xxv. q. ij. Ita nos. sed hic actus videlicet pronuntiandi per matrimonium per hec verba Nunquam te derelinquam etc. est infinitus et in infinitum continuatur. quod etc. Aduocatus autem clerici diligenter requisitus ait. et licet in curia Constantiensis taliter putat iam dictum est videatur frequenter sententiatum et iuxta formam thematis nostri vel simul. sed si ad curiam Maguntinam ubi flos et ros est putor fuerit appellatum. frequenter videmus quod si fuerit facta debite diligentie frequentia in contrarium sententiatum. et iudicium nostri processus iudicialiter reuocatur. et a peritiouibus subsanatur. sic fortassis huius collationis apparuit a iurisperitis curie Constantiensis erit deliratum. Nam quod matrimonia sunt habenda de mutuo consensu. hoc est de sensu simul et seorsum habito: et non quod unus hodie placeat et alteri displiceat. ut leg. et no. in. c. Tua. de spon. Duorum. et licet hodie incipiat placere mulieri. quod prius non considerauit et viro semper

De matrimonio

displeuit. qz ipse aliud placitū videlicet sacerdotiū assumendū suo tpe in mēte habuit. Nec est rarū in dyocesi Cōstantien̄ z ceteris vicinis mulierū z clericorū cohabitatiōis cōcubinat⁹ p̄uberniū. z put p̄z in themate: ad p̄hendū m̄rimoniū: nec cū illa neqz cū alia nunq̄s habuit p̄positū. Et sincer⁹ p̄siderādo. tūc p̄z qz nec in Austria nec in Suevia illa p̄ba vicz Nunq̄s te derelinquā sunt ad matrimonii p̄trahendū appropriata. nec in cōsuetudinē deducta. s̄ q̄libet patria per cōpatriotā ligūā specialē z p̄p̄iū modū h̄z p̄hendi solēnitatē m̄rimoniū p̄latiōnē et modulatiōez. Nā in Bononia d̄z p̄p̄e iuxta iuris dispositionē in hunc modū. vt vir p̄mū dicat ad femellā In noīe dñi Ego. A. te. A. volo h̄re i v̄ro rem legitimā. et ipsa econtra. et ego te in virū legitimū. adhibitis ad h̄ p̄sonis idoneis z alijs solēnitatibz vt enitef viciū clandestine desponsatiōis. vt d̄ clan. despon. Cum inhibitiō. Et nūc p̄cedam⁹ ad rez exp̄ientiā. Nā si in terra n̄ra et in dyocesi Cōstantien̄ inter principes. nobiles. ciues. plebeios z rusticos in vere honestatē statu p̄stitutos. z inter eorū liberos m̄rimoniū cum solēnitare decenti publice z i facie eccl̄ie. s̄ est xp̄ifideliiū aut eccl̄ie fideliiū p̄ntia fuerit p̄hendū. parentes puelle non essent cōtenti. nec fidē p̄gruā m̄rimonio contrahendo vel p̄tracto adhiberēt. si vir t̄m diceret ad puellā. nunq̄s te derelinquā. z econtra puella ad virū. sed parentes aut cōsanguinei v̄l affines v̄l curatores z tutores seu mediatores dicerent. dicant p̄ba ad matrimonii cōtrahendū cōsuetā. et de terre consuetudis vsu frēq̄ntata. alioq̄n p̄sentire nolum⁹ z cōtractui fidem adhibere nō intēdim⁹. dicas igit̄ lingua nob̄ compatriota. Ego volo te h̄re i v̄ro rem zc. et puella (put decet) econtra. et sic sane sine dolo z fraude m̄rimoniū sacramētū videt̄ fore p̄tractū. z fidelē carnali copula cōsumādū. Nā p̄ illa vicz verba Te nunq̄s derelinquā. cōtrahit̄ societas aut cōfederatio int̄ dñz z famulū ac inter dñam z famulā. sociū z sociū. imo contrahit̄ p̄cubinat⁹ int̄ clericū et mulierē. vt p̄mittit̄ in themate. Itē inter nobilē et rusticā puellā solutam vbi al̄s videt̄ dispar cult⁹ p̄sonaz. Et reuoluēdo sc̄pturas legum et canonum glo⁹ sarum z doctorū. nō reperit̄ qz per talia verba vnq̄s matrimonii fuerit cōtractū. Sed nunc reuertamur ad curie Cōstantien̄ vsū z consuetudinē in casibus matrimonialibz frequenter occurrentē in hunc modū. Nam vir vt similibz d̄ligit sibi simile. et p̄sertim si pulcrum est obiectum z inardescit naturaliter ad talem personam. sicut quādoqz ex talis ardoris debiti p̄cupiscentia nascitur cōcubitus cū persona consecrata. aut sanguine. affinitate. z cognatiōe sp̄uali coniuncta ad quā si dicat vir fructu ventris grauidatā z mente p̄turbatā in mere consolatiōis beniuolētia. non te derelinquā. hoc est et ita intelligit̄ in vite necessarijs. et partus p̄creatione z educatione p̄tinenter oportunis: aut al̄s vir potens diues vel abundans. liber z solutus ad liberam solutam aut pauperculam ad cōquirendū eius concubitū. et interdū de parentūz puelle bona voluntate: non te derelinquā. et constat naturaliter. exp̄ienter z vsualiter qz vtriusqz persone nō est intētio nec cōuentio nec mox applicatio. vt siml̄ m̄rimoniū cōtrahant. et si post tps ipsa puella de m̄rimonio iudicialr̄ ageret consummato. q̄s sane mentis indicaret pro m̄rimonio? Imputeť igit̄ in hoc z alijs casibz et incerta z confusa ipsi puelle. dum potuit verba p̄dicta videt̄. nunq̄s te derelinquā. tanq̄z dubia in claram z consuetā formam deducere z non fecit. Item dū p̄otuit z debuit quare non in certam honestā z indubitātā conditionē dilatauit et exposuit ac declarauit. vt l̄. z no. de cōdi. ap. De illis. z. c. Sup̄ eo. z. c. Per tuas. et ad hoc sunt rotundi text⁹ q̄s p̄nunc nō carpit memoria. sufficit autem

Tractatus

apud antiquos allegare ius. obmisso loco iuris vt ppe no. in. c. *Ueltra*. de co-
 ha. cle. z mu. et spe. de aduo. circa fi. Et vt frequenter videmus si diceret puella nō
 sum cōtent⁹ de talib⁹ v⁹bis. s³ dicas patēter z indubitāter. volo te hēre zē. z si tūc
 vir talia diceret. z ad carnal⁹ copule cōplemētū pperaret. tūc puella videret q⁹
 effectual⁹ pficeret. hos tū dubios z incertos cōfessus examiatores et tabellioes
 et cōsequētes indices nō aduertūt. z p⁹tim in curia Cōstantien⁹ manētes z decipi
 unt viros et iuuenes. vt dicāt hec vba dixisse videl⁹ te nunq⁹ derelinquā: vl⁹ si
 dixerūt. tū aīo z intentiōe contrahēdi mīmonii nunq⁹ dixerūt. Scptū est em̄
 si dol⁹ dat cām cōtractui vt si te inducā ad pferendū vl⁹ cōfitendū quod al⁹s nō
 faceres: nō valet. ff. de dolo. l. elegāter. sed hec indices non aduertūt neq⁹ pon-
 derant. sed pro matrimonio indicant. z qñq⁹ sic corpus z animā dānant. *U*
 detur etiam quandoq⁹ q⁹ vir pro puella procat: z veneris solatia sollicitat. et
 naturalis prurit⁹ puellam stimulat. quib⁹ cōcurrentib⁹ z chouscantib⁹ ac con-
 uenientib⁹ tanq⁹ insensati concubitū pficiunt. z nulli⁹ honestatis publice vel oc-
 culte memoriā resumūt. Nam ad ppositū legi⁹ de *Pamphilo* de hui⁹ certamē-
 nis p⁹lio inter ipm et *Salatheam* dum dixit. nos mō paulisper quiescere cōue-
 nit ambos. dum facto cursu nī anhelat equ⁹. Et dixit ille venerabil⁹ *Boe. li. j.*
de conso. Quid de corpis voluptatibus loquar: videlicet incōtinētia lubrica.
 quaz quidē appetit⁹ plen⁹ anxietate. satietas v⁹ plena penitentia. Hec ille. Et
 sic extincto furoris pruritu restauratoq⁹ qñq⁹gesimo sensu puella volēs honorē
 et honestatis statū restaurare. z ppter parentū suoz metū mouet causam viro z
 dicit p iuramentū de hoc qd nunq⁹ fuit intentatū. Et nunc reuertamur ad ppo-
 situm. Nam exp⁹se dicunt iura q⁹ verba sunt fm mentē pferentis intelligenda
 non enī intentio verbis. sed verba intentioni debent deferuire. vt le. z no. de s.
 sig. In his. et verba nō accipienda semper sunt vt sonāt. xxiij. q. j. *Paratus*. z
 deus nō indicat verba sed intētiōē pferentis. xxiij. q. v. *Humane*. z igit⁹ verba
 sunt instituta vt eis quisq⁹ i alterius noticiā cogitatiōes suas pferat. xxiij. q. ij.
Is autem. et sepe cōtingit z tal⁹ vidi fieri q⁹ scolaris paup⁹ vel dīnes ad facer⁹
 dotij dignitatē pcedens aut bñficiat⁹ abundāter dicat ad mulierē philocapi⁹
 verba pnotata. vbi cōstat patēter q⁹ p⁹here nō intendebat. qz foret causa sue de-
 structionis. Sic etiam in plurib⁹ alijs solutis: diuitib⁹ aut potentib⁹ personis
 pnt ptractum ē. Vñ dicūt doc. in. c. *Tua* dudū. de spon. Duorum. p⁹ allegato
 q⁹ mīmonii p⁹bitur solo p⁹sensu qui solus si defuerit. etiaz ipso coitu celebrato
 frustrant⁹ omnia. Item ex quo vir cōsentit p verba de pñti in mulierē. maritali
 affectu. z tal⁹ econuerso in virū seu verb⁹ consuetis. scz Accipia te in meā vxorē.
 et econuerso illa rñdet. Et ego te accipio in meū virum. vel sic. Volo te hēre de
 cetero in vxorem. z illa econuerso vl⁹ qbuscunq⁹ alijs verbis vl⁹ signis vel nuti-
 bus exprimit statim matrimonii est contractum. Et hoc iō dicūt. quia surd⁹ et
 mutus possunt contrahere matrimonium. vt in dicto cap⁹lo *Tua* dudum. *U*
 runtamē et si loqui possunt cōtrahentes necessaria sunt verba quantū ad eccle-
 siā p⁹sensuz mutuū clarum z indubitātū expmētia. Et hec mēs docto⁹z put no-
 tanter in studio no⁹ **Ad consuetudinē aut** per partē aduer-
 saui Bononiēn⁹. sam multipl⁹ al⁹
 legatam. dicam⁹ q⁹ licet sit cōsuetudo iudiciū curie Cōstantien⁹. taliter pnun-
 ciandū: vt in thematis ppositione. attamen nō est cōsuetudo in morib⁹ vtentiū
 z volētū mīmonii p⁹here in sincera vitate. vt p pdicta vba. vicz nūq⁹ te dere-
 linquā: quismodo p⁹hāt. exq⁹ z put ex pdictis p⁹z q⁹ mīmonii nō d⁹z claudicare.

De matrimonio

Nec dici potest quod sit mos taliter matrimonium contrahendi: cum mos sit qualitas pueniens ex iteratis actibus. ut de pe. dist. ij. c. j. dicitur esse mos longa consuetudo. ut dist. j. Jus generale. sed hec verba videlicet Te non derelinquam nec usu nec moribus sunt introducta ad contrahendum talia sacramenta. De tanti autem sacramenti leui pensioe dicit Hugo de sacro Vinct. in quadam collatione. Mulier volens ollam de terra figulatam pro solo denario comparare: manibus pulsat et sonum resonando multiplicitate probat: et eius integritatem stimulat. ne tam vilis precii commoditate perdat. sed vir mulierem sibi perpetuo copulandam. et indissolubili alligandam sine proba recipit. et sepe se similiter et ipsam irrevocabili decipit. Hec ille. Et si fortassis pendentes filij huius seculi prudentiores in agglutinando sibi sarcinam perpetuam videlicet uxorem prius probare pretendunt antequam se tanto ligamine et pondere et vinculo concludant et sic sepe contingit quod in tali proba coniunguntur. et amoris languore naturaliter infatuantur. et tanquam furiosi similiter et amatores luctantur. Unde dixit Azo in sum. c. de adult. Dum furor ille venit: nemo securus erit. ac si diceret. In hoc nervorum violenti certaminis bello: nullus discretionis intellectus videtur rationis remedio. Quod et sanctus Paulus perimit: et matrimonium non contraxit et virgo permansit. unde sanctorum virorum conversatio de mulierum consortio: ne insaniret. et conscientia tabescerent. et sincerum animum non contaminarent. ad desertissima loca se diuenterunt. et etiam aliorum hominum loca penitus declinauerunt. Et ideo Aresto. huius certaminis invasionem asseruit fore furor. Nam sathana colaphizante generat sepe mortis stridore. Unde magister Raphael almanzor monarcha medicorum notat hunc furor amoris reus. id est amoris erectionem et sicut eris metallum habet sonitum et non intellectum. sic taliter invasus nihil agit quod sit ad prudentie virtutem directum. Homia etiam morbus contagiosus sicut est lepra scabies. morphea vel pestilentia. quia ab homine in hominem latenter repit. et quando nunquam mulierem videret perpetuo in morbo careret. Huius contagiosis infirmitas patebat in David cum Bersabee et filio suo Salomone: et infinitis sapientibus huius seculi circumstantibus in multis contemplatione. et facilius in diebus nostris in quibus sunt homines in omni discretionis fragiliores: et non est novum. Nam olim rex Bohemorum proavus Sigismundi imperatoris tali morbo contaminatus sibi matrimonialiter coniunxit filiam lotricis: sic nup Ludovicus dux bavarie filium sibi coniunxit filiam unius pauperis sed ibidem consensus utriusque: licet quod ad viros effematus patenter interuenit. Sed ad propositum redeamus. videtur quod in diebus nostris sic in antiquis super federe matrimonium ad iudicii persistunt volantes. ut plurimum sunt persone iuvenes. leues. adulescentes. et insipientes pariter. aut ab una parte ad minus non numerum abundantes. pedibus trochantes et habitu simplici vel rusticali precedenti. et raro vel nunquam comites vel barones aut nobiles seu ciues elegantes honestos vel prudentes. aut ab utraque parte multis diuitiis pollentes. seu curribus quadrigis et equis gradientibus incedentes in iudicii foro de federe matrimonium conveniant contententes. Nam civitas morum. honestas conversationum. veritas verborum. et fides promissionum plus est in potentibus et diuitibus quam in edia gravatis pauperibus. Unde post multa conclusi in li. de nobilitate capitulo antepenultimo illa que iam predictimus. et super his igitur dicitur: quod illud videlicet quod habet dictum a christo Math. v. Beati pauperes: quoniam ipsorum est regnum celorum. videatur falsissimum. Nam per singulos dies divites et potentes emunt: comparant a pauperibus per suas elemosynas regnum celorum: quod si foret una villa de omnibus domibus non remaneret ipsis una sola tegula. Et sic iterum ad propositum veniamus. Volunt iura quod dormientes si pretendebant ante dormitionem baptizari vel ad sacros ordines promoveri in pietate dormientes infra actum baptismatis vel ordinationis recipiunt ba-

Tractatus

ptissimi vel ordinis sacramentū. vt le. 7 no. de bap. 7 ei⁹ eff. Maiores. S3 nullo iure cauet nec aliquo casu repitur q^d dormientes aut furiosi seu amentes: ebrio si vel infantes facere possint aliquid actum siue cōtractū legitimū iuris auctoritate pfirmandū. nunc discernamus cui⁹ p^rditōis fore debent homines tam gloriosum solēne. 7 indubitātū sacri m^rimonij sacm p^rtrahere volentes qd baptis-
matis ordinis 7 sacramētoz oīm fuit initū 7 fundamētū. 7 igit^r qb⁹ p^rbis: quo animo. qua intētiōe p^rhere volentes pueniant. 7 vtrum sint furiosi vel amētes put p^rmittit hoc p iudices 7 examiatores. magna diligentie solertia foret plu-
strandū. Nam ad ppositū videt^r in expientia rez magistra q^d in regno hybernie plus ceteris nationib⁹ sunt homines de illegitimo thoro pcreati. 7 h⁹ p^rz p sin-
gulos dies in Romana curia sup defectū natalium dispēlatiōes. vt ad sacros ordines pnt p^rmoneri reportantes. et requisiti sup illegitimi thori consuetudis et vsus continuatiōe. respondent in effectu. 7 quis homo liber nat⁹ vult volun-
tarie se obligare. et tanto pondere se gravare: vt sarcinā matrimonij: doloris et cure seu furoris aut p^rplexionis p^rtinue plenā assumat intricatam. Sed tamen
hui⁹ maledicte cōsuetudinis vsus sedes apostolica nō approbat. sed indispen-
sationis littera patenter cōdemnat. Fateor tamē et p^rz q^d sepe ad cōtrahendū homines matrimonij vinculum inducunt aut cōpellunt seu seducunt si man-
sissent soluti min⁹ infernal⁹ aut purgatorij supplicioz penas paterent: cum sum-
plex fornicatio s^m iura n^ra inter mortalia minimū sit delictū. Vidim⁹ insuper in dieb⁹ nostris q^d viri p verba put p^rmittit videlicet Nunq⁹ te derelinquā dece-
pti ad m^rimonij vinculū p sententiā cōp^rsuli scuerūt se non cōsensisse. 7 de ter-
ra recesserūt. 7 ampl⁹ illas mulieres nō viderūt. ac si dicerēt. Intentio iudicat omnes. vt illi qui in sua p^rsciētia ad solutionē indebitā p iudicis auctem p^rdēnāt
et vt censura nō cōprehēdant iudiciū fugiunt. Hoc etiam sepe contingit p ini-
qui iudicis odium durū versus vnā p^rtem puocatū. 7 igit^r in aie sue maledictōez peruerit iudiciū. et tal⁹ taliter iniq⁹ cōdēnatus. ad tribunal omnipotentis puo-
cat. huic tamē consilio nullus adherere psumat. Item videm⁹ q^d m^rieres aliq⁹ bona p^rscia mote: cernētes in eramie viros fore mēdaces. 7 vero legitimo matri-
monio cōtradicientes. q^d ipse tū fidē suare volentes in vita viri in aliuz viz nō fuerūt p^rsentiētes. Vidim⁹ insup in curia Cōstantien⁹ rarissime viros ipas mu-
lieres iudicialiter in cōfistoriū sup m^rimonio petētes. s3 cōiter ipsas mulieres seu femellas viros impetentes. 7 quādoq⁹ duas vl⁹ tres mulieres vnū virum si mul et semel in virū legitimū sibi 7 q⁹libet insolidū postulātes. 7 in h⁹ videm⁹ di-
scipline discretionē terre n^re m^rierz a femineo sexu tot⁹ ytalie put p^rmittit mltū discrepantē. hec etiā terre nostre muliez dissolutio. tū frequē rusticos 7 plebes
os infamat. et put p^rmittit in furore conculcat q^d sensibus priuant: discurrūt sicut canes rabidi. et se putant se fore maleficiatos 7 arte stregarum intorica-
tos. sed in veritate non aliud nisi prout predixim⁹ ille morbus contagiosus: vi-
delicet Almozeire⁹ quo per prudentē concernit p^raminat⁹ Item put scripsi in libro de nobilitate p^rdicto. in. c. de pncipib⁹ post Joh. an. qui vidit religiosos presertim ordinis mendicantiū in episcopos titulos frequēter p^rmotos. Ecce inquit subtil⁹ mod⁹ apostatizādi. nam cū episcopat⁹ sui titulo cogunt facere sue quoq⁹ p^rseidiōis: 7 simil⁹ de ordine suo mētionē: 7 nihilomin⁹ p^rsequēter ad ob-
seruantia tenent: s3 terribile crimē apostasie cū religiōis obfuitiōe patētis ab-
iectione cū impalliata symonia cōtinue cōmittunt. sic ad ppositū videmus in curia Cōstantien⁹. et forte circūuicinis vnū spolij seu rapine multum sub-

De matrimonio

tile delictū in causis matrimonialibz p̄sertim ⁊ aliquādo in alijs casibz sine dei timore miserabilr frequat̄. nihilomin⁹ tñ ad tribunal extremi iudicis in die ire ⁊ calamitat̄ ⁊ miserie horribilr pducendū. Nam añ p̄ciliū Cōstantien p̄dictū in cā m̄rimoniali p vnā ptem vel psonā. si se absentabat causa p̄dente fuit facta pcurator̄ p̄stitutio. p q̄ cōstitutōe soluebat pars. iij. denarios Cōstant̄ et breuibz verbis ad sex vel septē lineas se p̄tendebat in actū ⁊ vez. effectū suffi- ciente ad omnē oportunitatē cōtinebat. Hunc aut̄ et longe p̄ cōciliū viden- tes notarj n̄re curie Cōstantien. Romane curie stilū in h̄ vtiqz lucrosū. licet animabz piculosū ⁊ ad instar illoz p̄mū faciūt totā p̄ofaz cōstitutōis ad latitu- dinē veri instrumētū. ⁊ expost ponūt tenorē totū instrumētū: qd nūqz visus ē i car- ta aut p̄gameno seu forma istrumētū ⁊ rerū natura. ⁊ h̄ cū infinit̄ clausul̄ in p̄n- cipali cōstitutōe nūqz excogitatis. imo nūc ⁊ in futurū nūqz oportunis. et has ⁊ alias sc̄pturas p̄tendūt in plibz cartarū folijs: vt simpliciane p̄tes inocen- tes ⁊ nō intelligētes sine dolo ⁊ fraude cōparentes ⁊ cōtendētes cū rapina p̄di- cta maioribz grauent̄ expensis. ⁊ q̄s dubitat qñ in h̄ spolia multa ⁊ p̄cā cōmit- tant infinita: un miserabiliū p̄sonarū dāna: ⁊ al̄s de p̄bis ociosis ⁊ inutilibz faci- unt libros ⁊ registra copiosa ⁊ captiosa. Et si iuxta veritatē euangelicaz q̄ non peribit. etiā si celū ⁊ terra pereant. que dicit̄ Math. xij. de q̄libet p̄bo ocioso red- denda est ratio. Q̄s terribilē rōnis calculum reddēt nō tñ tabelliones s̄ etiā iudices facientibz p̄sentientes. et insup de talibz spolijs. rapinis et exactionibz portione recipientes. ⁊ insup qd crudeli⁹ ē put̄ dicit vicarius dñi n̄ri Jesu xpi et reglā iur̄. li. vi. nō dimittit̄ pctm̄ nisi restituat̄ ablatū. et hec regula nulli⁹ ex- cūsationis exceptionē tolerat nisi in eo qui nō habet unde soluat. Et hī omnes scribe similr ⁊ reliqui in conscientia sibi non formāt vt alicui restituāt. sed stāt vt in suis peccatis morituri deficiant. De iudicibz aut̄ male iudicantibz qui et falsarij dicunt̄ nuper terribilē specialr feci collatiōis tractatū qui incipit By- rum celi circuiui ad honorē s̄ potius ad horrorem magistri Mathei nythart odiū durum p̄positū Thuriceñ. Sed vltra p̄cedamus ad materie p̄ncipalis explanationē. Nam p̄sone talr cōtendentes tanqz simplices rusticani obtenta sententia pro vel contra. putant se penit⁹ fore purgatos. aut interdū appellant et magnis laboribz ⁊ expensis grauiamā recipiūt. ⁊ insup restat vt pcuratoribz pro modico labore multipl̄ fatiffaciāt. hinc sperātes se liberatos remittunt̄ vl- tra ad pelliparios. hoc ē pellium albarū cerdones: qui dicunt̄ w̄yslederer. hoc est ad sententiarij scriptores qui p̄ albas pelles: hoc est pergamenu: faciunt no- uas corrosiones. qua corrosione perpella: putantes se penitus immunes cum illa pelle: vltēius dirigunt̄ ad spiculatorē. hoc est omnū priorum exactionis corrosionis. tonsionis. spoliatiōis. p̄turbatiōis et flagellationis vltimū execu- torem quem vocam⁹ sigillatorē: sed potius sugillatorē qui per nobilissime cere- titillationē seu conglutinationē facit durissimā punctionis collisionē. ⁊ molli- ti sunt sermōes eius sup oleum: ⁊ ipsi sunt iacula. vt legitur per Plinium p̄m de vermiculo quē nominamus terebronē. de cuius natura tales ponūtur p̄sus. Vermiculus ligni terebro vel terebellus. Qui terebat ligna durissima carne tenella. Dum tangit nil durius est hoc verme pusillo. Sed si tangatur nil vi- q̄s mollius. Sic sigillator mollissima cera: dulci verbo: ceterum stimula- toribus stimulat durius ⁊ sugillat. et hoc rarum foret in Romana curia. Nā bul- latores qui pape sunt sigillatores. etiaz quorūcunqz alioz p̄latorū ibidem si- gilli peniores nūqz videm⁹ scriptoz taxas excedentes. Sed terribilius est in

Tractatus

nostra curia Constantienſi ubi bullatores in duplo vel triplo seu ultra ſcriptores precellit in taxa. Unde in concilio Baſilienſi. circa finē inter quatuor deputatōes fuit concluſum. licet propter reſeſſus et diſſolutiōis ad pceptū Romanorū regiſ in portunitatē nō fuerit decretatū et publicatū in tali vel in effectu ſimili forma q̄ per omnes ecclie catholice p̄latos archiepiſcopos et. vsq; ad infimos. de ſigillo nulla fieret penſionis aut exactionis ſolutio: ſed gratis daretur ſicut ſacroꝝ ordinū et alioꝝ ſacroꝝ collatio. et ſub excoicationis pena put de cetero puniri debebat prauitas ſimoniaca. et dixit vn⁹ de p̄ſidentibz. habebat q̄ ep̄s minus de familia vno famulo et equo vt emat cerā p̄ ſigillo. qm̄ eſt magna rapina de taz modico labore et exili cera. taz inſolita exhaurire p̄cia. Et nūc ad p̄poſitū redeamus. vnde q̄dā ruſtic⁹ veniens ab alpibz in cauſa m̄ſimoniali compulſus et exactionibz p̄miſſis ſibi nō cōſuetis acriter flagellatus. et ad ſuates reuerſus recitans rem geſtā. et finaliter inq̄t. et dum p̄ omia credeba ſore planus et ſui paties ſed ultra ad pelliparios. p̄ q̄s designauit albar. cartaz et pellium ſcriptores q̄s alia lingua cōpatriota. Vnde do ich vnder die wyſſlederrer kam. videlicet ſcriptores et ſepturaz ſigillatores: ſui totus excoiciatus. put ſcūs Bartholemeus. et non mireris ſi verba vulgaria ſcribam⁹. nam et ſumm⁹ pontifex talit̄ p̄cedit in ſuis decre. vt ptz de ri. et ho. cle. li. vj. et in Ele. vlt. de heret. et pluribz alijs. Et ad p̄poſitū redeundo. Quia in circuitu oculos tuos et vide. om̄s iſti p̄gregati ſunt et nō nouim⁹ q̄ pueniūt. Nam de omniū p̄dictoꝝ expoliatoꝝ bonis taliter put premittit acquiritis vix gaudet tertius heres. vide ubi ſunt liberi vlt filioꝝ filij in tertā generationē de omniū ab antiq̄ ſcribis et phariſeis. pcuratoribz et ſcabinis. aduocatis et Ieſuſcis: cū omibz curie Conſtantienſi plebeis qui floreat in ſuoz pgenitoꝝ diuitijs. et ſi viuūt propter vulgare cōmertū dubitam⁹ an ſint de vera linea deſcēdentes vlt collaterales: et ſic fructū eoꝝ de terra perdes. et p̄ſeq̄nter om̄s in vnū paup et diues tranſibūt vel trāſierunt in pfundū vt lapides. et quis nouit vtrū eis detur requies aut infernalis cruciatus ignis et caligo. et nihilominus in p̄dicta curia Conſtantienſi quaſi p̄nunc ſunt in duplo p̄ſone plēs q̄ ante cōcilij Conſtantienſi p̄dictū fuerint curiales de lucro taliter et qualiter in diſcreto et labore modico de paupꝝ peculio in ſudore vult⁹ ſui p̄gregato. ſe tam delicate p̄tinuo nutriētes. Sed de omibz p̄dictis terroribz ſingulariter an numeratis nemo corde cōpungit: vt a dictis ſollicitudinibz refreneſ. ſz vt dicit Plinius p̄dictus ubi feraz vel piſciū frequēti⁹ agitat⁹ captura. ibidem celebrius ipſoꝝ p̄currit p̄gregatio copioſa. ſic dyabol⁹ illic frequēti⁹ ſua p̄tendit rhetia. qz conſuevit q̄ illic in mltaz animarū pficit illaqueatura. Et cōiter oēs in iudicijs forenſibz ſiue temporalibz oratores aduocati ſeu plocutores iuſticiā p̄uerten tes vident finaliter male degentes. Eſt et aliud hui⁹ concurſus et p̄uolutionis brauiū magis effectiui. Nam mulieres et puellule in curia Conſtantienſi ſepi⁹ proſperant in ſue voluntatis intentiōe in p̄dictoꝝ p̄boꝝ videlz nō te derelinquaz aut ſimilibz interpretatiōis largiſſima dilatiōe. qz ſcriptū eſt. ubi corpus fuerit ibi congregabunt et acquile. Math. xxiij. De p̄dictoꝝ aut curialium auſicorū et etiam Romanę curie curtiſanoꝝ periculosis curialitibus ſcripſi latius in quodā tractatulo ad mandatū dñi vicarij Conſtantienſi compila to: qui intitulaſ de eccliaſtice libertatis p̄uilegio. de q̄b omibz hoas recipe ſus. Nūc theolonij collector dur⁹ amator. A ſuo dñō: ſz raptor ſepe p̄baſ. Inter opp̄ſſores ſic pauperum dīre locaſ. In illa die dñi iuſt⁹ vix reparat⁹. Tabellio: ſcriba: cur his nō conglutinaſ. Pontificis ſignifer: mor illis p̄glutinaſ: Et ſili pena tyrāni rite

De matrimonio

plagatur. Ecce nunc principalis materie finē faciamus. et his omnibz et singulis taliter qualr prenotatis. mihi videt simpliciano (nihilominus tamen correctionis maioris examine saluo) qd ex his verbis videlicz Non te derelinquam. aut in effectu similibz aut alijs: clarum matrimoni contractū: prout seruatur notabilr i alijs forensiū aut prophanarū causarū aut negotiorū contractibus consensus nō clare apprehendētibz: matrimoniū vinculū nō iudicetur. et preferim ex eo cum dicat iudex Christi nomie inuocato tam faciliter christifideles pariter nō consentientes cōiungat. et impatientes naturaliter pacificos faciat et hoc lupus cū agno probat. Hec igitur scripsi nō vt ita maneant et effectus efficaces in iudicioz consecutiōe pducant. sed vt incitet animus et iurisperiti solertia cōuenientius ad emendandū. corrigendū. minuendū. necnō apponendum quod sibi videt conuenientius. Nam hec omnia videntur fieri leuius qd de nouo cōponere radicitus. sicut ruinosa domus restaurat citius et reedificat congruentius qd si sine fundamēto plana terra fundaretur primitius. attento si contractū mutui aut emptionis vel venditiōis seu pmutatiōis alicuius rei vel vnius magne possessionis facere seu celebrare disponeres. Quot quātas et quales subtiles cautelas et clausulas diligenter apponeres. quos etiam dum tetigit Guil. du. in spe. iuris in ti. de emptiōe et venditiōe. et hic sacramē talis contractus qui in sancta et nobilitate: imo prioritate precedit omnes mundi cōtractus. quare nō in edificando seu instaurando habent contractum ponere sinceriorē diligentie imo conscientie radicatum. Et rogo ne anima tua dormitet pre tedio modicū exemplū audiēdo fuerat in ciuitate Ferrarici. quidā magister in harpharū armonia italie totius monarcha pcellētissim⁹. sed erat tante singularitatis in se. aut animi cōtumacis audacia qd non ad voluntatē principis ibidem videlicz Marchionis Estē. als Ferrarici. vel alterius cuiuscūqz depcantis ludebat in harphis. fuit tamen modus subtiliter inuentus qd ad sonandū fuit irritatus. Nam talis fuerat nature quādo quēcūqz male sonantē in harphis audiebat se continere nō poterat quin illico violētē instrumētū hoc arripuit et artis sue simphonā dulcissime peragebat. Sic ad propositū vt huius male sonantis oda. necnō diffonie dissonātis corda prouocent iurisperiti precordia. vt pro bono cōmuni necnō p republica de presentis multū vtilis concitatiōis quotidiane et questiōis materia elucescat veritatis que christus est legalis et solēnis experientia. Nam dixit propheta qd veratio acuit ingeniū Esa. xxviii. De igitur animi pcitati diligentia nuper sincerius scripsi ego Felix hemmerlin de Thurego decretorū doctor inutilis in tractatulo de balneis naturalibz in principio. et hanc collatiōem sine libris competentibus in quodaz loco solitario de anno dñi. M. cccclvj. scripsi. et est inter libros aut volumina seu opuscula sine collationū tractatulos p me de septiformi spiritus dono: et ad multorū magistrorū meorū correctionis emendationē compositas fabricatas et compilatas (vt credo) vicesimusquint⁹ in numero. de quo primodialis matrimoni conditor et omnium bonorum largitorem glorificem⁹ et laudemus nunc et semper in perpetuo. Amen.

Finis.

R

De furto reliquiarum et alijs rebus nup
in Monasterio beate Virginis loci heremitarum per tres personas miraculose
commisso et deducto: et finaliter reperto et recuperato.

Monasterium beatissime virginis

m

Marie in loco heremitarum ordinis sancti Benedicti sub dominio
gentis Switensium: imo in corde et visceribus eiusdem situm. et sub
sua protectione constitutum Constantienem dyocesis quondam propter magne
deuotionis et religionis obseruantiam que viguit ibi cum multis conuentualibus. re-
gali etiam et alia de comitatu et Baronum generosa prosapia quam libera preceat. iugiter
diuina officia laudabiliter per horas canonicas et missarum celebrationes perficienti-
bus: venerabiliter fuit dotatum prediis et possessionibus. et insuper indulgentijs et san-
ctorum reliquijs multipliciter decoratum. Sed defecit in salutari suo: et principaliter in per-
sonis religiosis et cultu persequenter diuino. et intantum quod his diebus tantummodo
ibidem duo religiosi conuentuales: videlicet abbas cum custode qui sibi monachos asso-
ciauerunt ab alijs monasterijs aut relegatos vel vagos seu apostatas vel expul-
sos siue dispersos. diuina officia iuxta regule ordinis sancti Benedicti aut monas-
terij institutionem minime celebrantes: imo nullum stigma seu figuram religionis
tam in habitibus quam in habitationibus et conuersationibus ibidem obseruantes: sed omnes
simul in vnum illicitis actibus continuo tanquam dissolute laice persone vacantes et va-
nissimam vitam a maiori usque ad minimum impudenter dicentes. Unde quadam no-
cte videlicet medio quadragesime quando dicitur dominica Letare. de anno domini. M. cccc. lviij.
fussitauit dominus animas trium viro-
rum de terra longinquam. et nocte ingruente seras por-
tarum ecclesie et altaris maioris ab antiquo firmissimas: ibidem aperuerunt et reli-
quias preciosiores eiusdem monasterij in auro et argento solenniter reconditas si-
ne impedimento cuiuscumque et cum matura quiete surripuerunt: et lacum ibidem ne-
mine presente transfretarunt: et dum in animo suo proponerent firmiter ut exposit per
montes et colles et alpes deuia et inuia. quia qui male agit: odit lucem. Ioh. iij.
et ne per insequentes deprehenderent: velociter ambularent. nunc tamen domini tamquam amentes
et utique nolentes per valem et viam planam que ducit ad opidum impiales Thurice-
m ambulauerunt et ad muros eiusdem puenerunt. et exinde per duas leucas et amplius
humani thesaurum reliquiarum deportare nequiu-
erunt: sed desperantes in via publi-
ca reliquerunt. Et exposit insecuti per familiam opidanorum Thuricem. in ipsorum do-
minio sunt deprehensi. et qualiter cum reliquijs puenerant de loco ad locum per ordinem
edixerunt: et omnia gesta hystoriarum predicta narrauerunt. Que quidem reliquie ta-
liter ut permittit inuente cum alijs rebus. persequenter ad capellam sancti Leonhardi ex-
tra muros Thuricem repositae. mox videlicet die martis cum magne solennitatis
precellione totius cleri et suarum reliquiarum obuiam delatione ad ecclesiam maiorem Thu-
ricem gloriose sunt collocate. Et hinc monstruosos nota casus. Nam prope dies
bus illis centum anni sunt elapsi. videlicet de anno domini. M. cccc. lviij. et in vigilia
sancti Martini qua ciues Thuricem potenter propter monachorum et villanorum loci
heremitarum predicti: excessus rapuerunt omnes reliquias et reliquiarum preseruatoria
in auro et argento consistentia: et ad opidum predictum Thuricem transtulerunt et
tandem precibus conuicti restituerunt. Item non sine mentis archano discutiamus. nam
illis diebus quibus gens Switensem perdidit humani reliquias: tertia die videlicet Veneris
precedenti que apud aliquos medium quadragesime dicitur. et anno predicto videlicet

et alijs rebus

A. cccc. xlviii in dominio Austrie ducum: ab antiquo radicaliter dictis gen-
tibus et contra intestinoz medullitus inimicoz prope Basileā et extra mona-
steriū porta celi ordinis pmonstrateni predictae dyocesi Constantienī repositus est
miraculosus reliquiarū thesaur⁹ per abbatē dicti monasterij et in suo monaste-
rio venerabiliter reconditus. Et ecce palam contrariorū dñs in contrariū tra-
rios effectualiter opabatur effectus. vt corruptio vnius: generatio sit alterius.
et contraria purgent contrarijs. vt le. et no. in Cle. Lupien. de pe. ad idē. c. In-
ter. de pur. ca. et c. Lū in iuuetute. de here. ij. in pn. li. vi. prout et cōtraria vicia
contrarijs p̄tutib⁹ curant. vnde qđ alter contrariorū pdidit: alter inuenit. et hec
omnia p̄fundi⁹ p̄scrutanti: et dei mysteria sinceri⁹ p̄pendenti parebunt mirifica-
cum cūcta p̄ mundū illius nutu regulent cuius p̄tute Balaam p̄pheta duz iret
ad maledicendū populo isrl̄ fuit impeditus in via p̄ angelū quem vidit asina
sua que loquebat p̄phete increpando quare tertio cederet ipsam. Rume. xxi. c.
Sic et fures p̄dictos nutu diuino credim⁹ firmiter illaqueatos. Nam dic̄ Job
Nihil in terra sine causa fit. Et dicit Boe. v. de consol. prosa prima. De nulla
causa aliqd fieri est impossibile. Sic sopor dñi irruit sup Saul et familiā ei⁹
ne viderent David vt. i. Reg. xvi. Et duo ex discipul⁹ dñi ibant in castellū no-
mine Emaus: et oculi eorū tenebant ne agnoscerēt Jesum cū ipsis ambulante
per viam. Lu. xxiii. Math. xvi. et legi in vita sancti Clementis pape et martir⁹
dum Sisyphus roman⁹ zelo ductus vxores cum seruis sequeretur in ecclia scru-
tare vellet que nō licebāt: ostium nō inuenit. ibant enī vt amētes. et dū ministri
eius volebant ligare Clementē colūnas et sara traxerūt. et sodomite intrantes
domū Loth post angelos: omnes ceci facti sunt Gen. xix. Unde dicit Grego. in
omelia sup Job. c. xx. et legi in octaua pasche. dū christus venerat ad discipu-
los ianuis clausis. diuina inqt operatio si ratione cōprehenditur non est mi-
rabilis: nec fides habet meritū cui humana ratio prebet experimentū. hec autē
ipsa redemptoris opa q̄ ex semetipsis cōprehendi nequaq̄ p̄nt ex alia ei⁹ opa-
tione pensanda sunt. vt rebus mirabilib⁹ fidē p̄beant facta mirabiliora. licite enī
arguim⁹ ab exemplis q̄ in se pietatē cōtinent. vt plene no. de re iudi. lib. vi. per
Archid. in glo. sup. v. Imitātes. ad idem. iij. q. v. Quia suspecti. C. de edi. pri.
lan. in totū. ff. de legi. Nam impator. xxi. q. v. De ligurib⁹. in fi. xxv. di. Qđ
de mense. vbi de hoc. et melius. xx. dis. De quib⁹. d. elec. Venerabilis. s. Quod
autem. in glo. Unde legitur Job. v. c. dum diceret de dño. Qui facit magna et
inscrutabilia et mirabilia absq̄ numero. et Greg. ibidē in moralib⁹ li. vi. c. vii.
Vin⁹ enī fuerat magna facere si tamē ea que facta sunt p̄scrutari potuissent.
Sed inter hec sciendū est qđ diuina mysteria et semp debent considerari p̄ stu-
dium et nunq̄ discuti p̄ intellectū. sepe nanq̄ human⁹ sensus dum quarundā
rerum rationem querēs nō inuenit. indubitationis se voraginē mergit et c. Et in-
fra. Quia diuinorū operū magnitudo: nec ex q̄litate valer discuti. nec ex quanti-
tate nūcerari. Un pie credendū est hos homines videlicet fures volūrate diuina
taliter impeditos. imo miraculose sensu p̄uatos. et conueniēter taliter distem-
peratos ne vltra transirent. vel aliter nisi ad dictorū Thuriceñ limites. Unde
sanct⁹ Greg. dixit in collecta in vigilia pasche. Deus cui⁹ antiq̄ miracula in pre-
senti quoq̄ seclō choruscare sentim⁹. p̄sta q̄m̄s. vt sic priorē pplm ab egyptijs
liberasti: hoc ad salutem gentiū p̄ aq̄s baptismatis opereris. Un p̄nter hi q̄
violentiā videlicet furtū p̄dictū cōmiserant laudabilib⁹ contritione. cōfessione
et penitētia p̄libatis patibulo p̄ iusticie leges sunt suspēsi p̄ p̄dictos Thuriceñ

De furto reliquiarum

et per hoc vltimū supplicium patienter perpeſſum mox poterant obtinere regni celeſtis ingreſſum. vt dicit Joh. in ſumma cōfeſſ. li. iij. ti. xxxiij. q. viij. et reliquia- rum theſauri: prout firmiter credit diuinitus predeſtinati et illi loco celitus or- dinati: per illum qui nouit omnia anteq̃ fierent. Daniel. xij. in eccleſia maiori Thuri- cenſi. venerabil' ſunt recōditi. ac ſi dicerent ſancti quorū corpa et reliquie requieſcebāt apud p̃dictos mōachos diſſolutos: aut apud Switenſes crude- les: ſub quorū dominio degūt: prout conſtāt Paulus et Barnabas dixerūt de iudeis. vobis oportebat primū loqui verbū dei. ſed quoniā repellitis illud et in- dignos vos indicatis eterne vite. ecce cōuertimur ad gentes. Sic enī p̃cepit nobis dñs Actū. xij. Eſt autē publicum et notoriū quōſdam ſimplicianos lai- cos propter dicte gentis Switeñ execrabile diuitiā iam p̃ plures annos pri- me p̃teritis patenter diſſe. imo in prouerbiū cōmuniter deduxiſſe ſcām Ma- riam videlicet ibidem patronā apud illos nunq̃ permāſurā. et fortaſſis vt Lay- phas vaticinatus eſt. Joh. xj. p̃phetabant. vnde p̃pheta dixit. Quid eſt q̃ inter vos vertitis parabolā in puerbium. Ezechiel. xviij. Nam a dictis vulgariū et puerbijs cōpetenter arguiſ. vt. xvj. q. j. Legi. et plene per Hoſtien. d. elec. Ve- nerabile. § Quod autē. et in veritate domin' olim Burkardus abbas dicti mo- naſterij infra decennū locutus eſt dum per gentes Switeñ in iuribz. priuile- gijs et prerogatiuis monaſterij tot et tantas patiebat inurias et intolerabiles verationes. Vere inquit vos ridebitis q̃ beatiffima virgo recederet de finibz re- ſtris. Nā in veritate principaliora que poterāt in hoc loco coaptari beatiffime virgini marie: puta de pilis. de lacte. de veſtimētis et zonis eius. et inſup ſpina de corona dñi dum pluribus aliorū ſanctorū reliquijs de dicto mōaſterio ad ec- cleſiam Thuri- cenſi taliter prout p̃mittitur fuerūt translata: imo nihil remanſit quod ad ipſi' virginis glorioſe venerationē de cetero poſſet demonſtrari. Con- ſtat autē vt dicere poſſent ſecure Thuri- cenſi vt dixit Salomon Sap. vij. Et ve- nerunt nobis omnia bona pariter cū illa. videlicet venerabiliū reliquiarū allatus- ra. quia dum fuerāt apud illos et cōtinuo remanſerūt. propterea tempeſtas fru- ctuoſe fertilitatis et ſigna et p̃digia future felicitatis et fertilitatis fuerūt paten- ter ibidem vt dignos et capaces apud deum et homines iudicauit conſequenter tanti theſauri conſeruatores: videlicet incolas talismodi ciuitatū. Nam quan- ta maledictiōe ſincere perpendamus moleſtabātur philiſtei gentiles dū archa federis per ipſos de manibz populi iſrael capta remāſit. videſ. j. Regū. vj. in q̃ tantū erant due tabule lapidee quas poſuerat in ea Moyſes in Oreb quando pepigit fedus domin' cū filijs iſrael cum egrederent de terra egypti. vt. iij. Re- gum. viij. Et vna aurea plena manna: et virga aaron. vt ibidē p̃ magiſtruz in- hyſtoria. Sic autē preter alia cum dictis reliquijs per Thuri- cenſi acquiſitis cō- cernitur ſpina: que non hominis puri. put fuit Moyſes vel Aaron membris tan- gebatur. ſed tetigit caput et virtutem dei et dñi noſtri Jeſu Chriſti et ſanguine ſuo roſeo quo ſaluati ſumus tingebat. Attamen per ipſius p̃ſentiā vt nihilomi- nus cum tremore dicamus Hanc nobiſcū domine: quoniā adueſperat et in- clinata eſt iam dies. Luc. xxiij. Et ſpem in n̄ram meliorē partem interpremur. vt le. et no. de re. iij. c. ij. vt res et rerum noſtrarū tractatus et geſtorum actus po- tius valeant q̃ pereant. de ſen. excō. Abbate. ff. de re. du. Quotiens. cum p̃cor. Poſſet autē aliquis dicere imo congruenter obijcere quomō ex malo videlicet furto: immo peſſimo videlicet ſacrilegio poſſit Thuri- cenſi bonum puenire: cum non tantū a malo imo ab omni malo iubeat apl's abſtinere. j. Theſſaſ. v. de vi.

et alijs rebus

et ho. cle. Cum ab omni. cū pcor. Sed constat ex malo sepe bona: imo optima
prouenisse. Nam filij Jacob sepe de crimine accusati pessimo per frēm innocen-
tem videlicet Joseph quē ppter ea inique vendiderūt in egyptū: vt Ben. xxxvij.
de quo huiusmodi fratres sui et pater ipsoz et totum genus suū demū salutem
et gloriā reportarunt. vt Ben. xlv. et sequenti. Item Bersabee nequiter p homi-
cidii et adulteriū regi Dauid applicata: qui p ipm pcreauit Salomonē regē
ij. Reg. xj. de quo demū natus est christus. vt Math. j. Item idē christus ve-
nit ad populū suū: qui nō cognouit temp⁹ visitatōis sue. vt Lu. xix. Vñ per
Judā scarioth traditus et p iudeos crucifix⁹. de quo toti mūdo eterna puenie-
bat salus. Item Paulus p iudeos inique persecut⁹ et vinctus ad Romanos
demū indignāter fuit destinatus. apud quos hodie manet gratissim⁹. Item
omnes apostoli per Hierosolymitanos relegati aut expulsi apud ipsos nō pmā-
serunt: sed in omnē terram acceperunt se collocarūt. Item reliquie triū mago-
rum p̄ciosissime ppter cōtumaciā et ingentē maliciā ciuiū vrbis Mediolancē.
contra p̄mū Friderici impatoris maiestātē violenter sepe ppetratas sunt per
Archiepiscopū Colonienē in suā eccliam venerabilr translate: in totius regni
Germanie gl̄iam et honorē: et totius lombardie dedecus ppetuū. Sic sepe vi-
dem⁹ q⁹ sinistra principia quādoq⁹ pueniūt ad felices exitus. vt. j. q. j. §. Item
obijci. vbi dicit Gratian⁹: q⁹ Jacob p supplantationē puenit ad bñdictiōem.
et seges que leprosa manu seritur: mūda tamē metis. et ex adulterino cōcubitu
pulcra soboles nascit. sic et pecunia q⁹ p symoniā acquirit. felicē habet exitū cū
pauperib⁹ profutura erogat. Hec ibi. Et his omnib⁹ nota casum p̄dictum: vi-
delicet de trib⁹ furibus p sinistros successus ad felices opidi Thuriceñ. euenit⁹
dño disponēte reductū. et ad infelicitatis prodigiū abbati p̄dicto et suo cōuen-
tuali videlicet custodi recuruatū. Nā ipsi prout sui p longa tempoz curricula
predecessores nō cognouerūt tempus visitatōis sue impudēter sine religionis
apparatu degentes. prout domin⁹ quondā miserat Assur regem et tyrannū vir-
gam furoris sui et baculū ad gentē fallacem et contra populū furoris sui vt au-
ferat spolia. et diripiat predam et ponat illam in cōculcationē quasi lutum pla-
tearum. Esa. x. His igitur pmissis pueniamus ad quēstiones.

Consequēter igit. queritur iuxta casum

predictū vtrū dicti fures sacrilegiū: et p cōsequens furtum (cū sacrilegiū sit spe-
cies furti) cōmiserint. Et de hoc nō dubitam⁹. vt le. et no. xvij. q. iij. Sacrile-
gium. de sen. ex. Con⁹ **Sed vltra queritur** Si predicti fures reliquias su-
questi. et in glo. j. pra descriptas pure et absolute sine auro et argēto vel aliq⁹ pseruatorio surripue-
rint qualiter deliquerint. Dicit Archidy. in. c. Sanctorz. de p̄se. dis. j. fm Lau.
tales sacrilegiū cōmisse nisi tales reliquie fuissent apud sarracenos. et dicit vlt-
tra sibi videri q⁹ nō cōmittat furtum in re sacra. alle. C. de fur. l. Si nondū. nā
sacrilegiū cōmittit et nō furtū. ff. ad. l. Jul. pecula. l. diuus. ff. de pe. l. aut facta.
§. Locus. Dicit etiā glo. in. l. Si nōdū. q⁹ duo requirunt ad sacrilegiū. Primo
rem esse sacram: et de loco sacro auferri. fatef tñ glo. ibidē decretistā tenere alte-
rū sufficere. ad h⁹ pōt allegari. xvij. q. iij. Si quis inuēt⁹. et §. sacrilegiū ergo.
Et pena sacrilegi est decapitatio fm leges. C. de epis. et cle. Si quis i hoc. alia
iudicis arbitrio reseruāt p q̄litate p̄sone rei t̄pis et loci diuersitate moderanda
ff. ad. l. Jul. Peculatus. l. Rege. §. j. et. l. Sacrilegi. Hi tamē tanq⁹ fures pres-

De furto reliquiarum

mittitur ad furcas iuxta terre consuetudinē sunt damnati. de quo. ff. de pe. l. capitalium. §. famo^{us}. Sed ultra queritur Quid de ciui^{bus} Thuri^{ce} qui illum thesau^{rum} reliquiarum miraculose translatū inuenerūt in agro proprio et nō alieno: prout ille de quo Math. xij. qui inuenit thesau^{rum} absconditū in agro non suo. quem cū inuenit homo abscondit: et pre gaudio illius vadit et vendit vniuersa que habet et emit agrum illū. et hoc in illū finem vt thesau^{rum} accedat fundo. Sed dicunt leges. si quis inuenit thesaurū in loco proprio: statim inuen^{toris} est. si vero in loco alieno in casu fortuito cum inuenerit dimidia pars sit inuen^{toris} et alia dñi loci. si vero studiose quesitū et inuenit in loco alterius. totus est dñi ipsius loci. C. de thesau. l. j. et §. sequenti plenissime. Sed hoc nihil ad nos cū hic sit res inuenta a dño non derelicta cū ad rehabendū fuerit missa sua familia. vt le. et no. xij. q. v. Si quid inuenisti. et hec vera quo ad res q̄ in auro aut argento v^{el} lapidib^{us} p̄ciosis consistebant: et maxime si sint res furtive etiam si quis eas emeret bona fide et foro publico et publice. nihilomin^{us} tenet ad restitutionē et perdit p̄cium quod soluebat. vt. C. de fur. l. In ciuilem. vñ dicit eadem lex in ciuilem legem impiā vel indiscretam rem desideratis q̄ p̄ciū solutū fuerit a dominis. curare ergo cautius negociari ne nō tantū in damna huiusmodi sed in suspicionē criminis incidatis. Ille autē bone fidei possessor aut emptor pōt petere p̄cium a venditore rei furtive si inueniri pōt. aut est soluenda. xij. q. ij. Vulturane rē. imo ille conueniend^{us} est qui rem ecclie qualiter cunq^{ue} detinet: licet exhibeat auctore suum. de quo plene. xij. q. ij. Quicunq^{ue} militum. in glo. j. et plenius in. c. Si quis presbyter. de re. ecclie. nō alie. rē.

Hunc restat dicendū De nudis reliquijs p̄actis in casu p̄missio per Thuri^{ce} in terra sua repertis an teneant ad restitutionē monasterio p̄dicto et Et videtur p̄mo q̄ sic. cum dicat lex. Equū est enī vt reddas mihi quod de meo puenit ad te. ff. si cer. pe. si et me et titiū. in fi. Nā quod nō ē meū scire teneor hoc ad alios modis omnibus pertinere. C. vñ vi. l. Longēbatur. et locupletari nō debet aliquis cum iactura aliena. vt dicit re. iur. li. vj. cū cōcor. et res ecclie nō possunt confiscari. xij. q. i. In canonib^{us}. et §. Houarum. nec dimittit peccatus: nisi restituat ablatum. vt dicit reg. in. li. vj. nec patitur hic exceptionē: et iudicis officiū contra de tentore potest intentari. de iudi. Quia gu. de ap. Bone. et ibidē nouell. in fine. Sed saluo iudicio saniori: videlicet q̄ licet intentat iudiciū siue nō q̄ Thuri^{ce} censet nō teneant ad restitutionē reliquiarum. et q̄ de iure nō cōmūcatur videtur multis p̄bare rōnib^{us}. Rerū enī dominia multis modis trāsserunt de p̄sona ad aliā personā. et sine p̄ctō vt videlz p̄ accessionē concretā vt p̄ alluionē. C. de allu. quasi p̄ totū. Item per accessionē discretā. vt insti. de re. diu. §. Ex animalib^{us} Item p̄ captionē. insti. eo. ti. §. Itē lapilli et gemme. Item p̄ inuentionē prout est in thesauris qui occupantū sunt. vt insti. eo. ti. §. Thesauros. Itē per occupationē. vt in feris et bestijs siluestrib^{us} que capientib^{us} cedūt. vt insti. eo. titu. §. Fere. Item p̄ p̄scriptionē. vt. C. de p̄scrip. xxx. vel. xl. annoz. quasi per totum. Et sic in his et plurib^{us} alijs casibus videm^{us} res sine peccato ad alios posse puenire. et possessore ad restitutionē nō teneri. Unde dicit lex insti. de re. diu. §. Nullius. Nulli^{us} autē sunt res sacre et religiose et sancte: quod enī diuini iur^{is} est id nulli^{us} in bonis est. Et glosa ibidē dicit. nulli^{us} scz hominis v^{el} hominū nec esse potest. sed sunt in bonis dei hominū censura sine dispositiōe. Item ibidē. §. Ita

et alijs rebus

quenti exponit quid sit sacrum. et dicit sacra sunt que rite et per pontifices deo consecrata sunt. veluti edes sacre et dona que rite ad ministerium dei dedicata sunt. et sic tales res sacre sunt: utique sacratissime sunt res que non per pontifices qui vicarij dicuntur dei et eius ministri. xxxij. q. v. c. Mulier. sed per summum sacerdotem et summum pontificem videlicet dominum nostrum Iesum christum sine altaris pontificis administratione sacrata sunt imo consecrata. ut sunt sepulcrum domini. Crux domini. sudarium domini. corona domini. lancea domini. tunica domini. preputium domini. et his similia. Item reliquie sanctorum apostolorum. martyrum. confessorum. virginum etc. Sed si sacra in nullius hominis sunt bonis ut premissum est. potius et a fortiori sacratissima. de elec. Cum in cunctis. cum per cor. ergo quod nullus in bonis est: occupanti concedit. ut insti. de re. diui. §. Fere. Unde dicit regula iuris libro. vi. In re communi melior est conditio possidentis. alibi prohibentis. et dicit. ff. de leg. j. Si pluribus. quod in iure vel causa pari melior est conditio occupantis. per cor. ff. de ver. obli. l. si titius. ff. de pen. l. si pluribus. ff. de offi. consu. l. j. et de procu. c. Si duo. li. vj. Quis est qui dicit ecclesiam Coloniensem vel eius presulem teneri ad restitutionem reliquiarum trium magorum tanquam malefidei possessorum: qui villo tempore non prescribit. ut in capitulo. ij. de reg. iuris. li. vj. cum concordes. in glo. que tamen reliquie per vim et potentiam imperatoris Frederici primi fuerunt rapte et translatae. nullo pontificis summi decreto clam vel palam interveniente. Nam multum est considerandum quod reliquie translate de ecclesia una ad aliam est tanquam fiat translatio vnius columnae de vno loco civitatis ad alium locum civitatis eiusdem. et proprie dicitur translatio et non alienatio. C. de edi. transla. l. si quis post. sic similiter non dicitur alienatio quando aliquid transfertur de fratre ad sororem: sicut dicitur leg. si testator prohibuit rem alienari dando sorori non videtur alienare. C. de fideicom. Voluntas. ff. de leg. ij. l. Unum ex familia. §. ij. et l. Peto. §. fratrem. Nam in veritate omnes ecclesie per universum mundum post ecclesiam Romanam una et eadem ecclesia sunt. xxi. di. Quamvis. et sic translatio reliquiarum de una ecclesia ad aliam adhuc dicitur manere in una ecclesia. de facili enim res revertitur ad naturam suam. ff. de pacti. l. Si vnus. §. pactus. et facit de censu. Cum venerabilis. sicut hic videlicet in opido Thuricensem factum est et in presenti casu. Ecce dum res pervenerunt in eundem statum a quo inciperent potuerunt tolerandum est. ff. de bo. poss. contra tabulas. l. ij. §. si emancipatus. de quo novell. de concess. pre. Detestanda. in glo. ad preterita. circa fi. li. vj. et ita si o. reuoluat ad a. ut. xxxv. dist. Ab exordio. non est novum. Unde dicit leg. ff. de acqui. re. do. §. apium quoque. et insti. de re. diui. §. apium. si apes in arbore tua confederint antequam a te alueo includerent: non magis tue esse intelliguntur quam volucres que in tua arbore nidum fecerint. ideoque si alius eas incluserit. is earum dominus minus erit. Hec ibi. Unde has reliquias tanquam apes natu diuino taliter publicatas. et in nullius videlicet hominis vel hominum bonis constitutas: per Thuricensem sunt venerabiliter collecte et incluse et vltimo modo seruatae. Quia autem ecclesia siue monasterium alias res videlicet non sacratas possidere et suas dicere proprias proprie dicere valeat. videtur expressum de re iudi. Abbate sane. li. vj. de testa. Requisisti etc. cum infinitis concor. Vultum autem differunt res prophane siue non sacre. et sacre et reliquie. Nam res prophane vendi possunt cum moderatione. ut de re. ec. non alie. quasi per totum. et res sacre ut sunt calices. cruces. thuribula. et libri. vendi possunt tempore necessitatis ut puta per redemptionem captiuorum. ut insti. de re. diui. §. Sacra. Nam hominum animo quibuslibet rebus proponere sunt. ut. C. de sacrosancta. ec. sancimus. Item pro debita si quis habet ecclesia. ut in ante. de ali. emphi. §. Docet etiam super ipsis. coll. ix.

De furto reliquiarum

Item propter alimenta pauperum. ut. xij. q. ij. Aurum habet. et ita factum est tempore Martini pape in hospitali sancti Johannis lateranensi. ubi procuratores de consilio bonorum virorum vendiderunt tempe famis. non tantum calices: sed alias res sacras. et cum hoc possessiones ut per illum annum conseruaret pauperes. et ex post tempe ferilitatis hominibus procuratores nutu diuino facti sunt ditiores. Hunc ad propositum reuertamur. sed reliquie que nullo casu possunt emi vel vendi. ut de reli. et vene. sanc. ij. Libere tamen possunt donari et distribui per sacra loca et ad altaria consecranda hincinde reponi. ut de conse. di. j. Placuit. et furtim ab infidelibus et ab alijs locis ubi in ueneratione non habentur subtrahi: prout predictum est. Sed nunc ad propositum veniamus. publicum est autem et notorium prout premissum est in themate quod iste sacratissime res videlicet reliquie in monasterio heremitarum predicto irreuerenter. non ea qua decuit honorificentia per diuinum cultum et diligentia debita cum custodia detente sunt et tractate. Unde quia monachi media nocte non surgebant ad confitendum domino super iudicia iustificationis sue. Ps. cxvij. et congruis horis matutinum et completorium non canebant. sed dormiebant sicut milites qui sepulcrum domini custodierunt. regem glorie perdiderunt. ut Math. xxvj. et ideo perdidit domino disponente: christi corone spinam: et christi matris et christi martyrum reliquias. Expediit enim reipublice ne quis re sua male utatur. i. ad rem publicam pertinet defendere res ne ipsis alijs male utatur. ut dicitur de seruis. quia homines sunt. ne per dominos intolerabiliter: inhumaniter: et crudeliter tractentur: per imperatorum remedium defenduntur: si ad sacra edem vel ad statuas principum confugerunt. ut insti. de his qui sui vel alii. iu. sunt. §. ij. Sic in proposito: quia dominus summus imperator omnipotens rex regum vidit reliquias seruorum suorum: imo matris sue crudeliter tractari. disposuit ut ad edem sacra vel ad statuas principis videlicet Karoli magni imperatoris qui fuit fundator ecclesie Thuriensis. et institutor statuarum et columnarum ibidem gloriosissimarum. Et igitur iuxta tenorem et auctorem dicte legis confugerunt. ut ibidem auxilium per excellentissimum diuinum cultum contra seuitiam et inhumanitatem prioris domini videlicet abbatis et monachorum venerabiliter acciperent. Eo stat enim quod monachi dicti monasterii cum gentibus que dominantur eorum fuerunt ingraticulissimi tantorum beneficiorum et munerum dei: quibus ab antiquis dotati fuerunt. et per hoc se viciosos secundum canonum et leges et detestabiles deo et hominibus constituerunt. xij. q. ij. Octaua. Et hoc maxime ex eo quod reddebant mala pro bonis et non bona pro bonis. ut xxij. q. ij. Sex differentie. et ideo iusto iudicio dei omnipotentis sunt priuati tanto munere libertatis: ut tante reliquie non quiesceret in suis sinibus vniuersitatis. xxij. q. v. De forma. circa si. de dona. c. vlt. C. de reuo. dona. l. vlt. Quis autem dubitat prout colligitur ex premissis quod fur qui furat alium cum apibus: teneatur ad restitutionem: sed postquam deportauerit et in alium locum collocauerit. et si ex post apes manus suas euaserint. et per alium in suis vel alijs arboribus capte et incluse fuerint: domino primo qui prius perdiderat nil iuris in eis competat. Sic si similiter si quis versum vel ceruum in domo tanquam domesticum nutruerit. et his qui huiusmodi bestia de domo nutrientis clam surripuerit furtum committit et ad restitutionem tenetur. sed si ex post hominibus animal manus illius fur euaserit et nemoribus se applicuerit. ex post iteque capiendus erit. quod in nullius bonis constitutum fuit. et sic de alijs feris quibuscumque iuxta preallegata. Sic si hic reliquias: et ultimo apprehendens dicat cum christo Joh. vj. Et o quod datur mihi per ad me ueniet: et cum qui uenit ad me non eiciam foras. hec est enim voluntas eius qui misit me patris. et omne quod dedit mihi per non perdam ex eo. Et nunc redeamus ad propositum. Est enim veritas et publica

et alijs rebus

vox et fama q̄ in Alemania supiori nō est ecclesia tam glorianter diuino cultu diurno siue nocturno iugiter ornata siue fulcita. sic ecclesia maior Thuriceñ. et econtra nō est monasteriū in tota Alemania supiori vbi tā negligenter fraudulentē: et desidiose diuina celebrent officia. quia raro vñ nunq̄ nocturna et tepidissime diurna ibidem peragunt ministeria debite vel rite fm regulaz sancti Benedicti celebranda. Vñ ppe scriptū est. Maledict⁹ oīs qui facit op⁹ dñi negligenter. Hierē. xlix. de offi. archiep̄. Ministeriū. in glo. et antiq̄ glosa dic̄ pro negligēter fraudulentē et desidiose. de quo ad ppositum pulcre p Breg. mora. lii. ix. c. xix. Et qd̄ quis nō diligit: defacili contēnit. xx. q. iij. Presens. Sz propter cōtemp̄tū benedictionis dilexit maledictionē. videlicet abbas cū monachis. prout Judas scarioth: de quo istud est dictū Psal. cxij. et sequitur et veniet ei. scz abbati cū monachis et noluit bñdictionē et elongabit ab eo. et experientia rerum magistra est p̄e foribz. Nam abūdat hoc monasteriū cum abbatē te gloriosis possessionibz fructibus et puentibz. et insup infiniti auri et argenti ponderibz p singulos dies peregrinorū oblati manibz sed benedictio ipsorum vertitur in maledictionē: et oratio ipsorū in p̄ctiū. lxxi. dist. Si qui p̄sbyteri. qz cōtinuo egent et minuūtur omi bono. Nam possibile foret qz p̄ oblationū multiplicationē hoc monasteriū auri et argenti laminis tegere. sed heu vix demeritorum suorū culpis exigentibz tegul ligneis contra tempestates p̄suatur. Et vt ad ppositū veniam⁹. nōne cōmunissimū iur̄ ē puerbiū qz p̄uilegiū meret amittere qui cōcessa sibi abutit potestate. vt de p̄uilegiis. lxxv. de sen. exc. Cōtingit xj. q. iij. P̄uilegiū. de regu. Licet. et etiā p̄dictū p̄uilegiū p̄ delictū. xxv. q. ij. Ita nos. Item ppter p̄tractū factū. de p̄uilegiis. Si de terra. Et si bñ consideras hec autoritas q̄ ad deū et homies est sincera veritas. Hoc videbatur in Juda scarioth p̄dicto cū esset de nūero ap̄lorū ppter delictū p̄uilegiū apostolat⁹ amisit et ep̄iscopatū eius accepit alter. videlicet Mathias. ps. cxij. Vñ quia tota potestas monasterij ad abbatē p̄tinet. vt. xviij. q. ij. Nullū. et ei est obediendū: etiam si dubiū esset mandati. vt. xviij. q. j. Quid culpa. als est. s. sub. c. Noli estimare. imputat sibi si male regebat. custodiā quoqz debitam negligebat. Et igitur sanguis subditorū exquiratur de manibz suis. de offi. ordi. Irrefragabili. Vigilantibus ergo et nō dormientibz iura subueniunt. ff. ex qui. cau. manu. l. Non enī. ff. de eden. Veluti. Unde dicit Boffr. in sum. de offi. custo. rudibus emeriti nomis preferūtur antiqui. alle. lxx. dist. Quid proderit. et. c. Statuim⁹. et. c. Nec emerit⁹. Item scriptū est. Cessante causa cessat et effectus. vt legit et notat de iureiur. Et si christus. cum p̄cor. et fuit causa in dicto monasterio p̄ncipalis deuotio per exquisite celiberrimeqz religionis obseruantia. qz tam p̄uilegia qz indulgentie cum reliquijs collate quondā sunt in tanto loco horroris et vaste solitudinis. effectualiter propterea cōgrueret vt p̄ncipali remoto. domin⁹ accessoria remoueret. poti⁹ enī considerāda ē causa facti qz ipm factū. xv. q. j. in fi. xxiij. q. viij. Occidit. de accu. Eū dilect⁹. ff. de fur. l. Vex. Nō enī dubitam⁹ dū quid p̄ p̄ncipem p̄ssime p̄cedit dū vergit in abusum. venit retrahendū. et quod in se erat bonū p̄ abusum fit malū. Ita notabilr notat Jo. monachi in. c. Detestanda. de p̄cess. p̄e. li. vj. Et ex p̄missis notabilr colligim⁹ qz princeps videlicet om̄ipotēs dñs hos monachos et gentes videlicet Switē p̄uilegiari voluit tanto thesauro reliquiāz ppter ineffabiles ingratitudinis excessus put predictim⁹ de rebellibus vrbis Mediolanē ciuibz. Posito autem et non concessio qz Thuriceñ metu p̄dictorū iurium videlicet de distractis reddendo loq̄

Ep̃la contra quendam

quentiū viderent retorqueri pro restitutione reliquiarū . faciant ergo put Arz
gentinenē faciūt canonici . contra quos Gregorius non^o creatus de anno domi
ni. **D.** cccxxij. scripsit decretalē Venerabil. de pben. sup eo q tantū illustres z
nobiles z liberos recipe voluerūt in canonicos : qui p ducentos ānos et vltra
non aduerterūt nec hodie aduertūt : sed auctoritate ppria in suis obseruatiōibz
et statutis p̃sistunt . quia tantū ius sibi competere p̃sumunt : quantū autorizā
do defendere queūt . Nam z impator dicit lamentādo . potentioribz pares esse
nō possum^o . vt le. z no. ff. de alie. iudi. mu. cau. fact. l. Quia etiam . sup concor.
in glo. que narrat insup qndā sapientē dixisse contra maiore vel potentiore le
ges nemini p̃stant honorē . pcor. de maio. z obe. Lum inferior. Non est enī no
uum q mltia fieri nō deberent : facta tñ tenent . de regula. Ad apostolicam . vbi
expresse p̃hibetur ne fiat professio infra ānū . pbationis . professio tamē si fuerit
facta tenet . z. xviij. q. j. Nos nouim^o . vbi comes Bonifacius votū fecit de casti
tate seruāda : z stricissime suandū fuisse . sed quia p̃traxit matrimoniū : noluit
Augustin^o q p̃cor debito defraudare . Hoc quoqz p me Felicem cātozē Thur
ricenē decretorū doctorē multū inutile : completo consilio z solerter petito ciues
Thuricenē precibz illustris p̃ncipis Alberti ducis Austrie p̃sonalr supuenient
tis cōiuncti z reliquias p̃dictas cū suis conseruatorijs consequēter in festo Pen
thecostes restituerunt Anno. **D.** ccccxlviij. supra descripto.

Finis .

Contra quendā supbū clicū. Ep̃la eiusdē

Eliz cātoz ecclesie Thuricenē. sola

f
peritorum patientia studiū Bononienē decretorū doctor inutilis
Iacobo cognominato Pürlin Canonico abbacie Thuricenē. sa
lutem et spiritū humiliozem . Scis forsitan q erubescit lex filios
castigatores parentū : et cum sit pater honoris z sit pater etatis
cuius canicies est gloria senū . De q dixit Salomō . Loram cano capite surge .
et honora personā eius . et senū in antiquo rustico tantū impatorū auctoritate
venerat qd iurisperitus ex verbis suis argumentari iubetur . vt. ff. dele. iij. l. si
chorus. §. j. Et igit inlicitus vir gloriabat videlicet Eleazarus . de q scriptū est
q cogitare cepit in angustia etatis z senectutis sue p̃eminētiā dignā z ingenuā
nobilitatis caniciē zc. ij. Macha. vj. cui caniciei tu p spm duc^o in desertū caligi
nis in me nō detulisti . s; ex increata tibi supbia z ambiōe in lōgitudine dierū
meorū inhonorasti . z fortassis seductus p̃dicti spūs rubigine sublimior gradus
celitudinis apice p cōsortibz tuis : te v nctū oleo putasti lenicie . et p̃stim ex eo : qz
de p̃fe q te genuit coronato p̃cesseris . z q mater tua fuerit sponsa regū regis ac
consequēter tu filr i capite coronā cū vestitu deaurato circūdata varietate porta
re presumpseris . z ideo corde et animo mirabilr elati sunt oculi tui q regali ex
progenie z stirpe dauid te laudabilr exortum videaris refulsisse . Nam et olim
principes z reges fuerūt sacerdotes . et pleriqz sacerdotū erant reges et maio
res regibus . et regum sacerdotūqz permixta fuerunt culmina tribus z vsus : vt
xcvj. dist. Duo sunt . et insup filius regis rex dicitur z illustris . licz regni nō ha
beat potentatus . xxiiij. q. j. c. vlt. Ex his in cordis tui sacculo : licet pertuso col

supbum clericum

lectis rōnabilibz (vt credebaz) argumētis tanq̃ sapiens apud semetiḡm q̃daz
vane p̃sumptionis cōuolutione turbinis quoq; reuolutione perplexus cum sis
als simplex clericus et nullius facultatē arte graduatus. licz in studijs d̃ patre
tot habueris expensarū vsus et abusus. sicut pleriq; quibz insignia dignitatis
eximie fuerant assignata venerabil' doctoratus. Sed tu vero odisti disciplinā
et p̃ecisti sermones magistrorū retrorsum et ausu temerario nup̃ tangebaz mon-
tes vt fumigarent. et ouebaz mane sicut lucifer: vt celi gl'iam tuam enarrarēt
Sed quia scriptū est: qui se nō noscat: vicini iurgia poscat. Et igit̃ q̃ntuz in te
fuit. hūiliasti in terra vitā meā. et collocasti me in obscuris: sic mortuos secl'i. attē
propterea nō est in me anxietas spiritus meus: nec turbatus est in me cor meū.
quia memor fui dierū antiquorū et meditatus sum in operibz tuis. quia os tuū
abundauit malicia. et lingua tua cōcinnabat dolos. et existimasti inique q̃ ero
tui similis: et ego arguam te et statuā contra faciem tuam. put infra tibi decla-
rabitur clarius. Unde et domin' mentionē faciens Loth per moysen loquit̃ di-
cens. Ingressus es q̃dā vt aduena nūquid vt iudices. iij. q. vij. Reges. et Bene-
sis. xix. sic tu alienigena iudicare p̃sumsisti precipitanter: et asseruisti post mltā
sublimiter prolata me patenter fore reputationis nullius: cum vtiq; sim in ec-
clesia p̃dicta tali munificentia dotatus: ad quā tu aspirare non audes. et ineni-
tabilibus tibi vicis palam obstantibz q̃ vnq; ad huiusmodi ecclesie cautionē
tibi pateat liber accessus. Atta men fortassis alios p̃sumis reputationis ina-
nissime fastus in quibz gratulat' gnarissime genitoris tui potētatus. q̃ p̃cernit
frequens mercator et feruentior massarius et hactenus sperauit in multitudine
diuitiarū suarum et p̃ualuit in vanitate sua. et de quo p̃p̃ssime dicit beat' Hiero-
nim'. lxxxviij. dis. c. Negociatorē clericū: et ex inope diuites: et ex ignobili glo-
riosum: quasi quandā pestem fuge. sed tu nihilomin' p̃pterea eundē non refugis
sed informatiōis causa sibi perpetuo cōmoraberis. quoniā sepe patrem sequit̃
sua proles vt patri sit similis. Sunt tñ diuinātes certis et p̃lecturis: q̃ tu tan-
q̃ basiliscus visu dissipabis supbo oculo q̃ insatiabili corde pater tu' accumu-
lauerat in terra obliuionis. sp̃etu tuo tamen nō obstante sum licet īmerito do-
ctor antiqu'. et ad instar quiritū qui licet senio grauati et militares raro vl' nū-
q̃ p̃fecerūt actus. attē p̃pter balthei dignitatē status ipsorū inbet honorificad'
honore quoq; tali qui magis fm' p̃hm in honorāte q̃ in honorato videat̃ cōmē-
dand'. Nec autē p̃tensa circa me tue vilificatiōis estimatio apd te et tuates cū
auctoritatis puerbioz: chusti cōmunissima: imo antiq̃ssima p̃cordat obfuātia q̃
cauet vt null' p̃pha acceptus sit in patria sua. Vñ pater tu' exul in p̃uintia per
me Lantorē predictū: p̃motus aliena: et ego per te qui eadē censeris p̃sona: cū
patre cōculcatus in natiōis loco et naturali patria. Nam puerbiū dici p̃uenit
q̃ hostem semp̃ emit qui furē de cruce redemit. de q̃ clarius scripsi i libro de cō-
solatione iniq̃ suppressorū. et igit̃ quidā exptus ait. Multum deliro: si cuiq; pla-
cere requiro. Omnia q̃ potuit: hac sine dote fuit. Quia videlicz alij dixerūt de
chusto. quia bon' ē. alij dicebāt non: s; seducit turbas. et igit̃ apud suates fuit
patibulo crucis suspēsus. et apud gentiles et ceteros magne gratitudinis hūa-
nitate cū multiplici laudis et honoris magnanimitate fuerat mirifice glorifica-
tus. Sic ille iuris monarcha gloriosus videlicet Johannes andree in ciuita-
te Bononiēi qua nat' est multipl'r p̃secutus: et occisis demū filiis suis ibidem
in studio felici paduano relegat' degebat: venerabiliter magnificatus. et sic de
infinis dicerem' si fuerit opus. sed breuitatis benignitate ad vltiora fiat pro

Ep̃la contra quendam

cellus. et nimirū si tantillus ego per cōuicaneos fuero (preter tñ honoris deni-
grationē) reputatione diuinitus. quia crudelis est qui negligit famā suam cer-
tificatus. Hā rarū carum: vilescit quotidianū. ⁊ signa dñi assiduitate vīluere.
de q̃ sinceri⁹ scripsi in tractatulo de iubileo. ppter tamē naturale viciū: qđ fm le-
ges nulli videt̃ imputandū. decreui taliter tibi competēter fore parcendū. naz
qđ natura negat nemo feliciter audet. Nam si lupus rapax fuerit et vulpis do-
losa atq; serpens astutus. nō est admirationis impetu. collisis dentibus mur-
murandū. ⁊ ppter ea hec ⁊ rberiora cognouit Salomon Sap. iij. Postq; ca-
stam descripsit generationē cum claritate que pcedit ex his quos deus iun-
xit: ⁊ hacten⁹ hñdī separe nō licuit. et igit̃ inq̃t Immortal' em̃ ē memoria illi⁹
vici⁹ generatiōis. q; apđ deū nota ē ⁊ apđ homines ⁊ c. s; de incaste generatiōis
exordij subitū itapagatione. sic inferēs: s; adulterine plantatiōes nō dabūt radi-
ces altas: nec stabile fundamentū collocabūt. ⁊ si in ramis in tpe germiauerit
infirmiter posita a vento cōmoueant̃ ⁊ a nimietate vētoꝝ eradicant̃. pfrin-
gent̃ em̃ rami incōsumati ⁊ fruct⁹ illoꝝ iuniles ⁊ acerbi ad māducādū. ⁊ ad ni-
hilū apti. ex iniq̃s em̃ oēs filij q̃ nascunt̃ testes sunt nequitie aduersus parētes
in interrogatiōe sua. Hec ille. Ac si diceret q̃ filij iniquitatis sunt probatiōes pa-
rentū turpitudinis. Vñ idem ibidē. c. iij. Ab iniquo thoro semen exterminabit̃
et si quidē longe vīte erūt in nihilū cōputant̃. ⁊ sine honore erit senectus il-
loꝝ. natiōes em̃ inique dire sunt cōsummatiōis. de quib; copiosi⁹ scripsi nu-
per in libro de nobilitate. c. xij. s. penult. vñ Eccl. xij. Quis miserebit̃ incanta-
tori a serpente pcusso ⁊ omnib; qui appropriant bestijs ⁊ Sic ⁊ qui comitatur
cum viro iniquo ⁊ obuolutus est in peccatis eius. hec ibi. Ac si diceret. Null⁹
miserebit̃ appropinq̃ntib; bestijs ⁊ viris iniq̃s. nōne cogitauerūt mores ipsoꝝ
prout Boetij. ij. d. cōsol. p̃sa. ij. loquit̃ de fortuna lapsoꝝ. vnde qui tangit picē
inquinabit̃ ab ea. Eccl. xij. et igit̃: ⁊ si tu me lesisti: nō personā s; p̃sone naturā
notabo. que quod suū fuit produxit. Et insuper ex alio. si p te diminut⁹ fuero
conditionū: vtiq; tuarū p̃rietatib; notāter ascribo. Nam iuxta Tullij in lib.
veteris rhetoricę: nomia sepe correspōdent rebus ⁊ mores hominū congruenter
assimilant̃ eoꝝ nominib;. prout qui lepus dicit̃ frequēter lepidis gestib; molli-
ti sunt sermones eius sup oleum: ⁊ ipi sunt iacula. et sic cōmuniter dicimus de
lupo. lince. vulpe. coruo. necnō sine cura. curuo. recto. vel odio duro ⁊ similib;. ⁊
hi sepe cū suoz nominū dirigunt̃ modulo. put in libro p̃dicto de p̃solatione
sincerius illustrabo. Vñ tibi dicā cū Esau frēm suū increpando dicente. Juste
vocatū ē nomē tuū iacob. supplantasti em̃ me en altera vice. Gen. xxvij. Jacob
enim supplantator fm Hiero. interpretatur. et ipsum in vtero m̃ris bella gessisse
scriptura testat̃. Alit̃ insup ex alio si tue sagacitatis curialitas discretiōis orna-
tu caruit. ⁊ me tibi seniozem supplātare voluerit. et hoc in viridi ⁊ quid in ari-
do fiat humilitas mea perpenderit. s; hoc similr ex vi tui cognitiōis lege Tul-
lij p̃dicta. hoc fieri quasi necessariū fari cōiectura. et pitagorica enclidica tra-
ditio dmonstrauit. sed qualiter hoc intelligat̃ industria cuiuslibet interpretant̃
sincere declarabit: vt ecce. nam ex cognomis denotatiōe vocitaris rusticellus:
quasi ex significatiōis signāter demōstratiōe dicat̃ diminutiue modic⁹ aut par-
uus seu exiguus v' exilis rusticus: cum et genitor tuus rusticoꝝ: imo rusticello-
rum propagatiōe fuerit procreatus. Rusticus aut̃ dicit̃ a rure. imo potius a ru-
ditate. quia naturalr rudis inertia crude semp latet in interioris ipsius velleris
subsistentia. put dicit̃ Gratianus. clix. dis. s. j. Nihil em̃ est impudentius arro-

supbūm clericū

gancia rusticorū qui garrulitatē: auctoritatē putāt: et parati ad lites in subiectos
tumide intonat: qđ ex arrogantia puenire supbie: manifestū est. supboz autem
conditio singularis est. nā naturalr omē simile diligit sibi sile. supbus aut odit
elatū. Un̄ quidā. Angentē pungit: pungentē rusticus vngit. Et qđam aliū.
Rustica gens: optima fletus: pessima gaudens. Un̄ iuxta iur̄ decretū. naturam
sui pncipal sequit̄ accessorū. vnde fortassis tu rusticelle min⁹ offēdisti cū nō ru
sticus magn⁹ sed minim⁹ fuisti. vt quidā sagax potentia pollens ad pterue gen
tis Switensū pretozē siue semideū qui Reding lingua sua cognominabatur
id est reda minima: q̄ et redicula siue vilis currus: rotell⁹ duob⁹ tantūmō videt̄
fulcit⁹: dū debito nimisq; suo et alieno rigorosus p̄lo dñabat crudeli⁹. et si q̄
driga fores inq̄t q̄ quor rotis vehit̄: toti⁹ mūdi machina p̄ tui furor⁹ seueritatē
supprimeret̄. s; qz nō reda siue q̄driga s; redicula notaris: in tante domiatiōis
pompa formalr cōtentari iuberis. Un̄ et tu si rustic⁹ et nō rusticell⁹ vocitareris
intolerabili ruditatis liuore: qz naturalr ex instinctu supior⁹ videlicet Saturni
vel vti maioris instigat⁹ potenter incitareris. de q̄ rusticitate scripsi latissime
c. xxxij. in li. de nobilitate. Tu aut minime cōtent⁹ in p̄sumpte sublimitatē fasti
gio vt te credas regalis p̄sapie filiū. sed insup summi pontificis q̄ dñ xp̄i vica
rius de⁹ in terris: et pnceps regū terre q̄ si qđamodo violēter vsurpas mysteriū
Nam idē in singlorū in summe plenitudis signū ptātis. et vt videat̄ nō purus
hō sed tanq̄ angel⁹ missus a deo in creatiōis sue: summa celebritate. mutat no
minis. agnomis et cognomis omen prioris substantie. sic tu (nescio recēter q̄
gratularis molimine cognomen tuū p̄dictū vicz rusticelli mutasti. et aliud tibi
placitū de quodā nobilitatis castro et rusticitatis nature penit⁹ p̄trario. et a te
et genitore tuo nunq̄ viso auctoritatis p̄prie p̄tūacie fraudulēter vsurpasti.
qz fortassis d̄ genitor⁹ p̄p̄ri cognois vsu. ex arrogātia radicali verecūdiā p̄trari
sti. et te talr improbe sibi d̄ decalogi p̄ceptū p̄ferre voluisti. quē tū p̄m pridie
aucte moderni pontificis summi iudicē tibi miraclose in p̄p̄ris causis. et te no
tariū in eisdē corā eodē p̄e tuo d̄ iudicis decretū subtilr p̄stitūsti. et in h̄ papā
et eius cancellariā decepisti. S; si sincere reuoluūt hoc p̄bleuma: talr resoluūt
videt̄. Nam p̄r in tali dignitatē officio videt̄ p̄stitut⁹ q̄ ē iudex et p̄uator aucte
sedis aplice illi⁹ ecclie collegiate vbi fili⁹ p̄cernit̄ p̄bendat⁹: q̄ cōiter corā patre
tanq̄ scriba fungit̄ officio tabellionat⁹. Et forsitan (cū nihil fiat sine cā) nihilo
min⁹ elatiōis tue viscera vident̄ interne cōmotissima: qm̄ tu p̄ ipm̄ p̄m tuum
sanctorū p̄citatiōe canonū turpitudis tali sis macula denigat⁹: qz irregularitatis
nota fueris talr p̄sp̄sus: qz in miserabilē ecclie fuitutē videbaris venūdāt⁹. et qz
igit sacrorū fuisti ministeriorū admistratiōe puatus. et lege Mosayca ad instar
Noabitarum et Amonitarū vt in eccliam nō intrares vsq; in decimā extitisti
generationē p̄taminat⁹. et insup impiali sanctione: p̄na et q̄libet alia successiōe
et alimētoz exhibitiōe nec nō p̄stitutiōe municipali siue politica secularium
functiōe dignitatū fuisti destitut⁹. et insup parent⁹ appellatiōe nō nominād⁹. et
a paternis bñficijs excludēd⁹ ē nō fili⁹ aut natural. s; a stirpe dñata sis vocat⁹
tand⁹. put hec et alia colligi vident̄ in Spe. de succes. p̄. Hunc de naturalius.
et seqn. vt pueniēter lamētē: qz tua sine culpa: nō tū sine cā talr portaueris ini
quitatē p̄ris d̄ p̄phe tradiōes Ezech. xviij. c. Et vtiq; spū rōnabilr tribulaba
ris. Attamē vt reuertamur ad p̄positū. scis qz cōmittēs nomis mutationē in le
gis Lorneie p̄temptū de crimie falli: patiet̄ correptionē: Expedi tū reipubli
ce ne q̄s re sua male vtatur. sed nihilomin⁹ his omib⁹ nō obstātib⁹ opiniōe tua

Forma appellationis

muniris causarū prerogatiuis patēter notabilibz. nā z tu plus q̄s papa ab vtro
q̄ parēte q̄dāmodo iure hereditario: vt dicas cū Paulo. Si radix sancta z ra
mi. ad Ro. xi. et insup in p̄sona p̄ua mun⁹ cōsecratiōis cōsecutū mltiplr cōfor
tasti. z q̄si triplici funiculo q̄ difficile rūpī mirabilr collocasti. Et p̄tea nō mi
rū dictū si tuā vīnā nō ad latrinā in supabūdātis signū p̄sumptiōis colligi fe
cisti i b̄ndictiōis aquā asprimā. S; his vt puto p̄ cuiuslibet n̄m z alioz arro
ganter supboz stat⁹ hūilitate. z errātū in via mox correctōe: z nō aliter nec in
alie⁹ cōtēptū sufficiēter triturationis put silr epla. xxi. ad quendā clericū nimis su
perbū transcripsit. Petr⁹ blesens. z vt vltima cōmīdeāt p̄mis. salutē z sp̄m hu
miliorē p̄ceptatas in patientia feliciter dignet̄ inspirare q̄ potēs ē m̄gr hūmi
litas in trāquillitatis sinceritate. Vale. Datum anno Jubileo.

Finis.

Forma appellatiōis 3 Cardinalem qui in Germania vellet intrare ecclesiam cathedralem.

Ignus sc̄us Paulus Vas elcōnis

m vere digne gl̄ificand⁹: sp̄s sc̄i gr̄a fulcit⁹. appellatiōis munimie q̄si
uit instāter z obtinuit cōparere corā terreni p̄ncipis supioritate iu
stificād⁹. z h̄ in finē z cūctū si q̄s p̄ Petrū coapl̄m suū imo p̄ncipē
aploz aut ipsi⁹ successorē aut alios terre p̄ncipes z ptātes ḡuaret. hoc remedio
p̄ueniret restaurād⁹. cui⁹ exēplo cūcta p̄ mūdus m̄is eccl̄ie mēbra violēter aut
iniq̄ seu negligenter oppressa: nō ad iniq̄tatis defensioēz. nō ad rebelliois istau
rationē. sed ad Felici innocētie p̄sidū ac ad suffocate iustificatiōis auxiliū. hoc
saluberrimo vīz. puocatiōis rite cōfidenter ex vtriusq̄ iuris gremio laudabilr
fundato. frēq̄nti⁹ vteretur firmamēto. z p̄sertim in his vbi p̄nceps humaniter
circūuentus p̄ importune dep̄catiōis instācias. q̄b; sepissime decipit nunc mor
taliū iudicij potentat⁹. S; dū cōiter ad sincerissime mēs p̄ncipis p̄uehit pas
sim discussiōis apparat⁹. apparebit exp̄ienter molestissimi ḡuaminis insult⁹. et
sperati releuamīs partiū patēter resultat succursus. Vnc ē q̄ ego Bernhard⁹
sindicus et p̄curator ac sindaco z p̄curatorio noīe reuerēdi p̄ris z dñi Marti
ni electi eccl̄ie Buxien̄ animo z intētiōe ap̄pellādi z puocādi ad p̄ximū supue
turū generale seu vniuersale: aut yconomicū cōsiliū p̄pono z dico in p̄ntia oīm
et singuloz dñoz p̄positi: decani z canonicorū dicte eccl̄ie hui⁹ occasione capi
tulariter congregatorū z corā te notario publico z testib; tanq̄ personis fidedi
gnis. q̄ licz nup̄ p̄dictus dñs me⁹ concordit̄ seruatis fuādis per Capl̄m iā di
ctum in ep̄m eccl̄ie p̄dicte Buxien̄ fuerit electus. z per decretū electiōis in for
ma solita: stiloq̄ cōsueto: ac iuris traditionib; armato sanctissimo in x̄po p̄ri
et dño dño Nicolao diuina p̄uidētia papa q̄nto. pro recipiendo cōfirmatiōis be
neficio directū infra tēpus a iure statutū p̄ venerabiles ad h̄ p̄curatores z nun
cios cū mādatis sufficientib; specialr deputatos. solēnit̄ p̄ntatus. z in his oib;
et singulis p̄cordie necnō dispositiōis modis: p̄ dictū dñm n̄m dñm papam z
eius legatū de latere cardinalē vīz reuerēdissimū in x̄po p̄rem z dñm dñm Jo
hannē sacrosancte Romane eccl̄ie cardinalē ad nationē germanicā de latere
missum plenā in ea parte auctoritate z ptāte munitū. z pro ip̄a natiōe alemani
ca per gl̄iosissimū p̄ncipē z dñm n̄m Fredericum Romanoz regē semp̄ augu
stū zc. plurimoz sacri imperij Romani electoz. aliozq̄ eiusdē natiōis tam ec

¶ Cardinalem

ecclesiasticorum q̄ secularium p̄ncipum consensibus accedentibz conclusa lau-
 data et accepta atq; concordata post mltā et specialr in tali puncto in q̄ difficul-
 tatis nre scrupul⁹ residere et sic sonare videt̄ videlicet Item in eccl'is metropo-
 litanis et cathedralibz etiā sedī aplice imediate nō subiectis et in mōasterijs se-
 di aplice mediate subiectis fiāt electiōes canōice q̄ ad sedē aplicam deferātur
 quas etiā ad tps cōstitutū in p̄stōne Nicolai q̄ incipit Lupientes. papa expe-
 cter. Quo facto si nō fuerint p̄sentate v̄l si p̄ntate minus canōice fuerint: papa
 p̄uideat. si nō canōice fuerint: papa eas p̄firmet: nisi ex cā rōnabili et euidentī
 de fratr⁹ p̄silio de digniori et vtiliori p̄sone duxerit p̄uidendū et c. put hec et alia
 in dicta concordie et cōpositiōis l̄ra plen⁹ cōprehēdunt̄ exp̄ssa. Cum autē sit
 publicū et notoriū q̄ anteq̄ dñs n̄r electus supradict⁹ infra tēpus a iure et ex vi
 prenotate ordinatiōis statutū electiōis sue decretū p̄dicto dño n̄ro pape p̄ntari
 fecerit et cōfirmationē rite petierit. et oēm diligētie sollicitudinē sibi possibilem
 et alia quismodo cōpetenter oportuna seruari et expediri fecerit. put debuit. et
 de p̄tingētibz q̄ntū in ip̄o fuerit nihil omiserit. nihilomin⁹ tñ dicit⁹ dñs n̄r dñs
 papa ad importunā put p̄sumit instantiā: minime tñ certificat⁹ de meritis ele-
 cti: an modo seu forma cōcepte p̄sentade et p̄sentate decreto electionis reueren-
 tissimo in christo p̄ri et dño put fert̄ dño Nicolao de cusa Cardinali tituli et c.
 et etiā ante lapsum t̄pis a iure statutū et ei⁹ termino minime put decussit̄ ex p̄-
 missis: expectato dictā eccliam Buxien contulit vt fert̄: et l̄ras aplicas desuper
 confectas p̄cessit. ac alia fecit q̄ ad h̄mōi p̄uisionē sibi videbant̄ oportuna. Et
 licz p̄dictus dñs n̄r dñs papa. sinistre put p̄sumit informat⁹ cōdictū et p̄scriptū
 concordie nullo modoq; seruauerit. et insup licz digniori p̄sone de q̄ nō dubita-
 mus. talr q̄liter put p̄mittit̄ p̄uiderit. nō tñ viduate p̄uidit ecclesie diuturnā
 ipsius vacatiōis iacturā deplangētī. de vtiliori p̄sone singul' sincere p̄pensis
 et aromatu quodāmodo more tritis. attritis. et cōtritis vt p̄uius redolebat puri-
 tas cōmixtiōis: imo huic ecclie Buxien p̄ talis p̄tense p̄uisionis inculcatiōez
 perpetuo venenū videt̄ patēter infusum. qd̄ multis rōnibz exp̄ienter deduct⁹ et
 deducēdis cōcernit̄ refertū. Nam p̄mū cum ecclia iā dicta sit cū omibz suis fru-
 ctibz. redditibz. p̄uentibz. obuēctionibz. emolimētis ad sua castra villas. opida.
 vicos. possessiones. curtes: et curias p̄tinentibz sub iero mixto: similr et impio
 necnō aduocatiōe. defensione. et tuitiōe serenissimi p̄ncipis et dñi dñi Sigis-
 mundi ducis Austrie Styrie Carinthie et comitis Tyrol: et in h̄mōi comita-
 tus districtu cōstituta: et nisi pastor ecclie vacantis p̄dicte h̄mōi p̄ncipis bñfi-
 centia volūtatis quoq; grā nūc et in futurū fuerit munitus: eius nequaq; pote-
 rit p̄sistere pastoral' dignitatis. p̄stīm t̄palis p̄fect⁹. et p̄nter sp̄nalis p̄ficere nō
 poterit administratiōis suffultus: cū vni⁹ siue alterius adminiculo antiquissi-
 mis iure necnō rōne dictatibz: nō p̄seuerabit p̄tinuatiōis vsus. Item cū castra
 terraz q̄z clausure tam p̄ncipis q̄ pastoris p̄dictorum talr sint imunitatibz et mu-
 nitionibz cōstricti sunt et cōmixti q̄ p̄nceps pastore et pastor p̄ncipē si (qd̄ absit)
 per dissensionis strepitū: molestatiōis cōuiciū turbulenter ingruerit. inenitabi-
 libus imo immortalibus possent se mutuo cōtricare silr et intricare terroribus
 Itē si q̄s pastor in dicti p̄ncipis constitueret̄ p̄temptū. nulli⁹ securitatis et tran-
 quillitatis et pacis. p̄petuo cōsequeretur emolumentū. Hinc q̄ p̄re ceterz videt̄ p̄-
 fundissimis animozū suspirijs memoriter p̄pendendū. imo cordibz xp̄ifideliz
 perspicaciter reuoluendū. nam dū nup in sacrosctā sinodo Basiliē. et cū vber-
 rime in sp̄sscti grā floruit. cōsultissimo fuit libramē p̄ mūdi p̄tiores et famo-

Forma appellationis

fiores et exoptiores et seniores. imo monarchas omnium facultatum et praesertim per sacre theologie professores et vtriusque iuris doctores crebrius in praesentia dominorum cardinalium partim decenter annuentium magne maturitatis prouidentia solentur auizati ut sacrosancte romane ecclesie cardinalibus alia quam per ecclesiasticarum dignitatum siue beneficiorum stipendia fierent sufficientia prouisionis suffragia: cum per tales quos hactenus seruauerunt morem modum et consuetudinem ecclesie et ecclesiasticus ordo et ecclesiarum ministri nimium dissipati gaudent. et igitur prout fuit annotatum ut eorundem cardinalium multitudo quam prout nunc putantur modum excesserat congruitatis ad minorem numerum redigeretur cum prout iuris doctores: imo lucerne mundi determinarentur. et prout duo sufficerent cum certus in iure numerus tante sublimitatis non videatur determinari. et insuper officia ad quam primam et principalius per Siluestrum et Marcellum et Fabianum summos pontifices quondam magne deuotionis instinctu et alios ipsorum successores deputati fuerant attenti seu occupati minime videntur. sed pompose ructuantes inflati tales actus exercere verentur. Item cum in suis praeturi sibi per summum pontificem ut praemittitur assignatis non prouenerint residere sed potius ut putant romane curie et curialibus actibus indefinenter adherere. unde attende sinceri namque loca pia sibi taliter concessa aut commendata vel collata seu annexa. non tamen in temporalibus sed etiam in spiritualibus periculosissimas et perniciosissimas ac irrecupabiles per singulos annos et annorum reuolutiones imo dies patiuntur dilaniationis: lacerationis: dissolutionis et quassationis iacturas. et huius maxime videntur expieter et inhumaniter rei geste signa et prodigia magna in occidentali praeterea ecclesiis et monasteriis et cenobiis et zenodochiis et hospitalibus et praefatum in Gallie plaga: ubi cardinales hactenus huiusmodi domus dei consueuerunt habere in prouisione aut beneficium vel in commendam. et ipsi cardinales taliter comederunt easdem et comedendo consumpserunt. ac fructus non tamen praeteritos sed etiam praesentes et futuros ac fructuum possessiones et stationes taliter euiscerauerunt quod in quibusdam locis non est nec fuit tanti regiminis obumbraculum quod clerici aut ministri sacrificiorum a rore celi aut ymbrium tempestate secure se collocare non valuerunt. imo non tamen fructus sacrorum locorum per negligentiam vel desidia vel auariciam deuastauerunt. sed insuper sic hi de quibus lamentatur propheta dicens. Quod deus uenerunt gentes in hereditatem tuam: polluerunt templum sanctum tuum et comederunt Jacob: et locus eius desolatus est. et sic dicti cardinales huiusmodi loca sancta cum clericis fratribus et monachis penitus quod non remanserunt ungula deuorauerunt. Quae omnia et singula sic fieri uisa sunt et cognouimus ea. et praesens nostrum narrauerunt nobis in concilio predicto Basiliensi. His omnibus cordialiter per principem nostrum imo dominum regem predictum et illustrissimum domum eius et nostrum electum et electores eius anxio spiritu turbatis quam uisceribus supereminenter et profundissime precor. non videtur dominus cardinalis salua sua reuerentissima prouisione quam alibi in ecclesia sua prochiali in urbe constituta residere tenetur per nullum euentum occursum rebus praesertim ut nunc statibus aliquot admittitur. et hoc non propter ipsius venerabilissimam personam quam a suis primordijs per multas nationes notissimam: sed quod dilexit ecclesiam vtriusque statum cunctorum felicitatem. sed hoc fit propter sui status modernorum successores qui semel intrantes ecclesiarum vel monasteriorum menia: tanquam talpe viridaria nunquam relinquunt inofficiosa. Et igitur ego Bernhardus syndicus et procurator: syndico et procuratorio nomine quod supra. sentio non tamen dictum dominum meum electum imo terre principem istius ac ecclesiam Brixienam et capitulum et singulos ecclesie canonicos et clericos: imo totam dyocesium et singulas vtriusque status personas eiusdem dyocesis. imo quod maius est omnes germanie ecclesias per huiusmodi nouitates et per litteras dicti domini pape et processus exinde secutis: necnon de persona tam eminentis prelati videlicet Cardinalis: vehementer nimis fore grauatos. et futuris temporibus pro-

contra Cardinalem

pter huius inaudite rei violentos incurfus atrocius grauari. imo tales adin-
uentiones nouas totius illius principatus et alior principatuum huic principi
coneror et ecclesiarum ac monasteriorum in eisdem constitutorum: miserabile mina-
ri ruinam. Et igitur a dictis litteris ac processibus et penis per eosdem fulminatis
et cominatis. in his scriptis puoco et appello ad predictum et prescriptum sacrosan-
ctum generale aut vniuersale vel yconomicum concilium inenitabiliter et incunctant
proximis temporibus celebraturum et superuenturum. et apostolos peto primo et c. ac
instante et c. mihi dari si quis sit qui mihi eos dare voluerit. Subiiciens dictum
dominum electum: imo principem et suorum principatum ac terrarum platos ac vtri-
usque status homines cuiuscunque conditionis fuerint protectioni: tuitioni et defensionem
iam dicti generalis seu vniuersalis aut yconomici concilii: imo vniuersali ecclesie pre-
sentis et illius que viuis constituitur: construere ex lapidibus. cuius res agitur: et ne
deterius inde contingat mature prouideat. Et insuper solenniter nomine quo su-
pra deducam prestando: quod cum spiritus humilitate consternamur nos ad pedes
sanctitatis domini nostri pape: corde et animo: imo si licebit effectualiter aut se facul-
tas obtulerit personaliter se conuolendo. et quod hanc appellationis propalatio-
nem. non ex elationis rebellionis inobedientie: vel spreus aut contemptus cau-
sa proposuerim. sed pro inuasionis importune ac acceleratiouis improuise peri-
culo securius euitando. et pro largioris dilatiouis benignitate recuperanda et deli-
berandi perscrutandi diligenter quoque ruminandi perspicaciter occasione cum
spiritus respiratione sincerius obtinenda. ut dictus electus pro se et nomine ec-
clesie Buxien. imo princeps terre de incumbens ecclesie predictae necessariis
oportunitis quoque confluentibus: occurrentibus et ingruentibus damnorum euentibus
terribiliter et aduene necnon alienigene superuenientis prelati vel pastoris ignoti
institutione valeant sensim et premeditatum cum veritatis sinceritate que deus est
largiter coram etiam vniuersali ecclesia quam synodus predicta representabit audient
cum confidentia pronunciare. Et etiam protestor nomine quo supra quod huiusmo-
di appellationis collationem cum eisdem honorificentia solennitate reuerentiae
diligentia necnon legalitate quibus decet expedit et congruit et quototies com-
petentius vtilius fructuosius et magnificentius fieri potest prosequi et de eius
effectu funditus et radicitus experiri volo similiter et firmiter intendo propono di-
ligenter sollicitus quoque dispono. et saluo mihi nomine quo supra iuris communis
adminiculo ut presentem appellationis et puocationis formam et tenorem corrigere
emendare: innouare: renouare: minuere ac augmentare seu intimare: publicare
et propalare valeam: ubi quomodo et quando quotienscunque et qualitercunque fue-
rit opportunum in vim: finem et euentum ut iam dicte Buxien ecclesie suaque tribula-
tionis imminens quoque periculi conturbatio lamentabilis ad totius ecclesie
christifidelium quoque filiorum palam pueniat notificationem publicam et notoriam
et c. Super quibus et c.

Finis.

¶ 3

Tractatus

De libertate ecclesiastica Tractat' eiusdē.

Scarius reverendi in xpo patris et

v dñi dñi Henrici epi Constantien. in spūalibus generalis dilecto nob in chusto mgro Felici Cantori Thuriceñ. decretorū doctori salutem: et si qd dulci' salute. Qm dicit Greg. sup Ezech. omel. cñ. de iudea ad captivitatem pueniente. q' viderit eā hostes et diriserit sabbata ei'. Hostes quippe sabbata deridet qñ maligni spūs ociose mēti prauas cogitatōes inijcit vt et si quiescit ab ope nō descat a malorū ope delectatōe. Nec ille. Et igit' ne quiescas accidiose corporis caligine v. fortassis hacten' fastidiebas lassitudie. Te ergo gratatē redim' vt scribas de ecclesiastice libertatis immunitate.

Felix. Lassum me putat ve. pa. iudiciū. et si auris v'ra fuisset circa os meū um vt dixit ad Biccū gēma sacerdotū. iam lapso tempis modico reuolutiōis curriculo. nō reprehenderetis me tanta segnitia pressum.

Dicarius. Monstra locū vt q te videam' oc' **Felix.** Ruper for' cupatōis laborinto fuisse pplexū. **Felix.** tassus prout videbitis largū cōpilauī vtriusq' iuris repertoriū. Item collationē qndā et cō seqñt' eius recapitulatiōē q' validos medicātes: videlicet Beghardos et c. Et iterū aliā collationē spēales q' Anachoritas. i. beghardos siluestres. Itē glosa' vñ qndā bullā dudū p dictos beghardos p sui stat' pfirmatiōe impetratā. Itē tractatū de negotio mōachorū ad req'sitiōē abbatis de Sulbrun cōceptū. Item alium tractatū de plebanis et religiosīs mendicantib' in predicationis et confessionis officio se inuicē impediētib'. Item tractatū de nouis officiis et bñficiis et dieb' festiuis nō institutis. Itē de oblatis et solutis pecuniis p p'benda v' bñficio in eccl'is v' monasteriis obtinēdo. Itē qndā eplā de cellis missam q' negligētes cultū diuinū etiā iuratū. Itē largā collatōē de āno iubilēo et eius indulto. Itē recapitulatiōem sup illo. Itē de aure et tēpestati bñdictionib' cū sacro altaris fiendū. Itē tractatū de exorcismis et adiuratiōib' q' aīa lia bruta. Item de arboze torculari in die festo de loco ad locū trāsserendo. Itē de furto reliquiarū miraclose nup in loco heremitarū beate virginis perpetrato. Itē pñter eplā qndā cōtra qndā supbū clericū. Itē formā appellatiōis ptra cardinalē q' in Germania velle intra eccliam cathedralē. Itē tractatū de cō tractibus qui vulgariter Byfel nuncupant. Item largā collatiōem de balneis naturalib' siue termarū locis. Itē doctoratū in stulticia. Itē tractatū aliū de tē pestatib' ex mortuorū cadaverib' exortis. (Et nota q' etiā idem doctor composuit tempore sue incarcerationis: et post req'sitiōis vicarij p'dicti tractat' videlicet de religiosīs proprietariis. Itē de exorcismis. Item de credulitate demōib' adhibenda. Item de matrimonio: qui p'dictis vt p'z intuenti sunt inserti. Itē etiaz composuit in eadē sua captiuitate detentus tractatū qndā de boni et mali occasione. Item aliū tractatū de emptiōe et vēditione vñ p viginti: qui prefat' tractatulis mox suo ordine subiūgētur. Item psequēter in eadē sua incarcerationē composuit registrū in causa querele sup'ius. Item tractatū de misericordia defunctis et captiuis impendenda.) Et nunc ad ppositū loquendo ipsi vicario ante suam incarcerationē et eius requisitiōē de p'senti tractatu cōpilando Item composui nuper copiosū volumē qd dicit' liber de nobilitate. xxxij. capitula in se largitē cōtinens. Item pcellum iudiciariū inter nobiles et ciues

de liber. eccl.

Thuriceſi ex vna: et ruſticos Switeſi cum cōpliciſ vīnoſ z deſu 1213 p 111
bus ex altera. corā diuine maiestatis tribunali in cel' habitū. Itē tractatū quēdā
ſ iniquos iudices Item aliū tractatū de Aſſiſimis i morte principis tendētib
vel machinātib. Item dyalogosam collationē de cōſolationē inīq ſuppl'loz.

Dicarius Et ſi de quolibet verbo ocioſo reddenda ē ratio. vt Barthel
rū. et. xij. q. vlt. imo potius de omī tpe ocioſo. vt no. ibidē.

vide qd fecerſ. in hoc te nō iudicabo. et his poſtpoſitis intētū nīm pſegre de ec
Felix Dic Bre. moral. xij. c. vlt. Ocioſū quip' (cleſtiſtice libtat' articlo.

pe verbū eſt qd aut rōe iuſte neceſſitat' : aut intēctione pie vtilitatis
caret. Et nūc ſincere ppēdatiſ nōne verborū ſimilī z operū foret vacuorū nimia
ſuperfluitatiſ inanitatiſ enervare. immo refricare qd per antea tot magnorum
vīroz plene rimaſ
nit aſſiduitatiſ.

Dicari

Et qui ſunt hi quoz ſuit ſcribēſ

Felix

di de talib' tanta ſacultaſ?
Sunt et fuerūt oēs venerabiles ſummiſte principali in titulo ſ ecclīaz imuni
tate aut emunitate ſcribentes. videlicet Hoſtienſ Hoſſredus Raymūdus Tan
credus Rotredus Donaldus Fanctin' Richard' Damasus merſeburgeſi
Piſanus. Hinc Huil. durandi in ſpeculo. ac iohannes z Ulricus p'dicatores
et inſup ſanc' Thomas. hinc in antiquiſ z nouiſ iurib' mltos gl'ioſos pote
ritiſ reſpicere textuſ. Hinc pre ceteriſ tam dictiſ videt' notandū principalit'us
quia ſacraſſim' princeps ppetu' Auguſtus dñs Juſtinian' Juſtini impato
riſ filiū in ſuo codiciſ volumie. z pſertim in libro primo ti. v. ponit leges de
ſacroſanc' ecclīiſ z reb' z puilegiſ eaz. et ibidē ponit conſtitutio Friderici
impatoſi pmi quā fecit in ſua coronatiōe. et q talr videt' ſonare Caſſa z irrita
eſſe nunciari per totā yaliā precipit omnia ſtatuta z cōſuetudineſ contra liber
tateſ ecclīe earumq' perſoneſ inductaſ aduerſuſ canōicaſ cōſtitutiōeſ vel im
perialeſ ſanc'ōeſ. et ea de capitularib' penituſ aboleri mandat z c. Item iu
ſtinian' p'dictuſ eodē libro ponit leges de ep'iſ z clericis et orphanotroph'iſ et
xenodoch'iſ et aſſiſteriſ z mōach'iſ captiuiſ et nupt'iſ clericorū vetitiſ ſeu p
miſſiſ. Item eodē li. de ep'ali audientia : et de diuerſ capliſ q ad ius curamq'
et reuerentiā pontificālē p'tinēt. Itē eodē li. de hiſ q ad ecclīaz p'fugiūt v' excla
māt. item eodē li. de hiſ q in ecclīiſ manumittunt. Item idē impatoſ in auten
tica coll. j. vt determinatuſ ſit nūc' clericorū ſcriſſime maioriſ ecclīe z ceteraz
ſanc'az ecclīaz. item eadē coll. ſ mōach'iſ. item eadē coll. quō oporteat ep'oſ
et clericos ad ordinationē deduci: et de expēſiſ ecclīaz. item ibidē coll. ij. de nō
alienādiſ aut pmutādiſ ecclīaſticiſ reb' immobiliſ. aut in ſpēali ypothecādiſ cre
ditouib'. ſed ſufficere generaleſ ypothecaſ. item eadē coll. quō puniſ qui ſacra
vaſa v' donatoria pignorat Itē idē ibidē coll. ij. de mēſura ordinādoz cleri
corū. item eadē coll. de miſtrātib' i ſacriſ officiſ. item ibidē coll. v. vt de cetero
cōmutatiōeſ ecclīaſticaz rerū nō ſortuite ſiāt ad p'iſſimū ipatoſ. z ſ mō ad ali
aſ p'ſoneſ trāſeant reſ ſubite tanq' ſentētie tñmmodo ſiāt ad imp'iale domū.
Itē ibidē vt ea q vocant' inſinuatiua ſup cleric' i maiori qdā ecclīa denſ i alijs
aut ecclīiſ pēit' nō denſ. item ibidē vt cl'ici q recedūt alijs p'eiſ ſurrogat' p'bere
ſurrogatiſ emolimēta: recedēteſ remanere volēteſ nō ſuſcipi. et vt ſi quiſ edī
ficant' ecclīam aut aliter in ea deſeruiētib' miniſtrant' molimenta voluerit
aliquoſ clericos inſtituere: nō ſortuite eoſ ſz iuſſu ſanc'ſſimi patriarche ſuſci
piāt. Itē ibidē vt in puat' domib' ſacra myſteria nō ſiāt. item ibidē vt deſuncti
ſeu funera eoz nō iniuriēnt a creditorib'. Itē ibidē vt null' fabricet oratoriū do

Tractatus

mū preter voluntatē epī z vt deputet prius q̄ circa diligentia z statum fabrica-
tioni oratorij sufficiat. z vt epī nō desint suis ecclesijs. et de alienatiōe ecclesia-
sticarū rez. mobiliū. Itē ibidē coll. vi. p̄stitutio de his q̄ ingrediunt mōasteriū
et de subia eoz z ex q̄ tpe oportet eā valere. Itē ibidē ap̄d q̄s oportz cām dice-
re mōachos assisterios. Itē ibidē d̄ dignitatibz z q̄ dignitates liberāt a patria
ptate. Item ibidē vt clerici ap̄d prios ep̄os p̄mū pueniant. postea hic ap̄d ci-
uiles indices. Itē ibidē coll. viij. constitutio nouat p̄stōnē q̄ p̄scriptionē centū
annoz loci venerabilibz declarat. Itē ibidē coll. ix. de alienatiōe i emphiteosim
et locatiōe ypothecis z alijs diuersis sc̄tibz vniuersis locis rerū sacraz. Itē ibi-
dē de eccl̄iasticis titul. Itē ibidē vt differētes indices audire interpellatiū alle-
gatiōes cogant ab ep̄is h̄ agere z qm̄ in suspitionē habuerit indicē parit audi-
at cām. z ciuitatē ep̄s de cautela quā oportz z oīno ep̄m agere. Itē ibidē de san-
ctissimis ep̄is z deo amabilibz reuerēdissimis cl̄icis z mōachis. Et eminēter no-
tandū ad intētiōis n̄re p̄positū q̄ he legū sacraz rubrice tanq̄ decretalium fa-
ciunt fidē inq̄stū h̄nt p̄fectā orōnē. z allegari p̄nt ad cuiuslibet rei geste vel ge-
rende rōnē. z als rubrica cui⁹ rō z oīo nō ē integra nō videt aliq̄ten⁹ allegāda
Ita no. Jo. an. in addi. spe. de disputatiōe. §. vlt. in fi. sec⁹ de rubricis decretorū
quibz freq̄ntē p̄cludit̄ p̄riū. vt no. ibidē. Et vt pueniam⁹ ad intētiōis n̄re finē.
Ecce q̄ mirifice magnanimitq̄ gl̄iose necnō deuotissime Constantini ip̄atoris
incliti diua maiestas xp̄ianissima q̄z serenitas religiōis munimē decorauit ec-
clesias eccl̄iarūq̄ p̄ncipes ac p̄uilegiauit. et inclinatiōis affectu natural̄ q̄ntuz
dilexerit: nō solū p̄ncipes sacerdotū s̄z cl̄icos z religiōis cultores vniuersos. vt
p̄. q. j. Futurā. xcvj. di. In scriptur̄z q̄lē imunitatis z emunitatis et p̄uilegiū
et libertatis z p̄rogatiue z securitatis z stabilitatis munificentia: z idē Constan-
tin⁹ z imperij sui successores tradiderint. indulserint. cōcesserint z p̄stiterint sa-
crofantis ecclesijs: eccl̄iarūq̄ p̄ncipibz q̄ pontifices: antistites: archimādrite
et p̄iarche nūcupant. z insup ceteris p̄lat̄s z cl̄icis ac religiosis vniuersis eorum
demq̄ p̄sonis: rebz z locis put hec et alia in vtriusq̄ iuris corpibz vident̄ inclu-
sa: z aliq̄liter sup̄ annūerata. Hinc qualr̄ impatores idēz eoz successores ac
ali j terre reges. p̄ncipes. marchioes. duces. comites. barones et nobiles de suo
rum regnoz z terraz portionibz z patrimonioz p̄p̄riatibz res mobiles z imo-
biles. iura. iurisdiciōes. districtus et possessiōes. cū omibz p̄tinentijs tā largie
libere nobiliterq̄ donauerint. fundauerint. edificauerint z p̄struxerint loca pia
viz ecclesias maiores z minores. mōasteria. zenodochia z hospitalia. et insup
p̄rogatiuas p̄dictas q̄ntū in ip̄is fuerat indulserint. et finalr̄ quō z qualr̄ sūmī
pontifices p̄dicta loca pia cū p̄sonis z rebz ab omī seculariū p̄ncipiū ptate. iur-
isdiciōe z maiortate ac potentia et potētat⁹ p̄eminētia libauerint. exemerint
et absoluerint. put hec z alia in p̄dictoz sūmoz p̄tificiū z ip̄atoz volumibus
et als p̄ l̄ras z bullas ac munimēta singlaria et particlaria in cōi vel seorsum
recondita plenissime repiunt̄ p̄scripta. Et igit̄ vltra p̄ reuerende qd̄ vultis vt
fiat: Nam vt dic̄ phus. P̄ctm̄ est fieri p̄ pla qd̄ eq̄ fieri pōt p̄ pauciora. Et cir-
cūm et omīs superfluitatis euentus videt vitandus. vt le. z no. in Cle. de re
scrip. Auditor. et omne qd̄ est nimīū: vertit̄ in vitium. de ma. z obe. Nullis. in
p̄. in. per Hosti. de testa. Requisi. §. Si p̄o. Et vltra scribendi foret opus sic il-
lus de q̄ scribit. vj. q. j. Si oīa. vbi dic̄. Superuacuis laborat impēdij q̄ so-
lem certat fauibus adiuuare.

Dicarius

Q̄ frater: nō sufficiūt p̄ba vbi op⁹ ē facto. vt le. z no. lxxxvj

De libertate ecclesiastica

dist. Non satis. qz scriptū est. Estote factores verbi z nō auditores tñ: fallētes
 vosmetipsos. Jac. i. S3 qz de facto factores inauditarū factionū z nouoz facto
 rum miraclose: imo mōstruose patēter emergunt q̄ anxidia noua requirunt. et no
 uis rebz noua remedia nouitates adhibebūt. de iura. ca. Ceterum. z expimēta
 morborū nos inuenire mltas medicinas vtiqz cogūt. l. dis. vt p̄stitueret. et na
 tura nouas deproperat edere formas. C. de re. iu. enu. l. ij. §. S3 qz d iure. z na
 tura multis nouitatibz vti. z de nouis noua q̄tidie pcreant. vt in aut. d. p̄fag.
 et vter. fra. in pn. coll. vj. Et igit de nouitatibz in facto recēter occurrentibz. et
 libertati seu emunitati ecclesiastice violenter p̄riantibz: dic q̄so qd tibi videtur
 de xpo z eius vicariis ta. **Felix**. Et si in p̄missis tā largiter designat: nō
 lia tā patient sustinētibz. **Felix**. vult contentari sagacitas re. pa. Audia
 mus qd dicat lex impial auētā: a capite reddēda ē rō. ff. de eden. argētarius.
 et capite lāguēscēte cetera mēbra dolēt. aut cetera corpis mēbra infectione lan
 guēt. vj. q. i. **Dicari**. Et qd h ad p̄ncipal p̄po **Felix** Vidcam? ca
 Ex merito. **Dicari**. sive q̄stionis intērum. **Felix** pita ad ecclia
 stice libtatis defensionē z p̄fuatiōez diuinitus z hūanic? ordiata. vt dicā lamēta
 bilē cū p̄pha. Dñe caput lāguidū z oē cor merēs: a plāta pedz vsqz ad p̄tices n̄ ē
 in eo sanitas: vuln? z linor et pla. **Dicari**. Et qd h ē dicere? aut loq̄ris
 ga tumēs. Esa. j. z. vj. q. i. §. vcz. **Dicari** in pabol aut i enigmate?
Felix Rōne v̄se p̄stat sollertie q̄ Romana ecclia eccliarū oim est caput.
 xij. dis. p̄ceptis. z. c. non decz. et pastor hui? ecclie Petri successor et
 p̄ncipis aploz vicari: imo xpi locū tenēs p̄nceps z caput ē oim eccliarū z oim
 sacerdotū z summ? sacerdos. xxi. di. Elcros. z solus vocat? summ? et Roman?
 pontifex. de cōsti. c. j. li. vj. Cum p̄cor. z oia iura hz in scrinio pectoris sui. Ibi
 dē. z ois sufficiētia ē in eo. vt no. ibidē. z est lex animata in terris. vt d. off. dele.
 ab arbitris. li. vi. z qd fit ei? aucte fit aucte dei. xxiij. di. j. q̄cūqz. z. q. iij. si q̄s nō
 recto iudicio. z ē successor moysi z sup̄ impatorē. de ma. z obe. solite. z iō impa
 torē p̄sumat. p̄secrat z coronat. z eū deponit. de elec. venerabilē. xv. q. vj. Ali?
 Mac igit imēsa sūmi pontificis sc̄issima aucte p̄pensa. qua p̄t z d3 tanq̄ vnū?
 p̄nceps regū terre. P̄mo domui sue fidelr p̄esse. de q̄ scribit. Oportz ep̄m do
 mu sui bñ esse p̄positū hñtem filios sibi subditos i oi castitate. j. Thi. iij. lxxix
 dis. in pun. Que qdē dom? ē palatū pape. Curia q̄z romana z oēs hñtātes i ea.
 sunt f. l. sibi subditi z descēdētes ex ea. sic dom? Jacob fidelr segregata d p̄lo
 barbaro. i. infideli de egypto. A q̄ quidē domo gl̄iosa sumere p̄cernit initium z
 robur z firmitatē z exēplū ois ecclesiastice libtat magnificētia. Scripta enī ē.
 Qual p̄r: tal fili? z tanto q̄s melior q̄nto melioribz p̄est. vt le. z no. li. dis. **Dic**
 ramur. Nō aut ponam? os in celum q̄ trāsim? sup̄ terrā: z loqui p̄ tal p̄ncipis
 serenitatē. q. sanct? est. put Symach? papa. Quis enī sc̄m nō dubitat quem
 ap̄t tātē dignitatē extollit. xl. di. nō nos. imo sc̄issim? z beatissim? put ip̄m ac
 clamat romane curie cētus. z est obfūatīe cōis ibidē stil? z tanq̄ lex fac ius: vt
 de cri. fal. Licet. z intm q̄ alios sc̄ificat. canonizat. z sc̄ōs vocari declarat. z h
Dicari in suo palatio aplico z nup cōstabat de sc̄ō Bernhardino.
 Amore dei sufficit q̄ sit sc̄ūs. z hñōi sc̄itate nō a se habet sz
 a cathedra quā possidet. xix. di. Sūt oīs. xl. di. Nō vos. Nā sanctissim? z bea
 tissim? sunt sup̄latiui ḡdus q̄ supra se nō hñt graduū stat? vt le. z no. in. l. Ubi
 autem. in pun. ff. de p̄. ob. et vni soli summe rei cōuenit: vt ibidē. z ita foret san
 ctior deo. qui solus d3 altissimus fm scripturas. et hoc videtur fore falsum.

Tractatus

Felix. Non est cura. nam et suplatius etiam ponit per positio. ff. ad l. fal. l. penal. §. stipulatio. ff. de mino. l. ult. in fi. et qui laudandi seu comendandi animo dicunt non restringunt. ff. de §. emp. l. Ea qui. et curialis sermo non inducit obligatores. de insti. cum venissent. et propterea etiam episcopi dicunt sanctissimi. put. §. per leges probatum est. Unde dixit Augustinus. in li. de mendacio. et habet. xxij. q. ij. p. m. q. talis sermo de adulatio: et fit placendi cupiditate et suavi eloquio: et dicit fore mortale peccatum. de quibus dixit propheta. ps. lxxij. Quoniam deus dissipauit ossa eorum quae hominibus placere: confusi sunt quoniam deus spreuit eos. et moliti sunt sermones eius super oleum et ipsi sunt iacula. ps. lxxij.

Dicarius. Nec nihil ad nos nec ad materiam quam premonimus vnde per legem non incurramus editam contra principum maledicere de maledicis. c. i. et in glo. i. Sed dicamus de domesticis cum quod nomine suo regunt mundi climata. et habent libertatis ecclesiastice gubernacula. et gubernacula nobis ostendunt per exempla ut sequimur eorum vestigia. nam

Felix. quod per maiores fit de facili trahit a subditis in exemplum. de vo. Dagne. Protestor quod aperiam in pabulis os meum et loquar propositiones ab initio. quanta audiui ea et cogitamus: et presens noster narrauerit nobis. et non sunt occultata a filiis eorum in generatione altera. imo plegendo. girando. plustrando circuoluendo et scrutando scrutinio per omnes historias et historiae paginatores expimur quod ab apostolorum principe et per singulos suos successores notate de gestibus Romanorum pontificum et usque ad modernum scribentes non vidimus nec audiuimus nec intelleximus: cum auaricie. cum ambitiois. cum exactiois. cum circuuetiois. cum deceptiois. cum nequie. cum crudelitatis. cum seueritatis tantorum excessus acerbioris sublimitatis forma et benignitatis spem perpetrantes quod penitus sunt pusilli cum maioribus Romanam domum imo totam curiam. **Dicari.** In quibus presens. **Felix.** In rerum magna quam non eius regentes. **Dicari.** hec discerni.

Felix. cupit experientia. Nam nec presens nec doctus nec doctrinatus nec honestus titulo coronatus subueniunt iura aut iurium perditores seu perditorum successores et successorum munimenta. sed superba dominatice pecunia fulcitis mediatoribus Grexus ecclesiastica proferunt stipendia et stipendiorum querit quicquid et non beneficiorum seu eorumdem patronorum imo fundatorum dignitas et beneficia dotantium sincere deuotiois immensitas. sed de terrigenarum incolarum et domesticorum faucibus sumpsit alimentum aduenarum alienarum et peregrinorum clericorum rapacitas. Et his clare pensis per simplici mentes: imo laicorum gentes. imo per terre principes quorum munimur defendi iubet ecclesiastice libertatis immunitas: inducit indignationis seuerissime crudelitatis ferocitas. Et quod sequitur dum talis simplices in laicis egentes in doctrinis per magnorum beneficiorum accumulatores crescunt in subditis diuitiarum donis. et carent fundamento regum ecclesie dignitatis. et sic ruit prerogativa penitus indefensa in maioribus et contra in minoribus religionis ecclesiastice libertatis.

Dicari. Tu nimis generaliter diffuse quod loquaris. et vniuersaliter in immensitate tante facultatis. Et igitur postpositis Romane curie curialium quod suorum tanquam de his quod foris sunt: et nihil ad nos negotium. imo sursum sunt: et quantum in eis ecclesiastice sunt libertates: ingenium noster cognitum excedit sed aliorum per mundum dispersorum principum et platorum additiones edicunt quod in ipsis immunitatis prerogative saltem ecclesiastice

Felix. constat quod per summum pontificem quem tangere non volumus me (consistunt tu penarum supra descriptarum: ceteri pontifices quicunque censeant nomine ut permittit sibi dicunt ecclesiarum et ecclesiastice libertatis et immunitatis principes et sanctissimi mihi christi legati: spirituales presens et presens pape ac coepi et colune ecclesie ut expresse probat in Cle. i. de penis. et magno consilio dicit pater clericorum suorum. ut de resti.

De libertate ecclesiastica

spo. Conq̄rete. de cen. Lū apl's. qz patern' affect' vincit oēm affectū. C. d. cura. furi. l. vlt. in pn. vbi dicit lex. Quis em talis effectus extraneus inueniat ut vincat paternū? Et licz hec lex loquat de carnal' paterne dilectionis affectu. hic tñ pater spūalis put spūalia excedunt temporalia. vt de trāsla. Inter corpalia. 7 sue paternitat' intētio iure 7 rōne pcellit omis dilectōis sinceritatē. tanq̄ respublica cōmunis vtilitatis rōne excedit priuatā. vt ptz qz p defensione patrie q̄ res est publica impune. pater occidit filiū: 7 econtra. vt erpiat q̄ dilectio reipubli- ce excessum hz in carnal' dilectōis pīna. put le. 7 no. de puer. in fi. c. j. 7 i glo. iij. Item dicit vicari' chusti 7 ipsi' dignitas epalis maior est regali. de sacra vnc. c. Vno. 7. Refert. 7 imperiū mittū 7 meū habet in prochia sua. vt in Cle. q̄uis. de fo. cōpe. Et licet quilibet eoz pontificū sicut summ' pontifex modern' 7 sui predecessores fuerit olim cleric' imo scholaris substāter vnus modico fortassis vel nullo ecclesiastico saltem stipendio munit' et modicorū iuxta nature leges alimentorū 7 sumptuū vsu cōtentus. 7 nunc vnus idem homo p̄sulatus et magnaz copia rerū subito dilatat': 7 tanq̄ noui hoīs natura videt' iduc'. qz nūq̄ visus est hō q̄ fuerit ep̄s aut plāt' natus sz de nouo creat'. vt plerūq̄ videtur tali dignitatis culmine munit'. Et vt plimū de minoris stat' cōditiōe: 7 raro vel nunq̄ de maior' ḡdus sublimitate ad culmē tāte dignitat' puect'. de quo dicit Apl's ad Hebr. v. Omis nāq̄ pontifex ex homibz assumpt' p homibz cōstituit' et vtinā vocaret' a deo tanq̄ Aaron: 7 nō vedente Jason sacerdotiū exq̄sit' curialibz studiis. curiosis tractatibz 7 plensq̄ laboribz 7 expensis cōpararet. vt. ij. Macha. j. et. ij. et. j. q. j. Sic ennucl' 7. Et nūc mirabilia testīonia dñi ppende in quē putam' finē vt tal' talr eleuat' se nō recognoscat naturalr hoīes: cui' natura paucis fuit cōtenta. vt dicit Auicēna. et fact' ē repēte: sz nō de celo son' adueniētis spūs vehemētis inflatiōis: 7 vltra vite nēcāria sibi tā in tpalibz q̄ in spīritualibz tā violēter imēsārū modorū accrescūt diuitiaz potētatus. vicz in burgis. castris. opidis. villis. vicis. arcis 7 possēsiōibz: imo ciuitatibz et vrbibz: ac alijs vrēsilibz: vt aureis pocul' 7 argēteis vasis copiosissime sit munit'. 7 Assue- ri cōmūis assuete refect'. Et insup nobiliū cetū equitū cōmitiua ac larga fa- milia 7 famuloz famul' fulciti. nōne pncipalr vt eccliaz 7 ecclie sue filios. imo suos 7 pl' q̄ carnales aut natales vtriusq̄ stat' in sue libertat' munimie 7 imu- nitatis liberalitate defendat. 7 aiam suā tanq̄ fidel' pastor p ouibz suis ponat. et p grege suo murā se obijciat. de q̄ plene le. 7 no. in. c. Sit rector. xliij. dis. et sūt verba sc̄i Bre. in pastozali suo. c. xv. et se 7 sua: sibi p̄pterea diuinit' collata suo rum p̄decessorū exēplo sc̄orū disponat. ne 3 libertatis eccl'astice normā oues si- **Vicari'** bi cōmissas dilaniare p lupos rapaces pmittat. vt no. ibidem. Et nō iuxta cuiuslibz pontificis possibilitatē videm' tal' diligē- tie summā extremā. Audite p̄chdolor lamentatiōes carmen 7 ve- tatis sollicitudinē. **Felix.** Ezech. ij. et nūc clamem' in celum 7 pctis nris exigentibz nō miserebit' nri dñs. sz Assur rex assiriorū p̄ga furor' dñi. Esa. x. Hoc ē gēns potētat' crudel': nō nre p̄fessiōis nos p̄t pctā nra: aut nos p̄t negligētiā platorū seu p̄fectorū p̄uit inocētes. aut platos p̄t pctā subditorū dissimilātes. de q̄. xliij. q. v. 7. vlt. cir. pn. et. j. q. iij. 7. itē p pctō ciuiū. 7 extūc exq̄rit' sāguis sub- ditorū de māibz platorū. vt le. 7 no. de offi. oz. Irrefragabili. Sz q̄ ad h' dicā cū discipul' dñi q̄ videt' cecū a natitate 7 introgauit' Ihm dicētes Rabi. q̄s pec- cauit: h' aut pētes ei' vt cec' nasceret'. Jo. ix. Et ita dicā nescio an pētes aut p̄res nri peccauerūt an nos. sz h' diuio relinq̄m' examis iudicio. Videm' aut in

Tractatus

diebus nostris q̄ cuiuscūq; status clerici iuvenes et antiq̄ nedū a summis pontificib; imoneri? put plene p̄mittit̄ imperialib; edictis p̄uilegiati p̄ laicorū rabiē patēter inuadunt et capiunt et māutenent et incarcerant: cōpeditib; stringūtur. mulctant. torq̄nt. āgariant. et ad incōsuetas solutiōes. exactiōes. et p̄tributiōes cōstringunt. et vltra Pharaonis duriciā flagellant. Audite celi q̄ loqr̄: audiat terra verba oris mei. vbi ē hic et laudabim? eū videlz pontificē. q̄ portionē sibi ad h̄ opus decretā et imediate p̄portionatā: ex iniūcto sibi paternitat̄ officio liberalit̄ exponat vt libertatis eccl̄iastice seruet disciplinā: et disciplinam inferat violatori tante libertatis. et animā suā ponat p̄ amicis suis: imo filiis. imo qd̄ multo minoris est p̄cū q̄ anima: videlz bona temporalia: nō sua sed nomie p̄curatoris t̄m p̄ eū possessa. et nō t̄m in clericorū quietē: s; in captiuorū redemptionē et pauperū cōsolationē de iuris rigore deputata virilr̄ exponat. et in sup̄ssorū iniq̄ cōsolationē et i dānificatorū relevationē audēter disponat. vt plene colligit. xvi q. i. Qm̄ quicqd. et xxiij. q. viij. Qd̄ aut. et q. viij. Cōuenior. circa p̄n. et veritas est q̄ h̄mōi p̄ntificū bona p̄ncipalr̄ et p̄nter aliorū clicorū tpe necitat̄ sūt cōicanda paupib; et poti? clicis egenis aut in āgustia p̄stitutis. xlvij. dist. Sūt hi. et xij q. i. c. ij. et p̄sertim h̄ opus pietatis ascribit̄ ep̄is: vt. xij. q. ij. Ep̄s. et c. Aurum.

Dicarius. Multi mlt̄a loquunt: et in his put p̄tractus ē iura et iurium cōditores pducunt. et qui sunt hi q̄ ad impossibilia restringunt. Scio q̄ p̄ potentiores iura nulli faciūt honores. vt no. ff. de alie. iu. mu. cā fac. l. iij. et in glo. Et dixit impator Justinian? lamētādo in eadē lege. potentiorib; pares eē nō possum? et q̄re nō minor impatori. imo rege tali ratiōabilr̄ vteret excusatiōis munimie. Nam dixit Criso. Malas hoīm volūtates ad plenū phibere nō possum? xxxj. q. i. Hac rōne. Vñ qdā Vltra posse meū: nō me lex vlla coegit. Nec reor eē reū: q̄ totū posse pegit. Et ibāt q̄ poterāt: et vbi n̄ po

Felix. Si sufficiētes in his pontifices et aliij plati fa? (terāt ibi stabant. ciunt diligentie conat? : hoc arbitriū boni viri relinqm? i finē vt ad alia pcedam? Nam de clericorū et mulierū securitatis amenitate: et q̄ gl̄iosa antiqua nobilitas et generose nobilitatis liberalitas talib; pepcit: et in sue libertatis statu p̄seuerare p̄misit: sufficient̄ scripsi in libro de nobilitate. c. antepenuit. S; vnū videt̄ notandū. nā legir̄ de Christo pastore sumo q̄ corp? et aiām posuerit p̄ onib; suis. Attū nō vltra diē et noctē: durabat cruciatus sue passionis et p̄nter cū gaudio aiā et corp? reassumpsit: et ad poloz regna prexit. S; si bñ p̄siderauerit: moderni pastores eccl̄iaz maiores et minū: plerūq; pl? q̄ xps patiunt. p̄t oues suas penaz cruciat? . qz si ille xps t̄m p̄ diē et noctē. hi corpus et animā exnūc et post corporū reassumptionē ponūt in p̄petui seruoꝝ crudelissimi damnationē. de q̄ plent̄ scripsi in libello de cōsolationē iniq̄ sup̄ssorum.

Dicari? Nescio quid p̄tendis: nec debitū facis finē de cōmissis. Dixit Job ad amicos suos. c. v. et in ventū p̄ba p̄fertis. et Bre. moꝝ. vij. c. xxiij. in p̄n. In ventū verba p̄ferre: est ociosa dicere. naz sepe dū ab ociosis verb̄ nequaq; lingua cōpescit̄. ad temeritatē quoq; stulte increpatiōis effrenat̄. Hec ille. Et igit̄ cūcta q̄ p̄narrasti. sic qui cinerē spargit in ventū. piccisti. nec apd̄ nos vlt̄ aliorū mētes p̄fecisti. Nā nō sunt obfūatie nec moris cōsuetudines vt talr̄ releuent̄ singulorū sup̄ssorū opp̄ssiones. vt vigilantib; et nō dormientib; iura subueniūt: et ab omī p̄turbatiōis onere releuabūt. S; ne vacemus ocio tibi p̄nūc multū freq̄ntate q̄stidiis et querele thematis formā depingo. cui t̄m debis si poteris: cum freq̄ntata sit materia. et h̄ sub breuitatis modulo. Ecce

De libertate ecclesiastica

terre principes aut impialū ciuitatū aut opidoz vniuersitates hñt latos z largos terrarū. comitatū. dominationū z districtū terminos in qbz p republica salubriter p̄suanda z laudabilr cōtinuāda vt sit pax vtriusqz stat⁹ z securitas eorundē in rebz z bonis qz mobilibz z imobilibz infinita patiunt expensaz z impesarū incōmoda z maxie p viarū z pontiū z semitarū qbz hoim puerfatio dirigitur formatiōe. edificatiōe. reformatiōe. instauratiōe z restauratiōe. Vñ a tanto tpe cui⁹ initiū nō est in memoria hoim p singulos ānos z certo tpe tollūt collectas ab omibz z singlis sibi suppositis opidanis: ciuibz z incol locoz suozum qui solui put hacten⁹ sibi cōsueuerūt iuxta ratā facultatū suarū p oneribz p̄dictis fidelr exeqndis. Nunc frēqnter accidit qz clerus dictoz locoz cōparat aut acquirit possessiōes z p̄dia de qbz p̄us possessores laici soluebāt iuxta taxam suam hñdī collectā. nunc pnceps aut vniuersitatū ingrat⁹ p̄dictus petit a possessiōibz hñdī z a suis possessoribz collectā solitā querit qd iuris.

Felix. Sū p̄ter⁹. Vñ qdā doctor exim⁹ vic⁹ Laurēt⁹ ad hāc materiā q̄si rñdendo fere similit̄ posuit casuz: dicendo an bona laicoz q̄ sunt posita in extimo vniuersitatis ipsoz vt soluant collectas sint obligata ad solutiōem collectarū si bona illa pueniāt ad eccliam. z dixit dñbū stare in h̄ solo an extimatio facta p municipiū de bonis laicoz fm quā debēt z solite sunt solui collecte que imponūt z p̄sue sunt iponi hoibz ipsi⁹ municipij z subiects eiusdē. sit on⁹ reale. qz si est reale ad quēcunqz trāseūt deuoluerent cū onere suo. alle. ff. d̄ pig. ac. l. Sane. z. l. se. §. Fund⁹. de pig. Et l. is. de deci. Cū nō sis. etiā si sit ecclia ad quā trāsserat. xxiij. q. vlt. Tributū. z no. de con. c. j. z ad h̄ dicit qz nō ē reale: qz nō est tributū vt decima vl pensio vl seruitiū aut res feudal vl precaria q̄ sunt z hñt on⁹ reale: z h̄ declarat sic. Ista bōa sunt iure cōi aliq̄ p̄dictoz modo rum obligata. imo ad ipm cōmune sunt oīno libera. nec extimatio facta p se est onus. z sic on⁹ nō est cōtinuū nec ppetuū sz repētū plus et min⁹ fm occurrentes necessitates. id cōcludit qz ille collecte sunt poti⁹ onus psonale iposite psonis iuxta facultates earū p solidū z librā vt fiat equa distributio. Vñ frēqnter videm⁹ de facto qz hemies artifices onerant aliq̄ pno exenior: z tñ nō hñt alia bona imobilia. ergo sequit⁹ qz est psonale mun⁹ qz oīno hz seq̄ psonā et nō rem. Vñ videm⁹ d̄ facto qz si sic estimat⁹ trāsserat aliquā rē sit extimatio in aliū. tñ transferēs soluit collectas fm p̄mū extimū donec p extimatores auferat de extimo suo. p qd sequit⁹ qz si tal res trāsserat ad psonā p̄ilegiatā. illi⁹ naturā seq̄ debet. vt le. z no. de iure pa. li. vj. c. Uno. Ecclia aut p̄ilegiata vt in bouis suis talliari nō possit seu collectari patz de sacrosan. ec. li. Placz. canonizata. xvj. q. j. z le. z no. de imu. ec. Nō min⁹. z. c. Aduersus. z maxie hz h̄ p̄ilegiū in bouis dat⁹ p dote sua. z hoc ibi z sic pcludit dñs doctor qz tal res data vel trāssata ad eccliam d̄z tolli de extimo et i extimo nouo nullaten⁹ poni.

vicarius Et qd tu ad hoc dicis? **Felix** Confirmat dictū suū cōis obfuātia q̄ fua in ytalīa. z fortassis in alijs p̄uitijs vbi si hō fac⁹ fuerit de familia p̄ncipis aut ei⁹ official. nihil in dieb⁹ suis soluit de tributis de acq̄ren. **vicari⁹** Nūc dic mentē **Felix.** Et hec est dis vl acquisitis. alteri⁹ doctoris. mēs z cōsilium Bai toli. et ille sic inq̄t p̄ict⁹ qōnis talis ē. si aliq̄ possessio estimata z alibrata in libro cōis. nunc deuenit ad aliquē clericū ex q̄cunqz titulo an debeat soluere collectas imponēdas sic sui auctores debuerūt. ad quā qōnez extimādā primo oportet videre an p cōe datie vl collecte possint de iure imponi. Et vide

Tractatus

tur q̄ nō sine permissio principis. C. de exac. tribu. l. j. li. x. z de exen. mu. l. Plas
cet. eo. li. Item triū videt q̄ sic. C. de opp. pub. l. Dis solutio. Dico q̄ collectā
generalē camere Fiscali applicandū nemo p̄t imponere sine p̄missu p̄ncipis vt
in p̄all. iurib. s̄ collectā sp̄alem vnaq̄q; ciuitas siue vniuersitas p̄ necessitate
incubenti imponere p̄t vt dicta. l. Om̄es. pro h̄ hēm⁹ glosaz notabilē. ff. q̄ cuius
cunq; vniuer. l. i. §. Si nemo. in glo. sup. §. Procōsul. Sc̄do oportet videre an
iste collecte sint mun⁹ ordinariū vel extraordinariū. z videt q̄ ordinariū. C. de
vaca. mu. l. vnica. S̄z triū dico. s̄ q̄ sit extraordinariū. nā qd̄ nō imponit. l.
senat⁹ p̄sulto: vel constitutio p̄ncipis extraordinariū est. C. de vaca. mu. l. in ho
norib. §. qui muneris. Nec obstant iura cōtraria. q̄ loquūt in p̄dys puinciali
bus. vt no. in. l. Om̄es. oīno secus in ytaliciis. vt no. C. sine consen. v̄l reliquīs
fundū cōpara. nō pos. l. fi. His p̄missis dicendū est in q̄ōne p̄dicta: clericos nō
debere soluere p̄dictas collectas nisi in fraudē collectaz fecissent in eos dictas
possessiones transferri. et h̄ ostendo. Nullū mun⁹ extraordinariū clericis p̄t im
poni. C. de epis. z cle. l. ij. sed collecta ē mun⁹ extraordinariū. v̄s. p̄batum est. §.
z c. Et notate h̄ h̄bū mun⁹ extraordinariū. quia in thēmate ponitur munus or
dinariū. Et v̄ltra dicit idē doctor. Propterea licet de iure clerici teneant ad or
dinaria tributa p̄ possessionibz q̄s possident. C. de epis. z cle. l. de his. tñ p̄ cōsti
tutionē Friderici ad nullas tenent. eo. ti. aucten. Itē nulla: z ita tenet glo. ij.
dicta. l. de his. Et nota q̄ hec constitutio Friderici sup̄⁹ all. est inter titulos le
gum recitata. Et item dicit idē doctor q̄ collecta est mun⁹ qd̄ iponit p̄sonis p̄
p̄monio. s̄ tale mun⁹ nō pōt iponi nisi subiectis tñ. i. ciuibz z incol. ff. de mu
ne. z one. l. Rescripta. §. fi. z in textu z in glo. q̄ exp̄sse ponit exēplū in collecta. z
ibi no. ibidē. C. de anno. z tribu. l. Rubi. li. xj. sed certū est clericos nō eē subie
ctos. §. eis collecta nō p̄t imponi. p̄pterea in q̄busdā ciuitatibz est ius p̄mune. ff.
ad munic. l. j. in fi. et de legibz. l. ius singulare. p̄pterea posito q̄ nulla lex h̄ dice
ret: oīdo p̄ rōnē. Certū est ad solutionē alieni debiti neminē posse p̄pelli. C. ne
v̄r. p̄ mari. l. fi. z p̄ totū. ti. z ne fi. p̄ pa. p̄ totū. Sed si diceret clericos teneri
soluere collectas. iam poneret eos cogi ad solutionē alieni debiti. nam ciuitas
nō pōt iponere collectā nisi p̄ necessitate ipsi p̄muni incubenti. v̄s. dicit. et non
est dubiū q̄ ista necessitas nō nisi obligat i subditos tñ. §. māifeste excludit nō
subditos. p̄pterea habēti honorē collecta iponi nō d̄z. ff. d̄ mune. z one. l. hono
res. z ibi nota: s̄ certū est clericatū maiore esse honorē aliq̄ seculari. §. z c. Illud
aut̄ qd̄ dixi nisi fecerit in fraudē collectaz. p̄bat de sacrosan. ec. l. sacrosactā. et
l. p̄term. z de epis. z cle. l. his q̄ clericis. Sed ad id quod posset dici in p̄trariū
r̄ndendū est. Et primo ad id qd̄ d̄z res debet transire cū onere suo s̄m q̄ sui au
ctores tenebant. R̄ndeo: istd̄ on⁹ collectaz nō inheret rei rōne ip̄i rei: s̄ rōne p̄
sone. vt dicta. l. rescripta. §. fi. et supra r̄sum ē q̄nq; res nō est tal̄ p̄sone q̄ ad col
lectas teneat. nec ipsa res tenebit. nec obstat. l. j. C. sine p̄sen. z reli. q̄ illa loq̄t
in p̄dys puincialibz tributarijs: cui⁹ tributū onus merā rē p̄am respicit. secus
in ytaliciis: vt no. eo. ti. l. fi. q̄n p̄dia tenent rōne p̄sone sepata p̄sona: cessat sta
tutū. ff. de le. ij. l. titia seyo. §. vsuras. solu. ma. l. maritū. cū. l. seq̄n. facit de re. iu.
c. Pr̄uilegiū. li. vj. et probat̄ hec responsio ad l̄ram. ff. de aq̄ q̄ti. z esti. l. j. §. p̄
mittitur. p̄pterea cū iam p̄sonalis obligatio nō sit propter p̄sonā clerici vt. s̄.
ostende quō p̄t dici remanere res obligatas: nō video. ff. q̄ mo. pig. v̄lypo. sol.
l. Itē libat̄. in p̄n. Et p̄dictis itaq; r̄nsio **Dicarius** Et quid v̄ltra videt̄
p̄t ad oīa q̄ possent dici in d̄tratum. tibi dicēdū nōne de

De libertate eccl'iastica

terminationi tantorum viroꝝ expedit ꝑsentendū. et si foret opꝑ iudicialꝝ iudicādū.
Felix Placet qđ placeat: sꝫ salua pace et hoꝝ doctorꝝ declaratōe: alitꝫ mibi
 videtꝫ dicendū: et libertas est pa. vest. hec vꝫ alia reficandū. Appet
 enim simplicitatis mee iudicio manēdo cū themate cōi ꝑdicto qꝫ hmoi collecta
 sit onꝑ reale et nō ꝑsonale. et qꝫ trāscat res cū onere suo ꝑ iura ꝑ ipos ꝑriꝫ allega
 ta ꝑtꝫ qꝫ videtꝫ expient qꝫ caret re: caret ꝫ onere. et qꝫ cōsequit illā rem ꝑseqꝫ onꝑ
 et qui nihil habꝫ vt medicās nihil soluit. lꝫ de artificio alieꝫ ꝑut ꝑtractū ē ꝑ ꝑri
 mū doc. consuetū sit aliqđ soluere ꝑut seruaf in vniuersitatibꝫ ꝑtractis. Nā nes
 mo dubitat si possessio vel ꝑdiū aut atriū hoc onere ꝫuatū igne aut alluione
 vel illuioe seu alia causa radicetꝫ dissiparetꝫ: quondā possessor ampliꝫ ꝫ onere
 rōne illiꝫ nihil solueret. qꝫ res nō ē in rez natura de qꝫ soluebatꝫ collecta. Nō ē
 aut dubiū si tributū imponitꝫ capitibꝫ vt in diebꝫ Augusti Octauiani impatorꝫ
 dum singuli ꝑfitebantꝫ dando tributū. vt Lu. ij. et idē tributū ꝫꝑs summꝫ sacer
 dos soluēbat vt ibidē ꝑbatꝫ. de qꝫ ꝑꝫrebatꝫ ꝑpha Treñ. j. et de imu. ec. nō minus.
 et de illo tributo bñ credo nunc clericū et cleꝫ penitꝫ imunes. de qꝫ nō. in eo. c. et
 nūc his diebꝫ ꝫ tributū ꝑ capita ē in foribꝫ ꝫ terrā nrām vbi singule ꝑsone siue
 sint diuites siue paupes soluunt singulos nūmos sel in septimana. et singuli in
 dei soluunt singulos aureos regi romanoꝝ. et ꝫ ē onꝑ ꝑsonale: sed nō illd de qꝫ scri
 bitꝫ in themate. Vñ nemo dubitat qñ actōes qꝫ mouentur ꝑtra qꝫcunqꝫ ꝑsonas
 rōne huiꝫ collecte qꝫ soluūt de rebꝫ imobilibꝫ dicuntꝫ actōes reales et nō ꝑsona
 les: ꝑut cause iniuriarꝫ et fuitutis et hmoi. de qꝫ clare Spe. d actōibꝫ. s. Seqꝫ.
 ꝫ. Sed quā vocāt. Ex qꝫ appet mibi qꝫ rō dicti doc. videatꝫ multū claudicare.
 sed fortassis sum in errore. et nunc obmissis mltis iuriū allegationibꝫ et iuriū ra
 tionibꝫ videamꝫ qđ cōcludat Spe. de illa materia ꝑꝫie loqꝫs de cle. ꝫiu. ꝫ. ad
 huiꝫ aut articuli. et post eū Archid. in. c. j. de imu. ec. li. vj. et Jo. an. monarcha
 iurꝫ sciētie i addi. spe. nō videtꝫ discrepare. imo nihil addendo vꝫ minuēdo ꝑut
 solet in suo additionū volumie. videtꝫ approbare et tacēdo ꝫsentire. Et ꝫꝫ mul
 ta dicꝫ Spe. ꝫdictꝫ in hac forma. Alij dicūt qꝫ si possessio illa erat ascripta dare
 ꝫ solido et libra collectas. qꝫ qñqꝫ patrimonialia munera possessiōibꝫ inducuntꝫ
 tunc res ipsa onerata ē et cū onere suo trāsit. vñ clericus ad quā puenit ꝫ ea sol
 uere tenetꝫ. als nō tenetꝫ clericꝫ: qꝫ mutata ꝑsona mutatꝫ et statꝫ rei. et de nouo nō
 ꝫt ad ꝫ ascribi: sꝫ certe cū descriptio seu extimatio qꝫ fit ꝫ solido vꝫ libra nō sit
 perpetua et certa. imo mutatꝫ et variatꝫ ꝫ varietate iminētū negociorꝫ. vt fm Ar
 chidya. in ciuitate Bononiē. vbi aliqñ tꝫe pacis in viginti annis nihil soluitꝫ
 et aliqñ tꝫe guerrarꝫ qꝫlibet mense zc. et sic itez fm Spe. nō videtꝫ ꝫ onꝑ durare
 postqꝫ res puenit ad ꝫuilegiatā ꝑsonā. Si aut possessio illa certū et ꝫpetuū cen
 sum vꝫ tributū dꝫ: illud cū possessiōe trāsit et solui dꝫ. Hec ille. cū suis laudas
 bilibꝫ vꝫiusqꝫ iurꝫ allegatōibꝫ. hic breuitatis benignitate dimitteꝫ: in finem
 vt videantꝫ ibidē si placet. Et nūc reuertamur ad ꝫpositū. Si aut omꝫ possessi
 ones ad cleꝫ vel ad eccliam trāslate nō trāsirent cū onere suo: ꝫut in themate
 ecce qꝫles seqꝫrentꝫ incōueniētie. Nā videmꝫ expienter qꝫ ꝫ singulos dies clerici et
 religiosi emūt nouas possessiōes: aut clerici vꝫ laici fundāt nouas ꝫbedas vel
 noua bñficia aut noua mōasteria: et cōparāt nouas fructuū possessiōes. et qđ sel
 acqꝫrit: et qđ sel deo dedicatū fuerit ampliꝫ ad hūanos vsus nō reuertetꝫ. de re. ec.
 nō alie. qꝫ si ꝫ totuz. sed laici cōtinuo alienare solēt vēdunt et distribuūt et ipsoꝝ
 bona vꝫ vꝫ nūcꝫ in eodē statu ꝫmanēt. si autē talis acquisitiōis continuatio
 durabit ad tm tempꝫ ꝫut iam durauit a tꝫe Siluestri et Constantini impatorꝫ

Tractatus

qui ecclesijs et clericis possessiones distribuit. et clericos possidere voluit. ut le.
et no. xij. q. i. Futura. qd factū est de āno dñi. cccxj. iuxta cronicā tripartitā. et
si augmētābunt et crescūt put hucusq; augmētati sunt et creuerūt. demū non erit
pedis passus in mūdo qñ cler⁹ sibi reporter de illo spāles fruct⁹. qñ demū faciet
expensas et tributa p republica fidelr exeqñda: quis demū reformabit aut fun
dabit vel firmabit pontes. vias. semitas et colles p qñ fruct⁹ clericorū. et etia; lai
corum reducunt ad vsum ipsorū: qñ demū defenderet et p̄suaret in tranqllitate
hos q sunt in labore hoīm: quis demū cōseruabit muros. menia. turres et muni
menta ciuitatū vt cler⁹ cū laicis gaudeat securitate: qñ demū faciet pacē et tran
quillitatē vt cler⁹ custodiā a fure vel latrone seu raptore: Et si dixerim⁹ q p̄n
cipes terre teneant ad hui⁹ defensiōis munimen. vt plene no. et le. c. ij. de sup.
ne. pre. li. vj. cū cōcor. S; qd faciant videam⁹ p expientia: Nā p̄nūc qñ p̄geni
tores aut p̄decessores fundarūt monasteria. bi p̄nunc p gūissima destruit. disti
pant et dilaniāt p insolitorū sumptū et expensarū cruciamēta et auferūt qd p̄u
lerunt. et p̄sum bi q ad guardiā et custodiā ecclia; et mōasteriorū deputati sūt
prout aduocati. balui seu p̄tores q p̄nūc pre ceteris sunt eorūde depopulatores
S; nunc ad p̄positū redeūdo. Nā hec fuit potissima destructiōis causa cleri in
regno bohemiē qñ oēs possessiōes et terrarū portiones et partes partionū qñ
per singlos passus fuerūt occupate intricate et aggrauate p census. reddit⁹ et p
uent⁹ magnos l̄ puos cleric⁹ seu clero debitos. Un̄ populares demū nimis era
sperati. dissimilātib; ibidē baronib; et nobilib; insultarunt in clerū et religiosos
quos vidim⁹ in dieb; n̄ris miserabilr exulatos: expulsos et relegatos. et p h̄mōi
actus terrā p̄ri⁹ occupatā put p̄mittit penit⁹ liberarūt et absoluerūt. Un̄ qd seq̄
tur: si cōtinuo nos clerici acq̄suerim⁹ terre portiones et nihil alienauerimus et
rurales et raris cultores videm⁹ minui et deficere p singlos dies put exp̄tissime
videt in mltis puinciarū locis vbi velle cū suis areis et possessiōib; agris. pratis
et adhesiōib; redacte sunt in nemorū et cultarū terrarū vsus. Et nūc sincere p
pēdam⁹ qñ demū reipublice ip̄portabile tractabit et portabit on⁹: dū possessiōnū
et p̄dioz n̄ soluere collecte fruct⁹ ab antiq̄ reipublice deputat⁹: Nōne dixit. l.
ij. in fi. de p̄uini. stolaz. li. xij. in publicis tributis et aduersus tales viros puincias
moderatiū cōgruā iurisdicōem volum⁹ obfugari ne sub p̄textu cōcessi puilegiū
flagiciōz crescat auctas. vel publica vacillet vtilitas. hec ibi. et videatis cōcor.
in glo. et iterū dic̄ lex in autē. de ec. ti. §. Ad hoc. Sancim⁹ oīm eccliarū sc̄tarū
et oīm venerabiliū domoz possessiōes: neq; sordidas functiōes: neq; extraordi
narias descriptiōes sustinere. tñ itineris sternēdi: aut pontiū edificij v̄l repa
rationis (si op⁹ fuerit) ad instar aliorū possessoz h̄mōi op⁹ et sc̄tas ecclias et vene
rabiles domos cōplere. dū sibi illa possidet ciuitate sub q̄ tale sit opus. hec ibi.
Concordat. C. de sacrosan. ec. l. ad instructiōes. Nec obstat l. j. et ij. C. de epi. et
cle. vbi d̄r: q̄ cl̄ici ad collectiōes nō tenent. hoc est incōsuetas et illicitas. et ibidē
doc. et iterū dic̄ ibidē. ad sordida munera nō tenent et n̄ verant aliq̄b; veratiōi
b⁹ in corpe et reb; zc. Nā ille nō verat q̄ soluit iure debitū. nec ciues alic⁹ loci dī
cunt verare clerū si vtunt iure suo. ff. de inuitis. §. j. et ff. de peti. here. l. Illud. j.
rūsiōe. et in fi. de elec. Lū ecclia. xij. q. j. qd debet. et q. v. Nō sane. Nā cōstat q
si qñ noceat aliq̄ ita vt auferatur ei p̄sueta cōmoda: dūmodo n̄ faciat aīo nocē
di nō d̄r: facere iniuriā. ff. d̄ aq̄ plu. ar. Si i eo. et ff. de dā. infec. proculus. et. xv
q. j. Illud. ff. de ser. vr. pre. l. Lū in eo. xij. q. ij. c. vlt. Secus si ciues p̄dicti fa
cerent aīo nocēdi. vt. ff. de re. iur. Domū. ff. d̄ dā. infec. qui vias. ff. si ser. venū.

De libertate ecclesiastica

l. sicut. §. Justo. Itē constat qd si cler⁹ succedēs i bonis z reb⁹ imobilib⁹ acq⁹si⁹ ris de nouo p emptionē vl' donationē dicūtur successores singl'ares p⁹rie in rez ad differētiā successoz in ius vniuersalr. vt. ff. de eden. l. quodā. §. Is aut. z. ff. de iureiurā. l. si in rem. z. ff. quoz legatorz. l. i. §. Illud tenendū. Vñ cōgrue d⁹ illis clericis successorib⁹ singl'arib⁹ vt de re. iu. li. vj. si q⁹s in ius succedit alteri⁹ eo iure q⁹ ille vti debebit. cū p⁹cor. in glo. Opponit aut de p⁹sona p⁹uilegiata vt ē cleric⁹ siue mlier succedēs in rē. De elico sat⁹ dictū ē. §. in. c. Nō min⁹. de imu. ec. sed de mliere q⁹ p⁹uilegiata ē in dote. z tñ heres eius extrane⁹ nō vtitur codez p⁹uilegio. C. de p⁹ui. do. l. vnica. al⁹s. l. Ita. z. C. q⁹ po. in pig. ha. l. si. §. exceptis. Item patet in extraneo herede mariti: vt. ff. so. ma. l. maritū: z. l. se. Dicunt hic doctores z p⁹stūm Dyn⁹: aut illud erat coherēs rei z p⁹sonē et in fauore p⁹sonē inductum. aut erat coherens rei: vel erat coherēs p⁹sonē. Nam p⁹mo cāu regula nō p⁹cedit: vt si p⁹lat⁹ venderet rē: sed scdo z tertio simplr h⁹z locū regula: ita v⁹ delictet vt dū ius succedit alteri⁹ zc. vt. ff. eo. ti. l. p⁹uilegia: z. l. in orōnib⁹. z di stinctio est plena. eo. ti. in regula P⁹uilegiū p⁹sonale p⁹sonaz seq⁹tur z exstinguit cum p⁹sona. Et cōgrue seq⁹tur ibidē Nemo em pōt pl⁹ iuris trāsserre in aliuz q⁹s sibi cōpetere dinoscat. cū cōcor. in glo. z itez accessorium naturā sequi cōgruit p⁹ncipal⁹: vt ibidē. et itez rationi cōgruit vt succedat i onere q⁹ substituit in ho nore: cū cōcor. in glo. Itē dixim⁹ supra de munerib⁹ z onerib⁹ sordidis clero nō infligendis: vt in dicto. c. nō min⁹. de imu. ec. Video tñ. z ita fūatū ē apō nos in bello guerra ac p⁹lio Thuriceñ cōtra Switeñ z cōplices q⁹ clerici mittebāt ad muros z menia z turres ciuitat⁹ p capitaneū. z ipsi etiā ad h⁹ tenebant vt le. et no. in iādicto. c. nō min⁹. p. Inno. et Hosti. Item cōstat qd si clarū foret p⁹uilegiū imunitatis z libertatis clericoz aut lib⁹atis ecclesiastice vt nō soluerent collectas put p⁹tractum ē p doc. Patz at q⁹ postq⁹ p⁹uilegiū tendit ad inorā rez uocationē aut moderationē recipit a p⁹ncipe: vt plene le. z no. in. c. statutū. §. j. li. vj. de rescp. hoc videbatur in. c. Flup. de deci. rbi Eistertieñ nūmū cupidū acquirēbāt nouas posselliōes q⁹s māib⁹ suis colueit vt nō soluerēt dēcimas: vñ videns papa Innocenti⁹ q⁹rt⁹ q⁹ h⁹ tendebat ad noxā. q⁹ p h⁹ tanq⁹ lupi rapaces depredabāt parrochiales ecclias: vñ reuocauit z voluit qd de cetero de acq⁹ren dis posselliōib⁹ tali nō gauderēt p⁹uilegio: z h⁹ factū ē de anno dñi. M. ccix. et C. de sum. tri. l. Inclaras. §. Qēs p⁹o. Glosa dic⁹ q⁹ mōachi qñq⁹ sūt lupi rapa ces. et bñ dicit z forte silr tales sunt frēs mendicātes sup rapina se fundantes. Sz nūc ad p⁹posituz redeam⁹. vñ posito put ab aliq⁹ cōcedit qd cler⁹ put p⁹re mitit clarū h⁹ret p⁹uilegiū. nullū p⁹redēs vl' recipiēs obstaculū. sz q⁹ de cetero tendit ad noxā: put p⁹mittitur vt merito veniret reuocādūz aut clar⁹ moderan dūm: aut nēcitas q⁹ legē nō h⁹z: vt le. z no. de iureiu. Querelā: aut p ei⁹ qd opoz ter fieri venit intep⁹tandūz cū necessitas sit m⁹grā rez. C. de epis. z cle. l. Dñs. in fi. et nēcitas fac⁹ licitū qd al⁹s nō ē licituz: vt de re. iu. nō est. vt vīcz inopia vl' paup⁹tas seu destructio ciuium vl' ciuitat⁹ vel munimētoz ei⁹. Sz ad opuniōis mee corroboratiōē audiat aliā qōnē dudūz motā p Jo. an. in addi. Spe. de feudis. §. Quoniam. §. xl. queritur: sic intonantē. Quidam clericus tenēs iem in emphiteosim a dño temporalī habenti plenum dominiū in loco vbi erat em phiteosis: qui damnat⁹ per suum epm pro graui crimine p quo episcopus bo na illius episcopatuī applicauit. Domin⁹ autē tempalis dicebat illa ad se spe ctare pro episcopo allegabatur qd res sequebatur cōditionē p⁹sonē. sed dñs di xit qd nō p⁹sonarūz sed rerū habeatur cōsideratio in indictionib⁹. z qd p⁹sonā res

Tractatus

sequatur: et pro utraque parte quo ad duas columnas sunt copiosissime allegationes et rationes et rationum opiniones introducte. Et concludit per domino quod duplex ius habet: scilicet iurisdictionem territorij et directum dominium rei emphiteotice. et sic duo ipsi domini vincula vincunt unicum episcopum quod habet in persona. Et sic ad propositum et patenter videmus quantum opatur onus quod inheret rebus. et taliter quod habent clericum privilegium clericale et ecclesiastice libertatis indultum res suas defendere non poterant quando transiret cum onere suo unde venerant: et transiendo revertere sunt ad dominum temporalem.

Dicarius Audiuimus motiva discrepando precedentia: sed quod **Felix** tu concludis in prescripti thematis laicali prudentia?

Dico non ego: sed illi quos precepi venerabiliter nominando: clerici de personis et possessionibus que priusque pervenerint ad eum solvebant collectam: iterum in nomine domini solvant.

Dicarius De ben. deliberabimus cui adharebimus. sed de principali: videlicet de ecclesiastice libertatis emunitate non dum contenti sumus.

Felix Ad instar cuiusdam cardinalis legati per Bonifacium octavum ad visitandum regem Sicilie directi quem extinctum reperit infirmitate. vngam? inquit sibi plantas ut videamur aliquid fecisse. Recitat Roffredus in libro ti. quod ipsas videlicet immunitate leges scribunt per i. canones per c. ut patet. ff. de iure iur. in rubricis et ibidem. l. 1. Item. C. de immu. nemi concedenda. l. 1. x. Reperio tamen in multis voluminibus de immunitate in antiquis et novis iuribus: et presertim in. c. vlt. eo. ti. Sed Roff. et Favu. scribunt emunitatem dicendo quod emunitas dicitur ab eo quod est extra: et munia quasi extra munia et munia. non enim subijcit ecclesia sordida munera: ut calcis coquende arene fodiende. sed ab hijs tam ecclesie quam ipsorum predia et mancipia siue rustici eorum exempti sunt. et uxores et liberi clericorum tanquam clerici ab hominum muneribus sunt exempti. ut dicit lex imperial. C. de epi. et cle. l. 1. Item eorum coloni: ut. xxij. di. iudicatum. et hic prout Roff. si episcopus et clericus tanta necessitate et utilitate inspererint ut absque ulla coactione ad relevandas communes utilitates ubi laicorum non suppetunt facultates: subsidia per ecclesias estimet perferenda. ut eo. ti. non eo minus. repimus etiam immunitatem. Eccl. vj. ubi dicitur. Nec enim eris in vno immunis. et ibidem. c. xj. et si dives fueris: non eris immunis a delicto. Item Hieron. xxx. Vos quasi innocentes immunes eritis. Redit autem in idem ut dicamus immunitas ecclesiastica seu emunitas ecclesiastica vel libertas ecclesiastica: aut privilegium ecclesiasticum vel prerogativa ecclesiastica: aut exemptio ecclesiastica. et totum refert ad ecclesiam et personas eius prout tractum est.

Dicarius Tu refers de ecclesia et eius immunitatis libertate. sed quod ecclesia multipliciter dicitur: ut le. et no. i. c. vlt. ne pla. vi. suas. quia videlicet dicitur ecclesia malignitum. Item dicitur ecclesia collectio fidelium. Item dicitur ecclesia murorum ambitus. Item dicitur ecclesia corpus christi. item ecclesia: prelatura ipsius ecclesie. item dicitur ecclesia ipse obventiones ecclesiastice perveniens occasione ecclesie. Item Archiepiscopus. de pse. ec. vlt. al. c. vno. li. vi. dicit quod etiam ecclesia non consecrata dicitur ecclesia. Item ecclesia aliquando dicitur oratorium: sed apprie dum fuerit consecrata: sed autem dicitur basilica. Item ecclesia dicitur domus orationis. Aliquando dicitur templum. Aliquando tabernaculum. Aliquando domus dei. Et hec omnia ibidem clarissime probatur per suos utriusque iuris allegationes quas per te videre poteris: brevitatis benignitate hic obmittendas. Dic igitur que sunt iste ecclesie que gaudent predicta ecclesia.

Felix Roff. ubi. s. et post ipsum ioh. An. in addi. (scilicet libertatis munimier Spe. eo. ti. super Rubricam. dicit quod ecclesia secundum diversas eius significationes diversas habet immunitatis prerogativas. Primo in quantum ecclesia est collectio regularium siue secularium clericorum ad serviendum deo. et his adaptat immunitatum libertates. Secundo in quantum est collectio fidelium. et de hac se expedit dicens: quod habet illos leges

De libertate eccle.

gitimos actus q̄ sunt hereticis et infidelibus interdicti. all. l. iij. C. de here. et manich. Tertio vocam⁹ ecclesiā huic dat decē immunitates. ad tres p̄mas all. C. de sacrosan. eccl. l. nemo. j. et nemo. ij. immediate seq̄n. que volūt q̄ null⁹ (maxie laic⁹) ibidē sepeliat⁹ Secūdo q̄ nō v̄dat⁹ Tertio q̄ null⁹ ibi habiter. Et ibidē notat⁹ q̄ r̄to q̄ nullo titulo alienet in autētica de alie. emphi. §. et q̄nq̄. coll. ix. Quinto q̄ in ea manumissus habet⁹ pro manumisso coram iudice. C. de his q̄ in eccle. zc. l. j. et. z. ij. Sexto q̄ turbans officiū in ea: capite punit⁹. C. de his q̄ ad eccl. p̄fu. l. Domician⁹ Septimo q̄ ad eā fugientes securi sunt iuxta distinctionē decre. inter alia. eo. ti. Octauo q̄ in ea nō debēt agitari cause ciuiles v̄l crimiales eo. ti. Cum ecclia. et. c. Decret. li. vi. Nono q̄ seculares iudices v̄l ministri nō debēt hospitari vel placita tenere in domib⁹ ecclesiar⁹ sed in locis publicis: vt eo. ti. c. j. Si autē ecclia tpe guerraz put factū est in p̄lio Thuriceñ de āno dñi M. cccc. xliij. et seq̄ntib⁹ fuerit p̄ parrochiaos aut incolas incastellata: id est tanq̄ castrū munitionib⁹ et defensionib⁹ fulcita. Dicit Henric⁹ boiych in. c. Cū ecclia: et Innocēti⁹ p̄cordat ibidē q̄ si incastellātes hñt malā cām: emunitas ecclie ipsos nō defendit. sed si ad ipsam fugiāt christiani p̄ infideles vel als boni p̄ malos pōt incastellari et immunitas ecclie d̄z fuari. sed si q̄s offendit d̄ ecclia p̄ iusticiā: incastellatio est illicita vt colligit⁹ ibidem per eosdem et p̄ iura p̄ ipsos allegata.

Vicari⁹ Dixisti supra q̄ ecclia sit collectio fidelū: h̄z ne tal⁹ ecclia libtat⁹ et auctis eccliaſtice p̄uilegiū p̄ter id qd̄ introductū ē p̄ Roff⁹

Felix. Utiq̄ sic. Nam magna solēnitare d̄z ecclesiā fore fidelū collectio nem: vt d̄ p̄se. dis. j. Ecclesia. que et fuit mor post xpi passionem et si gnat sacroz p̄cilioz vniuersaliū p̄gregatōez. vt p̄bat. xv. di. sicut. i. fi. Un legif Act. xv. q̄ a apli et seniores cōuenerunt ad declarandū de circūcisione nō faciēda. Item Actū. x. Paulus puocauit eccliam in figura cōcilij vniuersal. vbi dixit int̄ cetera Attendite vob et vniuerso gregi in q̄s vos sp̄s sc̄s posuit regere eccliam dei. i. xp̄i fideles. de q̄ ecclia dictū est Petro Et sup hanc petrā edificabo ecclesiā meam Math. xvj. Hec igit⁹ est ecclia que magne libertatis proga tina nouo iure edito in p̄cilio Constantien in eodez sp̄s sancto vniuersali p̄gre gato: deposuit summū pōtificē vicz iohannē papam. xxiij. de āno dñi M. cccc. xv. die. xxi. mensis Maij. Item eadē ecclia cū summo pontifice vicz innocētiō q̄rto deposuit Fridericū impatorē de ducib⁹ Suenie p̄creatū de āno dñi M. cc. xlv. vt p̄t̄ de re iudi. ad aplice. li. vj. Itē ecclia id est summ⁹ pontifex Zacharias cū clero suo deposuit de regno Francoz q̄ inutilis erat regē Carolomānū et loco suo instituit Pipinū p̄fem Caroli magni ipator⁹ Item francigenas nobiles et vasallos regni a iuramēto fedelitat⁹ q̄ primo regi fuerāt obligati penit⁹ absoluit. de quo. xv. q. vj. Alius Item et acta sunt hec de anno dñi. dclxviij. sic videm⁹ q̄ ea q̄ p̄ papā fiunt p̄ ecclesiā dicunt⁹ facta. et h̄ ex eius libertat⁹ et emunitatis prerogatiua. et hec nō solū ea q̄ sunt laicis phibita et mere sūt spiritual⁹ auctis vt excomunicatio interdictū suspensio zc. sed etiam alia potest ex illa libertate que principibus tpalib⁹ et iudicibus secularib⁹ sunt cōtra et legib⁹ p̄cella Un dicim⁹ q̄ ecclia deportat in exiliū. de calū. c. j. quod ibidē Gregorius fieri decreuit. Item ecclia incarcerat et relegat. vt legif et no. xliij. q. vj. Attendendū. et iste canon fuit lex imperialis. vt patet. xvi. q. j. §. Nouarum. item ecclia diffidare potest. vt de homic. Pro humani. libro. vj. de pe. felicit. eodē li. Itē ecclia decalua t. i. in penā pilos et vestes ante et retro decidit. vt. xxij. q. j. De benedi cto. Et no. Hostien⁹ de sorti. c. j. in fine. et in sum. Jo. li. i. ti. xi. q. penlt. Itē ecclia

Tractatus

clesia iudicem secularē priuat rebus et sua dignitate. xi. q. i. Nullus epus. et in
glosa vlt. Item ecclesia cogit iudicē secularē ad suādum canones et suas senten-
tias. de in iur. Licet. li. vi. de excep. Cū quidā. de sen. ex. Decernim⁹. Itē ecclesia
infert infamiā: vt. xviij. q. iij. Attendendū. et in glo. Itē ecclesia puat laicos offi-
cio notarie. de pe. felicis. §. i. li. vi. Itē ecclesia in casib⁹ iudicat iudeos. vt no. de
iudeis. Iudei. ij. et p indirectū eos excoīcat: vt de vsu. p. miserabilē. et cōpescit
eos si nram fidē dogmatizāt: vt le. et no. in Cle. vnica. de vsu. in glo. penulti.
Item ecclesia dat coadiutorē regib⁹. de sup. ne. p. li. vi. Brandi. Itē ecclesia reuo-
cat sententiā iudicis secularis: et abolere pōt infamiā per eundē iudicē interrogatā.
xviij. q. i. Ecclesia. et ibidē in glo. et Archid. de re iudi. Pastoralis. in Cle. Item
ecclesia puat dignitatē seculari palatinū. vt. xxxij. q. v. pceptum. Est autē pala-
tinus officialis impatoris qui curā gerit p̄cipuā: vt nullis notarijs suis negli-
gentiā arguet in iudicijs. de quo. C. de pala. sacra. latria. l. i. et ibidē in glo. j.
plenius. Item ecclesia exponit et p̄scribit et publicat bona laicorū. lxxij. di. Adria-
nus. ij. de homici. Pro humani. li. vi. xxiij. q. iij. Quisquis. per Archid. Item
ecclesia virgis verberat. v. q. v. Illi qui. et ibidē glo. et Archi. xxiij. q. v. c. j. et
q. vj. c. j. Item ecclesia questionib⁹ per torturā subijcit. ibidē. Item ecclesia lin-
guam delatori falso copulat. id est amputat. sed doct. exponūt q̄ mandat fieri
per iusticiā: id est dum episcop⁹ qui habet vtrūq⁹ gladiū: vt Verbipolē. man-
dat seruari leges. Ita preposit⁹ Thuricēn habet vtrūq⁹ iudiciū. et ita no. v. q.
vj. Delatori. ex quo ecclesia nō effundit sanguinē: nec inducit vltimū suppliciū.
ne cle. xl. mo. Sententiā. Itē ecclesia nō tñ in reb⁹ terre s; etiā alijs principib⁹
et ceteris laicis rōne p̄cti et excessuū mādatorū ecclie h; correctōis et emēdationis
libertatē: et auctoritatis emunitatē: vt de iudi. Flouit. et p̄stīm in his q̄ spectant
ad pacis reformationē. vt. xc. dis. p. to. xi. q. j. Quicūq⁹. ij. q. vj. Dis opp̄ssus. et h
indistincte. Nam sicut dñi est terra et plenitudo eius. sic eius vicarij potestas.
et hec est ecclesia p̄t p̄tactū est et eius potestas nō est limitata territorio: nec cer-
tis personis. nec est dictū Petro principi apostolorū: pasce has oues vel illas.
sed indistincte suam iurisdictionē cuilibet reseruat. xi. q. j. Peruenit. et sicut p̄-
tactum est q̄ ecclesia siue papa qui est caput ecclie potest deponere reges et im-
peratores. vt. xv. q. vj. Alius. et. c. Juratos. de re iudi. Ad aplice. li. vi. §. mltō
magis pōt ponere falcem in messē alienā: et subuenire cuilibet opp̄ssō p̄tatem
temporalē: et p̄sertim religiosis et miserabilib⁹ psonis: et vt talib⁹ etiā def̄ tutor
Vicari⁹ et curator: vt no. Jo. mo. in. c. Brandi. de sup. ne. p̄e. li. vi.
Tu nō ponis custodiā ori tuo: quia nimīū excedis ad exaltan-
dum eccliasice libertatis priuilegiū: prout fraticelli minores insulāt cū sancto
Francisco. Audiam⁹ quid dicat sanctus Aug⁹. put habet. xiiij. dis. Quo iure.
vbi dicit tertius Quo iure defendis villas ecclie: diuino vlt hūano: diuinū ius
in scripturis diuis hēm⁹. hūanū in legib⁹ regū. vnus q̄sq⁹ possidet qd possidet.
Et infra. Iura autē humana: iura impatoris sunt. Quare? Quia ipsa iura hūa-
na p impatorē et reges seculi d̄s distribuit generi hūano. Itē tolle iura ipatoris
et q̄s audeat dicere: hec villa mea est: me⁹ est iste fuus et c. facit ad h. xviij. dis. Si
imperator. xi. q. iij. Quā resistit. Itē in. c. Cū ad rez. dicta dis. xcviij. dicit Aico-
laus papa: cum ad verum ventū est vltra sibi: nec imperator iura pontificatus
arripiat. nec pontifex iura impatorū vsurpet: id est potestatē. et hic est magnus
argumentū q̄ p̄tates sunt diuise. et q̄ imperator nō h; gladium a papa. ea. dis.
In scripturis. et. c. Duo. et. c. Si impator. et. c. iij. dist. c. Legimus.

De liber. eccl.

Felix. Habem⁹ glo. magistralē de illa matia pprie loquentē in dicto. c. quo iure ponens duas solutiones. sed secunda clarior vbi dicit q^d stricte ius diuinū sumitur pro iure canōico. sed hic ius canonicū comprehendit sub iure humano. et ita clarum est q^d ista iura iam allegata non sunt contra libertas

Vicarius Supra notanter de clericorū et (tis eccliaſtice priuilegia. liberis protulisti: et ipsos libertatis eccliaſtice priuilegio inuaniū penitus decorasti: cum nō sit de iuris nec facti rigoris v^l equitatis obseruantia q^d talis emunitatis inueniat in ipsis prerogativa. imo clericorū et mulierum cohabitatiois presumptio penitus reperitur. imo detestabilis de iure prohibita. vt le. et no. de coha. cle. et mu. quasi per totum.

Felix. Venerabilis pater nō sit vobis nanū Justiniani imperatoris sacratissimi dictū. C. de epis. et cle. tam magnanimiter promulgatū. vbi pmo put praetactum est in rubro dicit de nuptijs clericorū ventis seu pmissis. et cōsequēter ibidem. l. ij. circa fi. omnib⁹ clericis hui⁹ prerogativa succurrat videlicet emunitatis praetacte. vt cōiugia clericorū ac liberi quoq³ ministeria. id est mares et femine. eo³

Vicari Prunq³ etiā filij imunes ab hui⁹ sp⁹ munerib⁹ pseuerēt. Hec ille. Distingue tpa et p⁹cordabit scriptura. ij. q. i. Si peccauerit. et sic variant tpa: variant et iura. xxix. dis. c. j. et ij. lxij. dis. s. Uex. et c. sequenti. Unde hec lex data est in ciuitate Constantinopolitana. in qua protunc et modo inter omnes orientales clerici reuerenter habebant liberos et vxores et nihil ad nos de his qui foris sunt. de diuor. Gaudem⁹ ritum q^d nō teneam⁹ firmiter.

Felix Op⁹ reuerēde fortassis est pphetia p⁹ vos et alios clicos mīme spernenda. Nam vidi et audiui peritiorū et seniorū imo deuotiorū et religiosorū mature deliberatiois motina in concilio Basiliē diligēter auizando in deputatioe reformatiois deducta. q³ ois etas ab adolescentia prona est ad malum. xij. q. j. Omis etas. et dic⁹ lex in autē. de mona. coll. j. q^d humana natura labilis est ad delicta. et videt in experientia q^d quondā homines fortiores erāt in natura et habebant corpora robustiora. vt pbant veteris testamēti volumina. et insup⁹ q^d naturale ius est cōmune omniū nationū. eo q^d instinct⁹ nature nō cōstitutioe aliq³ habeat: vt viri et femine cōiunctio. liberorū successio et c. j. dis. Jus naturale Et dñs in paradiso dixit. Crescite et multiplicamini. Gen. j. et h⁹ op⁹ naturalissimū videlicet generare sibi simile: vt dic⁹ p⁹hs. Durauit ab origie mūdi p⁹ oēs natōes et hoīm status vsq³ ad Calixtū papā: qui p⁹ clericis a subdiaconat⁹ ordine vsq³ ad supiores inclusiue intēdixit vxores. vt. xxvij. di. Presbyter. et hic Calixtus natione Roman⁹: et sedit annis qnq³. diebus. x. et martyrio coronatus de anno dñi. cc. xxij. et hunc Calixtū sequebat⁹ Justinian⁹ imperator et elect⁹ de anno dñi. ccc. xvj. His igitur oib⁹ et singulis sincere per dictos venerabiles viros cōsideratis et diligēter informati de p⁹sentiū clericorum statibus vniuersis. et igit⁹ p⁹ reipublice et p⁹uater cōmodo patēter felicissimo cōsuluerūt statuendum et firmiter decretandū: vt occidentales clerici ad instar orientalium p⁹is gauderent vxorib⁹ ne abuterent⁹ alienis. Itē scdo q^d nemo de cetero fundaret noua bñficia aut monachorū seu religiosorū monasteria. sed q^d antiq³ restaurent loca pia. de qua materia nup⁹ copiosam feci collationē que intitulat⁹ de nouis bñficijs et officijs nō instituedis. Et fauore igit⁹ speram⁹ benigno q^d hec duo pñcta et p⁹sum de clericorū in sacris ordib⁹ cōstituto³ cōiugio in p⁹io generali aut yconomico supiētiū p⁹cilio decrenent edicto publico. Nā indeis baptizadis fuit fauorabilis p⁹cessus i p⁹cilio sup⁹dicto. vt vtant⁹ reb⁹ p⁹ usurarū rabiē conque³

Tractatus

fitis cum certo tamen discretiōis modulo. et hoc lege veteri fuit phibitum. sed illud videlicet cōgiū lege diuina et naturali semp vsq ad p̄actū temp⁹ fuit lau-
dabil^r p̄missum. Itē hoc vsuraz nephas p̄nūc put extūc lege diuina fuit de-
testatum. sed illud nō diuina sed hūana constitutiōe nobis videt̄ indictum.

Dicarius Placet q^d fiat. sed canis tuis obstantib⁹ putam⁹ q^d tibi nō
pficiat. Sed vltra pcedam⁹. Constat q^d ante christianissi-
mi Constatini impatoris magni tempa clericis nō fuerunt nec ecclesijs aut ecclia-
rū ministerijs bona tpalia p̄sertim imobilia libere cōcessa. et p̄tunc ipsor⁹ exilis
erat nūer⁹ et rarus. et iō deo et hoib⁹ fuit carus. xciij. di. Regim⁹. in fi. et nūc sup
arenā maris et stellas celi videt̄ mltiplicat⁹. vñ p̄rie legi^t et no. xciij. di. Tales:
q^d mltitudo clericor⁹ et sacerdotū fac^t eos cōtemptibiles. et p̄sertim dū literatu-
ra morib⁹ et vita sunt vacillantes. mltitudo facit ipsos mag^s viles: vt. xciij. di.
Regim⁹. Vñ septuz ē q^d multitudo canonib⁹ et legib⁹ est inimica. de p̄ben. quia
intantū. et multitudo onerosa nihil habet honesti. in auten. de referen. in fine.

Felix Bene dicitis et supra tetigi q^d tot et tāta sunt clericor⁹ et religiosor⁹
stipendia in terre finib⁹ hincinde p̄stituta. q^d vnacū clericis et reli-
giosis sunt plebeis et popularib⁹: et p̄sertim terre cultorib⁹ multū onerosa. et con-
sequē eccliaſtice imunitat^{is} et libtat^{is} vilipēdunt p̄uilegia. attū si temeritat^{is} au-
dacia p̄tensoz clericor⁹ ordinari ad sacros ordines festinantū p̄ ingeniū saga-
citat^{is} et rigore examinis ordinarioz nō impediret. mltō mag^s mund⁹ p̄ clerū
inutilē gūaret. et imunitat^{is} eccliaſtice p̄rogatiua frequē^t p̄taminaret. Et aliud
mōstruosum qd diligēter cōsideraui: silr obuiat mltitudini clicoz. Nam dicit
Isid. ethi. xij. c. iij. d. basilisco q^d cuncta viuētia visu solo p̄imit. attū multele sa-
gacitas ipm ipune audēter occidit. et igi^t nihil em̄ inq̄t parens ille rerum sine
remedio cōstituit. et sic Plini⁹ dic^t de lupina q^d sex vel octo cattulos siml^r parit.
et agnella duos vl^r tres pariedo pducit. ecce mira dei dispositione infiniti gre-
ges agnoz tā fructuose deducunt et lupoz mltitudines: q^d noctue hūane creatu-
re mirabil^r disp̄gunt et n̄ in tris nisi pauci respectu agnelloz videbunt. et sic ad
p̄positum. ecce q̄t p̄ singlas ānoz q̄rtas p̄ oēs ep̄atus t̄rme creant⁹ et ordinātur
sacerdotū. et vt loqr de notiori vic⁹ de dyocesi Conſt. antieñ vbi estimatiōe cōi-
per annū ducenti vel q̄si p̄mouētur p̄sbyteri et nō mores tā frequē^t eoz. s; ordi-
nes sunt notissimi s; summi pentis clemētia. aut dyabol⁹ p̄missiōe sua lupos et
sacerdotes tal^r dissipat et segregat q^d multitudinis sarcina p̄plo nō noceat. Nā
si sicut agnelli p̄seuerāter fructificaret. et fetus suos p̄ orbem dilatarent: omnes
rusticoz census ad alendū lupos et sacerdotes nō sufficerēt: s; radicatus desolati
deficerēt. et hic patēter cōcernitis in practica q^d multitudo sit onerosa: put p̄ta-
ctum ē in theorice tra-

Dicari⁹ Scis q^d nihil est actum dūz sup̄est ali⁹
ditionis probatura. qd agendū. vij. q. i. illud. Vñ notāter
dixisti eccliam fore collectōez fidelū. quot ḡ fideles faciūt h⁹ ecclie collegium?

Felix Videm⁹ q^d ecclia fidei nr̄e in q̄ fideles sum⁹ añ aplor⁹ cōgregatōz
stabit in solo xpo. p̄nter in ipso et aplis suis et alijs discipulis s; in-
stante christi p̄secutiōe: et veniēte turba iudeoz cū traditore: relicto christo fu-
gierunt om̄es. quo mortuo ecclia remāsit apd solā beatissimā p̄ginē mariā: p
ut dicit lex impiālis q^d ius collegij vel p̄uētus aut cōgregatōis ceteris mortuis
stat in vno solo. qd cuiusq; vniuer. no. Sic. g. vlt. s; resurgēte dño cōgregata ē
ecclesia cum p̄gine Maria. De hac ecclia d^r Act. ix. q^d conuerso Paulo ecclesia
quidē p̄ totā Judeā et galileā et samariā habebat pacē: et edificabat id est auz

De liber. eccl.

pliabatur. Item ampliata taliter ecclesia misit Herodes rex man⁹ vt affligeret quosdā de ecclia. occidit aut iacobū zc. Act. xij. in prin. Item capto Petro: oratio fiebat sine intermissiōe ab ecclia p eo. ibidem. Itē dū creuit nūer⁹ fidelium ecclie per singulas ecclesias ipsi pbyteros ordinabāt. id est p singulas congregationes fidelium. Act. xij. Itē Act. xvi. dicit. Et ecclie quidē pfirmabantur fide z abūdabāt numero quotidie. Item Act. xix. scribit. q crescente ecclia ipsa erat cōfusa. et ples nesciebāt qua ex causa puenissent. videlz fideles. Itē Act. xx. dixit Paulus ad fideles. Attendite vobis et vniuerso gregi: in quo vos spiritus sanctus posuit epōs regere eccliam dei quā acq̄siuit sanguine suo zc. Itē paulus scripsit ecclie dei q̄ fuit Corinthi. i. ibidē fidelium cōgregationi. i. Corinth. j. Item eisdē scripsit dicendo. et vos eccliaz dei cōtemnitis. id est pgregationes. ibidem. c. xj. Item idē scripsit illis dicendo. Doceo vos sic in omibz eccliaz doceo. ibidē. c. xij. Itē ibidē dicit d seipso. qz psecutus sū eccliaz dei. ibidē. c. xv. Itē idē. ij. Cor. xj. dixit fidelibz. Alias ecclesias expoliaui accipies stipendium ad ministerium vrm. item idē ibidē in fine dic. in ieiunijs mltis z frigore zc. sollicitudo mea est oīm eccliaz. item idē ad Gall. ij. dixit. Eā ignot⁹ facie eccliaz indee q̄ erāt in chusto. item idē ad Phil. iij. z dixit ad eos. Scitis autē zc. qz profectus sum a macedonia nulla mihi ecclia cōmunicauit. itē idē ad Ephe. j. ait de xpo Et ipm dedit caput sup oīm eccliam. item idē ibidē. c. iij. vt innotescat pncipibus ac p̄tibus in celestibz p eccliam mltiformis sapie dei. item ibidē. c. vi. Sic vir caput ē mlieris. sic xps caput ē ecclie. Itē ad Col. j. dixit. et ipse videlz xps est caput corporis ecclie q̄ est pncipiū primogenit⁹ zc. Itē ibidē in eodē. qui nūc gaudeo zc. z adimpleo ea q̄ desunt passionū xpi in carne mea p corpe eius qd est ecclia. item idē. j. Thess. ij. Imitatores facti estis. z frēs eccliaz dei zc. Itē idem ad Thī. iij. Si q̄s aut domui sue p̄esse nescit. quō ecclie dei diligentiam habebit? item ibidē. c. iij. in domo dei puerfari q̄ est ecclia dei. item ibidē. c. v. si quis fidel. vel si qua fidelis hz viduas subministret illis z nō gnet ecclesia. Itē idē ad Heb. xij. multoz miliū angeloz freq̄ntiā z eccliam pmitiuorum zc. item Iaco. v. infirmat quis in vob inducat pbyteros ecclie z orent sup eum. Item. j. Pe. v. Salutat vos ecclia q̄ est in babilonia zc. In his oibz scripturis et in Apocalipsi multipl^r ecclia sumit p fidelium pgregationē. Vñ dicit io. an. in addi. spe. sup Rubi. de clan. despon. qz illud m̄monium qd p̄bit in p̄ntia pluriū fidelium dī p̄ctū in facie ecclie. Sūt aut duo ples vt dicit reg. iur. pluralis locutio duoz nūero p̄tenta ē. li. vj. Sumit aut illa facies ecclie ab innocētio papa tertio originalr viro mire inocētie z sciētie q̄ etiā cōposuit libz de miseria cōditionis hūane. z p̄e ceterz ipsi sunt ples decretalium eplē. z scripsit illa p̄ba vitz in facie ecclie: in decre. p̄stitit⁹. de puer. p̄m. in p̄n. z nō recordor me in alijs tribus legisse. vtimur tñ ipis in scripturaz volumibz z fmonū collatōibz cōmunissime. Scribit aut in p̄spectu ecclie de clan. despo. c. ij. z. iij.

Dicant Hec nihil ad intētiōis nre principal^r motiū. s. vltra procedas differēdo ppositū. Nā p̄stat qz xpi fidelium pcessit a iudea. vt. xxxij. q. iij. Recurrat. nunc restat vt cōgscam⁹ vñ pcesserit. z quō iudeoz ecclia zc.

Felix Hoc solutiōis iudiciū soluebat doctor gentiū. ad Gal. c. iij. q̄ ait. Sicut abraam credidit deo: z reputatū ē ei ad iusticiā. cognoscite ergo qz qui ex fide sunt: hi sunt filij Abrae. prouidēs autem scriptura quia ex fide iustificat gentes deus: pronunciauit Abrae: quia benedicentur in te omēs gentes. Nec ille. Vñ omēs qui credebāt fideliter in deū Abrae z deum ysaac et deum Ia

Tractat'

Vicarius. Audiuimus ecclesie nomen in
 dū qd faciendum foret. vtroq; testō venerabilī diuul-
 gatū. scim⁹ q̄ antiq̄ cū noua multū discrepat. est autē ne modus q̄ vna cuz alia
 concordat vt nomis appel- Dicit plūs. q̄ ignorātes p̄tutes voca-
 latio magis fructuosa fiat. buloz; de facili paloizant. Unde dicit
Felix ylis. ethi. li. viij. c. j. q̄ hec nomia ecclesia ⁊ sinagoga sunt greca. et p̄mū cōuo-
 catio et scdm̄ p̄gregatio appellant. ⁊ añ xpi aduentuz ⁊ in dieb⁹ suis ecclesie fi-
 deliū collectiones dicebant. ⁊ in vtraz; ecclia malignantiū nō est ecclia: sicut so-
 cietas latronū et malozū ⁊ rerum ihonestarū dicit̄ fore nulla. vt dic̄ lex. nō pre-
 termittendū. ff. pro socio. Improprie tñ dicim⁹ q̄ ecclia ⁊ societas est int̄ mali-
Vicari⁹. Habuit ne testamti ve- (gnātes. de q̄ le. ⁊ no. xxij. q. j. c. vlt.
 ter⁹ ecclesia alicui⁹ eccliaſtice libras aut imunitatis p̄uilegia?

Vicari Habuit ne testanti ve^l (ghates. de q. le. z. no. lxxij. q. j. c. vii.
ter^l ecclesia alicui⁹ ecclesiastice libras aut imunitatis privilegia?

Felix Dico q^d nō alia q̄ n^{re} congregatōis fidei ecclia p̄dicta videlicet
quia certos habuit act⁹ legitimos ptunc hereticis z infidelib⁹ int⁹
dictos. vt fuit circumcisio sacrificioruz imolatio: suozū tpm frequētiatio zc. et hi
actus interdicti fuerunt Saduceis. effreis. genesteis. meristeis z samaritis: q̄
rū ritus: mores z obsequantias notabil^r describit yfido. vbi. s. c. iij. et insup gen.

De libertate ecclesiastica

tibus: sarracenis et paganis ac barbaris ac omnibus qui colebant deos alienos:

Dicarius. Quid autem de ecclesie dicis iam dicte sacerdotibus? **Felix.** bus et leuitis: eorumque libertatis immunitate.

Principaliter placuit quod in primorum parentum libertate coniugali status ipsorum perman-
sit: et quod non tamen unam quilibet sacerdotum sed plures potuit habere uxores, si voluit hinc
quod terre possessionibus et ipsius cultus caruerunt: et ab operibus cunctis liberi fuerunt.
et ut liberi in lege domini cum liberis et uxoribus suis persisterent et officia sua quiete
peragerent receperunt primitias: decimas et holocausta. de omnibus fructibus et anima-
libus terre. de qua plene leg. et no. ij. Paral. xxxj. Leuitici. ix. et xxij. et Deut. xvij.
Item quod potiores inter illos erant de genere sacerdotum et leuitarum procreati: et
tribus ipsorum cum tribu regia venerabiliter erant permixti: ut dicit magister in historia
de conceptu saluatoris. Et hec utique fuit insignia similiter et exquisita libertatis

Dicarius. Si autem ipsis dabantur beneficia propter officia: put nobis clericis per ecclesiam beneficiatis. ut
de rescript. c. finali. li. vj. Dic igitur que fuerunt ipsorum beneficiorum obsequia?

Felix. Dicit Iosephus iudeorum scriba discretissimus. et post ipsum magister in
historia inter apostolorum actus quod ante tempora David cultus ecclesie
tam dicte non erat tam laudabiliter discretus: imo discretiois ritus arbitrio singu-
lorum erat confusus. Et igitur idem David volens rectificare et dei cultum ampli-
ficare: videbat quod unus summus sacerdos administrationem non sufficiebat. quia
si infirmitatis onere grauaretur: non erat qui poneret incensum et officio suo re-
retur. unde instituit viginti quatuor summos sacerdotes: quorum sedecim de genere
Eleazar. et octo de genere Iechamar. unum tamen illorum ex viginti quatuor erat summus qui
dicebatur princeps sacerdotum. administrabant autem per septimanas: que officia in
re hereditario deuoluta sunt ad posteros eorum. et unusquisque. xxij. summorum sa-
cerdotum cum administrabat secum habebat. xxij. minores sacerdotes et totidem
leuitas qui suberant sacerdotibus put hodie sunt subdiaconi. Ite totidem iani-
tores: duplicato numero natineorum vel hypodiconiorum quos nos dicimus subdia-
cones. Fuerunt autem. xxij. principes sacerdotum a tempe David usque ad tempora
transmigrationis babylonis in quadringentis et .lx. annis. A transmigratione autem
cessauit sacerdotum usque ad reditum de captiuitate sub Zorobabel et Jesu filio
Joiade magno sacerdote. et inde usque ad tempora Machabeorum fuit tempus sacer-
dotum. tempus autem Machabeorum non deputatur sacerdotio. quia idem erant duces et
sacerdotes. et sic usque ad Herodem qui fecit occidi quotquot inueniebat de ge-
ne re sacerdotum ne iterum deuoluere ad eos regnum et vendeat summum sacerdo-
tium. quandoque uni quandoque pluribus simul. et fuerunt omnino usque ad euersionem
hierusalem. xxvij. summi sacerdotes. A tempe autem Herodis usque ad euersionem
hierusalem non ponit Iosephus summam annorum. sed constat. cy. cum herodes an-
te christi natiuitatem. xxx. annis regnauerit. et dominus. xxij. annis vixit. et a mor-
te domini usque ad euersionem hierusalem facta per Titum et Vespasianum: et per Christum
prophetizata dum fleuit super illam. ut legitur Luc. xix. fluxerunt. xlij. anni. Dic
autem Grego. super Ezechielis libro. ij. omelia. x. quod illi sacerdotes maioris erant
ordinis qui in custodijs templi excubabant quam alij qui ad altare quod ante faciem
templi erat interius ministrabant. et hic fac ad sacerdotes ecclesie nostre pulchram
comparationem breuitatis amore non resumendam. Hanc igitur primenam sacerdotum
veteris testamenti et similiter noui usque ad Siluestri pape et magni imperatoris
Constantini tempora status tranquillitate a longe prospexit Fridericus secundus

Tractatus

Imperator de Suenoz genere ducum pcreatus: et quod non bonorum temporalium et
presertim immobilium nunquam habuerat sollicitudinis usum. Et igitur ex tortuosi
colubri cordis corrosione put de ipso scribit in. c. Fundamenta. de elec. li. vii. scri
psit ad omnes reges et principes terre: ut ipsorum suffultus auxilio clerum sui temporis
et sibi successores ad tales reduceret status sollicitudinis et humilitatis sincerissi
me subiectionis: put hec et alia Petrus de vineis in suis epistolarum collationibus
ad intellectus deducit floridiores. Sed quia talis adhesio assiltricem eorum
dem principum habere non potuit potentiam se transfudit cum magna principum et
nobilium turba: ad terram sanctam in superbia et abusione et suffocat interit in ior
danis flumine de anno domini. M. ccl. et sic ecclesia remansit in emunitate sue
solita libertate. de quo quidem Friderico secundo et etiam primo et ipsorum tyranni
dis severitate multipliciter scripsi in libro de nobilitate. et put Seneca libri no
tabilis volumine congeffit de Hieronis sui domini et imperatoris clementia. ita
Petrus de vineis predictus composuit epitaphium sepulture de secundo Friderico
et iamdicti probitatis ingentia. licet finem regundorum probauerint utrumque terri
biliter actoris merita. totidem mundo notissima. et sunt ista notant expigramati
tis metra. Si probitas: sensus: virtutes: gloria census. Nobilitas orti: possent re
sistere morti. Non foret extinctus: fridericus qui iacet intus.

Vicarius

Sat est. quoniam nimirum extraneas incurvasti materialium
revolutionis intricaciones. Refert ut simpliter tangas aut superficialiter gradatim super
ecclesiastice libertatis aliquot emunitates ut aliquas videris fecisse (put primi
sisti) plantarum per **Felix.** Non solentie prudentis vestre paternitatis multum
dis inuentiones. altioris fulcite doctrinis sed rudibus dispensa rudibus
menta intellectus nubilosi constrictis ingenium quoque tepidius tardioris. Domi
nus noster Iesus christus ecclesie caput. initium et finis reliquit exempla. ut sui terrarum
vicarii ipsius sequantur vestigia: et in parabolis et in enigmate antiquorum locutus
est. et sic de ore ipsius exiit gladius ex utraque parte scindens. Apocalyp. i. et hic
gladius est spiritus qui est verbum dei. ad Ephe. vi. et hic gladius deuorabit
usque ad extremum terre. Hiere. xii. Et foris vastabit gladius eius et intus. Deutero.
xxxii. qui fuit flamma gladius atque versatilis. de quo Gen. iiii. et Job. xli. De
ore eius lampades pcedunt: et flamma de ore eius egreditur: et interficiet spiritu
oris eius. ii. Thessal. ii. put legit de bobus vulconis in hystoria Troyana. Hic
gladius ecclesie mucro. de quo scribit. xv. q. i. Visus. et est maxima pena mundi
xxii. q. ii. Corripiant. et in se continet pharetram sagittarum omnium censurarum
ecclesiasticarum: quod tanquam spiritus torrens et nescis unde veniat. quoniam inuisibilis: et vulne
ra liuoris eterni et terreni mortis infligit. ut dicam cum Hiere. ca. ii. Ecce gladius
usque ad animam. quoniam non tantum viuos sed mortuos deuorat. ut le. et no. p. Archidya. de
sen. ex. Cum q. li. vi. et in glo. iiii. quia in spiritu oris eius: omnis spiritus eorum. vicem censu
rarum. Ps. xxxii. et quod omnis dicitur nihil excludit. de pe. di. i. Nemo potest. Et rursum. salu
faciet a gladio oris eius. Job. v. quoniam per mortem animas eterne mortis vinculo strictas ab
soluit. ut de sen. ex. A nob. ii. ut dicam cum propheta. mortificat et viuificat: deducit ad
inferos et reducit. sic et imperatores et principes put praecum est morti tradidit dum
excommunicauit. unde de pe. di. j. s. Hoc idem. s. Item a mortuo. O altitudo
diuitiarum sapientie et scie dei. quod incomprehensibilia sunt iudicia eius. et inuestiga
biles vie illius. quis enim cognuit sensum domini etc. Hec igitur incomprehensibilia et in
uestigabilia sunt thesauri ecclesie triumphantis et militantis per quos anima fidelis ad diui
tiarum predictarum peruenit cognitionem. ita quod ipsa in deo et deus in eo est: ut sciat quod

De libertate eccl'iastica

ad talia puenit per ecclesiastice libertates emunitatē per christū nobis relictas
et suis in terre fidelibz lo- **Dicarius.** Rogo cunctis allegationū pba
cūtenentibz distributam. tionibz derelictis nude pcedas
Felix et edicas emunitates inq̄ntum noueris ecclesiastice libertatis.
Placet z noueritis put perantea sincerius nouistis: quia ipsa eccle
sia. id est ipse locus consecrat⁹ habet emunitatē vt nullus inde per vim abstra
hatur nisi in casibz videlicz si ille qui fugit ad eccliam sit publicus latro vel no
cturnus populator agroz. tales enim possunt extrahi ab ecclia. etiam nō pre
stita impunitate. Item si quis in ipsa ecclia cōmisit homicidiū vel aliud male
ficiū. tūc enī nō debet defendi ab ecclia cum violauerit eam. Item si sit seru⁹
alicui⁹ dñi: qui fuus p̄stira a dño cautiōe de impunitate. si nō de ecclesia exire
inuitus cōpellitur z reddit dño. Itē ea que in ecclia posita sunt: nec p vim nec
per furtū inde sunt auferēda. et qui abstulerit vt sacrilegus indicat⁹. Itē q nū
lus mortuus infra ipsaz eccliam sepeliat nisi sit episcopus vl abbas aut digni
p̄byteri vel fideles laici. Item emunitatē habet ecclesia q in choro nō moran
tur laici cū clericis. Itē q ecclia in seculare habitaculū non conuertat. sic nec
vasa nec cortine nec cetera ornamēta debent pollui nuptiaz cōiūgijs vel alijs
seculariū vsibus ne ingredientēs sentiant vltionē zc. attamē si legat⁹ apostoli
ce sedis vel episcopus vel archiep̄us recipere ab ep̄o vel capellano alicui⁹ ec
clesie vel monasterio bene possit ornari dom⁹ eccl'iastica in qua reciperetur cor
tinis z ornamētis eccl'ie. Item habet emunitatē ecclesia q non possit vendi p
pter aliquā necessitatē. Itē in domibz personaz eccl'iasticaz: z mltō magis in
ecclia placita secularia nō sunt faciēda: marie de causa sanguis. Itē q nō fiat
in ecclia societates vl publica perlamēta. cessent vana et pphana colloquia.
Item nō fiant in ecclia vl cimiterio negociatiōes: z p̄cipue nundinaz nec fori
cuiuscunqz tumult⁹. nō fiat ibi strepitus iudicioz seculariū z p̄cipue cause cri
minalis. Itē p̄cessus iudiciū seculariū z sententie protelate in illis locis nō va
lent ipso iure. Item ludi theatrales cū laruis z simili inhoneſtis p̄hibentur
fieri in ecclesia nisi fiant pro deuotiōe inducenda. Item de passione vl resurre
ctione dñi zc. Et pro intellectu p̄missioz nota q nocturn⁹ populator agroz
est qui denocte agros militū seu puatorz depopulat. id ē vastat aut comburit
Publicus aut latro est qui itinera frequēta scz stratas publicas: que quasi lo
ca sacra insidijs z aggressiōibz obsident. z talē potest quilibz auctoritate sua
de ecclia extrahere z punire. hec tamen intelligenda sunt si nocturn⁹ sit latro.
nam diurn⁹ nō debet occidi nisi telo se defendat. z talis nō defendit: als au
tem q̄litercunqz enorme vel ḡue delictū cōmiserit. debēt rectores ecclesiā sal
uare sibi vitā z mēbra ydonea cautiōe recepta scz iuratoria tñ: scz z fideiussozia
ac penali si timeat q is q̄ petit eū nō bñ seruet iuramētuz suū. sup h̄ aut q̄ iniq̄
egit est als legitime puniēd⁹. Itē q̄diu est infra eccl'ia nō est inde p violentiā
en-ciend⁹ nec detinēdus nec constringēd⁹: nec requies nec vestis nec victualia
deneganda. qd si q̄s facere attemptauerit: sciat se crimē lese maiestatis incur
risse. z sic vltimo supplicio puniat. Hanc aut libertatē habet nedū intra eccl'az
sed extra infra. xxx. passus: vt ad requisite nature vsum debitis exeat locis. licz
hodie de facto sit hec imunitas in locs p̄libz vsurpata. si tñ maior est ecclia. scz
matris. extendit vsqz ad. xl. passus. in capella. xxx. capelle vero q̄ sunt infra am
bitū maioris. s. ciuitatis vl castri vl ville: nō ponūt in hac. xxx. passū obſuatiōe
exquo aut aliquis maleficijs vel delinqns vl alius ad eccliam fugiens infra di

Tractatus

etiam ambiciū se recipit: ecclesia ipm saluare debet. Itē si q̄s cōmīsit homicidiū vel mēbri mutilationē. in vna ecclesia et fugit in aliam. gaudet immunitate. Itē sacrilegiū cōmissum in ecclesia per furtū aut homicidiū vltimulacionē licet sit crimen ecclīasticū. ecclesia tñ p̄mittit vt puniat p̄ iudicē secularē p̄t crimis horrozē. Item iudeus pagan⁹ vlt excōicat⁹: si cōfugerint ad ecclesias et nō fecerint crimia sup̄ edicta: gaudēt immunitatē. Itē qd cimiteriū h̄z emunitatē sic ecclesia. exceptis certis sepulturis. nā oēs sepeliunt in cimiterio s̄z nō oēs in ecclesia. Itē ecclesia nō cōsecrata habet emunitatē. si ep̄s primariū lapidē et ordinata est ad cōsecrādū. Item q̄ effractoress ecclesie nō p̄secrate in q̄ diuina celebrant sunt excōicati. Item ecclesia interdicta gaudet emunitate. item puata oratoria q̄ sunt in q̄busdā domib⁹ nō gaudēt emunitate. Itē fugiēs ad sacerdotē q̄ defert sacm̄ eucharistie gaudet emunitate. fm̄ aliq̄s. Itē palaciū ep̄i nō h̄z emunitatē de iure sed de cōsuetudine posset h̄re. Item ecclesia p̄uidebit in expensis fugientib⁹ ad eam. Itē in piculo p̄secutiōis p̄nt parrochiani fugere ad monasteria vlt ecclesias et se tueri sed incastellare et p̄pugnaculis armare. de h̄ p̄dictū est. Itē si ecclesia vel capella fuerit edificata in solo alieno: nō ecclesia vlt capella p̄pterea erit tributaria. s̄z edificans reddat dñiū solū indēnē. Itē h̄z ecclesia vlt monasteriū emunitatē q̄ p̄t recipere donata vsq̄ in infinitū. sed nō puatē p̄sone. q̄ hec donatio fieri debz cū moderamē. Item intrās mōasteriū h̄z emunitatē q̄ mōasteriū in bonis suis mobilib⁹ et imobilib⁹ eū sequit. licet fuerit dñiū ex cōsuetudine. Itē relicta ecclīas in testamēto. nō fuata legis solēnitatē s̄z ecclīe tenent. Itē transferē do- minū ad ecclesiam solo pacto. secus est de p̄sonis puatis. q̄ necessaria est corpora- lis traditio. Itē qñ dat aliqd ecclīastice p̄sone cōtēplatione ecclīe. et q̄ d̄z solo pacto. i. sola et nuda p̄missiōe absq̄ stipulatiōis solēnitatē et traditiōis. et h̄ vez est de his q̄ relicta sunt vel legata vel cōmissa fidei vel donata ecclīas vel mo- nasteriis vlt alijs locis p̄ijs. et sup̄ his pōt ecclesia agere tā actiōe p̄sonali q̄ reali. Item habet ecclesia p̄uilegiū: q̄ quicqd emptū fuerit de pecunijs ipsi⁹ ecclesie ad eā d̄z reuertit. q̄ adeo vez est q̄ si cleric⁹ habeat pecunias de p̄benda sua vel ecclesia. et inde emat p̄diū l̄z illā pecuniā potuit dare cōsanguineis: intuitu pie- tatis vel alijs p̄sonis. nō tñ p̄diū h̄mōi. q̄ statim cū fuit emptū sine noīe alie- no cedit ecclīe. et p̄pter h̄ h̄mōi cleric⁹ nō pōt alienare auēte p̄pria: licet res mobiles quas h̄nt clerici de b̄nificijs ecclīasticis ad vsus suos possint alienare auēte p̄pria. Quod aut dictū ē de p̄dio acq̄sito de pecunia ecclīe. speciale est in ecclesia sicut sp̄ale est q̄ tutor pupilli vel curator minoz de pecunia eorum emerit p̄diū sibi et nomīe suo et nō ad op⁹ pupilli vel minoz poterit pupillus ille vel minoz vtiliter vendicare p̄diū illd. Idem de milite intelligo si de pecunia sua ali⁹ eme- rit p̄diū ad op⁹ p̄prij ipsi⁹ emptoris et noīe suo. idem intelligo si q̄s ex pecunia ecclīe quā furat⁹ esset vel rapuisset vel depositā habuisset possessionē emisset ad opus suū. q̄ ecclesia illam vendicare posset vt dictū est in p̄mo casu. Sic etia et speciale est de vxore et marito. q̄ si alter ipsoz aliqd emit d̄ pecunia illa. illd vti- liter vendicare pōt. sed p̄dicti casus speciales sunt. al̄s regulare est q̄ si quis de pecunia aliena aliqd emerit noīe suo emptori acq̄ritur. nō ei cui⁹ fuit pecunia. Item h̄nt ecclesie p̄uilegiū emunitatis in retinēdo. q̄ quo casu d̄ alios currit p̄ scriptio triginta annoz vel breuior. contra eas nō nisi. xl. annoz. Item habent emunitatis p̄uilegiū in amittendo. quia nō valet alienatio rei ecclīastice: ni- si in certis casib⁹ et debita forma seruata. et sunt sex casus. Prim⁹ p̄pter debitum vrgens in illa. Scd⁹ p̄pter redemptionē captiuoz. Tert⁹ p̄pter paupes pascen-

De libertate ecclīastica

dos tempe famis. Quartus ppter eccliam edificandā. Quintus ppter cimiteriū ampliandū. Sextus ppter vtilitatē: qz ppter vtilitatē pōt videri min⁹ vtile: vt erat magis vtile. Forma at alienatōis variat iuxta varietatē ecclīaz. s. epaliū. monasteriorū: et parochialiū. Colligunt tñ oēs forme p iura solennitē descripta. Itē ep̄s res ad mēsz suā p̄tinentes: vel res cathedral' ecclīe nō pōt alienare sine cōsensu capli. nec abbas res mōasterij sine cōsensu ep̄i et cōuēt⁹ sui. Itē p̄s bī parochial' res ecclīe sue sine cōsensu ep̄i sui alienare nō pōt. item qd ecclīe p alijs debitis obligari nō pōt. de q materia clarissime iura loquunt. Itē p̄dia ecclīaz s̄ īmunitatis p̄uilegio gaudēt qd nō dñt gūari sordidis mūerib⁹. i. calcis coquēde. arene fodiente. cloace purgāde. et silib⁹ q vilia sunt. Dicit aut hic mun⁹ fore onus cū necessitate īpositū. Ad honesta aut munera tenent p̄t supi⁹ ē deductū post thema magnū et p argumēta pro et cō in latiori forma. Itē est et alie ecclīastice libertatis īmunitas. qd laici siue sint p̄ncipes aut nobiles hospitij violentū ab ecclīa erigere nō dñt. caritatiū aut denegandū nō ē. Itē qd alijs laic⁹ vel als ecclīastica p̄sona p recognitionē bñficiorū suozū refuasset sibi aliqd hospitij in ecclīa: illud bñ debet. item qd nulli laico vel etiā clerico licet rūpe dom⁹ ecclīe rōne alic⁹ iuris sibi debiti: cū oia bona ecclīaz sint sc̄ta sc̄toz: et in eis cōmittitur sacrilegiū. item eadē rōne nō pōt tollere nc̄aria hospitio et violentē ingredi domum: qz in p̄dicto casu nulla dom⁹ neqz aliq res h̄z hāc fuitutē. nec etiā sūt ad hoc obligate. s̄ tñ ecclīa obligata ē ad h̄. et p̄sonal' actio nō realis s̄ ecclīaz cōpetit. sec⁹ tñ de ep̄o vel alio hñte iurisdictionē in aliq ecclīa q possz aliū iniq intrantem violentē expellere et domū irrūpe. et idē de possessore alic⁹ ecclīe q si p̄latus. secus d̄ abbate respectu domoz capelle sibi subiecte. qz capellā nō possidet licz in ea ius subiectiōis habeat. Item possessio q puenit ad ecclīā aut dom⁹ vel p̄diū qd tenebat ad aliqd furtiū vel hospitij vel albergum. etiā s̄ soluat aut aliq vēdat possessionē. Itē pena violentiū emunitatē ecclīasticā est duplex excoīcatio. s. hoīs siue iuris. Nam violator est excoīcand⁹ et saluo qd casualr sacrilegus ē excoīcatus ipso iure vt incēdiari⁹ ecclīe et effractor. Alij autē sacri legi qui alio mō ecclīas violent seu p̄sonas vel res ab ipsis rapiunt violentē vel bona ipoz vsurpāt. et p hoc sacrilegiū incurrūt. nō sunt ipso iure excoīcati. in quibsdā tñ casib⁹ res p̄sonarū ecclīasticaz vsurpantes siue eos molestātes ipso facto sunt excoīcati nouo iure. Item fm alijs nō solū prout p̄dictū ē puniunt. s̄ etiā p̄ca pecuniaria īponūt ei. quādoqz maior qnqz minor. credim⁹ tñ qd illa pena hodie relinq̄tur arbitrio iudicis. et debet dari illi loco vel p̄sone cui facta ē iniuria vel alic⁹ emunitas est violata. diuersas tñ p̄cas iura determināt: puta. xxx. librarū examinati argenti. S̄ et si qd seruū fugientē ad ecclīā violentē inde extraxerit: nongentos solidos cōponat. Qui p̄o ep̄m a sede sua expulerit vel cōprehenderit vel in eū manus violentas iniecerit excoīcatus est et oia bona sua cathedrali ecclīe applicant. S̄ et fm leges. Quicunqz fugientem ad ecclīā abducit. crimē lese maiestatis incurrit. Item qcunqz in ecclīa vel etiā alio loco venerabili seditionē vel clamorē vel tumultū fecerit. aut in q̄libet ciuitate vel vico conuenticulū collegerit vel colligere attēptauerit. ultimo supplicio subiacebit. item si cleric⁹ ad p̄ceptū p̄lati nō vult exire ecclīā cū als p̄latus nō sit celebratur⁹. pōt eijci sine metu excoīcationis. et p̄lat⁹ agere pōt actiōe iniuriarū s̄ eū. Nam et atrox vocat iniuria si sacerdos indur⁹ sacerdotib⁹ lib⁹ molestat. et molestās bñficijs p̄t puari. Item violator interdicti positi p ecclīā si sit secularis cleric⁹: bñficijs suis p̄uat. et si p̄teruitas exagat: deponitur.

Tractatus

Item licet put praetactū est clerici sint liberi ab angarijs et pangarijs. episcopus
tamē et abbas et tales clerici qui habent magnū et nobile feudū ab impatore vel
aliquo principe. quod habet consuetudines in aliquo servire et in certo modo.
Nam in hoc casu quis nō teneatur ire in cavalcatis psonalit. debet tamē mit
tere pro se alios: ut impleat debitū suū aut non teneat bñficiū si nō vult fa
cere servitiū. et hoc intelligit si sit iustum bellum. Si autē sit iniustum bellum
extunc nō vadat et recognoscat impatorē celi. nec propter h si nō mittit in tali ca
su dicitur perdere feudū. Item talis pñficius facit fidelitatē iuxta consuetudinē
feudi. et quicquid feudum requirit: hoc prestabit. Item si talis pñficius pñscripsit li
bertatem contra dominū: in tali libertate tuendū est. et sufficit in talibz presu
ptio triginta annorū et habeat bonā fidem. Item mera personalia onera non
subiit ecclesia aut ecclesiastice pñsone. exceptis muroz et meniarū custodijs tempe
necessitatis: put praetactum ē a quibz nullus excusat. Expedit enī reipublice plu
res habere defensores. Item ex illo clericus dicit defendere patriā suā: et tenet
impune in proprio corpe. item clerici nō sunt a matutinalibz officijs evocādi et
ab illis et vigilijs amovēdi nisi forte tanta imineat necessitas q de pcepto episco
pi aliud fiat per laicū aut nullaten⁹ astringatur. Item ad extraordinaria servitia
quocunqz sint illa: ad ea clerici non sunt artandi x ut praetactum est: nisi auctorita
te principis fiant. qz nō est mun⁹ publicū nisi a lege vel principis cōstitutiōe in
dicat. Item si mun⁹ publicū fuerit ad pias causas: puta refectione viarū: pontiū
vel semitarū. put praetactū ē in themate. ad illa tenent clerici nō coacti. De hmoi
aut mueribz et oneribz dicit Frideric⁹ impator pñm in li. feudoz. c. vlt. Ad dec⁹
et decorē imperij et laudē Romani principis etc. Nos Fridericus Romanorū
imperator semp augustus. Hoc edicali lege irritam⁹ et irrita nunciam⁹ oīa sta
tuta et consuetudines q civitates vel loca. pñates. consules vel quocunqz alie pñsone
cōtra libertates ecclie ac pñsonas ecclesiasticas edei et vel fuare aduersus canonicas
vel ipiales sanctiōes pñsumperint. et eadē capitula mādānt ifra duos menses
post hui⁹ publicatiōes edicti penit⁹ aboleri. et si de cetero filia attēptauerint ipso
iure decernim⁹ esse nulla et eos sua iurisdicciōe pñatos. et locū ubi talia pñsumpta
fuerint deinceps banno mille marcarū pñcipim⁹ subiacere. Potestates vero cōsul
les et oēs statuarij et scriptores dictorū statutorū et pñsiliarij iporū locorū. et q fin
statuta vel fin consuetudines memoratas iudicauerint: sunt extūc infames ipso iure
quorū sentēcias et act⁹ alios legitimos statuim⁹ nō teneri aliqtenus. q si p annū
hui⁹ nīe pñsumptiōis inuēti fuerint cōtēptores. p nostrū unguis mādānt impune
ab oibz occupari. saluis nihilomin⁹ alijs penis q tales in generali pñilio pñmul
gatas. Item nulla oīno pñas vel cōmunitas vel pñsone publicas vel pñatas colle
ctas siue exactiōes aut angarias ecclijs vel alijs pñs locis aut ecclesiasticis pñso
nis imponat. s; si facere pñcēperint: triplū refundāt: nihilomin⁹ banno impiali
subiaceāt. qd nullaten⁹ absqz satisfacciōe debita remittat. Item quocunqz cōitas vel
pñsone p annū in excōicatiōe pñt libratē factā pñstiterit: ipso iure bāno ipiali subia
ceat. a q nullaten⁹ extrahat nisi pri⁹ ab ecclia bñficio absolutiōis obtēto. Sta
tuim⁹ etiā ut nullus ecclesiasticā pñsonā in criminali cā vel civili qñstiōe trahere in
iudiciū seculare pñsumat. contra pñstōnē impialē et canonicas sanctiōes. qd si fe
cerit: actor de iure suo cadat: iudicatus nō teneat. et index sit extunc iudicandi
potestate pñat. Statuim⁹ etiā ut si qz clericis vel ecclasticis personis iusticiarū de
negare pñsumperit requisitus: suā iurisdicciōem amittat. Consequēt et postremo mī
ro qz mō tanqz ea q ultimo pñferunt sinceri⁹ memorie sunt cōmendāda. ut le. et

De libertate eccle.

no. de conse. dist. ij. **L**iquidò. Ecce q̄s laudabilr gloriose quoq; d' gr̄issimè ne per exquisitas orōnū et p̄borū formas diuinus Carolus q̄rtus sp̄ august⁹: altiorib; modo et forma q̄b; fieri potuit et debuit iamdictā ip̄eratori Friderici p̄mi cōstitutionē. necnō oēs et singlās ip̄eratorū leges. statuta necnō p̄stōnes p̄decessorū suorum ad sacratissime videlz libertatis eccl̄iastice emunitatē. quom̄sque sito colore facientes p̄ nouā legē imperialē corroborauit et confirmauit. quā quidē confirmatōis approbationē Carolinā siue bullam aureā noiari decreuit. Hāc igitur p̄stōnis legē Bonifaci⁹. viij. et Grego. xi. ac Honori⁹. iij. solennit̄ auctorizabant. et finalr sacrosancta synodus Constāciē et vniuersal' eccl̄ia ibidem cōgregata canonizabant. et Sigismūdu imp̄ator p̄sens ibidem et alij principes terre ratam habebāt. Porro cōciliū Basiliensē in sui status eminentionis serenitate constitutū. hac utebāt canonizatione et vtendo p̄ eccl̄ie filios cōtinuo p̄ vniuersum mundū canonizatā approbauit fidei sollicitudine put plerosq; leges p̄spiciū⁹ canonizatas in decretorū volumine. quā quidē legem put p̄mittitur canonizatā extendēdo maturo q̄s consilio fideliter cōsulitissimo dictatā p̄ sup̄gula sua p̄icta passus et responsa seu p̄siculos rimādo. p̄cipu⁹ largissime q̄ dictus Carol⁹ q̄rtus sinceritate et sui p̄decessores. et vltimo dicit⁹ suus fili⁹ Sigismūd⁹ imp̄ator xp̄ianissim⁹: foverint et paternali dilectōe sp̄ amauerit eccl̄iaz dei. imo caput eccl̄ie eiusq; mēbra: et p̄sertim clez illi subiectos. que q̄dē lex Carolina put p̄mittit canonizata. et futuris t̄pib; dirigēte in octauo decretaliū libro solennit̄ incorpanda. iuxta conciliū Basiliē predicti auzamenta: p̄ vniuersas studiorū vniuersaliū aut priuilegiatorū scholas legē et allegabit tanq; lex eccl̄ie decretata. et q̄d et q̄nta in se cōnnet eccl̄iastice libertatī p̄uilegia nō breuī⁹ summare possum⁹ q̄s put sonat p̄ se ipsius Caroline p̄notate p̄cellus penis et censuris abundāter fulcitus. que legat quilibet hic breuitatis benignitate q̄ gaudēt

Dicarius. Multus clamor: modica lana. (moderni nō inferend⁹. crudus sermo cuiuslibet intr̄ allegationū aut rationū nō cōdictus decoctiōe matura. et q̄ firmitate p̄ducit: easdemq; refutat h̄mōi platura.

Felix. Nec nō sunt mirabilia testionia. nec morib; vtentiū aggrauata. nā de iure possum dicere mētes canonū et legū et nō ip̄oz loca: vt dicit Spe. de dispu. s. Pono. p̄. In summa. no. et vidi recēter tales Raymundi cū glosa Archidiaconi. et Johis p̄fessorū summas. Item oīm rote decisionū notuarū et antiq̄rum determinatiōes. p̄ extensum nudis p̄clusionib; obmissis iurū allegationib; vtiliter et breuissime diuulgatas. Hinc p̄pēdētes q̄ntas foret laborū conat⁹ summistarū: videlz Holst. Hoff. zc. predictoz ponere p̄dictarū intri-

Dicarius. cationū apparat⁹: sed q̄ delectat: videat largiter q̄ntotius. Contētamur. et huic excusatiōi stabim⁹ ne fortassis fatigeret vltra viriū tuarū potētat⁹. Hāc dixit Lathonis auctas. Qd̄ potes id tēpta opis ne pōdere p̄suis. Succūbat labor: et si vltra tēptata relinqs. et Esop⁹. Qui pl⁹ posse putat q̄s sua nasa mīstrat. Posse suū sepans: se min⁹ ip̄e p̄t. Et igit cōcludere finē faciēdo nō postponas: et eccl̄iastice libtatī p̄pugnaclā turrez et menia virilē cū suis sūdamētis in mōtib; sc̄is

Felix. Sūt et fuerit eccl̄iastice libta. ns sūdamēta in mōtib; sc̄is honestissima ouersatiōis clicoz vita in eccl̄ie laterib; p̄mitiue simplr fundata q̄ terrenaz: put p̄mittit intricatōis carebat sarcina. et p̄ptea xp̄ianissim⁹ imp̄ator Constātin⁹ et ceteri terre p̄ncipes tanq; bob; fidelr tritūratib; ora relaxabāt: et ipsis alimētoz copā in terra firmabāt. sed Fridericus sc̄os de quo supra frau-

Tractatus

dulenter perpendebat q̄ copia rerum abundās ad integritatis vite religionem
nō pficiebat. et igitur ad reges terre 7 p̄sertim Francie: p̄ scripturas locut⁹ est
pacifice in dolo: put fec̄ fieri Antioch⁹ rex iudeis. j. Mach. j. et put Layphas
prophetizabat de christo Joh. xi. et illi taliter scripsit in hec verba post diuersa
persuasionis incitāmēta. prout scribit Petrus de vineis in principio suaz epi-
stolarū qui fuerat cancellari⁹ p̄dicti impatoris. Habem⁹ conscientie puritatem
ac per cōsequēs deum nobiscū cui⁹ testimoniū inuocam⁹: quia fuit nr̄e volūta-
tis intentio clericos cuiuscūq; religionis ad h̄ inducere: 7 p̄cipue maximos vt
tales persenerēt quales fuerūt in ecclia primitiua: aplicāvitā ducentes 7 humi-
litate mītatēs. tales solebat ecclia tanq̄ angelos intueri miraculis choruscā-
re. egros curare. mortuos suscitare. et in sanctitate (non armis) sibi principes
subiugare. sed p̄nunc isti seculo dediti 7 ebrietati 7 delicijs: deum postponunt.
quoz ex affluentia deliciaz religio suffocat. talibz ergo subtrahere nocentes di-
uitias quibz damnabilr̄ onerant: opus est caritatis. Ad hoc vos omnes princi-
pes vnā nobiscū vt oīa sup̄flua deponētēs: modicis rebz cōtenti deo deseruiant
omnē debet diligentiā adhibere. Hec ille. Et putam⁹ q̄ his diebz si viueret in-
ueniret adherentes. Et licz p̄ph̄e mortui sint: sunt tñ p̄ph̄etie de futuro quodam
imperatore his scriptis p̄sonātes. Dicit autem Portugal tpe concilij Basiliens̄
de squaloribz Romane curie scribens. Nil certius credit q̄ qd̄ in Romana cu-
ria videtur experientia q̄ auaricia est oīm malozū radix. vt de pe. dist. ij. Quia
radix. quia nō videmus crimen exceptū cuius nō sit genitrix 7 omnīū viciozū
procuratrix. paup̄ibus edax allumiū. diuitibz auxiliatrix. Et intulit si principes
terre quēadmodū nos saperent 7 intelligerent ne nos hui⁹ curialitat⁹ nephan-
dissimos: cardinales cum curialibz de terra viuentiū deleant prioribus tyrā-
nis atrocioribus. ac si diceret. Quis talibus 7 ipsis similibz similr̄ vel senerius in
alioz forū platorum p̄ orbem militatibus ecclesiastice libertatis iura seruabit
qui ius alienū violare nō metuūt. xlvij. dist. Vbi. imo ecclesiastic⁹ ordo put dixit
Breg. penit⁹ confundit si cuilibet sua iura nō seruātur. xj. q. j. Peruenit. immo
privilegiū vt ita loq̄mur libertatis vl̄ alterius emunitatis meret amittere: qui
concessa sibi abutit potestate. De priuileg. Tuarum. cum p̄cor. Unde dixit Sil-
uester papa: q̄ ille qui propria temeritate vsurpat qd̄ sibi nō est cōcessum: debz
amittere quod habet. xv. q. ij. Sic decet. Et cuiusmodi libertatis ecclesiasti-
ce b̄nficia talibz clericis ascribim⁹. de q̄bz dicit Bern. in ps. lxxij. sup̄ s. In labor-
re hoīm nō sunt: 7 cum hoībz nō flagellabunt. In labore inq̄t hoīm non sunt:
sed in delicijs 7 solacijs viuūt. et cū hoībz nō flagellabunt. videlicet in p̄senti
per correctionē. sed in futuro demōibz adaptātur. Et hoc ad nullos potius ar-
bitroz q̄ ad clericos nr̄i t̄pis referendū. Hnt em̄ singula hominū officia aliqd
laboris 7 aliqd qd̄ delectet. Sed aduerte prudētiā istorū qui nouo inter hec
artificio discurrentes. solū qd̄ delectant eligunt 7 amplectūtur. qd̄ p̄o molestū
est fugiūt 7 declināt. cum milibz qd̄cūq; hnt fast⁹ sup̄bie. amplā familiā. faleras
equoz. accipitres. aleas 7 h̄mōi frēq̄ntant. a m̄liēribz aut̄ dependentes a collo-
muriū pelles. thalamos. ortos. balnea ac molliciem imitātur. cauēt tamē om-
nino lorice pondus. insomnes castroz noctes. incerta bellorū discrimina. mu-
liebrem verecundiā ac disciplinā. et si quid labor⁹ sexus ille videt̄ habere om-
nino declināt. Cum ḡ refugere cepint hoīes in ordie suo: vbi putas generatio
illa collocabit: si diuertere voluerint ad milites exustabūt eos: eo q̄ secum la-
bores minime et pericula tolerauerunt. sic agricole: sic vineatores et singuli

De libertate eccle.

ordines hominū a suis eos similr arcebūt finibz: vt puta q̄ in labore hoīm non fuerūt. Restat ȝ vt q̄s oīs ordo expellit p̄ter z accusat illuz locum formant vbi null⁹ ordo lz sempit⁹ horroz inhabitat. Sūt enī sic necesse est i labore demonū q̄ in labore hoīm nō fuerunt: z qz erant sine flagellis: iō tenuit eos supbia. qz fm Placo. de ly. tpalis pspitas frequē est occasio supbiēdi. de q̄ pulcre scripsi in li. de nobilitate. c. xxi. in

Vicarius. Et quid hec ad p̄ncipal' nre colla-
rote fatalis reuolutiōe. nōis intentū: Nam cleric⁹ supbz z
humilis: diues z paup. de frigidis z malecalceatis pcedens parē vident hīe li
bertatis emunitatē: nec in his faciem⁹ difficultatis scrupulū seu erroris pplexi
tatē. nec scri Berū. aut vltēr⁹ extra iurī scripti corpa loq̄nt⁹ aduertim⁹ auctē.

Felix. Veritas a q̄cunqz plata amplexēda ē. ij. q. vij. Querit. sed veritatē
simplicitas est inerpientie patētis practica. q̄ his diebz paupes cle
rici apud nobiliū tyrannidē hūt eccl'astice libertatē de iure naturali plenā emu
nitatis securitatē. Nā nemo dat qd nō hz. de iurepa. Qd aut. cū 2 cor. z sic i sui
status paucitate pmanebūt. z etiā pūilegiū iurī cōis. vt in. c. Frequē. de resti.
spo. li. vi. vbi dī q̄ nō pōt exui iā nudat⁹. et hī pūilegiū lex dīc flebile. de q̄. ff. de
furt. l. Itaqz. in p̄n. et Boe. ij. de cōso. pfa. v. qui hui⁹ vite callē vacuus viator
intrat: corā latrone cantat. hī clerici diuites eguerūt z esuriēt z minuēt oī bo
no. p taliū tyrānoz seueritatē mancipati put p̄tractū est. et nō est q̄ adiunet nisi
illa de q̄ Boe. vbi sup videlicz p̄clara opum mortaliū beatitudo. quā cum ade

Vicari⁹. Sed quid dice⁹ (ptus fueris securis esse desistis. Hec ille.
mus vt ocio nō vacem⁹ de sūmoz z inferiorz pōnficiū curialibz.

Felix. Hi sunt q̄ nō tantū a barbaris sed grecis z latinis clericis z laicis
et a cunctis etiā fratribz sue pfessionis extorquent munera nō tantū
sordida sed honesta ordinaria z extraordinaria. angarias z pangarias. psona
les z reales. tallias z taxas. inuitas z volūtarias. Et put dixit Iustinian⁹ im
perator. in. l. ij. C. de cōmer. z mer. q̄ nō solū aurū barbarz minime pbeatur. sed
si apud eos inuentū fuerit: subtili auferat ingenio. Sunt autem barbari qui ex
tra Romanū imperiū sunt: z maxime hostes. ita dicit glo. in phe. inlti. Ecce qz
benigne vult impator aurū auferri ab hostibz. sed hi curiales qui plus ab ami
cis qz hostibz z plus violenter qz subtiliter. z nō tantū aurum sed etiam argen
tum z cuiuslibet minere talentū per nouos a senioribus non inuentos et recen
ter excogitados z inauditos modos: put dicit lex detestando tales adinuentio
num excogitatōes. C. de ve. iu. enu. l. ij. §. sed q̄ diuic. ad hī cōtinuo ipsoz natu
ra nouas depperat edere formas. Item z de uouis noua q̄tudie pcreare. vt in
auten. de cōlang. z vte. fra. in p̄n. coll. vj. Scriptū ē enī q̄ frustra legē auxiliū
implozat q̄ in legē cōmittere nō formidat. de vsu. qz frustra. cū concor. in glo. et
qz multipl'r cōmittūt curialiū p̄sidentes z ipsi curiales in diuersarū legum diuī
narum z humanarū traditiōes supius p̄ extensum et summarie descriptas per
pendamus. et p̄sertim in illam: quod tibi nō vis fieri: alteri non facias. Thob.
iii. Act. xv. l. dis. Pōderet. ij. q. j. primo semp. et. q. vj. de cetero. x. q. j. Placuit.
et metūt vbi nō semiauerūt. z p̄gregāt vbi nō sparserūt. Math. xxv. Lu. xix. z qd
gratis receperūt: ḡtis dare nō cōsuerūt. put facere debuerūt: vt Math. x. z. j. q.
7. Placuit. et. c. De baptizandis. z. c. Quicquid. et. q. iij. cū cōcor. Et si qd gra
tis p̄ vnum modū dare solent: per aliū recuperare nō abhorrent. ac si dicerem⁹
quod ipsis p̄ vnā viam p̄hibet: p̄ aliam sibi cōcessum ei edatur. p̄tra id qd le. et
no. d̄ p̄cel. p̄. Cōstitut⁹. vt puta si p̄ sacroz ordinū p̄cessiōe nihil imburse p̄su

Tractatus

munt p ordinatiōis carta congruēter recipiunt. Item si p eccliarum consecra-
tiōe nihil ambiūt pvtensilibus viceol' z ptinētis reuerēter tollūt. Itē si p bñficio
rum collatiōe nihil erigūt p collatiōis lra ptinēter pquirūt. Item si p qd iuris
declariōe nihil cupiūt p pñlioz petitiōe curialiter carpūt. Itē si pro dispen-
sationis bñficio nihil acquirūt p dispensatiōis instrumēto petūt. Itē si pro sen-
tentiaz platione nihil gliscūt in poculēis z esculētis largiter ppinas piendūt
Item si poculenta z esculenta p tpe nō cōueniūt vasa poculentoz z esculētoz
eorundē loco succedūt. Item si talia in vsu curiarū nō sunt ptores cū notarijs
scribis et phariseis portione surripiunt. Item si p lege sigilli nihil appetunt: p
cera z cordula vsurpare p suctudināl'r nō desistūt. Item si tabelliones vltra ta-
ram nihil requirūt. per inuicē tamē verboz conglutinationē plus debito rapi-
unt. Item procuratores si vltra metas sibi traditas nihil petūt p negligētie re-
porem partes dānificare nō obmittunt. z als infiniti ples quoqz sunt exquisiti
curialiū z subtilitatū modi z modoz z morū z modulationuz ingenia. pñunc
vltioris dispendij causa vitandi nō scribenda quibz chrīstifideles imo pau-
peres z pñertim cler' p clicos z etiā p clicozū presidētes angariant z pangariāt
z āgustiant z collectant z taxant z mulctant z torqñt et priuant z spoliantur z
denudant et exhauriunt z pñuntur et persecutiōne patiunt propter iusticiam
longe a nobis repulsā z dicant clamitādo vt quid libertas mea iudicat ab alie-
na conscientia. j. Corinth. x. an ne frustra put pñmittit legum auxilia de liberta-
tis z emunitatis ecclesiastice munimine concionātia audenter inuocemus: in

quas cōmittendo tam violenter non abhorremus.
Iudicarius. Tu plerunqz percutis lingua sacratissimi iuris peritos pro
ut scientia qlibet ignorantis habz inimicos. Nostris autē tempibz nō vidi quos
libet hic aut alibi mali-
cia tal'r cōtaminatos. **Felix** Teneritas annoz vos excusat a noticia
et dyabolus in h' eqparant. qz nō tm a longe preterita: sed p expientia gestoz
pñosticant vetustoz futura. z cū supra dixeritis notāter de canitie mea que fm
Salomonē quondā fuit senū glia Sap. iij. z igit de tam longēue pñertis z p
sentibz latissimis: mecū est memoria. vnde nouentis nā quondā iusticie iurisqz
regular' vitz canonū z quondā legū pñitores florēt hic z in patria pace glo-
riosa gaudētes. sz pñūc eozū dē cōditoz imo mīstroz suoz successozes paci iuris
qz iusticie crudeliores p ceteris sūt psecutores z aduersus eqtatis normā sedi-
tiosi bellatores. z si omīs gens z regnū in se diuisum desolabit. vt dixit veritas
Math. xij. Attendite popule me' gētes z regna. z regimē z regimēta. z regnū
culos regni iuris peritorū. iuris patronoz. iuriscōsultoz. iuristaz. postulatoz.
aduocatoz. causidicoz. rogatoz. et legistoz qñtercunqz z vndicūqz pgrega-
toz q in se nunqz sunt vniti: neqz cōcordes neqz pformes sed cōtinuo diuisi
discordes. discrepātes. dissipātes: z piculosisime lombardica seditiōe tāqz Si-
bellini et Belfi partiales. z si nō verb sz scptur' sunt ptinēter aduersantes. Nam
ille qui dixit Pax vob ego suz. z itez. Ubi duo vl tres pgregati fuerint in noie
meo: ego in medio eoz sum. Math. xvij. et ille nunqz mediāl'r affligebat patien-
tissimū. Nam si scrutinio scrutamī. hi bellatores demōibz in h' sunt nequitiores:
qm fm Breg. moz. xxxij. c. iij. demōes int se nunqz discordāt. sz illi bellatores
siue pñuncti siue segregati: nunqz pñcordari psueuerūt. z p h' hacten' eccliaz regl'
pacifici nō tm particulārē sed vniuersalē. vt patuit in cōcilijs generalibz picu-

De libertate eccle.

Iosissime frequentius di-
laniando lacerabant. **Dicarius** Et qd hec ad publici iur^s ministros
p te sup tam notater specificatos.

Felix Nouistis quod scriptu est per pphetas. Cum scd scdis eris: et cum
peruerso puerteris. Psal. xxi. Et igit nō tantu dicti bellatores. sed
omnes sibi cōmunicādo pueritūtur cōuersantes. Et exemplū patenter videm⁹
in equoz mangonibz. Nam scriptu est p pphetam pdictum ps. xxi. Fallax equ⁹
ad salutē. Sup quo dicit Cassiodorus. qz ille videlicz equus dum campos ap
petit: dum pedes pre propera festinatione permiscet: salutem sessoris custodire
nō preualet. et quia sub modestia nō gradit: ruinosus casibz semp exponit. Fal
sus enī dictus est equ⁹: eo q solet fallere in se psumētes. Decille. Et dixit poe
ta. Seruat raro fidē mulier. fors. nifus: z equus. z igit omīs equoz venditores
et emptores qui proprie dicunt mangones z ipsis cōuersantes patenter sunt si
ne verecundie ruga seu rubore fallaces: z ex defraudatiōis negociatiōis falla
cia se nutriendos. Unde videm⁹ q in equoz cōmertio ptes decipiunt filios z
nepotes z filij parentes: z inter se cognati z similitr cōsodales pnuo sunt cum
equis fallaces. Un notanter ad ppositū legit de quodā abbate qui habuit eqs
multū inuiles: z hoc labore lassatos z neruis confractos. et igitur quendā con
uersum barbarū misit extra mōasteriū ad quasdā nundinas ad redendū illos.
et dum cōuersus p ecuriam illos perduxit. mox emptores illico supueniētes et
de valore singuloz interrogantes fidelr de ipsaz conditionibz informauit. z vt
nō cōpararet auisauit. quibz auditis: z ppterea p oēs hmōi equis ad emendum
refutatis: cōuersus illos ad monasteriū reduxit. Cui abbas: quare deprauatos
equos tales nō venderit. At ille pater venerāde: postq defectus equoz nforuz
propalaui: emptores nō inueni. Et abbas insultāter increpādo cōuersum: qre
tales occultos defect⁹ equoz reuelasti. At ille. Monasteriū hoc intraui ad sal
uandā animā meā preciosissimo sanguine christi redemptā quā maculare p be
stiam nolui vilissimā. Quo audito abbas obtulit z fortassis psiderauit: qz hic
vir sapiēs p naturā eqz dñabat astr^s z alios fallaces cū fallacibz eqs ad fallax
mercātū dirigere decreuit. Et sic ad ppositū fallaces ptores z legislatores mi
nistros pducūt equales. z verbo similitr z exemplo constituūt peiores. quia scri
ptum qd a platis agitur: de facili a subditis trahitur in exēplū. de ro. Dagne.
de quo pulcre Greg. sup Ezechielē libro. j. omel. xi. post mltā. Sed sanguine
eius dñs de manu eius requireret: quia ipse hunc occidit qui eū tacendo morti
prodidit. In quibz vtriscz pensandū est quantū sibi pnera sunt pctā subditoz
atq ppositoꝝ. qz vbi subiectus ex sua culpa moritur: ibi is qui preest qm tacuit

Dicarius Intelligenti sat est. et fortassis rumi⁹ (reus mortis tenet.
nanti pdest. sed dic Innocētius. in. peritue vir inclitus gau
dem⁹ in dño. Quid enī ad nos fm aplm de his q foris sūt iudicare. de diuoz. c.
penl. j. Coz. x. et letemur qz null⁹ de nro Cōstātieñ foro pñali tēgīt vl⁹ ptenio
so mundi sunt em man⁹ ipsoꝝ sine dolo. Fateor inqz qz cūcta p mundi climata
sub Romāe ecclie dñatōis obedientia infinite sunt dyocesēs z ordinarioꝝ pto
ria. z possibile credit qd cōter vel diuisum p hec vl⁹ alia vel forte qd absit in ro
mana curia tales vl⁹ consimiles sunt extorsionū tunsiones. aut in via moꝝ talit⁹
exorbitantiū discriminia. quia dñ propria desunt. put p dixim⁹ frequē sequūtur
aliena. vel sine defectu. i. diues rapit quis que sunt minime sua. z lz illa sint cō
munissima pctōꝝ discriminia. de ipsis tñ horrende dicit Aug⁹. z est reg. iu. li. vi.
q peccatum non dimittitur: nisi restituatur ablatum. z nisi taliter fiat non spe

Tractatus de libra.ecclesiast.

ramus q̄ confessio nec contritio: nec penitentia nec absolutio nec indulgētiarū remissio: nunc aut in futurū nulli taliū proficiat. de quo plen⁹ scripsisti tu Felix nup̄ in tractatulo de anno iubeo. Sed q̄ tam intrepide largiter allegasti. q̄ frustra legis implorat auxiliū qui cōmittit in legem ac si diceret. In vno re⁹ omniū est reus: vt in reglā iur̄ defeat. Scias q̄ hui⁹ integritas regule stat in terminis suis. vt colligit̄ ibidem in glo. Nam certū est si vsurarius agit contra vsurariū non proficit. sed agendo contra symoniacū vel al̄s criminofum. actio regule p̄cedit. Sic in p̄posito. si ⁊ inq̄ntū clerici sunt viciosi. p̄terea ī sue libertatis emunitate nō sunt defraudandi: nec mutue compēsatiōis tallione cōdem nādi. hoc videt̄ in clerico p̄pter crimē deposito qui nihilomin⁹ p̄uilegiatur q̄ ipsum p̄cutiens sit excomunicat⁹. de quo plene de pe. c. ij. li. vj. in glo. vlt. ⁊ Archidya. ibidem. Fateor autē q̄ curialiū excessus sunt puniēdi p̄ summū vl' inferiores pontifices aut ip̄os vicariat⁹ aut locūtenentiū potētat⁹. Nam dic̄ Bre. Error cui nō resistitur approbat⁹. et veritas dū minime defensat̄ opprimitur negligere quippe cū possis perturbare puerfos: nihil aliud est q̄ fouere: nec caret scrupulo societatis occulte qui manifesto facinori desinit obuiare. lxxxix. dif. c. Error. Quid enī prodest illi suo errore nō pollui qui cōsensum prestat erranti: ibidē. c. se. Et consentire videt̄ erranti qui ad rescanda que corrigi debent nō occurrit. Ibidē p̄ eundē. Et put sup̄ notabiliter ptulisti firmū credim⁹ nō dubitandū q̄ presidentes p̄ corporis negligentia aut crudelis auaricie nequitiam scientes ⁊ tacendo consentiētes: aut qd̄ deterrimū est participantes q̄ plus pro suis patiant̄ subiectis q̄ christus p̄ fidelib⁹ vniuersis. ⁊ illorū perpetuo nō erit portio salutis. quia perpetim cum subditis nō volunt satisfacere lesis. celū autem et terra peribūt: verba autē mea nō peribūt. vt dixit christus Math. xxiij. et Lu. xxi. et precedentia dixit christi vicarius. ⁊ fm̄ doct. finalr̄ celum ⁊ terra peribunt. i. occupant̄ per ignem. sicut diluuij tempe per aquā. ⁊ consequēter hic ignis penam p̄donib⁹ p̄actis infert obstinat̄ sempiternam.

Felix Durus est hic sermo: quis potest eum audire? Joh. vj. Et igit̄ abijcimus opera tenebrarū ⁊ induamur arma lucis. ad Ro. xij. Nam dñs spirit⁹ est. vbi autē spiritus dñi: ibi libertas. ij. Corinth. iij. Qui autē p̄sperit in lege perfecte libertatis ⁊ p̄manserit. hic beatus erit in facto suo Iaco. i. et igit̄ libertatem nō debem⁹ sperare in p̄ncipibus: in filijs hoīm in quibus non est salus. Nam ex perior̄ p̄dictis sincere rimatis q̄ tantū valent emunitatis ecclesiastice libertates: quātum humane maioritatis potestates. ⁊ qui caret hui⁹ potestat̄ auctoritate. caret hui⁹ libertatis potestate. Et put̄ p̄tactum est: contra potentiores ecclesiastice libertatis iura nulli faciunt honores. ⁊ quilibet tm̄ iuris habet quantū auctorizare valet. Quamobrem obmissis altricationib⁹ de transitorie libertatis progatiua: sed studiose fruamur eterna: qua scdm̄ Aplm̄ creatura liberabitur a seruitute corruptionis in libertatē gl̄ie filiorū dei. ad Rom. viij. Et cui dñs dederit hanc libertatē: sic est domus cum eo. Iudic. vj. et tunc nō erimus ancille filij sed libere: qua libertate liberauit nos xps ad Gal. iij. per infinita secula seculorū benedictus. et Amen dixit vicarius.

Finis.

De boni et mali occasione. Tractatus eiusdem.

De occasione damni dat damnum

q
dedisse videtur. De quo satis legitur et notatur in c. Sicut. de testibus. et docet
ibidem in suis collationibus. Sic etiam mater nostra occasione damni
ni dedit per quod totius generis humani propagatio damna miserabiliter
sustinuit. ut Benef. 1. Sic dyna filia Jacob pulchra nimis: se gentibus pertulit.
et oppressa magne cedis occasio fuit. ut Benef. xxviii. Et pulchritudo Bersabee
dedit occasione adulterii David. ut. ij. Reg. xj. Sic colloquia prava corrum-
punt bonos mores. 1. Corinth. xv. Sic a contrario dicere possemus quod est
fortissimum argumentum in iure. qui virtutibus occasione dat: virtutes dedisse videtur.
et qui futurum verborum fideliter seminat: et iniustus de vicibus reuocat: et ad opera futurum per-
uocat: nonne virtutes fecisse (ratio vera in gratia) sententia determinat. Sic paulus
et apostoli persequentur et doctores ecclesie vicia solerter extirparunt. et virtute magna
virtutes inseruerunt: et gentes ad celos intrare compellendo destinauerunt. propterea
tales merito laudantur et exaltantur christifideles. quoniam per ipsos sunt facti sumus
mi celorum ciues. et quare non pariformiter laudaremus et superexaltaremus terrarum
tyrannos. reges et principes qui quondam sua crudelitatis seueritate: martyres
infinitos ad celos perueherunt. imo Judam et pylatum qui pro salute nostra christum
in morte tradiderunt. et per hoc humani generis redemptioni principaliter
occasionis causam dederunt. Nam christi natiuitas et humanitas et baptismi
serenitas: ac sermonum suorum benignitas et signorum magnanimitas per redemptionis
humani lapsus non profecissent: si illi duo viri et praeter milites christi crucifigentes. mor-
tis interitum christo non intulissent. Nunquid ergo laudabimus eos: et persequuntur moderni tem-
poris tyrannos principes et pios qui patenter affligunt sibi subiectos. et tales subie-
cti quemadmodum martyres praedicti in suis tribulationibus fuerint patientes. et prout
Augustinus. dicit in sermone de martyribus. Qui non abhorret eos patientiam: perueniet ad eo-
rum gloriam. miseria enim putabat dura pati et aspera in carne. quia reuera molestum
est. nisi enim esset molestum omnibus: non esset martyribus gloriosum. Hec ille. Immo si
subtiliter consideramus: etiam dyabolus est laudandus. quoniam dei creatura et ipsi metu
multorum cunctantur criminum reat. et finem aliquis si dyabolus non esset: clericus non haberet unde
viveret. et sic papa cum cardinalibus egeret. quoniam non esset aliter per quem populus comminatio
ad dandum et offerendum concitaretur. Perpendamus quante bonitatis et virtutis tales ty-
ranni prelati qui persecutores: sunt occasio et occasionis bone quod per motus coope-
ratores. Nam de tribulatione dicit propheta. Prope est dominus his qui tribulato sunt corde.
et humiles spiritu saluabit. Dulce tribulationes iustorum: et de his omnibus liberabit eos
dominus. et mors perceptorum pessima. et ad dominum cum tribularer clamaui et exaudiuit me.
videlicet ad utilitatem corporis et anime tollendo tribulationes vel augmentando in per-
petuum salutis eterne. de qua legitur Iacobus. 1. Domine gaudium exultate fratres cum in tempta-
tiones. id est tribulationes varias incideritis. Et iste est ignis tribulationis quo dominus
purgat illos quos ut aurum et argentum reputat. et tunc gaudere debet homo cum se videt
in igne tribulationis positum. ut apostoli qui gaudentes ibant a concilio persecutorum.
Unde Bernardus. Consolationes temporales sunt via ad penam et magni mali generant
materiam et animam inficiunt. tribulationes enim animam lauant a macula. et scoriam peccato-
rum. Plures enim vincunt in prosperitate deliciarum quam in aduersitate temptationum
sed pauciores sunt qui cadunt in aduersitate temporalium et plures sunt qui la-

Tractatus

buntur temporalibus abundantijs. O deus quomodo aliquis probabitur esse tuus ver⁹ amicus nisi qui p te voluerit aduersa sustinere. Nam illos filios tuos probabis quos corrigere nō desistis: cū domin⁹ filium quē diligit corrigit. maledictus filius quē domin⁹ corrigere cōtemnit. et quāto tribulatio fuerit intensior. tanto magis consolabit^r dilectus. q^z dixit domin⁹. Quoniā in me sperauit liberabo eum: protegā eū quoniā cognouit nomē meū. Clamabit ad me et ego exaudia eū: cū ipso sum in tribulatōe: eripia eum et glorificabo eū. Longitudie dierum replebo eū: et oīdam illi salutare meū. Inimicos eius induā confusiōe sup ipm aut efflorescit sanctificatio mea. Vñ in vitispat^r legi^t q^d quidaz senex dixit fratrib⁹ suis post multa. Ego per singulos dies statui in corde meo: reputans me semp audire hec verba a domino. sustinete p^r me et ego vos quiescere faciam. et adhuc modicū decertate et videbitis gloriā meam. si diligitis me et filij mei estis. ad patrē vocantē reuertimini. sic fratres cogitate q^d p^rter vos multa passus sum et c. Et infra. Celum et terra transibūt. et citius anteq^z deus amicum suū sine tribulatōis aduersitate transire pmittat. Nec ille. Hoc celū autē hic et alibi perire intelligit. et nō aliud in q^d volucres celi morant^r. et terra que pedibus nostris calcat: que ambo olim aqua diluuii cooperuit in fine dier⁹ ignis occupabit. Sicut autē fides sine operibus mortua est et ociosa. Iaco. 2. sic tribulatio sine patientia defuncta est. Et igitur quidā sanctus pater in egypto in remotis in exercitatiōe ab alijs solus. et ab alio patre visitatus protulit post multā. Non sum dign⁹ vt patiar propter deū. nō sum dignus vt deus parcat mibi imo nō sum dign⁹ vt deus det mibi tribulatiōes. quoniā omnium mūdānorum paciebatur sollicitudines. Unde quidā doctor ait: de meliorib⁹ que deus dat in hoc mundo est pati. quod dedit et filio suo proprio: quia sibi nō pepercit. et in hoc viri sancti vtriusq^z testamēti sunt glorificati. et quanto sol clarior alijs fideribus. sic patientia ceteris virtutib⁹. Nec audiens quidaz bonus homo vt exercitaret^r in patientia. contraxit matrimonij sedus cum muliere crudelissima in finem vt patientie pond⁹ sustineret cum tristitia. sed cū terribilis illa mulier sibi cohabitaret. et mores seueritatis cōsuetos exercitaret. et vir cōtinuo patienter tacendo cōtumelias sustineret. sic demū certandi materiam nō inuenit et affecta tedio per viri patientiā quieuit. Unde legi^t in vitispat^r q^d quidam inuenis simplex monachus quasi a puericia in deserto religiose nutritus. audiens a quodam peregrino fratre fore magna litiū prelia foris in seculo: et inquit ad abbatem suū. Pater: dic mibi quid sunt lites et prelia p^runc extrinsecus que mouentur in terra. Et ait pater. Ecce te docebo. Habem⁹ vnicam amphorā quā ponam⁹ in medio. et taliter posita. dicas continuo: hec est mea. et taliter inquit et senior. hec ē mea. Et ait iunior. sum content⁹. Et dixit senior. si aliter nō vis respondere. tunc nō poterimus cōtendere aut lites et prelia mouere. maneam⁹ igitur in bono pacis cū mentis tranquillitate: sine bellozū gentis informatiōe. Sed nūc reuertamur ad p^rpositum. an ne laudabimus illos qui sue auctoritatis aut plationis sollicitudine vel consiliū v^l promotiōis fauore dederunt occasionē aut occasionis causam psecutionis tristitie vel tribulatiōis. et consequenter venerabilis patientie regulariter subsecute: et signāter innocentibus vt fuerunt persecutores in christo et in sanctis suis martyrib⁹. et videt^r q^d sic. et nihilomin⁹ christus et Stephanus orabant pro suis psecutorib⁹. Sit igit^r christi actio nostra instructio. Et ipse dixit. Qui sequitur me nō ambulat in tenebris. Et dixit Breg. Ille veraciter caritatē ostendit qui amicū diligit in deo. et inimicū pro

De boni et mali occasione

pter deum. Et iterum dixit christus. et hoc habet in regula sancti Francisci. Diligite inimicos vestros et bene facite his qui oderunt vos. Math. v. Sed quoniam hanc materia peritis est quotidiana. simplicibus tamen non erit contemnenda. Nam dicunt doctores in hac materia quod benefacere bonis precise in spe temporalis lucri et commodi non est meritorium. quia hoc non est gratiosum nec mercede dignum. Math. v. et Luce. xj. Si diligitis illos qui vos diligunt: quam mercedem habebitis? Secundo benefacere gratia accepti beneficii est virtuosius et meritorium: secundum quod gratitudo est opus iusticie. Tertio quod benefacere bonis: ut quia sunt boni et virtuosius est magis meritorium. quia hoc est opus non solum iusticie. sed et perfecte amicicie. Quarto quod benefacere bonis: quia amici dei sunt: maxime meritorium est. quia iste est actus perfectior amicicie: qui potest haberi circa proximum propter rationem superius per Greg. allegatam. Sed nunc dicam de benefaciendo malis et inimicis super illo verbo christi Diligite inimicos vestros. In materia tali ponantur tales conclusiones. quia benivolentia circa inimicos est necessaria. scilicet velle eis bona glorie et gratie. et illud est necessarium et generale preceptum. Hoc probatur per rationem et glossas super illo verbo predicto scilicet Diligite inimicos. et exponitur prout iam dictum est. Secunda conclusio quod optare talibus bona fortune. hoc est ut fiant abundantes et prosperis successibus feliciores: non est preceptum: quoniam talia simpliciter optare inimico non teneor per que sibi et mihi noceat. Tertia conclusio quod benefacere inimicis in casu necessitatis est preceptum. Hoc probatur per illud Exo. xxij. ubi precipitur quod si quis occurrat boui vel asino inimici erranti quod debeat ad viam reducere. et si inuenerit eos oppressos ab onere: ita quod deficerent nisi iuuarent: ipsi succurrere debet. Iuxta illud. Benefacite his qui oderunt vos. Quarta conclusio quod benefacere inimicis extra casum necessitatis non est preceptum. Istud probatur per predicta et per glossas super verbo Qui oderunt vos. ubi dicitur quod hoc facere est tumultus meritorium vel opus supererogationis: et non cadit sub precepto. Quinta conclusio quod habere pacem cum inimico si est possibile et honestum: est preceptum generale. Unde apostolus ad Romanos. xij. Cum omnibus hominibus pacem habentes. supple si est possibile. Unde in prelio aut bello publico ex iuris dispositione permittitur per principem in dicto per republicam potest. pater bellare contra filium: et econtra. et frater contra fratrem. prout hec et alia clare scripsi nuper in libro de nobilitate in capitulo de bellis et bellicorum exercitatione. Sexta conclusio quod petere vindictam de inimico motu ire: est simpliciter illicitum. probatur hoc per glossam super illud Qui irascatur fratri suo reus erit iudicio. Septima conclusio. petere vindictam de inimico zelo iusticie est licitum. probatur per communem statum et observantiam curie Romane et aliorum consisto- riorum per universum mundum iudicialium consuetudinem. et si hoc non esset. nemo securus perveneret. ut legitur et nota de iniuria. quasi per totum. Octava conclusio quod petere vindictam ratione prope emende est licitum. ita quod orationis dominice non offendatur decretum quo dicitur: Dimitte nobis debita nostra. De quibus omnibus tales recipere recapitulationes. Primo quod dimittere iniuriam petenti: meritorium est ad salutem. ut patet ex iam dictis. sed non teneor satisfactionem dimittere. Secundo quod dimittere non petenti non est necessarium. sed supererogationis et consilij. Et igitur inimico qui inique me lesit ante occasionem lesioni dedit. et iuris traditiones non servavit non teneor sicut prius familiaritatis officia ministrare. de quo pre ceteris clarius scribit Guibet. durandi qui dicitur speculator iuris in rationali divinarum super dominicam orationem: et presertim super illo puncto. dimitte nobis debita nostra. et ibi concluditur quod cum ecclesia orare per inimicis nemo spernat. sed pro inimicis fidei nequaquam

Tractatus

ut pronunciat in practica contra paganos christifideles psequētes. de āno
dñi. M. cccclvj. ab orientalibz plagis violenter irruentes: quos p cibz christia
noz vidim⁹ in vaginā suam reuertētes. ⁊ infinitos gladio nro corrūctes. Sic
et Moyses orauit ⁊ inimicos suos vicz Amalechitas. Exo. xvij. sic helyas de
volentibz eū contēptibilr ⁊ in ꝑtūmeliā creatoris ad idolatriā trahere dicentes
Homo dei descende: ⁊ ait helyas. Si hō dei sum. descendat ignis de celo ⁊ de
uoret te ⁊ liberos tuos. ⁊ ita factū ē. vt. iij. Reg. i. Sic scūs Thomas apłs ma
ledixit pincerne q̄ sibi in nuptijs regis violentē alapā dederat. quē subito crude
liter leo discerpebat. ⁊ eius manū canis ad mēsam portabat. Et sic infiniti ve
teris ⁊ noui testamētoꝝ viri ⁊ prēs sancti ⁊ inimicos suos crudelr in psequēdo
pseuerātes. petiuerūt auxilia dñi ⁊ pfeceerūt. Et igit̄ dixit Dauid ps. lxxxv. De
us iniqui insurrexerūt contra me. ⁊ synagoga potētū quesierunt animā meam
et nō proposuerūt te in ꝑspectu suo. respice in me ⁊ miserere mei. Fac mecū si
gnum in bono vt videant qui oderūt me qm̄ tu dñe adiunxisti me ⁊ ꝑsolatus es
me. Sic legim⁹ de scā Anastasia q̄ scripsit brō Erisogono q̄ oraret contra vi
rum suū publicū paganū vt si de⁹ preuideret eū in malicia blasphemie perseue
raturū q̄ tolleretur eum de medio vt bona sua daret cultoribus dei. Sic quondā
canonici cathedralis Eystatē dolenter videntes suū episcopū diuersis enoz
mitatibz irretitū: ac ecclē sue similr ⁊ clero necnō populo sibi subiecto verbo si
militer ⁊ exemplo ꝑnitiosum. ex consilio peritoꝝ de capitulo quoz vnus exposit
est factus epus Buriē tempore concilij Constantiē. quod floruit de anno do
mini. M. ccccxvj. et odio bono q̄ Dauid inq̄s odio habuit. ⁊ tñ legē dñi dilex
it. cōuenerunt in vnū dicentes. Si placet deo: misericordit̄ tolaf de medio. ⁊
fiant dies eius pauci: ⁊ episcopatū ei⁹ accipiat alter. Fiant filij eius orphani et
uxores eius vidue: quaz multe put cōcubine Salomōis fuerūt. nō sit illi adiu
tor: nec sit q̄ misereat pupillis eius. quoniā dilexit maledictionem ⁊ veniet ei.
et noluit benedictionē ⁊ elongabit ab eo ⁊ c. ac sūmarie canonici prenotati ex
condicto aliquibz in singulari totum psalmū. cxij. videlicz Deus laudē meaz
ne tacueris ꝑ annū singul⁹ diebus recitarunt: ⁊ illico ante finē anni epus predi
ctus expirauit. Non aut̄ dicim⁹ vt de cetero quisq̄ talia facere ꝑsumat nisi ꝑa
tenter inspiratiōis diuine rudimēta ꝑcipiat. Nā olim in mōasterio Sublačen
ordinis scī Benedicti quod distat ab vrbe Romana ad duas dictas vl⁹ quasi.
et de eo scribit in. c. Lum ad mōasteriū. de sta. mo. In sup̄scriptiōe. cui olim ꝑ
fuit abbas scūs Bñdictus. et per aliq̄ tempa cōsequēter abbates ⁊ cōuentus
tante fuerunt religiose sanctitatis. q̄ papa ꝑprio motu liberaliter ipsos ab omī
superioꝝ auctoritate: imo a summi pontificis futuri potestate taliter exemit. q̄
tantū omnipotētis dei maiestatis dispositiōe subellent. solenniter litteris paten
tibus ꝑuilegiarūt. sed successu tempis quodā abbate defuncto: cōuentus serua
tis suandis sibi successorē elegit ⁊ talē qui longo tpe studuerat: ⁊ ꝑpterea mō
nasteriū intrauerat ⁊ ꝑlationē obtinuit. ꝑut obtinuerat. Quo peracto cōuen
tuales diuina pfeceerūt ꝑut cōsueuerūt officia. ⁊ de rebus abbacie ac administra
tionis sue se nihil tanq̄ mortui mūdo penit⁹ intromiserūt. ⁊ interea dictus ab
bas inclinātōe maligna ꝑuersus mōasterij fructus taliter dissipauit q̄ frēs nec
spiritualr nec corporaliter amplius cibare potuit. ⁊ finalr fratres fame cruciati
tantū defecerūt q̄ vix diuinū regularē quoq̄ cultū ꝑficere potuerunt ⁊ inuoca
bant dñm ⁊ nō exaudiuit eos. Et dixit vn⁹ ex eis. sonat itaq̄ lex impial nō suf
ficiūt verba nisi op⁹ est facto. ⁊ solerter singulis perpēsis cōuenerūt et summo

De boni et mali occasione

pontifici querelam fecerunt. qui tunc ipsorum privilegia novit. et se de factis ipsorum intromittere recusavit. Tunc reuersis nunciis monasterium peracta referentibus. post consilia ruminata diligenter abbatem in suum et improuise caplum vocabant et perpetuis carceribus incluserunt. et alium sibi competentem prelatum preceperunt. Hanc historiam quidam periti contra summum pontificem videlicet iohannem vicesimum quartum in concilio Constantienso depositum allegabant. et totam ecclesiam ibidem presentem pro conuictu summi pontificis tunc inutilis allegabant. Et his colligimus quod contra principes et prelatos inutiles et iniquos et alios deo odibiles et iniuriosos: deum celum et terram cum effectu realiter et effectualiter ac verbaliter inuocabimus. Sic fecit Judas machabeus. et sic per clamorum preces christifidelium frequenter tyrannorum insultus patenter est sublatus. Sic tempore Boetii viri venerabilis rex Theodericus de Borussia Rome crudeliter arrianorum perfidiam defendens: palam per demones videbatur corporaliter deportatus. et Dionysius de Sicilia tyrannorum monarcha violenter fuit sublatus. Sic nunc ad propositum principalem redeamus. et sagaciter perpendamus qualiter prenotati principes tyranni similiter et prelati tyrannizantes temporibus modernis facto verbo similiter et exemplo occasione damni dantes effectualiter sibi subiectos fideles clericos siue laicos spiritualiter et temporaliter multum enormiter damnificantes. Et quoniam malam habent voluntatem quam dominus iudicat. et scriptum est. Voluntatem et propositum distinguunt maleficia. Et Hieronymus dicit. Tolle propriam voluntatem. et infernus non erit. et igitur salutis occasio que per contristatos et tribulatos ac angustiatos in patientia christi fuerit subsecuta. huiusmodi persecutoribus non fructuosa: sed ad perpetui suppliciorum cruciatus perniciofa. et hoc maxime propter damnorum pauperibus seu diuitibus violenter illatorum et ablatorum et non restitutorum immo non recognitorum damnabiliter nocumeta. Patet igitur ex omnibus predictis quomodo bonis et malis: amicis et inimicis sit benefaciendum. et opus occasionis et operationis tyrannorum persecutorum et presertim iniquorum iudicum et prefectorum sit laudandum vel vituperandum. Unde bonis benefacere et reddere bona pro bonis est omnium hominum benegatorum. sed bonis malefacere et reddere mala pro bonis: illud est proprie malorum. Et sunt illi de quibus dicit Salomō Sap. ij. Opprimamus pauperem iustum et non parcamus vidue. nec veteranos reueremur canos multi temporis. sit autem fortitudo nostra lex iusticie. unde tales pessimi sunt pauperum oppressores. innocentium condemnatores. et iusticie peruariatores. quibus dicit. Ve vobis qui dicitis malum bonum et bonum malum. et secundum Gregorium. hoc non est aliud nisi perpetue damnationis periculum. De quo plenius in collatione contra iniquos iudices scripsi singulare compendium. Audiamus autem sepe prelatos nequiter similiter et perfideles et nequius iura prelationis persequentes. ita quod ex vno ex inconuenienti sequantur actus peiores. Unde nuper vacante cathedrali quadam ecclesia. et dum de presulationis tractaretur materia et doctores sacrorum canonum sui iuris producerint documenta. inquit vnus imperitus sed de potioribus. Obmittamus iuris vestri subtilitatis intricamenta et eligamus illum qui receperit numero maioritatis vota. et hic per collusionis tractatus desideria quorundam sibi nouerat adherentia. et prout fuerat condictum: ita electionis negotium fuerat celebratum. Nam quidam nobilis amicorum potentia machinatione sinistra prefectus fuerat. et peritorum scientia salutaris et iuris canonici facultas succubuerat. De quo proprie le. et no. in. c. Quia propter. de elec. Et quoniam in electionis forma prelatorum sepe pergitos: imo in medio concilio Basiliensi. in electione episcopi

Tractatus

Basilienſi Frederici per peritiores fuit errorū. Ideo ingſ Wandugottus olim de electione valde notabilē cōfecit tractatū. z cōſequēter p ipm vel alios doctores ſolēnter gloſatū. Un quondā in ſimili caſu dixit quidā doctor puerorū in grāmatica dū vidit iurispitos in ſua decipi diligētīſſima pctica. Hodie donatus meus p oēs ſex declinatiōes caſus in nſi pſulis electōe habuit curioſiſſimi iuris pncipatus. Nā noiatiuus magnificētie nomē generoſum ppoſuit. Benitiu⁹ genealogie pſapia mirabilr inſigniuir. Datiu⁹ ſimoniace puitatis marſu piū largiter ppalauit. Sz accuſatiu⁹ conſcie habuit remorſum. ſz p multitudi ne pugnātū nō pualuit. Uocatiu⁹ vociferādo aurib⁹ inculcādo ſingulorū clā et palā nō dormitauit. Sz ablatiu⁹ oēs ſcrupulos cordiū auferēdo violēter pbellauit ac ſi diceret. Fiat p iōne volūtas. que p nūc potēter ſi ſaltē de iure vel facto potēs eſt effectualit⁹ z experiēter toti⁹ mūdi videt fore maioritas. z ſuper veriusq⁹ iuris dictamen ipius dñat maietas. z vt frequēter ſcripſim⁹ contra potētiores: iura nulli faciūt honores. ff. de al. in mu. cau. fac. l. iij. Sz ſūmarie hic platus de q⁹ pmitit⁹. talit⁹ qualit⁹ electus in h⁹ mūdo pꝛeualuit. ſz fruct⁹ ventris ſui mltiplicatus ipius rētes ppalauit. ſz qm belloꝝ actus cūctoꝝ hucul⁹ q⁹ ſinis coronauit. ſed qd iniriū z ſinis ſit illi⁹ pſulis nouit ille q⁹ cūcta pꝛeſciuit Sz nunc ad ppoſitū q⁹ occaſionē damni tā pntioſiſſimi dedit: nōne damnum dedille videt. dū indignū digniori rōnibus pdictis z cū ſer caſib⁹ pnotatis tā violēter pꝛfecit. z erinde corp⁹ largit⁹ reſecat z dānationis pꝛunas apud iferos ardētiores ſibi cōfecit. z hoc terribilit⁹ ille ſenſit dū in ſalutari ſuo ania ei⁹ deſecit. Unde legitur q⁹ quidā monachus ſinceritatis ſimplicitate cōuoluit⁹. quos nūā vidit impium ſupꝛaltatū ſicut cedros libani. z iniquos in terra dei celi nō recognoſcētes mltipliciter exaltatos dilatatos z felicitatos. ſz bonos iuſtos et quos dñō iugiter ſeruitētes. ſuiſq⁹ cōtinuis obſequioꝝ ſeruitijs z mādatis obꝛē perantes ab illis inq⁹ opꝛeſſos: deſpectos et ſupplātatos. nouit igit q⁹ in diu one dei cuncta ſunt poſita. z q⁹ talia nequaq⁹ fierēt. cū enā paſſer de recto nō cadat z pilus de capite tuo nō fluat niſi diue pmiſſionis potētia diſponat. z igit i amantudine anie ſue clamauit. in toto corde ſuo aduerſis tribulatiōib⁹ z anguſtijs mltipliciter pplexus. O dñe inquit taliter facis q⁹ nemo diligit te. quoniam diligētib⁹ terrā nullo te videmus ꝓcere. z miſerabilit⁹ nō deſinis affligere. z affligētib⁹ videris ꝓſentire. Et dicit canonū auctoritas. Per tuos vicarios videly ſummos pōtiffices tanq⁹ ipſe p ſe dixeris canonizata. q⁹ faciētes z ꝓſentiētes pari pena puniunt⁹. quis eſt q⁹ dicat. Quare feciſti hec oīa: cuꝝ de manu tua nemo poſſit crueri. Aut quis arguet te de pctō. ſz ꝓꝓrie quēadmodū alij potētes ſeculi potēter irruis z nulli pauꝓꝝ tuoꝝ miſereris. nec eos ſublimabis. et igit muremurare me ꝓpellis tanq⁹ tantoꝝ maloꝝ violēter occaſionē dederis. z dānum dedille videaris. Cum aut idē monach⁹ huius ſui ſpūs intricatiōis inſult⁹ animo mirabilr reuolueret. z mot⁹ hmoi mutuo dimicātes ꝓꝓſcere nō valeret abbatis ſui cum ſincere ꝓſemonis z ꝓritionis cōuolutiōis ſui animi bella de nudauit. Hinc abbas vir deſiderioꝝ z ꝓudens pncipaliter ſue murmuratiōis et impatientie tollere volēs. murmuratiōis viciū in tabernaculis ſuis patrū in deſerto murmurantiū penas ꝓpoſuit. z q⁹ ꝓꝓterea dathan et Abiron terra vi uos deglutit. vt Numeri. xvi. z ꝓ hec et alia ꝓietatis remedia p vinū z olcuꝝ vulneratū ad patiētie ſtabulū ꝓduxit. Unde legi⁹ in geſtis Romanorū ꝓ ſenatū deſcriptis de impatore Bayo q⁹ ꝓ nobilib⁹ z armigeris ſuis grāde ſeltanitis conuiuiū z certū diē diſpoſuit ſolēnter in terra ſua ꝓconſatū. et dum mltus

De boni et mali occasione

diuersis quoque pparamētis hoc fieri disposuerat. Ecce die p ipm profinita et ali-
quibus sequētibz. celū cui nō poterat impare pluuiarū nim iū similiter et grandi-
nū choruscationes et mugitus tēpestatis terribilr pduxit. et impatoris psumpti-
onē taliter arrogātis penitus impeduit. vnde graniter impator cōmotus bellū
concitauit et indixit contra celū. et ipm clamorose defedauit vel diffidauit. et cō-
uenientius cunctis armoz gentibz tanqz ad pugna pparatis et pperantibus in
vnu et ad sonū tube similiter pariter miserūt tela sursum cū importunitate ma-
gna. que violenter reuersa fuerunt et infinitos de populo pstrauerūt. Sile legi-
tur in cronica triptita de iuliano cesare qui dicif apostata. qui iesum nazarenū
dudū mortuum et sepultū diffidauit. et suos fideles per bellū publicū terribiliter
inuasit. et dum telo letaliter conf. rus de vita desperaret. sanguinez pprium ma-
nu sua collegit. et aduersus celū tanqz cōtra xpum iactauit. et ait. O nazarene tu
vicisti. et sic dānabilr expirauit. Sic de pluribz alijs legim⁹ qui cōtra dominū
fecerunt murmuratiōis insultus. Unde factū est in dieb nris in ciuitate bono-
niēn. q quidā armiger taxillis ludendo totā substantiā pdidit. et ira puocatus
ad ecclesiā sancti Petronij pperauit. et ad imaginē brillime xginis infantulam
iesum gestantis in marmore sculptā iuxta portā et extra ecclesiā et eius murū pa-
tenter eminentē gladiū irreuerēter infixit. qui mox sanguinē cruētādo diffudit
et ille sceleratus illico corpore disparuit. et q diabolus cum corporaliter anima
quoqz coniuncta surripuerit nemo dubitauit. Nec igitur imago signis clarnit.
et clerus ibidem illā imaginem intra ecclesiā predictā ad altare certum sibi dis-
positū solenniter reposuit. quā sepius iniquitas mea prosperit. et hec quantū d
murmure dicta sufficiunt. Sed de huius vite diuitiū ac iniquoz ac preserti pre-
sidentiaz pspertatis iocundo successu dicere cum iam dicto monacho compels-
limur et lamentabiliter pro quotidianis distributionibz querelas importūe quo-
qz necessitatis aggredimur. O domine nunquid ego solus sum qui contra te fle-
bilis querele mouer lamentatus. Sicut Boetius predictus contra fortunā su-
os mouebat fletus. Ecce qz plures et innumerales oppressi per maioutatis po-
tentioris magnanimitates in hoc singulis diebz angariati iugiter ciulantes et
si te propter altitudinis castri celorum convincere non sufficimus. nec testium
multitudine prosperari speramus. causas animarū nostrarū et paupertatis nre
disponere corā tua matre misericordiaz misericordillima virgie Maria queru-
lose lacrimabiliter non cessemus. Nos enim te diligentes propter te mortifica-
mur tota die. estimati sum⁹ sicut oues occisionis. et si dixeris. Quoniam hec for-
sitan mala propterea patimur quoniam peccauimus tibi et mandatis tuis nō
obediuimus. nec te prout debuimus sinceriter et deuote dilexim⁹. sed in hoc qz
si reatu mundus stat quasi vniuersus. Attamen iusti puniuntur et impij florent
prosperant et gaudent. vt dicam cū propheta. Ecce ipsi peccatores et abūdanz
tes in seculo obtinuerunt diuitias. et dixi q sine causa iustificam cor meū et la-
ui inter innocentes manus meas. et fui flagellatus tota die. et castigatio mea
in matutinis. Prout hec et alia Florentinus videlicet pauper henricus metri-
ce prosequitur potentiam Frederici primi imperatoris de domo ducum sueuie
nati et per suos aulicos canes mirifice persecutus. sed christus cuius misericor-
die non est numerus. cuius responsionis deliberatio non est mora neqz punct⁹
tibi respondet qstori⁹ querelam similiter et pces gl'iosissime v're mris nō despici-
ciā. s; miaz et iudiciū de me cātātā nō dēliquā. et igit ppende sic dilexit me pater
et ego dilexi vos. nō est discipulus sup magistrū. si mundus vos odit scitote qz

Tractatus

priorem me vobis odio habuit. et quoniam pater meus celestis mihi filio suo unigenito et dilectissimo non peperit. sic caritas increata mihi dilectisq; meis parere non deerit. Hanc igitur dilectionis legem caris suis in utroque testamento largiter demonstravit. Ecce ioseph filius iacob futurus dominator egipti a suis fratribus fuit venditus et a muliere mala diffamatus. et demum carcerali pena mancipatus. Esayas innocentem serra lignea secatus. Hieremias in utero sanctificatus inimicorum lapidibus fuerat obrutus et concrematus. Ezechiel crudeliter excerebratus. Daniel in lacum leonum proiectus. Job patientissimus humani generis inimico crudelissime traditus. Thobias senior pijs operibus instans fuit excecatus. Similiter et sancte marie novi testamenti legimus amicos dei fideles fore passos ineffabiles martyrum detestabiles cruciatus. Et si dixeris nunc habeo quod volo. Si audemus dicere hoc est quod deploro. Vani enim dicunt non est deus eorum: non est salus ipsis in deo eius. Prout olim filii israel subsannabant gentes et arroganter dicentes. Ubi sunt dei eorum in quibus habebant fiduciam de quorum victimis comedeant adipem et bibebant vinum libaminum. surgant et opulentur vobis et in necessitate vos protegant. Et prout predicimus pungunt indignanter et collisis dentibus infremunt. Propter hoc tu domine paucos habes amicos. quoniam continuo tales videmus indignanter angustiatos. Sed christus tibi respondet. O frater mirifice preedas tam breves fuisse martyrum et aliorum tribulatum et afflictorum corrosione penas in patientie corona perpesas. et nunc ipsorum tribulationis glorie consolationes fore perpetuas. et econtra tortorum tam brevissimi temporis infelix solacium similiter et momentaneum. et ideo istis diebus et semper eorum tortura hic incipit et durat duriter nunc et impetuetur. Ubi secundum Augustinum. Vnde hore pena crudelior est omnibus penis quas unquam homo passus est in presenti seculo. Licet martyres diverso fuerint cruciati tormento. Ecce sanctus Bernardus frater minor nunc noviter de anno domini. M. ccccl. canonizatus cum suis fratribus: quandam civitatem in italia perambulans per noctem intravit. et primum prout consuevit ecclesiam maiorem visitavit. et quoniam ordinis sui locus non erat quidam civis potens ipsum cum suis socijs gaudenter suscepit. et dum in cena suo more post sibi competitis cibi refectionem pro salute animarum devotam faceret collationem et hospes in multorum sibi vicinorum similiter ibidem illius fratris amore convivium presentia: consternatus animo suspiranter ait. O domine pater biennium est et ultra quod frater meus in hoc loco potes et abundas sine liberis est defunctus. et ego successor suus. quid pro salute suadeas anime sue sum factus. Et Bernardus inquit. Pone digitum tuum ad flammulam exilium huius candelae presentialiter in mensa lucens prout fecit. et mox ardore contritus digitum retraxit. et ite Bernardus. Pro quanto auro vel argento velles pro hora unice huius ardoris igniculum sustinere. Et hospes. Non pro totius mundi auri et argenti thesauro mihi velle talis pena livoris imminere. Et ite Bernardus. Pone digitum denuo. Prout posuit. et nullus ardoris dolor presentis. Hinc Bernardus in eaveritatis sinceritate quod te flamma talis primum cremavit. et te secundario non perturbavit. ita veritas de fratris tui statu pro me tibi reserenda te non latebit. Ecce si tu mortuus es in gratia. quia vitam terminavit cum magna contritionis angustia. sed quam aliquis sue potentie pro pollentia multipliciter dannificavit et non satisfecit. et igitur multum crudelior flamma quam hec presentis. hactenus ipsum conculcavit. Et exemplum posuit. Nam hic in terra nostra naturalis et artificialis unum ignis est alio calidior. sic una pena apud inferos videtur alteri terribilior. Nam hic presentis ignis candelae vix aculeum liquefaceret. sed alius artificialiter qui incudem incum ferreum et ignem consumeret. Sed si fratrem liberare volueris de factis suis pro ipsum derelictis et pro te possessis omnibus

De boniet mali occasione

per ipm qualitercunq; lesis satisfacere put noneris festināter quoniā periculum n
terribile videt. In mora igit nō tardabis. ⁊ hospes. dic queso d dispositiōe aīa
rū in inferno positaz tormēto: ⁊ ait Dic ppha ps. elviij. Sic oues i inferno positi
sunt: ⁊ mors depascet eos. Nā ouis aīal stultissimū: qm si fuerit i domo succēsa
igne pstituta. apertis hostijs fugere nescit. ⁊ vix effugata reintrare laborabit.
sic in inferno dānati. stolidissimi sunt ⁊ mal' obstinati. ita q de tali tormētoz do/
mo exitū cōtemplari nō pnt his contrarij sunt q morant' in vite eterne palatio
vbi vita sine morte: ⁊ dies sine nocte: ppetuo videt pmanere cū phenni gaudio
de qbz gaudio vicz ⁊ gaudioz. Srio. ineffabil' doctorz. freqnt' sit scripturis et ser
monibz collatio. Hospes aut tanq; psonalr cernēdo penas purgatorij ptulerit
omia q locut' ē Bernardin' p defuncti fr̃is sui salute fidelr cōpleuit. ⁊ cōsequē
ad stricte religionis mōasterij. relictis oibz: obfuantia se subiugauit. et sic occa
sionē magni boni: hic frater Bernardin' feliciter pmouit. De pmissis igit oibz
et singul' collige: q si gaudio celoz ad bñficiendū te pnunc nō coartant crude
les saltē pene dānatōis eterne: te tuis visceribz pterreant. Sed occasio damni
dānosissimi dānabilr impēntiaz. s. tempe ⁊ pnuiose ingruit. vt pzie paganoz
tempe pdictoz christifideles psequētiū p Henricū modernū ep̃m Constantien
et p totā sue dyocesis parrochia pullulauit. qz irreuerēter sine front' rubore con
cedit id qd sue pmissiōis occasiōe diuini' inoleuit. ⁊ vt patrē sequat' sua ples. et
occasio sua put xpi actio iuxta Greg. sit nob instructio: ac pbo silr ⁊ exēplo sit
snoꝝ filioꝝ freqns imitatio. Nam public' snoꝝ elicoꝝ p̃cubinat' put sup̃sius
a nullo corrigi hūani generis impio. ⁊ hui' occasiōe nō emendat s; instaurat et
deterabilr corroborat in despectōis p̃ceptū summi veri qz pontificis dñi nr̃i Je
su xpi. cui' corpis sacratissimi p suoꝝ ministroꝝ cōtemptū p hoc dehonestatur
et vilipendit. ⁊ sacroꝝ canonū auctas. pphanat. Nā hmoi p̃cubinat' macula tan
q; mulier pstituta p lenonis nequitia. p p̃ciū sāguinis. i. pecunie mulctat. ⁊ ini
quitas sup iniquitatē cumulat. ⁊ sic p patronū turpitudinis q nouit crimē vxorē
viliter dissimulantē nephas aggrauat. sic p̃cubinat' crimen. p̃cubinari' cū p̃cu
binis in crimie cōmunicatibz. ⁊ cū p̃latis dissimulatibz. ⁊ p p̃sequē cōsentienti
bus. ⁊ occasiōē tanti damni p̃stātibz: neq; rite penitētibz ⁊ ad tēpus quibz pec
care nō pnt piculosi' expectatibz. nō p horā vel diē aut annū. s; eterna l'r p ignis
eterni tremorē dānabunt. put de s; latius nup in tractatulo pmo de anno iubil
leo circa mediū tractaui. cum peritoꝝ p̃silio in q conclusi q crimē cōcubinat'
vsq; ad finē continuatū etiā in continētia cōseruatū p desperatōis crimie mul
tis iuribz ⁊ rōnibz euidentē cōprobat. Aperi igit oculos tuos et vide qm dāns
occasione tanti dāni qntū execrabilr dānificat ⁊ dānatur. ⁊ p̃sertim tales et s;
gnanter illi qui auctis diuine ex successione Petri pncipis aploꝝ maiestatis cō
missione tanq; vicarij christi locumq; tenētes. p sanctorz qz canonū statuta ad
corrigendū nō ad fouendū strictissime vident' deputati. ⁊ reddituri sunt de fa
ctis p̃p̃ijs rōnē in diē ire calamitatis ⁊ miserie. in q miserabilr fuerint sine curia
litatis verboꝝ. platiōe req̃siti p eū q iudex est nunc misericors. ⁊ extunc miseri
cordie discors. damnatis recors. ⁊ nobis pie penitentibus sit nunc ⁊ semp per
incarnate misericordie pietatē cum pacis plenitudine concors. Amen.

Finis.

De emptiōe ⁊ venditiōe vni⁹ p Viginti Doniam patenter accusationis et

q excusationis cōmerciū in paradiso. Primo per Adam ⁊ Euam parentes nostros apud dominū miserabiliter sumpsit exordiū. sic simonia ⁊ vsura. sorores. filie videlicet ingratitudinis per peccatum sue matris sui criminis excusant contēdendo reatum. Nam simonia dicit. quia quādoq; filius meus clericus sufficienter beneficiatus. ⁊ duob; vel tribus beneficijs que de iure simul habere potuit munitus. put legi⁹ ⁊ no. in. c. De multa. de pben. volēs amico aut clerico paupculo facere misericorditer magne gratitudinis effectū. disposuit prout decuit q; idem clericus vnū d; suis beneficijs habuit. sed audiam⁹ quid experientia rez magistra pduxit. prout scriptum est. hostem semp; emit qui furem de cruce redemit. ita q; homo liberatus de mortis articulo suū redemptorē gratanter nunq; recognouit. sed odio persecutus amarissimo in talem deseuit. ⁊ quoniā talia tam frequēter sunt visa. cogitabat ille qui beneficia plura possidebat. vendam beneficiū. et extunc emptor siue sit gratus vl' ingratus nō faciā de ingratitudinis vitio questiois aut mentis cōflictus. Sic similiter dicebat vsure filius. Mutuavi pecuniā meam paupculo miserabiliter indigenti necessario. vt cōmendarer apud illum qui dixit. Focundus homo qui miseret et cōmodat disponit sermones suos in iudicio: quia in eternū non cōmouebit. Psal. cxi. quia iuxta Grego. opus misericordie hic et in alio seculo remunerabit ⁊ sola misericordia comes est defunctor. sed audiam⁹ quid matr' nostre videlicet ingratitudinis opetur obsequiū. q; scriptū est. Si quid cōcedis: vix rehabebis. et si rehabebis nō tam bonū: si tam bonū. nō tam cito. sed si tam cito: perdis amicū. Et dixit ppheta. Mutuabit peccator et nō soluet. Iustus autē miseret ⁊ retribuit. Ps. xxxvj. sic Thobias senior Habelo in captiuitate babilonica mutuauit argenti certa sub cyrographo talenta. sed rehabere nō potuit quousq; filium suū Thobiam iuniorē cum lamētatiōis flexu legauit. sed largitor omnū bonorum ipm largiter remunerauit. vnde his et alijs motus homo diuitijs munit⁹ suā pecuniā pauperib; nō cōmunicauit. qm vidit q; mater sua: videlicet ingratitudo naturalis incunctāter inclinatiōis noz mā ppalauit. et vt de materia sterili fructū produceret q; in archa stricte reclusa marcesceret. Sic vsura p infinitos hucusq; subtilitatis et machinatiōis modos sūmbriā dilatauit. de quib; sufficiēter vel insufficiēter sunt iura et sanctorū doctorū iudiciāta. quib; omnibus dimissis: quoniā breuitate gaudent moderni. attendam⁹ de nouissimis. Nam certū est q; vendere et emere tam in nouo q; in veteri testamēto fuit licitū ⁊ cōsuetū ⁊ summe necessariū. et vt dicūt iura: licuit contrahentib; se decipere: tamē non vltra dimidiū iusti precij: de q; sufficiēter scribat summiſte. et pſertim Job. in sūma confesso. Similr a tempe Siluestri pape et Lōstantini impatoris licitū fuit clerico. prout pri⁹ laicis: emere fruct⁹ redditus ⁊ fruct⁹ de terrarū possessionib; areis ⁊ domib; p monasterior. ⁊ ecclēstiarū ac beneficiorū foundationib;. e quib; ptūc quiete viuebant serui dñi obsequijs diuinis vacantes. ⁊ q; liberaliter hmoi fruct⁹ pro stipendio diuini sui cultus ⁊ nō p elemosyna aut i elemosynā comodosē recipient. ⁊ se sibiq; ministrātes exinde nutrirēt: put i veteri testō de decimis ⁊ pmitijs: sacerdotes ⁊ leuite visi sunt perseverantes. Hoc igit fruct⁹ q; fruct⁹ ⁊ c. emi pnt et perpetue persistunt.

et venditione.

Sed nunc redeundo ad propositū questio-
nes formem⁹: et eaz q̄ntū intellect⁹ finit solutiōes. Hic q̄ emit redditus vnius
aurei seu floreni perpetui pro viginti florenis ⁊ facit venditori gratiam vt cum
ad pinguiorē fortunaz venerit: pro tanto redimere valeat. Querit vtrum talis
non peccet ⁊ illud licite fieri valeat? Respondet: si ipse talis emptionis aut con-
tractus emere talē censum perpetuo fuit de vsu et consuetudine emere pro tan-
to videlicet viginti florenis. ⁊ si tunc facit venditori grām vt pro tanto redime-
re valeat: hic laudand⁹ est: quia facit venditori misericōdiā. si aut rōne tal⁹ p̄ditōis
adiecte min⁹ soluit p̄ tali censu. tūc vsura est: quoniā querit sublimitat⁹ vsu vt
liberius recipiat fructū de pecunia mutuata sub emptiōis ⁊ venditiōis practi-
ca. Sed hunc rigorē iuris aut legislatoris qui dixit. Mutuum dantes et inde
nihil sperantes. Luce. vi. intellige q̄ sunt de consilio et non de p̄cepto. sicut illa
verba Vnde et vende omia que habes ⁊ da pauperibus. Lu. xviij. Nam si q̄s
mutuat amico vl⁹ vicino aurum vel argentū: vinum: oleum vel frumētum. et ex
inde sperat amoris aut similibus compensatiōis emolumētum nō videtur pecca-
re. imo prout narrat Jo. an. in mercurialib⁹ q̄ quidam in comitatu Bononiēi
villanus concessit pecunias aut frumentum suis cōiucaneis qui largiter resti-
tuerunt. et autūnali tempe ipsi gratiarū actiōes cum liberis munerib⁹ bñficiis
mutui recognouerūt. ⁊ diuersos sibi fruct⁹ obtulerunt. ⁊ vtiq̄ qui largius pro⁹

De emptione

pinabat seu offerebat sibi carior apparuit et cōcludit cum alijs doctoribz quos nominat: q̄ ille villanus vsurā non cōmisit. qm̄ penit⁹ fuit incert⁹ si vicin⁹ illaz benivolentiā recognoscere voluit. Sz dicūt aliq̄ q̄ fuit vsura mental⁹. sicut dōz de simonia mētal⁹. sed hec sunt facilis emēdatōis. Sz ad ppositū reuertēdo dīcam⁹ q̄ rigorē supradictū (viz vnū florenū p viginti cū cōditiōe p̄dicta cōpe rare sit vsura) temperat ecclia q̄ scit et tolerat. put scit decimas a iure phibitas ad man⁹ et possessiones aliq̄ru laicoz puenisse. sed a tanto tēpe p̄scriptas cui⁹ initiū nō est in memoria hominū. sic similr scit: nō solutionē decimarū p totam quasi italiā. et principāl⁹ in vrbe vbi iura creuerūt canonica. sic ad ppositū. hec venditio et emptio videlicz viginti florenorum vt soluat vnus. est pro republ⁹ ca et vtilitate cōi. p sapientes h⁹ secl⁹ tā salubriter. sagaciter ac prudenter rima tus et equanimit⁹ lancibz eq̄libz i statera rōnis ponderat⁹. q̄ hic sctus omibz homibz et ambabz partibz cōiter est fructuosus. et tam liber et volūtari⁹ q̄ q̄ vult talr p̄here ad p̄trahendū p aliū nō sit angariat⁹ nisi culpa p̄pria aut penuria su peruenienti aut ip̄ronisa. puta p terraz p̄lia. aut irruentis ignis aut aq̄ seu ste rilitatis incōmoda violēter ingruētia. Hoc aut vtilitatis magne cōmodū mo uet eccliam ad tolerandū. imo dū nuper viz de anno dñi. M. cccc. vij. et citra in concilio Constantien⁹ et p̄mis t̄pibz in concilio Basiliē vbi pitiores mundi in vtroqz concilio p̄gregati fuerūt. et hui⁹ contractus p̄ditiōis naturā radicē viderūt. licet aliq̄ theologi p̄dicerint. maioritas tñ doctorū vtriusqz iur⁹ et mul toz in theologia p̄fessorū p̄ualuerūt. et hui⁹ sctus cōditiōe illesam p̄miserunt cū sit mitissim⁹. et publicis vsurarijs amarissime suos debitores cruciantibz. vi deatur fore dānosus. de q̄bz olim scti p̄res p̄erebāt vt ex vsur⁹ et iniq̄tate redime ret aīas eoz dñs. Et seq̄tur p̄nter q̄ in sorte tales census cōputādi nō sunt nec alicui⁹ restitutionis debitū requirunt.

Sed nūc querit. Si hmōi census aureoz et p̄sertim vni⁹ aurei seu floreni sic ante tempa iuxta tempoz cursus p̄cio: puta. x. vel. xv. aut pauloplus vel cū solēnitatibz debitis cōparat⁹. et sic p̄mansit sine p̄ditiōe. put desup sunt littere patentes: aut instrumētōz vsus. sz nūc valor hmōi census creuit. put p̄ mittit. an ille q̄ tales census habuit a suis p̄genitoribz vel mōasteriū aut ecclia seu bñficiū a suis p̄decessoribz. an de p̄nti teneat sibi formare scrupulū p̄scie. qz olim vendētes et ipsoz heredes vellēt redimere tanq̄ grauati iuxta ritum t̄pis nunc currētis: Dico q̄ sine p̄scie scrupulo tenere p̄nt. qz put p̄dicim⁹ res p̄nc tantū valuit. Exēplū de domo in villa vel vico p̄stituta modicū vtili: q̄ emit p p̄cio villi. sz de villa sit opidū. et p̄t nundinas ibidē exercēdas illa dom⁹ cum area sit in triplo p̄ciosior. sed p̄pterea emptor venditori nō ē obligator. Sic ad ppositū: qui olim emit hmōi census p̄ miori p̄cio q̄ mō sit vsus salu⁹ ē. et nulli tenet de fructibz p̄ceptis aut p̄cipiēdis: nūc aut posteri⁹. Et si q̄s silr p̄nūc vt sa nior sit in p̄scientia: qz supabūdās cautela nō nocet. tales cēsus emit viz vnū florenū p. xxx. vl pl⁹ vl min⁹ vt ipse et sui successores i corpibz et rebz p̄petuo sal ui sint in p̄scia. aut verisim⁹ in rez abundātia: vt ipsoz liberi: nepotes et success sores legitimi in bonis tēpalibz sint stabiliores. venditor nulli de recepto vltra cōem p̄suetudinē tenet. sic neqz emptor: aut si heredes si p̄ maiori p̄cio i poste rū tal cēsus annu⁹ emerēt. qz sic Hemroth dū edificauit turrim babel quam p̄ maiestatis dei oīpotentiā stabilire p̄sumpsit. sic hmōi supabūdāter diuites qui in bonis t̄palibz nullas patiūtur ncēitates: faciūt hmōi sctus vberiores. Nam nup quidā plebe⁹ ex hereditaria et successione bonoz paterna: mirabilr ditat⁹

et venditiōe

et dñter infirm⁹: et qm̃ liberos nō hñt sub velamīe testamēti inauditā: cā mortis largissimā donatōz p̃fecit. et si vnicū filiū habuiss⁹: vnū q̃drantē vix dediss⁹ ad instar olim rultici ditioris de villa parciissimi cui vacca moriebat. de q̃ trist⁹ cri stabat. et quā viuā nō dedisset paupib⁹ mortuā donauit lupis atq; canib⁹. Sic ad p̃positū abundātes diuites: erogātes et supabundātes facere pñt donatōes emptiōes. cōpatiōes. et veditiōes. s; qm̃ vt frēqnt p̃cia sunt incertissima. et q̃s p̃ certo dicere p̃t p̃ciuz et valorē emptiōis aut veditiōis cēsus p̃petui vni⁹ floreni aut duoz vel plūz fore vel manere posse p̃petuū cū veditio vel ēptio sit momē- tanea: et solutio p̃petua. et momētanei ad perpetuū nulla sit cōpatio. Et igit cō uenient dicā cū lege canōica. nō singlōz affectōe res ē estimāda. s; tm̃ valz res quāto vedit p̃t. et sic affectōes hoīm sunt disiles: qm̃ sunt q̃ aut incertitudo h⁹ p̃eci⁹ vix emptiōis cēsus vni⁹ floreni certi⁹ possit cōsiderari aut incerti⁹. nā q̃ añ centū ānos emit cēsus vni⁹ floreni: ille emptor et sui successores iā receperūt centū florenos: et h⁹ certū ē. S; q̃ hodie emit incert⁹ ē q̃nto tpe recipiat: qz dicit apl⁹. nos sum⁹ ad q̃s fines seclōz pueniē. ac si di. Nos sum⁹ in vltima etate quā p⁹ q̃nq; p̃ores: ē añ aduētuz xpi orthodoxi posuerūt. Et nulli dubiū nos sum⁹ p̃rimiores finib⁹ seclī q̃s xps suis discipul⁹ reuelare noluit q̃ illi q̃ añ cētū annos hmoi cēsus cōpauerūt. Vñ nos merito iā viuētes p̃ miori p̃cio emere de bem⁹ d p̃nti. qz nra p̃petuitas n̄ durat nisi vsq; ad fines seclōz q̃ nob p̃rimiores sunt q̃s mortalib⁹ cūctis vnq; fuerūt. Vñ tales p̃nter q̃ hmoi cēsus vix vni⁹ floreni vel plūz vsq; in ifinitū añ centū ānos emē. meli⁹ mercatū habuerūt q̃ q̃ modernis tpi⁹ cōparauerūt. Vñ nota q̃ in iure etiā vtroq; differētia mag̃ vidē int p̃petuū. etnuz. sempitnū. et eum. Nā perpetuū attribuit cūctis mortali bus et etiā corruptibilib⁹. et dicim⁹ p̃petuū vicariuz ecclīe parochial⁹. et hec vica ria tm̃ durat ad vitā homis. sic dānam⁹ clīcuz vel religiosuz ad p̃petuos carce res. et tm̃ hū durāt tm̃ ad vitā hoīs illi⁹ sic dānati. et sic de plib⁹ alijs. S; ali⁹ ter mini vix eternū sempitnū et eū cōiter applicant ad dīne maiestatis mysteriū attē nihilomin⁹ nullā cōpationē facim⁹ de momēto vix ad nīm p̃petuū desup qz oīa vendūt et dāt paupib⁹. sunt etiā q̃ nō tm̃ bōa s; etiā corp⁹ libez tradunt in p̃petuo paup̃tatis et obediētie et dei fuitut⁹ obsequi⁹. et sic sp̃ put diē lex bone melior reperit. S; sunt etiā q̃ manēt i diuitijs suis a p̃gētorib⁹ suis a tāto tpe cui⁹ initū nō est i mēoria hoīm: vt p̃sertim sunt generosi et antiq; et ab antiq; ve ri nobiles. et dūmō viuūt cū decētis honestat⁹: legalitatis et p̃bitat⁹ modulo p̃ durare cōsueuerūt vsq; modo. Sunt et plebei. mechanici. rurales et de domo ru sticana aut tugurio locoꝝ seu casali⁹ institoꝝ p̃pagati: et suis dieb⁹ vltra no biles: imo vltra comitū aut baronū aliq; facultates ditati. et vehēmter subito quoq; recenter in oīm gentiū amicatōez eleuati. s; his nō p̃tenti s; tm̃modo di uitiaz interpellatiōe et n̄ alijs meritis militatiū insignijs decorant. q̃ q̃ndā d̄ mi litari p̃genic p̃creat⁹: et i bello publico p̃ strēnuos act⁹ inclitis solēnitatib⁹ cōfe rebāt. Tal⁹ igit dictoz diuitū et militū stat⁹ p̃cernit. Itaq; hō p̃tūc viuēs ipoz paup̃tates et diuitias videbat: ac silr eorū dē filios aut nepotes in paup̃ratē re ciduātes patēter p̃cernebat. qm̃ olim antiq; p̃ experiētiā p̃tulerūt dicētes. de ma le q̃sitis vix gaudet terci⁹ heres. Sunt aut astronōmi silr et geomantici natiui tatē homis sincere p̃pendētes et ei⁹ futuri stat⁹ p̃ditiōez practicādo demōstran tes. Et nūc ad p̃positū redeam⁹. diuites depauperāt. paupes eleuāt. et h⁹ ex na turali industrie inclinātiōis q̃z in auariciā p̃elatōe. aut ex demonioꝝ reuelatōe put sepe legim⁹. qm̃ dyabol⁹ thesauros nouit absconditos. et illū q̃ seipm̃ sibi

De emptiōe

corpe et anima tradiderit et interdū pro sanguine cartam in testimoniū signave-
rit. mor et illico per ipsum demonē dicitur fuit. Exemplū de hō hēm: nā nris tēpibz qdā
paup plebe: diuitijs tē creuit q opidā et castra ex mutuo pignore possedit. hic
morit in terra nra. et per suū sacerdotē ad opa miscōie et deuotōez sollicitat? rēdit
transibo q trāsire debeo. et sic obmutuit. ac si diceret. Fecim? pactū cuz inferno
et. Nos igit et alios. pūc et ab antiq? curretes casus in publico pceptū dñi p
dicātis officio iustificare penit? nō possum? s; i secreto iudicis pistorio. i. pfecto
tū arbitrio: singlarit singlos sigillatim discutiam?. Et nūc ad ppositū redeam?
S; qm vt pz i dictis p cū p? lateranen seu nīcenū aut Vlyennen. cū nō minus
et alia p mundū vniuersuz de hōi sctibz: vicz vni? p viginti fuit dubitatōis et
nō īmerito general' scrupul?: alijs dicētibz put de tpo qm bon? ē: alijs nō: s; se-
ducit p l'm. et sic hodie videt dubiū put de pceptōe vginis gl'iosissime p nulle
annos et vltra fuit hesitatū. et de h p maiores mūdi doctores fuit disputatū. et p
scm Tho. de aqno ad vnā ptē conclusum: q int theologos nō minoris est p cū qz
Innocēti? aut Hostien. Bernard? parmens. Alan? seu Iohes theutonic? aut
Jo. an. int iurisperitos. S; qd factū ē. Thomas cū suatibz succubuit. opinio
aut alioz p decretū summi pōtificis et p cū Basilien p māsit. Puto tū q an di-
ctū decretū nulla partiū suis opiniōibz peccauerit. et itez ad ppositū. Nā scptū
est. In his q dubia sunt qd certi? ē eligam?. vt le. et no. i. c. Iuuenis. de spō. Est
autē certi? et minus: imo rōne verisili? qd a mltis fuit. qm integz ē p silū quod
mltoz sentētijs cōprobat prudētiā. Ecce nē bndicite dñm: q hac opiniōez p do-
cto? hui? mūdi. put p mittit ptē tenuit maiore et ad obfuātiā deduxit vberiore
que obfuātiā tal' est q ipsam pōtifer summ? et pōtifer dyocesan? et suoz officia-
lū auctis aper et suoz statutoz artifex scit et tolerat. et nec generalr nec specialr
reprobat hoc idē toti? germanie pontificiū et p latoz cet?. Nunc ecclie maiores
et miores et mōasteria. ciuitates. cōitates. vniuersitates. vbes et opida: qz sup
posito? et psonaz vtriusqz secus i infinitū mltiplicat? innūerabil' est numer?: q
cōtinue tales p mltōz āno? cursus tenuerūt tract? et actiue et passiue tales sine
scrupulo practicauerūt act?. et si nō fuisset hōi sct? mltōz stat? fuisset destruct?
Quis est q doctor. plat?. pastor aut curatus v' sacerdos puatus q os ponat i
celū: et tot aīas in etne mortis pfundat periculū anqz audiat summi pōtificis v'
conciliū general' decretū? Nec obstat q summus pñari? in Romana curia aut
penitentiarius mior suū int'ponit edictū: q fortassis Romanus aut lombardus ē
in qz pñitijs hic sctus ē inauditus. s; alia vsuraz pfectus ibidē cōis: ē acer?
bissimus et qridianus. Dic aut Oldradus cū doc. secuz p cor. q in qcunqz casu
causa v' ppositiōe publica put fuit i pistorio pape psonalr p fidē cōclusio ppe
docto? varietatē. sctitatē. ac aduersitatē videt dubia. Iudex autē sua p'pria in
hoc dubio seq p illa q sibi in iudicādo vident securiora. Sic olim emanauerūt
decretales scti libri et Clemētinaz pstōnes. vt dic Jo. an. in pncipijs qū singu-
laz suarū glosaz. et eo q antiqui doc. et p'p'm Inno. et Hosti. et ples alij in cer-
tis casibz fuerūt sibi mutuo p dicentes. et h nō est nouū. Nā p singlos dies iuris
causidici et aduocati sunt discordes: et in h fm Breg. peiores sunt demōibz q sp
sunt cōcordes. Nec obstat. put loquūt aliqui q papa et ecclia tolerāt loca pro-
stituta et mulieres pstitutas. s; meretriciū nō ē p'p'm. Hi errāt corde. qm hec in-
ductio de iure nō p'p' p'sistere. Nā in veteri et nouo testis meretriciū p p'cto fuit
sentū et reputatū: et intm q ecclia p mulierculas p'dicare nō p'sump'it. qz nemo
de ipsaz p'cto dubitauit. licet p republica et vt maiora euitarent crimina. qm nō

et venditione

potest hñe quilibet vxorẽ suã ppter fornicationẽ s; tolerauit put frẽnt nutriũf
canes mordaces s; lupos mordatiores. Et igit impator ipsis pstitutis pñlegia
donauit vt nẽo sub pẽa capitis ipaz hĩtatiões aut ostia violenter rũpe psumat.
Attẽdam? at sincere? vt in pdictis pñtib; tã cõiter z vñlĩ ac iõnabilĩ introductis
nõ intueniat fraus aut dol? q; si daret cãz pñti n̄ valeret pñt? i foro pñcie pñru
tand?. z nõ tñ in ill? s; etiã in sacratissimis pñtib; vicin matrimonio spñali et
carnali put i sacroz ordinũ z bñficiõz collatõe z religiõis pñfessõe. z sic de plu
rib; alijs. Nã vt notat iura vñ pñt? cñptiõis aut vñditiõis fieri pñt sine pctõ. z
igit statuit scñs Francisc? vt sui frẽs careãt omĩ monetaz pñcio z viuãt de pure
laboz z elemosyne cõmertio. Et sũmarie in his z oĩb; toti? mũdi cõtractib; ri
tib; morib; actib; z gestib; scñi doctores z p singlos dies in domo dñi et alibi
pñdicantes sufficiẽter ponũt differẽtiãz distinctiões. z si nõ sp sunt cõcordes vt i
pñposito nño pñcipali nõ ẽ nouũ. Nã z leges: canões: z decretles vident sibi ple
iunq; cõtradicentes vt pñt videt in h̄ notabili. c. Vñstra. de coha. cle. et mu.
cui? pñtute qdã clicos pñcubinarĩos i sacerdotio pñstitutos nõ tñ dãnãt: s; audie
tes ipsoz diuina tãq; mortallĩ peccãtes suis fmõib; ptuibãt. z mltĩ iurib; z rõib;
pbant vt dic Ray. co. ti. in sum. sua: z secũ mlti doc. cõcordãt. s; pñles sunt in cõ
trariũ. z cõciliũ Basiliẽ hũic cõcertationi finẽ iponere voluit s; n̄ pñfecit. s; re
uerẽdissim? pñr z doctor Cardinal? camaracẽ z cũ eo cãcellari? studij Parisiẽ
duo viri tãq; lumina mũdi hũic rigore de audiẽtib; diuina pñcubinarĩoz publicoz
pñt? n̄ gloriõsis rõib; reiecerũt. s; cõcubinarĩos publicos clicos bñficiatos vñ in
sacris ordib; constitutos. z magĩe religiosos cũ cõcubinis in pctõ criminali ipsis
cõcantib; z vsq; i finẽ cohabitantib; etiã pñt senũ aut votũ nõ cõmiscẽtib; z cõ
tinentiã stricte suãtib; nihilomin? ponũt tales i statu dãnatiõis z de sua salute
despatos. z ipsis tñ valz cõfessio z pñia: sic vsurarijs vsuraz cõnnuãtib; z talib;
decedẽtib; z adulteris sñlĩ pñnuãtib; adulteriũ z cohabitantib;. Et ecce nup tpe
concilij Basiliẽ quidã apostata religiosus in hitu clicali cõtra cõcubinarĩos
auẽtes collegit. z in dyocesi Buriẽ z pñm circa flumiũ Arasim pñtra clerum
publice pñdicauit. z iusticos pñ suos curatos cõcubinarĩos talĩ cõcitauit q; nisi
nobiles z pñter cñs se intposuisset iustici clez extei mĩassent. S; iste apostata
habitu mutato tãq; medic? venit ad Thuregũ z pñter cõcilio Basiliẽ pñtat?
et miserabilĩ put meruit tractat? z i ordine suũ vicz wilhelmi demũ reintrus?
Et nũc ad pñpositũ. Si tñ in arduo salutis aiaz ac piculi general articulo z mul
tum terribiori iã pñnotato. vt le. z. no. in dicto. c. Vñra. de pñcubiarĩis. z pñsertum
et spãlit de ipsoz diuina audiẽtib; officia qz ifinit? est nũer?. z de tali articlo in
iure sunt clarissimi textus z antiqz scpturaruz z hoĩm vsus. z nihilomin? silec
ecclia z eccliaruz pñfectura. z qre n̄ taceret puat? doctor vel clic? pñ suos fmões
publicos: d̄ tã pñnuis mltiplicatis cõtractib; totã germaniã. sñlĩ z hoĩes in ea
manẽtes tã generalĩ z spãlit tangẽtib; z viciosos act? qz in h̄ z alijs contracti
bus sunt pñles in suo iudicio pñgato pñguẽter corrigeret z emẽdaret. Rigor igit
iuris talis obseruet q; iusticia nõ ledat. sed mediũ tenuere beati que ẽ equitas
fm Antel. et illa glouificet. facili? cñ de miscdia q; de rigore reddim? rationez.
S; in oĩb; z singul? pñmissis humilĩ me submitto correctioni sincere? sentiẽtis
In christo dño nño Amen. Et parcãt mihi legentes h? opus collatiõis scptuz
in loco solitudinis nõ fulcito libris. sed tñ munito benignitate saluatoris.

De p̄ctibus qui obstagia dicunt. et vul-
gariter Gisel nuncupantur.

De quod apud nos nouū est in tem-

1 pore: nō est nouū apud eum qui condidit tempa: et sine tpe hz oīa.
vt dicit Prosper equitanic⁹ p̄sa. xij. S; nos qui viuim⁹ b̄ndicim⁹
nouū qđ nō fuit p̄i⁹. vt. vij. q. j. Non aut. cū p̄cor. et igit cōpetentē
appellam⁹ testm̄ nouū qđ hodie manet apud nos et añ dies ānoz mille et vltra
fuit initiatū. et vetus testamētū apđ nos ātiquū: qđ apđ hebreos d̄r modernū.
hinc p̄tinēter dicim⁹ nouū cuiusdā p̄tract⁹ adinuētiōis modū cui⁹ añ ducētoz
annoꝝ vel q̄si t̄pis spaciū nō habuim⁹ sollicitudinis artē vl⁹ vsum. Apparet aut
talis calliditat⁹ nouitas. qz nllō iur⁹ vtriusq; aut doctor⁹ seu scribaz eius scruti
nio ip̄s⁹ rotunde (put mihi videt⁹) pure describit curialitas: aut p̄boꝝ significa
tionis vocabulo decernit determinata subtilitas. nec latinoꝝ p̄mordial⁹ positi
uozū etimoloꝝ aut sagacitas. sed vt narrāt historie fuit inuēta talis exactiōis
acerbitas p̄ q̄ndā illustre Berchtoldū ducē caringie ad quē fuit sc̄pta q̄ndā de
cretal⁹ vicz Euerabil⁹ de elec. vt p̄z in sup̄scriptiōe. et ip̄s fuit vicari⁹ general⁹ p̄
germaniā impator⁹ Frederici sc̄di. put in itegro eiusdē decretal⁹ patz. Introdu
xit aut h̄mōi p̄tract⁹ executionē patēter in odiū. p̄tūc nobiliū in alemania supe
riori degentiū: q̄ necē filioꝝ suoꝝ effectual⁹ machinati fuerit p̄tūc in ecclia So
lodoreñ. et inibi in choro sum⁹ vna tūba sepultoꝝ. Dicif aut tal⁹ p̄tract⁹ medica
to suffragio aut accōmodato cōpetēt⁹ vocabulo obstagii et gisel i nostro lin
guagio. Non est autē nouū in latinoꝝ scriptis: imoueri⁹ in corpe n̄ri iur⁹ vulga
ria ponere vocabula. vt p̄z in. c. vnico. de vita et ho. cle. li. vj. et in Cle. j. de reli.
do. et p̄f̄m̄ vbi deficiūt grāmaticoꝝ p̄ba. vt de accu. Accusati. cū p̄cor. Vñ dic
lex. ff. d̄ p̄scrip. p̄. q. plura sunt negocia q̄ vocabula. et dic Hiero. in plogo sup
eccliaſticū: qz deficiūt vocabula etiā apđ hebreū. vñ n̄ro vulgari cōmunissimō
dicif letz vñd recht. inuestit⁹ vl⁹ alteri⁹ rei reuolutione: qđ nunq̄ p̄rie reperi in
grāmatical⁹ latina vocabuli designatōe. Et igit ad p̄positū redendo: fideiusso
res in p̄ tractu silr ip̄oprie dicif obſides. licz aliter exponat⁹ vt ecce. nā obsta
giū put expōit de arbi. exposita. in glo. vl. et de iureiur. ex rescripto. in glo. j. d̄r
dū liber hō obligat⁹: nō vt ius p̄stituaf in eo tanq̄ in pignore qđ mobile ē et ven
dit et distrahif multipl⁹: vt patz. C. et ff. de distrac. pig. p̄ totū. s; vt detineat hō
vt fiat id qđ p̄uēit: vt puta dū pax fuerit inter p̄ncipes aut vniuersitates diuer
sarū p̄fessionū. vicz ch̄ristiāos et paganos vel alios: int̄ homies in se mutuo nō
cōfidentes vna partiū ponit filios vl⁹ cognatos aut agnatos seu alias p̄sonas
notabiles in p̄tatem alteri⁹ aut metu mortis aut incarcerationis infligēde i p̄soas
talit obligatas vt fuerit inuiolabil⁹ fides p̄missa aut pax et trāquillitas et illi qui
talit exponunt in obligatōis vincim̄ dicunt obſides. vt in dicto. c. Exposita. et
talit Jonathas accepit filios p̄ncipum regiōis gentiū obſides. et posuit eos in
arcē in Hierlm̄ in custodia. vt. j. Macha. it. et ita ponit. iij. Reg. xiiij. et ij. Pa
ralip. xxv. Sic silr h̄m⁹ accomodatū vocabulū de qđā sagittarioꝝ ferramēto
seu eramēto. post oīm p̄hoꝝ quondā p̄fundissimas indagatōes nouit inuentū
et est vas illud mōstruosum q̄ salpetra cū sulphure ceterisq; p̄tinētis recondit⁹
et ignis p̄uocatiōe fulgurizando frangorē horribil⁹ sonit⁹ emitit. et ḡuis masse
lapidis seu metalli velocissime pond⁹ violēter euomit. et d̄r ficto modo p̄xis vl⁹

qui obstagia dī.

bombarda. put de hoc plene scripsi in libro de nobilitate. c. xxx. quia tpe pmoꝝ grāmaticoz latinoꝝ nō erat h op^o aut instrumentuz in hūane discussionis modulo. nec Vegeti^o de re militari. nec Aristoteles ad Alexandꝝ magnū fecerunt mētionē de h pdigiose dispositōis machinamēto: lꝫ als desiguerint de plerisqꝫ pꝛitamētꝫ belloꝝ fmōe largissimo. Et nē redeam^o ad ppositū: z h^o exactōis talis est casus in italia: tamē non vſitat^o. z igit ipm scribam^o sermone lucidius.

Casus. Quidā comes obligatus ex iusta cā cuidā nobili viro in mille aureis ad soluendū in certo termino sil^z sel^z aut p singulos ānos aut mēses: z ponit certos fideiuſsores cū tali pacto fidelr p fidē pmissio. q si comes nō satisfecerit in die statuto. q extūc ipe comes solus vl comes cū fideiuſsoꝝibꝫ aut fideiuſsores sine comite put elegerit creditor. equites vl eqſtres l pedestres veniāt ad hospitis publici māſionē in loco notabilr descripto aut assignato: et ibidē maneāt z alimētū moderatū z specificatū recipiāt z nō recedāt de tali loco villa vel opido aut ciuitate nisi creditorꝫ pncipal voluntate. z talr p fides suas pſtitas maneāt qusqꝫ suo creditori z hospiti de dānis debitis expēsis et impensis p ipm comitē fuerit plene satisfactū. Itē deficiētibꝫ aut decedētibꝫ aliqꝫ bus de dictis fideiuſsoꝝibꝫ aliꝫ reponāt. z in hac obligatiōe manebūt comes et creditor z sui heredes z successores z in īfinitū put hec z alia incerta silr z cōsuetā forma ponunt notabilr in cyroꝝpho desup pfecto. z sigillis debitorꝫ pncipalis z fideiuſsoꝝis munito solēnit descripto. Et tal casus pꝛue practicat^o ē his diebꝫ in opido Solodoreñ p comitē palatinū rheni z ei^o vxorē ex vna dūceꝫ Sabaudie pꝛt nō solutionē dotꝫ rōne dicte vxorꝫ sue q ē neptꝫ dicti ducis zc.

Quoqꝫdem casu Pertinēter intellecto: talis oritur questio Utrū creditor aut fideiuſsores taliter dictum comitē soluere negligentē grauantes: in expēsis z impēsis teneant ad restitutōz damnoꝝum talr illatoꝝ. Et videt distinguēdū. Et pꝛmū loquit de pncipalis creditoꝝis cōditione. et apparet si alimētū talr sumpsit p se z suis in domo tal hospitis et extra habitationē suam z vltra sortem z summā capitales q sit vsura per vsure diffinitionē: fm Boffr. co. ii. qui dicit q vsura est quicquid sorti accedit. alle. xxiij. q. iij. Pleriqꝫ. Vel fm Hostien. Usura est quodcunqꝫ solutione rei mutuate accedit ipsius rei gratia pactiōe interposita: vel hac intentiōe habita in cōtractu: vel exactione habita post contractū. Uñ in dicta diffinitione dicit quodcunqꝫ. quia quicqd sit illud: z quodcūqꝫ nomen ei imponat: siue illud cōsistat in dando vl faciendo: vsura est. Et concordat frater Asten. li. iij. co. titu. s. j. vir notabilis ordinis minoꝝ. p Henricū boijth multū recōmendatus. Et huius ratio est quia vltra sortē exigit. vt. xiiij. q. iij. Usura. z. c. Pleriqꝫ. sed pꝛsens hec exactio est hmōi: vt patet. qui a propter nō solutionē z negligentia comitis creditor z fideiuſsores capiūt alimentū. z sumpt^o satis pꝛciosos per dies plures: pro quibꝫ sumptibꝫ aliunde soluerēt debitā z mltiplicatā pecunie sūmā et vtiqꝫ hos sumpt^o z expensas hnt vltra sortē cū dāno debitoris: z iactura videlicet comitis. ergo videt q talis exactio sit vsura. imo visum est sepe q hmōi sumptuū z expensaz accumulatio se vltra sortē pncipalē in duplū vel triplum vel qdruplū: aut vltra se dilatarūt. z in h videt expient q ferotius omni vsurario hmōi exactores pcesserūt: put frequēter vidim^o q creditor abundās debito rem talē als indigentē vel pauperē z inopem: et impietatis fomite ac austeritatis crudelitate radicatus dissipauit. z ad egestatꝫ extreme liuorē hūane miserationis: naturalisqꝫ cōpassionis mansuetudine relegatis exinanijit. z ad instar

De ictibus

sarracenorum contra fideles immanitatis seueritate patrata desinit. Et ultra perpende: et imo videtur quod creditor talis plus committat quam simplicem rapinam vel usuram dum ipse cum fideiussoribus ad hoc per ipsum inductis immo compulsis facit huiusmodi exactionis acerbitate. ut legitur et non. ff. de ser. cor. l. j. ubi persuadere est peius quam facere: et a fortiori compellere est plus quam persuadere. Unde dicit Archidia. quod plus delinquit qui facit alium delinquere quam quod ipse per se delinquit. de heret. c. ij. l. vi. i. glo. uij. et ibidem allegat multas rationes et rationum rationes et iura. et ratio est: quia ad peccatum suum peccatum alterius in suis accumulatur. prout qui virginem seducendo procat: aut prostitui procurat. put colligit ex iam dictis. et patet. ff. de ritu nup. l. Palam. §. Zenocinium. cum cōcor. et sic patet in proposito. quod si in hoc mens creditoris persistebat. extunc totum quod sibi per se et fideiussores acquirit ultra sortem est usura. et per consequens tenetur ad restitutionem imo videmus dum creditor simpliciter utitur pignore. ut videlicet si pignus foret vestis. liber. domus vel area peccat. ut dicit lex. ff. de furtis. Creditor. alius incipit si pignore. Et fortis sic et grauius peccat si creditor comitetur ad incundum tale contractum per carceres. minas aut terrores induxit: prout sepe contingit. aut alius circūueniendo deceptis. et extunc deceptis et non decipientibus iura subueniunt de re. pnu. Cum vniuersorum. cum cōcor. in glo. prout hec et alia clarius in experientia videre possumus quotidiana.

Sed nunc vadamus ad contraria ^{per que p batio et p}

bationis inquisitio et inquisitionis promulgatio patenter erit optima. quia per oppositum nesciunt omnia bona. ut lex. et non. viij. q. j. Sciendum. Unum clare videtur si creditor sinceritatis pietate motus aut gratuito titulo. aut honesta causa ut videlicet ex dote et donacione. propter nuptias: aut propter redemptionem captiuorum. vel ex opprobriorum reuelacione: sine usurarii prauitatis contumelia in huiusmodi contractus executione processit. et consequenter sine dolo et fraude. et in fine ut comes debitor principalis tanquam contumax puniatur de iniuria creditori gratiose taliter illata. propter non solutionem debite pecunie et utilitatem debitorum. patenter conuerse non peccat. Immo videtur quod homo liber pro debitis incarcerari potest et detineri usque ad satisfactionem. ut non. in. l. j. C. qui bo. ce. pos. et in. c. ij. de pig. et ita seruatur in totius ytalie terra. et etiam pater potest filium obligare et etiam vendere in maxima necessitate. ut videlicet famis. C. de pa. qui si. diltrap. l. ij. §. non viro rem. ut non. Car. in. c. Non est. de spon. sic parentes vendiderunt puellam in suis angustia ut biberent. Jobel. iij. in pn. Nunc redeamus ad propositum. est enim in veritate magnus ingratitudinis viciū in debitore qui de re gratiose sibi concessa aut mutuata ex iusta causa: vel alius sibi libere credita. immemor accepti beneficii non satisfacit creditori. unde pertinenter dicitur quod ingratitudo sit maximum viciū. ut lex. et non. liij. dis. Qui ex familia. cum concor. De qua dicit Bernardus. Ingratitudo est ventus vrens siccans sibi fontem pietatis. rorem misericordie fluentis gratie. unde non inuani dicitur quod ingratitudo genuit usuram et simoniam. hoc est quod recipiens mutuū vel beneficium ab amico vel socio fuit ingratus. unde cogitat abundas in bonis vel beneficiis. ut de cetero fructuose et sine rerum suarum sterilitate pecuniam vel beneficium alteri vel aliter conferat: a quo fructus utilitatem reportare valeat: unde posuit tibi ipsum. Genuit ingratus: pariter cum simone fenus. Et propterea dixit propheta psal. xxxv. Mutuabit peccator. id est mutuū recipit peccator et non soluet. iustus autem miseretur et retribuet. Unum quod gratiose pie

qui obstagia dicuntur

tatis opus est. et amoris indicium socio mutuari. put Thobias fecit Habelo tempore necessitatis sub cyrographo et notatim instituit. ut Thob. viij. Sic viciose turpitudinis et ingratitudinis est execrabile prodigium tempe locoque dum potest debitum non reddere et benignitati vices non rependere. Hinc ad propositum principale et optime videtur quod in odium non solutis hic exactiois modus bene videtur instauratus. ut sit pena et non usura: soluere rependereque negligentis. Sic in odium et penam negligentis et non vigilantis proceditur prescriptio que utique concernit rei aliene fore detentio et detentor securus est. finito tempore prescriptiois. prout de hoc plene not. Jo. an. in mercu. super regula iuris possessor male fidei. li. vi. et hoc sicut in usucapionibus ubi emens rem mobilem alienam bona fide. et possidet per triennium sine impedimento erit dominus. ut in l. de usucap. §. j. et ij. et ideo dicit lex ultima in ff. de annua excep. quod si desides homines et sui iuris contemtores. odiose exceptiones apposite sunt. de quo copiose scripsi in libello de consolatione inique suppressorum. Propterea damnum quod quis sua culpa sentit: sibi et non alteri debet imputare. Et scienti et consentienti non fit iniuria. Ibidem. et quod semel placuit amplius displicere non potest. Ibidem: quia illi debitori placuit taliter contrahere cum creditore cum pactis. ut in themate. Unde notabiliter ponit in diffinitione ipsius Hosti. de usura. videlicet licet ipsius rei usus gratia. et hoc ideo dicitur. quia si non gratia usus: ut in puncti casu. i. consumptionis. sed loco pene apponitur talis exactio sine fraude et sine dolo malo ac abusione non est usura neque peccatum. ut patet de arbitri. Dilecti. c. ij. q. ij. Fratritas. Et huiusmodi contractus (put alij) ex pentione legem accipiunt. et ita fuerunt nisi de iure improbenf. ut le. et not. de depo. c. ij. et in glo. ij. Propterea videtur magna differentia inter usuram et penam. quia usura datur ratione certi spacii temporis. videlicet mensis aut anni ut. C. eo. ti. in auten. et hoc. et datur ut fors non soluat. sed potius ut sortis solutio differatur. ut de usu. Consultuit. sed pena non datur finem spacium alicuius temporis sed put partes inter se pueniunt. de pe. Constituitur. dat etiam quia non fit quod puenit: ut hic in casu nostro. et quia non soluit quod debet. de arbitri. Dilecti. et maxime dum propter huiusmodi penam taliter acceptam creditor nihil accrescit. ut notatur ex predictis.

Sed queritur Quid erit si creditor taliter constituitur est quod si debet carere debito destruitur est. et si debitor debet soluere desolat est: Puto dicendum put inquit Inno. ij. ad quandam cardinale aplice sedis legatum in. c. Nisi. de usupal. si oportet ut vel nos vel tu ex hoc negocio pfudamur eligimus potius re pfundi quam nos et c. ac si diceret. Semp tibi primum esto. quia magis tenemur nos diligere quam alium. Nam quisque regulam diligendi a seipso recipit. xxiij. q. v. Si non huius. et alij agris tuis sitientibus. alij irrigandi non sunt. C. de serui. et aq. cum concor. Unde possum mihi pfulere cum damno alteri. ff. ad. l. acq. l. si quis fumus. in fi. que lex vult quod non tenet de damno si quis iusto metu ductus intercidit vicinas edes ne ad eum ignis pueniat. Et glo. ibidem ponit pfusus. Nam tua res agitur: paries dum primum ardet. Et neglecta solent incedia sumere vires. i. potentiam dominandi Et licitum est vigilare cuilibet pro comodo suo: licet in hoc alteri pfuicet. ff. de his qui in frau. cre. l. pupillus. C. de postulando. l. ult. Secus est de pfectis. ut dicit Greg. moralium. xxvij. c. xxiij. quorum est huius mundi pcupiscetias non habere. aliena non petere. ppria non tenere. laudes huius mundi despiciere et c. Et quis est hic et laudabimus eum? Ecclesiastici. xxxi. sed hec pfectio nihil ad nos ratione pntis ptractus. Nec loci huius illud Lu. xj. Dimitte nobis debita nostra. sic et nos dimittemus debitoribus nostris. Sed ultra procedamus in principali. et est veritas quod si creditor et etiam fideiussores in expensis factis circa alimentorum exhibitionem nimium delicate

De contractib'

aut alio modū solitum aut cōsuetū excesserint. et sine rōnabili causa locupletari voluerint cū iactura aliena. qz talit' alimenta sumenda pepercerunt proprijs expensis in domo sua faciendis. et cum iniuria debitorū locupletiores apparent et lucra reportant: restituere tenent. vt patz C. de vsuca. p. cui. l. vlt. aut alio per odium processerint. aut aliter circa rem gestam excesserint. prout in his sagax confessoris discretio indagare poterit. et non dubitam' talem creditorem in foro conscientie ad damnoꝝ taliter illatoꝝ restitutionē teneri iuxta regulam iur' libro. vi. Non dimittit' pctm' zc. Et hec de creditore principali sufficiant. in finem vt alij nobis magistri sententias suas corrigendo congruenter apponāt.

De fideiussorib' aut qui improprie obsides dicuntur quid dicemus attende. qui cōmuniter et more solito et consueto coacti per creditore principalē et per fides pmissas amoniti locū intrant sibi deputatū in pta litterarū desup confectarū tenores: et apparet q' si quis pmissit vel iurauit grauare vel ledere primū suum q' nō teneat facere cū iuramētū nō sit vinculū iniquitat' zc. de iuriur. Quanto. cū pcor. Nam quicūqz iurat aliquid turpe vel contrariū legibns: et maxime de diuinis: seruare nō debet. vt. ff. de le. j. Si q's inquilinos. in fi. sed lex dīna et hūana volūt qd tibi nō vis fieri: alteri nō fac. ij. q. j. Primo semp. in fi. et pprie hī put xps inquit Lu. vi. et Math. vij. Omnia q' vults vt faciāt vob hoies et vos facite illis. imo iuramētū nō est suadū si vergit in interitū salutis tpalis. vt le. et no. in. c. Si vero. de iuriu. Sed triū videt' q' si iuramētū vlt' ista fides fuari pōt sine interitu salutis eterne ppter cōtumaciā debitoris. Nam nō dicit' inuitus qui ppter voluntariā promissionē vgetur ad pmissi solutionē. xij. q. ij. quicūqz. ij. Nam si obligatio pncipal' nō valeret. vt p'tz sup vsuris. nihilomin' tū si iuramētū vlt' fides interuenit: seruāda est. vt de iureiu. Debitores. et de in fi casu inter fides prestitā et iuramentū non facit differentiā. vt in. c. ij. de fideiuss. cum concor. Unde dicit glo. ij. Insti. de obli. vt enim boues visibils funibz. sic homies verbis ligātur intellectuāl'r. et ponit xsum. Verba ligāt homies: thaurozū cornua funes. Et igit' videt' de fideiussoribz dicendū pnt p'dictū de creditore q' si alio sine dolo et fraude pcedūt in hmōi contractibz. nō tenet' de damno tal'r illato. Nam dū quid aliq's inuitus facit: ponit' dicitur pati q's facere. vi. dis. Testamentum. et que ab inuitis fiunt nō afferunt p'iudiciū nec imputant. v. dis. Ad ei'. et quod p me nō stat: mihi imputari nō debz. ij. q. vij. Ad h. sed imputat ei per quē stat vt in casu p'ti. vt in. c. De illis. de spon. cū pcor. sed iputadū nō ē nō bis qd preter nostrā volūtate cōtingit. xxv. q. iij. De occidendis. nisi de talibus alimentis taliter sumptis parcendo p'p'is et quando primū suū siue pauperē siue diuitē siue iudeum siue aliū infidelē. vt le. et no. de pe. dist. ij. Caritas est vt mihi videt'. et in glo. vbi nota q' etiam infideles sunt proximi nostri cū discretionē tamē zc. huiusmōi fideiussores sunt facti locupletiores. et in fi casu tenentur ad restitutionē. iuxta qd no. et le. in regula. locupletari nō debet q's cū iactura aliena. Si aut' hmōi fideiussores per alimēta taliter sumpta et mātionem et morā taliter faciēdo in domo aliena. neglexerūt opas suas quibz se et suos nutrire consueuerūt. et per hmōi morā non locupletiores sed pariformiter aut eodem statu seu diminutione p'stiterunt. clarum est q' ad nullam restitutionis recōpensam tenent. vt colligitur ex p'dictis. et p' Dini in dicta regula locupletari. Quis autē in his casibus prout in alijs pōt malitijs hominū obuiare. vt le. et no. in. c. Ut circa. de elec. li. vj. que malicie semp et p' singulos dies crescūt. xij.

qui obstagia dicuntur

q. f. c. Omnis etas. cum pcor. et presertim in his in quibus strahentibus se mutuo decipere licet usque ad dimidium iusti precij. de qbo le. 2 no. in. c. Cum ca. de testi. Et videmus per singulos dies quod per novitates malicie inducuntur exquisita cum multis subtilitatibus que multum reprehendunt. xi. dis. Quis nesciat. 2 sunt novissima illi periora prioribus. Math. xij. Et quia hic casus de quo tractamus quasi novus dicitur quia putamus permissum esse vocabulum suum aut modus suus in antiquis codicibus non videtur conscriptus. 2 dicunt iura quod novis moribus nova convenit antidota preparari. de iura. calu. Ceterum. cum pcor. 2 que de novo emergunt auxilio indigent. ff. de interro. in iur. fa. l. de etate. s. ex causa. Et igitur per hominem novum exactiois modum (que tamen regulariter usura non dicitur) sed pena solvere negligentis intulit per. de qua dixit Seneca. Turpis est iactura que per negligentiam accidit. 2 que utriusque iuris traditionibus videtur odiosa et multum ut patet detestabilis. ut le. 2 no. de pe. 2 re. Quesitum. 2 in glosa. ij. et in pluribus alijs scripturis. de que etiam scribit Vigilantibus 2 non dormientibus iura subveniunt. ff. ex qbo cau. ma. l. Non enim. ff. de eden. veluti. Fateor tamen quod sunt continui diligentia solliciti: fortune tamen fallacis ictibus celi calamitatis onere sine vicio pressi. 2 hi sine culpa non tamen sine causa: aut fortassis archano iudicio dei ad instar Job per hominem contractus aut aliorum eventuum choruscatione affliguntur afflicti et non aliter nisi patientie collirio veniunt remediandi. Ac putamus expientem concernitur per exactionis hominum collisionem plurimorum illustrium 2 nobilium ac plebeorum felicitatis humane prosperitates pereunt. et odibili nimis apporia gravati. non beati pauperes de qbo Lu. vi. sed ad dyabolum pauperes: 2 nequitiores effecti degebant iuxta Salomonem qui dicit. propter inopiam multi delinquant. Eccli. xxvij. 2 consequenter fratres eorum oderunt eos et amici procul recesserunt ab eis. Proverb. xix. quos 2 plus desperit. Eth. i. dum inquit Indigentem impossibile est bene operari. et Politicorum. ij. Impossibile est indigentem bene imperare 2 studio vacare. Item penuria malignitatem efficit 2 seditionem. de que plene ego Felix cantor Thurnicensis et propositus Solodoren scripsi in li. de nobilitate. c. xviij. quem nuper compleri in anno iubilaeo. et consequenter hac propositiois collationem ad instar inquisitionis petitionem honorabilis viri domini Erasmi rectoris parrochialis ecclesie in Raperswyler de hominum contractus mirificatione convenienter admirantis collegi: ut sciamus quod de modico pulchram ducit sollertiam vitam. que quidem sollertia pars prudentie que notabilis 2 indissolubiliter sibi tenet concatenatas tales proprietates conditiones iuxta Tullium in. iij. veterum rethorice: videlicet memoriam preteritorum. prudentiam futurorum. intelligentiam. rationem. docibilitatem. experientiam et cautionem quas complectimur per sapientis Cathonis auctoritatem qui dixit Quod potes id tempta: operis ne pondere pressus. Succumbat labor: frustra temptata relinquant. Et iterum. Dum labor in damno est crescit mortalis egestas. Has igitur providentie leges si sollerter collegeris. 2 vitam iuxta normas ipsarum presentem regulabis. huius calumniose calamitatis: imo plus quam pharaonis flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo. de quo innuit lex insti. de his qui sui in. sunt. s. penul. dicens. Expedit enim reipublice ne quis re sua male utatur. et in Authentica: ut iudi. sine quo. suff. s. Cogitatio. Interest principis habere sub se locupletes subiectos. Super quo respiciens a longe sanctissimus pontifex Gregorius. 2 sincerissime scripsit in pastoralis suo. c. xviij. de exteriorum providentia in interiorum sollicitudine non derelinquenda. Et insuper nos de presentis vite comodo orare docuit ut supplices deprecemur omnipotentis dei patris maiestatem: et intemperate virginis Marie pietatem ut liberemur ab instantibus

Doctoratus

tibus malis et gaudeamus mentis et corporis sanitate: necnō vt eruamur a pñti tristitia: et pñti gaudeā? pspitate et futura. et a cūctis hostibz reddamur securi. put hec et vberiora salutis hūane remedia copiose habent in suis collectis pñti pta. Et dixit Iulius papa. put hñ. ij. q. vij. In sancta. humiliter et deuote suppli cando diuie maiestatis grā et ei? fult? auxilio nūc et imppetuū ab omibz tueretur aduers. s. q̄tenus sic absqz pñctorz contractuū conquassione et alterius euētus infelicitis importunitate p bona tpalia transeam? vt non amittam? eterna p do minū nostrum Iesum christum pñctorum patris et virginis filium qui viuit et regnat per infinita secula seculoz benedictus. Amen.

Finis.

Doctoratus in stulticia.

Brit insipiens in corde suo. nunqd

d est deus qui stulta mūdi elegit vt cōfundat sapiētes. put et infirma mundi elegit vt confundat fortiora. iuxta Paulū. i. Cor. i. et pñti scdm Salomonē Eccl. xxi. In ore fatuoz cor illoz mox ad instar eorundē cor dis archana pduxit et patēter intulit. sic videm? euidentē mūdi (put estimam?) sapientiores. prudētiores et astutiores ad sublimia gliantes sedulo pficientes et insup in oī mūdi facultatū disciplinis et traditōibz expienter pñtinim? mirabiliter p directā vel deuia gradibz glie et honoris pñminentes: vt puta in sacre veritatis theologyce peritia pñfessores. in felicissima iurs vtriusqz famosa legali tate. et insup in diuina medicine scia doctores. in artū septē liberaliū decore magistros. in poetarum florida figmentoz iocūditate laureatos. in militia et mili taribz bellicis dimicalibz et pñiosis actibz pñ ceteris expertiores mirifice pñliba tos. ac etiā in cunctarū practicabili mechanicarū pñcellētes negociatiōe dignis ficatos. et generalr in vniuersali subtilitatē ingeniose pñ alijs sagacitate pñpollen tes cōspicim? dignāter honorificatos. s; i his q̄s dñs elegit (put pñmittit) et sibi similibz. nullis videm? magnificēte sublimitatis gduū scalatim aut interpolatim quoqz donis pñsignatos. Et igit ego insipies pñnotatus vice et noīe omniuz et singulorū fatuoz ebetum. follozum. amentū. dementiū. delirozum. infonito rum. finioforū. lunaticoz. insensatorum. stolidorum ac stultorum necnō cete rozum q̄ titul seu figura fatuitatis vicz inertia rabie ruditate. frenesi. baburtia balburra. baburfa. babsia. socordia. secordia. exordia. recordia. ineptia. igna uia. seu ignorātia q̄modolibet designant per germanie regna et als vbilibet cō stitutozum quozūqz interest aut interesse poterit nunc aut in futurū te magistrū Felicem cantorem Thuriceñ. decretozum (vt asseritur) studij Bononieñ docto rem: qui multozū prout famat? pñdictorum fatuitatis effectuum effectualiter tum pñ experiētiarū theoricā antiquam. tum per pñteritoz practica. tū pñ scri pturarum diuersarū noticiā. tum per discutionū multarū frequentia habue ris in talibz discretiōis largissime munificentia. per pñsentes instanter et instans sissime requiro. vt nos et quēlibet nñm insolidū in sue conuersationis et habit? sufficiētia fideliter cum debiti rigoris examie laudabilitatibus solitis et con suctis imo necessarijs. aut quomolibet oportunitis diligēter adhibitis q̄ntotū ad glie et honoris magnimitatē illi? q̄ nō sine cā fec et creauit nos et ad hñmōi dignis.

in stultitia

ratls culmē largiter pmouere. creare. abilitare ⁊ dignif. care dignerl. Nos a te
 Felix p nūc singularit ad executionem pmissorum (put pmittit taz efficacit reqsi
 tus: qntuz nob ab alto cōcedit in tā arduo dispositiōis articulo sincere cōfide
 ratiōis rumiatiōe perpendētes q iusta rite petentibz nris a maioribz nunq de
 negatus fuerit inclinatiōis assensus. et igit ex pmissiōis diuine cōsensu. horū pie
 petentiū psequi volētes affectiōis intētū inqntū iuris rationisqz limitibz cōcer
 nit cōsolidatū. apli pceptū q dixit. manus cito nemi imposueritis neqz cōicaue
 ritis pctis alienis. i. *Loz. v. sollarer amplectātes.* Et sic dicit summus ponti
 fex. Inter sollicitudines nris hūeris incubētes. perpeti cura reuoluimus vt er
 rantes in viā veritatis induceret: ipsosqz lucrificare sua nob cooperāte grā va
 leamus. H est q pfecto desiderāter exqrimus: ad id mētis nre sedulo distrinxi
 mus affectum. ac circa illud diligenti studio ⁊ studiosa diligētia vigilamus: vt
 in *Cle. j. de mgris.* Hinc est q vt ad petitiōis tue mysteria curiosi pcedere va
 leamus ordinē tue petitiōis aggredi ⁊ regularit obfuiari. put iura notāt dis. xliij
 c. Sit rector. cū cōcor. ⁊ ibidē in glo. vlt. Un pmū qz te insipientē pncipalr p
 ferendo pmoueri petisti ad mgratus gl'iosi dignitatē. constat q dicit ille vene
 rabl' Isidorus vir magnaz pntuz autēticus etbi. li. x. q sapiens dictus est a
 sapore. qz sic gustus aptus ē ad discretionē saporis ciborum. sic sapiens ad di
 noscentiā rerū atqz causariū: quo vnūqzqz dinoscit atqz sensu veritatē discernit.
 Et hoc singulariter notato. dicit idem cui prius est insipiens qd est sine sapore
 nec alie discretiōis vel sensu studiosus. Nullus aut dubitat dū vnū cōtrariōz
 est bonum: reliquū regulariter maluz. xij. q. j. Sciendū. et contrariōz tria est
 ratio. xxxij. di. Hospitiolū. cum cōcor. et cognito vno oppositoz: cognoscit ⁊ re
 liquum. vt dic phs. Un si vnum cōtrariōz cōmēdat: aliud vitupat. de pe. dif.
 ij. s. econtrario. cū pcor. vbi etiā notat q optima est pbatio q fit p prius. Un
 sapiens differunt ⁊ insipies instantū qntuz bonū ⁊ maluz: iustum ⁊ iniquum. et
 igitur in insipientis detestationē duplr inqt Dauid. Dixit insipies in corde suo
 non est deus. ps. xij. Et filr ps. lij. et vtiqz ferox videt in homie tante vilitat
 tis imanitas vt dicat nō esse deū a q creata concernit oīs hūanitatē societas
 Un dicit Criso. sup illud A facie insipientie mee. psal. xxxvij. q initium omis
 peccati est insipientia. quia error est a lege bonitatis. Unde patenter tu insipi
 ens tam vicioso examinis nri iudicij discretionē notaris pdicamēto: q per nos
 nō promoueberis cuiuslibet nostre dignitatis penitus perpetuo carebis intitu
 lamēto. sed sis preco vl' pedellus in pntis pmotionis incitāmēto. Conseqnt
 insipies iā dictus dum viderat q suis demeritis exigitibz pmoueri nō poterat
 inqt. Et faciā ad istar pconum q cōclauē pconsulū ⁊ ptoz nō intrant. quos
 tamē ad intrādum ex officio sollicitant. ⁊ put pdicantes pceptum domini qui
 cunctos chrlstifideles ad intrandū regna polozum acclamāt. ⁊ ipsi continuo
 foris stant ⁊ intrare nō consueuerant. ⁊ sicut vetule iuuenclas ad sacrificium
 veneris que p se penitus ad hoc vidētur inutiles cum diligentia procant. vt sic
 tue quo ad hec sollicitudinis incōmoda conquiescāt. Nam nō est nouum q pt
 quis per alium qd nō p se. vt le. ⁊ no. de pben. c. iij. li. xj. ⁊ ibidēz plene p Archi
 dyaco. et pōt qd p alio qd nō pro se. ⁊ videt in illo qui inabilis ad mūmonium
 procuratoris nomie pro alio cōtrahit tā spūale qz carnale: quod clarum est. Et
 hinc idē insipies puocatus puruz fatuū sibi cōsodalē pduxit ⁊ ipm pmoueri
 prout pmittit instantissime petiuit. Nos igit Felix aucte predicta eundem fat
 uū diligēt examinādū duxim⁹ ⁊ ipm inuenim⁹ (put dicit Isidorus vbi sup)

Doctoratus

q̄ ipse fatuus igit̄ existimat? et dictus est: q̄ neq̄ qd̄ fatur ipse nec qd̄ alī dicūt
 intelligit. Fatui etiā originē dici quidā h̄re putāt ab amatoribz cuiusdā m̄lieris
 que dicebat fatua vxor fauni fatidice et eos primū fatuos fore appellatos q̄ pre
 ter modū obstupefacti sunt vaticinijs illi? m̄lieris vsq̄ ad amentia. iuxta illud.
 Quidij. Est i amore mod? nō habuisse modū. Un̄ fatu? d̄r a fauno. i. templo.
 in q̄ tanq̄ deus gentiū dabat responsa. Et Virgili? voluit q̄ esset de? siluester
 vel incubus. de q̄b̄ in vitispatz in pn. vnde Prouer. xij. Fatu? vindicat statiz
 irā suā. i. sine iudicio mētis insultat. Et idez Eccī. xij. Cum fatuis nō habeas
 consiliū. Et ibidē. c. xx. Fatuo nō erit amicus. q̄ in eo nullius discretōis vsus.
 Et ibidē. c. xxj. Lor fatui q̄si vas confractū. et ibidē. c. xxij. Qui docet fatuum
 quasi qui conglutinat testā. et ibidem. xxvij. Precordia fatui quasi rota carri.
 et quasi ap̄is versatilis cogitat? illius. Unde fm̄ vere speculātes fatuitatis cō
 ditionē. sub hui? fatuitatis titulo cōprehēdunt merito philocapti sine amore erē
 patientes. i. amore mulierz languētes et nimio zelo dolētes q̄ se putāt sepiissime
 maleficiatos: et in mūdo vagantes. de quibz Azo in p̄nci. summe. Et dū furor
 ille venit: nemo secur? erit: et vtrunq̄ sexū cōphendit. Quibz oibz et singul? sin
 cere circūspectis mod? nō videt q̄ ad h̄mōi dignitatē apicē videlicet doctorat?
 fatuus iste v̄l sibi simil? pmoueat. Quo reiecto mor ebes p̄ncipalior int̄ suates
 per insipientē solēnter est pduct?: quē cū examinādo cognouim?: palaz videre
 potuim?. q̄ fatuitatis obtusioē tali conspiciat? sp̄ vin olētus aut ebius videat?
 aut nunq̄ vel raro sobrius intueat. Et ait complacēdo. Si mihi sunt sensus
 ebes: iō mihi parcere debes. Un̄ nil cōsideratiōis in eo colligit v̄l vterior? qd?
 maioritatis decoret. Quo repudiato follus qui similr blacus aut blas dicitur
 a quo blasphem? deriuat. iuxta ritus priorū ordinez pductus p̄ insipientē ad
 ducitur qui mor secordia talr intricat? inspicit q̄ nullo t̄pis momēto discretio
 nis p̄tute naturalr aut artificialr coloratus videat vnde gestibz et moribz semp
 videt insulsus et ineptus. Un̄ dixit Arabs. Non op? est follo: timpanā suspē
 dere collo. Ac si diceret. quia est tanq̄ surd? et mutus. Et nullo p̄sus videt cul
 mine dignitatis pmouēd?. Hinc amēs p̄ insipientē ad examis certamē notan
 ter est collocatus. Sz q̄ fm̄ Papiam dicat impotens. turbat? furiosus q̄si sine
 mente p̄sternat? et ipsi? amentia viciū concernit p̄petuū. ad differētiā demētis
 cui? rōnis obstaculū videt t̄p̄alis recordie p̄catamētū. Un̄ dixit Cicero Amēs
 in toto caret mēte. demens p̄tē retinet. vñd̄ q̄si diminut? parte mētis. Et igitur
 iuxta congruū iuris dictamen nec amens nec demens dirigat ad aliquod gra
 dualitatis speramen. Quibz taliter repulsis accersitus est delirus qui et babur?
 cus dicit qui fm̄ Ihsō. ethi. x. c. d̄r mente defectuosus p̄ etatē. vel q̄ a recto ordi
 ne. vel q̄si a lyra aberret. Lyra est orōnis v̄l prose aut ode genus cū q̄ agricole
 per agrū cauendo dirigunt sulcus cum aratro. et bestie laborantes animantur.
 Un̄ b̄t̄s Buciū dixit delirū venerabilē gemmā sacerdotū. Unde q̄litercū?
 q̄ delirus fuerit pduct?: p̄ nos in examis n̄ri p̄batiōe nō videt admittēd?. Ast
 p̄ insipientē p̄ntari p̄cernit infronit?: q̄ d̄r hō sine freno aut mō vel rōe se extol
 lēs v̄lra id qd̄ ē quē salomō odio suo p̄secutus ē dū dixit. Eccī. xxij. Extollen
 tiam oculoz meoz ne dederis mihi: et animo irreuerenti et infronito ne tradas
 me. Sed q̄ in eodē nō inuenim? tante discretōis onus v̄t apud nos mereat
 exaltand?. et ideo illico supprimebat eiectus. Consequēter vero lunatic? discre
 tilime reconciliatiōis tempe fuit introductus. Sed inq̄rendo mor artificiali
 ter cognouim? q̄ fatuitatis titulo talr videbat p̄fusius. put dicit magister in hy

In aty

in stulticia.

Historia Scolastica de lunatiōe q̄ dñs Iesus sanauit lunaticū. quē discipuli p̄
 pter suā incredulitatē sanare nō potuerūt. nā nō ex vicio lune patiunt lunatici
 sed demōes eos his vexabāt t̄pibz. vt p lunā infamēt lune creatorē. Legit enim
 de isto puero quē dominus sanauit q̄ a pueritia lunatic⁹ fuerat. in quo si nihil
 quod suū erat inueniet demon. non illū possideret. et sic videt q̄ demones sunt
 etiam in pueris sicut in senibus. Et his sincere perpensis in hoc lunatico profi
 cere nō potuim⁹. Quapropter sine dignitatis titulo sublimioris ipm penit⁹ va
 cuū remisimus. Incidēt vero furiosum monstroso ritu p̄cussū. nobis per
 insipientē presentatū suscepim⁹. et exāie continuato patēter inuenimus q̄ ha
 buit defectū accidentalis amētie. vt dicit Aug⁹. in libro q̄stionū veter⁹ et noui
 testamēti. et habet. xv. q. j. Aliquos. et semel furiosus: semp̄ p̄sumit eē furiosus
 nisi p̄betur p̄rium. iij. q. ix. Indicas. Unde qui talē diē postea sane ment⁹ pro
 bare habet. vt le. et no. de suc. ab intest. Lum dilect⁹. et reputat tanq̄ corpe vi
 ciat⁹. xxxij. dis. matrimoniū. Et sic penit⁹ est inabilis ad aliq̄d maioritatis iur
 diciū. Vñ rōabilr ipm tanq̄ despatū ab omis magistrat⁹ ordine decernim⁹ ex
 cludendū. Hinc insensatus corā nob p̄ insipientē fuit cū deliberatōis consensu
 cōstitutus. sed qz requisitione cōpetent⁹ scrutini⁹ replet⁹ tēperatīe p̄rius. inculc⁹.
 brutus et inept⁹. et fm p̄hm. ij. et iij. et hi. qz corp⁹ delectatiōem nimū refugit.
 et necessaria ad p̄suationē nature p̄termittit. et igit̄ discretio n̄ra talem admit
 tere patenter recusauit. Porro stolid⁹ magne maturitat⁹ ingenio p̄ insipientem
 curialit̄ p̄monēdus iudubie fuit p̄fidenter p̄duct⁹. et nos illico nouim⁹ multis
 indicijs q̄ stolidus nec ē stult⁹ nec stoicus. i. sapiens aut sagax. s̄z mediū tenet
 tanq̄ tepidū int̄ frigidū et calidū. nec sibi virtutis p̄ficiat adminiculū q̄ mediū
 tenuere beati. et in q̄ cōsistit p̄tus: vt diē Boe. sed hic mediū p̄prie p̄riat̄ felicitā
 ti p̄ quā sperabat exaltand⁹. Et igit̄ put dixit Jo. in Apoc. iij. c. Scio opa tua
 quia neq̄ frigid⁹ neq̄ calid⁹ es. vtinā frigidus v̄l calid⁹ esses. s̄z qz tepidus es
 incipiā te euomere ex ore meo. Sic de stolido scribit. vtinā fatū⁹ eēs v̄l sapiēs
 et nō stolidus. Nam fatuo puro parcim⁹: qz nō h̄z in intellectu sagacis nature
 decus. sapientē p̄ferim⁹. qz sapienter cūcta pagit rōnis sapore cōdiuis. s̄z stoli
 dus ad plenū nō ē sagax nec integer fatū⁹. et sic mediū tenet vt tepid⁹ vt sit me
 dius sagax et medi⁹ fatuus. Nam cū sapiente et fatuo plene cōcordamur. cū sto
 lido raro vel nunq̄. nec verbo nec facto rectificamur. put cū bñ pento et peni
 tus ignaro argumētando velociter quiescim⁹. qz de p̄mo certi: de secundo nil
 certi p̄pendim⁹. sed cū semidocto putāte se doctū et sapientē apud semetipsum
 quiescēt tranquillitatē nunq̄ obtinebim⁹. q̄s p̄prie stolidos et nō stultos nec stoicos
 dicere palam p̄tendim⁹. Et hi sunt q̄ dieb⁹ istis tenuissim⁹ t̄pis spacio cū tepid⁹
 dissimē fundamētalis q̄ doctrine modulo p̄ stolidos in studijs generalib⁹ aut
 p̄uilegiat⁹ p̄sidentes: passim in grossos irsutos et incompósitos dirigunt glo
 bosos suaz facultatū diuersaz p̄sumptos doctores seu m̄gr̄os aut baccalarios
 siue licentiātos et licentiādos. ita vicz vt simile generet sibi simile. et vt qual̄ sit
 pater: tal̄ sit filius. et vt ex cōditione discipulor⁹ p̄sumat de sufficientia m̄gr̄or⁹
 vt le. et no. xvij. dis. Peruenit. Et s̄ in verecūdie p̄tēpibil⁹ p̄uiciū magnoz cle
 rīcor⁹ vere scripturarū peragrataz perina rite p̄ examis rigorem sublimatorū.
 imo in studiōz et scolarū quarūcūq̄ cōtempt⁹ vicioli vilipendiū et dedec⁹ pro
 fundissim⁹ studiis ignominiosuz: vt vicz vni⁹ sit nomis denotatio stolidi et sa
 gacis doctrine doctoz euocatio. prout matrone venerabil⁹ et scorn detestabilis
 sub mulieris noie fit designatio. Et hec nō indigent inq̄sitionis magne gnaro

Doctōatus

persecutiōis temptamēto. Nam palā in fructibz eoz agnosceret eos. Math. viij
 qz op⁹ cōmēdat artificē: vt dicit lex in autē. de mona. §. Hinc cogitandū. coll. 1.
 et insup qd execrabil⁹ ē. hi stolidi talr gduati aut ad gduis licentiam emūt ma-
 gistratū. put Jason ab Antiocho rege cōparabat sacerdotiū. ij. Macha. iij. et
 j. q. j. Sic eunuch⁹. et simon mag⁹ attēptauerat emere ab ipsis aplis donū spi-
 ritus sancti sacratissimū. Act. viij. In p̄tate tñ tales m̄grī talr indignos pmouēdo
 et mun⁹ extorq̄ndo: nō simoniā s; crimē p̄cussōis cōmittunt. xxxvij. di. de qbus
 dā. p. Archid. et tenet pmouētes ad restōnē eoz q talr extorserūt. de q de simo.
 Dilect⁹. 1. et in glo. vlt. Propterea scribit notabilr in Cle. ij. de m̄grīs. Quz sit
 nimis absurdū vt q̄s cū vanitate et ip̄eritia ad honorē ascēdat peritū l̄raz. mi-
 ramur illū apd scolasticos inualuisse abusum rē. Et insup qd p̄t⁹ ē tales pmo-
 ti p̄ci unqz rōne gduis tā turpī suscepti decipiunt vicariū illi⁹ vicz xpi q decipi
 nō pōt: vicz summū pontificē et alios ecclīaz p̄latos. qz p̄t grad⁹ dignitatē cre-
 dunt tales fore suaz artiu p̄itos. Nā et iura p̄sueuerunt multipl̄ bonoz incremē-
 ta p̄sumere de viro litterato. vt le. et no. de p̄sump. cuz i iuuetute. De q lamētāf
 Inno. papa. iij. vir exp̄ientie latissime. put vidē in libro suo quē cōposuerat añ
 papatū de miseria humāe p̄ditōis. extunc summū pontifex. de p̄bē. graue inq̄t
 nimis et absurdū ē q qdā ecclīaz p̄lati cū possint viros idoneos ad ecclīasti-
 ca b̄nficia pmouere assumere nō verent̄ indignos. vñ q̄nta ecclīis dāna pueni-
 ant: nemo sane mētis ignorat. Et idē de elec. c. Nihil inq̄t est qd ecclīe dei ma-
 gis officiat q̄ q indigni assumāt p̄lati ad regimē aīaz. Hec ibi. cum regimē
 istud sit ars artiu. de era. et q̄li. Cum sit. et ad h̄mōi magisteriū accelerant tales
 qui nunqz fuerūt discipuli: et male vt de elec. Quz i m̄gr̄m. et magister p̄t insuffi-
 cientiā suā remouet a docendo. C. de p̄fess et medicis. l. ij. li. x. de quo plenissime
 in. c. miramur. lxx. dis. et ibidē circa f. nē d̄r: si enī ad honores mundi sine suffra-
 gio tempis sine merito labori indignū est puenire et notari ambitus solēt quos
 probitatis documēta nō adiunāt q̄ diligens et q̄ prudens habenda ē dispensa-
 tio diuinorū munez et celestiu dignitatū. Hec ibi. Ecce qui tales hucusqz pmo-
 uere studuerūt q̄nta p̄ter occasionē dāni dare mali p̄sueuerūt. vt le. et no. d̄ testi.
 sicut nobis. cum cōcor. et si tñ videtur periclm in imperito aīaz i rectore: et q̄n-
 to mai⁹ i indocto rectore aīaz gubnatore: vt ē ep̄s. Vñ de qdā tali fertur pon-
 tifice q cōtinuo repulsis peritorū p̄silijs ecclīe sue negociorū oīm dispositiōes
 solebat expedire cum triū scabinoz consiliatiōe q̄z vn⁹ pellifer alius sutor. ter-
 tius pistoz. Unde qdā perit⁹ clericus tpe qdam demētia passionat⁹: reperit̄
 ep̄m cū illis tribo ardue placitante onera causaz fundamēta libertat̄ ecclīasti-
 ce tāgentiū: et alta voce digito demonstrabat et cantabat cū musica cōpetēti gre-
 goriana antiphonā. Sacerdos et pellifer et calciōz artifex: bon⁹ pistoz in pp̄lo
 sic placuisti dño. Quo audito p̄sul rigide cōmor⁹. attñ p̄t cantātis demētiā
 ad vltiora nō fuit p̄cessum: qz dicit in puerbio q insipientes et pueri sepe so-
 lent dicere v̄z. Et nunc redeam⁹ ad p̄positum. et hi doctores runis periti rudis-
 tate tanta p̄pediti: ferunt signa verissimi magistrat⁹ put abbas simplex tan-
 q̄s pontifex incedit infulat⁹: et mul⁹ sterilis tanq̄ equ⁹ cōparet testiculatus. et
 hi pariter fructificant in virtutū potētatus. Nam ex istis doctoribz fides n̄ edi-
 ficat. et ex illis abbatibz ecclīa nunqz p̄secrat. et ex muli testicul⁹ p̄les nō gene-
 ratur. Et insup cōtinuo pateat q ex puris baccalarijs nihil sc̄q̄tur. et qm̄ ego Fe-
 lix vn⁹ ex illis sum. put nouit bubulc⁹ bubulcū. et igif cognosco oues meas et co-
 gnoscūt me mee. Jo. x. et igif p̄e ceteris signauī singulariū in moribus et conditō-

in stulticia.

tionibus passiones put premittit recenter occurrentiū. et ppter ea stolidos non
admittā vltra ad iā adeptos stoliditatē grad⁹ vltērius gduādos. s; in sua stoli-
ditate sint p̄tenti. q̄s vt tales insultādo fore decreuim⁹ ingit assellādos. Nā iu-
ra nō p̄sumūt q̄ in modico t̄pis molimine possit hō mltaz peritias scripturarū
addiscere. ar. xlviij. dis. s. j. qz nō rep̄te fit summ⁹. de pe. dis. ij. s. hic q̄ de cari-
tate. q̄nq; tñ ingeniū supplet t̄ps in bñ studētib; sicut industria supplet temp⁹
in bene sentiētib;. lxxvij. dis. Monach⁹. et put malicia supplet etatē in nubere
volentib;. de despon. impub. De ill. ij. Nec sufficit etiā diu in scol' fuisse s; lau-
dabilr vixisse. xij. q. ij. Bliā ep̄i. i. si. Quib; oib; z singul' z p̄t singulariū causaz
obiect⁹ q̄ ad quēlibet ip̄oz nō sine bonaz mētū dūctiōe repudians. insipicēs
prenominat⁹ noie q̄ supra demū pduxit stultū in ordie nouissimū. Et l; put d; z
Ecc̄s. j. q̄ stultoz infinit⁹ ē nūer⁹. sed ip̄ozū diuersi sunt p̄suetudinis z conuer-
sationis: imo curiositatis vsus. Sed vt certius pcedere valeam⁹. cum de re
incerta vix certa poterit ferri snia. xxxij. di. Habuisse. cū pcor. z incert⁹ de statu
suo certam legē dicere nō potest. ff. de testa. l. qui in deū. z. l. seqn. et igit certaz
induxit psonā nomie Andream z herzer cognōiatā regnicolā regni sueuorū ma-
gne legalitatē virū: sufficiēter stultū z stultie facultatis. put apparuit p̄ma facie
et p̄nter rigor examis demōstrauit arte fundamētāl' informatū. imo p̄tunc ex-
cellent' illustratū. z humilr petuit eundē ad p̄cellēne p̄fectōis culmē iuxta mo-
rem p̄notatuz venerabilr p̄mouēdū. Nos igit Felix cōmissari⁹ p̄dict⁹ cui in fa-
cultatis stulticie doctrina interne patēt p̄ditōis potētat⁹. et insup perpendēdo
rimauim⁹ p̄ncipāl' z nō sine certi mysterij p̄figuratiōis cā nomē z cognomē ei⁹
cum p̄figuratione pitagorica. put nup̄ plen⁹ in libro de p̄solatiōe inuq̄ sup̄p̄sso-
rum denotauim⁹. et Tull⁹ in. iij. veteris i herorice voluit q̄ frēq̄nt nomia cor-
respondent reb;. Vñ quia Andreas fuit frater Petri. z q̄ fratrizer put fili⁹ pa-
trizare solet: nō incōueniēter arguim⁹. z igit nō sine congruitatis cōuenientia
duriors vt petra sit ceruicis z nature impenetrabilioris. z insup herzer quod
sapit interne q̄rundā auiū augurizantiū cōplectionē mōsti uoso q̄z ficta p̄pala-
tione garrulātuz qd p̄ sue p̄motiōis adminiclo nimirū videt suffragādūz. Et
placeat vt sic de p̄senti vñ eligam⁹. de q̄ ceteri p̄ orbē stulticie zelatores deins-
ceps in stulticie doctrina z doctorat⁹ magisterio recipiāt tāq; a stulto cōmuni
plēnissime p̄motiōis: instructiōis z informatiōis formā. et esse. et iuxta verbum
apostoli p̄tactum: nō cito man⁹ imponendū duxim⁹. sed p̄ subtiliter recitatas
replicatas: multiplicatas lectionū collatōes: studiosissime ab ipso cōmphēdis-
mus: q̄ iuxta diuine traditiōis decretū qd p̄ os p̄phe videt p̄pue diuulgatū: dū
dixit: et stulti aliqñ sapite. Ps. xcij. radical' ex origine fontis diuini clementer
scaturizantis talr videt p̄grediendū. Et insup ab ipso p̄cepim⁹ q̄ venerabilis
Isidorus ethimo. x. dixit stultū quēdam p̄tulisse. Ego me esse stultūz existimo.
fatū esse nō opinor. ac si diceret. Multo melioris sum ego cōditiōis q̄z fatū
et sanior. Et idem. Stultus est q̄ p̄ stuporē nō mouebit iniuria. Vñ z Paul⁹
dixit. j. Cor. ij. Si q̄s videt inter vos sapiens esse in h̄ seculo stult⁹ fiat vt sit
sapiens. ac si diceret. Sit puer in pueritia sua. z p̄nter cuiuslibet etatis modū
lo humanitati p̄tinēter appropriate p̄portionabilr faciat debitū suū. Et igit
Horatius septē posuit in hoie stationes mutationū ipsius morib; regulaliter
applicandaz. et p̄mā homis etatem voluit tanq; fundamētū in stulticia p̄fici-
endā. z nisi talr fiat extunc ceteras videlicet etatū distributōes rite nō polie p̄se-
quenter fore formādas. Et igit eandē dixit symeunā: vt vix puer sit symea: sic

Doctoratus

localibus apta: et nulli sapientie p̄stricta: et vsq; ad annum duodecimū vel q̄si videt̄ p̄telanda. Hinc fm̄ mutatiois statū dixit fore suinū siue porcinum ad vicesimū annū vel q̄si duratur. et si in his duob; mutationū formulis nimum saḡ foret tanq̄s de malo signo iura nature rep̄ntaret. Sunt tñ q̄ hunc mutationis statū vsq; in finē p̄tinuare p̄sueuerit. Hinc tertiā falconinā mutatiois formā formalr̄ homo p̄ndat vt falconis animositate et curiositate clarescat. et hec cōueniēter ad tricesimūquintū annū vel q̄si p̄durescat. Hinc q̄rta sequit̄ mutatiois calūnia que dicit̄ ericina et ericij natura cum auaricie et cupiditatis maculatura hec etas implicat: et q̄si p̄petuo duratura. Hinc quinte mutatiois sequitur conditionis effectus: qui describitur canin⁹. quia tanq̄s canis mordax etate passionatus cōtinuo mouet̄ iracund⁹. Et huic congrue sequit̄ sexte mutatiois apparatus qui dicit̄ cattinus: et tanq̄s cattus annosus naturali colore priuatus iuxta ignes et fornaces applicat se calozē artificialem recepturus. Porro septime mutatiois indubie figura patebit: que dicit̄ talpina put̄ experienter homo videbit. nā moriturus dolebit et demū sepeliendus vt talpa terrā intrabit: et in eodem mutatiois signaculo manebit: et nō eribit quousq; tuba in die nouissima terribilr̄ sonabit. Et has mutatiois normas stulti aliquando sapite et sincerius perpendite nouissima. et anim⁹ ad peiora nō declinabit. Nec est enim stulticia de qua dicit apl⁹. i. Corinth. j. Scriptū est enī: perdam sapientiā sapientum et prudentiā prudentū reprobabo. vbi sapiēs: vbi scriba: vbi conquesitor hui⁹ seculi: nōne stultā fec̄ d̄s sapiam h⁹ mūdi? Et ibidē Placuit deo p̄ stulticiā p̄dicationis saluos facere credentes etc. ac si diceret Peribit sapientia a sapiētib;. Esa. xxxix. et peribit leua sacerdote Ezechiel. vii. Et iust⁹ perit in iusticia sua. Eccl̄s. vii. Surgūt indocti et rapiūt celus: vt dicit Aug⁹. ad Rusticū mōachū) et nos cum doctrina n̄ra mergimur in infernū. Unde dixit sapientis autoritas Insipiens esto dū tempus postulat aut res. Stulticiam simulare loco summa prudentia est. Vñ licet fm̄ beati Hieronimi sn̄iam. inter effectus vere sapientie dicatur q̄ vera sapia sine dissimulatiōe d̄iudicat. nihilominus tñ p̄ loco et tpe prudēs et etiā sapiēs stulticiā simulare pōt et debet. vt fecit Dauid apud regem Achis vt euaderet man⁹ eius. j. Reg. xxi. tunc enī tal̄ stulticia sūma poterit reputari sapientia. qd̄ bñ p̄cordat cū puori dicto iam dicti Lathonis: dum dixit Constans aut leuis vt res expostulat esto. Tēporib; mores: sapiens sine crimie mutat. Et licet hic Latho posuerit insipientiā pro stulticia et ecōtra. et hoc causa metri regulariter disciplinandi. differūt tamē put̄ p̄diximus. et stulticia quo ad vnā partē poterit esse peccatū. vt dixit Salomon Prouerb. j. Prosperitas stultoz̄ perdet eos. et hec stulticia d̄r insipientia. qz̄ tñc stultus dicit̄ q̄si stupid⁹ nec loqui nec r̄ndere scit: eo q̄ stultitia sua ebetudinē cordis vl̄ obtusionē spiri⁹ tuū importat. et talis stulticia quādo sit p̄ctm̄ vl̄ non: vide Tho. ii. ij. q. xlvi. ar. ij. et iij. De reprobata aut̄ stulticia dicit̄. Cum dormiente loquit̄ qui narrat stulto sapientiā. Eccl̄s. xxi. Item in ore stulti verba supbie Prouerb. xiiij. c. Item Non decent stultū verba cōposita. Prouerb. xxi. Item nō recipit stultus p̄ba prudentie nisi ea dixeris que versant̄ in corde ipsi⁹. puerb. xxiij. Item nō r̄ndeas stulto iuxta stulticiā suam ne efficiaris simil̄ ei. puerb. xxvj. Item responde stulto iuxta stulticiā ei⁹ ne sapiens sibi videat̄. Ibidem. Itē qui imponit stulto silentiū: mitigat iras. Ibidem. Hic aut̄ stultus p̄prie dicit̄ stolid⁹ de quo sup̄ proxime dixim⁹. et de hui⁹ stulticie fantasia nō fuit Lathonis conat⁹. sed de q̄dam ficta vel apparenti stulticia: quā aliqñ pro loco et tēp̄e sapiēs vl̄ prudēs

in stulticia.

seu bene sensatus ut malū vel piculū siue tempale sit siue spirituale valeat ipse
 vel alius evitare. et in tali casu stulticiā simulare: summa est prudentia. Unde
 legi in Romanorū cronicis q̄ vxore Anthonij ipatoris accusata de adulterio
 cum q̄dā milite perpetrato. ipsa se obtulit sponte transitoria ad lapidē veritatē
 quē Rome Virgili⁹ arte magica cōposuerat ut more p̄suetō manū ad os lapi-
 dis imponeret. et si foret innocēs retraheret: sin autem man⁹ p̄fixa maneret. Im-
 perator autē de vxoris exhibitōe tam larga: gaudiū suscepit. attē ut fieret iusti-
 cia in accusatoris perā sollicitauit. vnde cū imperatrix cū Rome nobiliū ma-
 tronarū et iuuenularū cetū magno ad veritatē examē lapidis p̄peraret. miles p̄-
 dictus in homis stultissimi seu amētis apparatu in turbā dominarū corruit. et
 de pulcritudinē p̄les et demū impatricē cū p̄mioribz insultatē osculat⁹ fuit. et
 finalr furore tali simulato recessit. Porro cū impatricē an facie lapidis predicti
 fuerat p̄stituta: mox manū imposuit et ait. Juro q̄ corpus meū immaculatū p̄-
 mansit ab omi viro: impatore excepto. et ut pure p̄cedam istuz stultū maledictū
 admittā: qui in omniū p̄sentia serenitatē magnificentię mee taliter osculādo p̄-
 turbauit. Quo iuramēto solēniter peracto gaudius est popul⁹ Romanus gau-
 dio magno: quia manū illesam retraxit. et accusatores lege talionis morituros
 senatus Roman⁹ determinauit. Item legim⁹ q̄ quidā medicus experientia multū
 p̄lici et pericia fulcitus. videns egrotantē p̄ncipē euadere nō posse nisi animus
 eius refocillaret sup ventura iocunditate vnde se simulat empiricū. i. medicū
 villanū siue rusticānū. et dū apud egrotantis lectulū staret et vrinam eius iuxta
 fenestrā versus luminis claritatē conspiceret: vidit p̄ vrinā siue vitri opaci-
 tatem tanq̄ in speculo quendā rusticū in curia p̄ncipis lutum et simū ad carrū
 siue bigam cū furca p̄cutientē: et reuerēter ait Dñe p̄nceps: magna sunt tui do-
 loris indicia. nam currus cū rustico et furcale ferreū latent in interioribz tuis vi-
 scribus: et ut oīdit vrina tua colore sue conditionis. Videns igitur princeps et
 alij circūstantes q̄ ex visionis reflexione tanq̄ decept⁹ tam grosso iudicauerat
 iudicio. exaltauit sp̄m et irridens cordintime cachinno patenter dulcissimo: et
 simulr familia de tam stulto medici colloquio et sanitatē adept⁹ breuissimi t̄pis
 diluculo. Ecce hic sagax medicus stulticia simulauit: et p̄ hoc egrotantē inediā
 reconciliauit. Simile factū est de Sigismundo ipatore: qui dū quodā tempe
 nocturno visitaret q̄ndā prelātū periculissimū in p̄cilio Constantien⁹ iuriscōsultū
 et alīs magne p̄minentie doctrinatū. qui dū ad placitū secum nō concordaret
 et p̄ hoc mentē impatoris p̄turbaret. intelligēs hec quidā prudens de suis mi-
 litibz: et ordinauit illico dū impator erat descēsur⁹ ut quidā nobilis tanq̄ som-
 no vel vino delibutus a supioribz ibidē gradibz inaduertēter cōuolutus cades-
 bat vsq̄ violenter infer⁹ per singulares passus ex hac visiōe fuit mox cesar cle-
 menter restauratus. Unde videm⁹ apud terre p̄ncipes stultos plures tali con-
 ditiōe curialr morātes: et corda dominorū curis ingentibz more magnatū sepe
 p̄re nimia curiositate cōsternata fore patenter iocūditate p̄fusa. Unde quidā sa-
 molus sacre theologie doctor: videns talem fictē fatuitatis stultū fictas sermo-
 nū mirabili garrulitate relatiōes nimis p̄digiose in palacio magnatū incessan-
 ter in omniū admiratiōez mira p̄ferentē inq̄t. Et tu quō demū de quolibet ver-
 bo rationē reddis octoso: et hic indeliberat⁹ rīdit. Ociosa ne vidētur tibi p̄ba
 per me talr prolata. Nam ex hoc labore labiorū meorū felicitate iocūditissima la-
 culime sum nutritus tentus et reputat⁹ cum tota familia mea q̄ alīs degeret ino-
 pia frequēter t. stultima. Sic aduocat⁹ verbo leg⁹ p̄miliōe militat. put rusticus.

Doctoratus

rusticat: ut causam clientuli liuore contriciatōis p̄sternatam resuscitare valeat
et armis iuriū contra sediciose certātes virilr dimicādo cōuincat. vt. C. de ad-
uo. dīner. iij. l. aduocati. Sic ille stult⁹ legalitate sagacitat⁹ in stulticia fict⁹ ani-
mū dñi curarū immēsitare p̄cūsum p̄seruat ⁊ iocundoz armis solacij verborū
cōtra melācolie iacula patēter resultādo triūphat. Vñ dixit Lathonis auctas
Interpone tuis interdū gaudia curi. Ut possis animo quēnis sufferre laborē.
Et dixit non⁹ Latho. Gaudia sepe tuis: debes adiungere curis. Sic sperare da-
tur: tibi qđ fortuna minas. Et Rasonis ait curialitas. Si nunq̄ cesses tendes
re mollis erit arcus. Vñ dixit Seneca. Nō iubeo te sp̄ libz insistere aut cala-
mis arare. dandū ē enī interuallū aio. tñ vt nō resoluas s; vt remittas. De hmoi
aut stultis q̄ sape iubent dic̄ lex. Stult⁹ nō p̄suevit succurri s; erratibz. ff. de in.
et fac. ig. l. penult. §. si quis. ⁊. C. si minor se ma. dix. si is. Item stult⁹ in culpa
sapiens fiat in pena. xxxiij. dis. Qui ea. cū p̄cor. et hic stultus nō debet esse me-
lioris cōditionis q̄ peritus. de p̄ben. cum q̄s. li. vj. et Breg. moralū. vij. c. xxi.
de eadē dixit stulticia. Ecce Job sapientē dei stulticiam diligens: stultam mun-
di sapientiā mentis despectu calcauerat. et infra. Et voluntarie stult⁹ carnales
sapientiā nō miratur. Vñc sapientiā sc̄tē stulticie innuēs ait. Que stulta sunt
mundi elegit de⁹ vt cōfundat sapientes. Nec ibi. Et hec sunt insipiciēs p̄ba in
principio n̄re collatōis p̄posita. Et his collige q̄ hmoi stultus q̄ aliqui sape iu-
betur iniuriā facit ⁊ patit: q̄ scit qđ agit. s; fati⁹ amēs ⁊ insipiciēs iniuriā nulli
facit tanq̄ puer: sed patitur. de quo le. ⁊ no. xv. q. i. Illa cauenda. Vñ igit mo-
re scolastico in publice collationis forma pro n̄ro stulto stultizando et in sue fa-
cultatis stulticie decorē dignis meritis graduando solēniter publicatis ad ca-
thedre qua demū videbit in cōtinuati fideliter laboriosi sudoris perpeffi gl̄iaz
et honorē ⁊ dignā ei⁹ remunerationē colland⁹ ipsi Andree talē proponim⁹ que-
stionē. ⁊ per ipm soluendā cum ex p̄missis cōstare poterit verū stulticia sit p̄ctm
vel non. ⁊ eandē qōnez tanq̄ cōem theologicē p̄itat⁹ p̄fessoribz duxim⁹ remittē-
dam. S; nunc q̄rim⁹ vtz expediat reipublice stulticiā exercere? Qui quidē do-
ctorandus mox in stulticie disciplina abūdantē refertur. Primo ad p̄tē negati-
uam. sc̄do ad partē affirmatiuā arguebat. tertio posuit cuiusdā discretiōis solu-
tionē. Et q̄ntū de primo q̄ oīno nō expediat p̄ republica q̄ aliq̄s stulticiam ex-
erceat. Nam terre principes q̄ p̄re cunct⁹ tenent ad defensionē reipublice. vt de
sup. ne. p̄re. li. vj. c. ij. xxiij. q. vj. Quicunq̄. et dū illi maturitate qua decet cōue-
niunt: aut vn⁹ cum senatu suo. talibz dicit per Brego. vt in. c. Ut pridem. xxiij.
q. viij. quecunq̄ vob̄ deo adiutore p̄ utilitate reipublice p̄suaserint milites. pru-
dentes. nobiles ⁊ gloriosi: hoc facite. et Boeti⁹ de p̄sol. j. p̄sa. iij. Res est bea ta
si regit̄ per sapiētes. ⁊ q̄ student sapientie q̄ est tria stulticie. et infra. ⁊ p̄ oppo-
situm est vitupanda si regit̄ p̄ insipiciēs. Vñ p̄ exp̄ientiam q̄ rex est ingra. de
elec. q̄s sit. li. vj. videt q̄ in hmoi principū tractatibz aut vniuersitatū consula-
tibz omnis simulatio ⁊ omis homo cuiuscūq̄ status fuerit si stulticie macula vi-
detur cōspersus expellit̄ ⁊ penit⁹ reijcitur a consilijs. ⁊ nullius honoris aut di-
gnitatis umbrā sibi patebit locellus. Et nō tñ stultus sed q̄libz stulticie species
ibidē exterminabit̄. put̄ porcus in sinagoga iudeoz cōtaminat̄ introduce⁹. put̄
dicit Paul⁹: q̄ nō tñ a malo s; ab omī specie mali sit abstinedū. j. Thessa. ⁊ lt.
de vi. ⁊ ho. cle. Cum ab oī. cū p̄cor. sic etiā nō tñ lud⁹ illicitus. s; etiā licitus in
talibz reipublice p̄silijs expellit̄. Vñ dixit Celestin⁹ papa. q̄ integz ē p̄siliū qđ
plurimoz sentētijs approbat̄. de offi. del. Prudentiā. S; ibidē pl̄imoz nō alie

in stulticia

nisi sapientiū intelligit: vt no. i glo. Nam q̄ a plibz q̄rit sapientiū facilius inue
nit. rr. di. De q̄bz. Un̄ dicit lex p̄ ampliores homines. i. larga experientia z sciētia
fulcitos p̄fectissima veritas reuelat. C. de fideiuss. l. ult. ad finē. Un̄ videt̄ p̄ re
publica feliciter tractanda mltū inutile stultos p̄silijs interesse. Nihil enī z in
utile p̄uertunt. de cle. nō resi. Tue. z ita p̄ republica q̄litercūqz promouēda seu
disponēda aut p̄tractāda videt̄ q̄ stulticia nō p̄ficiat s̄z veniat penit̄ eliminā
da. Sed ad partē affirmatiuā videt̄ talit̄ p̄cedēdū. Nā p̄ncipes sunt reipubli
ce cōseruatores. vt. xxvj. di. c. si. liij. di. Valentinian⁹. in si. xxiij. q. v. p̄ncipes.
et illis deficientibz rēpublicā subire videm⁹. Nam constat q̄ valet argumentū
ex cōi. puerbio. xvj. q. j. Regi. z plene p̄ Hosti. d. elec. Venerabilē. s. q̄ aut. Si
militer z ab exemplis. iij. q. v. Quia suspecti. et in glo. Nā dicere solem⁹. Sun
sus tenet gabatū. gabatū caballū. caballus virū. vir vnus totum exercitū. exer
citus totū regnū. in q̄ rēpublica tenet p̄ncipatū. sic p̄nceps vir vnus p̄ republi
ca noctes ducit insomnes. vt subiecti in omī quiete consistāt. in autē. vt iudi. si
ne quo. suff. in p̄n. col. ij. Et dicit impator volūtarios labores appetim⁹ vt alijs
requiē preparē. in autē. vt diui. sub. ha. glo. Questo. in p̄n. coll. viij. et sic vi
dem⁹ q̄ p̄ncipes rēpublicā manutenētes miris desiderioz conatibz. laboriosis
anxietatibz. mentē raro vl̄ nunqz p̄suāt cōtinuis trāquillitatibz. Et nisi put p̄
tactū ē Interponāt suis interdū gaudia curis p̄ fastidio rūpāt arcus. z ad cō
seruāda p̄ncipiū z suoz senatorz corda q̄ sunt prudētie. p̄udentie z sapie scrinia
expedit vt summa p̄ducant cōsolatiōis remedia. Et ne rumpāt reipublice p̄n
cipalitas. ad h̄ se p̄dedit oīm p̄missoz auctas. z ad illū finē p̄ncipes h̄nt tubas
tibicines ad reipublice gl̄iam gaudēter exercitū cōuocādo z edicta publicādo.
et tales tubas Moyses fecit argenteas ad cōuocandū pplm. Nūeri. x. Et dedit
p̄plo tubas ad clangēdū s̄ madianitas. Nūc. xxxj. Et de tubaz festo scribit ma
gister in histo. in libro nūeroz circa si. hec et similia musicalia instrumēta z in
strumētoz mgrī solēt h̄re p̄ncipes. de q̄. lxxvj. dis. Donare. z in glo. i. z Host.
in summa. de excess. pla. s. j. p̄. Morant̄ aut. z sic etiā stultos fictos z fatuos ac
insensatos p̄ suoz aīoz recreatiōe. Et in illū finē iura p̄mittūt oīm ludū licitū
vt. ff. de alea. l. Senat⁹. z duobz seq̄n. Un̄ dicā cū Paulo. j. Loz. r. Oīa mihi
licent s̄z nō oīa expediūt. d. q̄ plene. xj. q. j. Aliud. i glo. magna. Et p̄ hec z p̄no
tata patet r̄sio ad p̄mū argumētū z declarat̄ scdm. Nec n̄a interest iur̄ rigore
p̄ducere aut snias theologoz refricare. p̄ q̄s iust⁹ vir saluabit̄. z q̄si totū mūdī
p̄ncipat⁹ fletipendit. S̄z p̄ n̄i doctorat⁹ r̄beriori solēnitatē declaratiōe notan
dum est q̄ in n̄re facultatis stulticie practica diuersa diuersimode vsi sunt: z in
futurū dño cōcedente vti oportet simulatiōe: que q̄druplex repit̄ in scripturaz
discussione. Prima ē p̄nitiosa. z hec ē vitanda. vt p̄batur. xxiij. q. v. Cauete. vbi
dixit Ambro. Cauete fratres mendacia: qz omnis qui amat mendaciū fili⁹ est
dyaboli. nō solum in verbis sed etiā in falsis opibz z mēdaciū dicitur. Men
daciū nanqz est christianū se dicere z opa christi nō facere. religiosuz se ondere
et religiōis opa nō exercere. et hec penit⁹ ē abiiciēda. Scda simulatio d̄r dete
stabil̄ z praua. put h̄. xxiij. q. j. Officij. vbi dicit Juli⁹ papa. officiū n̄i consi
derationi nō ē op⁹ dissimulare ea q̄ corrigi p̄nt salua pace z sine scandalo. Al̄s
secas. iij. dis. Deniqz. Tertia est discreta z virtuosa. z hec est sequēda. vt. xxiij.
q. iij. Quidam cum bonorum. Quarta est laudabilis et pia z hec imitanda. et
hec simulatio fit p̄ stulticiā ex diuersis causis: tempibz atqz locis: put p̄dictuz ē
de David vt patebit. Nā quidā simulāt stulticiā vt euitent inanē gl̄iam. Unō

Tenor Irē doc. in stul.

legitur in vitis patrū q̄ quidā senex pater vocatus instātiſſime vt sanaret filiū cuiusdā principis. ⁊ trāſiturus vidit ſibi magnū pplm obuiare. Unde mor ſpoliatis veſtibus ſe nudū lauabat in ripa. Quo viſo reuerſus eſt pplus: credēs q̄ eſſet ſtultus. expolſt aut̄ perfecit ſimplicit̄ opus ſuū. Item quidā ſimulabāt ſtulticiam vt diuinā vindicarēt offeſſam: put̄ fecit Iehu rex iſrael qui ſimulauit ſe velle idolū baal colere in finē vt alij cultores idolorū ſe māiſteſtārēt q̄s poſtea occidit. vt. iij. Reg. x. Itē ſimulauit ſe ſtultū Dauid (put̄ p̄dictū ē) vt euaderet man⁹ inimicorū ſuorū. Itē ſimulāt qdā ſtulticiā ad recreandū hūanitat̄ naturā. et inq̄ntuz hec ſit ſine ſcurrilitatis ⁊ indiſcretiōis molimine videt̄ pie toleranda. de q̄ ſup̄ pleniffima p̄cernit̄ in n̄re collatōis p̄ceſſu diſpoſitiōis ⁊ informatiōis forma. hic vlt̄er⁹ breuitatis benignitate minime recitanda. His prout p̄mittit̄ expeditis ſurrexit inſipies in corde ſuo diſtemperat⁹ p̄t̄ dilatiōis teſtuloſe p̄miſſe p̄motiōis p̄t̄lationē. ⁊ inſtātiſſime petiuit hunc ſtultū ſtulticia ſapienti p⁹ p̄ntis ſtrictiſſimi q̄z rigori examē cū m̄ḡorū n̄orū ⁊ doctoꝝ hui⁹ facultatis mature deliberatōis tractatu cū debitis interſitijs diez ⁊ tēporū. p̄pendimus igit̄ q̄ nō tū hui⁹ ſtulticie doctoratus honorē ſed etiā in q̄cunq̄ ſciētiarū facultate ſine tamē pacto ſi dign⁹ ē petere poterit ſuorū graduū decorē. vt. viij. q. i. In ſcripturis. ⁊. Ecce ego. et ratio: quia p̄ hoc petit oportunitatē cōmunis candi qd̄ habet: quod laudabile eſt ⁊ ad caritatē p̄tinens. In indignis aut̄ eſt p̄ctū p̄ſumptiōis. put̄ dixim⁹ de ſtolido. de q̄ Archid. el. viij. di. 9. Et igit̄ dec̄ creum⁹ hunc ſtultū in ſtulticie venerabil⁹ ⁊ ſup̄mirāde facultat̄ legalitate liberalit̄ ad doctorat⁹ qdū tanq̄s bñ meritū iuxta tue petitiōis intentū gloriāt̄ ad mittēdū: ⁊ admittim⁹ p̄ p̄ntes declaratiōis act⁹: ac ſibi hui⁹ doctorat⁹ munificentiā curialitate q̄ dec̄z aſſiēntes ac auctis ⁊ p̄tatis priuilegiū tribuentes: vt dūmodo ſe facultatis oportunitas obtulerit. alios ſtultos ⁊ ſtulticie doctores licētiatos ⁊ bacularios creare ⁊ facere: inſtituere: ſubſtituere ⁊ ordinare valeat cū debita iuris ⁊ p̄ſuetudis ſolēnitare. Quo quidē exercitio melioribus iure et forma quibus debuit ⁊ potuit p̄tinenter peracto. Inſipies p̄dictus nomine quo ſupra cū inſtātia petiuit vt de p̄miſſa p̄motiōis ſolēnitare eidem ſtulto taliter promotō publicū per litteras patentes de adepti laudabil⁹ doctoratus munimine fiat documentū. quod ⁊ liberalit̄ duximus tanq̄s rationi congruum cum clauſulis opportunis p̄cedendū. cui⁹ quidē littere tenor ſequit̄ ⁊ eſt talis.

Tenor littere doctoratus in ſtulticia.

Elix eccleſie Thuriciſis Cantor.

f ſtultorum promotor. Ad inſcripta diuine p̄miſſiōis gratia ſpecialiter deputat⁹. Glorioſa q̄ ex ore altiffimi produnt primogenita ante omnem creaturā mater que genuit ſtulticie legalitatem vt hec in toto terrarum orbe veneranda glorioſiſſimorū doctorum noſtre facultat̄ ſtultiſſime iocundis actibus obtineat principatum et illos duntaxat extollat ad cathedrā hui⁹ celiſtudinis quos certamē general̄ examinis digne ad id. p̄mouet p̄ p̄currentē ſtultorū actūū capacitatē ⁊ excellentiā meritōꝝ. ita talit̄ p̄mouendi merito apud vniuerſos ſeculi p̄ncipes ⁊ alias dominationū p̄tates p̄ ipſo ⁊ aſſiſtentia ad dirigendas ⁊ gubernandas reſpublicas vel p̄uatas pre alijs de genere fauorū curialibus veniant ſingularibus priuilegijs. honorib⁹. dignitatibus et laudibus p̄ferendi. Cum igit̄ p̄ns vir ſpectabil⁹ videlicet Andreas quē ſtulticie

Contra iniquos iudices

scientia moribus et gestibus specialis prerogativa sublimavit decor? pridie nobis fuit presentatus diligenter examinandus et approbandus in stulticie peritia. et in hoc se subiecerit ardui et privati examinis rigori nostro in quo ita et taliter se habuit quod per nos sufficiens et idoneus in stulticie talismodi facultate fuit patienter reputatus. Et igitur nos Felix auctoritate qua fungimur in presentis curationis eloquio. eundem Andream stultum pronunciamus et declaramus sufficientem et abilem ac idoneum ad habendum: tractandum et exercendum officium decorem doctoratus stulticie facultatis predictae: sibi quoque tanquam sufficienti et idoneo. et hoc promotionis dignissime contubernio et in ipsa stulticie forma de cetero manendi standi. perseverandi: necnon ambulandi. et insuper legendi. docendi. interpretandi scribendi. dictandi et ceteros huius facultatis sufficientes doctorizandi. magister strandi: ac alios stultos faciendi. creandi: necnon eligendi et omnes alios actus publice stultuales exercendi loco quolibet imperiali maiestati subiecto plenam in domino presentium tenore concedimus libertatem. ipsique stulto taliter sublimato doctoratus insignia stulticie taliter prout petijt tradidimus in hac forma. Nam primum sibi contulimus caputium tunice talari firmiter confectum. hinc purretum sine dyadema fatiale asinino corio multum piloso de capite cum auriculis patenter extensis decoratum et nolis benesonantibus constipatum: annulum quoque saturninum tortuose compactum cum osculo calicis in manu domini vini meri pleni mixti glorianter duximus conferendum. Et insuper non tantum huiusmodi doctoratus insignia. sed etiam quaecumque venerabilis stulticie talis occasione per ipsum qualitercumque nunc et in futurum fuerint acquisita auctoris nostre firmamento sibi duximus liberaliter ratificanda. In quorum omnium et singulorum fidem et evidens testimonium presentes promotionis litteras facultatis stulticie sigillo duximus corroborandas. Datum anno iubileo die kalendas Januarij in domo quam edificavit sibi sapientia et miscuit vinum et posuit mensam domini ut lenificet cor hominis ut a fructu frumenti vini multiplicati fideles christi requiescant per infinita secula seculorum benedicti. Amen.

Finis.

Contra iniquos iudices.

Irum celi circumivi sola. et profundum abyssi penetraui: et in fluctibus maris ambulavi: et in omni terra steti. et in omni populo et omni gente premeum habui. dixit sapientia Ecclesiastici. xxiiij. Quam cum Salomō super salutem et omnem pulcritudinem sibi assistit: ceterum dilexit: venerit sibi omnia bona prece cum illa. Sap. viij. quod liquido in pretio de duarum milierum superueniente filio luce clari⁹ enitebat. ut de presumpt. Afferte. Audiuit itaque omnis israel iudicium quod iudicasset rex: et timuerunt regem. Quid ergo timuerunt: nunquid gladium ferreum vni⁹ adolescentuli: totius israel timuit multitudo: non utique sed gladium spiritus. gladium interni acumis. mucrone subtilissimum sapientie dei. omnes sapientie dei esse in illo ad faciendum iudicium. iij. Re. iij. Quod quidem iudicium non est aliud nisi iusticia ut infra patebit clarius. et quam sine alijs virtutibus videlicet prudentia. fortitudine et temperantia nemo poterit adipisci. nam una sine altera probabiliter in quolibet laudari nequit. prudentia enim sine fortitudine temperantia et iusticia in consuetudinem labitur Fortitudo quod sine prudentia temeraria et iusticia in pertinaciam derinatur tempe

Contra

rantia: etiam sine prudentia fortitudine et iusticia in desidiam convertitur. Iusticia vero sine prudentia: fortitudie et temperantia in crudelitatem deflectit. ob hoc nempe necesse est ut sit iusta prudentia fortis et temperata. sit et fortitudo prudens temperata et iusta. fiat denique temperantia fortis iusta et prudens. existat insuper iusticia temperata prudentis et fortis. Quamquam de iusticia si coguerimur tanquam cognito uno contrariorum cognoscitur et reliquum quod est in iusticia. ut dicitur lex iusti. de his qui sui vel alie. in. fr. s. Videamus. ff. de ac. et inscrip. l. qui accusare. Et dicitur philosophus. ij. de celo et mundo. Opposita iuxta se posita magis luceant. Unde de iusticia ac merito et gloria diligentis eam (puta est iustitia) iudex discernamus ut sincerius ad eius fructum quod est iniusticia. et ad demerita ac penas iniuriarum iudicis pervenire valeamus. Unde ad propositum nostrum iuxta iuris universalem dispositionem. Iusticia est constans et perpetua voluntas: ius suum unicuique tribuens. iusti. de iur. et iur. s. 7. Et per hoc quod dicitur voluntas: nominat ibi actum non potentiam. solent enim huiusmodi diffiniri per actum. s. per hoc quod dicitur perpetua. designat quod ad rationem iusticie requiritur quod homo habeat propositum perpetuum et in omnibus iusticiam observandi. s. quod dicitur constans: designat quod oportet quod in hominibus propositum firmiter perseveret. et per hoc quod dicitur ius suum unicuique tribuens: designat actum iusticie per comparisonem ad propriam materiam et obiectum. Et in hac diffinitione sumitur ius pre iusta. Si quis autem predictam diffinitionem vellet reducere in debitam formam. dicere posset secundum fratrem Albertum. quod iusticia est habitus secundum quem alius quis constanti et perpetua voluntate ius suum unicuique tribuit. et quasi est eadem quam ponit philosophus. v. ethicorum. dicens quod iusticia est habitus secundum quem aliquis dicitur operari secundum electionem. Est enim actus iusticie iudicium siue indicare. Iudicium enim proprie nominatur actus iudicis in quantum est iudex. Iudex autem dicitur: quasi ius dicens. secundum Isidorum. Ius autem est obiectum iusticie. Et ideo iudicium secundum primam nominis impositionem importat rectam diffinitionem iusticie siue iuris. et ita iudicium proprie pertinet ad iusticiam quam filii israel viderunt faciendam per sapientiam dei existentem in Salomone: ut predictum est. Dicitur etiam iusticia secundum Isidorum quasi iuris iustitiam. de significatione. Foris. Unde iudex male iudicans errore vel dolo: et ideo quod male iudicat non est iudex cum non sit ideo iusticia. xxij. q. ij. c. i. et per philosophum non est mister iusticie qui est deus: s. iniusticie qui est ipse dyabolus cum pompis eius. Quare Aristoteles ad Alexan. magnam in li. de regimine principum. c. lx. post multa commendando venerabilem et gloriosam iusticiam in rege et principe. imo in quolibet presidente observandam: dicit Iusticia est forma intellectus quam creavit deus gloriosus. et produxit creaturam suam ad ipsum. et per iusticiam edificata est terra: et constituti sunt reges etc. Item ad commendationem iusticie sic inquit. Dandum est ortus seu viridarium: eius maceria siue sepes sunt iudicium et donatio vallata lege. lex est regimene quod rex regit. rex est pastor qui defendit in precibus. proceres sunt stipendia sustentati pecunia. pecunia est forma que colligitur a subditis. subditi autem sunt servi quos subiecit iusticia. Iusticia pro est quod per se intendit in quo est salus subditorum. Nec ille. Et si paganus tamen coluit iusticiam: quid faciat homo christianus et proferat quod dixerit omnipotens Sapiens. v. Iusto iudici induat per thoroace iusticiam et accipiat per galeam rectum iudicium. sumat scutum inexpugnabile equitatem. acut autem duram iram in lanceam. et pugnabit cum illo orbem terrarum non insensatos. i. errores iniquorum: ut dicitur glo. inter li. Ex his igitur ad mentis et ad prima eorum que iusticiam colunt qui et iusti et per consequens iusticiarum nuncupantur pervenire poterimus. Nam secundum Augustinum qui complete et perfecte habet unam virtutem cardinalem habet omnes alias virtutes quas iusticia premitur tenet: ut patet ex premissis. et ita per iusticiam quam si quis perfecte colit consequitur omnes alias. et per consequens vitam eternam. ut Sapiens. v. Iusti autem in perpetuum vivunt: et apud dominum est merces eorum. Item Augustinus. Quia iusticia est opus cum fine. mortes autem sine fine. his videlicet qui non sua receperunt in

iniquos iudices

hoc seculo: vt legiſt de diuine epulone. Au. xvj. Vñ dixit ppha qrendo. Domine quis habitabit in tabnaculo tuo in celeſti hieruſlm. et infra iñdet. qui opat iuſticiã Et idem. Beati qui cuſtodiuñt iudiciũ z faciunt iuſticiã in omi tpe. z ſi pñt illaz plurimas iniurias patianſ. Et ið dicit Math. v. Beati q pſecutionẽ patiũtur pñt iuſticiã: qm ipſoz eſt reg. celoz. Et pie pmeditandũ eſt qd legiſt in vita ſancti Gregorij libro. ij. c. xl v. q cũ idem beatus Gregori⁹ Rome ad baſilicã principis apoſtolorũ perueniſſet: et clemẽtiſſimi imperatoris Traiani iuſticiã large ſumpto vocabulo quã vidue miniſtrauerat anteqũ tranſiret ad bellũ in quo ſuc cubuit: recordatus fuiſſet. z ipſius damnationẽ amariffime deſcuiſſet: cum pro non renato baptiſmatis vnda orare nõ preſumpſerit: quid factum eſt propter rectũ iudiciũ ſuum quod in vita geſſerat. meruit planctu beati Gregorij ab inferni cruciatib⁹ liberari. licet anima ſua ab inferis nõ reſceſſerit. Hec ibi. Vñ exaltabit⁹ deus in iudicio: et deus iuſtificabit⁹ ab iniuſticia. Eſa. v. et. q. iij. Ve qui dicitis. Et Greg. dicit. Qui recte iudicat: premiũ remunerationis expectat. xj. q. iij. Qui recte. Vnde z iuſti iudices omnes poſſunt clariffimi appellari. et per cõſequẽs iniuſti iudices turpiſſimi. ar. ff. de ſena. l. Femic. et Spe. de iuriſ dictione omniũ iudiciũ

Cognito de iuſticia et merito colen⁹
ſ. j. p. Maximi ſunt. tis candẽ. nunc
reſtat videre de ſibi contrario quod eſt iniuſticia. Et quia vnũquodq; vicium tanto gñ⁹ eſt qñtomag⁹ repugnat virtuti oppoſite. vt dicit ſct⁹s Tho. Vnde premiſſis ſincere ppenſis reſultabit iniuſticie effect⁹. Altamẽ clari⁹s pcedẽdo eſt ſciendũ ſm frẽm Alſen q duplex eſt iniuſticia. vna illegalis appoſita iuſticie legali. z hec ſm eſſentiã eſt viciũ ſpeciale inqñtum reſpicit obiectum ſpecialẽ ſc3 bonũ cõmune qd contẽnit. ſed quo ad actionẽ eſt viciũ generale. qz p contemptũ boni cõmunis poteſt homo ad omia pctã deduci. ſic etiã oia vicia inqñtũ ſunt contra bonũ cõmune rõnẽ hñt iniuſticie qñ ab iuſticia deriuata: ſic ſup dictũ e de iuſticia. Alio mō d3 iniuſticia ſm ineqñlitate qñdã ad alterũ: put ſi hō vult pl⁹ de bonis: vt de diuitijs z honorib⁹ z min⁹ de mal⁹: vt de laborib⁹ et damnis. z ſic h3 materiã ſpãlem: z eſt viciũ ſpãle ſiue pñculare oppoſitũ particulari iuſticie. Eſt aut facere inuſtũ ex genere ſuo pctm mortale. qz inferit nocumẽtũ alteri qd de ſe repugnat caritati. Et hec omnia intelligẽda ſunt de eo qui ſcienter facit iniuſticiã. qui aut ex ignorãtia dictat inuſtã ſententiã. hec ignorantia neminẽ excuſat cũ poſſit habere copiã iuriſperitorũ. ff. de iu. z fac. ag. l. Regula. vel ſi ſua ſcientia vñ ſtudio aut labore facili⁹ poteſt ſcire. vt. C. de inge. z ma. l. iij. ff. quis oz. in bo. poſ. ſer. ſ. In bonorum. l. ij. Vnde talis iudex tenetur ſm leges leſo inqñtum bonũ z equũ videbit⁹ regioni iudicãtis. ff. de va. et extraoz. cog. l. v. de quib⁹ in

Reſtat nũc de penis et de demerito male iudicãtis et ini⁹
qui iudicis pertractare. vñde viſum eſt expediens fuiſſe vt illa terribilis et metuenda decretalis videlicet prima de re iudi. libro. vj. per verũ chriſti vicariũ videlicet Nicolaũ quartũ in cõcilio in Lugdunẽ edita. iuriſperitis notiffima largiter poſtulet. quã nihilomin⁹ ſi al⁹s nude quius iudex ſane mentis proſperit: timent ambe aures ei⁹. vt. j. Reg. iij. et. iij. Reg. xxi. cõmouebunt⁹ in ſuper viſcera ſua: z erũpent lacrime ſaltẽ cordis: z introibit in cubiculũ mẽtis flendo vt legiſt de Joſeph in egypto: viſo fratre ſuo mĩmo Ben. xlv. Et ita vba ei⁹dẽ decretal⁹ cũ additõe pnunciabo. Cum eterni tribunal iudicis ante qd oēs ſtabimus: vbi vnũquifq; p ſe reddet rõnẽ deo. ad Ro. xij. et in quo vnũz idẽ

no la ch iuſticia

Contra

presidebit iudex et testis. Hierem. xxxix. et quod illud reum non habeat quod iniuste iudex condempnat. testante propheta. nec dānabit eum cum iudicabit illi. Ps. xxxvj. et. xliij. q. iij. Non perpetuum. Unde recte per prophetam dicit Ezech. xij. et hī. xj. q. iij. Plerumque mortificabāt animas quod non moriebant. vix inique iudices et viuificabāt animas que non vivebāt. et exponit per Grego. omel. xxvj. Non morientem mortificat quod iustum dānat. et non victurum viuificare nititur qui reum a supplicio soluere conatur. cauere se quod pensande sunt et tunc ligandi et soluendi prās ē exercenda. quare dicit bonus Josaphat rex. ij. Paralip. xix. dum constitueret iudices in cunctis civitatibus iuda: vide te quod faciat. non enim hominis exercetis iudiciū sed domini. et quodcumque iudicaueritis in vos redundabit. Iudices ergo ecclesiastici prudenter attendāt in causarum processibus ut nil vendicet odium. iuxta illud put iudei dixerūt quod christum secundum legem debet mori. sciebat enim Pilatus quod per inuidiam tradidissent eum. Math. xxvj. vel fauor usurperet: put David qui noluit perire Absolone pro delictis suis. vt. ij. Re. xvij. et similiter pilatus ad complacendum iudeis barrabam seditiosum dimisit. et christum innocentem tradidit morti crucis. Ibidem. seu timor exulet put iudei dixerūt de christo et si dimittimus eum veniet Romanus et tollent nostrum locum et gentem. Ibidem. aut expectatio premij iusticiam non euertat. vt de Menelao legitur culpabili: qui propter pecuniam est absolutus ab antiochia et accusatores eius innocentes sunt ab eodem inique morte dānati. vt. ij. Macha. iij. Similiter legitur de filiis Samuelis qui declinauerunt post auariciam et acceperunt munera et peruerterunt iudiciū. j. Regum viij. et ipsi miraculose quam non habuerant iusticiam vendiderunt. Unde pro iusto iudice dicit Esa. xxvij. Beatus qui excutit manus suas ab omni munere. xj. q. iij. Qui recte. j. q. j. Sunt nonnulli. de sumo. Et si quaestiones. Quos quidem quattuor modos iudiciū pervertentes scribit Greg. xj. q. iij. Quattuor. Sed stateram gestant in manibus lances appendat equo libramie. nec redant ad dexteram vel sinistram sed via regia gradient. Aueri. xxi. de qua statera proprie dicit. xxvij. q. j. non auferam. et in omnibus quod agenda fuerint primum in concipiendis sententiis et ferendis: pre oculis habeant solum deum: et non album equum quem quondam litigantium quidam corrupto iudici perinauerat. Unde dicit Josaphat predictus ad iudices per eum constitutos. sit timor domini vobiscum. et cum diligentia cuncta facite. non enim apud dominum deum nostrum iniquitas: neque personarum acceptio: nec cupido munerum. ij. Paralip. xix. et illi uniantes exemplum videlicet moysi. qui querelas populi tabernaculum ingressus ad dominum referebat. vt secundum impium eius iudicaret. Exo. xxxij. xi. q. iij. Sumope. Si quis autem iudex ecclesiasticus ordinarius: aut etiam legatus fame sue prodigus. hoc est quod famam suam effudit. i. honorem: et infamis factus est. quod per dolum male iudicauit. C. de pe. iu. ma. iu. l. ij. qui et crudelis in iure dicit. vt. xij. q. j. Folo. et put prodigus dissipat bona sua et euacuat: vt dicitur de filio prodigo Luce. xv. c. ita iniquus iudex dissipat et euacuat famam suam. i. honorem suum: quod infamis dicitur homo nullius honoris secundum Azou. ff. de iudi. l. si filiusfamilias. Unde pauper Henricus. Quem semel horrendis maculis infamia nigrat. Ad bene tergendum multa laboret aqua. Et dicit lex quod maior est amissio fame quam amissio oculorum. C. de decu. li. x. Infamis. et proprius persecutor honoris quod grauissima est persecutio. et maxime contrariatur caritati quod vult a seipso incipi. xxij. q. v. si non licet. Sicut et maximum crimen est quod seipsum occidit sicut iudas. vt ibidem notum. quia si non persciam non suam quod nullam habet. et contra iusticiam quod grauissime. imo deum qui est ipsa vera et perpetua iusticia in quam men pars alteri in iudicio quodcumque fecerit per gratiam vel per sordes. hoc est: premitat si precio timere vel odio iudex corruptus sit. in suam maledictionem eternam ab execu-

iniquos iudices

tionem officij per annum nouerit se suspensum. ita vicz q̄ tanto tempe careat officio indicandi. z si sacerdos est: diuina nō celebret. z solennit̄ alias horas canonicas in ecclia nō inofficiet. si dyacon⁹ euāgelium nō p̄nunciet. si subdyaconus epistolā legere nō p̄sumat. Et hoc fm̄ Nouell. ibidē. et insup ad estimationem litis parti quā leserat: nihilomin⁹ cōdemnāndus. et s̄ ita intelligas put dīc lex impialis. C. de pe. in. male in. q̄ ei quē leserit nō solū extimatois dispēdiū in re quā perdidit p̄ iniquā sniam. z etiā litis discrimē tenet. i. damna passa i lite penitus refundat. Et iure autēticoz cōdemnat in triplū. si civilis sit cā: si criminalis puniū in p̄fiscatiōe p̄prie substantie. i. q̄ dñiuz sub q̄ est cōstitut⁹ recipiat oia bona z in exiliū mittat. vt in auten. vt liti. in exor. li. in. §. Si q̄s aut. et tenetur fm̄ leges crimie falsi. q̄ falsarius est z falsitatē dī cōmisisse. z penā deportatiōnis. id est exiliū p̄petui vltimi supplicij. i. mortis. vt. ff. ad. l. cor. de fal. l. j. §. q̄ iudicē. z. §. vlt. et infamis ē put p̄dictū est. Vñ recitat nouell. in p̄nti decreta. valerij. li. vj. de seneritate in vltimo exemplo dixisse: q̄ rex persaz fec̄ corruptū iudicē excoziari: z ad alioz terrorē pellē affigi sedi tribunal. Pena s̄o partis. i. illius hominis qui iudicē p̄ce aut p̄cio induxit vt falso iudicaret: siue sit in ciuili siue in criminali cā amitti actionē: z de crimie videf̄ confiteri. Nam vt dīc lex Diffidentia iuste snie spem negocij posuit in corruptelā pecunie. vt. C. d. pe. in. ma. in. l. j. hec autem omia locū habent in foro contentioso z iudicio publico.

Quid aut̄ in foro p̄scie restat nūc videre: z apud illū iudicē vbi iust⁹ vix saluabit̄ in die illa in die calamitatis z miserie: Dixit em̄ Xps Luc. xviij. Iudex q̄dam erat iniqu⁹ in ciuitate q̄ deū nō timebat z hoīem nō verebat̄ qd̄ tm̄ est dicere: q̄ forte p̄t suā potentia in occulto nec in publico timuit quēpiam. put legitur de Juliano apostata in cronica tripartita li. vj. quid dicendū est de illo iudice nisi q̄ ei salus nō est in dño deo suo. quia noluit intelligere vt bene ageret: z continuo tres p̄sonas offendit nec reconciliari voluit. Dicit Aug⁹. in epistola ad Macedonē. xiiij. q. vj. c. j. q̄ p̄ctm̄ non dimittit nisi restituat̄ ablatum. et ē regula iuris li. vj. et hoc est ver⁹ put dicitur ibidē: nisi nō habeat vnde restituat. et hui⁹ certe (vt dicit Augustin⁹) nō possumus dicere: redde qd̄ abstulisti vt aut̄ salus fiat ei qui habz vnde restituere potest: restituere tenetur: etiā si per hoc puenire debeat ad vltimā egestatem: z nō solum sufficit restitutio ablati p̄ falsas et iniquas sentētias. sed requirit̄ contritio z oris cōfessio: vt no. in reglā peccati venia. ibidem de pe. dist. j. §. Deniqz. z. c. ij. z. c. finali. cum mltis sibi similibus. Vnde quia iniquus iudex tribus personis (vt p̄mittitur) est obnoxio⁹. Primo deo: cuius p̄sentia et p̄ceptum cōtemnit. Secūdo reipublice cui⁹ maxime interest vt iuste iudicent filij hominū. z si male iudicauerint crimia nō maneant impunita: z vt quieta sit puincia quā regit. vt in. c. Ut fame. de sen. exc. et. l. Vulneratus. ad. l. acquil. z. l. congruit. de offi. p̄e. Tertio est obnoxio⁹ primo quē offendeat z lesit p̄ iniquā sententiā. vt hic in dicta regula et de cri. fal. c. ij. et ita patet q̄ ex vno delicto se iniuria quis obligat pluribz z diuersis personis. vt in. l. j. ff. de iniur. et. c. Cum desideres. §. si. de senten. excō. et q̄ no. in. c. Parrochiani. eodē titu. z si debet liberari a peccato oportz q̄ omnibus satisfaciāt. diuersimode tamē vt patz ex p̄dictis. z licet vsurarius. fur. p̄edo. raptor. et quicunqz alius male acquirēs teneat̄ ad illa tria. grauissimū tamen est crimen iniqui iudicis vt iura testantur p̄allegata. hoc idem de detractoribus qui libricissime tenent̄ ad honore ablati restitutionē. z simul tribus p̄sonis satisfacere tenent̄. Sed quid sequit̄ si hmoi iudex corruptus: z ille qui eū vt p̄e-

Contra

mittit corruptis non satisfecerint si possunt iuxta sacrorum canonum et legum dispositiones prius allegatorum: Sine spe venie moriuntur in peccatis suis. et tanquam per sepultis in inferno non valebant eis contritio, venia, elemosyna vel oratio. De his autem iniquis iudicibus quos oppressores nominat Hugo cardinalis in libro de exhortatione principum. c. xi. sic inquit. Audi autem quod oppressores subiectorum non nos sed salomones imo dominus loquente: Qui iustificat impium et qui condemat innocentem uterque abominabilis est apud deum. Et subditorum oppressores tunc se sciunt graviori dignos finem quam prevaluerint in his in quibus nocere voluerint. Nam tanto atrocius in futuro supplicio inique iudices condemnandi sunt. quanto hic fortius subiectos inuoluerint. Et infra. Magis malefacientibus quam mala patientibus condolere debemus. illi enim prava faciendo in malum perficiunt. isti malum patiundo a malo corrigunt. atrociter super eos diuinum furorem venturum sciunt. quanto magis fuerint persecutores innocentium. Et infra. Quando persecutores patimur fide stabiles metuere non debemus. quia si deus pro nobis quis pro nobis? nec vereri debemus quod fortes sunt qui nos impugnant. quod fortior est qui nos defendit et in fine retribuet dominus in hostes nostros vindictam et pauperum suorum miserebitur. Hec ille. Et his enim congruissime potest induci sapientis Lathonis autoritas qui dicit. Esto forti animo cum sis datus inique. Nemo diu gaudet qui sub iudice vincit inique. Nam ipse Lathos duo intendit. nam primo vult hominem inique datum in instantiam et animi fortitudinem inducere put iam primum inducitur. Secundo intendit victorem prauum ex inique finem breuiter leticiam reportare. Et dicit philosophus. i. celi et mundo. Nullum violentum perpetuum. et commentator. xi. methaph. violentum non est mansurum de se. dis. v. Quicquid Et dicit regula iuris. et sunt verba Gregorii septimi viri laudabilis. et dicit Cronica Frisingensis. quod latenter aut per vim aut alio illicite introductum est nulla debet stabilitate persistere. ac si diceret non debet: nec de iure diuino. humano aut naturali. Nam dum christus inique fuit per falsas sententias in cruce suspensus natura siderum commonebat. Unde inquit Dionysius. Deum nature pati aut mundi machinam destrui. Usus est sepe insuper qui per corruptos iudices vice runt. in hac vita plectuntur. aut mala et improvisa morte moriuntur. Unde patet de rege Achab qui per falsum testimonium ex suggestionem Jezabel eripuit vineam naboth unde ipsi regi dictum est. occidisti et possedisti. et sequitur in hoc loco in quo lincerunt canes sanguinem naboth. lambent quoque sanguinem tuum. carnes vero Jezabel comedent iij. Re. xxi. de pe. di. iij. Achab. aut alijs inopinatis malis perirent. ut de Amon qui voluit iudeos coram rege assuero opprimere et danare qui tandem iusto dei iudicio a rege danatus est. ut patet Hester. viij. et in pylato qui vincularum in carcere turpissima morte. quod seipsum interemit vitam finiuit. Et summarie reuoluendo in vitas scriptorum codices. non inuenimus aliquid genus hominum plus a demonibus arreptum quam potestates iniquorum iudicum. Hunc sequitur in textu. Sciturus quod si suspensione durante danabilis se ingerit diuinis. irregularitatis laqueo se inuoluet finem canonicas sanctiones. a quo nisi per summum pontificem poterit liberari. Et sic malum additum malo facit ipsum magis malum. Ar. in autem. multo magis de sacrosanctis. ec. Et dicit philosophus. iij. topicorum. quod tale additum tali facit ipsum magis tale. putat dicit philosophus. Iniquitas super iniquitatem recte. Unde est regula quod solus papa dispensat super irregularitatem in his et in alijs casibus contracta. ut notat spe. de legato. §. nunc ostendendum §. xxxj. Solus papa. Item sequitur in textu. saluis alijs constitutionibus quam iudicibus maleiudicantibus ingerunt et infligunt. de quibus superius sufficienter est dictum. et hec verba notabiliter sunt annotanda quod papa vult quod pene aliunde per sacros canones et leges similiter in malo iudice locum habeant propter execrabilem sui criminis enormitatem

iniquos iudicare

tem. Unde proprie sequitur. Dignū est em̄ vt qui in tot presumit offendere pena
multiplici castigetur. vtz hic z in alio seculo dum dicit lamētabilr anxiā do dam
natus inique. ach miser crucior tantū bonum esse ereptuz de faucibz meis. xij.
q. j. s. Quibz aut. et diueneret sequit. put dicit Hiero. ad Rusticum narboneū.
xiiij. di. Dyaconi sunt. Ipse nosti q̄ visibilr in h̄ mūdo ius inuadit alienū accu
satur a paupe dānat a iudice. ita in ecclia dei cū quisqz stipēdia perdit clamat
ad dñm. exaudit a christo. nō differt vltionis sentētia si nō sedant vniuersa. id
est restituant: fm Archidya. Hecibi. Et igit talr tam miserabilr lesus. subiun
git inferēs. Dñe saluū me fac qm̄ alieni insurrexerūt aduersum me z fortes q̄sie
runt aiam meā: z nō pposuerūt deum aī p̄p̄m suū. Ps. liij. Quid sequit fm
Bern. Veniet q̄ male iudicata reinducabit. illicite iurata refutabit. q̄ fac iudi
cium iniuriam patientibz apud quem plus valebūt pura corda q̄ astuta ver
ba: z p̄scia bona q̄ marsupia plena. et dicit Just^{us} iudex terribil^{is} atqz fortis. dele
antur de libro viuentiū z cū iusts n̄ scribant. ps. lxxij. z vltra. Ne eis q̄ recesser
runt a me. vastabunt qz p̄uaricati sunt. Osee. vij. de pe. di. iij. Ne eis. Itē scri
bitur. Ne eis qz dixerūt q̄ neq̄ est bonū z qd bonū est neq̄. xij. q. iij. Quisqz.
Item ve ipsis qz dixerūt bonū malū z malū bonū: ponētes tenebras lucē z lu
cē tenebras. Esa. v. xi. q. iij. ve qui dicēt. et Hiero. sup eplā Pauli ad philemo
nem. Si quis dixerit iustū iniustū z iniustū iustum: abominabil^{is} est vterqz apd
deum. simlr q̄ sc̄m̄ dic̄ nō sc̄m̄: rursū nō sc̄m̄ asserit sc̄m̄: abominabilis est.
xj. q. iij. Si q̄s dixerit. vnde Paul^{us} dixit ad iniquū iudicē qui precepit astanti
bus vt os eius pcuteret videlicet dicens. Percutiet te deus paries dealbate. et
tu sedens iudicas fm̄ legem: z contra legē iubes me percuti. Act. xxiij. et. xxiij
q. j. Paratus. vñ Greg. sup Ezech. ome. ix. c. vlt. Ne in septura sacra sepi^{us} de
eterno luctu q̄ p̄nti solet intelligi. vnde scriptuz ē. Ne impio i malū. retributio
em̄ manū eius fiet ei. Et beat^{us} Job legit dixisse. Si impi^{us} fuero: ve mihi ē. si
autē iust^{us} nō leuabo caput secur^{us} afflictione z miseria. et Greg. ibidez mora. ix.
c. xxx. Impi^{us} nanqz ve habet. iustus miseriā. quia eterna dānatio reprobū ses
quitur. z electus quisqz doloribz transitorie aduersitatis expiat. impius caput
leuat. sed elatus euadere ve qd sequit nō valet zc. Unde dixit veritas. Ne vo
bis q̄ ridetis qz flebitis. Et merito cum ip̄e iudex iniqu^{us} in hac vīta fuerit odi
bilis deo z hominibz. Nam vt dic̄ laureat^{us} poeta de remedijs vtriusqz fortune
li. ij. c. lxxj. Iniq^{us} iudice nullū venenosi^{us} est aīal. a serpente se lesos dolēt quidē
homines: nō conq̄rūt. facit serpens qd suū erat q̄uis nō qd placitū patien
ti. iniqu^{us} aut iudex facit qd est spirit^{us} nequissimi. Hec ille. Unde proprie iudi
ces iniq^{us} sunt hi p quibz xps noluit orare amarissime mori sue tempe dñi dixit:
Pater dimitte eis: nō em̄ sciunt qd faciūt. Lu. xxij. et sic non orauit p scribis et
phariseis: nec p legū peritis z iniqs iudicibz. nam hi sunt z fuerūt q̄ sciuerūt qd
fecerunt. qd erat iniquū. sed orauit p illis simplicibz spiculatoribz et militibus
ip̄m crucifigentibz qui ad mādātū potentat^{is} p̄torū fecerūt qd operati fuerunt.
Unde p̄nter ad p̄positum redeundo. Ipse christus a peritis crucifixus. i. man
dato peritorū cruciatus: dum iudicabit seculū p ignē dicet demonibz. In ignē
p̄icies eos: in miserijs nō subsistēt. pluet sup eos laqueos ignis: sulphur spūs
p̄cellaz pars calicis eoz. i. tormenti ipsoz. quoniā iustus dñs iusticias dilexit.
equitatē vidit vult^{us} eius. Psal. cx. Qd male fm̄ Bern. tunc omnes iudices lo
cuti sunt vident^{es} vt cōfundātur. z nō vident ne cōsolent^{es} a quo vel a q̄bz vident^{es}
et ab omnibz vident^{es} et vt pre mltitudine intuentū fiat confusio mltā. hec ille.

Dialogo. de conſo.

Unde Iſido. de ſummo bo. libro. iij. c. lv. de prauis iudicibꝫ ſic inquit. Nemi-
nē ſtultoz vel improboz oportet iudicē eſſe. nam ſtultus ꝑ ignauiā ignorat iuſti-
ciam. improbus autē ꝑ odium vel cupiditatē corrumpit ipſam quam iudicat
veritatem. Grauius lacerant a prauis iudicibꝫ paupes q̃ a crudeliſſimis hoſti-
bus. nullus eſt predo tam cupidus in alienis q̃ iudex iniquꝫ in ſuis. latrones
in acceſſis faucibꝫ aut latebroſis latentes in inſidias ponūt. iſti palam rapaci-
taſ malicia ſeuūt. hoſtes in alienoz ſanguinē tñ intendūt. iudices mali quaſi
crudeliſſimi carnifices ꝑſatrū ꝫ ciniū oppreſſione ſua ſubiectorꝫ vitā extinguit.
Et infra. Sepe iudices mali cupiditatis cauſa aut differūt aut peruertunt iu-
dicia: nec finiūt certa partiū negocia quouſq̃ marſupia eoz qui cauſat exbau-
riant. Hec ille. Et vltra ſi videre volueris copioſe de iniquoz iudicum condi-
tionibus: hoc caplin plene ruminabis cum pluribꝫ ſtatim ſequētibꝫ. Hanc igiſ
continuatōis collationē ego Felix cantor Thuricensis decretoꝝ doctor ſtudij
Bononiēſis inuiliſ. quia grauatus terribilꝫ ꝑſelatū meum ſuccubui. ꝫ ſilr
aliā collationē que intitulatur de conſolationē inique ſuppreſſoꝝ antiatus cō-
pilaui. ad interiorē ſuiꝑſius et cuiuſlibet noſtrum cognitionē vt ſciamꝫ om̃s ꝫ
dignū ſit vt quis puniat in eo in quo deliquit. et qui iuſticie que deus eſt offen-
dit ſerenitatē: omniū reus iuſto iudicio dei hic iudicetur: et in ſecula ſeculorum
ꝑ ignem Amen.

Finis.

Dialogus de conſolationē iniquꝫ ſuppreſſoꝝ

Anxiatus. Anxiatus eſt in me ſpūs

a

meus: in me turbatū eſt cor meum. quia ꝑſecutus eſt inimicus
animam: humiliauit in terra vitam meā. ꝑſalm. cxi. Et nunc
omnipotens deus iſrael anima in anguſtijs et ſpiritꝫ anxius cla-
mat ad te: audi domine ꝫ miſerere: quia deus es miſericors ꝫ mi-

ſerere mei. Ba-
ruch. iij. caplo.

Sapientia. Uidi calumnias que ſub ſole gerūtur: et
lacrimas innocentū et conſolatorē nemi-
nem: nec poſſe reſiſtere eozum violentie cunctoꝝ auxilio deſtitutos: et laudari
magis mortuos q̃ viuentes. Eccleſiaſtes. iij. Et igitur clama ne ceſſes: quaſi tu
ba exalta vocem tuam. Eſaie. lviij. quia ſcis ꝫ dixit propheta: ꝫ qui clamaue-
runt ad dominū cum tribularentur de neceſſitatibus eoz liberauit eos. ꝑſ. cvi

Anxiatus

Aspiciens a longe: ecce video dei potentiam venientē: et
nebulam totam terram tegentē: et quaſi ſtella matutina
in medio nebule: et quaſi luna plena in diebus ſuis lucet: et quaſi ſol refulgēs.
Eccleſiaſtica. l. c. Et aiebam inferendo: Que eſt iſta que progreditꝫ quaſi auroꝝ
conſurgens. pulchra vt luna. electa vt ſol. Canticoꝝ. vi. in veſtitu deaurato cir-
cūdata varietate. in ſumbr̃ijs aureis circumamicta varietatibus. ꝑſalm. xliij.

Sapientia.

Ego ex ore altiſſimi prodiui ꝫſmogēta ante om̃ē crea-
turā. ego in altiſſimis habito: et thronꝫ meus in colum-
na nubis. Eccleſiaſtica. xxiij.

Anxiatus

Laudet te alienum et nō os tuum: extra-
neus et nō labia tua. ꝑrouerb. xxvij. Et
dixit ſapient̃s autoritas. Ne te collaudes: nec te culpaueris ipſe.

inique suppressor.

Sapientia. In deo laudabimur tota die: et in nomine suo confitebimur.

in seculum. Ps. cxiij. et similiter veterum philosophorum: laudabilis gre-
corum ceteris: ymaginem nostram in omnium templorum foribus in forma regine venerabilis
depingi facientes. sibi quoque solent et palam ascribentes. ac si diceremus versus nos ge-
nuit peperit memoria sapientiam nos vocant greci: latini sapientiam. In cuius? Hi
monium maior inter orientales ecclesia patriarchal Constantinopolitana nomine nostro con-
cernit ritu suo per magnam Constantinam laudabiliter fundata: et usque modo venerabiliter

Anxietas. Scio quod illa vincit maliciam. attingit ergo a fine (conservata.
usque ad finem fortiter et disponit omnia suaviter. Sap. viij. Et
dixit propheta. Quas magnificata sunt opera tua domine: omnia in sapientia fecisti. et ideo impleta est
terra possessione tua. Ps. ciiij. Sed quod habet ad penitus mee: nunc anxietatis consolator.

Sapientia. Conso- **Anxietas?** Ita conso- **Sapientia.** Scis olim
lationem. lationem. gloriosus vi-

rum et omni laude dignissimum: vicem Boetii cognomine manlium. auicium torquatium.
seuerinum. ordinarium. patricium. consulem romanum: per Theodorici crudelis tyranni
regis quoque Gothorum de verona vulgariter nuncupatum Romam. prout regis seueritatem
contritum et humiliatum: imo ab amenissimorum vicem uxoris. liberorum. cognatorum. quibus si-
militer et humane recreationis felicitate. et florentium prediorum multiplici refertum posses-
sione innocenter perscriptum et relegatum: et durissimis apud feroces longobardorum
ciues urbis Papien carceribus mancipatum: per illustrissime regine sororis quoque no-
stre vicem philosophie serenitatem: sincerissima consolationis allocutione refocillatum.
put ipse narrat primo de primo. psalmi. ij. post multa: cum ipsi philosophie pictas finaliter lumina
sua mortalium rerum nube caligantia tergens. oculosque suos fletibus undantes pertra-
cta in rugam venit. **Anxietas** Et unde talis ipsi videlicet philosophie ve-
ste siccauit. nerabili pueniebat autoritatis potentia
aut artis intellectualis tam fauorabilis humane compassionis miseratus.

Sapientia. Ars (ut dicit lex) imitatur naturam in quantum potest. ut. ff. de adop-

l. Adoptio. Naturam autem philosophie declarat Isidorus. li. ethi. ij. c. iij.
dicens ipsam fore rerum humanarum diuinarumque cognitionem: cum studio bene viuendi
coniuncta. unde diuinitatem et humanitatem nouit huiusmodi viri digniter anxietatem: et tanquam
filio lacte suo vicem florenti studio nutritum: quasi suffocationis excidium piculato presti-
tuit consolationis presidium. Sic per nos si credideris saluus eris. et si rumata ponde-
ras que quondam redolenti scrutinio ruminaueras: ab omni merore intricacione
penitus ex- **Anxietas?** Et unde tibi tante subli- **Sapientia.** Nonne sa-
tricaueris. mitas diue maiestatis lomosis de
nobis prodit auctas veritatis dicēs. omnium potentior est sapientia: et aufert super
presso potentiam aduersus eos qui eam depmebant. et mendaces ostendit qui maculaue-
runt illam. Sap. xi. Et iterum dicit in persona nostra Ego habito in consilio et eruditus
inter sum cogitationibus. arrogantiam et superbiam et viam prauam et os bilingue detestor
meum est consilium et equitas. mea est prudentia. mea est fortitudo. per me principes impe-
rant et potentes decernunt iusticiam. ego diligentes me diligo. Proverb. viij.

Anxietas? Et ego cum propheta. Iniquis odio habui: et legem tuam dilexi. concupi-
uit anima mea desiderare iustificaciones tuas in omni tempore. quia in
crepasti superbos: maledicti qui declinant a mandatis tuis. aufer a me obprobrium et
contemptum: ne compellar ut seruus per iniquitatem iniquum grauetur. et qui appellare non pot-
triste auxilium implorare. ut **Sapientia** Ecce nos petimus illius exemplo qui do-
dicat lex. serui. ff. de ap. cet petere ut accipiat Math. viij. Non

Dialogus de consolatione

ne optat dare qui diligenter precipit petere: beneficia ingerit qui patenter hortamenta promittit: cupit largiri qui a se desiderat postulari. et igitur nostre magnificencie dona tam largiter oblata: in anxietatis tue calumnia nequaquam de-

Anxietus

perpendatur
clarissima.

Et unde tibi provenit tanta caritas? (bene refutari. nis abundantia taliter edic ut origo talismodi bonitatis perpendatur
clarissima. **Sapientia.** Caritas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis. ad Rom. v. Fructus enim spiritus est caritas. gaudium. patientia etc. ad Gal. v. per quam cogitur alter alterius onera portare. ad Gal. vi. Unde naturaliter secundum prophetam faciemus misericordiam et iudicium omnibus iniuriarum patientibus. Unde Augustinus in libro de libero arbitrio de nobis locutus est. Non aliam videlicet putes esse sapientiam nisi veritatem qua cernitur et tenetur summum bonum nullo enim loco est et nusquam deest: foris admonet. intus docet. cernentes in se omnes in melius commutat. a nullo interius immutatur. nullus de illa iudicat. nullus

Anxietus

tante fungaris officio me cum tam mansuete sollicitudinis solam benevolentiam confortando ut anxietatis mee nubeculas orientes ex alto revolvat tam brevis momenti diei

Sapientia

Et hoc unde scire potero quod tue sororis illustrissime (prout asseris) philosophie consolationis ex utero ante luciferum genuit et una mater videlicet eternitas nos parturivit: Hinc caritas anima nostra nos concorditer vberem lactavit. et fortitudo neptis nostra nos sedulo pavit. Hinc temperantia pro neptis nostra nos potavit. et iusticia consobrina nostra nos speravit. Item prudentia amica nostra nos refouit: et fides cognata nostra nos conservavit. et spes affinis nostra nos nunquam dereliquit. natura quoque fidelis pedissequa nos regit. et scientia nutrix nostra iugiter incrementum dedit. Ecce quod eximie cognationis et agnationis vinculo multiplex virtutum genus philosophiam nobis sororem naturaliter et artificialiter vinculo dilectionis in paritate potestatis: et cum similitudine auctoritatis et ideptitate nobilitatis. et conformitate generositatis perpetuo constringit. nec dissolui poterit nisi noverca nostra. videlicet virtutum omnium inimica cum filiis filiabus nepotibus et neptibus suis nos irritationis intrica-

Anxietus

Sapientia

Et que est illa tam execrabilis noverca que tot virtutum dilaniare posset concathenameta? Ipsa principibus incola. prelatibus domestica. nobilibus mansionaria. cunctis concubina. ruralibus terrigena. et nomine proprio dicitur negligentia. qui omni doctrine et discipline et eruditioni patenter videtur invidiosa: insuper et dolo plena. delicti soror et mater filiorum et filiarum pessimarum. videlicet accidie. pusillanimitatis. desidia. remissionis. pigritie: similiter et ommissionis tristitie. lassitudinis. agnatie. timoris. oculi. tremoris. tedii. soporis. miserie. desperationis. somnolentie. tribulationis. incurie. torporis. incostantie quoque teporis. et presertim illius teporis de quo dicit Iohannes in Apocalypsi. c. iij. Scio opera tua quia neque frigidus neque calidus es: utinam frigidus esses aut calidus. sed quia tepidus es nec frigidus nec calidus incipiam te vomere ex ore meo. Ac si diceret. In statu desperationis es. de quo clarius per Gregorium in pastoralibus. ca. lviij. circa finem. Et summarie hec nostra noverca tam nature malignantis discernitur quod sibi per genus humanum non parcat. et insuper quod sibi sacrarum legum et canonum presidia denegant. et hec de elec. c. vlt. et in glo. vlt. plenius probantur. et

inique suppressor.

igitur hūc teporem ppter matrē videlicet negligentia nostram nouercam psecutus fuit sanctus Bernardus in quodā sermone dum dicit. In tepido breuis vel rara compunctio. animalis cogitatio. bruta conuersatio. cuius obedientia sine deuotione sermo sine circūspectione. oratio sine cordis intentione. lectio sine edificazione. quos denique ut videmus vix pudor cohibet. vix gehēne metus inibet vix frenat ratio. vix disciplina cohercet. Et idem in alio sermone. Non enim spiritus et caro ignis et tepiditas in vno domicilio commoratur. pferim cū tepidi-

anxiatus Hanc igitur noueramus (tas ipsi dño soleat vomitū prouocare. cam cū sua cognatione nolumus regnare super nos. Luc. xii. quātū in nobis est: licet fortassis prout infra dices ppter presumptas in spe veritates et mansuetudinē deduxerit me mirabiliter dextera p̄sidentis. Sed edic nam credebam scientie et sapiēne conditiōis vnus ypostasis fore et similis substantie et tu fecisti supra discretiōis differentiā diffinitione.

Sapientia Et bene. Nam paulus inter nos. i. Corinth. xii. posuit intellectus discretiōne. et glo. ibidē vtriusq; descriptionē. vnde nos dicit fore in contemplatiōe eternorum vbi est nisi deus cuius solius imutabilis est natura scientiā vero in actione temporalium.

anxiatus Nunc scio te vere consolatricē et sincerissime: sed quando consolaberis sapia Nunc tēpus ecce acceptabile. dic q̄so tue recentē anxietatis mensurā si volueris.

Sapia Dun. **Anxiatus.** Nunc mundabor a delicto maximo re pessimo: tam vehemēti sono: necnō tam paulisper plationis oraculo: nec sufficiunt verba vbi opus est facto. nam putruerūt et corrupte sunt cicatrices mee a facie insipientie mee. et he requirūt mirifici medicaminis suffumigationem. et igitur vniifica me fm verbū tuum ne pereā potentioris impietate. quia spes que differt affligit aīam. Prover. xii. sapientia aucte. et nō tradas me calūniā tibi me. suscipe fūū tuū in bonū: vt nō calūnient me supbi.

Sapia. Et quis peccauit tu vt parētes tui q̄ tanta cruciaris amētia?

Anxiatus Fortassis eadē insipientia mea. vt dicā cū Boecio p̄notato melancie cathenis p̄stricto. li. i. de p̄so. metro. ij. Veni q̄ p̄cipiti mersa p̄fundo mens ebet. et p̄pria luce relicta tēdit in externas ire tenebras terrenis quotiens flatibus acta crescit in imensum noxia cura. Hec ille. Ecce virū tantē p̄bie donis illustratū. tristitie flagellis p̄sternatū. Vñ qdā perit? clemeus rebz suis silt iusticiā dep̄dat? ait: vt de prudēte stolidus fiat sine mente. Teaperē carā violēter itaq; suā. vñ Eccl. viij. Felix est ille q̄ nō habuit animum tristitiā. imo felicissim⁹. q̄ xps dicit. Tristis ē aīa mea vsq; ad mortē. Vñ dñs

sapientia Nōne dic iuris autoritas: q̄ quis sua culpa sentit si? (xxvj. c. bi et nō alteri d̄z imputari. Et dic sapiēs curialitas. Qd merito pateris: ferre patienter memēto. Lūq; reus tibi sis: ip̄m te iudice damna.

Anxiatus Fateor inq;: sed culpa sepe ppter bonā fidē attenuat: vt legīt de Traiano qui psequēdo fideles se credebat obsequiū p̄stare deo et humanū fuisset errare. sed post cognitū errorem dyabolici⁹ fuit perseuerare. et sic perseuerantia nimīū

sapia. Cum tibi pponas: animalia cūcta timere. cōfusus fui in homie. Vñ precipio hominē plus esse timendū. **anxiatus** vt dic Lathonis iudiciū. Vnde patiētiā habet: et luorē tue nob Sub potēti mān patior opp̄sitiōis āgustias. (anxiatus edicas.

Dyalogus de consolatiōe

Sapientia Et q̄ potentioribz pares esse non poterant languēdo lamentabantur impatores. vt. ff. de alic. iu. mu. cā fac. l. etiā. in pn. nec leges nec canōes (vt ait qdā sapiēs ibidē in glosa) contra potētiores patienti patiēter vlt̄ impatiēter nec faciūt reuerentiā nec impingūt honoris colorēs. Vñ si impator vim patit̄ a fortiore nō mirū z fortius minim⁹ a potēte qd̄ igitur desiderant tui dic **Anxiatus** Non rebar fore potentiorē honoris queso merorū angores? sui aut hōestatis p̄prie p̄secutores.

Sapia Omnis hō mēdax: solus de⁹ verax. nō est bon⁹ vsqz ad vnū. vnde videas vbi repias legalitatē nitorē. z cui tribuas fidei z spei: caritatē et iusti cie decorez. **Anxiatus** Species **Sapia** Nec certus fuisti: nec certior decepisti. z igit tibi non alijs haec ten⁹ imputare debuisti. nam hec fuit primi parentis excusatio quē mulier z p̄nter serpēs callide circūuenit. z dñs decepto nō nostri iuris dispositionē improp̄eravit et deceptū cū posteritatis sue parentela perpetuo relegatū in hac valle lacrimarū vel etiā deceptorē condemnauit.

Anxiatus Quid autē faciam: cū consolatrice te mox vltro volenter exhibueris. sed nūc afflicto mihi maius afflictionis vuln⁹ infligere conaris. z cōsolatiōis bñficiū largiter exhibere p̄missū dispendiose progas.

Sapia Multiloquax sermōe et tardus es exp̄sione: necdū (re videris?) edixisti cuias sit: aut quis te percusserit nondum p̄tulisti?

Anxiatus Dicam p̄tin⁹. nam fuit magistrat⁹ vice dei sup caput meum collocatus: imo mea p̄p̄ia spontanea q̄z voluntate p̄fectus. sed colorato quadā curialitatis inq̄namēto: in suū p̄motorē: nō subtilit̄ ne ius offenderet qd̄ subtilitatē p̄hibz: s̄z patēter ī exp̄mēto sensibilis q̄z machinat⁹.

Sapia Et erat ipse solus qui tam ingratat̄er cōtra te parauit arcū z tetendit illum. **Anxiatus** Rō: sed placabilem fecit sibi virum videlicet vtriusqz nostrz principē et placabat eum cū ceteris opinatibz: put placare solem⁹ potentiorē. z extunc ceteri multiplicati sunt sup capillos capitis mei: z cor meū dereliquit me. i. consiliū p̄p̄iū: cū nemo in causa p̄p̄ia bonū p̄ferat arbitriū. et timor z tremor venerunt sup me z contererūt me tenebre: z obtusum pectus habentē. animū et cor insipidū facere. et ferebar q̄si p̄cussiois crimine. **Sapia** Hostem semp̄ emit: qui furem de cruce redemit. **Anxiatus** Hec regula fallacie inherēdo fallacia regule me decepit. Et monstruosum videt̄ in natura q̄ eadē res contrarios effectus p̄ducit p̄tra iuris traditionē. vt le. z no. l. vii. di. c. Si quis. put dicim⁹ eandē rē generare nō posse sūt obligatiōē z solutiōē. s̄z hic in p̄posito videt̄ q̄ eximū caritatē op⁹ generat crudelē odi corrosionem.

Sapientia Ingratitudo simonie mater z vsurā peperit: z nil noui lamē tatiōis tue querela p̄ducit. Audi p̄hos asserentes per Anti⁹ paristatim tales casus p̄uenientes. z rebus materialibz contrarios effectus inducentes. nam dū lapis z ferrū frigidissime nature siml⁹ p̄iungunt quātumcūqz simul manēt. nihilomin⁹ frigescunt. sed dū siml⁹ violēter collidunt calidissime ignis scintille p̄ducunt. et sic p̄ febricitantē intensissimū frigus calores inducūt sic in p̄posito. dum caritas hūana modū excelsit. quia frēm de fluminis impetu aut crucis patibulo seu q̄libet mortis piculo liberauit. hoc gratissimū pietatis opus inḡtitudinis acerbissime violēter obprobriū quod dicat̄ antiparistasis inducere sepe consuevit. put in veritate q̄ deus primis diebus experienter p̄ libe

inique suppressor.

ratos a patibulo. similiter et de alio grandi periculo vidi cum ingratitudinis vicio remeientes in scandalo. Scis igitur Boetium sepe dictum nostre sororis philosophie pedissequum pre ceteris preclarissimum: fauentis fortune promissionibus suffocatum nunquam improperasse: quia mores ipsius non ignorabat: sciens ipsam preuignam negligetie: et ea lege qua ascenderat solat per eandem descenderat. et infima summis et summa infimis copescere gaudebat. ut in. ij. de consolatione prosa. ij. sagacissime declarat: an ne serpenti leso per hominem videtur imputandum: si iuxta nature sue leges homini faucibus venenosus insultat: duxerit insidiandum. verum tamen homo qui humana lege diuinam quoque regularum traditione constringitur si falsum comitatur. et quem dominus rectum fecit non rectum iudicium protulit. hic in nature legem et recte rationis tramitem turpiter delinquit. Unum fert de quodam patrono qui molosum repit rusticum in sue domus promptuario. qui dum sanguinis massam totaliter elurians deuorarat: benigniter abegit. et non ipsum sed familiam que sua negligentia rei familiarum normas hostis seradis non prouidit acriter increpauit.

Anxiat Et vere ille fuit genitor meus qui talis benignitatis beneficium peregit: et nisi aliud verbis: signis vel prodigiis prouocas me desolatum consolationis que spei reconciliatio desititui penitus nunc aut in futurum profundius concutere non formidas ad instar amicorum Job. c. xxi. quibus demum dixit fastiditus consolatores onerosi omnes vos: nunquam habebunt sine verba ventosa. Unum fere Greg. mor. xii. c. ij. Ventosa enim verba sunt que inflationi tempali potius quam rectitudini seruiunt. sepe autem mali etiam bona dicunt. sed quia bene non dicunt ventosa.

Sapia Scito quoniam nostre consolationis apparat in alio (verba prouocant. nihil minus interne radicati supstitiose ventositatis insultus non recipiunt sed omnia suauiter disponunt. Unum ad nostre iam presumpte consolationis insertiones. nota quod sunt casus fortune dissimiles. et sunt hominum conditioes mirifice dispares. et his que operantur magna in minimis: minima ponderare non postponunt. in magnis. quod es tu que tamen lamentaris et intricis querelis: dic nomina. dic cognomina quibus communiter **Anxiat** Nomine vocor **Sapia** Felix qui potest vocitaris. proprio Felix. tuit mundi vitare ruinas. Illos felices describit antiquitas quibus ex alieno prestat cautele periculi que securitas. Status namque sequentes formantur ex principio precedenti. et sicut cera impressione recipit ex sigillo. sic humanerite formatur moralitas ab exemplo. Unde Felix quem faciunt aliena pericula cautum. Cautum pro te nec aliena pericula nec propria fecerunt. et insuper fortune fatalisque prospera penitus te derelinquunt: et Felix nomen et eius numen et omen eternum in te non preceperunt. Si autem alterius agnominis vel cognominis designatione fruaris: edicatur utinam ut fati vel fortune

Anxiat Sum agnoscatur cantor in ecclesia Thubus (possis arripere signaculum. riceum et cognominat. Humerlin cognominatio communiori.

Sapientia Intelligimus quod sis et quid sit cantor. sed fortassis per Antiphrasim. nam antiphraasis sermo signat tria dicto. et hoc per tue rancedine vocis liquet in sono. Sed de cognomine tuo dic an sit grecum. latinum vel barbaricum. an res **Anxiat** De primo taliter respondeo. Laboranti corresponsdeat edicto. clamans: rauce facte sunt voces mee. Ps. lviij. sed eternum intelligas de mei cognominis significatio. unde scis quod est malle.

Sapia Scimus quia per ipsum malum **Anxiat** Scis insuper putabilem libilem cuditur et incus. dicit Iud. et ultimo logiar libro. j. quod deriuatiua nomina ab alijs deriuantur: prout a monte moranus.

Dyalogus de consolatōe

Sapientia ^{Sci^{us}} **Anxiatus**. Sic fm eundez diminutiva
 catiōis ab alijs descēdunt. vt a mōte mōticell^{us}. a dño domicell^{us}. ⁊ talr fm grā^{us}
 maticos deri^{us}. **Sapientia**. ^{Sci^{us}} **anxiatus** ^{Sic a malleo de}
 nari^{us} fūct. ^{riatur malleol^{us}}
 id est paru^{us} malleus: et p^{ri}u^{us} cognomīs mei verus sic datur intellectus.

Sapientia. ^{Q^{ui} frater: nihil fit sine cau^{sa}: dicit philosophus.} **Anxiatus** ^{Uerū di^{ci}}
 tur tam diligenter requiris de natura ⁊ significatiōe cognomīs vt ex eo fortal^{iter}
 sis aliquid interpreteris. et hoc notabiliter faciūt leges ⁊ canones. vt patet. xij
 q. j. Clericus qui. xvj. **Sapientia**. Audi sic exemplo sincer^{is} in forma
 q. j. cum concoz. **Sapientia**. beris. constat modernis q^{uod} quondā
 in summi pontificis videlz Martini pape q^{uanti} curia videlicet Romana duo flo^{res}
 ruerunt viri quasi portente monstruose se pre ceteris inter germanice nationis
 supposita gloriose preeminētia. nam vnus eiusdē summi pontificis fuerat pro^{cur}
 thonorari^{us}: meritis suis prestātissimus. alter quoq^{ue} pontificis predicti curie p^{ro}
 curator: cōtentiose famosissim^{us}. Nā p^{ri}m^{us} cognomie dicebat lingua n^{ost}ra Zwerg.
 alter aut cognominabat^{ur} Helling. et cuiuslibet hūilis a pgenitorib^{us} stirpis erat
 radicans. vnde quidā sagax Roman^{us} videns illaz personarū stat^{um} tam excel^{sum}
 lentis curiositatis ⁊ pompe ⁊ magnanimitatis apparatus putans eosdem fore
 de generosi stēmatis culmine. necnō inclite nobilitatis origine. et quesivit igi^{ter}
 minifice post p^{ri}ua (q^{uod} als fuerūt notissima) suaz cognoiatiōnū significata. q^{uod} lin^{gua}
 gua germāica sibi mime fuerat nota. ⁊ rñsum accepit q^{uod} p^{ri}m^{us} dicebat zwerg. id
 est gnan^{us}. ⁊ alter helling. i. obulus. ⁊ q^{uod} hic verus ess^{et} suaz cognoiatiōnū intel^{lect}
 lectus. vnde Roman^{us} p^{re}dictus cachinno vocē mirabilē exaltans: subridēdo su^{os}
 os. palauit admiratōis affect^{us}. et si gnan^{us} inq^{ui}t gigas ⁊ obul^{us} ext^{ra} grossus. i.
 aure^{us} fuisse cogminat^{us}. q^{uod} tandē intrepide p^{er}sisteret añ faciē furoris tātī potēta^{tis}
 tus: ac si diceret: null^{us}. Vñ reuertamur ad p^{ro}positū. si fuisses malle^{us} ⁊ nō malleo^{lus}
 lus. patenter nomine et re cognoiatus. fortassis cudēdo ⁊ recudēdo. vt Hercu^{lis}
 lis claua fecisses mallabile ⁊ ducibile ferri pectoris duriciā in tuo p^{er}secutore ti^{bi}
 bi put putas crudel^{iter} ferocē. ⁊ stetisses incuruat^{us} añ borealis ⁊ aq^{ui}lonis ⁊ turbi^{nis}
 nis ventoz importunitatē. Sed quia malleolus fuisti tanq^{uam} exilioz potentie
 massam in cōspectu te patenter ostendisti. Vñ quidā curiosus notabiliter in^{qui}
 quit. Durum durū contra durum: dixit malle^{us} ad incum. Notate verba: signa^{te}
 te mysteria. Nam malleus dixit ad incū. q^{uod} parū fuerūt rebellionis ⁊ temerita^{tis}
 tis indurate cōditionū. ⁊ vn^{us} reuerēter nō deferebat ad altez cum fuerint simi^{li}
 lium quasi nature dispositōis facultatum. sed si malleolus exilioz forme mi^{nor}
 noris quoq^{ue} potentie ad magnā ferri seu calibis massam talia p^{er}tulisset: tanq^{uam}
 mus ad leonis ferocitatē profiliendo nihil profecisset. De talibus quidez mal^{le}
 leo similis ⁊ inco loquit^{ur} sacra scriptura. Et p^{ri}mo Hier. ix. dū dicit. vox belli in
 terra ⁊ contritio magna quoniā cōfractus est ⁊ cōtritus malle^{us} vniuerse terre.
 Et Job. xl. For eius indurabit^{ur} quasi lapis: ⁊ stringent velut malleator incus.
 Et ibidem itez dicit Job. denotando Leuiathā vel quēlibet iniquū p^{er}secutorē.
 Et quasi stipulā estimabit malleū. sup quo p^{er}. dicit Greg. moralīū. xxxij. c. ix. cir
 ca fi. per malleū celestis pond^{us} p^{er}culsiōis exp^{er}mit. ⁊ sequit^{ur}. ⁊ quid est em^{en} q^{uod} iste Le
 uiathan malleū despiciat. q^{uod} ad iuste ire se pondera velut contra lenissimos ter^{ro}
 rores parat. Hec ille. Et sequit^{ur} in textu de eodem Leuiathan vel iniquo p^{er}culs^{us}

inique suppressor.

fore et deridebit vibrantem hastam. ac si diceret ex premissis quia non timet ponderem percussione et humane videlicet malleo Iabel vxor Iabel percussit clauum ad tempora capitis Syzare et defixit cerebrum eius super terram qui defecit et mortuus est. Iudicium. iij. Et igitur prout premitur: si malleus et non malleolus fuisset. forsitan ab ictibus persecutorum te potenter defendisses.

Anxiatus. Vere pronus fundametaliter progredieris gloriose moueris et cognosceris quod diuino imo diuino clementer agnitionis munere muniris. Ad propositum igitur premissum rem gestam cognoscere iubet habet secretorum suorum persecutor meus contra me rursus peritum virum videlicet prout nominatur ac re et nomine demonstratur. rusticellum id est paruulum. modicum. exilem. rusticum: sibi conthorale notabiliter monoculum. et si talis ut patet ex premissis magnus re similiter et nomine foret personatur rusticus et binis luminibus esset ad imaginem dei creati redimitus crudeliter seuerius fortassis tanquam per gigantem fuisset persecutus. Nam ut infra tractabitur: hunc nota quem natura notauit (dicit philosophus) et cuius mysterium sit monoculus: videbitur ibidem dum exponitur quis et qualis fuerit quidam quondam Nicolaus. et si persecutoris nomen: cognomen et agnomen agnoueris. quis dubitat quin largiter per omnes modos interpretis et de suppressum et grauantis et opprimetis humilitatem meam dispositio penitus me certifi.

Sapientia. Quis egrotantis nouit medele ministerium nisi grauatis intellexerit liuoris et materie peccantis fundamentum et conditionem morborum: sic ad instar quia primum non tui corporis sed animi languentis precepimus cruciatum: cuius nos doctrix medicine sumus et magistra et experienter curabimus anxietatis: necnon doloris interne radicatus incitamentum. et quod in prosperis et aduersis semper unius sis animi dabimus auctorum et cronicoz morborum curamentum.

Anxiatus. Tu largiter premitis sicut faciunt parabolarii qui dicuntur medici seu empirici: multa spondentes. pauca perficientes. Unde quidam ad presens oua cras pullis sunt meliora. et si premissa non impleueris quisnam promissoris premissor. et promissor fideiussor erit in nostris terrarum habitaculis: et si fallax inueniris: quod in altissimis habitas et in colina nubis (ut premisisti) ubi demum ut obses in obstagio aut vadis obligatione comprehenderis.

Sapientia. Loquere viriliter et persistas confidenter scientiarum possessores et facultatis nostre professionibus. et erunt de soluendo ad ultimum quadrantem et nostris parebunt firmiter sponsonibus et cirographum reperies apud Salomonem qui nos sororem vocauit. ut patet. c. vij. in suis sapientialibus.

Anxiatus. Credam tibi. licet fidem tantam non inuenerim in israel et cum alijs terre possessoribus in Bethel.

sapia. Dic igitur palam quis te percussit: nec loquaris in enigmate: alioquin te fallacem opinionis nostre libertas apud amicam nostram videlicet simplicitatem quam non querit angulum patens. **anxiatus.** Sum contentus. Nam veritas de terra orta est. et iusticia tibi cognata de celo. sperat. et vidit afflictionem meam mihi per quendam cognomen Ruthart potentioris prout premitur suffragio munitum miserabiliter impensam. et ingratitude vicio conuolutum ut redderet per bono.

sapientia. Habet ne proprium nominis appellationem. **Anxiatus.** Utique sic. sumptum a senatus aploz collegio. et ipse secundum Iudorum. et hi. vj. c. ix. donatus dicitur in hebreo. et similiter appellatus Levi ex tribu qua idem apostolus a quo est deno-

Dialogus de consolatōe

minatus fuit ortus. In latino autē sermone idem ex ope publican⁹ nomē accepit. quia ex publicanis fuit electus: et in apostolatus dignitatem translatus.

Sapientia. Nunc loquamur de predicto cognomēto. et cum non sint loquele neq; sermones quorū non audiātur voces eorum id est significatiōes eorum. et tamē hec dictio Richart nō sit barbaricum: grecum aut hebraycū v^l latinū. dic queso purū ipsi⁹ vocabuli pertinēter interpre-

Anriatus. Ecce tu cognouisti omnia nō (tando significatiū. uisima et antiqua. nōne apud te est fons vite et cognitio totius humane: imo supcelestis consideratiōis intelligentiē et qui creauit te et vniuersa per mūdum requieuit in tabernaculo tuo. et fueras cum eo cuncta cōponens. et cum spiritus domini repleuerat orbem terrarū. tu scientiā habebas vocis et varijs linguis loquebaris cum apostolis: imo in linguarū diuisiōe turris babel. tu signāter officium habebas distributiōis: et diffusa est gratia in laibys tuis: Cur igit queris: cum cuncta anteq; fierent incunctatē cognoueris?

Sapientia. Non propter nostrā sed ppter nostrorum clientulorū in terra uiuentū salutem. dic vt videam⁹ voluntatē tuam et vtrū noueris an merito v^l immerito hec pateris et sciueris te passum v^l passurum tantā prout lamentaris ignominie pressuram. Nam hacten⁹ pleriq; moribus mernerūt viatores prout infra dicitur vite p⁹sentis et future iacturam.

Anriatus. Sum contentus. Unde noueris quia Richart est cognomen eius: et compositū a duobus integris et incorruptis. sed corrupte designatiōes et vi sue prolationis ex hoc ydeomate indeclinabilibus per omēs casus preter in ablatiuo: quem declinauit in me et dilatauit contra naturam legis grāmaticę in vtriusq; numeri prolatione. et insup in gradibus v^l delictet positiui et cōparatiui et suplatiui cōmutatiōe. si autem in alijs casibus fuisset declinabilis et hūanitatē māsuetē cordialiter flexibilis. tantū fortassis animi cordis et corporis meorū collisionē non intulisset interne tam induratus

Sapientia. Et si nos que cuncta scibilia noui⁹ (et immalleabilis. mus clare sciam⁹ quis sit huius nomis Richart verus interpretatiōis intellectus. et tamen cū sit diuersarū terre linguarū incolis ad q̄s

presentes peruenire poterint vsus. dic ipsum cōmuniori descriptiōis designatione translatus: vt nobis pateat et ceteris per vniuersum.

Anriat. Ad huius questionis extricationē. nota certorū verborū dictionē. Nam differūt nominis interpretatio et nominis significatio vt de biga: c. super. cum cōcor. Unde certior et propior est nominis significatio q̄ nominis interpretatio. et arguimus a nominis interpretatione: et potius a nominis significatione. rxi. q. j. Si cupis. et arguim⁹ ex vi verbi vel vocabuli. vt. xxx. q. j. in pn. et arguim⁹ ab ordine verborū. de elec. Fundamenta. li. vi. §. Prouide. et arguimus ex etimologia vocabuli. vt de despon. impub. Puberes. Item a nominis ratione: vt de preben. Cum fm. His igitur p̄suppositis pensandum videtur de requisitis. Nam richart dictio composita put p̄mittit ex duobus integris et incorruptis: videlicet substantiuo et adiectiuo. et significant odiū durū ex vi et proprij verbi significatiōe describendū. et iuxta grāmaticalis discipline leges inuenis fortassis antiqui et numeri et p̄sone cōueniunt paritates. et ait Hieron. Simpliciu norma: formabis cōpositiua. Ac si diceret. q̄ hoc cōplexū Richart formetur norma suorum simplicium: videlicet nominū singulorū: et quibus cōponit: vt videlicet Ryt et hart. id est odium et durum. **Sapi-**

iniquae suppressor

entia ^{Odiū} ^{durum.} **Anxiatus** ^{Ita odiū} ^{durum.} **sapientia** ^{Odiū} ^{durum.} **Hec di-**

ctio sepe propter adiunctū sibi verbū ad piūm transferē significatū. Nam dixit sapientis autoritas Eccl̃s. iij. Est tempus dilectionis et tempus odiij. temp⁹ bel- li et temp⁹ pacis et c. Et propheta dixit psal. cxxxvij. Perfecto odio oderā illos. Et iniquos odio habuit: et legem dñi dilexit. Sic in hoc loco adiectiū sibi cōnectum trahit et artat substantiū ad impietatis significatū. Sic e contra di- cit idem propheta p salmo. xxiij. et odio iniquo oderunt me. prout lex dicit de dolo malo. vt no. Joh. mo. in. c. Si ciuitas. de sen. excō. libro. vi. Unde odi- um durum hoc in loco qualitercūq; fuerit reflexū vtrāq; dictio cōiunctim et di- uisim terribilē semp habebit intellectū. Nam de primo dicit Ougenes in ome. in dñica. iij. post octauas penthecost. Odiū est ira inueterata quasi que ve- tustate ipsa tantū robur acceperit. et ita est comparatio ire ad odiū sicut fe- stuce ad trabem que interdū videt in oculo corrigentis. Unde Prouerb. xxxj. Qui operit odiū fraudulēter reuelabit maliciā eius in concilio. De secūdo pre- tactum est supra dum diximus: Durum durū contra durum: dixit malleus ad incum. Vñd put pnotauim⁹. Si malleus fuisses contra durū: fortassis profes- cisses. vnde Salomon Prouerb. xv. Sermo durus suscitāt furorē. id est irā. Et ira odiū generat: dicit Lathonis autoritas. Et iterū Salomō Eccl̃. iij. Cor durū male habebit in nouissimo die. dum dixit Jacob ad filios suos: vide- licet Symeonē et Lem fratres vasa iniquitatis bellantia in furore suo occide- runt virū. maledict⁹ furor ipsorū: quia pertinax et indignatio eorū qz dura. Ben. xlix. et qualitercūq; fuerit prolātū odiū durū execrabile et semp immiserabile in se continet p̃dicatū. Sed dic rogo cognouisti ne virū hui⁹ nomis qui sue significatiōis aut interpretatiōis contrariū gesserit moribus apparatus?

Anxiatus ^{Huius nomis videlicet Richart aut cognomis videt: audiui} ^{quoq; viros plures re et nomie. id est voce et significatiōe aut} ^{morū continuatiōe raro vel nunq; discrepantes. inter quos legimus de quodā} ^{Richart in orientali marchia que nūc dicit⁹ Austria aut minor pannonia de no-} ^{bili parentela: qui rusticorū oīm ibidez sibi letaliter infestorū insantiabilis pse-} ^{cutor fuerat mirāde crudelitatis. sed coram principibz et cunctis generosis sue} ^{persecutiōis causa fuit ornata rationabilibz motiuis. et qz edax et odax osor fue-} ^{rit contra rusticos: hoc odiū patenter multū habuit coloris. et igitur in diebus} ^{illis quē rustici viuētē comprimere nō potuerunt. sepultū pronunc cōculcare} ^{minaciter in ciuitate wyennē non erubescunt.}

Sapientia ^{O felix vult legis auctas vt se nō artet cui manet libertas} ^{Et dixit Seneca. Qui felicitatez suam in aliena potestate posuit sollicitus est} ^{et incert⁹}

Anxiatus ^{Si sciuissem abscondissem me for-} ^{titan ab eo: eo qz nud⁹ essem.} **Sapia**

Anxiatus ^{Quia nec potentie nec etiā mu-} ^{eras nudus. nimine eram vestitus.} **sapia**

Et igitur tibi multiplices occurrēbāt tribulationis insultus. Nam de pmo di- cit quidā sapiens. Stude qz sis potens aut potentibz adherere. de quibz p̃pue loquit⁹ Gregori⁹ moralū. xj. c. ij. sic inquiens. Quibz tamē videlicet potentibz nec hoc solū sufficit vt ipsi superbiant nisi et hi qui eis cōiuncti sunt de eorum pigredine etiā ipsi glorient⁹. Nam sunt nōnulli qz patronis maioribus adiu- gti superbūt. et de eorū potentia contra inopes extollūt. Et infra. Quia quis⁹

Dialogus de consolatiōe

quis potenti iniquo adheret. ipse quoque de eius potentia velut ex pinguedine rerum timet. De secundo dixit frater noster Salomon Prouerbiozum. iij. cap. Redemptio anime viri diuitie sue. Et ibidem. c. xix. Diuitie addunt amicos plurimos. a paupere autem et hos quos habuit separent. Sed quia in neutra parum fertilitatis parebant suffragia. et igitur defecit in salutare tuo anima tua. et presertim dum odium durum iuxta sue nature leges patenter ere potentia quoque stipatum: naturalis quoque scruentatis ingentia fulcitum ut te comprehendere: vehementer te fuit persecutum et non erat qui adiuuaret. unde quasi si voluerat

Anxiatus

Utque sic dñā virtutis (potestate largiter utebatur tyrānica. tum illustrissima quia omnes inimici mei cum eo aduersum me cogitabant mala mihi: verbum iniquum mandauerunt aduersum me dicentes. In cordibus suis. deus reliquit eum. persequimini et comprehendite eum: quia non est qui liberet eum.

Sapientia

Hunc perpende sincerius que supra de manibus nostris. quasi euangelizādo solleter prophetauimus: dum cor contritum nondum tamē humiliatum in te sincere perspexim. propter perplexitatem diuersarum concussus. ecce serpente lacessitus vel fortuna non improperet prout promissum. nam nature cuiuslibet effectus sua protulit officia. et si odium durum increata corrosiois exasperauerat impulsu. non aliud naturaliter producit. **Anxiatus** Sunt hec autem noua? **Sapientia** Utque sunt vetera imo vetustissima. **Anxiatus**

Anxiatus

Sapientia

Dic rogo qualiter et quomodo in vim finem et euentum ut in me verius patientie. Ecce ea tempestatis trans (virtus recipiat incrementum. tranquillitate qua regnabat Octavianus augustus similiter floruit ille rhetorici candoris monarcha videlicet Tullius qui in libro suo sapientie eiusdem veteri secundo famose notauit in effectu quod ex natura rerum nomina: et nomina de rebus: persone quoque de omnibus: et nomina de personis seculissime pertinere et proprie prodixerunt elogia: prout tu proxime supra ab interpretationibus: a significationibus: a vocabulo: ex verborum ordine notato et ex nominum etymologia posuisti patenter argumenta. Unde Iustinianus imperator sequens patrem Iustinum imperatorem et sequentia nomina rebus esse constituit. ut in illi. de dona. §. Est et aliud. et etiam quod res sequuntur nomina patuit. nam hic Iustinianus ad instar patris Iustini iusticie cultor fuit iustissimus: et cordin

Anxiatus

tine iura quasi mortua resuscitauit radicatus. Edic per alia exemplorum paradigma que hactenus fuere multum instructiua. et etiam per eadem proprie formant argumenta. ut in. c. Cum eterni de re iudi. libro. vi. et ne ut parafrestes interpretationis designatōe frugis sinistra.

Sapientia

Adhuc Iulius Augustus Octavianus predicti predecessor cesar (quonia de utero matris cesus) perpetim fuit denominatus. Scis insuper dum Esau natus esset: et totus in more pellis hispidus hoc nomen propterea fuit adeptus. prius alter egrediens plantam fratris tenebat manu. et idcirco Jacob est appellatus. Benef. cxxv. et hi et sibi similes per sue propagationis exordium: et meritis et gestis exigentibus consequiuerunt sui nominis eloquiū. Jacob enim supplantator: et esau hispidus interpretantur.

Anxiatus

Contentor de his quod nomina gestis acquisiuerunt. Dic precor qui post nomina primordialiter adepta peregerunt gesta nominibus congruentia.

Sapientia

Ecce Ihs secundum Iudaeos. Hebraice: grece Sother. latine salutaris siue saluator interpretatur. per eo quod cunctis salutaris venit.

iniquę sup̃ssor̃

Ita notat Archidya. in. c. Decet. de immu. ec. Item iacob iamdictus iuxta sui nomis conditionē pprie decepit frēm vicz Elau: qui ait. Iuste vocatū est nomē eius Jacob. supplantavit enī me en altera vice: primogēita mea ante tulit: z nūc secundo surripuit benedictionē meam Genes. xxvij. Hic autem Jacob duos decim habuit filios. Primus dicebat Ruben. qui videns sibi: vel visionis fili- us. seu videns in medio. aut videns per mediū. iuxta Hiero. interpretatur. Hic visus per patrē Jacob videlicet pphetam. qualis erat futurus et ipse vidit nequitiam suā quam cōmiserat in concubinā patris sui: et per penitētiā reco- gnouit eam. et ideo pater moriturus post multa dixit. tu principū doloris mei Benes. xlix. Joseph autem filius Jacob augmentū interpretatur. cui pater mori- turus testando dixerat. Filius accrescens z decorus aspectu zc. Deus patris tui erit adiutor tuus: et omnipotēs benedicet tibi benedictionibus celi desuper zc. vt augmentatiōis omniū bonorum multiplicatio fm nominis interpretationē impleatur. Sic consequēter singula duodecim filior̃ Jacob nomina iuxta su- as vident̃ interpretationes in vitas modificata. Sic dauid manu fortis vt pate- bat. aut desiderabilis quia vultu decorus et Salomon filius eius pacificus quia plene pacem habuit in diebus suis sunt patenter interpretati. Et sic de plu- ribus infinitis veteris testamēti nominibz fm Hieronimū rebus personisqz pro- prie correspondētibz. sic Senecam dicimus pprie denominatū. quia seipsum consequēter necauit. Rōni autē testamēti nomina plura vide p magistz Petz lombardū in de vitis sanctor̃ pprie ad nostrū propositū interpretata. Et Isido. ethimo. vij. c. ix. singulor̃ apostolor̃. z ibidem. vi. vij. z. viij. caplis singulorū patrum. patriarcharū. prophetarū. regum. principū z aliorū viroꝝ notabi- lium veteris testamēti interpretationes pprie ad nostrū propositum mltipliciter fa- cientes posuit per extensum. Et quia prout idem Isidor⁹ dicit vbi supra qd Pe- trus dicitur a petra: et nō petra a petro nomen sortitus est. Unde quidam asse- runt omnes tali nomine designatos ad modū petre fore plus ceteris cernicibz duriores: et ad omnis māsuetudinis humanitatē fore minus flexibiles. Unde quondā magistratus ciuitatis Erfordens in Thuringia ordinauit z statuit (p- ut his diebz ibidē seruatur) vt in ipsorū senatus seu cōsulatus collegio. qd mul- tum notabile pre ceteris consilijs germanie Petrus nomine locus nequaqz de- beret habere. Sic quidā dicunt de Nicolao. quia p̃mus hui⁹ nominis errone- us heretice prauitatis infecutor. De quo dixit Johānes Apocalip. ij. Sed hoc habes bonū quia odisti facta Nicolaitarū: que z ego odi. z hi nicolaite a dicto Nicolao sunt nomiati. de quo dicit Isido. viij. ethimo. c. v. et. xxiij. q. xl. Qui vxorem suā dimisit ppter pulcritudinē ipsius: vt qui vellet ea vteretur. Ite z vo- luit vt cōiuges inuicē dum quis de suo vel sua fastidiū gerebat cōmutarentur sed si quid felicitatis huic nomini remāsit. sanctus Nicolaus episcop⁹ exhau- riendo radicitus quoqz spoliando id ad superos deduxit. Unde quidaz. Po- suimus metra: p te pri⁹ nunqz audita. Petrus nicolaus flauus totaliter equ⁹. Effectus suos nō possunt facere claros. Alius tamē est bonus et natural color equi: qui dicit̃ rāuus qui est inter flauū et ceruseum. ꝑ. Nigrum cū flauo mixtū rāuum vocitam⁹. Talis sepe lupo color accidit atqz moloso. Sed flauus color est inter ceruseū z album quasi gilvus. et quilibet color equi cū eo nascitur pre- ter album purū qui raro vl⁹ nunqz nasci videtur. sed ex temporis pductione de griseo transfert̃. Et vt vltra de proprijs nomibz conueniēter insulam⁹. sunt qui putant qd femelle certa nominis appellatiōe cōmuniter designate que vel raro

Dyalogus de consolatiōe

vel nunq̃ castitatis p̃stanter flore choruscāt demptis que tenerrimis in annis
vita functe defecerant. Unde Alexander grāmaticus. Barbara greca gen⁹ re
tinent quod habere solebant. Que sunt mobilia per se sūt manifesta. Que qui
dam metra per sagacem ad nostrū p̃posuim deducuntur planissima.

Anxiatus. Dic aliqua de premissis **Sapientia** Factū est q̃
nobis exempla. quidā pau⁹

per scolaris qui mendicare erubuit: sed pro pane conquiredo fame compulsus
ante fores cuiusdā diuitis in quadā ciuitate cantauit. et dum diues pauperem
inspiceret q̃ vno naturalit̃ oculo careret. ait Euias es tu? Qui dixit. Breuen.
de saronia. et vltra: quod est tibi nomen diues quesuit. et hic Nicolaus vocor
respondit. Et diues: tu tres inquit inenitabiles humanitatis habes defectus.
quorum si vnū de quolibet seorsum tantū sustineres. meus ad tibi largiendum
fastidiret affectus. Primus cuz sis naturaliter monocus. et dicit philosoph⁹
Eum nota quē natura notauit. Secundo cum sis de ciuitate Breuen que for
la pre ceteris impios generare consuevit: prout de Baguntia ab antiq̃ nequā
dicimus. et de Sicilia quam tyrannorū nutricem predicam⁹ et indicia mala
de Romanis et Switenribus sepe propalamus. Nam leges notant loca natio
nis. et q̃ gentes sepe sequuntur terre cōditiones generatiōis. vt. ff. de edi. edic.
l. q̃ si velit. Et tertio diues dixit ad pauperē: quia Nicolaus vocaris. qd̃ fatum
fertur male p̃dictionis. Vade cū pace. qz de laribz nris nihil reportabis.

Anxiatus. Nonne nicola⁹ de lyra cum Petro de candia et pluribz alijs
horū nominū designatis per mundi climata fuit insignis sa

Sapientia O felix: et hec intentio (cre theologie monarcha:
mea est. Nam si hic et alij alio fuissent nomie appellati
extitissent nimirū electiōis vasa pre cunctis mundi doctoribz meritis potenter
exaltata. sed ad altius scandendū non sinebat interpretationis aut designatio
nis nominū natura. Et igitur nicolaum p̃sentem summū pontificem videlicet
quintū quidā autumant ad instar aliorum finaliter suo dirigendum presagio.
et non caret mysterio ne infructuosa sit nomis appellatio. et quippe post Petz
piscatore apud omes et singulos apostolice sedis pontifices non fuit execrabi
lior auri et argenti q̃ apud modernū Nicolaum ac subtilior frequēs doloseqz

Anxiatus Et vtrū neregule tales p̃notate de (rapacitatis exactio.
nominibz: cognomibz et agnomibz patiant̃ exceptiōis in

Sapientia Vnqz sic. et frequenter in penis. nam Fre⁹ (sultus:
dericus imperator secundus natione Suecus: iuxta sui
vulgaris ideomatis designatiōem dicebat pace diues. sed continuo cōtrarios
tranquillitati p̃ducebat effectus. Nam pacis persecutor suis fuit diebus. Vn⁹
de nicolaus papa tert⁹ in. c. Fundamēta. de elec. libro sexto. §. Itaqz ipm suis
demeritis exigentibz colubzū tortuosum se constituentē potestatem sancte ma
tris hostem crudeliter ecclesie que ipsum ex vtero generauit notāter descripsit.
Et Innocentius papa quart⁹ ipm et coadiutores et fautores ipsius excomuni
cauit. vt patz in extrauagati: que incipit Eum in fredericū. Item papa Bonif
facius octau⁹ quasi bona faciens cōgruenter interpretari poterat. de quo de
meritis suis exigentibz legitur q̃ papatū intrauit vt vulpes. regnauit vt leo:
moriebatur vt canis. Sicut etiam interpretat̃ Bonifacius non⁹. ipse tamen
pre ceteris suis successoribz symoniace prauitatis cultores patenter exaltabat.
et insuper tempore suo Rome multū contrarie rerū dispositionis imago: iuxta

inique sup̃ssor

suorum nominū designatiōes degebat. Nam erat nomine quidā Lurre cursor antiquus qui currere nō poterat. et quidā domin⁹ iustus pauper⁹ aduocatus per summū pontificem deputat⁹ qui iusticie inuamia nulli ministrabat. et quidā magister bonus litterarū apostolicarū scriptor qui latenter bullas falsificabat: et cantor ecclie sancti Petri qui vocis asperitate totum chorū perturbabat et ibidem carceria sancta quam despectissimarū incolatus personarū frequentē contaminabat. Unde quidā Lurtizanus recenter versus sup̃ hoc dictabat ṽs delictet. Lurre iuste bonus cantor carceria sancta. Sunt p̃ antiphrasim hec nomina quinq; vocata. Sicut etiam dicit grāmaticus. Luctus et officiū parca libicinaq; bellū. Hec p̃ antiphrasim zc. Nam sunt alterius significatiōis q̃ verba sue deriuatiōis. Et ecce geomanticos in his mirabilr curiosos qui ex propriorū nominū videlicet hominū siue locorum: et p̃sertim litterarū aut elementorū qui conscribuntur figuris et earum qualitatibus iuxta regularū pitagoricarū dogmata solent miranda de futuris praticare et prenoscere cōtingentibus tanq̃ Astronomi qui iudicant de planetarū necnon aliarum stellarū in-

Anxiatus. ^{fluentijs: de quomodolibet pagendis cōcurrentib⁹.}

Sufficit de propriorū nominū interpretatiōib⁹ et interpretatiōnū designatiōib⁹. Nunc videndū restat et refert dicendū de cognomibus aut patronomib⁹.

Sapientia. Vere talia putam⁹ ad instar propriorū nominū paribus ex eisdē pensanda passib⁹. Est enim cognomē iuxta Isidor⁹ ethimo. i. c. iij. qz nomini proprio cōiungit. Nam vt Actuū. c. j. Joseph qui cognominabatur Barsabas qui cognominat⁹ est iustus: et non sine causa. quia fuit iustus in omib⁹ suis operib⁹. Sic Judas cognominat⁹ scarioth a quodā vico vel castello. vt Luc. xxij. et scarioth meror interpretatur: quia merorib⁹ perpetuis conculcat. et Symon cognominatus est Petrus Act. i. et quantū operatur nomen Petrus: p̃tactū est. et patet q̃ ceciderat et nō collidebat: quia domin⁹ supposuit manū suam: alis ruinā minabatur. Patronomica autē s̃m Isidor⁹ vbi sup̃ dicuntur eo q̃ trahunt a patrib⁹: vt Titides. Titidei filius. Eneius: enei fili⁹. et ab herode herodyades dicunt⁹. His insup̃ dieb⁹ iuxta Tulliū vbi supra sepe videm⁹ imo sepius. ex q̃ omnis etas ab adolescentia prona est ad malū. xij. q. j. Omnis. q̃ omnia noia cognomina et agnomia ac patronomica impietatis designatione significatione representatione animos faciunt correspondere rebus vnde sunt deriuatiua ac si dicerem⁹ in antiquo puerbio. Ab impijs egrediet impietas. i. Reg. xxij. Unde frequēter lupus cognominat⁹ sit re et nomie taliter digne vocat⁹: et vidimus similr leporem et vidim⁹ vulpem. vidim⁹ tardum. vidimus pardum. vidimus curuū. vidim⁹ sine cura. vidim⁹ mala iura. vidimus cordis altū. vidim⁹ alte saltum. vidim⁹ raro diuem. vidimus et agilem. vidim⁹ clamorē. vidimus rancorem similiter et iram et pauorē. et hos et sibi similes quos raro vel nunq̃ morib⁹ de nomine suo vidim⁹ discrepantes. Et sic fortassis ad tue questiōis lamentū Nithart vel odium durū putamus per gesta rebus seu rerū dispositio-

Anxiat⁹ ^{Fortassis qd̃ dicitur (nibus congruentia p̃prie p̃portionandū.}

^{ctum est nō omnino videtur erroneū. Nunc de agnomib⁹ cōue-}

Sapia ^{Hec s̃m Isidor⁹ vbi supra nomib⁹ et agnomib⁹ (nū tractandū.}

^{nib⁹ p̃t gestarū rerū q̃litates acciderent accedūt. prout Octauia-}
no p̃dicto. quia anterat rempublicā agnominat⁹ fuit August⁹. Item Tarqn⁹ impator quomā elationis inquinamēto nimū infectus superbus agnomie fuit

Dialogus de consolatione

palam proclamatus. Sic quondā Henricus rhēni palatinus similiter supbus fuit agnominatus. et propter huiusmodi vicij squalorem palatinus dignitate fuit per Fredericum secundum priuatus. et hic Fredericus quia rubentis barbe nitebat aspectu barbarus longobardorum agnominatione cōter fuit appellatus. Sic Julianus cardinalis p̄sides in concilio Basiliensi postquam mire legalitatis et deuotionis apud omnes produxerat apparatus. demum miserabiliter maleficiatus: et a concilio turpiter apostatauit. vñ Julianus scōs apostata a cunctis exstitit usque in hodiernum diem patēter agnomiatus ad differentiam Juliani p̄mi videlicet impatoris et apostate ab ordine monachali et catholica fide quā regnare cepit post Constantinum et filios eius: de anno dñi. ccclxiij. Sic presentibus diebus tam nobiles quam plebeos propter accedentes aut supuenientes euentum qualitatis videmus agnomen sepe promulgatum. ut symon. caluū. curuū. rufum. longū vel versutū. cecum aut gibbosum. odiosum. fallacē. sediciosum. mendacem vel globosum. et quis scit an odiū durum huic vel illi aut progenitoribus suis propter qualitatis reus dispositionem quondā fuerat agnominatione porci onatum?

anxiatus Et quid concludis finaliter eliciendum. **sapientia** Lōcludimur curiosos oratores aut dictatores seu p̄nūciatores vel relatores incliti spectabilisque Tullij mirifice supercellentesque scientie vicij rhetorice cultoris sequētes florentissime speculantes quod mentis humane sagacitas dulcis allocutionis modulo flectit. et stomachatis animi crudelitas crebrius mitigat. et p̄fimum dñi laudis p̄conium p̄sidentis aut p̄cipientis proprijs virtutibus aut meritis sibi cognatis aut agnatis seu cognominatis aut agnomiatis cōmendat. ut legimus de impatore Leone scōdo: qui regnauit de anno dñi. dcc. xliij. et tempore Bede p̄sbyteri. qui post p̄secutionis insultum sibi per Zyberium. ij. irrogatos respirauit. et victricem manū p̄secutoribus laudabiliter inculcauit quē oratoris copiosissimi cōmendatio recitatis gestibus latissime diuulgare potuit cōmemoratis ipsum leonē fortes leonis animū et leoninū pectus ac leonicā naturā in resuscitando maiestatis impialis extincte potentia: et econtra orator ad odas vituperari minaces arcum suū de Foca p̄tinenter impatore posset extendere qui regnare cepit de anno dñi. dc. iij. quia seditione militari de humili p̄pagatione videlicet plebea p̄fectus tanquam focus et ignis scintilla latenter exiliens modica. mox violenter execrabilia protulit maleficia. et inter cetera Mauritiū impatorē: cui successit et multos Rome nobiles suffocauit. et tanquam focus incendij voragine suo crudeliter vniuersitatis Romane colonos damnificauit. Sic de Luceo papa tertio natione Tusco: qui quattuor annorum sui regiminis curriculo se taliter exhibuit in publico similiter et in occulto. quod quidam vite sue conscius statum suum tali versiculorum descripsit oraculo. Lucius est piscis rex et tyrannus aquarū. A quo discordat lucius iste valde parū. Deuorat hic homines. hic piscibus insidiatur. Esurit hic semper. hic aliquādo satiat. Plus rationis habet qui ratione caret. Ex quibus omnibus colligitur quod quis iuxta sue conditionis omen acquirit nomen cognomen et agnomen: et horum propter maliciā meretur perdere numen. ut le. et no. ij. q. vij. Qui nec. et s. sequenti. et ibidem in glo. et hoc est dicere quod propter crimen aliquis perdit quodlibet nomen. C. de muta. Propter causam. de quo in glo. in p̄hemio. **Anxiatus** Tu solum p̄fers vetera. quid ad presentis hec tempestatis molimina? **Sapia** Hunc similiter sagaciter perpende moderna. quis dubitat plerumque principum nobiliumque strenuorum et illustrissimorum p̄cutes suis nominibus: imo signis et armis. correspondentes: et etiā tyrannorum rei quibus publice aut honestatis sue vel bonis p̄se

inique suppressor.

cutoris mores. similiter prout premitit interpretatores. Nam Venetorum vniuersitas duci Mediolanensi tortuosi serpentis effigiem venenum euomentis proca-
citer ascribebat. hinc econtra dux eosdem venetos piscatorum fortune nauigio
fluctuantium nunc parum. nunc multum. nunc nihil. nunc periculum timorosius in-
ferentes. et ictu fortune mordaces certo certius pestolantes prefigurabat. Nam
vtriusque ratio non omnino vacillabat. nam dux morsu serpentino venetos rebe-
menter sinuestabat. et populus Venetus ducem nauigio frequenter inculebat.
Sic dudum Merlinus vates interpretando Bohemorum principis arma: vide-
licet leonem cum bipartita cauda et regni designare diuinavit diuisionem: prout
videtur per rerum gestarum nuper executionem. Et nunc his diebus quis hesitan-
do claudicat quod sepe nomen aut cognomen vel agnomen persone conditorem de-
monstrat? Unde videmus quod lupus proprie vel appellatiue denominatus: lupi-
na seueritate proximos laniabat. Item lepus nomine lento passu blando ver-
bo precebat. et molliti sunt sermones eius super oleum: et ipsi sunt iacula. Unde
quidam. In siluis lepores: in verbis quere lepores. Item vulpis nomine: quasi
vulpes secundum Isidorum. raro stabilis. versutus. callidus. astutus. et vir fidus ami-
cus. Item vrsus vrsina ferocitate conuersantes percutiebat et primiora dona vin-
dicabat. Et si igitur villa Bernensis Lausannensis dyocesis que vrsu gerit in ar-
mis vrsino more sibi proximiores videlicet nobiles et generosos laniando. repel-
lendo. penitus quoque perscribendo persequerebatur. quis sane mentis acutus tales vrsu-
sinos non interpretatur? Hinc ad propositum curius nomine raro per dyametrum li-
nealiter comparebat. et sinister vocitatus vir rite rectus per gnominis metas in-
cedebat. Et nunc his diebus regentes regalis maiestatis senatum. quidam dicitur
sine gratia. alter vero de odij monte ut vltima correspondeat primis. videamus
quid pro republica per mundum perficiant vniuersis. Nam pene totus orbis per
consulatam regitur Romanorum regis. Et nunc ad propositum redeamus. et si Hic-
bart. id est odium durum te iuxta sui nominis interpretationem: imo veri sui nomi-
nis designationem: imo iuxta sue designationis expositionem: imo iuxta sue exposi-
tionis inclinationem. odio suo duro ut substantiuum cum adiectiuo per omnia conue-
niat ut diminutivum. contritum et humiliatum fuit persecutus non mireris. quia quod suum
fuit: ut de serpente diximus: naturaliter et artificialiter fuit persecutus. unde si non
malleolus sed malleus ponderosus competentis fuisset grauedinis et convenientis
te demonstrasses globositatis. fortassis vel sine forte repercutiendo vniuersum tot
ictibus tam mirifice nequaquam fuisses consternatus afflictionis seu anxietatis. At
tamen ut dicit verissima iuris auctoritas alteri partes rationis antequam interue-
niat decretum iudicis prout **Anxiatus.** Fratuloz tibi tales fore patenter
denter audiendas. Enucleandas. Ecce persecutor
meus instanter sepissime requisitus: imo verecundia (si possibile fuisset ipsum ve-
recundari aut conuictis grauari) palam angariatur ut causas contra me sue com-
motionis promulgaret: aut cur me cederet ad sue venerationis et honoris ostentatio-
nem referaret. Ad huiusmodi requisitionis impulsionem: licet naturaliter dicar penitus
coram illustribus et potentibus et honorandis: forte pre magnitudine reuelatio-
num meorum: tanquam surdus non audiebat: et sicut mutus non aperiens os suum. et fa-
ctus fuit sicut homo non audiens et non habens in ore suo redargutiones. **Sapientia** Iratus ne est sic La-
meyer et concidit vul- yn frater Abel rebe-
nus eius. Sen. iij. **anxiatus.** Credo quod sic: atque non erubuit. quia naturaliter
tanto sanguine ut valeret erubescere

Dyalo. de conso.

scere caruit: sed palefactus orizando singultauit: et cripantes collisit dentes. et propterea gentes que fuerunt in circuitu fremuerunt et meditati sunt inania: quoniam irritationis obtreccamenta per excusationis extricamenta nunquam per ipsum fuerunt euulsa.

Sapientia Et que fuerunt obiectionis per lamenta. **anxiatus** Hec fuerunt in brevis sermonis platea de concitamenta. quod et suis probare volui codicibus quod innocenter fui flagellatus per ipsum tota die et castigatio mea in matutinis. et in media nocte surgebam ad confitendum nomen domini. et ad faciendum officium propter beneficium. sed illi beneficium mercede per ipsum fui defraudatus. et quotidiano stipendio fideliter deseruio de laboribus meis sitientibus spoliatus. ut dicere et clamitare coartarer. ach miser crucior tamen bonum esse ereptum de faucibus meis. xij. q. j. s. Quibus autem.

Sapientia. Scimus enim quod merces mercenarii seu operarii retenta: tamen est peccatum quod pro ceteris clamat ad celum. put per Iacobum in cantica sua. c. ij. et per Job c. xxxi. in fine notabiliter videtur probatum. sed si ad tue garrulitatis clangorem obmutuit et quid sinistri super hoc tue curialitatis industria recenter interpretari presumit? Nam Christus dum accusaretur innocens pure tacuit: et taciturnitate sua seuis erroribus acclamantium iudeorum. put est fides nostra minime consensit. et in his iuristarum opinionibus qui tantum sentire possent se nullatenus conformauit.

Anxiatus Et si Christi vestigia fuisset secutus: et tantus agnus coram condente perseverasset mansuetudine mutus me quasiatum inopia voce sua non fuisset tam crudeliter persecutus. nam lepre latens corrosio in lingua porci: et per ranciditatem vocis examinatus: et infirmitatis cruditas in profundo stomachi putredine suffocatur. **Sapientia.** Fuit ne libera sue tyrannidis potentia? **Anxiatus**

Nequaquam sed minimus fuit aliorum voluntate limitata. nam plus creaturas quam creatorem timuit in estuantis sueque latentis corrosionis febricitanti conscientia.

Sapientia Dixit Augustinus. Qui timet dominum: omnia timet eum. qui non timet dominum ille timet omnia. Hoc visum in Dionisio rege sicilie tyranno tyrannorum sensissimum. qui dominum non timuit. Unde super verticem gladium per singulos dies et horas suspicabat pendere in filo tenui bis acutum. Nam non est nouum quod timor et amor et fauor peruerunt iudicium: imo qui propter timorem non defendit vel pronunciat veritatem perditur. **anxiatus** Et hoc est quod **Sapientia** tor est. xj. q. iij. Nolite timere. solebat parere.

Fortassis anima sua pro tedio dormitauit: et quod tui clamoris anxietate non studio sed sopore calcauit aut insaniuit aut bene sensatus te insensatus decreuit. et igitur flagellum ad dorsum asini pigritantis confugere non formidauit. et in hoc obsequium deo constanter prestare voluit: aut iniqui dictaminis pronunciamenta corruptus dictare consuevit. et quod per similia te grauare non contremuit. Nam semel vel pluries adulterij iudicio contaminatus iterum adulterari vel fornicari minus abhorruit. et semel homicidij seueritate coinquinatus iterum occidere tepidus erubuit. Unde dicit lex in autem. ut hi qui ob se habere. coll. vj. s. ij. quid enim homo ad maliciam semel dedit non adinueniat. Item Quod olla noua capit: inueterata sapientia prius inducit: quod consuetudo erat altera natura. Unde dixit Laurentius poeta de lusoribus perdere vel lucrari solis quod non est consuetis. Unde legitur quod inuencula regalis Alexandri tempore magni nutrita veneno quod ceteris hominibus mors est: sibi vite fuerat alimentum. et hoc assuere sollicitudinis continue introduxit incitamentum. et sic tue ebullitionis puocamenta lenit quod pertransiuit. lamentabiliter etiam proclamatum est.

inique suppressor.

Inxiatus. Ad veritatem disiunctive sufficeret q̄ vna foret vera cū sp̄ sit dubia. de rescrip. Inter ceteros. de quo clare Dynus su⁹ per regula locupletari. libro. vi. sed ille qui nil ignorat nescit in has que sunt verisimiliores. sed ego quid eligam ignoro. sed forte constat q̄ quancūq; didi⁹ mus elicero nulla videt^r cordintime sana. Nam bon⁹ homerus dormitavit. sed ipse fortassis nō dormitat neq; dormiuit in sua consciētia curialiter largissima. licet siluerit nec insanuit. sed fortassis conscius egrotantis animi per effimerā corrodentis odij per peccantes humor coagulationes: ex male complexionis conglutinatiōe stomachi sursum exalantes stomachabat: et talia dire perfecit. et insup^r ex ignorantie nubecula nihil obmisiit. cum doctor expert⁹ sit iuriscano nici et causarū auditor fuerat in concilio Basiliensi: et infinitas sententiarū leges promulgare cōsuevit et quales ille cordium scrutator et extrem⁹ sentētiator ad vltimū quadranti supputationē rigidissime consignauit. Nam testatur veritas q̄ tempore sue presidentie Johānes crisostom⁹ qui dicit os aureū sūlo sue curialitatis dictamina iuris et equitatis registravit. sed nō ille de quo. xvi. di. Duo sunt. et. iij. q. v. Quia suspecti. Sed si me insensatum reputauit. nihilominus mihi grauer inxiatus est. quia etiam fatu⁹ iniuriā patitur et nullam facere consuevit. sciuit tamē me sue facultatis professorem et olim promotū p̄ examinis rigorē anteq̄ ipse pmoueri meruerit: et insuper nouit me sibi senorem. attamen canis meis ad p̄ceptū Salomonis minime pepercit nec cōsiderauit q̄ his gloriabat^r Eleazarus. de quo scriptum est q̄ cogitare cepit etatis et senectutis sue p̄minentiaz dignam et ingenuā nobilitatis caniciem. iij. Machab. vi. que p̄ p̄dictū sapientis testimoniu dicit gloria senum. Sapient. iij.

Sapientia. Sed si vir prudēs est: vidimus mūdi prudentiores sepe stultissimos actus perpetrātes: vt patuit in Salomone David regis filio. et nuper in Felice papa quinto. Nam prim⁹ mulierū blandicijs stultissimū crīmen idolatrie commisit. et secundus princeps famosissimus confurare se permisit et papatū assumpsit quem tamē derisione dimisit: et sic de pluribus alijs. et sic nō est nouū sapientes infatuari. Sed si vir peritus est de quo iuris scientia presumit mltā benignitatis beneficia et grauer cōtra iuris presumptiōem peccauit quia sciuit quid fecit prout christi persecutores videlicet legisperiti Cayphas Annas et pontius Pylatus: ac populi seniores p̄ quibus ipse Christi in patibulo crucis moriturus nō orauit. sed tantū pro simplicibus qui nescierūt quid fecerunt et illis pepercit. sed quid vult hoc dicere

Inxiatus q̄ Johānes crisostom⁹ os aureū dictamina registravit. Non est heu contrariū veritati q̄ tempore sue presidentie in concilio dicto Basiliensi. put ipse fuerunt causarū auditores. et scientie cōcilij presidentia. propine nō esculentis et poculētis iuxta iur⁹ traditiōes. vt de p̄sti. Statutū. li. vi. vt breui tempis spacio consumaret^r p̄cesserunt. sed ne retribus scaturirent. et vt manna tempe Moy si in biduo reseruatū putrefierēt. vt Exo. xvi. adinuentū est vt hmoi propine in nobilissima auri minera: vt nō tantum oris sed integri hominis effigie in se continēs. vel auri et argenti vasculis per clientulos compararent. aut vt munuscula cum iuris tramite non multum discreparent. et subtiles forme cōmutatiōis interuenirēt factum est ita. Nam de cretalis predicta vult vt donaria sint esculenta vel poculēta. vnde si nō precise fuerunt talia. attamen vt dicit lex quod proprie est inesse videtur. et igitur diligenter exhiberi vasa studiosa p̄ciosa iudicibz solebant. de quibz edulium et po

Dyalo. de consilio.

culum fecundissima fumebat. Nam in Assueri regis conuiuio aureis poculis inuitati bibebant. Vñ dixit Isidorus et habet. xi. q. iij. c. Paup. Pauper dum non habet quod offerat non solum audiri contemnit: sed etiam contra veritatem opprimitur: cito violat auro iusticia. nullaque reus pertimescit culpam quam redimere nummis extimat. de quo clarius nuper scripsi in tractatulo de anno iubilaeo. Vñ pertinentius ad propositum nostrum put infra sincerius dicet: non est admirationis obstatulum: quia huiusmodi conciliū in spiritu sancti gratia solenniter inchoatum et ad plerisque temporum reuolutiones continuatum. nunc contra iusticie per ipsum grauius ter offensa dictamen patitur in suppositis per mundum dispersis tanquam iudei post hierusalem serenissime ciuitatis desolationem: sui iuris suppressionem. ut proprie dicam cum Salomone. Vidi in loco iudicii impietatem et in loco iusticie iniquitatem. iustum et impium **Sapientia** iusticie persecutores Deum. iudicabit dominus.

xvi. dixit Moyses. Iuste quod iustum est exequaris. quod conuenienter ad propositum tuum exponit Gregorius moralium. ix. c. xij. in fine sic inquit. Iniuste quippe quod iustum est exequitur qui ad defensionem iusticie non virtutis emulatione. sed amore premij temporalis excitatur. iniuste quod iustum est exequitur qui ipsam quam pretendit iusticiam vendicare minime veretur. Iuste ergo iustum exequi est in assertionem iusticie eandem ipsam iusticiam querere. Hec ille. Unde sane perspicias ne promissorum occasione otaminis detractiois rubigine: et placeat ostendere diffusius quid

Anxiatus ex promissis satyrico more prolatis effectualiter volueris inferre. Notabiliter notabo quod protulit philosophus philosophorum. i. et notat in. l. Si arrogare. ff. de adop. quod ex vno inconuenienti sequuntur plura. et a fortiori ex pluribus inconuenientibus inquis plerumque plura sequuntur impertinentissima. ut primis nunquam correspondeat vltima. Nam scis quod in omni artium: immo scientiarum disciplina iuxta suarum normas regularum ordo talis seruatur quod in vno reus (nisi resipiscat) omnium reus iudicatur. ut de reg. iur. Desleat. et exemplum ponamus in musica per beatum Gregorium vel alios magistros artificialiter dictata. Nam dum semel error in principio vel medio committitur et non reficitur: quod per omnes et singulas subsequentes notarum et odorum continuaciones: continuo dulcis modulatio symphonie seu euphanie aut euphonie dissipatur: et sibi contrarium. videlicet dyaphonia. id est vocis dissonantie discrepantis corruptela generatur. Sic dum incommodabilis armonia iusticie fallacis sententie prodia semel emittit. et dum de similibus idem fieri deberet iudicium. consequenter continuo sonus iusticie similiter et equitatis discrepare concernit: ut ex inconuenienti multiplex inconueniens sequi videatur: ita ut si non sunt singula ex multis tamen collectis pietas offendant. unde non inconuenienter dicam cum regla iuris libro. vi. Semel malus semper presumitur esse malus. Exemplum videtur in. l. Non omnis. §. A barbaris. ff. de re mili. vbi dicitur quod si miles male se habuit in milicia semel: non est ei de cetero credendum. etiam si multos fecerit strenuitatis actus. ita quod ex vno inconuenienti multos patiat infelicitas.

Sapientia Quis dubitat iuxta mentem Senecae quando gesta viri (tis insultus). tutum enarrare sit utique laudare: et contra vicioz actus refricare sit consequenter contrarium laudis inculcare. Nam fortassis et si tuus animi persecutor et rex presens astaret. ad tue questionis promulgationem pertinenter replicaret: et tuas intricaciones satyricas quibus modulaciones: et fantasticas ypostases perit eliminaret.

Anxiatus. Clere constat quod effectualiter cuncta per mee continuationis telarum exhortamenta clam et palam et ante faciem omnium populi

iniquae suppressor.

lorum sibi cognitorum pro mulgata certissime nouit. **Sapientia.** Et quid respon- **anxiatus** dendo producit.

In summa summarum patenter retulit quod non aliud nisi iusticiam mihi monstrauerit.

Sapia. Et quid anxietatis tue **anxiatus** Perplexitatis mee simp- plicitas gesta seriatim

sepe resumpsit. et iusticiam eius assertam similiter recommendaui in finem ut reco- mendatum per me et ipsum et iterum multipliciter propalatum et publicatum et singulo- rum auribus inculcatum per iniuriam sibi taliter illata reputari non possit. Nam nimis indignum videtur iuxta sanctorum iurium decreta: ut quod quisque sua voce dilucide per- testatus est in eundem casum valeat proprio testimonio infirmare. de pba. p. tuas.

Sapia. Et quid per hoc consequenter vis inferre: aut **Anxiatus.** quod mysterium pretendis introducere.

Nam non aliud nisi si simili casus casibus meis lamentabiliter prenotatis casualiter aut studiosius euenerit. extunc videretur si personarum acceptor existeret si ex eodem themate. vel simili contrariarum normas sententiarum dictaret et pateret profecto si dictamen vultum prius **Sapientia.** Prohibe linguarum tuarum a malo et la- mus cor respiceret. bia tua ne loquatur dolum. diuer-

te a malo et fac bonam. et inquire pacem et persequere. id est valde sequere eam. Nam cognouimus quod tu lamentabiliter lamentaris: et lamentando cum querelis statui persequitoris tui multiplex (ut nobis videtur) iniuriaris. et quod consequenter iusticia di- ctante detractoris **Anxiatus** Virtutem dominicam: non est ita. Nam si quis vera pena punieris. citius conquirit de damno sibi taliter infe-

cto. iniurie conuictum nequaquam irrogat. putat Jo. an. in addi. spe. sup. Rubi. de in- iuriis notabiliter tractare videtur. de quo protestor et hanc prestationis recitatio- nem in auribus tui audientium male sonante anxietas mea semper ad animi reso- cillationis incrementum replicauit. licet principes sacerdotum ad presidenciam consensum prout factus est de ceco per christum illuminato ne gestum narraret. mihi duxerit fir- miter inhibendum. et hoc ad redhibitionis beneficium diligenter impediendum in ani-

Sapientia. marum suarum grabe periculum super ablatis inique non restituendum. Et utique si rerum per ipsum gestarum causas patenter infecisset et non tacuisset. sibi metipsum maledixisset. sed si gesta rationis pallio nudata curiali- ter non vestiuisset prodigis fame sue et honoris sui frontosus persecutor impudent- apparuit. sin autem ipsi persecutio nequissimum persecutiois genus erit. Et quis sibi nequaquam cui bonum erit? Ecce. xiiij. Et dicit Boetius. iij. de cons. psa. iij. nam si nequi- tia miseros facit miserior. sic necessario est diurnior neque quos infelicissimos esse iudicare si non eorum nequitiam saltem mors extrema finiret. Etenim si de prauitas infortunio vera inclusum infinita liquet esse miseriam quam esse potest eterna. Et dicit Aug. Crudeliter est qui negligit famam suam. id est honorem. Conscientia autem nobis necessaria est et fama bona quantum ad alios ut lux nostra luceat coram hominibus ut videant opera nostra bona. Et dicit sapientissimus Salomon. Curam habere de nomine bono. hoc enim magis permanebit tibi quam mille thesauri magni et preciosi. Ecce. xli. Item phis- Maximum bonum eternorum est honor cum sit premium virtutis. Ecce quod crudelis persecutio ipsi honoris. putat crudeliter peccat occisor superbi quam aliter corporis ad instar scabroz- nis qui ut ledat irritatem: infirmam relinquit hamum suum in eiusdem vulnere. et perdit vitam ut i- ferat vindictam. sic persecutor iniquus vite sue perdit decorum. id est aiam. famam et honorem in fi- ne ut irritatum mori in **anxiatus** Et forte tepidus. id est nec calidus nec frigidus. et prout ferat liuoris dolorum. in desperationis statum: de quo per dicitur et sine fructu

Dialogus de consolatīe

bonorum operum consumat vitam et sterilem animā gehenne cruciandā tra-
didit ignibus: aut fortassis tanq̃ christus: imo plus, ut apparet supermirande
dilectionis. ad suos confratres gerebat excellenter effectus. Nam christus ut
ecce vnicus et paup̃ et nudus: et p̃ parte patris omni cognatione destitutus ve-
nit in terrā. passus p̃ diem et noctē: et semel tradidit corpus suū ad flagellandū
et crucifigendū: et demū sepultus: et subito qui nudus fuerat decorē induit est
et precipit se virtute. et qui solus et vnic⁹ venerat: in vilissimā terrarū tuguria
reuerſus est cū magne laudis glorie et honoris magnificentia cū turba magna
quā dinumerare nemo poterat ad regalia celestiu tabernaculorū palatia. Hic
autē presidens: nisi respiscat suorum confratrū salutem vanissimā multum ca-
rius cōparabat. et igitur ut p̃ suos merito credi magis diligebat. nam nō tan-
tum corpus corruptibile. prout christus ad semel moriendū prostravit: sed ip̃m
insup ad sempiternā mortem: et eternos cruciatus in carnis resurrectione gene-
rali congregatiōe quoq̃ crudeli coaptavit: et finaliter animā et honorem et fa-
mam preciosissimas in perpetue pditionis maledictionē precipitare nō expa-
uit. et sic sincere supputas in infinitū acerbioris pene p̃ sua sollicitudinis labo-
ris mercede voluntari⁹ recipit vltra q̃ christus premioꝝ tallionē ut dicat insi-
pienter. maiorē caritatē nemo habet ut animā suā ponat quis pro amicis suis.
Johā. xv. Nec est hoc nouū pastores ecclesiarū. imo principes terrarū ponere
suas animas et honores et fame et futuri corporis salutē ponere pro ouib⁹ suis.
et plus ad necis sempiternae pgnitionē q̃ ad eterne vite felicitatē. vnde Grego.
in pastoralī. c. xix. Ne placere rector suo studio hominib⁹ appetat. sed. nō quid
facere debeat intēdat. inter hec necesse est ut rector solleter inuigilet: ne hūc cu-
pido placendi hominib⁹ pulset. ne cū studiose interiora penetrat cū prouide et
teriora subministrat se magis a subditis diligi q̃ veritatē querat: ne cu⁹ bonis
actibus fultus a mundo videat alien⁹. hunc auctori reddat extraneū amor su⁹
hostis nanq̃ redemptoris est qui per recta opera que facit eius vita ab ecclesia

Sapientia. Et si taliter cuiq̃ con- (amari cōcupiscit rē. Nec ille.
tingeret. vach q̃ impudētē imprudentē q̃ turpiter q̃ in-
utiliter et q̃ viliē cū laboris certamine p̃ciosissima perdit anima: et cū tali iactu-
ra de qua dicit Lathonis auctoritas. Dum labor in dāno est mortal' crescit ege-
stas: imo patenter immortal' crescit calamitas. videli cet anime: quā tam gloriose
cancellarij Parisien cōmendat legalitas. dum inquit O anima insignita dei
imagine. decorata eius similitudine. despōsata fide. decorata spiritu. redempta
christi sanguine. deputata cū angelis. capax beatitudinis. particeps rationis.
quid tibi cum carne putrida: cū tanto sis redimita decore serenitatē. Et hec q̃n-
tum de anima. Sed de honore et fama quid dicem⁹ prestantissimis. Nam fm
Asten per exhibitionē honoris testificamur de excellentia totius hominis. et
qui caret illo: nunq̃d est tanq̃ bestia? Differt autē honor a laude. quia laus tan-
tum consistit in signis verborū. honor autē in quibuscūq̃ signis exterioris. et laus
includit in honore. et per laudē diuulgam⁹ famā bonā in homine. Sed nunc
audiam⁹ de corpe quod recuperam⁹ clarificatū cum honore in generali carnis
resurrectione. aut tunc damnabimur cū eodē cum anime honoris et fame ppetua
damnatiōe. Hunc ppendam⁹ q̃ preciosa imo periculosa sit ruina mali p̃siden-
tis. qui cum Iuda mercatore pessimo eternā recipit mercedem laboris.

Sinxiat⁹ Ad nostrū autem p̃ssime posita audiam⁹ profam nouissime
gestorū. Ecce dum nuper Eugenius papa quintus conduxerat

inique sup̃ssor̃

vt asseritur) precio certos nobiles germanie vt capent z p̃ntarent sibi cardinale
Arelateñ concilij Basiliens̃ p̃sidentē et regentē p̃tūc in causis p̃cilij cū exercitu
p̃clator̃ magno p̃ puinciā ambulātē: q̃ dū vir z sol⁹ euaserat. inq̃t i sessione di
cti p̃cilij publica. clari⁹ z p̃ciosi⁹ vendit⁹ sum q̃ p̃ps q̃ soluz p̃ triginta argēteis
fuit traditus. ego autē p̃ triginta milib⁹ aureor̃ erā venūdat⁹ z euasi minas hoim
in nomie dñi b̃ndictus. Ecce nūc nouisti nouissima z antiq̃. nūc oñde mihi tue
consolatiōis firmiter

Sapientia. Tu cognuisti l̃raturas introib⁹ in po
promississe remedia. tentiaz dñi. vitz part⁹ ṽtriusq̃ p̃nci
pis z iudicis: z memo
rabor iusticie tue soli⁹. **Anxiatus** Paup sum ego in laborib⁹ a iuuen
et t̃urbat⁹. et si voluero cōtendere cū eo: vt dixit Job. c. ix. nō potero ei r̃ndē
re vnū. vitz aureū p̃ mille q̃s ipse possidet. vñ nolo multa fortitudie contendat
mecū: nec magnitudis sue mole me p̃mat. sed p̃ponat corā dño eq̃tatē p̃ me: et
perueniat ad victoriā iudiciū meū. Job. xxiij. et igit sine tali forensi p̃tentiōe q̃
foret immortal⁹ oñde nob salutare tuū. qz als patiētia pauper̃ nō p̃bit in finē.

Sapia Et q̃s pau
perē infligit. **Anxiatus** Scis virgiliū optimū poetaz: pro
tuane z Eremoneñ vrbū dissensiōes i medio suas corūdē locoꝝ posselliōes col
locatas et desolatas p̃didisse: et paup̃tate dep̃sum exulādo ip̃atoris Octauia
ni maiestātē sibi p̃pitā simplr impetrasse. sic me noueris p̃pter vrbis Thuriceñ
et switeñsiū vniuersitatū guerraz cōquassatiōes collisum: rex facultates ami
sisse z inedia p̃cussuz eiulando tue magnificētie dona petitz hūilr accelerasse.

Sapia Quid aut vis
vt faciā tibi: **Anxiatus.** Dñā vt videam. et fm mltitudi
solatiōes tue leti
ficent aīaz meā. **Sapientia.** Juxta pond⁹ afflictīōis (dicit Gregori⁹)

quanto abundat tribulatio tua p̃ christo: tanto abundat p̃solatio tua p̃ eundē.
Unde duplicē perpendam⁹ p̃solatiōis gr̃am. sed vnā alteri nō cōpatibilē. Vñ
fm p̃dictum Greg. Qui vñ vnā: carebat alia. Unde. Qui vult in dño p̃solari
tempali consolatiōe d̃z penit⁹ euacuari. Vñ dixit p̃pha. In die tribulatiōis deū
exquesiui m̃ib⁹ meis nocte p̃ eū z nō sum decept⁹. r̃enuit cōsolari anima mea.
videlicz sp̃alit. Et subdit rōnē. Memor fui dei z delectat⁹ sum. nam sicut deus
non punit bis in idip̃m: sic nō consolāt duplici consolatiōe: terrena vitz z cele
sti. quia sic ignis z aquaz elemēta se mutuo nō cōpatiūt. sic sp̃ualis z mūdana
consolatiōes sibi mutuo nō p̃uersant. hoc videm⁹ fm Aug. in pullis coruorum
qui anteq̃ nigrescāt. nō a parētib⁹: s̃z roze celi nutriunt. z postq̃ denigrati a pa
rentib⁹ cibo pascūt. roze celi minime consolabunt.

Anxiatus Fateor inq̃ interne cōsolatiōis p̃tēplatiōez. nec illi q̃ p̃secu
tus est me gratis nec mihi p̃secuto bis dieb⁹ solūmō cōpetere s̃z de⁹ totius p̃so
latiōis q̃ p̃solāt nos i oī tribulatiōe ñra vt possim⁹ z ip̃i p̃solari eos q̃ in oī p̃ssu
ra sunt. q̃. Coz. j. et qui omīa dixit nihil exclusit. de pe. dis. j. Nemo p̃t. cū p̃cor.
et ille est deus vltionū dñs de⁹ vltionū: z libere hacten⁹ egit p̃ eos qui sanguinē
in nocentē cōdēnabāt: z reddet illis iniq̃tatē eor̃. z i malicia eor̃ dispdet illos
dñs deus ñr. Ps. xcij. et ipse est q̃ iudicabit paupes ppli z saluos faciet filios
pauper̃: z hūiliabit calūniatorē. z ipse est q̃ liberabit pauperē a potente: z pau
perē cui nō erat adiutor. Ps. lxxj. Et cognoui qz faciet vindictā inopis et vin
dictā pauperis. Ps. cxxxv. cum dixerit. Vbi vindictā z ego retribuā. ad Ro.

Dialogus de consolatione

xiij. et dixit sapientis autoritas. Semp enī dominus iniustas vlciscitur iras.

Sapientia. O felix. Esto forti animo cum sis dānat⁹ iniq̃. dicit ei⁹ sapiens serenitas. Nemo diu gaudet q̃ sub iudice vincit iniq̃. Successus idignos noli tu ferre moleste Indulget fortuna: mal⁹ vt ledere

Anxiatus Et qñ facies de psequētibz me iudiciū: 7 vsq; q̃ ex/ (possit. altabit inimic⁹ meus sup me. Exurge q̃re obdormis dñā 7 libera me a psequētibz me. qz confortati sunt sup me. educ de custodia. i. carcere tribulatiōis **sapientia** Et q̃s est hō qui vlt vitā diligit dies videre bo/ aīam meā. nos 7 igit⁹ Ede locū lesus fortune cede potēti. Ledere q̃ potuit aliqñ pdesse valebit. Ira odiū generat pcordia nutrit amorē.

Anxiatus Et si ira esset mater odij. **sapientia** Vtiq; sic. **Anxiat⁹**

Et sic sepe matrē sequitur sua proles. vnde nō dat q̃ nō habz. ij. q. vij. Daybertus. vitz virtutis calores. 7 qđ natura negat: nemo feliciter audet. Sic odium durū naturalr de male mīre pcreatū. odiosa nunq; carebit seueritate tanq; lupus q̃ lupina nō exuit voracitate. Nec spero nutrice amoris vitz concordia in lesum 7 ledentē p̃sentes vti fecunditate. et Salomon suasis cordine in inimi cū reconciliatū nunq; debere firmiter cōfidere. de quo plenissime scripsi i libro de nobilitate. c. vlt. Un quidā sapiēs. Una est de aduersitatibz hui⁹ mūdi gra uiozibz homi libero qui necessitate cogit vt sibi subueniat inimic⁹. Un qdam Arabs requisitus quidnā fuerit vite p̃ntis fastidiū acerbi⁹. respondit. angaria tus inedia corā inimico pstratus grām eius petitur⁹. Nūc temp⁹ est 7 refert vt

Sapia satisfiat pmissis. vt vitz alia p̃solatiōis felicitate gaudeam⁹. Et qualr offers mun⁹ tuū aī altare. et qñ recordat⁹ fueris q̃ frat tuus habet aliqd aduersum te: qñ relinquis mun⁹ aī altare. et vadis prius re/ conciliari fratri tuo anteq; mun⁹ tuum offeras vt mandat christ⁹ Math. v.

Anxiatus O altitudo diuinitaz sapiētie dei. glōsa dicta sūt de te. 7 ita loquer⁹ insipiente mee 7 vteris. put apparet christi dogmat⁹ p̃nūciatiōe. hāc amari 7 exq̃sui 7 amatoz sū fact⁹ forme illi⁹. Un fm doctores summi⁹ tam dictoz p̃boz est de consilio. et videt si dimisero rancorē d animo sum saluus. lesionē aut si nō dimisero: nihilomin⁹ saluus ero. Un dixit Prosp equitanic⁹ p̃sa. iij. Sic diligendi sunt hoies vt eoz nō diligat errores. qz aliud est amare qđ sunt: aliud odisse qđ faciūt. et Salo. puerb. viij. Ego diligo dili/ gentes me. Et idē dixit Eccl̃s. iij. Est temp⁹ dilectiōis et tēpus odij: temp⁹ belli et temp⁹ pacis. Et xp̃s Joh. xij. Qui diligit me diliget a p̃re meo 7 ego diligā eum. qz ego 7 pater vnū sum⁹. Et p̃nter. Qui odit xpm et ipse 7 p̃r ei⁹ odio p̃se quant eundē. Et idē dixit. Qui sequit me: nō ābulat in tenebr⁹ Jo. viij. Et ille qui talia viuēs propalauit post mortē suis iniquis p̃secutoribz durissime necis vtriusq; penā crudelr infligere nō tardauit. vt in d̃structiōe hierl̃m per p̃ncipes Romanoz: put infra dicef. als etiā multipl̃r exp̃ientia demonstrauit. nā indi/ gnū nimis existeret vt quis rex suaz violentis ablatoribz penit⁹ iniuriā cū rebz ablat⁹ dimitteret: vt illis p̃ h̃ impune ceterisq; raptoribz incentiuū facilitas ve/ nie delinq̃ndi p̃beret. 7 p̃terea regula iuris q̃ dicit Non dimittis pct̃m tē. ma/ gistra discernit 7 semp p̃ncipatū tenet. et nisi fiat satisfactio nō dimittā. salua p̃ fector p̃scientia. et hoc mihi iuris autoritate patēter largissime licz. Sz fateor qui nec odiū durū filiū ire: nec rancorē eius fr̃ez: 7 inuidiā ei⁹ sororē: 7 cordis du riciam eius nouercā: de pector⁹ habitaculo repulerit 7 leso nō satisfecerit: q̃ de/

inique sup̃ssor̃

mū ille tallionis pe-
nam reportabit.

Sapia

Non ex propria pharetra sed ex nostrarū diuināz archa puenit tibi hui⁹ relationis sagitta et bene dicis. sed tali videlicet odioſo leſori dixit xps vbi. s. et ipse erit iudex et tradet eū ministro. i. dyabolo et in carcerē. Amen dico tibi: non exiet inde donec reddat nouissimū quadrantē: nec obstabit potētia. qz illic potēs potēter tormē-

Anxiatus

Fidelis sermo et omni acceptiōe di- (ta patiet. Sap. vj. gnus. et hanc rñſionis plationē nūc accepta in anxietatis mee cōsolationē. Nam celū et terra pibunt. veritas autē dñi manet in eternum. S; qd de talibz honoris ppij psecutoribz in pñti mūdi caligine degentibus.

Sapia

Dicit Grego. quia pietatis opera pſunt in pñti et in futuro p infi- nita ſeculorū ſecula. vt. xlij. di. s. j. sic econtra impietatis opa vidi mus expient hic et in alio ſeculo: imo firmit credim⁹ grauissime punita. et hmoi psecutoris pena hic pceruit incepta ad inſtar ſodomitarū et ppetuo fuiſſe psecu- ta. Ecce herodem infantie xpi et innocentē psecutorē: put dic mgt in hſtorijs qzuis varijs affligebat pcuſſionibz. nā febr̃ nō mediocris erat prurigo intolera- bilis in omī corpis ſupficie aſſiduis vexabat tormētis. pedes interrute vicio tu muerūt. putredo teſticulorū vermes generabat. creber anhelit⁹ et interrupta ſu- ſpiria que ad vindictā dei ab omnibz referebant et talibz vexabat intolerabilibz cruciatibz: vt ſibi mortis inſtigēde ſepius attēptaret auſum. et talr ſoluit i penā eternā vite debitū. Itē pylat⁹ diſſimilis carceribz demū Rome mācipat⁹: et me- tu maioris pene p impatorē ſibi crudeli⁹ inſtigēde. ſibi mortē ppijs pſtituit ma- nibz. Item Nero puat⁹ impio debebat lāguoribz lamētando q ab alio occidi nō poterat. vnde ſibi pſi p ligni ſtimulū mortē inſtigebat. Itē āno qdrageſimo poſt paſſionē dñi qd dñs iudeis in pñiaz pceſſerat de cōmiſſo in ſaluatorē ſce- lere et dum penitere nollent. Stephanū et duobz Jacobis occiſis pctm pecca- to appoſuiſſent vltio diuina ſupueniēs. vrbs Hierlm a Tyto obſidione cōſtrin- gitur et demū cōuincit et lapis ſup lapidē nō dimittit. ſexcēta tñc milia iudeorū occidunt. et reliq vitz nō genta milia p totū orbem vſq in pſentē diē diſpergūt. Item Dyoniſ⁹ rex Sicilie d quo pdictū ē ob nimā crudelitatis tyrannidē oēs homies timuit et ab omibz timebat et nunq ſecur⁹. nulli fidus. in nullū pfidēs. tonſorū cultros metnēs. ſibi pſi adurebat pilos carbone. demū cōpulfus i exiliū mortu⁹ dolore. de q Boe. iij. de cōſo. pſa. v. Itē Theodorici⁹ de verona rex Go- thie qui dictū Boetiū relegauerat: poſtq infinita maleficiorū opa ppetrauerat vinus ingrediebāt ethne mōtiū ignes qui ppetuo dicunt infernales. de q Gre. in dyalogo. Itē qz dathar et abyron locuti ſunt d dñm iniquitatē in pñtia Moy ſi et aaron: terra aperuit os ſuū et deglutiuit eos in tabernaculis ſuis et vniuerſa ſancta eorū. deſcenderūtq viuentes in infernū Rume. xvj. De his et ſimilibz ty- rannibz rēpublicā ſine puatā ledentibz et malo ſine terminātibz. p ſe ptz ſufficien- ter ſcripturaz climata pſcrutantibz. dicit enī Exitus acta pbant. ſines pō pu- gna coronant. C. de iudi. rē nō nouā. in ſi. cum cōcor.

Anxiatus

Tu de magnis ingētibz p̃dicaltis leſis et leſoribz et reipu- blice psecutoribz. Quid aut fier de puat⁹ et minimis offenſis et offenſoribus.

Sapientia.

Scis te de illa materia ſcripſiſſe i libro tuo de nobilitate. c. xx. et. xxxj. et i tractatulo de iniquis iudicijs. Atm noſti deſup fm Greg. q omnipotēs parens: licet ſit magn⁹ in magnis: nihilomin⁹ mirabi- lia glorioſus operat in minimis. et hic dixit. Quod vni d minimis meis feciſti mihi feciſti. et hoc tam in bonis opibus ſiue malis. Unde Trajan⁹ impator 40

Dialogus de consolatione

de quo sup. necessario transiturus ad bellū in quo defecit. implozatus p viduā de iusticia sibi ministrāda de quodā romano qui filiū suū occiderat. et dum sibi responderet q faceret dñ de bello rediret. inquit vidua. z si non redires q̄s iudiciū redderet? Hox impator equū descendēdo vocatis partibus iusticiam ministravit. et Romanū occidi fecit. z cōsequēter pro iusticia bello publico succubuit. et licet gentilis fuerit: sed quia iusticiā coluit. et igitur meritis et fletibz beati Gregorij pape ab infernalibz penis liberatus extitit. et sic patz p pmissa qui contra iusticie leges magnū vltimū offenderit nisi ad vltimū q̄drantē reposuerit p veritatē dñi peribit. sic z nullū bonum irremuneratū permanebit. Et voluas z renoluas antiquoz gestoz historias z nō plures q̄ iudices iniquos et iusticie psecutores publicos a demonio reperies fore surreptos: aut alio horz

Anxiatus Hunc scio vere sacratissime iusticie cultores z ipsius oppressores iusto iudicio dei nō obliuionis hic z in alio seclō fore viatores. Constat cūctis pape Martini supradicti curialibz q̄ supradict⁹ helling. p̄rie magister Johānes nuncupatus: omniū desperatarū causaz. id est in re nec in spe ius habentiū pcurator fuit expertissimus. ipsasqz diligenter attraxit: z attractas contra deū z eius iusticiā defendere nō erubuit. imo p hoc se collaudauit z collaudatuz diuulgauit. z sic plerosqz possessores iniquos in sua malicia p̄senerantes vsqz in finem conseruauit. Ecce ineffabilis dei iusticia que vnicuiqz iuxta opa sua reddit. z vt quis in eo puniatur in quo deliquit. in vindicte retributiōis vltione nō defecit. Vñ idem magister Johannes helling similr contra iusticie limites quos sepius offenderat p manus quorundā tyrannoz crudeliter occubuit. et licet venerabilez principis sam videlicz iusticiam clemēter inuocauerit indignata per offensionis sue (put premittitur) continuationē: aurē non inclinauit. sed desperatus ab ipsa put desperatarū causarū fuerat procurator z sollicitator z p̄motor ab ipsa z ministris iusticie penitus fuerat derelictus. nec erat samaritan⁹ qui seminiū ad stabulū reduceret. vt Luce. x. sed liuore vulnerū sibi nimis atrociter infligoruz in via publica miserabiliter iuxta ciuitatē Baguntinā expirauit.

Sapia Et in quem finē talia amaritudinis tue sollicitudo refricauit.

Anxiatus Forte vel sine forte similr odiū durum aduersarioz meoz causam desperationis mole suffocatam. quia iusticia caruit impudenter refocillauit. z cōtra me patenter sententie sue plationē indignanter dilatauit. Sic similiter quidā put famos⁹ de mūdi peritioribus videlicz Ludowicus de Roma in concilio Basiliē protūc in sue serenitatis flore per orbem re dolente pre ceteris iurisdctor et orator eloquentissim⁹ qui sue sagacitatis robore causas iuris inedia putrefactas restaurauit. et iterum causas iusticie misterio sublimatas retorsit. et labijs suis q̄cūqz voluit fecit. et in oris sui potentia refecit z infecit z deiecit z eiecit. i. reiecit et effecit. mortificauit et viuificauit suppressit z erexit. imo dum voluit Eugeniū papam supra concilium exaltauit et conciliū ad pedes pape prostrauit. et dum voluit ipm Eugeniū decretis conciliorum Basiliē et Constantiē subiugauit. ecce dñi iusticia q̄ manet in eternum ipsum crudeliter in orificio labioz suozum et branco gutturis cū quibus peccauerat in putredinis squalore vlcerosis inflationibus inhumaniter morpheatū conculcauit. ita q̄ doloris z liuoris z famis et sitis afflictioe in multitudine diuitiarū suarum. et in etatis teneritate in dicto pcilio Basiliē spm exaltauit.

Sapientia Et hec in quē finem?

inique sup̃ssorum

Anxiatus Ut videamus demū an odium durū oris officio cōtra m̃-
 citationē. Et insup̃ percipe alterius exempli recitationē. Fuit quidā aposto-
 lice curie nationis Germanie in officij sui processibz in pauperes rigidissim⁹.
 qui iusto dei iudicio tempe Martini pape quinti incessit cecus et d̃pauperat⁹
 et qui pauperes opprēsserat. a pauperibz in properiū impatienter sustinuerat.
 Dignū enim fuit qui sepe solū deū p̃e oculis habere in ferendis sententijs p̃fi-
 tebat: vt eisdē trucibz instrumētis plerūq; cōninentibz spoliaret. Sic tempore
 eiusdē Martini pape quidā clericus camere nomie Benedictus qui innume-
 ros reperit exactiōis modos: per mūdi climata auri et argenti speciem subtilit̃
 exhauriendo: et summū pontificē et eius camerā excellētissime ditando. qui ne-
 scitur quo spiritu passionat⁹ collo: gutture: lingua: similr et ore. quibz mūdi the-
 sauros prodiderat mirifice recuratis: et vt puniret quibz cūctos molestauerat
 instrumētis: monstruose larnatus expirabat. Et sic infinitos hic terribiliter ty-
 rannizantes horribilius vidi et audiui vitam terminātes et examen dñi nobis
 ignotū formidulosius ingruētes. Sic et Boetius in illū finē. iij. de conso. me-
 tro. xij. trium impioꝝ crudeles describit tyrannozum penas. videlicet Tantuli.
 Ipenij et Tyti interminabilr duraturas. Et vnū nō obmitto p̃ dei iusto vin-
 dicabili quoq; iudicio terribilius abhorrendo. Nam quodā Rudolphus dux
 Austrie quendā nobile persecutus damnandū decreuit ad mortis supplicium.
 Unde post multa finaliter eum sacco fecit concludi vt flumine suffocaret. et sic
 ille nobilr in p̃cinctu q̃ de ponte p̃cipitaret alta clamabat voce dicēs. Ecce prin-
 ceptus in quo iudicio hodie me damnas submersurū. vnde statuto tibi terminū
 vt hoc die anno reuoluto cōpareas coram omnipotenti deo vt videam te qua-
 re me tam crudeli morte tradideris: p̃ematorie responsurū. quem princeps sub-
 sannando subito demandauit gurgitibz obzundū. Ecce dñi iusticia p̃manens
 in eternū que processerant de ore tam inique damnati non fecit irrita. nam eo-
 dem die in anni reuolutione princeps in quodā suo castro delectatōis causa cō-
 stitutus. breui febricula correptus recognouit se transiturum ad eterni iudicis
 tribunal tremendū sibi nuper indictū et subitanee mortis examine ciulans exa-
 lauit spiritū. Nam nō est nouū q̃ iniquos terribiliter iugulatos sepe legim⁹ in
 vitis sanctoz p̃mittente domino per demonioꝝ insultus aut als interitu crude-
 li distractos. aut insectoz corpoꝝ transformatiōe correptos. seu insanabili mor-
 borum squalore quasiatos. aut humane vite miseria miserabiliter cruciatos. et
 si homies contra tales tacerent: lapides clamarēt. Luc. xix. Vñ dixit domin⁹
 Ben. iij. ad Layn. vox sāguis fris tui abel vicz mortui clamat ad me de tra. qz
 occisus fuit inique. Unde dic magister ibidem in hystorijs. hinc est q̃ in eccle-
 sia mos est si nemo accuset p̃ sanguis effusione: suspecti trahūtur in causam vi-
 delicet ad corpus vulnerati et occisi. quia sanguis clamat q̃ si negauerint iudi-
 cio dei examinētur. quia reo sanguinis certo supueniente vulnera recenter cru-
 entare vident. Et sic videm⁹ experienter p̃ singulos iusto dei iudicio impietatis
 impudice cultores. etiā nature mirāte et titubāte passionatos.

Sapia. Et quomō hec molestant p̃secutores tuos de his minime certifi-
Anxiatus Scias me plures de p̃dictis et p̃sertim ducis au- (catos:
 strie patenter hystorias persecutori meo in finē vt recogno-
 sceret erroris caliginē humiliter edixisse. sed quia tacuit ipsum putabā mitiga-
 tum fuisse. attamen indurātū fuit cor suum ad instar Pharaonis et acerbitas

Dialogus de consolatiōe

fui nominis effectualiter in lege remansit sue significatiōis. Nam etiam scōm. Isidor. et hmoi. vii. c. xi. Pharaō populi dissipator interpretatur.

Sapientia. Et igit quid vis finaliter quod tibi solatium cōstituatur? **Anxarius**

Judica domina nocētes me: expugna impugnātes me. apphēde arma et scutum. et exurge in adiutoriū mihi. effunde frameā et concludē aduersus eos qui psequūtur me. dic anime mee salus tua ego sum: ut iuxta consolatiōis vsum procedas firmiter pmissum ut hilariter imminētis euadam angoris abyssum.

Sapientia. Apprehēde arma iusticie virtutis dei: et scutum bone voluntatis et framea suscitare super paltorem. Zacha. xii. et sagaciter perpende Lathonis argumentū diligenter ruminādo qui dicit. Quē superare potes interdū vince ferendo. id est sustinēdo vel tolerando. Maxima etenim morū est semp patientia virtus. Un si persecutorē superare non potes: fac de necessitate virtutes et maliciā impatientie tue vince ferendo: et saliter patientiam sustinēdo ut maxi- **Anxarius** Dñā nō est ita. Nam Greg. moral. ii. ma virtute fruaris. c. xxv. quatuor ponit virtutes cardiales.

viz prudētiā. tēperantiā. fortitudinē: et iusticiā. et ibidē. c. xxvii. tres posuit virtutes theologicas. viz caritatē spem et fidem. inter quas patientia minime videt annumerata. et sic videt similr fm alios doctores q ipa patientia pre ceteris vir-

Sapia Nōne dixit xps Lu. xxi. In patientia vstra possidebitis aīas vras: q est summa et p̄ciosissima possessio virtutū. et qui habet vnā: habet omēs. et qui hz omēs: nō caret illa. qz put p̄tactum est: persistere nō pōt vna sine altera. Sz vt clarior sis de talis materie cōtinentia. et p eius euidētia scias Primo q patientia differt a virtutib theologis. videlicet fide spe et caritate. et insup a prudentia et iusticia que sunt virtutes cardinales. Nam virtutes fm rōem suā ordinant ad bonū. est enī virtus q bonum facit habentē. et eius opus facit bonū. vt dicit in. ii. ethicor. Un oportz q ista virtus p̄ncipalior sit et potior que magis et directius ordinat nos in bonū p̄dictē virtutis q patientia. quia ille virtutes directe p̄stituūt nos in bono. patientia autē indirecte. scz inq̄ntū impedit passiōē tristicie q nos retrahit a bono. Un sequit q patientia differt a virtutib theologis. et etiā a prudentia et iusticia que virtutes sunt cardinales. Secundo declarat sic q patientia differat a fortitudine: et tēperātia que similr sunt virtutes cardiales. sicut enī inter virtutes que sunt constitutiue boni: tanto alia est potentior et potior q̄nto in maiori bono statuit hominē sicut fides: spes et caritas q prudentia vel iusticia. ita etiam inter illas q sunt impeditiue eorū que nos a bono retrahūt: tanto illa virtus est potior q̄nto id quod per eam impedit et magis a bono retrahit. cum igit pericula mortis contra q est fortitudo: et delectatiōes motus cōtra quas est tēperātia plus a bono retrahūt q iusticia cōtra quā est tēperātia. Tercio declaratur ita. Patientia fm quid est maxima virtutū in ordine illaz virtutū que p̄currūt in moderatiōe maloz que sunt in aduersis. Primo namq ex aduersitate sequit tristitia sed hanc moderat patientia. Secūdo nascit ira. sed hanc moderat mā suetudo. Tercio nascit odiū. qd tollit caritas. Quarto nascit iniustū nocumentum quod phibet iusticia. Unde cū patientia sit contra iusticiā que primo pro cedit ex p̄pessione maloz. sequitur q patientia quodāmodo est maxima virtus eo q habet opus p̄fectum. tollere enīz p̄ncipiū mali est perfectius q tollere cōsequentiā. nō tñ sequit ex h q simplr loq̄ndo patientia est p̄fectior omibz alijs

inique suppress.

virtutibus: prout dicim⁹ de supbia q^d sit radix oim maloz. hoc idē dicim⁹ curi
 distinctiōe de cupiditate. vt **Anxarius** Hac quidē paciētie magnifi-
 xlviij. dis. Radix. cū pcor. cētia nō mihi puenit solatio
 nis spes tam largiter et liberalr pmissa. sed qd mihi z pphet scio qm nō in fines
 obliuio erit paupēz: z patientia paupēz. n pibit in finē. i. qd ipius sit memoriā
 in finali iudicio vt psecutor recipiat vindictā. put dicit sanct⁹ Bern. in quodā
 sermone. Behennales angustie non habent remediū: nesciūt meritū: singlis ex
 cessibz singul membrs que arma fuerūt iniquitat^s sua debet pena pro qualitate
 et quātitate cōmissi: cum ceperit inextinguibilis et inextinguibil^s caro gebēne esti-
 bus cruciari: ac more feruentiū ad coqndū metalloz inextinguibili ardore tota
 hominis substātia diffundi. Hec ille. Et ita prout de diuite legim⁹ epulone q^d
 cruciat in lingua q^d peccauit. sic iniqu⁹ iudex estuabit labijs qbz infontē p dēna-
 uit. Sed similr dicit ppheta. Nunc exurgaz dicit dñs. id est in pñti: z liberabo
 paupēre a potente. et paupēz. cui nō erat adiutor miserebor. Inqt insup. Mul-
 tiplicati sunt sup capillos capitis mei qui oderūt me gratis. cōfortati sunt qui
 persecuti sunt me inimici mei iniuste que nō rapui exoluebā: videlicz p vim spo-
 liatus. tu scis insipientiā meam zc. et intulit in vindictā. Fiat mēsa eoz coram
 ipsis in laqueū et in retributiōes z in scandalū. obscurent^r oculi eoz. ne videant
 et dorsum eoz semp incurua. effunde sup eos irā tuā z furor ire tue cōprehēdat
 eos. Fiat habitatio eoz deserta. deleant^r de libro viuentiū z cū iustis nō scribātur.
 Et Hieremias ppha ait lamētando de suis psecutoribz. Audiui enī contumeli-
 as multoz et terrore in circuitu dicentiū: persequimini z psequimur eum. si quomō-
 decipiat z pualear⁹ aduersus eū z psequimur vltionē ex eo. Et subiūxit seipsum
 consolādo. Dñs aut meū est tanqz bellator fortis. Idcirco q^d psequūt me cadēt
 et infirmi erūt. cōfundent^r vehemēter. qz nō intellexerūt obprobriū sempitnū qd
 nunqz delebit. Item Helizeus ppha: postqz sanauerat aqz z terra in hiericho
 a sterilitate z trāsīuit in bethel. et dū ascenderet p viā pueri parui gressi sunt de
 ciuitate z illudebāt ei dicētes. Ascende calue. z illis propheta in patientia sua
 maledicebat in nomie dñi. egressiqz sunt duo vrsi de saltu et lacerauerūt ex ipsis
 quadraginta. Item scūs Thomas aplūs pculsus a pincerna reg^s sibi predixit
 vltionē: z venit leo z pculsit eum: z canes comedebāt mēbra sua. vn⁹ aut porta-
 bat manū ad puuiū. Item Siluester papa rogat⁹ p Builifariū patritiū vt ad
 eū veniret p qbusdā ecclie dispositiōibz. qui credidit z pacifice vāt cū clicis suis
 quē alijs dimissis patritius talr deceptū relegauit in exilium in quo sustentaba-
 tur pane tribulatiōis z aqua angustie. et nihilomin⁹ dictum patritiū cum com-
 plicibz anathematizauit. z iniuriā sibi taliter illatā p se seueriter vindicauit. vt
 xxiij. q. iij. Builifarius. His z alijs sincere ppenis pconsiderare poterit quicūqz
 fidelis an vltio diuina vl hūana sit desiderāda p iniq⁹ psecutos in corp⁹ vl aīam
 aut vtrunqz cuius. **Sapientia** Quis sane mentis dubitat quin licite
 cunqz psecutor^s. christianoz quisqz de vindicta iudeo-
 rum put pmutat in destructiōe hierlm occiso^r et relegato^r z alioz tyrannozū
 predictoz morte peccatoz pessima sublatoz gaudeat: et ad instar pphaz z alio-
 rum scōz viroz his diebz iniqz psecutoribz vult z optat et talia vel similia ad-
 laudēz iusti iudicij dei potenter perficienda desiderat. Vñ sanct⁹ Tho. ij. q. q.
 cxiij. voluit in effectu q^d si intētionis propositū nō tantū volentis vl optātis s^z
 etiā inferētis vindictā ferat principalr ad aliqd bonū. puta in correctionē vt ce-
 teris iusticie persecutoribus fiat in exemplum. vindicta et vindicte voluntas

Dyalo. de conso.

vel optio semp est licita cum circumstantijs: vt hic fecit propheta. Sic nobiles nuper et Thuricē. si iusticie psecutoribus videlicet Switenſibz cū suatibus inferunt aut inferebāt vel optant vindicte tallionem in natiōibus suis: merentur per seculoz secula. Et hec fulcimēta illis qui suppressi sunt inique manēat ad perpetue consolatiōis incitāmēta. et q̄ confidenter credāt q̄ fidel' deus toti' cōsolationis et eius iusticia iniq̄ persecutiōis delicta hic et in alio seculo nunq̄

Anxiatus Hec me consolata sunt in hūilitate (permittat inulta. te mea: q̄ eloquiū tuum viuificauit me. superbi inique age

bant vsq̄quaq̄. memor sui iudicioz tuoruz a seculo domine: et consolat' sum. Psal. cxviii. et Job. xv. legif. Cunctis diebz suis impius superbit: et numer' annorū incertus est **Sapientia** Et ista sunt verba Elphe themanites tyrānidis eius. loquētis bona et malo corde tra Job

sicut Layphas prophetizando: et animo tali subiūxit ibidem. Nunquid grāde est vt conſolet te de' et **anxiat'** Vtiq̄ grandē: imo grandissimū. sed cū ego similiter ita dicam. fueris apud altissimuz cuncta componens et noueris prima et nouissima. dic huius consolatiōis intellectū.

Sapientia Dicit domin' Deutero. xxxij. Reddam vltionez hostibus meis: et his qui oderunt me retribuam. mea est vltio et ego retribuā eis in tempe vt labatur pes eorum. Juxta est dies perditionis et adesse festinant tempora. videte q̄ ego sim solus et non sit alius deus preter me et ego occidam et viuere faciā: percutiā et ego sanabo: et nō est qui de manu mea possit eruere zc. Et idem qui locutus est per prophetas per se locutus est dicens. Quod vni de minimis meis fecistis mihi fecistis. vnde hostis minimoz dei: hostis est dei. et minimi dicūt: laudate gētes pplm dei. q̄ sanguinē fuoz suoz vlciscef et vindictā retribuet i hostes eoz. et p̄iti' erit terre ppli sui. Hoc gliose cōmemorās apls de dño dū ait. scim' em̄ q̄ dixit: mihi vindictā et ego retribuā. Rōz. xij. Et itez iudicabit dñs pplm suū. Et itez. Horrendū est incidere i man' dñi videntis. **Anxiat'** Et quid **Sapia** Ecce ambrosi' ibidē in glo. ordi Heb. c. est hoc: naria dicit sup aplo Scim' em̄

q̄ vere talis puniet. scim' em̄ illū. i. q̄ ver' potens est ille qui dixit seruare vin' dictā iniuriarū n̄raz. et in hoc qd̄ dicit: et ego reddam. sic alienas vindicat iniurias et suas. Et itez Paul' dic: scriptura dic. q̄ dñs iudicabit. vtz purgando separādo a mal' pplm suū. Et itez glo. q̄nto magis punit inimicos. Horrendū ē igit q̄ dñs puniet inimicos et nō leuit. et idē horrendū est incidere in man' dei. et incidit ille q̄ nō puidet. s̄ subito dephēdit dei iudicio viuēt. s. q̄ semp ē efficac et potens facere qd̄ vult. hec ibi. Vñ fm Cassiod. Deus vltionū. i. punitionū dñs christus qui iudicatur' ē mūdū. et vltiōibz iustis affligere veniet obstinatos. De' vltionū. et nota q̄ bis dī vltionū in plali. q̄ puniet malos in corpe et aia. hec ille. Et ad nostz sincere ppositū prosequere perscrutādo toti' psalmi myste rii. et q̄ in fine narrat suū p̄si' effectualr intētū dū dicit. et reddet illis iniquitatez ipsoz. et in malicia eoz dispdet eos dñs de' n̄: dum dicit Ite maledicti i ignē eternū. Math. xxv. Vult' em̄ dñi. s. ire et turbatiōis supfaciētes mala. et perdet de terra memoriā eoz. Et quibz summarie colligit q̄ idē ille dñs vltionū dixit Mihi vindictā et ego retribuam. cui' veritatis stabilitas manet in eternū. De illo dixit ppheta. Cognoui q̄ faciet dñs iudiciū in opis et vindictam pauperis. et hec est illa vindicta de qua idem ppheta Letabitur inq̄t iust' dū viderit vindictā: et lauabit man' suas in sanguine peccatoz. et illam vindictā petere poss

inique suppress.

sumus prout premittit ab illo q̄ vult vt petamus vt accipiamus. Gaude igitur et letare quia tristitia tua vertet in gaudiu. Et est post triste malū gratior ipsa salus. Et iterum scriptū est. Ne dicas: reddam malū pro malo. expecta dominū et liberabit te. Proverb. xx. Item ne dicas quomō fecit mihi: sic faciā ei. et reddam vnicuiq; fm opus suū: hoc solius dei est. Ibidē. c. xxiiij. Item pro iusticia agonizare pro anima tua. et vsq; ad mortē certa. et de^o expugnabit pro te inimicos tuos. Eccī. iij. Item: qui vindicari vult: a dñō inueniet vindictā. et peccata illius seruās suabit. Eccī. xxviiij. Et ecce Abacuc ppheta. c. i. quasi potenter increpaturus dominū dicit. Quare nō respicis sup iniqua agentes: et taces de uozante impio iustiorē se. Sed demū ibidem. c. ij. refocillatus per dñi consolationē inquit et apparebit in finē et non mentiet: si morā fecerit expecta eum quia veniēs veniet et nō tardabit. vñ Lu. xviij. dens aut nō faciet vindictā electorū suoz clamantiū ad se die ac nocte. id est tardabit et patientiaz habebit in illis. dico aut vobis: qz cito faciet vindictā illoz. Et salutē de inimicis nostris: et de manu omniū qui oderūt nos. Unde iuxta Salomōis sniam. Sicut tineā vestimentis et vermis ligno. ita tristitia viri nocet cordi. prunas enī cōgregat sup caput eius videlicet iniuriātis. et hoc p patientiā tuam. et dñs reddet vnicuiq; iuxta opera sua. et in h̄ p̄cordat doctor sentētia. et secure vindicta delinquentium diuino referuet examini qd nō fallit neq; fallit sed fallit et fallit iudiciū h̄. p̄sertim in his casibz vbi vindicta fieri demādat. vt ricz p̄ncipibz et p̄sidentibz. naz ille iuste vindicando merent. de q̄ plene. xxij. q. i. §. i. Vñ talibz d̄r Jaco. ij. Iudiciū enī sine misericōdia fiet illi qui nō facit misericōdiā. Et dicit Crisostom^o. Melius em̄ de misericōdia q̄ de rigore reddere possum^o rōez. xxvj. q. viij. Alligant. Ex his tremendo ppendim^o q̄ dira per eterni iudicis tribunal fit illis ad penam ignis perpetui sentētia: qui sententiando misericōdia nō vsu sunt neq; iusticia. Et igit Alap b: de quo. j. Paral. xvj. spiritu pphetie plen^o per Dauid incitatus ē iniq̄s iudices et iustoz oppressores cātavit psalmū. lxxij. Deus inquit stetit in synagoga zc. quē ad tui cōsolationē sensim legas per extensuz. vnde sep̄dictus venerabil^o Boeti^o post triste malū patiēter ergastulo carceris p̄pessuz in sue cōsolationis finaliter conclusit effectū: dum inq̄t. Nec frustra sunt in deo posite spes precesq; q̄ cum recte sūt inefficaces eē nō possunt. Aduersamini igit vicia. colite virtutes. ad rectas spes animū subleuate. humiles p̄ces in excelsa porrigite. magna enī vobis est: si dissimulare nō vultis: necessitas indicta p̄bitatis cū ante oculos agitis iudicis cūcta cernent. Nec ille. Et hic licz non sit de sanctorū cathalogo. catholice tñ locut^o ē in toti^o sui volumis codiculo. spem p̄mittēs et ipsaz p̄tritis inculcādo: et se solatiū miserū p̄beat et sociū penaz in p̄senti curriculo. Vñ mltū p̄p̄e p̄ venerabil^o Boeciū et tui et oīm iniq̄ suppressoz cōsolationē locut^o ē Breg. mo. xxvj. c. iij. dicēs ad vba Job. c. xxv. qui inq̄t clamabūt et nō exaudiet. p̄t supbiā maloz. ac si diceret. reatus opprimentium audiri voces p̄hibet opp̄ssoz: nec eripiunt v̄sibilibz iusti. qz saluari iustibz nō merent. Et infra. Igit violētū quicq; inde deteri^o deficiūt vnde p̄tra vitā innocētū exterritus p̄ualescūt. tātoq; illos intima vitas a se foras ejcit: q̄nto eos ē suos t̄p̄alr qd volūt posse p̄mittit. quisq; itaq; bonoz vitā p̄sequit. tūc peiore vltiōe dānat cū nulla ei aduersitate resistit. et tūc fortioris ire periclis subiacer cū p̄spe pagit quod nequit cōcupiscit. quia v̄icē vindicta superni iudicij ad futura eū supplia seruāda deseruit cui hic in malo obuiare cōtempnit. Unde nūc fili charissimi me te docebo: quo pacto mores animi tui cōponas noli emulari in eo q̄ prospe

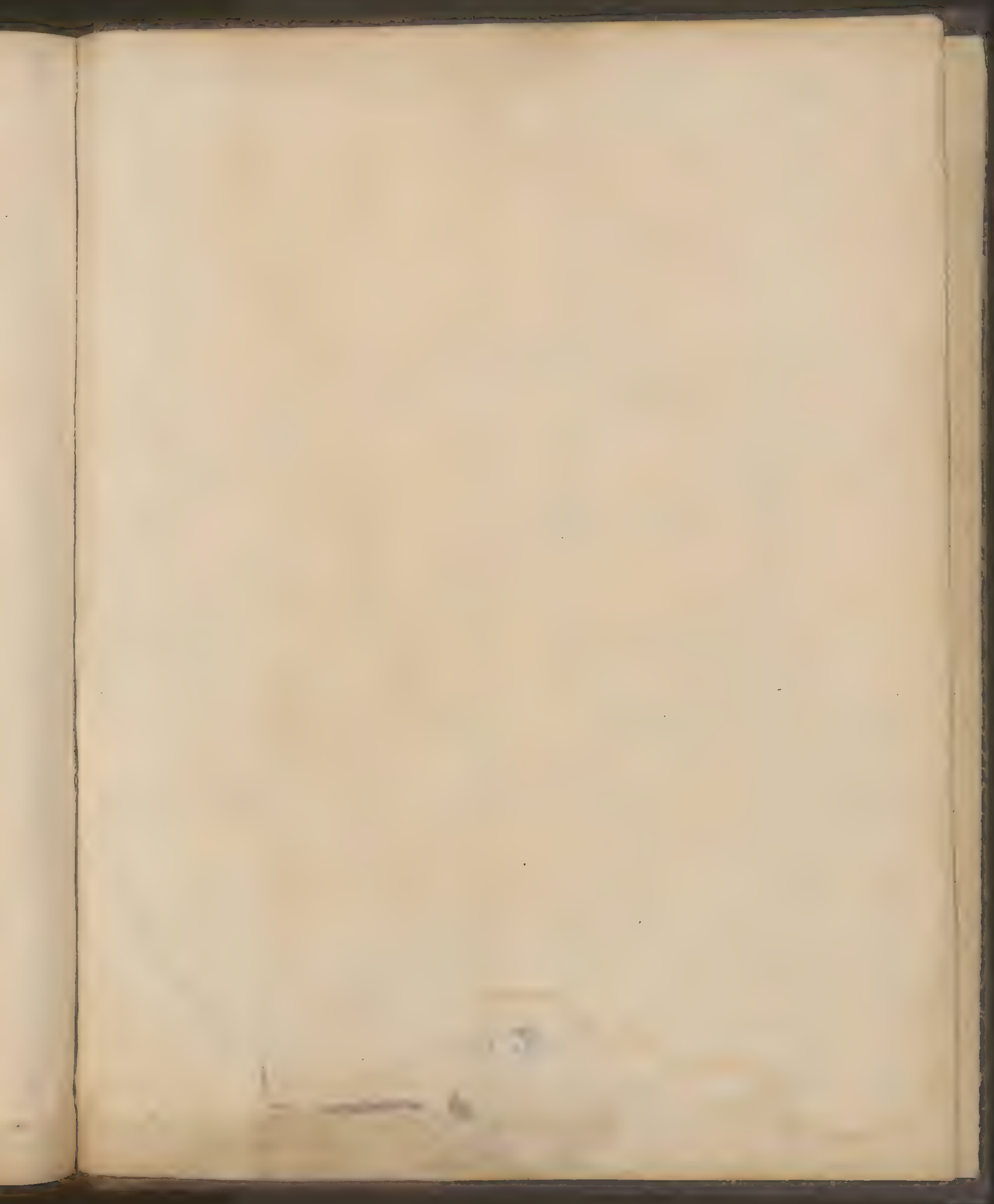
Dyalo. de conso

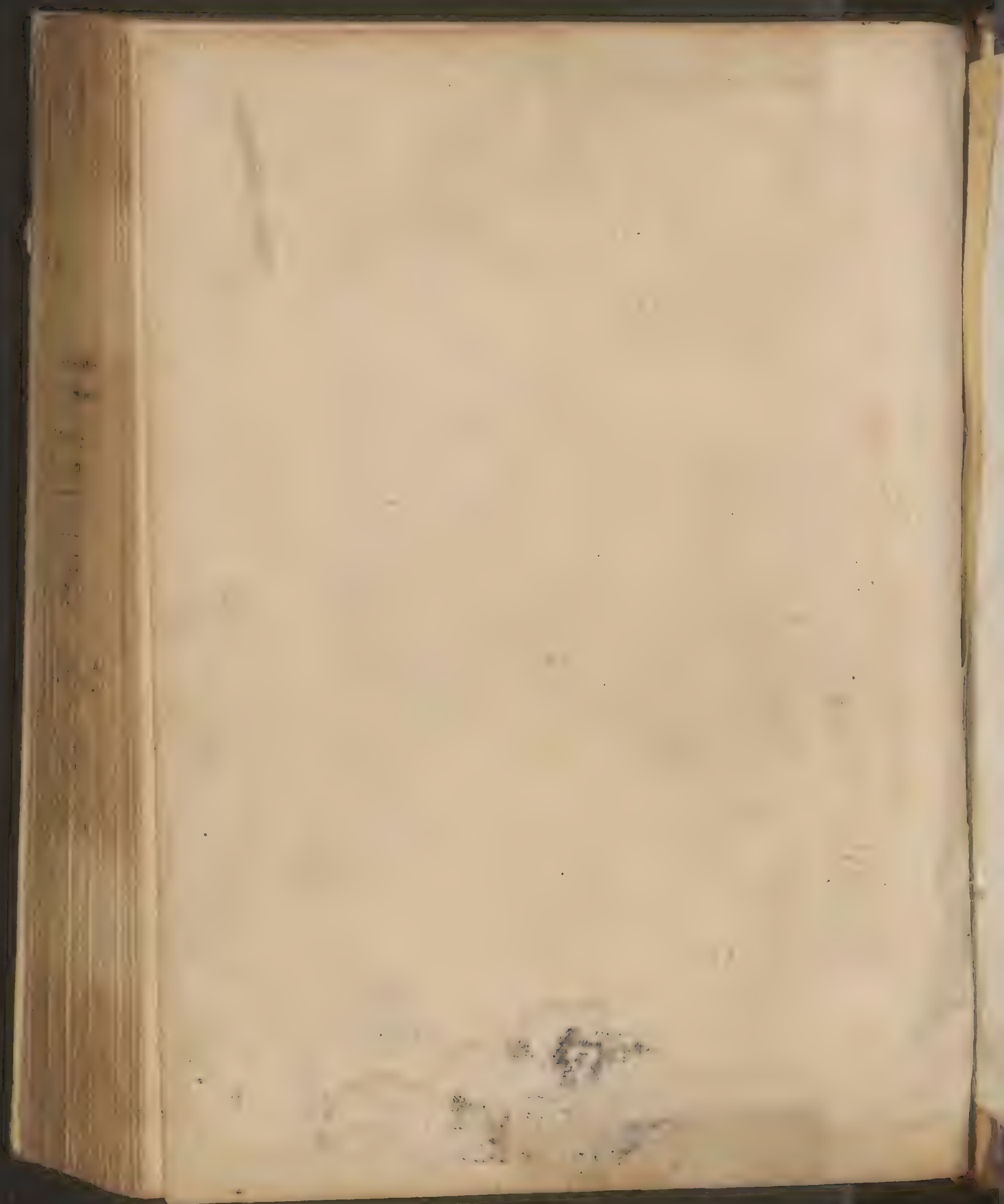
ratur in via sua et in homine faciente iniusticias. id est fm Hiero. ne sis inuid⁹ ei nec te terreat impij felicitas brevis zc. desine ab ira videlicz anime: z derelin que furore corporis. noli emulari. i. imitari nequitia impioru vt maligneris et efficiaris ipse nequa: quonia qui malignatur exterminabunt zc. Inimici vero domini mor vt honorificati fuerint et exaltati deficientes quemadmodu sum⁹ deficient. z hec est veritas dñi que manet in eternu. Unde te de cetero non an/ riatu sed consolatu per totius psolationis dominu pfitearis nunc z in ppetuu ad instar cosolationis Abre que domin⁹ consolatus est de semine suo multipli cando. cur dixit: Nec vltra Abram sed vocaberis Abraham. quia patre multa rum gentiu consti/ Et fau⁹ dei distillans tui te. Gen. xvj.

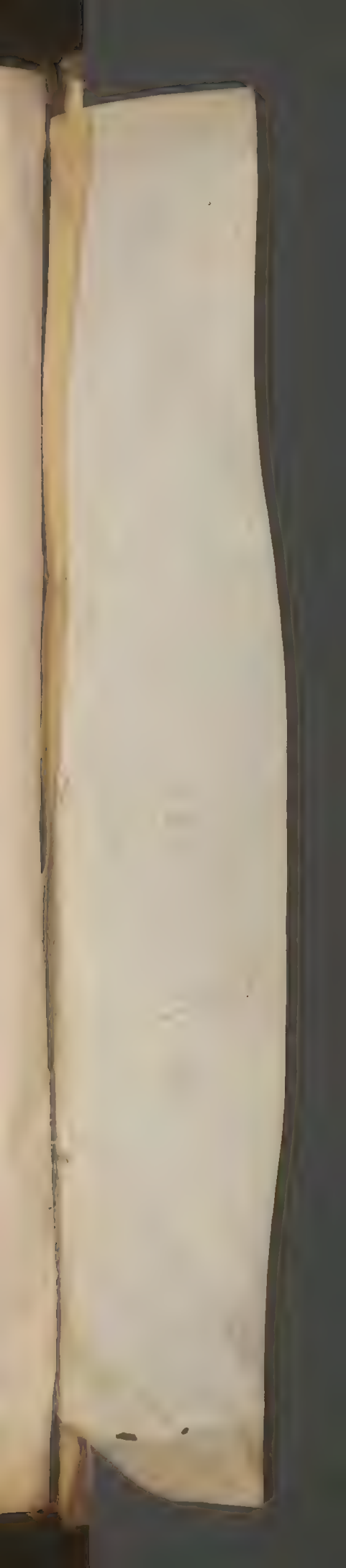
Et consolatus sum. labia tua: mel et lac sub lingua tua. Lanti. iij. Hec me consolata est in humilitate mea: quia elo/ quiu tuu viuificauit me. et memor ero ab initio mirabiliu tuoz. qz virga tua et baculus tuus: ipsa me cosolata sunt. quod proprie sancti patres et psertim Bre gozius in suo pastoral. c. xviij. ad nostru ppositum. pduxerunt: virga eni percu timur. baculo sustentamur. si ergo est discretio virge que feriat: sic et consolatio baculi que sustentet. sit itaqz amor sed no emolliens. sit vigor sed no erasperas sit zelus sed no immoderate seuiens. sit pietas sed no plusqz expediat parcens vt dum se in arte reguminis iusticia clementiaqz permiscet his qui pceest corda subditoz et terrendo demulceat. et tame ad terroris reuerentia demulcendo co stringat. Unde tu domina dominantiu sapientia imperatrix illustrissima. tue virga directiois et baculus sustentatiois consolante sunt me cum omnis anxie/ tatis abolitione: quonia fm multitudinē doloz meoz in corde meo: consolatio nes tue letificauerut anima meam. Psal. xcij. et amplius no anxietus sed con/ solatus vtar agnomi/ Sapiencia Tantumodo sola veratio hacten⁹ natiois vocatione. dedit tibi intellectu. Esa. xxxvij. c.

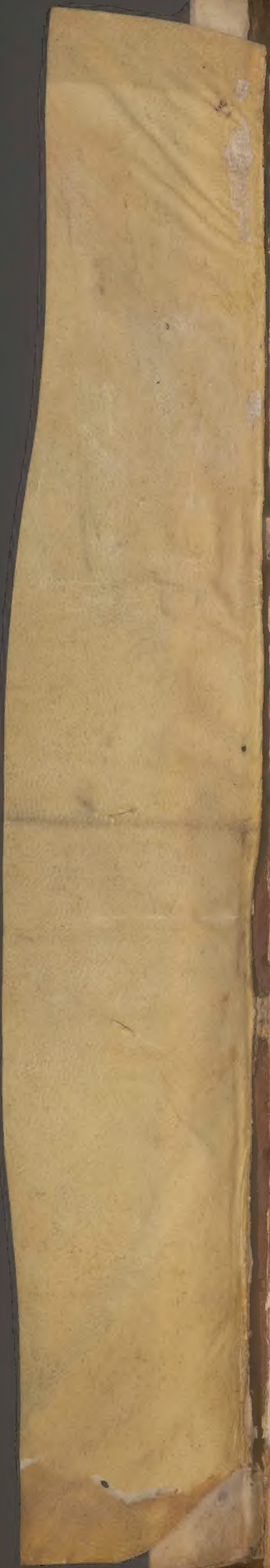
Uñ Et intellectū tibi dabo z instrua te in via hac qua gradieris: firmabo sup te oculos meos. inuoca me in die tribulatiois z eruā te et honorificabis me. Nā patris sapientia christus est. et sicut abundat passiones christi in nobis. ita z p christu abundat conso/ **Consolatus.** Q sup illustrissima clementis latio nostra. ij. Loz. i. imperatricis magnificētia et consolatrix inclita: cum sis patris sapientia: et pater caritas est: z qui manet in caritate in deo manet. et spiritus sanct⁹ consolator optime consolatiois in eo cu cunctaru virtutum munere: z ita luci beate trinitatis inheres perpetue. Tu igitur es refugiu meum a tribulatione que circūdedit me: exultatio mea: z de cete ro erue me a circumdātib me. quia pnunc repletus sum cosolatione supabun/ do gaudio in omni tribulatione. ij. Loz. vij. per eum qui repletos spiritus scō consolabit ante reges et presides vt supabundarent spe: gauderent exultatioe ne tribularent quozlibet persecutione et psecutoz non dubitarent iniquoz spi ritus eternaliter dolere. z tribulatos corde consolatos interne dono gratie tue et cum cosolationib eorundem per infinita secula seculoz gaudere. Amen.

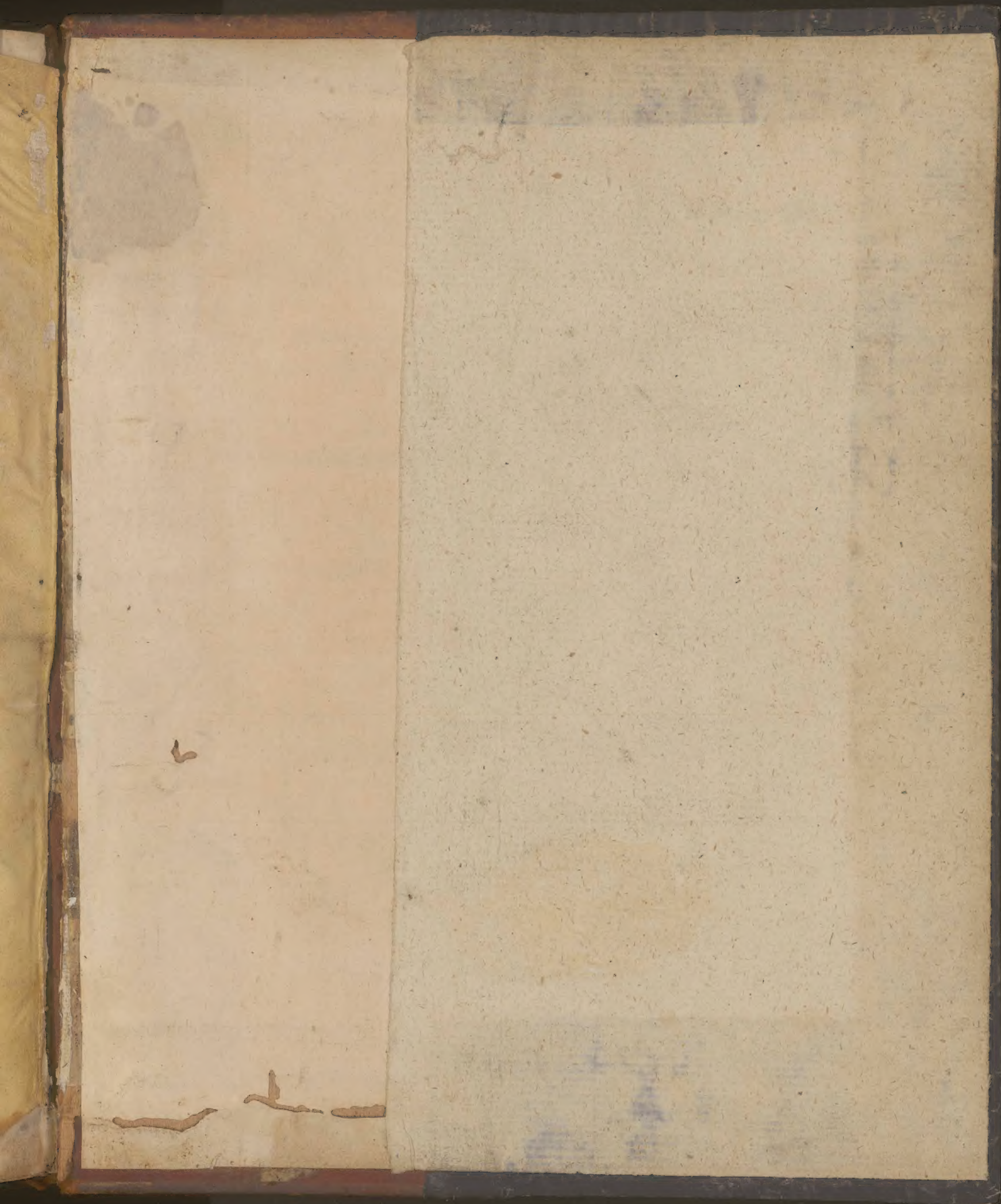
Finit feliciter:

Homere
Fol. 14

1404